॥ ॐ ॥

॥ श्री उत्तराध्ययन सूत्र.

गाथाओनो गुजराती अर्थ तथा कथाओनु भाषांतर.

—*◎*—

१ विनय अध्ययन

जिनेश्वरनो धर्म विनयमूळ छे, तेथी प्रथम विनय नामनु अध्ययन कहे छे

संजोगा विप्पमुक्कस्स, अणगारस्स भिक्खुणो । विणयं पाउकरिस्सामि, आणुपुव्विं सुणेह मे ॥१॥

अर्थ—श्री सुधर्मास्वामी जंबूस्वामीने तथा बीजा साधुओने उद्देशीने कहे छे के—(संजोगा) संयोग एटले द्रव्यथी मातापितादिकनो संबंध अने भावथी विषयकषायादिकनो संबंध ते थकी (विप्पमुक्कस्स) विप्रमुक्त एटले मूकायेला, तथा (अणगारस्स) अगार एटले द्रव्यथी पत्थर माटी विगेरेनु करेलु घर तथा भावथी अनंतानुबंधि आदिए करेलु कषाय-

मोहनीय रूपी घर जेने नथी एवा (भिक्खुणो) भिक्षावडे एटले मधुकरवृत्तिवडे आहार ग्रहण करीने शरीर धारण करनार एवा साधुनो (विणयं) विनय एटले साधुजने सेवेलो आचार तेने (पाउकरिस्सामि) हुं प्रगट करीश एटले कहीश. (आणुपुव्विं) अनुक्रमे (मे) ते विनयने प्रगट करता एवा मारा थकी (सुणेह) हे शिष्यो ! तमे सांभळो. १. आ सूत्र कहेवाथी एवुं जणाव्युं छे के—धर्मोपदेश करनारे प्रथम शिष्यादिक श्रोताने अवश्य पोतानी सन्मुख करवो; तेम नहीं करवाथी वक्तानुं वचन निष्फळ थाय छे. श्रोताने सन्मुख करवाथी कदाच तेने लाभ थाय अथवा न थाय तोपण वक्ताने तो अवश्य एकांतपणे लाभज छे.

उपरनी गाथामां विनय प्रगट करवानुं कह्युं. ते विनय तो गुणरूपे छे, अने ते निरंतर जीवनी साथेज रहेलो होय छे तेथी एकला विनयनुं स्वरूप कही न शकाय माटे विनयवाळा जीवनाज गुणोए करीने विनयनुं स्वरूप बतावे छे.

आणाणिद्देसयरे, गुरूणमुववायकारए । इंगिआगारसंपन्ने, से विणीय त्ति वुच्चई ॥ २ ॥

अर्थ—जे शिष्य (आणाणिद्देसयरे) आज्ञा एटले तीर्थंकरनी वाणी, तेनो निर्देश एटले उत्सर्ग अने अपवादनुं कथन, तेने करनारो अथवा आज्ञा एटले "हे भद्र! तुं आ कर अने आ न कर" एवुं गुरुनुं वचन, तेनो निर्देश एटले "तेज प्रमाणे हुं करीश" ए प्रमाणे कहेवुं, तेने करनारो तथा (गुरूणं) आचार्यादिक गुरुनी (उववायकारए) समीपे रहेनारो अर्थात् गुरुना आदेशनी बीकथी दूर नहीं रहेनारो तथा (इंगिआगारसंपन्ने) इंगित एटले प्रवृत्ति निवृत्तिने जणावनार कांइक भृकुटि के मस्तकने चलाववुं ते अने आकार एटले प्रयाणादिकनो अभिप्राय जणावनार दिशा सन्मुख

जोवु विगेरे, ते बन्नेवडे गुरुना आशयने समजनारो जे होय (स) ते (विणीय त्ति) विनीत–विनयवाळो छे एम (वुच्चई) तीर्थंकरादिवडे कहेवाय छे अर्थात् तीर्थंकरोए कह्युं छे २

अविनयनो त्याग करवाथीज विनयवाळा थवाय छे तेथी हवे अविनीतनु एटले विनय रहितनु स्वरूप कहे छे–

आणाणिद्देसयरे, गुरूणमणुववायकारए । पडिणीए असंबुद्धे, अविणीए त्ति वुच्चई ॥ ३ ॥

अर्थ—जे शिष्य (आणाणिद्देसयरे) आज्ञानिर्देशअकर–आज्ञा जे तीर्थंकर अने गुरुनु वचन, तेना निर्देशने एटले अंगीकारने नहीं करनारो अर्थात् तीर्थंकर अने गुरुनी आज्ञानो विराधक होय, तथा (गुरूणमणुववायकारए) गुरुनी समीपे एटले दृष्टिए न रहे अर्थात् तेमनी आज्ञाना भयथी दूर बेसे, तथा (पडिणीए) गुरुनो प्रत्यनीक होय एटले गुरु साथे प्रतिकूळपणे वर्ते अने गुरुना छिद्रनी गवेषणा करे, केम एवो होय तो के (असंबुद्धे) तत्त्वनो जाण न होवाथी, ते शिष्य (अविणीए) अविनीत छे (त्ति) एम (वुच्चई) तीर्थंकरादिक कहे छे

शिष्यना अविनीतपणा उपर कूलवालक मुनिनी कथा

कोइ आचार्यनो एक क्षुल्लक शिष्य अविनीत हतो तेने आचार्य महाराज शिक्षा आपता हता त्यारे ते क्षुल्लक गुरुपर रोष करतो हतो एकदा आचार्य तेनी साथे सिद्धाचळ उपर प्रभुने वांदवा गया त्यांथी उतरता ते आचार्यनो वध करवा माटे पाछळ रहेला ते शिष्ये एक मोटी शिला गुरुनी पाछळ दडती मूकी ते शिलाने आवती जोइ आचार्ये पोताना बे पग पहोळा कर्या एटले ते शिला तेना बे पगनी वच्चे थइने नीकळी गइ जो आचार्ये पग पसार्या न होत तो ते मरण पामत

पछी आचार्ये तेना कुकर्मथी क्रोध पामी तेने शाप आप्यो के–"हे अविनीत! पापी! स्त्रीथी तारुं चारित्र नाश पामशे." ते सांभळी ते क्षुल्लके विचार्युं के–" आ आचार्यनुं वचन हुं मिथ्या करुं." एम विचारी गुरुथी जूदो पडी एकलो ज कोइ निर्जन वनमां जइने एक पर्वतमांथी नीकळती नदीने कांठे रही आतापना लेवा लाग्यो. तेनी समीपना मार्गमां जो कोइ सार्थ आवे अने तेनी पासेथी शुद्ध अन्न जळ पामे तो ते लइने आहार करतो हतो, अन्यथा तप करतो हतो. ए रीते ते मासक्षपणादिक दुस्तप तप तपतो सतो त्यां रह्यो. एकदा वर्षाऋतुमां घणी वृष्टि थवाथी नदीमां पूर आव्युं ते वखते तेना तपना प्रभावथी नदीनी अधिष्ठायिका देवीए विचार्युं के–"आ वरसादथी आवेला पाणीना पूरमां कांठे उभेला मुनि तणाइ जशे, माटे तेम न थाओ." एम विचारी ते देवीए नदीनो प्रवाह बीजी तरफ चलाव्यो. ते जोइ लोकोए तेनुं कूलवालक एवुं नाम पाड्युं.

आ अवसरे श्रेणिक राजानो पुत्र कोणिक चंपा नगरीमां राज्य करतो हतो. तेणे एकदा पोतानी राणी पद्मावतीना कहेवाथी पोताना भाइ हल्ल अने विहल्ल पासे पिता (श्रेणिक राजा) ए आपेलां दिव्य कुंडळ, अढार सरनो हार अने सेचनक नामनो हाथी माग्यो. त्यारे ते बन्ने भाइओ ते वस्तुओ लइने वैशाली नगरीमां पोताना मातामह (माना पिता) चेटक महाराजा पासे आव्या. ते हकीकत जाणीने कोणिके मातामह चेटक महाराज पासे दूत मोकली सर्व वस्तुओ सहित हल्ल विहल्लनी मागणी करी. परंतु शरणे आवेलाना वज्रपंजररूप बिरुदने धारण करनारा चेटक राजाए तेमने मोकल्या नहीं. तेथी कोणिक क्रोधायमान थयो. एटले कालादिक दश कुमारोने साथे लइ मोटा सैन्य सहित ते विशाला नगरी तरफ

चाल्यो चेटक राजा पण मोटा सैन्य सहित तेनी सामा आव्या. अनुक्रमे बन्ने सैन्यो वच्चे भारे जबरु युद्ध थयु तेमां जेनु बाण मूकेलु निष्फळ थतु नथी एवा चेटक राजाए दशे दिवस एकेक बाण मूकीने कालादिक दशे कुमारने मृत्यु पमाड्या तेम बनवाथी कोणिक राजा चिंतातुर थयो के–" मारे हवे शी रीते जय मेळववो " पछी ते कोणिके अठ्ठम तप करी देवनी आराधना करी, तेथी पूर्व जन्मना मित्र शक्र इद्र तथा चमरेंद्र तेनी पासे आव्या तेमने कोणिके कह्यु के–" जो तमे मारापर प्रसन्न थया हो तो चेटक राजाने मृत्यु पमाडो " त्यारे ते देवोए कह्यु के–" चेटक राजा श्रावक छे, तेथी अमारा साधर्मी छे, तेने अमे मारशु नहीं, परतु तारी रक्षा करशु " एम कही चमरेंद्रे ते कोणिकने महाशिलाकटक अने रथमूशळ नामना बे सग्राम बताव्या तेनी हकीकत जाणी लइ कोणिक ते रीते युद्ध करवा लाग्यो ते वखते शक्र इद्रे कूणिकनी आगळ वज्रकवच धारण कर्यु अने पाछळ चमरेंद्रे लोहकवच धारण कर्यु तेथी चेटके कोणिकपर मूकेलु बाण निष्फळ गयु बीजे दिवसे पण तेनु बाण निष्फळ गयु अने चमरेंद्रे बतावेला बन्ने सग्रामवडे कोणिके चेटक राजानु घणु सैन्य हणी नाख्यु, थोडुघणु बाकी रह्यु ते नाशी गयु, त्यारे चेटक राजा पण पाछा वळीने विशाला नगरीमां पेसी गया एटले कोणिके मोटा किल्लावाळी ते नगरीने पोताना सैन्यवडे घेरी लीधी परतु नगरीनी अदर श्री मुनिसुव्रतस्वामीनो महाप्रभाविक स्तूभ हतो, तेना प्रभावथी कोणिक ते नगरीने लइ शक्यो नहीं एटले घणा काळ सुधी कोणिक चिंतातुरपणे त्यां पड्यो रह्यो एकदा आकाशमा रहीने कोइ देवताए कोणिकने कह्यु के–" ज्यारे मागधिका वेश्यानी साथे कूलवालक मुनि क्रीडा करशे, त्यारे हे कोणिक ' तु विशाला नगरीने लइ शकीश ' " ते सांभळी कोणिके कूलवालक मुनिनी शोध करावी,

तेनुं स्थान जाण्युं. पछी राजगृह नगरथी मागधिका गणिकाने बोलावी तेने सर्व वृत्तांत कह्यो. एटले तेणीए कह्युं के–" हुं कूलवालक साधुने वश करीने अहीं लइ आवीश. " एम प्रतिज्ञा करीने ते गणिका कपटश्राविका थइ.

पछी सार्थ लइने ते कूलवालक मुनि पासे गइ. तेने वांदीने बोली के–" हुं तीर्थयात्रा करवा नीकळी छुं. स्थाने स्थाने चैत्योने तथा साधुओने वांदीने पछी भोजन करुं छुं. तमे अहीं छो एम जाणी तमने वांदवा माटे हुं अहीं आवी छुं. तो मारा पर अनुग्रह करी प्रासुक अने एषणीय भात पाणी ग्रहण करो. " ते सांभळी कूलवालक साधु तेणीने उतारे गया. तेणीए प्रथमथी ज नेपाळाना चूर्णथी मिश्रित मोदक बनाव्या हता ते वहोराव्या. ते खावाथी साधुने अतीसारनो व्याधि थयो. एटले तेनी चाकरी करवा रहेली ते वेश्याए तेनुं शरीर पखाळवुं, चांपवुं, हेरववुं, फेरववुं विगेरे करवाथी तेनुं चित्त भेदी नांख्युं. तेथी ते साधु तेनापर आसक्त थयो. ते पण तेने पोताने वश करी कोणिक राजा पासे लइ गइ. तेने कोणिके कह्युं के–" हे कूलवालक मुनि ! आ विशाला नगरी जीताय तेवो उपाय बतावो. " ते सांभळी राजानुं वचन अंगीकार करी ते मुनि निमित्तियानो वेष लइ नगरीमां गया. त्यां फरता फरता तेणे मुनिसुव्रतस्वामीनी स्थूभ जोइ अने " आना प्रभावथी ज नगरीनुं रक्षण थाय छे " एम जाण्युं. तेने निमित्तियो जाणी बार बार वर्षना रोधथी कायर थइ गयेला विशाळा नगरीना लोकोए तेने पूछ्युं के–" आ नगरीनो रोध हवे क्यारे मटशे ? " एटले ते बोल्यो के–" ज्यारे आ स्थूभने तमे उखेडी नांखशो त्यारे नगरीनो रोध दूर थशे. " ते सांभळी लोकोए ते स्थूभ उखेडी नांखी. तेज वखते कूलवालक साधु नगरी बहार गयो, अने कोणिकने सज्ज कर्यो. ते कोणिके तरतज स्थूभना प्रभाव रहित थयेली ते नगरी

मांगी, (चेटक राजा कुवामां पड्या अने आराधना करीने स्वर्गे गया) पोतानी प्रतिज्ञा प्रमाणे कोणीके गधेडावडे ते नगरीमां हळ हकाव्या त्यारपछी ते पोतानी नगरीए गयो आ रीते कूलवालक साधु अविनीत होवाथी चारित्रभ्रष्ट थयो अने मृत्यु पामीने दुर्गतिए गयो इति कूलवालक कथा

हवे दृष्टांत सहित अविनीतनो दोष देखाडे छे —

जहा सुणी पूइकण्णी, निक्कसिज्जइ सव्वसो । एव दुस्सील पडिणीए, मुहरी निक्कसिज्जइ ॥ ४ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (पूइकणी) सडेला कानवाळी (सुणी) कूतरी (सव्वसो) सर्व ठेकाणेथी (निक्कसिज्जइ) काढी मूकाय छे, (एव) तेज प्रमाणे (दुस्सील) दु शील एटले दुष्ट आचारवाळो, तथा (पडिणीए) शासन अने गुरुनो प्रत्यनीक तथा (मुहरी) मुखर एटले घणे प्रकारे सबध विनानु बोलनार एवो शिष्य (निक्कसिज्जइ) कुळ, गण अने सघ सर्व ठेकाणेथी काढी मूकाय छे ४

अही कोइ शका करे के–' दु शीलपणु अनर्थनो हेतु छे एम जाणता छतां अविनीत शिष्य केम दु शीलपणामां रमतो हशे ? ' एनो जवाब ए छे के तेवा अविनीतनी मति पापवडे हणायेली होय छे, तेथी ते तेमांज प्रीति माने छे ते वात दृष्टांतवडे सिद्ध करी देखाडे छे —

कणकुंडग चइत्ताण, विट्ठं भुजंइ सूअरे । एवं सील चइत्ताण, दुस्सीले रमई मिए ॥ ५ ॥

अर्थ—जेम (सूअरे) भुंड (कणकुंडगं) दाणानुं भाजन (चइत्ताणं) तजीने (विट्ठं) विष्ठाने (भुंजइ) खाय छे. (एवं) एज प्रमाणे (मिए) मृगना जेवो मूर्ख आ अविनीत शिष्य (सीलं) सारा आचारने (चइत्ताणं) तजीने (दुस्सीले) अनाचारने विषे (रमई) रमे छे एटले आनंद पामे छे. ५.

कहेला अर्थने संपूर्ण करी हवे कर्तव्यनो उपदेश आपे छे.—

सुणिआभावं साणस्स, सूअरस्स नरस्स य । विणए ठविज्ज अप्पाणं, इच्छंतो हिअमप्पणो ॥ ६ ॥

अर्थ—(साणस्स) कूतरीनो, तथा (सूअरस्स) भुंडनो (य) तथा (नरस्स) अविनीत मनुष्यनो (अभावं) अशुभ भाव एटले नष्ट करवा जेवा भाववाळां दृष्टांत (सुणिअ) सांभळीने (अप्पणो) पोताना आत्मानुं (हिअं) आलोकमां तथा परलोकमां हित (इच्छंतो) इच्छतो एवो पुरुष (अप्पाणं) पोताना आत्माने (विणए) विनयमां (ठविज्ज) स्थापन करे कारण के विनयथीज आ भवमां ने परभवमां हितनी प्राप्ति थाय छे. कह्युं छे के—

" विणया नाणं नाणाओ, दंसणं दंसणाओ चरणं च । चरणाहिंतो मोक्खो, मोक्खे सुक्खं निराबाहं ॥ "

" विनयथी ज्ञान प्राप्त थाय छे, ज्ञानथी दर्शन (समकित) प्राप्त थाय छे, दर्शनथी चारित्र प्राप्त थाय छे, चारित्रथी मोक्ष प्राप्त थाय छे. अने मोक्षमां निराबाध सुख रहेलुं छे. "

तम्हा विणयमेसिज्जा, सीलं पडिलभे जओ । बुद्धपुत्त निआगट्ठी, न निक्कसिज्जइ कण्हुइ ॥७॥

अर्थ—(तम्हा) ते कारण माटे (बुद्धपुत्त) आचार्यादिकना पुत्रनी जेवो पुत्ररूप, तथा (नियागट्ठी) नियाग एटले सर्वसवर तथा तेना फळभूत जे मोक्ष तेनो अर्थी अर्थात् मोक्षनो अर्थी साधु (विणय) विनयने (एसिज्जा) अंगीकार करे (जओ) के जे विनयथी (सील) शीळ एटले सम्यक् आचार (पडिलभे) प्राप्त थाय छे तेथी ते (कएहुइ) गच्छादिक कोइ ठेकाणेथी (न निकसिज्जइ) काढी मूकातो नथी परतु विनयने लीधे तेनो सर्वत्र आदर थाय छे ७

विनय शी रीते करवो ? ते कहे छे—

निसते सिश्राऽमुंहरी, बुद्धाण अतिएँ संया । अट्ठजुत्ताणि सिक्खिज्जा, निरट्ठाणि उ वज्जए ॥ ८ ॥

अर्थ—साधुए (निसते) निशांत एटले अत्यत शांत (सिआ) थवु, अर्थात् अदरथी क्रोधादिकनो त्याग करवो अने बहारथी शांत आकार धारण करवो तथा (अमुहरी) अवाचाळ थवु एटले सबध रहित बोलवु नहीं तथा (बुद्धाण अतिए) आचार्यादिकनी समीपे (सया) सदा (अट्ठजुत्ताणि) हेय अने उपादेय अर्थे करीने युक्त एवां आगमना वाक्योनो (सिक्खिज्जा) अभ्यास करवो (उ) परतु (निरट्ठाणि) निरर्थक एटले शृगारादिकनां शास्त्रो (वज्जए) वर्जवां-भणवां के वांचवां नहीं ८

अर्थयुक्त शास्त्रो केवी रीते शीखवा ? ते कहे छे—

अणुसासिओ न कुप्पिज्जा, खंति सेविज्ज पडिए । खुड्डेहिं सह ससग्गि, हास कीड च वज्जए ॥ ९ ॥

अर्थ—(पंडिए) बुद्धिमान शिष्य (अणुसासिओ) गुरुए कठोर वाणीवडे शिक्षा अपायो होय तोपण तेणे (न कुप्पिज्जा) कोप करवो नहीं. त्यारे शुं करवुं ? (खंतिं) कठोर वचनादिक सहन करवा रूप क्षमानेज (सेविज्ज) सेववी. तथा (खुड्डेहिं सह) क्षुद्र एटले बाळको अथवा शीळ रहित पासत्थादिकनी साथे (संसग्गिं) संसर्ग एटले परिचयने, (हासं) हास्यने (च) तथा (कीडं) क्रीडाने (वज्जए) वर्जवी. कारणके हास्य अने क्रीडा ए बन्ने, लोक अने आगमथी विरुद्ध छे तथा मोटा कर्मबंधनो हेतु छे. ९.

फरीथी बीजी रीते विनयनेज बतावे छे—

मा य चंडालिअं कासी, बहुअं मा य आलवे । कालेण य अहिज्जित्ता, तओ झाएज्ज एगगो ॥१०॥

अर्थ—(य) तथा हे शिष्य ! तुं (चंडालिअं) चंड एटले क्रोधना वशथी अर्थात् कषायना वशथी अलीक एटले असत्य भाषण (मा कासी) करीश नहीं. (य) अने (बहुअं) घणुं एटले आळजाळ रूप स्त्रीकथा आदि (मा आलवे) बोलीश नहीं. बहु बोलवाथी स्वाध्यायादिक क्रियानी हानि थाय छे तथा वायु थवानो संभव रहे छे. त्यारे शुं करवुं ? ते कहे छे— (य) तथा (कालेण) पहेली पोरषी आदि काळने विषे (अहिज्जित्ता) अभ्यास करीने (तओ) त्यारपछी (एगगो) एकलो एटले भावथी रागादि रहित अने द्रव्यथी स्त्री, पशु, पंडकादि रहित वसतिमां रहेलो (झाएज्ज) ध्यान कर एटले भणेलानुं चिंतनादि कर. १०.

आहच्च चडालिअं कट्टु, न निण्हविज्ज कयाइवि। कडं कडित्ति भासिज्जा, अकडं णो कडित्ति अ ॥११॥

अर्थ—(आहच्च) कदाचित एटले कोइ वखत (चडालिअं) क्रोधादिक कषायना वशथी असत्य मायय (कट्टु) करीने एटले कर्युं होय अने ते (कयाइवि) कदापि एटले कोइ वखत बीजाए न आण्युं होय तोपण (न निण्हविज्ज) गुरुनी पासे ओळववु नहीं त्यारे शुं करवु ? ते कहे छे-(कडं) कर्युं होय ते (कडित्ति) में कर्युं छे एम (भासिज्जा) कहेवु, पण भय लज्जादिके करीने नथी कर्यु एम कहेवु नहीं (अ) तथा (अकडं) न कर्युं होय ते (णो कडित्ति) में नथी कर्युं एम कहेवु परंतु मायाथी के बीजाना आग्रहथी नहीं कर्या छतां में कर्युं छे एम कहेवु नहीं तेम कहेवाथी मृषावाद विगेरे दोषो संभवे छे अहीं भावार्थ ए छे जे—कोइपण प्रकारे व्रतमां अतिचार लाग्यो होय तो लज्जादिक छोडीने गुरु पासे आवी जेम बाळक कार्य अकार्य सर्व साची वात मातपिता पासे कही दे छे, तेम माया अने गर्वनो त्याग करी यथार्थपणे ते शल्यनी आलोचना करवी ११

हवे विनीत अने अविनीत शिष्यनां दृष्टांत आपे छे—

मां गलिअस्सु व्व कसं, वयणमिच्छे पुणो पुणो। कसं व दट्ठुमाइण्णे, पावगं परिवज्जए ॥ १२ ॥

अर्थ—जे विनयवंत शिष्य होय ते (गलिअस्सु) गलि एटले अविनीत अश्व (कस व) जेम कशा एटले चाबुकना प्रहारने वारंवार इच्छे-वारंवार तेने चाबुक मारवो पडे तेम (पुणो पुणो) वारंवार (वयण) गुरुना प्रवृत्ति अने निवृत्तिवाळा

उपदेशने न इच्छे; परंतु (कसं) कशाने–चाबुकने (दट्ठुं) जोइनेज (आइण्णे व) आकीर्ण एटले सुशिक्षित अश्वनी जेम विनयवंत शिष्य गुरुना आकारादिक जोइनेज (पावगं) पाप एटले अशुभ अनुष्ठाननो (परिवज्जए) त्याग करे. अर्थात् जेम आकीर्ण अश्व तेना रक्षकने चाबुक हाथमां लीधेलो जोइनेज–तेनो प्रहार थया पहेलांज अस्वारनो अभिप्राय जाणी ते प्रमाणे प्रवृत्ति निवृत्ति करे छे तेम सुशिष्य पण आकारादिकवडेज गुरुनो अभिप्राय जाणीने तेमना कह्या पहेलांज कोइपण कार्यमां प्रवृत्ति के निवृत्ति करे. १२.

गालि अने आकीर्ण जेवा शिष्योना दोष अने गुण बतावे छे—

अणासवा[1] थूलवया[2] कुसीला[3], मिउं पि चंडं पकरंति[4] सीसा[5] ।
चित्ताणुआ लहुं[13] दक्खोववेआ, पसायए[14] ते[10] हु दुरासयं[12] पि ॥ १३ ॥

अर्थ—(अणासवा) अनाश्रव एटले गुरुना वचनमां नहीं रहेला तथा (थूलवया) स्थूल वचनवाळा एटले विचार कर्या विना बोलनारा, तथा (कुसीला) कुत्सित एटले खराब आचारवाळा (सीसा) शिष्यो (मिउं पि) मृदु एटले शांत एवा पण गुरुने (चंडं) कोपयुक्त (पकरंति) करे छे. अने (चित्ताणुआ) गुरुना चित्तने अनुसरनारा, तथा (दक्खोववेआ) चतुराइए करीने सहित एवा (ते) ते विनीत शिष्यो (हु) निश्चे (दुरासयं पि) दुराशय एटले अत्यंत कोपवाळा गुरुने पण (लहुं) शीघ्रपणे (पसायए) प्रसन्न करे छे. १३.

आ हकीकत उपर चडरुद्राचार्यनी कथा

उज्जयिनी नगरीमा चडरुद्र नामना सूरि पधार्या ते स्वभावथीज क्रोधी हता, तेथी ते कोपनी उत्पत्ति न थाय एटला माटे सर्व साधुओथी जूदा एकात स्थाने वेसता हता एकदा कोइ शेठनो पुत्र नवो परण्यो हतो, ते तेना केटलाक मित्रो साथे साधुओ पासे आव्यो तेमने वादीने तेना मित्रोए हासीथी मुनिओने कह्यु के—" आने दीक्षा आपो " ए रीते वारवार कहेवाथी मुनिओने पोताना ध्यानमां विघ्न थवा लाग्यु, तेथी तेओए कह्यु के—" अमारा गुरु पेले स्थाने बेठा छे, त्यां तमे जाओ " एटले तेओ गुरु पासे जइ तेज प्रमाणे बोल्या, त्यारे गुरुए कह्यु के—" रक्षा लावो " ते सांभळी नवा परणेला ते शेठना पुत्रे हासीथीज पोते रक्षा लावीने आपी गुरुए ते लइ बळात्कारे तेना मस्तकपरथी केशनो लोच कर्यो ते जोइ तेना मित्रो खेद पामी नाशी गया ते शेठना पुत्रे लघुकर्मी होवाथी विचार कर्यो के—" मने गुरुए इच्छा विना पण लोच कर्यो छे, तो अत्यारथी मारे चारित्रज हो " एवा तेना परिणाम थया पछी तेणे गुरुने कह्यु के—" रमत करता साधु थयु छे, तोपण हु तो चारित्र पाळना तत्पर छु परतु हवे अहीं रही शकाशे नहीं, तेथी अन्यत्र विहार करवो योग्य छे, नहींतो मारा कुटुंबीओ आपने उपद्रव करशे " गुरुए कह्यु—" हे शिष्य ! अत्यारे तो रात्रिनो समय थयो छे अने हु रात्रिए देखतो नथी " शिष्ये कह्यु—" मारा खभापर बेसाडीने हु आपने लइ जइश " एम कही गुरुने पोताना खभापर बेसाडीने ते चाल्यो. मार्गमां खाडा खडीयामा चालवाथी गुरुने धसारो लागवाने लीधे कोप उत्पन्न थयो, तेथी तेणे शिष्यना माथामां दांडानो प्रहार कर्यो परतु शिष्ये तो मनमां एवो विचार कर्यो के

—" अहो ! आ महात्माने मेंज आवी दशा पमाडी. " आ रीते उत्तम भावना भावतां तेने केवळज्ञान उत्पन्न थयुं. तेथी त्यारपछी ज्ञानना बळथी ते सरखो भूमिपरज चाल्यो. त्यारे गुरुए तेने कह्युं के—" मार एज सार छे. हवे केवो सरखो चाले छे ? " तेणे कह्युं—" तमारा प्रसादथी मारे सरखुं चालवापणुं प्राप्त थयुं छे. " गुरुए कह्युं—" अरे ! शुं तने कांइ ज्ञान उत्पन्न थयुं छे ? " तेणे कह्युं—" हा, आपना पसायथी ज्ञान थयुं छे. " गुरुए पूछ्युं—" प्रतिपाति के अप्रतिपाति ? " तेणे कह्युं—" अप्रतिपाति. " ते सांभळी " हा, हा ! में केवळीनी आशातना करी. " एम कही तरतज गुरु तेना खभापरथी नीचे उतरी गया, अने तेना मस्तकपर दांडाना प्रहारथी रुधिर वहेतुं हतुं ते जोइ मनमां अत्यंत खेद पामी वारंवार भावपूर्वक ते केवळीने खमाववा लाग्या. खमावतां खमावतांज ते आचार्यने पण केवळज्ञान प्राप्त थयुं. माटे शिष्ये आवा विनयवाळा थवुं.

इति चंडरुद्राचार्य कथा.

हवे गुरुना चित्तने अनुसरवानो उपाय बतावे छे—

नापुट्ठो वागरे किंचि, पुट्ठो वा नालिअं वदे । कोहं असच्चं कुव्विज्जा, धारिज्जा पिअमप्पिअं ॥१४॥

अर्थ—(अपुट्ठो) गुरुए पूछ्या विना (किंचि) कांइपण (न वागरे) बोलवुं नहीं. (वा) अथवा (पुट्ठो) गुरुए पूछ्ये थके (अलिअं) असत्य (न वदे) बोलवुं नहीं. तथा (कोहं) कदाच गुरुए करेली निर्भर्त्सनाथी क्रोध थाय तो तेने

(असच्च) निष्फळ (कुर्यिज्ञा) करवो. अर्थात् क्रोधनु फळ गुरु उपर अप्रीति थवा रूप वेसवा न देवु तथा (अप्पिअ) अप्रिय एवु पण गुरुनु वचन (पिअ) प्रिय एटले आत्माने हितकारक छे एम (धारिज्ञा) मनमां धारवु साराश- अप्रिय एटल निंदा के प्रिय एटले स्तुति, ते बन्नेने विषे द्वेष के राग करवो नहीं १४

क्रोधने निष्फळ करवा उपर कुलपुत्रनी कथा

कोइ कुलपुत्रना भाइने तेना वेरीए मारी नांख्यो. त्यारे तेनी माए ते कुलपुत्रने कह्यु के—" हे पुत्र ! तारा भाइने मारनार शत्रुने तु मार तारी शक्ति छे अने तु केम काइ करतो नथी ? " ते सामळी ते कुलपुत्र तरतज पोतानी शक्तिथी ते शत्रुने पकडी पोतानी मा पासे लाव्यो, अने तेने कह्यु के—" अरे ! मारा भाइना घातक ! आ खड्गवडे हु तने क्यां हणु ? " ते वेरी पण उचा करेला तीक्ष्ण खड्गने जोइ अत्यत भय पामी बोल्यो के—" शरणे आवेला जे रीते हणाय ते रीते मने तु हण " ते साभळी ते कुलपुत्रे पोतानी मानी सन्मुख जोयु त्यारे माताए धैर्य धारण करी दया उत्पन्न थवाथी कह्यु के—" हे पुत्र ! शरणे आवेलाने मारवो न जोइए कह्यु छे के— शरणे आवला, विश्वास पामेला, प्रणाम करनारा, व्यसन (दु ख) पामेला, रोगी अने पागळा विगेरेने सत्पुरुषो मारता नथी " ते साभळी कुलपुत्र बोल्यो के—" मारा मनमां जे क्रोध व्याप्यो छे तेने हु शी रीते सफळ करु ? " माताए कह्यु के—" हे पुत्र ! सर्व ठेकाणे क्रोधने सफळ करवो न जोइए " ते साभळी तेणे ते वेरीने मूकी दीधो, एटले ते वेरी माता अने पुत्रना पगमां पडी तेनो अपराध खमावी पोताने घेर गयो आ प्रमाणे क्रोधने निष्फळ करवो इति कुलपुत्र कथा

प्रियाप्रिय उपर राग द्वेष न करवा विषे त्रण मांत्रिकोनी कथा.

एकदा वीतभय नामना पुरमां महा मरकी उत्पन्न थइ. तेथी राजाए तेने दूर करवा माटे नगरमां पडह वगडाव्यो के 'कोइ आ मरकीने दूर करी शके तेम छे ?' ते सांभळी त्रण मांत्रिको राजा पासे आवी बोल्या के "हे राजा ! अमे महामारीने दूर करीए." राजाए तेमने पूछ्युं के—"तमारी पासे केवा केवा उपाय छे ? ते कहो." त्यारे पहेलो मांत्रिक बोल्यो के—"मारी पासे एक मंत्रथी सिद्ध करेलो भूत छे. ते अत्यंत मनोहर रूप करी नगरमां भमे, ते वखते तेना सन्मुख जे जुए ते माणस तत्काळ मरी जाय, अने तेने जोइने जे नीचुं मुख राखी चाल्यो जाय, तेना सर्व रोगो नष्ट थाय." ते सांभळी राजाए कह्युं के—"एवा क्रोधी भूतवडे सर्युं." पछी बीजो मांत्रिक बोल्यो के—"मारी पासे जे भूत छे तेनुं उदर लांबुं छे, तेनुं शरीर पर्वत जेवडुं मोटुं छे, तेनी कुक्षि विस्तारवाळी छे, तेने पांच माथां छे, तेने पग एकज छे अने तेनुं स्वरूप विकारवाळुं छे. ते अट्टहास करतो नगरमां फरे, त्यारे तेने जोइने जे हसे तेनुं मस्तक सात प्रकारे भेदाइने फाटी जाय, पण जे मनुष्य तेने धूप, पुष्प अने स्तुति विगेरेथी पूजे ते सर्व रोगोथी मुक्त थाय." ते सांभळी राजाए कह्युं—"आ भूतनी पण कांइ जरुर नथी." पछी त्रीजो मांत्रिक बोल्यो के—"मारी पासे पण एक साधेलो भूत छे, ते पोतानुं प्रिय करनार के अप्रिय करनार एवा बन्ने प्रकारना मनुष्योने ते रोग रहित करे छे." ते सांभळी राजाए कह्युं—"आ उपाय घणो सारो छे, ते प्रमाणे करो." पछी तेणे ते प्रमाणे कर्युं, एटले ते नगरमां महामारी नष्ट थइ. पछी राजा तथा लोकोए ते त्रीजा मांत्रिकनी पूजा करी. आ दृष्टांत प्रमाणे साधुए पूजा के निंदा अने प्रिय के अप्रिय सर्व

सहन करवु अर्थात् तेमां समभाव राखवो कयुं छे के—" लाभ, अलाभ, सुख, दुःख, जीवित, मरण तथा स्तुति के निंदा ए सर्वने विषे साधुओ समान चित्तवाळा होय छे " अर्थात् साधु स्तुति सांभळी तेनापर राग न करे अने निंदा सांभळी तेनापर द्वेष न करे. इति मानिकशवनी कथा

अहीं कोइ शंका करे के—क्रोधादिकने निष्फळ करी पोताना आत्मानेज दमवानो केम उपदेश करो छो ? शुं सामा माणसने दमवो नहीं ? ते उपर कहे छे—

अप्पा चेव दमेयव्वो, अप्पा हु खलु दुद्दमो । अप्पा दंतो सुही होइ, अस्सिं लोए परत्थ य ॥१५॥

अर्थ—(अप्पा चेव) आत्मा ज (दमेयव्वो) दमवा योग्य छे. (हु) कारण के (अप्पा) आत्मा (खलु) निश्चे (दुद्दमो) दुर्दम एटले दमवा-जीतवो दुर्लभ छे तेथी करीने ज आत्मानु ज दमन करवानो उपदेश अपाय छे हवे आत्माने दमन करवानु फळ कहे छे—(अप्पा) आत्मा जे ते (दंतो) दम्यो थको (अस्सिं लोए) आ लोकमां -आ भवमां (य) अने (परत्थ) परलोकमां-परभवमां (सुही) सुखी (होइ) थाय छे कारण के आत्माने दमन करनार महर्षिओने आ भवमां ज देवो पण पूजे छे अने परभवमां तेओ मोक्ष साधे छे परंतु आत्मानु दमन नहीं करनारा चोर, परदारा सेवी विगेरे जनो आ भवमां ज विनाश पामे छे अने परभवमां दुर्गति पामे छे १५

आत्मदमन उपर बे चोरनायकनी कथा

कोइ एक पल्लीमां बे भाइओ चोरना नायक हता त्यां एकदा मार्गनी साथे जता साधुओने वर्षा ऋतु प्राप्त थयो

ते ठेकाणे कोइ पण साधुनो भक्त हतो नहीं, तेथी ते साधुओ चोरना नायक पासे गया. साधुओना दर्शनथी ते बन्ने भाइओ खुशी थया, तेथी तेमणे प्रणाम करी साधुओने पूछयुं के–" आपने शुं प्रयोजन छे ? " साधुओ बोल्या के–" वर्षाऋतुमां अमारे विहार करवो कल्पे नहीं, तेथी वर्षाऋतुमां रही शकाय तेवा उपाश्रयनी (रहेवानी जग्यानी) अमे याचना करीए छीए. " ते सांभळी तेओए तेमने हर्षसहित उपाश्रय आप्यो. तेमां सुखेथी साधुओ रह्या. पछी बन्ने नायकोए साधुओने कह्युं के–" अमारे घेरथी ज तमारे संपूर्ण थाय तेटली भिक्षा हमेशां ग्रहण करवी. " त्यारे साधुओ बोल्या के–" साधुओने एक घेरथी आहार लेवो कल्पे नहीं, तेथी अमे सर्व योग्य घरोमां विचरशुं. उपाश्रय आपवाथी ज तमोए महा पुण्य उपार्जन कर्युं छे. कह्युं छे के–तप, नियम अने योगोवडे युक्त एवा मुनिओने जे माणस उपाश्रय आपे छे, तेणे वस्त्र, अन्न, पाणी, शय्या, आसन विगेरे सर्व आप्या बराबर छे. जे माणस साधुओने तप, संयम, सज्झाय अने ज्ञाननो अभ्यास करवा माटे उपाश्रय आपे छे, ते माणस तेमनो शय्यातर थाय छे. साधुओने वसतिदान करनार गृहस्थी देव अने मनुष्यनी समृद्धि, सुकुलमां जन्म अने भोगनी समृद्धि पामे छे, तथा ते भवसागरने तरी जाय छे. " आ प्रमाणेनां साधुओनां वचन सांभळी ते बन्ने भाइओ बहु खुशी थया अने उपद्रवोथी रक्षण करी तेमनी विश्रामणादिक भक्ति करवा लाग्या. ए रीते साधुओनो वर्षाकाळ सुखेथी निर्गमन थयो. पछी विहार करती वखते साधुओए तेमनी बीजा व्रत लेवानी शक्ति नहीं होवाथी मात्र रात्रिभोजननो नियम आप्यो. अने ते नियमने दृढ करवा माटे उपदेश आप्यो के–" रात्रिने समये राक्षसो पृथ्वीपर विचरता होय छे, तेओ पण रात्रिभोजन करनाराओने छळे छे. भोजनमां

जो कीडीओ आवी गइ होय तो बुद्धिनो नाश थाय छे, माखी आवी होय तो वमने थाय छे, जू आवी होय तो जलोदरनो व्याधि थाय छे, करोळीयो आव्यो होय तो कुष्टरोग थाय छे, वाळ आव्यो होय तो स्वरनो भंग थाय छे, कांटो के लाकडानो कक्डो आव्यो होय तो गळामां लागे छे, अने भमरो आव्यो होय तो ते ताळवु वींधी नाखे छे वळी रात्रिभोजन करनारा मरीने परभवमां घुवड, कागडा, बिलाडा, गीध, भुंड, सुअर, सर्प, वींछी अने घो थाय छे तथा रात्रिए वासण धोतां कुंथुवा विगेरे जीवोनी हिंसा थाय छे रात्रिभोजनना समग्र दोषोनु वर्णन करवा कोण समर्थ छे ? कोइ समर्थ नथी तथी आ व्रत पाळवाने विषे तमारे दृढ उद्यम करवो "

ए प्रमाणे कही साधुओए त्यांथी विहार कर्यो ते बन्ने नायको पण परिवार सहित साधुओने वळावया केटलेक दूर जइ पाछा वळ्या अने मुनिओनी सेवाथी पोताना आत्माने कृतार्थ मानवा लाग्या एकदा ते बन्नेए चोरना सैन्यसहित कोइ गाममां धाड पाडी अने घणी गायो भेंसो विगेरे पकडी लाव्या त्यांथी आवतां मार्गमां तेमना परिवारना माणसोए एक पाडो मार्यो, तेनु भोजन करवा माटे तेओ परिवार सहित त्यां रोकाणा. केटलाक परिवारना माणसो मदिरा लेवा माटे गाममां गया ते अवसरे पाडो मारनाराओए परस्पर विचार कर्यो के–" आ मासना अर्ध भागमां विष नांखी, जेओ गाममां गया छे तेमने आपीए तो आपणे भागे घणी गायो भेंसो आवे " एम विचारी तेओए ते प्रमाणे कर्यु दैवना वशथी जेओ गाममां गया हता तेमणे पण परस्पर एवो ज विचार करी अर्ध मदिरामां विष नाख्यु पछी तेओ आव्या अने सर्व दुष्ट चित्तवाळा तेओ एकठा थया मात्र ते बे नायको कपट रहित हता तटलामां सूर्य अस्त पाम्यो तथी ते

ये नायको रात्रिभोजनना नियमनो भंग थाय एवा भयथी जम्या नहीं. अने बीजा सर्वे परस्परने आपेला विषयुक्त मांस अने मदिरा खावाथी मरण पाम्या अने दुर्गतिए गया. पेला बन्ने भाइओ रात्रिभोजन त्यागरूप व्रतने पाळवाथी जिव्हेंद्रियना दमनने लीधे आ भवमां अने परभवमां सुखी थया.

इति चौरनायक कथा.

हवे शुं विचारीने आत्मानुं दमन करवुं ? ते कहे छे—

वरं[1] मे[2] अप्पा[5] दंतो[6], संजमेण[3] तवेण[4] य । मा[11] हं[8] परेहिं[9] दम्मंतो[13], बंधणेहिं[10] वहेहि[12] अ ॥ १६ ॥

अर्थ—(मे) में (संजमेण) सत्तर प्रकारना संयमे करीने (य) तथा (तवेण) बार प्रकारना तपे करीने (अप्पा) आत्मा एटले पांच इंद्रियरूप देह (दंतो) दम्यो होय तो ते (वरं) श्रेष्ठ छे, परतु (हं) अहं-हुं एटले मारो देह (परेहिं) बीजा लोकोथी (बंधणेहिं) लोढानी सांकळो आदि बंधनोए करीने (अ) अने (वहेहि) लाकडी, अंकुश अने चाबुक आदिए करीने (दम्मंतो) दमन कराय ए (मा) सारुं नहीं. केमके बीजा लोको मने तर्जना, ताडना आदिवडे दमन करे तेमां मारुं कांइ पण कल्याण थवानुं नहीं. कह्युं छे के-" हे आत्मा! तुं खेदनो विचार कर्या विना दुःखने सहन कर, कारण के फरीथी तने आत्मवशता दुर्लभ छे. हे जीव! पराधीनपणे तो तुं घणुं सहन करीश, परंतु तेमां तने कांइ पण गुण थवानो नथी. स्ववशपणे सहन करीश त्यारेज तने गुण थशे." आवी रीते विचार करीने पोताना आत्माने वश राखवो. १६.

आत्मदमन उपर सेचनक हाथीनी कथा

अक अटवीमा हाथीनु मोटु टोळु रहेतु हतु ते यूथना स्वामीओ विचार कर्या के-" जो कोइ नवो जन्मेलो कलभ (बाळक) वृद्धि पामी युवावस्था पामशे तो ते मने मारीने यूथनो नायक थशे, " माटे कोइने मोटो थवान देवो नहीं ए प्रमाणे विचारी ते नवा जन्मेला कलभोने मारी नाखतो हतो, एकदा कोइ हाथणी गर्भवती थइ. तेणे विचार्यु के-" जो मारे कलभ थशे, तो आ नायक तेने मारी नाखशे माटे ते न मारे एवो कांइक उपाय करु " एम विचारी ते हाथणी कपटथी लगडी थइ, अने धीमे धीमे चालवाथी ते यूथनी पाछळ रहेवा लागी यूथपति केटलेक दूर जइ तेनी राह जोवा उभो रहे, त्यारे ते एक पहोरे, बे पहोरे तेनी भेगी थती हती तेज प्रमाणे कोइ वखत एक बे दिवसे पण भेगी थती हती एवी रीते करता तेथीए यूथपतिने विश्वास उपजाव्यो पछी एकदा प्रसव समय आव्यो त्यारे पासेना तापसोना आश्रममां नइ त्यां तेणीए कलभ प्रसव्यो, अने तेने त्या आश्रममाज मूकी ते यूथने जइने मळी पछी आंतरे आंतरे आश्रममा जइ ते पोताना बाळकने स्तनपान करावती हती ते कलभ जरा मोटो थयो त्यारे मुनिकुमारोनी साथे पोतानी सुंढमा पाणी लइ वृक्षोने सिंचवा लाग्यो तेथी तापसोए तेनु सेचनक नाम पाड्यु अनुक्रमे ते जुवान थयो एकदा फरता फरता तेणे यूथाधिपतिने नाख्यो एटले तेने मारी पोते यूथनो स्वामी थयो पछी तेणे विचार्यु के-" मारी मातानी जेम कदापि कोइ बीजी हाथणी पण आ आश्रममा आवी कलभने जन्म आपशे तो ते मारो शत्रु थशे " एम विचारी तेणे ते तापसोनो आश्रम भांगी नाख्यो तेथी मुनिओ क्रोध पामी हाथमा पुष्प फळ लइ श्रेणिक राजा पासे गया तेओए राजाने कह्यु

के-" हाथीनां सर्व उत्तम लक्षणोथी युक्त एवो सेचनक नामनो हाथी वनमां विचरे छे, ते आपना राज्यने लायक छे." ते सांभळी श्रेणिक राजाए जाते जइ मोटा प्रयत्नवडे तेने पकडी लावी पोतानी हस्तीशाळामां बांध्यो. एकदा ते तापसोए आवी तेनी निर्भर्त्सना करी के-" हे गजराज! तारुं पराक्रम क्यां गयुं ? अमारा अविनयनुं फळ पाम्यो ?" आ प्रमाणे सांभळी ते हाथी अत्यंत क्रोध पाम्यो अने बंधननो स्तंभ तोडी तेमनी पाछळ दोड्यो. अने ते सर्वे तापसोने तेणे हतप्रहत करी नांख्या, केटलाक नाशी पण गया. पछी तेणे अटवीमां आवी फरीथी तेमनो आश्रम भांगी नांख्यो. श्रेणिक राजा पण फरीथी ते हाथीने पकडवा अरण्यमां गयो. ते वखते ते हाथीने तेना पूर्वभवना मित्र देवे कह्युं के-" हे वत्स ! तारे आ भवमां पराधीनता भोगववानीज छे, तो बीजाना दमन करतां पोतानी मेळेज दमावुं सारुं छे." आ प्रमाणे तेनुं वचन सांभळी ते सेचनक पोतानी मेळेज आवी आलानस्तंभ पासे उभो रह्यो. ते जोइ राजाए तेनी पूजा करी, अने तेने पट्टहस्ती बनाव्यो. जेम पोतानी मेळे दमन करावाथी आ हाथीने गुण थयो तेम बीजाने पण गुण थाय छे. इति सेचनक दृष्टांत.

हवे फरीथी पण विनयनोज उपदेश आपे छे.—

पडिणीअं च बुद्धाणं, वाया अदुव कम्मुणा । आवी वा जइ वा रहस्से, णेव कुज्जा कयाइ वि ॥१७॥

अर्थ—(च) तथा (बुद्धाणं) आचार्यादिकनुं (पडिणीअं) प्रत्यनीकपणुं एटले शत्रुपणुं (वाया) वाणीवडे एटले तमे शुं जाणो छो ? इत्यादि शब्दोथी निर्भर्त्सना करवावडे न करे (अदुव) अथवा (कम्मुणा) क्रियावडे एटले गुरुना संथाराने ओळंगवो तथा पगवडे संघट्टो करवो इत्यादिक अविनय कायावडे न करे. अने तेपण (आवी वा) प्रगट एटले

लोक देखता (जइवा) अथवा (रहस्से) एकातमां (कयाइवि) कदापि (णेव) नज (कुज्जा) करे १७

हवे शुश्रूषा विनय बतावे छे एटले आसननो-गुरु पासे केम बेसवु ? तेनो विधि कहे छे —

णे पक्खओ णे पुरओ, णेव किच्चाण पिट्ठओ । ण ''जुजे ऊरुणा ऊरु, सयणे णो पडिस्सुणे ॥१८॥

अर्थ—विनीत शिष्ये (किच्चाणं) गुरुनी (पक्खओ) बन्ने पडखे नजीक (ण) बेसवु नहीं, तेवी रीते बेसवाथी पाते पण गुरुनी सरखो देखाय, तेथी ते अविनय कहेवाय, अने पाठ विगेरे आपतां गुरुने तेनी सन्मुख जोती वखते वाकु जोवु पडे तेथी गुरुनी डोक विगेरे दुखवा आवे, तथा (पुरओ ण) गुरुनी आगळ-सन्मुख बेसवु नहीं. तेम बेसवाथी गुरुने वादनार लोकने गुरुना मुखनु दर्शन थइ शके नहीं, तेथी लोकनी अप्रीति थाय तथा (पिट्ठओ णेव) गुरुनी पाछळ न बेसवु तेम बेसवाथी परस्पर मुख जोइ शकाय नहीं, तेथी वात विगेरेमां जोइए तेवो रस आवे नहीं, तथा (ऊरुणा) पोताना साथळ साथे (ऊरु) गुरुना साथळनो (ण जुजे) सघट्टो न करवो तथा उपलक्षणथी बीना अगोनो पण स्पर्श थाय तेम न बेसवु, तेम करवाथी अत्यत अविनयनो प्रसग आवे तथा गुरु बोलावे त्यारे (सयणे) सथारामां सुता सुता के बेठा बेठा (णो पडिस्सुणे) गुरुनु वचन साभळवु के अगीकार करवु नहीं, परतु गुरुनी समीपे आवी हाथ जोडी " आपनी शी आज्ञा छे ? " एम विनयथी बोलवु १८.

---

१ कृत्यानां आचार्यादीनाम्

फरीथी बेसवानो विधिज बतावे छे:—

णेवँ पल्हत्थिअं कुज्जा, पक्खपिंडं वे संजए। पाए पसारए वावि, ण चिट्ठे गुरुणंतिए ॥ १९ ॥

अर्थ—(संजए) साधुए (पल्हत्थिअं) पर्यस्तिका एटले पग उपर पग चडावीने अथवा पलांठी वाळीने बेसवुं (व) अथवा (पक्खपिंडं) पक्षपिंड एटले केड बांधीने बेसवुं अथवा बे हाथवडे शरीरने बांधी पिंडरूप करवुं ए विगेरे (णेव कुज्जा) नज करवुं. (वावि) अथवा तो (पाए) पगने (ण पसारए) लांबा करीने बेसवुं नहीं. तथा (गुरुणंतिए) गुरुनी अत्यंत समीपे (ण चिट्ठे) बेसवुं नहीं. कोइ आचार्यना मते उत्तरार्धनो एकज वाक्यार्थ छे के 'गुरुनी पासे पग लांबा करीने बेसवुं नहीं.' १९.

फरीथी पण गुरुनुं वचन अंगीकार करवा विषेज कहे छे—

आयरिएहिं वाहित्तो, तुसिणीओ ण कयाइवि। पसायपेही णिआगट्ठी, उवचिट्ठे गुरुं सया ॥ २० ॥

अर्थ—(आयरिएहिं) गुरुए (वाहित्तो) बोलावेला एवा शिष्ये (कयाइवि) कदापि एटले ग्लानादिक अवस्थामां रह्या छतां पण (तुसिणीओ) मुंगा (ण) बेसी न रहेवुं. परंतु (पसायपेही) प्रसादप्रेक्षी एटले "गुरुनो अमारापर प्रसाद छे के जेथी बीजा साधुओ छतां पण मने बोलावे छे." ए प्रमाणे विचार करनार तथा (णिआगट्ठी) मोक्षना अभिलाषी एवा शिष्ये (गुरुं) गुरु पासे (सया) सदा (उवचिट्ठे) जवुं (बेसवुं). २०

फरीथी विनयनो ज उपदेश आपे छे.—

आलवते लवते वा, ण णिसीज्ज कयाइ वि । चइऊण आसणं धीरो, जओ जं जुत्तं पडिस्सुणे ॥२१॥

अर्थ—गुरु (आलवते) एकवार बोलते छते (वा) अथवा (लवते) वारंवार बोलते छते (कयाइवि) कदापि (ण णिसीज्ज) शिष्ये बेसी रहेवु नहीं परंतु (धीरो) बुद्धिमान तथा (जओ) उद्यमवंत एवा शिष्ये (आसणं) आसननो (चइऊण) त्याग करी (ज) जे गुरु आदेश आपे (तं) ते तेमनी पासे जइने (पडिस्सुणे) अंगीकार करवो २१

हवे गुरुने पूछती वखते शिष्य राखवानो विनय कहे छे —

आसणगओ ण पुच्छिज्जा, णेव सिज्जागओ कया। आगम्मुक्कुडुओ संतो, पुच्छिज्जा पंजलीउडो ॥ २२॥

अर्थ—शिष्ये (आसणगओ) आसन पर बेठा बेठा (ण पुच्छिज्जा) काइ पण सूत्रादिक गुरु महाराजने पूछवु नहीं तथा (कया) कदापि एटले ग्लानादिक अवस्था विना पोते बहुश्रुत थयो होय तो पण (सिज्जागओ) संथारामां रह्या थका गुरुने (णेव) न ज पूछवु परंतु (आगम्म) गुरुनी पासे आवीने (उक्कुडुओ संतो) उत्कटुक आसने रह्या थका अथवा कारणे पादपुंछन उपर बेठा थका (पंजलिउडो) बे हाथ जोडीने (पुच्छिज्जा) सूत्रादिक पूछवु २२

आवा विनीत शिष्यने गुरुए शी रीते उत्तर आपवो ? ते कहे छे —

एवं विणयजुत्तस्स, सुत्तं अत्थं च तदुभयं । पुच्छमाणस्स सीसस्स, वागरेज्ज जहासुअं ॥ २३ ॥

अर्थ—(एवं) आ प्रकारे (विणयजुत्तस्स) विनयवडे युक्त तथा (सुत्तं) कालिक उत्कालिक आदि सूत्रने, (अत्थं) तेना अर्थने (च) अने (तदुभयं) सूत्र तथा अर्थ बन्नेने (पुच्छमाणस्स) पूछता एवा (सीसस्स) शिष्यने आचार्य महाराजे (जहासुअं) गुरु परंपराए जेवुं सांभळ्युं होय तेवुं (वागरेज्ज) कहेवुं. पण पोतानी मतिकल्पनाथी कांइ पण कहेवुं नहीं. २३.

फरीथी शिष्यनो वाणी संबंधी विनय कहे छे.—

मुसं परिहरे भिक्खू, ण य ओहारिणिं वए । भासादोसं परिहरे, मायं च वज्जए सया ॥ २४ ॥

अर्थ—(भिक्खु) साधुए (मुसं) मृषा एटले असत्य वाणीनो (परिहरे) त्याग करवो. (य) तथा (ओहारिणिं) अवधारणी एटले " आ आम ज छे " एम निश्चयवाळी भाषा (ण वए) बोलवी नहीं. तथा (भासादोसं) भाषाना दोष एटले सावद्यनी अनुमोदना अथवा अपशब्दो, तेनो (परिहरे) त्याग करवो. (च) तथा (मायं) मायाने (सया) सदा (वज्जए) वर्जवी. अहीं मायानुं ग्रहण कर्युं छे, तेणे करीने बीजा क्रोध, मान अने लोभनुं पण ग्रहण समजी लेवुं. सर्व कषायोनो त्याग करवाथी मृषा भाषानो त्याग थइ शके छे. केमके कषाय रूप कारणने अभावे असत्य वचन रूपी कार्यनो पण अभाव थाय ज छे. २४

णँ लविज्ज पुट्ठो सावज्जं, णं णिरट्ठं णं मम्मयं । अप्पणट्ठा परट्ठा वां, उभयस्सतरेण वाँ ॥ २५ ॥

अर्थ—साधुए (पुट्ठो) कोइए पूछया थका (सावज्ज) सावद्य वचन (ण लविज्ज) बोलवु नहीं तथा (णिरट्ठ) अर्थ रहित निरर्थक (ण) बोलवु नहीं तथा (मम्मय) कोइना मर्मनु वचन (ण) बोलवु नहीं आ प्रमाणे (अप्पणट्ठा) पोताने अर्थे, के (परट्ठा) परने अर्थे (वा) अथवा (उभयस्स) पोताने अने परने बन्नेने अर्थे (वा) अथवा (अतरेण) प्रयोजन विना बोलवु नहीं २५

आ प्रमाणे पोतामा रहेलो दोष दूर करवानु कही हवे उपाधिथी थयेला दोषनो त्याग करवा कहे छे

संमरेसु अंगारेसु, संधीसु अं महापहे । एंगो एंगित्थिए सर्द्धि, णेव ' चिट्ठे णं संलेवे ॥ २६ ॥

अर्थ—(समरेसु) लुहारनी शाळामां, उपलक्षणथी सर्व हलका गणाता स्थानोमां तथा (अगारेसु) घरोमां, तथा (सधीसु) ये घरनी वच्चे (अ) तथा (महापहे) राजमार्गमां (एगो) एकला साधुए (एगित्थिए) एकली स्त्रीनी (सर्द्धि) साथे (णेव चिट्ठे) नज उभा रहेवु, तथा (ण सलवे) वातचीत न करवी अहीं एक शब्दनु ग्रहण कर्यु छे ते अत्यत दोष जणाववा माटे अन्यथा आवा स्थानोमां अनेक साधुओए पण स्त्रीनी साथे उभु रहेवु के वात करवी ते पण दोषने माटेज छे केमके तेथी शासनना मलिनपणानो संभव छे कह्यु छे के—" माता, बेन के दीकरीनी साथे पण एकातमां बेसवु नहीं कारणके इंद्रियोनो समूह बळवान छे, तेथी पडित पण तेमां मोह पामे छे " २६

कदाच भूल थाय अने गुरु शिखामण आपे त्यारे शिष्ये शुं करवुं ? ते कहे छे—

जं मे बुद्धाणुसासंति, सीएण फरुसेण वा। मम लाभो त्ति पेहाए, पयओ तं पडिस्सुणे ॥२७॥

अर्थ—(बुद्धा) गुरु महाराज (जं) जे (मे) मने (सीएण) शीतळ एटले कोमळ वचनवडे (वा) अथवा (फरुसेण) कठोर वचन वडे (अणुसासंति) उपदेश आपे छे. ते (मम) मने (लाभो) लाभ छे. (त्ति) ए प्रमाणे (पेहाए) जाणीने (पयओ) प्रयत्नवान थयो थको शिष्य (तं) ते शिखामणने (पडिस्सुणे) करवा रूपे अंगीकार करे, परंतु गुरुनुं कठोर वचन सांभळी क्रोध करे नहीं. २७.

अहीं कोइ शंका करे के—गुरुनुं वचन आ लोक अने परलोकमां पण परम उपकारी छे, ते शुं कोइने अप्रिय लागे खरुं ? के जेथी तमे आवो उपदेश आपो छो ? ते उपर कहे छे—

अणुसासणमोवायं, दुक्कडस्स च चोयणं। हियं तं मण्णए पण्णो, वेसं होइ असाहुणो ॥ २८ ॥

अर्थ—(पण्णो) प्राज्ञ एटले बुद्धिमान शिष्य (ओवायं) कोमळ के कठोर वचन रूप उपायवाळा (अणुसासणं) शिक्षावाळा (च) तथा (दुक्कडस्स) अरे ! तें आ शुं दुष्कृत कर्युं ए प्रमाणे दुष्कृतनी (चोयणं) चोयणा एटले प्रेरणावाळा (तं) ते गुरुवचनने (हियं) आ लोक अने परलोकमां सुखदायक (मण्णए) माने छे. परंतु (असाहुणो) कुशिष्यने तो ते वचन (वेसं) द्वेष करवा लायक एटले द्वेष उत्पन्न करनारुं (होइ) थाय छे. २८.

आ अर्थनेज फरीथी दृढ करे छे—

हिअं विगयभया बुद्धा, फरुसं पि अणुसासणं । वेसं तं होइ मूढाणं, खंतिसोहिकरं पयं ॥२९॥

अर्थ—(विगयभया) आलोक, परलोक आदि सप्त भयरहित अने (बुद्धा) तत्त्वना जाण एवा सुशिष्यो (फरुसं पि) कठोर एवा पण (अणुसासणं) गुरुना अनुशासनने (हिअं) हितकारक माने छे, तथा (मूढाणं) मूर्ख एवा कुशिष्योने तो (खंतिसोहिकरं) क्षमा करनारु अने शोधि एटले आत्मशुद्धिने करनारु, तथा (पयं) ज्ञानादिकनो स्थान रूप एवु पण (तं) ते गुरुवचन (वेसं) द्वेषनु कारण (होइ) थाय छे २९.

फरीथी विनयने ज कहे छे—

आसणे उवचिट्ठिज्जा, अणुच्चे अकुए थिरे । अप्पुट्ठाइ निरुट्ठाइ, निसीइज्जप्पकुक्कुए ॥ ३० ॥

अर्थ—(अणुच्चे) उचा नहीं एवा एटले द्रव्यथी गुरु करता नीचा अने भावथी गुरुना आसन करता अल्प मूल्यवाळा, तथा (अकुए) शब्द न करे तेवा, शब्द करतु आसन कामनु अंग कहेवाय छे माटे, तथा (थिरे) स्थिर एटले सरखा पायावाळा (आसणे) पीठादिक आसननी उपर वर्षा ऋतुमां (उवचिट्ठिज्जा) बेसवु आवा आसन उपर साधुए केवा थइने बेसवु ? ते कहे छे—(अप्पुट्ठाइ) अल्पोत्थायी एटले खास कार्य होय तोपण थोडु उठवाना शीळवाळा-खास कार्य होय तोज उठनारा अर्थात् वारवार आसन उपरथी उठवु नहीं तथा (निरुट्ठाइ) कार्य विना उठवु नहीं तथा

(अप्पकुकुए) हाथ. पग, मस्तक विगेरे शरीरना अवयवोने वारंवार हलाववा नहीं. (णिसीइज्ज) ए रीते बेसवुं. ३०

हवे एषणासमिति संबंधी विनय कहे छे—

कालेण णिक्खमे भिक्खू, कालेण य पडिक्कमे । अकालं च विवज्जित्ता, काले कालं समायरे ॥ ३१ ॥

अर्थ—(भिक्खू) साधुए (कालेण) भिक्षादिने योग्य समय थये सते (णिक्खमे) भिक्षाने माटे नीकळवुं, (य) तथा (कालेण) योग्य समये (पडिक्कमे) आहार लइने पोताने स्थाने पाछुं आववुं एटले के भिक्षानो लाभ न थाय अथवा अल्प लाभ थाय तो पण वधारे लाभनी इच्छाथी समय सिवाय पर्यटन कर्या करवुं नहीं. (च) तथा (अकालं) ते ते क्रियाना अयोग्य काळने (विवज्जित्ता) वर्जीने (काले) योग्य अवसरे (कालं) ते ते काळने उचित एवी प्रतिलेखना आदि क्रियाने (समायरे) करवी. कह्युं छे के—" जेम कृषि कर्म विगेरे काळे करवाथी ते बहु फळदायक थाय छे, तेम सर्व क्रियाओ पोतपोताना काळने विषे ज करवा लायक छे." ३१.

भिक्षाने माटे नीकळेला साधुए शुं करवुं ? ते कहे छे —

परिवाडीए ण चिट्ठेज्जा, भिक्खू दत्तेसणं चरे । पडिरूवेण एसित्ता, मियं कालेण भक्खए ॥ ३२ ॥

अर्थ—(भिक्खू) साधुए (परिवाडीए) परिपाटीने विषे एटले भोजन करवा बेठेला जनोनी पंक्तिमां (ण चिट्ठेज्जा) भिक्षाने माटे उभा न रहेवुं. केमके त्यां उभा रहेवाथी जमनारनी अप्रीति उत्पन्न थाय छे. अथवा परिपाटी एटले दातारोना

घरनी पंक्तिमां उभा न रहेवु केमके तेम रहेवाथी दातारना दोष जाणवामां आवता नथी. तथा (दत्तेसण) गृहस्थी दान आपे ते ग्रहवे ते भिक्षानी अंदर रहेला दोषोनी अन्वेषणाने (चरे) करवी. परतु जिव्हानी लोलताए करीने दोषवाळो आहार लेवो नहीं आ ग्रहणैषणा कही तथा ते शुद्ध आहार पण (पडिरूवेण) पूर्व मुनिओने प्रतिरूपे करीने एटले जेम पूर्वना आचार्यो अने स्थविरकल्पी साधुओ पात्रने विषे ग्रहण करता हता ते रीते (एसित्ता) गवेषणा करीने, एटले ग्रहण करीने पछी (कालेण) नमस्कार पूर्वक प्रत्याख्यान पारी सिद्धांतमां कहेला विधिवडे (मित) परिमित एटले मान रुचि पूराय तेटलोज (भक्खए) आहार करवो घणो आहार करवाथी स्वाध्यायनो विघात विगेरे दोषोनो संभव छे आ ग्रासैषणा कही ३२

भिक्षाटन करतां बीजो कोइ भिक्षु प्रथमथी त्यां आव्यो होय तो शु करवु ? ते कहे छे —

णाइदूरमणासन्ने, णन्नेसिं चक्खुफासओ । एगो चिट्ठिज्ज भत्तट्ठा, लंघिआ तं णइक्कमे ॥ ३३ ॥

अर्थ—(णाइदूर) साधुए गृहस्थीने घेर भिक्षा लेवा जवां घणे दूर उभा रहेवु नहीं केमके दूर रहेवाथी प्रथम आवेल भिक्षु गयो के नहीं ? तेनी खबर रहे नहीं तेमज एषणानी शुद्धिनो असंभव रहे तथा (अणासण) घणु नजीक उभा रहेवु नहीं केमके तेम करवाथी प्रथम आवेला भिक्षुने अप्रीति उत्पन्न थाय तथा (अण्णेसिं) भिक्षुनी अपेक्षाए अन्य एटले बीजा गृहस्थोनी (चक्खुफासओ) दृष्टिना विषयमां (ण) उभा न रहेवु परतु ' आ भिक्षुकना जवानी राह जुए छे " ए रीते गृहस्थो न जाणे तेम एकांतमां उभा रहेवु. (एगो) एक एटले प्रथम आवेला भिक्षु उपर द्वेष

रहित (चिट्ठिज) उभा रहेवुं. तथा (भत्तट्ठा) भिक्षाने अर्थे (तं) ते प्रथम आवेला भिक्षुने (लंघिआ) ओळंगीने (णाइकमे) घरमां न जवुं. केमके तेम करवाथी तेनी अप्रीतिनो संभव छे. अहीं पूर्व गाथामां मित भोजन करवुं एम भोजनो विधि बतावीने अहीं फरीथी जे भिक्षाटननो विधि बताव्यो ते ग्लानादिकने कारणे अथवा पोते क्षुधाने सहन न करी शके तो फरीथी अटन करवामां दोष नथी एवुं जणाववा माटे बताव्यो छे. ३३.

फरीथी तेज विधिने बतावे छे.––

णाइउच्चे व णीए वा, णासण्णे णाइदूरओ । फासुअं परकडं पिंडं,[13] पडिगाहिज्ज संजए ॥ ३४ ॥

अर्थ––(ण अइउच्चे व) माळ विगेरे अति उंचे स्थाने उभा रहेवुं नहीं. त्यां रहेवाथी आहार के दातारने पडी जवानो संभव छे. तथा (णीए वा) भोंयरा विगेरे अति नीचे स्थाने उभा रहेवुं नहीं. त्यां रहेवाथी एषणानो असंभव छे. तथा दातारने कष्टादिक थवानो संभव छे. अथवा द्रव्यथी अति उच्च एटले उंचो डोक राखीने उभा रहेवुं नहीं अने भावथी अति उच्च एटले सारा आहारनी प्राप्ति थवाथी हुं लब्धिमान छुं एवुं अभिमान करवुं नहीं. एज रीते द्रव्यथी नीच एटले अत्यंत नम्र डोकवाळा थइने रहेवुं नहीं अने भावथी नीच एटले मने आज कांइ मळ्युं नहीं एम धारी दीनतावाळा थवुं नहीं. तथा (ण आसण्णे) दातानी अति समीपे रहेवुं नहीं. तथा (ण अइदूरगो) अति दूर–छेटे उभा रहेवुं नहीं. अति समीपे रहेवाथी दातारने जुगुप्सा के शंका उत्पन्न थवानो संभव छे, अने दूर रहेवाथी अनेषणादिक दोषनो संभव छे. आवी रीते रहेला (संजए) साधुए (फासुअं) प्रासुक एटले सहज अने संसक्त एटले जीवरहित, तथा (परकडं) बीजाए एटले

गृहस्थीए पोताने माटे करेला (पिंड) आहारने (पडिगाहिज्ञा) ग्रहण करवो ३४

फरीथी ग्रासैषणा विधि एटले आहार करवा माटे बेसवाना स्थान विगेरे संबंधी विधि कहे छे—

अंप्पपाणप्पबीअंमि, पेडिच्छन्नमि संवुडे । समय संजए भुंजे, जय अपरिसाडिअ ॥ ३५ ॥

अर्थ—(अप्पपाणप्पबीअंमि) अल्प प्राण एटले द्वींद्रियादि त्रस जीव रहित अने अल्प बीज एटले बीज शब्दना उपलक्षणथी सर्व एकेंद्रिय जीव रहित एवा स्थानमां, तथा (पडिच्छन्नमि) संपातिम जीवनी रक्षा माटे उपरथी ढांकेला स्थानमां, तथा (संवुडे) पडखे भींत, टाटु विगेरेथी वींटायेला अथवा अटवी होय तो कुडंग विगेरे स्थानमां आहार लेवा बेसवुं जो आवुं स्थान न होय तो दीनादिक आवी याचना करे तेने आपवाथी पुण्यबंध अने न आपवाथी प्रद्वेष आदि दोष थाय माटे उपर बताव्या तेवा स्थानमां बेसी (संजए) साधुए (समय) समक एटले सर्व साधु साथे आहार करवो परंतु रसलंपटपणाथी अथवा साधुसमुदाय नहीं सारो लागवाथी एकला बेसीने आहार करवो नहीं अने ते पण (जय) यतनावाळा थइने एटले सुरसुर चबचब विगेरे शब्द रहित, तथा (अपरिसाडिअ) दाणो पण नीचे न पडे तेम (भुंजे) आहार करवो ३५

उपर यतनावाळा थवानुं कह्युं तेमां वाणीनी यतना कहे छे—

सुंकडि त्ति सुपक्कि त्ति सुंच्छिन्ने सुहडे मंडे । सुंणिट्ठिए सुलट्ठि त्ति, सावज्ज वंज्जए मुंणी ॥ ३६ ॥

अर्थ—(सुकडि त्ति) आ अन्नादिक सारुं कर्युं छे, (सुपाकि त्ति) आ घेवर विगेरे सारा पकाव्या छे, (सुच्छिणे) आ शाक विगेरे सारुं सुधार्युं छे, (सुहडे) आ कारेला विगेरेनी कडवाश ठीक हरण करी छे, (मडे) आ मग विगेरेने ठीक घी पायुं छे, (सुणिट्ठिए) आ आहार सारो निष्ठा पाम्यो छे एटले ठीक रसवाळो थयो छे, तथा (सुलट्ठे त्ति) आ ओदन विगेरे अति सुंदर छे एटले अखंड, उज्वळ अने स्वादिष्ट छे एम न बोले. ए प्रमाणे बीजुं पण (सावज्जं) सावद्य वचन (मुणी) मुनि (वज्जए) वर्जे-न बोले. अर्थात् आणे शत्रुनो प्रतिकार ठीक कर्यो, आ मांसादिक ठीक पकाव्युं छे, आ वृक्षने ठीक छेद्युं छे, आ कृपणनुं धन चोर हरी गया ते ठीक थयुं, आ शासननो द्वेषी ब्राह्मण मरी गयो ते सारुं थयुं, आ प्रासाद के कुवो संपूर्ण थयो ते ठीक थयुं, तथा आ हाथी के अश्व ठीक हृष्टपुष्ट बन्या छे, ए प्रमाणे सामान्य रीते पण सावद्य वचन मुनि बोले नहीं. परंतु आणे धर्मध्यानादिक ठीक कर्युं, आनुं वचन, विज्ञान विगेरे सारुं पक्व छे, आणे स्नेह रूपी बेडी सारी छेदी, चारित्र मूकावी देवाने इच्छता एवा स्वजनो पासेथी आ शिष्यने लइ आव्या ते ठीक कर्युं, पंडित मरणे मरनार आनुं मरण सारुं थयुं, आ मुनि साधुना आचारमां संपूर्ण छे ते प्रशंसनीय छे तथा आ हृष्टपुष्ट छोकरो दीक्षाने लायक सारो छे, आ रीते अनवद्य वचन बोले. तेवी रीते बोलवामां दोष नथी. ३६.

हवे विनीत अने अविनीत शिष्यने उपदेश देतां गुरुने जे आनंद ने खेद थाय छे ते कहे छे—

रमए पंडिए सासं, हयं भद्दं व वाहए । बालं संम्मइ सासंतो, गलिअस्सं वे वाहए ॥ ३७ ॥

अर्थ—गुरु (पंडिए) पंडित एटले विनीत शिष्योने (सासं) उपदेश देता सता (रमए) प्रसन्न थाय छे. (व)

जेम (वाहए) अश्वार (भद्द) सुशिक्षित (हय) अश्वने शिक्षा आपतां आनद पामे छे तेम तथा (बाल) मूर्ख शिष्यने (सासंतो) उपदेश देता एवा गुरु (सम्मइ) थाकी जाय छे—खेद पामे छे (व) जेम (वाहए) अश्वार (गलिअस्स) हठीला अश्वने चलावतां थाकी जाय छे तेम ३७

उपदेश देता गुरुने मूर्ख शिष्य केवा माने ? ते कहे छे—

खड्डुआ मे चवेडा मे, अक्कोसा य वहा य मे। कल्लाणमणुसासंतो, पावदिट्ठि त्ति मन्नइ ॥३८॥

अर्थ—(कल्लाण) आ लोक तथा परलोकमां हितकारक (अणुसासंतो) उपदेश आपता एवा गुरुने एटले गुरुना वचनने कुशिष्य ते (पावदिट्ठि) आ पापदृष्टिवाळा गुरु (मे) मने (खड्डुआ) टकोर करे छे, (मे) मने (चवेडा) चपेटा एटले लात मारे छे, (य) तथा (अक्कोसा) मने आक्रोश करे छे, (य) तथा (मे) मने (वहा) दडादिकवडे मारे छे, (त्ति) ए प्रमाणे (मन्नइ) माने छे अर्थात् आ पापी गुरु मने केवळ वचनवडे टकोर विगेरेज करे छे, बीजु कांइ पण मारा हितनु कहेता नथी, माटे ते मारा हितकारक नथी एम माने छे. ३८

हवे विनीत शिष्य गुरुने केवा धारे छे ? ते कहे छे—

पुत्तो मे भाय णाइ त्ति, साहु कल्लाण मन्नइ। पावदिट्ठी उ अप्पाणं, सासं दासं त्ति मन्नइ ॥३९॥

अर्थ—आ गुरु (मे) मने (पुत्तो) पुत्रनी जेम, तथा (भाय) भ्रातानी जेम, तथा (णाइ त्ति) ज्ञाति एटले

स्वजननी जेम गणिने उपदेश आपे छे, अर्थात् पुत्र, भाइ अने स्वजन जेवो मने गणीने उपदेश आपे छे, ए प्रमाणे (साहु) विनीत शिष्य (कल्लाण) गुरुना वचनने कल्याणकारक (मणइ) माने छे. (उ) परंतु (पावदिट्ठी) पापदृष्टिवाळो कुशिष्य (सासं) उपदेश अपाता (अप्पाणं) पोताना आत्माने (दास त्ति) मने गुरु दासनी जेम आज्ञा आपे छे, एम (मणइ) माने छे. अर्थात् एम मानी गुरुनी निंदा करे छे. ३९.

विनयनुं सर्वस्व एटले रहस्य कहे छे—

णं कोवए आयरियं, अप्पाणं पि ण कोवए। बुद्धोवघाई ण सिया, णं सिया तोत्तगवेसए ॥ ४० ॥

अर्थ—सुशिष्ये (आयरियं) आचार्यने एटले गुरु महाराजने (ण कोवए) तेवा वचनवडे कोप न पमाडवो, तथा (अप्पाणं पि) पोताना आत्माने पण गुरुना हितकारक एवा कठोर वचनवडे पण (ण कोवए) कोप न पमाडवो, तथा (बुद्धोवघाई) कोइ प्रकारे कोप थया छतां पण गुरुनो उपघात करनार (ण सिया) न थवुं, तथा (तोत्तगवेसए) चपेटादिक द्रव्यतोत्र एटले चाबुक अने जात्यादि दोष कहेवावडे करीने गुरुने व्यथा करनारुं वचन रूपी भावतोत्र तेनी गवेषणा करनार (न सिया) थवुं नहीं. अर्थात् तेवुं कदी पण न करवुं. ४०.

गुरुनो उपघात करनार कुशिष्यनी कथा—

कोइ एक आचार्य आठ प्रकारनी गणिनी संपदाथी युक्त, बहुश्रुत अने प्रकृतिथीज शांत हता. तेनुं जंघाबळ क्षीण

थवाथी ते कोइएक गाममा नित्यवास करीने रह्या हता ते गामना श्रावको तेमने सारो आहार तथा औषध विगेरे भक्ति पूर्वक आपता हता केटलोक काळ गया पछी तेना कुशिष्यो तेनी भक्ति करवामां भग्न परिणामवाळा थया तेथी गुरुने मारवानी इच्छाथी तेओए गुरुना औषध विगेरेनी चिंता करनारा श्रावकोने कह्यु के—" गुरु महाराज अनशन करवा इच्छे छे, तेथी औषधादिक कांइ पण लेता नथी " एम खोटु समजावी अंत प्रांत आहार लावी गुरुने आपीने बोल्या के—"अहीं निरंतर रहेवाथी गृहस्थो भाव रहित थया छे, तेथी आपने योग्य एवो आहार मागवा छतां पण आपता नथी " त्यारपछी श्रावकोए आवी गुरुने अनशन करवानु कारण पूछ्यु त्यारे गुरुए पोताना मनमां शिष्योनु कपट अने अप्रीति जाणी काइपण कह्या विना समभावे अनशनज कर्यु अने देह तजी दीधो (स्वर्गे गया) आ आचार्यना कुशिष्योनी जेम गुरुनो उपघात करनार थवु नहीं

उपरनी गाथामा शिष्ये गुरुने कोप पमाडवो नहीं, एम कह्यु परतु कोइक कारणे गुरु कोप पामे तो तेवे प्रसगे शिष्ये शु करवु ? ते कहे छे—

आयरिअं कुविअं णच्चा, पत्तिएणं पसायए । विज्झविज्ज पजलीउडो, वइज्ज ण पुणत्ति अ ॥४१॥

अर्थ—(आयरिअ) गुरुने (कुविअं) कोप पामेला (णच्चा) जाणीने सुशिष्ये (पत्तिएण) प्रीति उत्पन्न करे तेवा वचने करीने तेमने (पसायए) प्रसन्न करवा, तथा (पजलीउडो) बे हाथ जोडीने (विज्झविज्ज) तेमनो कोप शांत करवो, (अ) तथा (ण पुण त्ति) फरीथी हु आवो अपराध नहीं करु, मारो अपराध क्षमा करो, ए प्रमाणे (वइज्ज)

वचनवडे बोलवुं. ४१.

हवे जे रीते वर्तवाथी गुरुने कोपज उत्पन्न न थाय, ते कहे छे—

धम्मज्जिअं च ववहारं, बुद्धेहीयरिअं सया । तमायरंतो ववहारं, गरहं णाभिगच्छइ ॥ ४२ ॥

अर्थ—(धम्मज्जिअं) क्षांत्यादिक धर्मे करीने उपार्जन करेलो (च) अने (बुद्धेहि) तत्त्वना जाण एवा मुनिओए (सया) सदा (आयरिअं) आचरेलो एटले सेवेलो (ववहारं) जे व्यवहार एटले प्रत्युपेक्षणादिक साधुक्रियानो समूह (तं) तेवा (ववहारं) पाप कर्मनो नाश करनार व्यवहारने (आयरंतो) सेवतो एवो साधु (गरहं) अविनीतपणानी निंदाने (णाभिगच्छइ) पामतो नथी. आ रीते वर्तवाथी गुरुने कोप उत्पन्नज थतो नथी. ४२.

घणुं शुं कहेवुं ? संक्षेपथीज विनय बतावे छे—

मणोगयं वक्कगयं, जाणित्तायरिअस्स उ । तं परिगिज्झ वायाए, कम्मुणा उववायए ॥ ४३ ॥

अर्थ—(आयरिअस्स) आचार्यनुं (मणोगयं) मनमां रहेलुं, तथा (वक्कगयं) वचनमां रहेलुं एटले वचनवडे कहेलुं, तथा (उ) तु शब्दे करीने कायाने विषे रहेलुं एवुं कार्य (जाणित्ता) जाणीने (तं) ते गुरुनुं कार्य (वायाए) वाणीवडे (परिगिज्झ) आ कार्य हुं करुं छुं एम अंगीकार करीने (कम्मुणा) कायावडे करीने एटले क्रियाए करीने (उववायए) ते कार्य करी देवुं. ४३.

आ प्रमाणेना विनीतपणाए करीने ते साधु केवो थाय ? ते बतावे छे—

वित्ते अचोइए णिच्चं, खिप्पं हवइ सुचोइए । जहोवइट्ठं सुकयं, किच्चाइं कुव्वई सया ॥ ४४ ॥

अर्थ—(वित्ते) विनीत शिष्य (अचोइए) प्रेरणा कर्या विनाज (णिच्चं) निरंतर गुरुना कार्यमां प्रवर्ते छे वळी एवो सुशिष्य पोतानी मेळेज गुरुना कार्यमां प्रवर्ततो होय छतां गुरु प्रेरणा करे तोपण खेद पामे नहीं परंतु (सुचोइए) गुरु विशेष प्रेरणा करे त्यारे ते तेमनु कार्य करवाने (खिप्पं) उतावळो (हवइ) थाय छे अने तेथी करीने (जहोवइट्ठं) जे प्रमाणे गुरुए कह्यु होय ते प्रमाणे (सुकयं) सारी रीते (किच्चाइं) गुरुनां कार्यने (सया) हमेशां (कुव्वई) करे ४४

हवे विनयने समाप्त करता कहे छे—

णच्चा णमइ मेहावी, लोए कित्ती से जायइ । हवइ किच्चाणं सरणं, भूआणं जगई जहा ॥ ४५ ॥

अर्थ—आ प्रमाणे विनयनी शिक्षा (णच्चा) जाणीने (मेहावी) बुद्धिमान साधु निरंतर (णमइ) विनय करे तेम करवाथी (लोए) लोकमां (से) ते विनयवंतनी (कित्ती) "अहो ! आनो जन्म सफळ छे, आ भवसागरने तरी गयो" एवी रीते कीर्ति (जायइ) थाय छे तथा (जहा) जेम (भूआणं) प्राणीओनो आश्रय (जगई) पृथ्वी छे, तेम ते विनीत साधु (किच्चाणं) पुण्यक्रियाओना (सरणं) आश्रयरूप (हवइ) थाय छे ४५

अहीं कोइ शंका करे के—विनयनु फळ तो गुरुप्रसन्न थाय तेज छे, तो तेनी प्रसन्नताथी शु लाभ थाय ? ते उपर कहे छे—

बीजुं श्री परीषह अध्ययन.

पहेलुं विनय नामनुं अध्ययन कह्युं. हवे परीषह नामनुं बीजुं अध्ययन कहे छे. तेनो संबंध आ प्रमाणे छे—अहीं पहेला अध्ययनमां विनय कह्यो. ते विनय स्वस्थचित्तवाळाए तथा परीषहोथी पीडाताए पण करवानो ज छे. तो हवे ते परीषहो कया कया छे ? ते जाणवानी शिष्यनी इच्छा थवाथी तेनुं स्वरूप जणाववा माटे आ अध्ययन कहेवाय छे. आ प्रमाणेना संबंधे करीने आवेला आ परीषह अध्ययननुं पहेलुं सूत्र कहे छे—

सुअं मे आउसं तेणं भगवया एवमक्खायं, इह खलु बावीसं परीसहा, समणेणं भगवया महावीरेणं कासवेणं पवेइआ, जे भिक्खू सोच्चा णच्चा जिच्चा अभिभूय भिक्खायरियाए परिव्वयंतो पुट्ठो णो विहणेज्जा[1] ॥

अर्थ—सुधर्मा स्वामी जंबूस्वामीने कहे छे के—(आउसं) हे आयुष्मान् शिष्य ! (मे) में (सुअं) सांभळ्युं छे के (तेणं) ते त्रण जगतमां प्रसिद्ध एवा (भगवया) आठ महा प्रातिहार्यादिक समग्र ऐश्वर्यवाळा भगवंत महावीरे (एवं) आगळ कहेवाशे ते प्रकारे (अक्खायं) कह्युं छे. शुं कह्युं छे ? तेज बतावे छे–(इह खलु) खलु शब्दनो निश्चय

१ विनिहनिज्जा—इति पाठान्तरं.

अर्थ छे तेथी आ जिन प्रवचनमाज (अर्थात् बीजा शाक्य विगेरेना दर्शनमा आ प्रमाणे नथी) (बावीस) बावीश (परीसहा) परीसहो कहेला छे अथवा तो " आउसतेण " ए आखु पद राखी " मे " शब्दनु विशेषण करवु, तेम करवाथी तेनो अर्थ आ प्रमाणे थाय छे –आगममां कह्या प्रमाणे गुरुकुळने विषे वसता एवा में आ प्रमाणे सांभळ्यु छे आम कहेवाथी एवु जणाव्यु के–साधुओए जावजीव पर्यंत गुरुकुळमां ज वसवु कह्यु छे के–" जे धन्य साधुओ जावजीव सुधी गुरुकुळना वासने मूकता नथी, तेओ ज्ञानना भागी थाय छे, तथा दर्शन एटले समकित अने चारित्रमां अत्यत स्थिर थाय छे " हवे भगवते बावीश परीषहो छे एम जे कह्यु ते शु बीजा पासेथी जाणीने कह्या ? के पोतानी मेळे जाणीने कह्या ? आ प्रमाणे शिष्यनो सशय दूर करवा कहे छे के–(समणेण) श्रमण एटले तपस्वी, तथा (कासवेण) काश्यप गोत्री (भगवया महावीरेण) भगवत महावीर एटले वर्धमान स्वामीए (पवेइआ) प्रविदिता एटले केवळज्ञान उत्पन्न थवाथी पोते ज साक्षातपणे जाण्या छे, परतु बीजाना उपदेशथी जाण्या छे एम नहीं हवे ते परीषहो कया छे ? ते कहे छे –(जे) जे परीषहोने (भिक्खू) साधु (सोच्चा) गुरु पासे सांभळीने तथा (णच्चा) यथार्थपणे जाणीने, तथा (जिच्चा) जीतीने एटले वारवार सहन करवाना अभ्यासवडे तेमने परिचित करीने, तथा (अभिभूय) सर्वथा प्रकारे तेमनु सामर्थ्य हणीने (भिक्खायरियाए) भिक्षाचर्याने विषे (परिव्वयतो) परिभ्रमण करतो कदाच (पुट्ठो) परीषहोवडे स्पर्श कराय एटले परीषहो आवी पडे तोपण ते साधु (णो विहणेजा) न हणाय एटले सयम रूपी शरीरना उपघातवडे नाश न पामे प्राये करीने भिक्षाटनमां परीषहो थाय छे, तेथी अहीं ते प्रमाणे कह्यु छे.

आ प्रमाणे सुधर्मा स्वामीए कह्युं त्यारे जंबू स्वामीए तेमने आ प्रमाणे प्रश्न कर्यो.—

कयरे खलु ते बावीसं परीसहा समणेणं भगवया महावीरेणं कासवेणं पवेइआ ? जे भिक्खू सुच्चा णच्चा जिच्चा अभिभूय भिक्खायरिआए परिव्वयंतो पुट्ठो णो विहणेज्जा ? ॥

अर्थ—(कयरे) कया नामना (खलु) निश्चे (ते) ते (बावीसं) बावीश (परीसहा) परीषहो (समणेणं) तपस्वी (कासवेणं) काश्यपगोत्री (भगवया महावीरेणं) भगवंत महावीर स्वामीए (पवेइआ) जाण्या छे ? के (जे) जे परीषहोने (भिक्खू) साधु (सुच्चा) गुरु पासेथी सांभळीने (णच्चा) यथार्थपणे जाणीने (जिच्चा) वारंवार अभ्यासवडे परिचित करीने (अभिभूय) सर्वथा प्रकारे तेमनुं सामर्थ्य हणीने (भिक्खायरिआए) भिक्षाचर्याने विषे (परिव्वयंतो) परिभ्रमण करतो कदाच (पुट्ठो) परीषहोवडे स्पर्श कराय, तोपण (णो विहणेज्जा) न हणाय—हणातो नथी ?

त्यारे गुरु श्री सुधर्मा स्वामी जंबूस्वामीने उत्तर आपे छे—

इमे खलु ते बावीसं परीसहा समणेणं भगवया महावीरेणं कासवेणं पवेइआ, जे भिक्खू सुच्चा णच्चा जिच्चा अभिभूय भिक्खायरिआए परिव्वयंतो पुट्ठो णो विहणेज्जा ॥

अर्थ—(इमे) आ एटले मारा हृदयमां प्रत्यक्ष रहेला (खलु) निश्चे (ते) जे तें पूछ्यां ते बावीश परीषहो तपस्वी

कारयपगोत्री भगवत महावीर स्वामीए जाणेला छे अने कहेला छे के जे परीषहोने साधु सांभळी, जाणी, परिचित करी, सर्वथा तेमनु सामर्थ्य हणी, भिचाचर्याने विषे जतो कदाच ते परीषहो वडे स्पर्श कराय तोपण पोते हणातो नथी.

हवे सुधर्मा स्वामी ते परीषहोनां नाम कहे छे—

त जहा–दिगिंच्छापरीसहे १, पिवासापरीसहे २, सीअपरीसहे ३, उसिणपरीसहे ४, दसमसय परीसहे ५, अचेलपरीसहे ६, अरइपरीसहे ७, इत्थीपरीसहे ८, चरिआ परीसहे ९, णिसीहिआप रीसहे १०, सिज्जापरीसहे ११, अक्कोसपरीसहे १२, वहपरीसहे १३, जायणापरीसहे १४, अलाभ परीसहे १५, रोगपरीसहे १६, तणफासपरीसहे १७, जल्लपरीसहे १८, सक्कारपुरक्कारपरीसहे १९, पण्णापरीसहे २०, अण्णाणपरीसहे २१, दसणपरीसहे २२ ॥

अर्थ—(त जहा) ते बावीश परीषहो आ प्रमाणे छे—(दिगिंछापरीसहे) दिगिंछा एटले क्षुधा, तेज जीवने अत्यत आकूळ व्याकुळ करवामा कारणभूत छे, तोपण छकायना मर्दनरूप असयमना भयने लीधे आहारनो पाक विगेरे नहीं करवाथी तथा प्रासुक अने एषणीय शुद्ध आहार न मळवाथी तेनु दु ख जे सहन करवु ते पहेलो क्षुधापरीषह छे १ (पिवासापरी०) एज रीते पिपासा एटले तृषा, तेने जे अत्यत सहन करवी ते पिपासापरीषह कहेवाय छे २ (सीअपरी०)

शीत एटले शीयाळा आदि ऋतुमां ठंडीने जे सहेवी ते शीत परीषह छे. ३. (उसिणपरी०) उष्ण एटले ग्रीष्मादिक ऋतुमां तापने जे सहेवो ते उष्ण परीषह छे. ४. (दंसमसयपरी०) डांस, मच्छर तथा उपलक्षणथी जू, माकण विगेरेने सहेवानो परीषह. ५. (अचेलपरी०) अचेल एटले जिनकल्पीने सर्वथा वस्त्रनो अभाव अने बीजाओने जीर्ण, अल्पमूल्य-वाळां तथा प्रमाणोपेत वस्त्र होय ते पण अचेलज कहेवाय छे, तेना निर्वाहनो परीषह. ६. (अरइपरी०) संयमने विषे जे अरति-अधृति थाय ते न थवा देवानो परीषह. ७. (इत्थीपरी०) रागना कारणरूप स्त्रीनी गति, विलास, हास्य, चेष्टा, कटाक्ष अने स्तन विगेरे अवयवो जोया छतां पण तेनी अभिलाषा न करवानो परीषह. ८. (चरिआपरी०) चर्या एटले विहार, तेनो परीषह. ९. (णिसीहिआपरी०) नैषेधिकी एटले स्वाध्यायनी भूमि, तेनो परीषह. १०. (सिज्जापरी०) शय्या एटले वसति-उपाश्रय तेनो परीषह. ११. (अक्कोसपरी०) आक्रोश एटले अपशब्द तेनो परीषह. १२. (वहपरी०) वध एटले लाकडी विगेरेनो मार, ते सहन करवा संबंधी वध परीषह. १३. (जायणापरी०) याचना एटले आहारादिक वस्तु मागवी, तेनो परीषह. १४. (अलाभपरी०) अलाभ एटले इच्छित वस्तुनी अप्राप्ति तेनो परीषह. १५. (रोगपरी०) कुष्ठादिक रोगनो परीषह. १६. (तणफासपरी०) तृण एटले डाभ विगेरेना स्पर्शथी थती पीडानो परीषह. १७. (जल्ल-परी०) जल्ल एटले मळ तेनो परीषह. १८. (सक्कारपुरक्कारपरी०) सत्कार एटले वस्त्रादिकवडे पूजन अने पुरस्कार एटले उभा थइ आदर मान करवुं ते, ते बन्नेनो परीषह. १९. (पण्णापरी०) प्रज्ञा एटले बुद्धि तेनो परीषह. २०. (अण्णाणपरी०) अज्ञान एटले मत्यादिक ज्ञाननो अभाव तेनो परीषह. २१. तथा (दंसणपरीसहे) दर्शन एटले समकित ते संबंधी परीषह

एटले जूदा जूदा मतो सामळ्या छतां पण समकितने निश्चयपणे धारण करतां जे सहेवु पडे ते २२

आ प्रमाणे नाम मात्रथीज परीषहो गणावी हवे तेनु स्वरूप जणाववानी इच्छाथी कहे छे—

परीसहाण पविभत्ती, कासवेण पवेइआ । तं भे उदाहरिस्सामि, आणुपुव्विं सुणेह मे ॥ १ ॥

अर्थ—हे शिष्यो ! (परीसहाण) परीषहोनी (पविभत्ती) प्रविभक्ति एटले एक एकनु स्वरूप (कासवेणं) काश्यप गोत्री श्री महावीर स्वामीए (पवेइआ) जाणीने कह्यु छे (त) ते स्वरूप (भे) तमने (उदाहरिस्सामि) हु कहीश. तेने (आणुपुव्विं) अनुक्रमे (मे) कहेता एवा मारी पासेथी (सुणेह) तमे सांभळो १

अहीं " छुहा समा वेअणा नत्थि " एटले " क्षुधा जेवी बीजी कोइपण वेदना नथी. " एवु वचन छे माटे अने सर्व परीषहोमां क्षुधा परीषह अति दु सह छे, तेथी तेनेज प्रथम कहे छे—

दिगिंछापरिगए देहे, तवस्सी भिक्खु थामवं । ण छिंदे ण छिंदावए, ण पए ण पयावए ॥ २ ॥

अर्थ—(तवस्सी) छट्ठ, अट्ठम, विगेरे तप करनार, तथा (थामव) संयमना बळवाळा अथवा मनोबळवाळा (भिक्खु) साधुए (देहे) पोतानु शरीर (दिगिंछापरिगए) क्षुधाथी व्याप्त थाय-पीडाय तोपण (ण छिंदे) फळादिकने पोते छेदवां नहीं, (ण छिंदावए) बीजा पासे छेदाववां नहीं, (ण पए) पोते अन्नादिक रांधवु नहीं, (ण पयावए) बीजा पासे रंधाववु नहीं उपलक्षणथी कोइ छेदनारनी के रांधनारनी अनुमोदना करवी नहीं एज प्रमाणे पोते कांइपण वस्तु खरीद

जाणी क्षुल्लकमुनिने समजाव्या अने तेने साथे लइने तेओए विहार कर्यो. जेम ते पिता पुत्रे क्षुधा परीसह सहन कर्यो, तम हालना मुनिओए पण सहन करवो.

इति क्षुधा परीसह दृष्टांत.

भिक्षाने माटे फरतां तृषानो उदय थाय छे, तेथी ते पण सहन करवो. तेने माटे बे गाथा कहे छे.—

तओ पुट्ठो पिवासाए, दोगुंछी लज्जसंजए । सीओदगं ण सेविज्जा, विअडस्सेसणं चरे ॥ ४ ॥

अर्थ—(तओ) त्यार पछी एटले क्षुधा परीषहनी पछी (पिवासाए) पिपासा–तृषावडे (पुट्ठो) स्पर्श करायेला–पीडायेला तथा (दोगुंछी) अनाचारथी भय पामेला, तथा (लज्जसंजए) लज्जाथी संयमने विषे सम्यक् प्रकारे यतना करनार साधुए (सीओदगं) शीतोदक एटले सचित्त जळ (ण सेविज्जा) न सेववुं–न वापरवुं. परंतु (विअडस्स) विकृत एटले अग्नि आदिक शस्त्रथी विकार पामेला–अचित्त थयेला एवा जळनी (एसणं) एषणा–गवेषणा (चरे) करवी. ४.

छिण्णावाएसु पंथेसु, आउरे सुपिवासिए । परिसुक्कमुहेऽदीणो, तं तितिक्खे परीसहं ॥ ५ ॥

अर्थ—(छिण्णावाएसु) छिन्न एटले गयो छे आपात एटले लोकनो संचार जेने विषे एटले निर्जन एवा (पंथेसु) मार्गने विषे जतो कोइ साधु (आउरे) अत्यत आकुळ व्याकुळ थयो होय, शा कारणथी ? (सुपिवासिए) अत्यंत तृषातुर थवाथी. तथा (परिसुक्कमुहे) थुंक पण नहीं होवाथी सुकाइ गयुं छे मुख जेनुं एवो थयो होय तोपण (अदीणे) दीनता रहित थइने तेणे (तं) ते (परीसहं) तृषापरीषह (तितिक्खे) सहन करवो. निर्जन स्थानमां पोते एकलो होय, अने

तृषावडे अति आकुळ व्याकुळ थयो होय तोपण "मने अहीं कोइ देखतु नथी" एम धारी कहेली मर्यादाने ओळगवी नहीं, एटले सचित्त जळनो स्पर्श पण करवो नहीं आ रीते करवाथी तृषा परीषह सहन कर्यो कहेवाय छे ४

तृषा परीषह उपर धनशर्मा साधुनी कथा

उज्जयिनी नामनी नगरीमा धनमित्र नामे एक वणिक हतो तेने धनशर्मा नामे पुत्र हतो एकदा गुरुनो उपदेश साभळी वैराग्य पामी धनमित्रे पुत्र सहित दीक्षा लीधी एकदा ते बन्ने मुनिओ बीजा साधुओनी साथे एलगपुर नगरना मार्गमा मध्यान्ह समये जता हता, ते वखते भयकर ग्रीष्म ऋतुना सूर्यना किरणोथी ताप पामेलो ते क्षुल्लक साधु तृषावडे अति आकुळ व्याकुळ थवाथी धीमे धीमे चालवा लाग्यो बीजा साधुओ तो आगळ चाल्या, पण धनमित्र मुनि पुत्रना प्रेमने लीधे पाछळ रह्या थोडे दूर जतां मार्गमां एक नदी आवी ते जोइ पिताए पुत्रने कह्युके-" हे वत्स ! तारी चेष्टाथी जणाय छे के तु तृषाथी अत्यत आकुळ व्याकुळ थयो छे परतु मारी पासे प्रासुक पाणी नथी, तेथी शु करु ? तो हमणां आ नदीनु सचित्त पाणी पीने तारी तृषा दूर कर कारणके आपत्तिमां बुद्धिमान जनो निषिद्ध कार्य पण सेवे छे तेथी आ मृत्यु आपनारी आपत्तिने कोइ पण प्रकारे ओळगीने पछी सद्गुरुनी पासे ते पापनी आलोचना करजे "एम कही ते धनमित्र साधु नदी उतरी आगळ चाल्या पछी ते क्षुल्लक साधु धीमे धीमे चालता नदीए पहोंच्या अत्यत तृषाथी पीडा पामेला अने जेनु मुख अने ताळवु सुकाइ गयु छे एवा ते क्षुल्लके मनमां विचार कर्यो के—" हमणां आ नदीनु पाणी अकल्प्य छतां पण हु पीउ, पछीथी सद्गुरुनी पासे तेनु प्रायश्चित्त लइश " एम विचारी तेणे खोबामा पाणी लइ मुख सुधी लीधु,

तेवामां तेने फरी विचार थयो के–"हुं जिनेश्वरनी वाणी जाणतां छतां आ जीवोने केम पान करुं? केमके एक जळना बिंदुमां जिनेश्वरोए असंख्य जीवो कह्या छे. आ प्रमाणे रक्षण कर्या छतां पण जे अमुक दिवसे जवानाज छे तेवा प्राणोनुं रक्षण करवाना हेतुथी कोण सचेतन परजीवना प्राणोने हणे? तेथी आ सचित्त जळ तो हुं सर्वथा नहीं पीउं." एम विचारी तेणे ते जळ हाथमांथी धीमे धीमे पाछुं नदीमां मूकी दीधुं. पछी ते नदी उतरी सामे कांठे गयो. त्यां चाली नहीं शकवाथी ते पडी गयो, अने बहु धैर्य राखी पंच नमस्कारनुं स्मरण करतो मरण पामीने स्वर्गे गयो.

पछी अवधिज्ञानथी पोतानो पूर्वभव जाणी आगळ जइने उभा रहेला पिताने जोइ ते देवे पोतानाज कलेवरमां प्रवेश कर्यो, अने ते धनमित्र साधुनी पाछळ गयो. पुत्रने आवतो जोइ ते पण आगळ चाल्या. पछी तृषाथी पीडा पामता सर्व साधुओने जोइ अनुकंपाने लीधे धनशर्मा देवे मार्गमां घणां गोकुळो विकुर्व्यां. त्यांथी छाश विगेरे लइ सर्व स्वस्थ थया. ए रीते तेओ अरण्यने उतरी गया. छेल्ला गोकुळमांथी तेओए छाश लीधी ते वखते ते देवे एक साधुनो उपधिनो वींटो त्यां वीसरावी दीधो. पछी दूर गया त्यारे तेने ते सांभर्यो. एटले ते साधु लेवा माटे पाछा फर्या. तेमणे ते स्थळे आवीने पोतानो वींटो लीधो. पण त्यां गोकुळ देख्युं नहीं. एटले ते वात तेणे आवीने सर्व साधुओने करी. ते सांभळी सर्व साधुओ आश्चर्य पामी विचारवा लाग्या के–"खरेखर कोइ देवना प्रभावथी वनमां गोकुळो थयां हतां एम जणाय छे." ते अवसरे ते देव प्रगट थइ पोताना पिता सिवाय बीजा सर्व साधुओने नम्यो. "आ साधुने केम नमता नथी?" एम मुनिओए तेने पूछयुं त्यारे ते बोल्यो के–"मने पुत्रना मोहथी सचित्त पाणी पीवानी बुद्धि आपी, तेथी जो में तेना कह्या प्रमाणे कर्युं होत तो व्रतभंगने

लीधे हु कइ गतिमां जात ? माटे तेणे शत्रु जेवु कार्य कर्यु छे, तेथी हु तेने नम्यो नथी" एम कही ते देव स्वर्गे गयो पछी सर्व साधुओए पण त्यांथी अन्यत्र विहार कर्यो आ क्षुल्लक साधुए जेम पिपासा परीषह सहन कर्यो तेम बीजा साधुओए पण सहन करवो इति पिपासा परीषहे धनशर्मा मुनिनी कथा

क्षुधा तथा पिपासा सहन करवाथी मुनिनु शरीर कृश थाय, अने तेथी करीने तेने शीयाळामां टाढ पण घणी लागे, तेथी हवे शीतपरीषह कहे छे—

चरंत विरय लूहं, सीअं फुसइ एगया। णाइवेलं मुणी गच्छे, सोच्चा णं जिणसासणं ॥ ६ ॥

अर्थ—(चरंत) एक गामथी बीजे गाम विचरता अथवा मोक्षमार्गे चालता, तथा (विरय) अग्नि आदि सावद्य योगथी निवर्तेला, तथा (लूहं) तेलनु अभ्यंग, स्नान, स्निग्ध आहार विगेरेना त्यागने लीधे रूक्ष-लूखा थयेला एवा साधुने (एगया) एकदा एटले शीतकाळे (सीअं) शीत-टाढ (फुसइ) स्पर्श करे-बाधा उपजावे, तो पण (मुणी) मुनिए (जिणसासणं) जिनेश्वरनु शासन (सोच्चा णं) सांभळीने एटले तेमां कहेलो उपदेश सांभळेलो होवाथी (अइवेलं) स्वाध्यायादिक वेळानु उल्लंघन करीने बीजे स्थाने (ण गच्छे) जवु नहीं परंतु " जीव अने शरीर जूदा छे, नरकादिकमां तीव्र शीतवेदना भोगवी छे " एवो विचार करी शीतपरीषह सहन करवो. ६

वळी शीतथी पीडा पामेला साधुए आवो विचार करवो नहीं—

स्नाननी (णोवि पत्थए) इच्छामात्र पण करवी नहीं. अर्थात् ते करवानुं तो क्यांथी ज होय ? तथा (गायं) गात्रने एटले शरीरने (णो परिसिंचेज्जा) सींचवुं नहीं एटले सूक्ष्म जळबिंदुओवडे शरीरने भीनुं करवुं नहीं. (य) तथा (अप्पयं) अल्पक एटले जरा पण अथवा आत्माने एटले पोताना शरीरने (ण वीएज्जा) वींझणा विगेरेवडे वींझवुं नहीं. ९.

उष्णपरीषह उपर अरहन्नक मुनिनी कथा.—

तगरा नामनी नगरीमां दत्त नामे एक वणिक हतो. तेने भद्रा नामनी भार्या हती, अने तेनी कुक्षिथी उत्पन्न थयेलो अरहन्नक नामे एक पुत्र हतो. एकदा गुरु अर्हन्मित्राचार्यनी पासे धर्मोपदेश सांभळी वैराग्य पामी ते दत्ते स्त्री अने पुत्र सहित दीक्षा लीधी. पछी ते दत्तमुनिए पुत्रपरना स्नेहने लीधे घणा वखत सुधी अरहन्नक साधुनुं इष्ट भोजनवडे पोषण कर्या कर्युं, कोइपण वखत तेने भिक्षा लेवा माटे जवा दीधा नहीं. ए रीते तेणे पुत्रने अत्यंत सुखी कर्यो. अनुक्रमे दत्तमुनि आयुष्य पूर्ण थये मरण पाम्या, त्यारे बीजा मुनिओए तेने भिक्षा लेवा माटे मोकल्या. ते क्षुल्लक साधु उनाळाना समयमां मध्यान्ह वेळाए गाममां भिक्षाटन करवा लाग्या. मार्गमां ताप तथा श्रम लागवाथी हवेलीओनी नीचे छायामां वारंवार बेसता, त्यांथी उठीने वळी धीमे धीमे चालता, एवी रीते ते साधु कोइ धनिकनी हवेली नीचे छायामां उभा रह्या. ते अवसरे ते धनिकनी स्त्रीए कामदेवनी जेवा मनोहर रूपवाळा तेने बारीमांथी जोया. तेणीनो पति परदेश गयो हतो तेथी ते अरहन्नकने जोइ अत्यंत कामातुर थइ. तेथी तेने दासी द्वारा बोलावी पोताना महेलमां राख्या. मुनि पण तेना स्नेहमां आसक्त थइ गया तेथी तेणीनी साथे विषयसुख भोगववा लाग्या.

अहीं साधुओए अरहन्नकने भिक्षाचर्यामां तथा उपाश्रयमां नहीं जोइने आखा नगरमां तेनी शोध करी, परतु तेना काइ पण खबर न मळवाथी तेओए तेनी माता भद्रा साध्वीने ते वात करी ते वात सांभळी पुत्रना अत्यत शोकथी तेनु चित्त नष्ट थइ गयु, अने गांडी घेली थइ आखा नगरमां "हे अरहन्नक! हे अरहन्नक!" एम उंचे स्वरे गदगद कठे बोलती फरवा लागी एकदा अरहन्नक महेलनी बारीमां बेठो हतो, ते वखते तेनी माता साध्वीने तेवी अवस्थावाळी फरती जोइ तेने अत्यत सवेग उत्पन्न थयो तेथी तरतज ते नीचे उतरी माताने नमस्कार करी बोल्यो के—"हे माता! कुळना अगारा रूप हु अरहन्नक आ रह्यो" एम कही अश्रु सहित तेना पगमां पड्यो तेने जोइ स्वस्थ चित्तवाळी थइने ते बोली के—"हे वत्स! आटला दिवस तु क्यां रह्यो हतो?" तेना उत्तरमां तेणे खेद सहित पोतानो सर्व वृत्तांत माताने कह्यो ते सांभळी तेणीए कह्यु के—"हे वत्स! उच्च कुळमां उत्पन्न थयेला तारा जेवाने आवी अवस्था थवी योग्य नथी, माटे फरीथी चारित्र अगीकार कर" ते बोल्यो के—"हे माता! हु पापी व्रतनु पालन करवा शक्तिमान नथी, तेथी जो तमे मने आज्ञा आपो तो हु अनशन करु" ते सांभळी हर्ष पामेली भद्रा साध्वी बोली के—"हे वत्स! तारे तेम करवु पण सारु छे, परतु अनत भवमां भ्रमण करावनारु कारण एवु जे व्रत भांगीने जीववु ते सारु नथी."

ते सांभळी तेणे तरतज गुरु समीपे आवी सर्व सावद्य योगनु पच्चख्खाण करी, सर्व जीवोने खमावी, पोताना पापनी निंदा गर्हा करी, अरिहतादिक चार शरणां करी, नगरनी बहार जइ सूर्यना किरणोथी तपेली शिलापर पादपोपगम अनशन कर्यु अने धर्मध्यानवडे अति दारुण उष्णपरीषहने सहन करी, पच नमस्कार मत्रनु ध्यान करता त अरहन्नक मुनि

स्वर्गे गया. आ प्रमाणे बीजा साधुओए पण उष्ण परीषह सहन करवो.

इति उष्ण परीषह उपर अरहन्नकनुं दृष्टांत.

उष्ण ऋतु पछी वर्षाऋतु आवे छे. तेमां डांस, मच्छर घणां थाय छे, तेथी ते संबंधी परीषह कहे छे.—

पुट्ठो अ दंसमसएहिं, समरेव महामुणी । णागो संगामसीसे वा, सूरो अभिहणे परं ॥ १० ॥

अर्थ—(समरेव) शत्रु तथा मित्रने विषे सम एटले समान चित्तवाळा (महामुणी) महामुनिए (दंसमसएहिं) डांस, मच्छर तथा उपलक्षणथी जू, माकड विगेरेवडे (पुट्ठो अ) स्पर्श कराया छतां पण एटले पीडा पाम्या छतां पण (संगामसीसे) रण संग्रामने मोखरे रही (सूरो) शूरवीर (णागो वा) हाथी जेम (परं) शत्रुने (अभिहणे) हणे छे तेम भावशत्रुने हणवा. जेम शूरवीर हाथी बाणोथी व्यथा पाम्या छतां पण तेने नहीं गणीने संग्रामने मोखरे रही शत्रुने हणे छे तेम मुनिए पण डांस, मच्छर विगेरेथी पीडा पाम्या छतां पण तेने नहीं गणीने क्रोधादिक भावशत्रुनो पराभव करवो. १०

भावशत्रुने शी रीते जीतवा ? ते कहे छे.—

ण संतसे ण वारिज्जा, मणं पि ण पओसए । उवेह णो हणे पाणे, भुंजंते मंससोणिअं ॥ ११ ॥

अर्थ—मुनिए दंशमशकादिकथी (ण संतसे) त्रास पामवो नहीं. तथा (ण वारिज्जा) तेमने वारवा—उडाडवा नहीं. कमके उडाडवाथी अंतराय लागे. तथा (मणं पि) मनमां पण तेनी उपर (ण पओसए) द्वेष लाववो नहीं. परंतु (उवेह) तेमनी उपेक्षा करवी—करडवा देवा. तथा (मंससोणिअं) पोतानुं मांस अने रुधिरने (भुंजंते) खाता एवा (पाणे)

.जीवोने (ए हणे) हणवा नहीं. परतु " आ जीवो आहारना अर्थी छे, मारु शरीर एओनु भोज्य छे, वळी आ शरीर घणाने साधारण छे अर्थात् तेनी उपर घणानो हक छे, तेथी जो तेओ तेनु भक्षण करे तो तेमां मारे शामाटे द्वेष करवो जोइए ? " आ प्रमाणे विचार करवो. ११

दशमशक परीषह उपर श्रमणभद्रमुनिनी कथा

चंपा नगरीमां जितशत्रु राजा हतो तेने श्रमणभद्र नामे पुत्र हतो तेणे धर्मघोष गुरुनी पासे धर्म सांभळी शुद्ध वैराग्यथी दीक्षा लीधी अनुक्रमे श्रुतसागरनो पार पामी तेणे एकाकीविहार नामनी प्रतिमा अंगीकार करी एकदा शरदऋतुमां मोटी अटवीने विषे रात्रीए प्रतिमा धारण करीने रह्या हता, ते वखते सोयना अग्र जेवा तीक्ष्ण मुखवाळा हजारो डांसो तेना शरीरे वळग्या अने लोही पीवा लाग्या तेमना डसवाथी ते मुनिने अत्यंत वेदना थइ, तोपण ते महात्मा विचारवा लाग्या के—" आ डांसनी वेदना कइ गणतरीमां छे ? कांइज नथी आथी अनंतगुणी वेदना नरकमां छे, ते आ जीवे घणीवार सहन करी छे. वळी आ शरीर भिन्न छे, अने जीव पण भिन्न छे एम जाणनार कयो विद्वान शरीरपर ममता करे ? वळी आ नाशवंत शरीरथी जो कदाच आ डांसोने तृप्ति थती होय तो में शु कल्याण न पाम्यु कहेवाय ? " अर्थात् आ देहवडे अन्य जीवने तृप्त करवा ते एक प्रकारनु पुण्यज छे आ रीते शुभ भावना भावता ते महात्मा मुनि रात्रिमा काळधर्म पामी स्वर्गे गया एवीज रीते बीजा साधुओए पण दशमशक परीषह सहन करवो

इति दशमशक परीषह उपर श्रमणभद्रमुनिनी कथा

हवे दंशादिकथी पीडा पाम्या छतां पण साधुए नवां वस्त्र मेळववा तत्पर थवुं नहीं. ए जणाववा माटे अचेल परीषह कहे छे—

परिजुण्णेहिं वत्थेहिं, होक्खामि त्ति अचेलए। अदुवा सचेलए होक्खं, इइ भिक्खू ण चिंतए ॥१२॥

अर्थ—(परिजुण्णेहिं) जीर्ण एवां (वत्थेहिं) वस्त्रोए करीने हुं (अचेलए) थोडा दिवसमां वस्त्र रहित (होक्खामि त्ति) थइ जइश, ए प्रमाणे दीनताथी चिंतववुं नहीं. (अदुवा) अथवा (सचेलए) वस्त्र सहित (होक्खं) हुं थइश. एटले के मने जीर्णवस्त्रवाळो जोइ कोइ दातार श्रावक मने सुंदर वस्त्रो आपशे तेथी हुं वस्त्र सहित थइश. (इइ) ए प्रमाणे पण हर्ष पामी (भिक्खू) मुनिए (ण चिंतए) चिंतववुं नहीं. अर्थात् वस्त्र न मळवाथी दीनता धारण करवी नहीं, अने मळवाथी हर्षित थवुं नहीं. १२.

एगया अचेलए होइ, सचेलेआवि एगया। एअं धम्महिअं णच्चा, णाणी णो परिदेवए ॥१३॥

अर्थ—(एगया) एकदा जिनकल्पादिक अवस्थामां अथवा जीर्ण वस्त्रवाळी अवस्थामां (अचेलए) वस्त्र रहित (होइ) होय, तथा (एगया) एकदा एटले स्थविरकल्पादिक अवस्थामां (सचेलेआवि) वस्त्र सहित पण होय. तेथी करीने (एअं) आ अचेलपणुं अथवा सचेलपणुं बंने (धम्महिअं) साधु धर्मने उपकार करनारुं छे एम (णच्चा) जाणीने (णाणी) ज्ञानी मुनि (णो परिदेवए) कोइपण वखत दीनता पामे नहीं. १३.

अचेल परीषह उपर सोमदेव ऋषिनी कथा

दशपुर नगरमां सोमदेव नामे श्रेष्ठ ब्राह्मण हतो तेने रुद्रसोमा नामनी भार्या हती तेमने आर्यरक्षित अने फल्गुरक्षित नामना बे पुत्रो हता तेमा मोटा आर्यरक्षिते पितानी पासे पूर्ण विद्या ग्रहण करी, पछी पाटलीपुत्र नगरमां अधिक विद्या भणवा माटे कोइ उपाध्यायनी पासे गयो त्यां ते उपांग सहित चारे वेद तथा चौद विद्या शीख्यो पछी पोताना दशपुर नगरमां आव्यो ते वखते राजा विगेरे सर्व पुरजनोए तेनो प्रवेशोत्सव करी पूजा करी पछी घेर जइ मातापिताने तेणे प्रणाम कर्यो ते वखते तेनो पिता अत्यत हर्षित थयो, परतु तेनी माताए जरा पण हर्ष देखाड्यो नहीं, ते जोइ आर्यरक्षिते कह्यु—“ हे माता ! तमे मारा अभ्यासथी केम हर्ष पामता नथी ? ” ते बोली के—“ जीवहिंसादिकना निमित्तरूप घणां शास्त्रो भण्यो तेमां मने शेनो हर्ष थाय ? शु तु दृष्टिवाद भणीने आव्यो छे के जेथी मने हर्ष थाय ? ” त्यारे तेणे माताने पूछ्यु के—“ ते दृष्टिवाद क्यां भणाय छे ? ” माताए कह्यु—“ शेरडीना वाढमां रहेला तोसलिपुत्र नामना आचार्यनी पासे ते भणाय छे ” ते सांभळी ते बोल्यो के—“ हे माता ! काले तेनी पासे हु दृष्टिवाद भणवा जइश ” एम कही रात्रे सुवा सुवां तेणे विचार कर्यो के—“ दृष्टिनो जे वाद ते दृष्टिवाद ए नामज सुदर छे ”

पछी प्रात काळे ते भणवा माटे चाल्यो मार्गमां प्रथम ज पासेना गामथी आवतो तेना पितानो मित्र ब्राह्मण शेरडीना साडानव सांठा लइने आर्यरक्षितने मळवा माटे ज आवतो हतो ते सामो मळ्यो तेणे आर्यरक्षितने कह्यु के–“ हु तमने मळवा ज आव्यो छु ” ते सांभळी आर्यरक्षिते तेने सुखी समाचार पूछी कह्यु के–“ हमणां हु कांइ कार्यने माटे जाउ छु,

तेथी आ साडानव सांठा मारी माताने आपजो अने तेने कहेजो के आर्यरक्षितने सौथी पहेलो हुं ज सामो मळ्यो छुं." त्यारे ते ब्राह्मणे तेना कहेवा प्रमाणे ज कर्युं. ते जाणी तेनी माताए हर्ष पामी विचार कर्यो के-" मारा पुत्रे शुभ मंगळ जोयुं. आ शुकनथी ते साडानव पूर्वनो अभ्यास करशे." आर्यरक्षित पण शुभ शकुन थया एम जाणी हर्ष पामी शेरडीने वाडे गयो. त्यां तेने विचार थयो के-" हुं मुनिओने वंदन करवानो विधि जाणतो नथी, तेथी अंदर शी रीते जाउं? माटे कोइक श्रावक मळे तो तेनी साथे जाउं." एम ते विचार करतो हतो, तेटलामां ढड्ढर नामनो एक श्रावक गुरुने वंदना करवा आव्यो, तेनी साथे ते अंदर गयो अने तेनो करेलो विधि जोइ पोते पण गुरुने ते प्रमाणे वंदना करीने गुरुनी पासे बेठो. पछी गुरुना पूछवाथी तेणे पोतानुं वृत्तांत कही दृष्टिवाद भणाववा कह्युं. त्यारे आचार्य महाराजे कह्युं के-" जो अमारी पासे चारित्र ग्रहण कर तो अमे दृष्टिवाद भणावीए." तेणे चारित्र लेवानी हा कही एटले गुरुए तेने दीक्षा आपी. पछी आर्यरक्षिते गुरुने कह्युं के-" अहीं रहेवाथी अभ्यास बहु थोडो थशे, तेम ज राजा तथा स्वजनो विगेरे सुखे रहेवा देशे नहीं. माटे अहींथी अन्यत्र विहार करवो सारो छे." ते सांभळी गुरुए ते प्रमाणे कर्युं. अनुक्रमे आर्यरक्षिते गुरुपासे उपांग सहित अग्यार अंगनो अभ्यास कर्यो. पछी आर्यरक्षितने पूर्वनो अभ्यास करवा माटे ते तोसलीपुत्र आचार्ये श्रीवज्रस्वामी पासे मोकल्यो. मार्गमां जतां अवंति नगरीमां श्रीभद्रगुप्त सूरिने तेणे तेमना कहेवाथी रोकाइने निझामणा करावी. ते सूरिए अंत समये आर्यरक्षितने कह्युं के-" हे वत्स! तुं वज्रस्वामी पासे भणवा जाय छे, तो तारे तेनाथी जुदा उपाश्रयमां रहेवुं. कारण के जे सोपक्रम जीवितवाळो तेनी साथे एक रात्रि पण रहे ते तेनी साथे ज मरण

पामे तेवी स्थिति छे " आ प्रमाणे ते सूरिनु वचन अंगीकार करी आर्यरक्षित अनुक्रमे ज्यां वज्रस्वामी हता ते नगरनी बहार ते रात्रि रह्यो ते ज रात्रिए वज्रस्वामीए कोइ बहारथी आवेला शिष्ये पोताना हाथमां दूधनु पात्र हतु, तेमाथी कांइक बाकी रह्यु एटलु बधु दूध पीधु, एवु स्वप्न जोयु पछी प्रात काळे आर्यरक्षिते श्रीवज्रस्वामी पासे आवी तेमने वंदना करी अने पूर्वनी वाचना आपवा विनंति करी गुरुए तेने भिन्न उपाश्रयमां रहेवानु कारण पूछ्यु त्यारे तेणे कह्यु के–" मने भद्रगुप्त आचार्ये भिन्न उपाश्रयमां रहेवा कह्यु छे " ते सांभळी तेमणे श्रुतनो उपयोग दइ तेनु कारण जाणी तेने जूदा उपाश्रयमां रहेवानी अनुज्ञा आपी पछी ते थोडा समयमां ज नव पूर्व भणी रह्यो, त्यारे गुरुए तेने कह्यु के–" हे वत्स ! हवे दशम पूर्व भणतां प्रथम तेनां यमको भण " त्यारे आर्यरक्षित ते महा विषम यमकने पण भणवा लाग्या

ते अवसरे दशपुरमां तेना विरहथी पीडा पामेला तेना मातापिताए तेने बोलाववा माटे तेना नाना भाइ फल्गुरक्षितने मोकल्यो. तेणे आवी आर्यरक्षितने कह्यु के—" तमारा वियोगथी पीडा पामता मातापिता तमने बोलावे छे, माटे चालो जो के तमे पोताना कुटुंब उपर पण मोहरहित थया छो, अथवा वैराग्यने लीधे तमने कोइ उपर राग नथी, तोपण शोकमां मग्न थयेला पोताना स्वजनोनो उद्धार करवा दयाळु थाओ वळी तेओ प्रव्रज्या लेवाने माटे पण उत्कंठावाळा छे, तेथी त्यां आवी तेमने मुक्ति आपनारु व्रत आपो." ते सांभळी आर्यरक्षिते कह्यु के—" जो तु आ वात सत्य कहेतो होय तो प्रथम तु ज दीक्षा ग्रहण कर " त्यारे ते बोल्यो के—" मने दीक्षा आपो " ते सांभळी आर्यरक्षिते तेने चारित्र आप्यु पछी फरीथी फल्गुरक्षिते आर्यरक्षितने पोताने नगर चालवानु कह्यु त्यारे आर्यरक्षित पण जवाने उत्सुक थया, तेथी तेणे श्री

वज्रस्वामी पासे जवानी रजा मागी. त्यारे ते बोल्या के—" हे वत्स ! स्वस्थ चित्ते भण; जवानी उतावळ न कर." पछी यमक भणवाथी खेद पामेला आर्यरक्षिते फरी गुरुने पूछ्युं के—" हे पूज्य ! दशमुं पूर्व हुं केटलुं भण्यो अने बाकी केटलुं छे ? " गुरु बोल्या के—" हे वत्स ! दशमा पूर्वनुं एक बिंदु तुं भण्यो छे, अने समुद्र जेटलुं हजु बाकी छे." ते सांभळी तेनुं चित्त भणवापरथी मंद थयुं. तेथी तेणे वज्रस्वामीने कह्युं के—" हे भगवान् ! हवे हुं पूर्वनो अभ्यास करवा शक्तिमान नथी." ते सांभळी गुरुए श्रुतज्ञानना उपयोगथी जाण्युं के—"दशमुं पूर्व मारी पासेज रहेशे, आ जइने पाछो आवशे नहीं, अने मारुं आयुष्य पण हवे थोडुं छे." एम जाणी तेणे तेने जवानी रजा आपी. जती वखते तेने गुरुए आचार्यपदे स्थापन कर्या. पछी आर्यरक्षित आचार्य फल्गुरक्षित सहित अनुक्रमे पोताना दशपुर नगरे आव्या. त्यां पोतानी माताने, बहेनने, भाणेजने, भत्रीजाने, नाना भाइनी वहुने तथा तेना पुत्रने विगेरे सर्वने प्रतिबोध पमाडी दीक्षा आपी, त्यांनो राजा समकित पाम्यो, तेना पिता सोमदेव पण प्रतिबोध पाम्या, परंतु तेने विचार थयो के—" पुत्री अने पुत्रनी वहु विगेरेनी पासे निरंतर नग्न जेवो हुं शी रीते रहुं ? " एम विचारी तेणे दीक्षा (साधु वेष) ग्रहण न करी. तोपण स्वजन अने पुत्रना प्रेमपाशथी बंधायेलो हतो, तेथी निरंतर तेमनी साथेज रहेतो हतो, बीजे कोइ ठेकाणे जतो नहोतो. तेने आर्यरक्षित आचार्य वारंवार कहेता हता के—"हे पिता ! तमे प्रव्रज्या लइने मनुष्य जन्मनुं फळ ग्रहण करो." त्यारे ते बोल्या के— "जनोइ, जोडा, छत्री, कमंडळ अने धोतीयुं ए पांच वस्तु राखवानी जो अनुमति आपो तो हुं दीक्षा लउं." ते सांभळी तेमां पण लाभ जोइ आचार्ये तेने ते प्रमाणे राखीने दीक्षा आपी. अनुक्रमे चरण सीत्तेरी अने करण सीत्तेरी विगेरे भणाव्या.

एकदा आचार्ये पिताने कह्यु के—" आ सर्वे मुनिओ चोलपट्ट धारण करे छे, परतु तमे स्थविर छो तेथी शाटक (धोतीयु) भले पहेरो, परतु आ छत्रादिक वस्तुओ तमने शोभती नथी " ते सांभळी ते सोमदेव मुनि बोल्या के—" हे पुत्र ! तडकामा छत्री विना हु चाली शकतो नथी, कमडळ विना ठल्ला मात्रामां शुद्धि शी रीते थाय ? ब्राह्मणपणु जणावनार जनोइनो त्याग केम कराय ? अने जोडा विना मार्गमां कांटा वागे तेथी ते पण शी रीते तजु ? " ते सांभळी सूरिए कह्यु के—" जो एम छे तो ते सर्व (पाचे) वस्तु भले राखो, परतु ते सिवाय बीजा सर्व परिग्रहनो त्याग करो " त्यारे ते सोमदेवे सर्व अन्य परिग्रहनो त्याग कर्यो एकदा सूरि नाना बाळकोने कांइक शीखवी पोते जिनेश्वरने वांदवा गया ते वखते ते बाळकोए आवी सोमदेव सिवाय बीजा सर्व मुनिओने वांद्या, अने सोमदेवने जोइ जोइने बोल्या के—" आ छत्रधारी स्थविर मुनिने वादशो नहीं " ते सांभळी सोमदेव आपिए क्रोध पामी कह्यु के—"अरे ! मारा पुत्र पौत्रादिक बाळकोने वांदो छो, अने हु तो सूरिनो पिता छु वळी वृद्ध छु तो मने केम वांदता नथी ? शु में हजु प्रव्रज्या अगीकार नथी करी ? " त्यारे बाळको बोल्या के—" जेणे दीक्षा ग्रहण करी होय तेने छत्र शी रीते होय ? सर्व मुनिओ छत्र विनाना ज देखाय छे " ते सांभळी सोमदेवे विचार्यु के—" छोकराओ पण मने उपदेश आपे छे, तो साधुना आचारथी विरुद्ध एवा आ छत्रनो हु त्याग करु. " एम विचारी चैत्यवदन करीने आवेला आचार्यने तेणे कह्यु के—" सर्वने न गमता आ छत्रनी मारे कांइ जरूर नथी " सूरिए कह्यु के—" जो एम होय तो छत्रनो त्याग करो कदाच बहु ताप लागे तो मस्तकपर वस्त्र ओढवु " एम कही छत्रनो त्याग कराव्यो आज रीते अनुक्रमे धीमे धीमे कमडळ,

जोडा अने जनोइनो पण त्याग कराव्यो; परंतु बाळकोना कहेवाथी तथा तेमना नहीं वांदवाथी पण तेणे धोतीयुं मूक्युं नहीं.

एकदा कोइ साधु अनशन करीने काळधर्म पाम्या, ते वखते वृद्धनुं धोतीयुं मूकाववाना हेतुथी सूरिए सर्व साधुओने एकठा करी कह्युं के—" आ वोसरावेलुं साधुनुं शरीर कोइ खांधे उपाडी संस्कार करवाने स्थानके लइ जाय तो तेने मोटुं पुण्य थाय. " ते सांभळी सोमदेवे पूछ्युं के—" हे पुत्र ! तेम करवाथी बहु निर्जरा थाय ? " आचार्ये कह्युं—" हा घणी निर्जरा थाय. " त्यारे तेणे कह्युं—"हुं वहन करीश." आचार्ये कह्युं—" आ शब वहन करतां बाळकोना उपसर्गो थशे, ते सहन कराय तेवुं होय तो वहन करजो, नहीं तो उलटुं शुभने बदले अशुभ फळ प्राप्त थशे. " त्यारे सोमदेवे उपसर्ग सहन करवानुं स्वीकारी ते शब पोताना स्कंधपर उपाड्युं. सर्व साधु साध्वीओ तेनी पाछळ चाल्या. ए रीते सोमदेव कांइक आगळ चाल्या, थोडे दूर गया तेवामां सूरिए शीखवीने मोकलेला छोकराओए आवी तेनुं धोतीयुं खेंचीने काढी नांख्युं. तेथी लज्जा पामीने ते जेवामां स्कंध उपरथी शबने नीचे मूकवा इच्छे छे तेटलामां बीजा सर्वे बोल्या के—" न मूको, न मूको. " एम कही एक साधुए तेनी केडे दोराए करीने चोलपट्ट बांधी दीधो. ते वखते सोमदेवे विचार्युं के—" पाछळ आवती पुत्रवधू अने पुत्री विगेरे मने जुए छे. " एम धारी तेने लज्जा आवी, तो पण " आ उपसर्ग छे तेथी सहन करवो " एम विचारी तेणे ते शब मूक्युं नहीं. ए रीते शबने परठववानी भूमि सुधी तेने उपाडी त्यां तेने परठवी सर्व साधु साध्वी सहित पाछा वळी ते उपाश्रयमां आव्या. तेने चोलपट्टवाळा जोइ सूरिए पूछ्युं—" हे पिता ! आजे नानुं वस्त्र केम पहेर्युं छे ? " तेणे कह्युं—" हे पुत्र ! मार्गमां उपसर्ग थवाथी

मारु घोतीयु गयु, तेथी आ नाजु पहेर्यु छे " ते सांभळी सभ्रमथी आचार्य बोल्या के—" अरे शिष्यो ! आ पिताने माटे जलदी घोतीयु लावो " ते सांभळी सोमदेवे कह्यु के—" जेनाथी लाजवानु हतु ते सर्वेए तो आजे घोतीयु गयु त्यारे जोइ लीधु, तो हवे आजथी मारे चोलपट्ट ज हो घोतीयानी कांइ जरुर नथी " एम कही तेणे जावजीव पर्यंत शुद्ध वेष धारण करी चारित्र पाळ्यु आ सोमदेव ऋषिए प्रथम अचेल परीषह सहन कर्यो नहीं, पण पाछळथी सहन कर्यो, तेम सर्व साधुए सहन करवो

इति अचेल परीषह उपर सोमदेव ऋषिनी कथा

हवे वस्त्ररहित अने अप्रतिबद्ध विहार करनार साधुने शीतादिकनी पीडाथी अरति पण उत्पन्न थाय छे, तेथी अरति परीषह कहे छे—

गामाणुगाम रीअंत, अणगार अकिंचण। अरई अणुप्पविसे, तं तितिक्खे परीसह ॥ १४ ॥

अर्थ—(गामाणुगाम) एक गामथी बीजे गाम (रीअंत) विचरता एवा अने (अकिंचण) परिग्रह रहित एवा (अणगार) मुनिने (अरई)संयम संबधी अप्रीति(अणुप्पविसे) प्राप्त थाय, तो (त) ते (परीसह) परीषहने सहन करवो १४.

हवे ते अरतिपरीषह सहन करवानो उपाय बतावे छे—

अरंइ पिट्ठओ किच्चा, विरंए आयंरक्खिए। धम्मारामे णिरारभे, उवसंते मुणी चरे ॥ १५ ॥

पाळता छतां पण ते द्वेषने लीधे मनमां विचार करतो हतो के–" आ मुनिए अमने बळात्कारे दीक्षा आपी छे. " आवा विचारथी तेणे दुर्लभबोधिपणुं उपार्जन कर्युं. अनुक्रमे ते बन्ने काळधर्म पामी स्वर्गे गया.

अहीं कौशांबी नगरीमां तापस नामनो श्रेष्ठी मरीने पोताना ज घर आगळ भुंड थयो. त्यां पोताना घर विगेरे जोइ तेने जातिस्मरण थयुं. पोताना पुत्र विगेरे कुटुंबने तेणे ओळख्या, परंतु ते बोली शकतो नहोतो. एकदा श्राद्धने दिवसे तेना पुत्रोए ज ते भुंडने मारी नांख्यो. त्यारे ते मरीने तेज घरमां सर्प थयो. त्यां पण जातिस्मरण पाम्यो. तेने पण तेना पुत्रोए मारी नांख्यो, एटले ते पुत्रनो ज पुत्र थयो. त्यां पण ते जातिस्मरण पाम्यो. तेथी तेणे विचार्युं के–" पूर्व भवनी पुत्रवधूने हुं माता शी रीते कहुं ? अने पूर्व भवना पुत्रने पिता कहीने शी रीते बोलावुं ? " एम विचारी ते मुंगो ज रह्यो. तेना मातपिताए घणा उपायो कर्या, तो पण तेनुं कृत्रिम मुंगापणुं गयुं नहीं. एकदा कोइ चार ज्ञानने धारण करनारा मुनिए ते मूक पुत्रने बोध करवा माटे पोताना बे शिष्योने एक गाथा सहित मोकल्या. तेओए जइ तेनी पासे आ प्रमाणे ते गाथा कही.—

" तावस ! किमिणा मूअ –व्वएण पडिवज्ज जाणितुं धम्मं ।
मरिऊण सूअरोरग, जाओ पुत्तस्स पुत्तो त्ति ॥ "

" हे तापस श्रेष्ठी ! धर्मने हितकर जाणीने तेने अंगीकार कर, मूक व्रतथी शुं फळ थवानुं छे ? तुं मरीने भुंड, सर्प अने हमणां पुत्रनो पुत्र थयो छे. "

आ गाथा सांभळी ते मूक प्रतिबोध पाम्यो अने गुरु पासे जइ तेणे श्रावक धर्म अंगीकार कर्यो अने बोलवा लाग्यो

आ अवसरे पुरोहितपुत्रनो जीव जे स्वर्गमां देव हतो, ते महाविदेह क्षेत्रमां विचरता तीर्थंकर पासे गयो, अने वंदन करी पूछ्युं के-" हे भगवान ! हुं सुलभबोधि छुं के दुर्लभबोधि छुं ? तथा अहींथी चवीने हुं क्यां उत्पन्न थवानो छुं ?" भगवाने कह्युं के-" तुं दुर्लभबोधि छे अने स्वर्गथी चवीने कौशांबी नगरीमां मूकनो भाइ थवानो छुं ,ते मूकथी तने प्रतिबोध थशे " ते सांभळी ते देव त्यांथी कौशांबी नगरीमां मूकनी पासे आव्यो, अने तेने घणुं द्रव्य आपी तेणे कह्युं के-" ज्यारे हुं तारी माताना उदरमां उत्पन्न थइश, त्यारे तेणीने आम्रफळनो दोहद थशे, तेथी में आ पासेना पर्वतपर सदा फळे तेवो आम्रवृक्ष रोप्यो छे, त्यांथी फळो लावीने तेणो दोहद पूर्ण करजे परंतु माता पासेथी प्रथम लखावी लेजे के ते उत्पन्न थयेलो बाळक तने आपे पछी तारे मारा जन्म्या बाद ते प्रमाणे करवुं के जेथी मने धर्मनी प्राप्ति थाय " एम कहीने ते देव पोताने स्थाने गयो

अन्यदा ते देव स्वर्गमांथी चवी मूकनी माताना गर्भमां उत्पन्न थयो ते वखते तेणीने आम्रफळनो दोहद थयो त्यारे मूके माताने कह्युं के-" हे माता ! जो तमे आ गर्भ जन्म्या पछी मने आपवानुं करी आपो तो हुं तमारो दोहद पूर्ण करुं " ते सांभळी तेनी माताए ते वात कबूल करी तेने लखी आप्युं पछी मूके देवना कह्या प्रमाणे आम्रफळो लावी आपी तेनो दोहद पूर्ण कर्यो समय पूर्ण थये तेणीने पुत्र जन्म्यो ते बाळकने मूक पोतानी पासेज राखी तेनुं पालन करवा लाग्यो बाल्यावस्थाथीज तेने चैत्यमां देववंदन करवा जतां तथा उपाश्रये साधुने वंदना करवा जतां ते पोतानी साथे लइ जतो

अने देव गुरुने वंदना करावतो. परंतु ते बाळक दुर्लभबोधि होवाथी ते देव तथा गुरुने जोइ रोतो हतो. आ प्रमाणे बाल्यावस्थाथीज तेने अत्यंत यत्नपूर्वक मूक प्रतिबोध करतो हतो. पण ते बोध पाम्यो नहीं. त्यारे मूके कंटाळीने छेवट दीक्षा लीधी, अने चारित्र पाळीने ते स्वर्गे गयो.

तेणे अवधिज्ञानथी पूर्वनी हकीकत जाणी पोताना भाइने प्रतिबोध करवा माटे तेने जळोदरनो व्याधि उत्पन्न कर्यो. घणा वैद्योए तेना अनेक उपायो करी तेने व्याधि न शमवाथी तजी दीधो. पछी ते देव वैद्यनुं रूप लइ तेनी पासे आव्यो, अने तेने कह्युं के—"हुं सर्व व्याधिओने जलदीथी दूर करुं छुं." ते बोल्यो—"मारो जळोदरनो व्याधि दूर करो." वैद्य बोल्यो—"तारो आ असाध्य व्याधि पण हुं दूर करुं, परंतु सारो थया पछी तारे जींदगी पर्यंत मारो औषधोनो कोथळो उपाडीने मारी साथे फरवुं जोइशे." ते सांभळी व्याधिथी बहु हेरान होवाथी तेणे तेनी शरत कबूल करी; त्यारे ते वैद्ये तेने उपचार करी साजो कर्यो. ते स्वस्थ थयो. पछी वैद्ये तेने पोतानो कोथळो उपाडवा आप्यो, अने पोतानी साथे लीधो. ते कोथळाने उपाडी वैद्यनी पाछळ पाछळ फरवा लाग्यो. देवमायाथी ते कोथळो घणो भारे थइ गयो, तेथी तेवा अत्यंत भारने वहन करतां ते बहुज खेद पाम्यो, परंतु कोथळो मूकी पाछा जवा ते शक्तिमान थयो नहीं; कारणके "पाछो जवाथी कदाच फरीथी व्याधि थाय" एवो भय हतो. एटले ते वैद्यनीज पाछळ कोथळो उपाडीने निरंतर भमवा लाग्यो. एकदा कोइ ठेकाणे स्वाध्याय करता साधुओने जोइ वैद्ये तेने कह्युं के—"जो तुं आ मुनिओ पासे दीक्षा ग्रहण करे तो हुं तने आ भार उपाडवामांथी मुक्त करुं." त्यारे ते भार वहन करीने अत्यंत कंटाळी गयेलो होवाथी बोल्यो के—"हुं

दीक्षा लउ." त्यारे वैद्य तेने दीक्षा अपावी पोते स्वर्गे गयो

देवना गया पछी ते दीक्षा मूकी दइ पाछो पोताने घेर गयो त्यारे देवे तेने फरी जळोदरनो व्याधि उत्पन्न कर्यो, अने फरीथी वैद्यनु रूप करी तेने साजो करी तेज प्रमाणे कोथळो उपडावी दीक्षा अपावी बीजी वार पण ते दीक्षा मूकी जतो रह्यो, त्यारे त्रीजीवार पण तेज प्रमाणे व्याधि विगेरे करी दीक्षा अपावी देव स्वर्गे गयो त्रीजीवार पण ते दीक्षा मूकी घेर गयो त्यारे पण देवे तेज प्रमाणे करी तेने दीक्षा अपावी पछी तेने दृढ करवा माटे ते देववैद्य तेनी साथेज रह्यो एकदा तेने स्थिर करवा माटे ते देव माथे घासनो भारो लइ एक बळता गाममां प्रवेश करवा लाग्यो, ते जोइ ते साधुए तेने कह्यु के—" आ बळता गाममां केम प्रवेश करो छो ? " देवे कह्यु के—" तु पण क्रोध, मान, माया अने लोभथी बळता संसारमां निषेध कर्या छतां पण वारंवार केम प्रवेश करे छे ? " आ प्रमाणे ते देववैद्य तेने कह्यु तोपण ते बोध पाम्यो नहीं एकदा ते बन्ने अटवीमां गया त्यां देव कांटावाळा मार्गमां चालवा लाग्यो, ते जोइ साधुए तेने कह्यु के—" आ सारो मार्ग मूकीने तमे उन्मार्गे केम चालो छो ? " देव बोल्यो—" तु पण विशुद्ध संयम मार्गनो त्याग करी आधि व्याधि रूप कंटक वडे व्याप्त एवा संसारमार्गमां केम चालवा इच्छे छे ? " आ प्रमाणे कह्या छतां ते बोध पाम्यो नहीं एकदा ते बन्ने कोइ देवालयमां गया त्यां रहेलो यक्ष उत्तम पूजावडे पूजाता छतां पण नीचे मुखे पडतो हतो ते जोइ साधुए कह्यु के—" अहो ! आ यक्ष केवो अधम छे ! के जे पूजाता छतां पण नीचे मुखे पडे छे ? " देवे कह्यु—" तु पण एवोज अधम छे, कारणके मुनिपणामां सर्व लोकोने वंद्य अने पूज्य छतां पण तु वारंवार संसारमां जइने पडे छे " ते सांभळी

साधुए तेने पूछ्युं के-" तुं वारंवार आ प्रमाणे बोले छे, माटे तुं कोण छे ? " त्यारे देवे तेने मूकनुं स्वरूप देखाडी पूर्व भवनो वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी साधुए कह्युं-" आ बाबतनी खात्री शी ? " त्यारे तेने खात्री कराववा माटे ते देव तेने वैताढ्य पर्वत पर देव वंदाववा लइ गयो. त्यां एक सिद्धायतनना खूणामां ते दुर्लभबोधि देवे ज देव हतो त्यारे पोताना नामना चिन्हवाळुं कुंडलयुगल राख्युं हतुं, अने तेणे ते वखते मूकने कह्युं हतुं के-" हुं ज्यारे कोइ रीते बोध न पामुं त्यारे मने आ कुंडळयुगल बताववुं. " तेथी ते मूक देवे ते वखते तेने देखाड्युं. ते जोइ तेने जातिस्मरण थयुं. अने तेथी ते चारित्रमां दृढ थयो. आ साधुने प्रथम चारित्र उपर अरति हती, पछीथी तेने रति थइ, माटे बीजा साधुओए पण संयमने विषे अरति करवी नहीं.

इति अरति परीषह उपर पुरोहित पुत्रनी कथा.

हवे संयमने विषे अरति थाय त्यारे स्त्रीनी इच्छा थाय छे, तेथी आठमो स्त्रीपरीसह बतावे छे.—

संगो एस मणुस्साणं, जाओ लोगम्मि इत्थीओ । जस्स एआ परिन्नाया, सुकडं तस्स सामण्णं ॥ १६ ॥

अर्थ—(लोगम्मि) आ संसारमां (जाओ) जे (इत्थीओ) मनुष्यणी विगेरे स्त्रीओ छे, (एस) ए स्त्रीओ (मनुस्साणं) मनुष्योने (संगो) संग एटले बंधन रूप छे. जेम जाळ मृगोनुं बंधन छे, तेम स्त्रीओ मनुष्योनुं बंधन छे. तथा जेम श्लेष्म माखीओने संग एटले लेप अर्थात् बंधनरूप छे तेम स्त्रीओ मनुष्योनो लेप एटले बंधनरूप छे. अहीं मनुष्योने बीजी गतिना जीवो करतां मैथुनसंज्ञा अधिक होय छे तेथी मनुष्य शब्द वापर्यो छे तथा स्त्रीओ ज हावभाव विगेरेवडे मनुष्योने

अत्यंत आसक्तिना हेतु रूप छे तेथी अहीं स्त्री शब्द लख्यो छे, अन्यथा संगीतादिक पांच इंद्रियोना विषयो पण संगना ज हेतु रूप छे. तेथी करीने (जस्स) जे साधुने (एमा) आ स्त्री (परिण्णाया) जाणवामां आवी छे एटले के ज्ञपरिज्ञाए करीने महा अनर्थकारी जाणी छे अने प्रत्याख्यान परिज्ञाए करीने तेनो सर्वथा त्याग कर्यो छे (तस्स) ते साधुए (सामन्न) चारित्र (सुकडं) सारु कर्युं छे तात्पर्य ए छे के–पापना हेतुनो त्याग करवो ते व्रत छे, अने पापना हेतु तो रागद्वेष ज छे. तेमन रागद्वेषनुं मूळ स्त्री जेवुं बीजुं कोइ पण नथी, तेथी स्त्रीनो त्याग करवाथी ज चारित्र सारु कर्युं (पाळ्युं) कहेवाय छे. १६

तेथी करीने शुं करवुं ? ते कहे छे —

एअमादाय मेहावी, पंकभूआ उ इत्थीओ। नो ताहिं विणिहणेज्जा, चरेज्जत्तगवेसए ॥ १७॥

अर्थ—(मेहावी) बुद्धिमान साधु (इत्थीओ) स्त्रीओ (पंकभूआ उ) कादव रूप ज छे एटले मुक्ति मार्गमां प्रवर्तेलाने विघ्न करनार होवाथी तथा मलिनतानुं कारण होवाथी पंक जेवी ज छे (एअ) ए प्रमाणे (आदाय) बुद्धिवडे ग्रहण करीने–जाणीने (ताहिं) ते स्त्रीओवडे (नो विणिहणेज्जा) पोताना आत्माने न हणे एटले संयम रूप जीवितना उपघातवडे आत्माने अधोगतिमां पाडे नहीं परंतु (अत्तगवेसए) आत्म गवेषक एटले मारे मारो आत्मा संसारथी शी रीते तारवो एवो अभिप्राय राखीने (चरेज्ज) धर्मनुं अनुष्ठान करे. १७

स्त्रीपरीषह उपर श्री स्थूलभद्रनी कथा —

पाटलीपुर नगरमां नवमो नंद राजा राज्य करतो हतो. तेना राज्यनी चिंता करनार शकडाल नामे तेनो मंत्री हतो.

तेने लक्ष्मीवती प्रिया हती. तेमने स्थूलभद्र तथा श्रीयक नामना बे पुत्रो थया हता. तथा यक्षा, यक्षदत्ता, भूता, भूतदत्ता, सेना, वेणा अने रेणा नामनी सात पुत्रीओ थइ हती. तेमां मोटो पुत्र स्थूलभद्र कोशा नामनी वेश्याने घेर ज रहेतो हतो. ते नगरमां वररुचि नामे एक पंडित ब्राह्मण रहेतो हतो. ते हमेशां राजसभामां आवी नवा एकसो ने आठ श्लोको करी राजानी प्रशंसा करतो हतो. परंतु ते मिथ्यात्वी होवाथी शकटाल मंत्री ते पंडितना श्लोकोने वखाणतो नहोतो, तेथी राजा पण तेने इनाम आपतो नहोतो. ते जाणी वररुचिए ते मंत्रीनी स्त्रीने सेवी प्रसन्न करी राजापासे पोताना श्लोकनी प्रशंसा मंत्री करे तेवी मागणी करी. एटले तेणीना कहेवाथी मंत्रीए राजसभामां तेना काव्यनी एकवार प्रशंसा करी, त्यारथी राजा हमेशां ते पंडितने एकसो ने आठ सोनामहोरोनुं इनाम आपवा लाग्यो. तेथी कोश खाली थतो जोइ एक वखत एकांतमां मंत्रीए राजाने कह्युं—" आ वररुचि जूनां काव्यो बोले छे, तेनी खात्री ए छे के मारी साते पुत्रीओने ते काव्यो आवडे छे. " ते सांभळी राजाए बीजे दिवसे ते पुत्रीओने सभामां बोलावी जवनिकामां राखी. ते पुत्रीओमांनी मोटी पुत्रीनी बुद्धि एवी हती के जे एकज वार सांभळे ते तेणीने कंठे थतुं हतुं, बीजीने बे वार सांभळवाथी कंठे थतुं हतुं. ए रीते अनुक्रमे सातमीने सात वार सांभळवाथी कंठे थतुं हतुं, तेथी वररुचि ज्यारे काव्यो बोल्यो, त्यारे ते सांभळीने अनुक्रमे साते पुत्रीओ ते ज प्रमाणे बोली गइ. ते जोइ राजाए तेने इनाम आपवुं बंध कर्युं. त्यारे ते वररुचि हमेशां गंगानदीमां एकसो ने आठ सोनामहोरनी ग्रंथि गुप्त रीते यंत्रना प्रयोगथी गोठवी पछी मनुष्योना देखतां १०८ काव्योवडे गंगानी स्तुति करतो एटले तेनी गोपवेली ग्रंथि उंची आवती हती ते ग्रंथि ते लइ लेतो हतो. अनुक्रमे ते वात सांभळी राजा पण

आश्चर्य पाम्या मत्रीए राजाने कह्यु के—" तनी साक्षी आपणे जाते काले गगानदी पर जइने करशुं ' एम कही घेर आवी पोताना खानगी माणसने रात्रे गगानदीए मोकल्यो तेणे वररुचिने ग्रथि सताडतो जोयो एटले तेना गया पछी गुप्त रीते ते ग्रथि लइ तेणे मत्रीने आपी

पीजे दिवसे राजा विगेरे सर्व जनो गगानदीने काठे गया वररुचिए स्तुति करी यत्र दबाव्यो पण कांइ मळ्यु नहीं. पछी तेणे घणी रीते ते ग्रथि गोळी, पण हाथ लागी नहीं त्यारे मत्रीए तेने कह्यु के—' तमे जे ग्रथि शोधो छो, ते आ रही " एम कही तेनो सर्व प्रपच प्रसिद्ध करी तेने ते ग्रथि आपी वररुचि लज्जा पामी ते ग्रथि लइ पोताने घेर गयो पछी वररुचि मत्रीना छिद्र जोवा लाग्यो एकदा श्रीयकना लग्न होवाथी राजाने भेट आपवा माटे मत्री पोताने घेर छत्र, चामर, शस्त्रो विगेरे सामग्री तैयार करावतो हतो ते तेनी दासीना मुखथी जाणी वररुचिए गामना बाळकोने एक श्लोक शीखव्या ते छोकराओ आखो दिवस बोल्या करता हता ते श्लोकनो भावार्थ आ प्रमाणे हतो —" शकटाल मत्री जे करे छे ते राजा जाणतो नथी ते एवु करे छे के जेथी ते राजाने मारी श्रीयकने राज्य आपशे " आ श्लोक अनुक्रमे राजाना सांभळवामां आव्यो, त्यारे तेणे खात्री करवा माटे पोतानो खानगी सेवक मत्रीने घेर मोकल्यो तेणे मत्रीने घेर सर्वे सामग्री घती जोइ राजाने ते वात करी एटले राजा मत्री पर कोपायमान थयो बीजे दिवसे मत्री राजाने नमस्कार करवा आव्यो, त्यारे राजा क्रोधथी पराङ्मुख थयो, ते जोइ तेनो अभिप्राय जाणी मत्रीए घेर आवी श्रीयकने कह्यु के—' राजा कोइ कारणथी अत्यत कोपायमान थयो छे ते आपणा आखा कुटुबनो नाश करशे, तेथी सर्वनी रक्षा करवा माटे काले

राजानी समक्ष तु मारुं मस्तक छेदी नांखजे. हुं आगळथी मारा मुखमां ताळपुट विष राखीश, तेथी मने मरेलाने मारवामां तने पाप लागशे नहीं." आ वात महा प्रयत्ने श्रीयके अंगीकार करी.

पछी बीजे दिवसे श्रीयके राजानी समक्ष ते प्रमाणे कर्युं. ते जोइ राजाए संभ्रमथी कह्युं के—"आ शुं कर्युं ?" श्रीयके कह्युं के—"हे स्वामी ! आपनी आज्ञाथी जे विरुद्ध होय ते पितानुं पण मारे कांइ प्रयोजन नथी." ते सांभळी राजा खुशी थयो. पछी मंत्रीनी उत्तरक्रिया समाप्त थइ त्यारे राजाए श्रीयकने कह्युं के—"आ तारा पितानी मंत्रीमुद्रा तुं ग्रहण कर." श्रीयक बोल्यो के—"मारो मोटो भाइ कोशागणिकाने घेर छे, तेने बोलावीने आ मंत्रीमुद्रा आपो." त्यारे राजाए स्थूलभद्रने बोलावीने मंत्रीनी मुद्रा ग्रहण करवा कह्युं. तेणे जवाब आप्यो के—"हुं विचारीने कहीश." पछी राजानी आज्ञाथी स्थूलभद्र अशोक वाटिकामां जइ विचार करवा लाग्यो. तेमां पिताना कुमरणथी संसारनी अनित्य भावना तथा राज्यचिंतानुं परिणाम अति दुष्ट विचारी तेणे ते ज ठेकाणे पंच मुष्टि लोच करी राजा पासे जइ धर्मलाभ आप्यो अने कह्युं के—"में मस्तकनो लोच कर्यो छे." एम कही ते राजसभामांथी बहार नीकळ्यो. राजाए ते क्यां जाय छे ? ते जाणवा माटे अगाशी उपर चडीने जोयुं तो चंडाळना पाडानी जेम कोशाना घरनो त्याग करीने ते आगळ चाल्या गया.

स्थूलभद्रे संभूतविजय नामना आचार्य पासे जइ दीक्षा ग्रहण करी. पछी राजाए श्रीयकने राजमुद्रा आपी. श्रीयके पितानुं वेर वाळवा वररुचिने कोशानी बहेन उपकोशा द्वारा मद्यपान करतो बनाव्यो, अने सभामां दरेक सभासदोने कमळ

आपी वररुचिने मदनफळवासित कमळ आप्युं, ते सुंघतां ज तेणे सभामां मदिरानु वमन कर्यु ते जोइ राजा विगेरे सर्व लोकोए तेनो अत्यंत तिरस्कार कर्यो पछी तेना प्रायश्चित्तने माटे पंडितोना कहेवाथी उकाळेलो सीसानो रस तेणे पीधो, तेथी तरत ज ते मरण पाम्यो

अहीं स्थूलभद्र मुनि संभूतविजय गुरुनी सेवा करता अनुक्रमे श्रुतसागरना पारगामी थया एकदा वर्षाकाळ आव्यो त्यारे त्रण मुनिओए संभूतविजय गुरुने वंदना करी जूदा जूदा अभिग्रह लीधा तेमां पहेलाए कह्यु के–" हु चातुर्मास उपवास करी सिंहगुहाना द्वार पासे कायोत्सर्गे रहीश " बीजाए कह्यु–" हु दृष्टिविष सर्पना राफडाना द्वार पासे तेज प्रमाणे चार मासना उपवास करीने रहीश " त्रीजाए कह्यु–" हु कुवाना भारवट उपर तेज प्रमाणे चार मास रहीश " ते सांभळी गुरुए तेमने योग्य जाणी अनुज्ञा आपी, पछी स्थूलभद्रे उभा थइ बे हाथ जोडी गुरुने विज्ञप्ति करी के—" हु छ रसवाळा आहार करी तप कर्या विनाज कोशाना घरमां चार मास रहीश " गुरुए तेने पण योग्य धारी आज्ञा आपी एटले ते चार मुनिओ पोतपोताने अंगीकार करेले स्थाने गया त्यां शांत, जितेंद्रिय अने घोर तपस्यावाळा ते त्रणे मुनिओने जोइ तेमना प्रभावथी सिंह, सर्प अने आरघट्टिक ए त्रणे जण शांति पाम्या

हवे स्थूलभद्र कोशावेश्याने घेर गया. तेने जोइ हर्ष पामी कोशा तेनी सामे गइ, अने तेणे धार्युं के—" जरुर आ परीषहाथी उद्वेग पामी चारित्रथी भ्रष्ट थइ अहीं आव्या जणाय छे तेथी मारु भाग्य हजु जागतु छे " एम विचारी अमृत

१ कुवामां रेंट फेरवनार

जेवी वाणीवडे ते बोली के—" रूपवडे कामदेवनो पण तिरस्कार करनार हे स्वामी ! आप भले पधार्या. आजे आपना आववाथी मने चिंतामणि प्राप्त थयो, आजे कल्पवृक्ष फळ्यो अने आजे मारे घेर कामधेनु आवी एम हुं मानुं छुं. आजे मारां अंतराय कर्म दूर थवाथी अमृतनी वृष्टि समान आपनां दर्शन थयां छे. तो प्रसन्न थइ मने आज्ञा आपो के हुं शुं करुं ? आ सर्व वित्त, चित्त, शरीर अने घर आपनांज छे. " ते सांभळी श्रीस्थूलभद्र बोल्या के—" तारी आ चित्रशाळा मने चार मास रहेवा माटे आप. " ते सांभळी " ग्रहण करो " एम बोली चित्रशाळा तैयार करी ते मुनिने रहेवा आपी. तेमां ते समाधि पूर्वक रह्या. पछी कोशाए वहोरावेलो छ रसवाळो आहार करी चारित्रधर्मरूपी कमळना भ्रमर समान ते मुनि ध्यानमग्न थया. ते वखते चतुराइना निधि समान अने रूप तथा लावण्यना कोश समान कोशा सर्व शणगार सजी तेमनी पासे आवी. त्यां ते कामदेवना बाण जेवा कटाक्षोवडे तेमने वींधवा लागी, मनोहर हावभाव वडे पोताना मननो अभिप्राय देखाडवा लागी, खसी गयेला उत्तरीय (ओढेला) वस्त्रने पाछुं ठीक करवाना मिषथी पोताना स्तन प्रगट करवा लागी. शरीर मरडवाना मिषथी त्रण वळीयाए करीने मनोहर पोतानुं उदर देखाडवा लागी. ढीली पडेली नाडी बांधवाना मिषथी सूक्ष्म रुंवाटीवडे शोभती गंभीर नाभिने प्रकाश करवा लागी, अने पूर्वे बाळी नांखेला कामदेवने अमृत रसनी जेवा पंचम स्वरना गीत वडे पाछो जीवतो करती होय तेम ते कोशा वेणु अने वीणा विगेरे वाजित्रोने वगाडती एवी सखीओ सहित ते मुनिनी पासे समग्र विश्वने मोह पमाडे तेवुं नृत्य करवा लागी. ते जोइने पण श्री स्थूलभद्र महामुनिए पोतानुं धर्मध्यान मूक्युं नहीं. त्यारे ते कोशा तेनी पासे बेसीने आ प्रमाणे बोली—" हे स्वामी ! तीव्र दुःखने आपनार तमारा वियोग

वडे मारो एक एक दिवस दिव्य वर्ष तुल्य गयो छे हे विभु ! तमारो वियोग वडवानळ जेवो मने लाग्यो छे, केमके ते नेत्रनां जळ पीर्षाने वृद्धिज पाम्यो छे माटे हवे तमारा शरीरना आलिंगन रूपी अमृतवडे मने शांत करो कारणके हु तमारा विरहाग्निनी ज्वाळाथी बळी रही छु. हे स्वामी ! पहेलां तमे समोगना कलहथी थयेला पण मारा अल्प वियोगने सहन करी शकता नहोता, तेवो तमारो प्रेम आजे क्यां गयो ? हे नाथ ! विचित्र प्रकारना आलिंगनवडे मनोहर जे कामक्रीडा तमे मारी साथे अनुभवी छे ते शु पथी तमे भूलीज गया ? हे प्रभु ! मारा पर दया करो, मने तमारा हृदयमां स्थापन करो, मारुं दु शी मुख ढांको, अने मने प्रत्युत्तर आपो "

आवां प्रेमी अने कामने उत्पन्न करनार तेणीनां वचनो सांभळीने पण ते मुनि जरा पण क्षोभ पाम्या नहीं शु घणा वायुथी पण मेरु पर्वत कपे ? आ प्रमाणे मुनिने क्षोभ पमाडवा माटे ते कोशाए जे जे उपायो कर्या ते ते सर्व निष्फळ गया त्यारे तेणीए काम इच्छानो त्याग करी प्रणाम पूर्वक कह्यु के—" में अज्ञानने लीधे प्रथमनी जेम तमारी साथे जे क्रीडा करवानी इच्छाथी तमने क्षोभ पमाडवाना उपाय कर्या ते मारो अपराध क्षमा करो अने मने योग्य उपदेश आपो " आ प्रमाणे तेणीनु केवळ शुद्ध हृदयथी कहेवु थयु त्यारे स्थूळभद्र मुनिए तेणीने श्राद्धधर्मनो उपदेश आप्यो ते सांभळी ते प्रतिबोध पामी, अने श्रावक धर्मनो स्वीकार करी तेणीए आ प्रमाणे अभिग्रह लीधो के—" नदराजाए मोकलेला पुरुष सिवाय बीजा सर्व पुरुषो मारे आजथी बधु समान छे "

हवे चार मास पूर्ण थये पोतपोताना अभिग्रहो पूर्ण करी ते त्रणे मुनिओ अनुक्रमे गुरुनी पासे आव्या प्रथम सिंह

गुफावासी आव्या ते वखते गुरु कांइक आसनपर उंचा थइ बोल्या के–" हे वत्स ! दुष्करकारक ! तुं भले आव्यो. " ए ज रीते बीजा बेने पण कह्युं. त्यारपछी श्रीस्थूलभद्र आव्या. ते वखते तेने आवता जोइ गुरु एकदम आसनपरथी उभा थइ बोल्या के–' हे दुष्करदुष्करकारक ! हे तपना निधान ! वत्स ! तुं भले आव्यो. " आवुं गुरुनुं वचन सांभळी ते त्रणे साधुओए इर्ष्याथी विचार्युं के–" आ मंत्रीनो पुत्र होवाथी तेने गुरुए दुष्करदुष्करकारक कही वधारे मान आप्युं जणाय छे. तो एना जेवो अभिग्रह आपणे पण आवते वर्षे लेशुं. " एम विचारी तेमणे आठ मास निर्गमन कर्या. पछी वर्षाकाळ आव्यो त्यारे सिंहगुफावासी मुनिए गुरुपासे आवी कह्युं के–" हे प्रभु ! स्थूलभद्रनी जेम छ रसनो आहार करी हुं आ चातुर्मास कोशाने घेर रहीश. " ते सांभळी " स्थूलभद्रनी ईर्ष्याथी आ मुनि आवो अभिग्रह करे छे " एम जाणी तथा उपयोग आपी गुरुए कह्युं के–" हे वत्स ! ईर्ष्याथी आवो अभिग्रह तुं ग्रहण न कर. आवो अत्यंत दुष्कर अभिग्रहनो स्थूलभद्र सिवाय बीजो कोइ संपूर्ण निर्वाह करी शके तेम नथी. " ए प्रमाणे घणी रीते गुरुए ना कह्या छतां गुरुना वचननो अनादर करी ते मुनि कोशाने घेर गया. कोशाए पण तेनी ईर्ष्यानुं कारण जाणी तेने वंदना करी. त्यारे मुनिए निवास माटे चित्रशाळा मागी. तेणीए पण ते आपी. पछी छ रसवाळो आहार कोशाने घेरथी लइ तेनो आहार करी ते मुनि बेठा हता, ते वखते कोशा तेनी परीक्षा करवा माटे तेनी पासे आवी. तेणीने जोतां ज ते क्षोभ पाम्या, अने तेनी साथे क्रीडा करवानी मागणी करी. त्यारे ते बोली के-" हे स्वामी ! अमे वेश्या होवाथी इंद्रने पण धन विना अंगीकार करती नथी." मुनिए कह्युं के–" हे भद्रे ! कामाग्निथी बळता आ मारा शरीरने तारा शरीरना संगरूपी अमृतवडे शांत कर, अने

धनप्राप्तिनो कोइ उपाय बताव ता ते पण हु लावी आपु " त्यारे कोशाए कह्यु-"नेपाळ देशनो राजा नवीन साधुने लक्ष-मूल्यवाळो रत्नकंबल आपे छे, ते मने लावी आपो " ते सांभळी तरत ज ते मुनि वर्षाकाळमां ज नेपाळ देशमां गया त्यांथी रत्नकंबल लइ ते मार्गमां चोरनो भय हावाथी तेने वांसनी लाकडीमां गोपवीने चाल्या आवतां मार्गमां चोरनी पल्ली आवी तेमां रहेला पोपटे मुनिने आवता जोइ " लक्ष आवे छे " एम कह्यु पछी ते मुनिने आवेला जोइ पल्लीपतिए तेनी पासे आवी तजवीज करी पण काइ जोयु नहीं, तेथी तेने मूकी दीधा त्यारे ते पोपट फरीथी बोल्यो के-" लक्ष जाय छे " ते सांभळी साधुने पकडी पल्लीपतिए तेने पूछ्यु के-" हे भिक्षु ! सत्य बोल, तारी पासे शु छे ? " त्यारे तेणे कह्यु के-" आ वशनी अदर रत्नकंबल में गोपव्यो छे, त हु वेश्याने माटे लइ जाउ छु " ते सांभळी तेने पल्लीपतिए मूकी दीधा पछी मुनिए आवी ते रत्नकंबल कोशाने आप्यो तेणीए तेना ककडा करी तेना वडे पग लुहीने घरनी खाळमां नांखी दीधा ते जोइ साधुए खेद पामीने कह्यु के-" हे सुदरी ! महा कष्टे आणेली आ अमूल्य वस्तुने तें कादवमां केम नांखी दीधी " कोशाए कह्यु-" ज्यारे आवु तमे जाणो छो त्यारे तमे तमारा चारित्ररूपी रत्नवडे युक्त एवा आत्माने नरकरूपी कादवमां नांखवा केम इच्छो छो ? " आवा तेनां वचनो सांभळी प्रतिबोध पामी तेने खमावी ते साधु गुरुपासे गया, अने गुरुपासे पोतानी सत्य हकिकत कही आलोचना लइ शुद्ध थया अने तप करवा लाग्या आ प्रमाण श्रीस्थूलभद्रनी जेम बीजा साधुओए पण स्त्रीपरीषह सहन करवा परतु सिंहगुहावासी मुनिनी जेम तेनाथी चोभ पामी जवु नहीं

इति स्त्रीपरीषह उपर श्रीस्थूलभद्रनी कथा

एक ठेकाणे रहेवाथी मुनिने स्त्री साथे प्रसंग थवानो संभव छे, तेथी साधुए गामेगाम विहाररूप चर्या करवी योग्य छे, माटे हवे नवमा चर्यापरीषहने बतावे छे.—

एगं एवं चरे लाढे, अभिभूअ परीसहे। गामे वा नगरे वावि, निगमे वा रायहाणिए ॥ १८ ॥

अर्थ—(लाढे) प्रासुक अने एषणीय आहारवडे पोतानो निर्वाह करनार साधु (परीसहे) क्षुधादिक परीषहोवडे (अभिभूय) पराभव पाम्या छतां तेने सहन करीने (गामे वा) गामने विषे, अथवा (नगरे वावि) नगरने विषे, अथवा (निगमे वा) वणिकनी वस्तीवाळा स्थानमां, अथवा (रायहाणिए) राजधानीमां (एग एव) एकला ज एटले रागादिक रहित अप्रतिबद्ध विहारे करीने (चरे) विचरे. १८.

असमाणो चरे भिक्खू, नेअ कुज्जा परिग्गहं। असंसत्तो गिहत्थेहिं, अणिकेओ परिव्वए ॥ १९ ॥

अर्थ—(भिक्खू) साधु (असमाणो) जेनी समान कोइ नथी एवो एटले गृहस्थीओ तथा अन्य तीर्थिकोथी विलक्षण एवो सतो (चरे) विचरे. तथा (परिग्गहं) परिग्रहने एटले ग्रामादिकने विषे ममतादिकने (नेअ कुज्जा) न ज करे. तथा (गिहत्थेहिं) गृहस्थीओनी साथे (असंसत्तो) संबंध रहित अने (अणिकेओ) घर रहित एवो सतो (परिव्वए) सर्वत्र विचरे-विहार करे. १९.

चर्यापरीषह उपर संगमाचार्यनी कथा—

कोल्लाक नामना नगरमां संगम नामना आचार्य रहेता हता, ते जिनाज्ञा पाळवामां तत्पर तथा उत्सर्ग अने अप-

वादने जाणनार हता तेमनु जघाबळ क्षीण थवाथी ते ज नगरमां नियतवास करीने रहेला हता एकदा त्यां दुष्काळ पड वाथी पोताना शिष्य सिंह नामना आचार्यने गच्छ सहित दूर देशमां मोकली पोते एकला ज त्यां रह्या, तोपण ते नगरमां नव भागनी कल्पना करी आठ मासना आठ अने चातुर्मासनो एक एम नव कल्पे करीने रहेता हता एक ज नगरमां रह्या छतां तेमणे नगर, श्रावक, कुळ, सय्या अने आसन विगेरे कोइ पण ठेकाणे प्रतिबध एटले ममता करी नहोती आवा तेमना उत्कृष्ट गुणो जोइने ते नगरनी अधिष्ठाता देवी तेमनी भक्ति करवा लागी एकदा वर्षाकाळ पूर्ण थयो त्यारे सिंहसूरिए पोताना दत्त नामना शिष्यने गुरुपासे खबर लेवा मोकल्यो ते गुरु पासे आव्यो, तो जे उपाश्रयमां पोताना विहार वखते गुरु हता ते ज स्थाने आने पण (वधे फरीने आवेला) गुरुने रहेला जोइ केवल उत्सर्गमार्गनी ज रुचिवाळा तेणे विचार्यु के—" आ स्थविर गुरु तो एक ने एक ज ठेकाणे निरतर रहे छे तथी उद्युक्त विहारवाळा मारे एमनी साथे रहेवु योग्य नथी " एम विचारी ते सामेनी ओरडीमा रह्यो पछी गुरु पासे जइने वांदी सुखसाता पूछी गुरुए पण सिंहसूरि विगेरे सर्व गच्छनी सुखसाता पूछी पछी गोचरीनो समय थयो त्यारे गुरु तेने साथे लइ भिक्षाचर्या माटे नीकळ्या दुष्काळने लीधे चिरकाळ सुधी फर्या तो पण ते शिष्यने इच्छित आहार मळ्यो नहीं, एटले शिष्ये क्रोध पामी विचार्यु के ' गुरु मने खोटी रीते आम तेम भटकावे छे, पण पोताना भक्त गृहस्थोना घर बतावता नथी, तेथी सारो आहार क्यांथी मळे ? " गुरुए तेनो भाव जाणी लीधो तेथी कोइ गृहस्थीने घेर तेनो नानो पुत्र सर्वदा निरतर व्यतरना दोषथी रोतो हतो, त्यां जइ चपटी वगाडी ते व्यतरनो दोष दूर करी तेने रोतो बध कर्यो एटले ते घरना स्वामीए प्रसन्न थइ तेमने श्रेष्ठ

मोदक वहोराव्या. ते शिष्यने आपी गुरुए तेने थाकी गयेलो जोइ उपाश्रये मोकल्यो. अने पोते अंत प्रांत कुळोमां भिक्षा लेवा गया. त्यारे शिष्ये विचार्युं के–" घणो काळ रखडावीने छेवट मने पोतानुं एकज घर बताव्युं, हवे पोते एकला बीजा भक्तना घरोमां जशे." पछी गुरु पोताने माटे अंतप्रांत आहार लइ उपाश्रयमां आव्या. बन्नेए आहार कर्यो. सांजे प्रतिक्रमण वखते गुरुए शिष्यने कह्युं के–" हे वत्स ! आजनी भिक्षाना दोषनी आलोचना कर." शिष्य बोल्यो के–" तमारी साथे ज हुं भिक्षाचर्याए आव्यो हतो तो शी आलोचना करुं ?" गुरुए कह्युं के–" तें आज धात्री अने चिकित्सा पिंडनो आहार कर्यो छे." ते सांभळी कोपथी ते बोल्यो के–" सरसव जेटला परना दोषोने तमे जुओ छो, अने पोताना बिला जेवडा मोटा दोषोने तो जोता नथी. लोकोने पोताना दोष जोवा माटे एक पण नेत्र नथी, अने परना दोष जोवा माटे लाखो नेत्रो होय छे ते वात सत्य छे." इत्यादिक बबडतो ते दत्त साधु पोतानी ओरडीमां चाल्यो गयो. गुरुए तो तेनापर कांइ पण कोप कर्यो नहीं. परंतु नगरनी अधिष्ठायक देवीए तेना पर कोप कर्यो, अने ते कुशिष्यने शिखामण आपवा माटे मध्य रात्रिए गाढ अंधकार अने जळनी वृष्टि विकुर्वी, तथा वायुथी उडाडी उडाडीने कांकरा सहित धूळ तेना शरीर पर नांखवा लागी. तेथी ते भय पामी गुरुने मोटे स्वरे बोलाववा लाग्यो. गुरुए तेने भय पामेलो जाणी कह्युं के–" हे वत्स ! अहीं आव." तेणे कह्युं के–" हुं कांइ पण मार्ग जोइ शकतो नथी." त्यारे गुरुए पोताना हाथनी आंगळी थुंक वाळी करीने तेने देखाडी, तेथी दीवानी जेवो तेनो प्रकाश जोइ ते कुशिष्ये विचार्युं के–"गुरु तो रात्रे दीवो पण राखे छे." आवो तेनो विचार अवधिज्ञानवडे जाणी ते देवी तेनी सन्मुख आवी तेनो तिरस्कार करी कठोर वाणीथी बोली के–

" चंद्र जेवा उज्वळ चारित्र गुणवाळा गुरुने विषे पण तु दोषनो आरोप करे छे, तेथी तारा जेवो दुर्जन बीजो कोइ नथी" इत्यादिक घणी रीते तेनी निर्भर्त्सना करी तेथी ते भय पामी गुरुना पगमां पड्यो गुरुए धीरज आपी पछी देवी अदृश्य थइ. गुरुए तेने पोतानो नव कल्पी विहार विगेरे सर्व वृत्तांत कह्यो ते सांभळी दत्त नि शक थयो आ रीते संगमसूरिनी जेम बीजा साधुओए पण चर्या परीषह सहन करवो

इति चर्यापरीषहे संगमसूरि कथा

जेम ग्रामादिकमां ममता रहित थइ चर्यापरीषह सहन कराय छे तेम शरीरादिक उपर ममता रहित थइ दशमा नैषेधिकी परीषह (शरीर संबंधी कष्टनो परीषह) सहन करवो ते कहे छे—

सुसाणे सुन्नगारे वा रुक्खमूले व एगगो । अकुक्कुओ निसीएज्जा, न य वित्तासए परं ॥ २० ॥

अर्थ—(सुसाणे) स्मशानमा (सुन्नगारे वा) अथवा शून्य घरमां (रुक्खमूले व) अथवा वृक्षनी नीचे (एगगो) एकलो एटले द्रव्यथी एकाकी तथा भावथी राग द्वेष रहित एवो साधु (अकुक्कुओ) अकुत्कुच एटले नट विट अने भांडनी जेवी दुष्ट चेष्टा रहित (निसीएज्जा) बेसे-रहे (य) अने (परं) अन्य जनने (न वित्तासए) त्रास न उपजावे अर्थात् साधु स्मशानादिकमां एकला रह्या छतां अने भयंकर उपसर्गो थया छतां पण पोते भय पामे नहीं, तथा स्वरना के शरीरना विकार करी बीजाने भय उत्पन्न करे नहीं २०

कदाच स्मशानादिकमां रहेला साधुने उपसर्ग थाय तो तेणे शुं करवुं ? ते कहे छे.—

तत्थ से ॐचिट्ठमाणस्स, उवसग्गाभिधारए । संकाभीओ नं गच्छिज्जा, उट्ठित्ता अन्नमासणं ॥२१॥

अर्थ—(तत्थ) त्यां एटले स्मशानादिकमां (चिट्ठमाणस्स) रहेता एवा (से) ते साधुने कदाच (उवसग्गा) दिव्यादिक उपसर्गो प्राप्त थाय, तो ते उपसर्गोने (अभिधारये) दृढ चित्तवाळा मने आ उपसर्गो शुं करी शकवाना छे ? एम विचार करी सहन करे. परंतु (संकाभीओ) शंकाथी भय पामीने (उट्ठित्ता) ते आतापनाना स्थानथी उठीने (अन्नं आसणं) बीजा आसन एटले बीजे स्थाने (न गच्छिज्जा) जाय नहीं.

नैषेधिकी परीषह उपर कुरुदत्त साधुनी कथा.

हस्तिनागपुरमां कोइ श्रेष्ठीनो पुत्र कुरुदत्त नामे हतो. तेणे गुरुनो उपदेश सांभळी वैराग्यथी दीक्षा ग्रहण करी. अनुक्रमे श्रुतनो अभ्यास करी एकाकिविहार प्रतिमा तेणे धारण करी. अनुक्रमे विचरतां साकेत नगरनी पासे रात्रिए ते मुनि प्रतिमा धारण करीने रह्या. ते रात्रिने छेल्ले पहोरे केटलाक चोरो गाममांथी गायोनुं धण चोरीने लइ जता हता, तेओ मुनि पासे थइने ज गया. तेमनी पाछळ ते गायोना शोधक पुरुषो नीकळ्या. तेओ पण मुनिनी पासे आव्या. त्यांथी बे मार्गो जता जोइ तेओए मुनिने पूछ्युं के—" हे मुनि ! गायोने लइने जता चोरो कये मार्गे गया ? " ते सांभळी मुनिए

ॐ अत्थमाणस्स (आस्थीयमानस्य) इति पाठान्तरम्.

कांइपण जवाब आप्यो नहीं त्यारे तेओ कोप पाम्या, अने मुनिना मस्तकपर कादवनी पाळ करी तेमा धगधगता अगारा भरी तेओ चाल्या गया मुनि पण हृदयमा विचार करवा लाग्या के–" हे कलेवर ! खेद पाम्या विना आ परीषह सहन कर फरीथी तने स्वनशपणु मळशे नहीं परवशपणे तो तें घणु सहन कर्युं छे अने करीश, परतु तेमा काइपण गुण थतो नथी " इत्यादिक शुभ ध्यान ध्यावता ते मुनिए मन के मस्तक जरा पण हलाव्यु नहीं, अने ते उपसर्ग सहन करी अतकृत केवळी थइने सिद्धिपद पाम्या आ रीते बीजा साधुओए पण नैषेधिकी (शरीर) परीषह सहन करवो

इति नैषेधिकी परीषह उपर कुरुदत्त कथा

हवे नैषेधिकी सहन करी स्वाध्यायादिक करी वसतिमां आवे, माटे ते वसतिनो (शय्यानो) परीषह अग्यारमो कहे छे —

उच्चावयाहिं सिज्जाहिं, तवस्सी भिक्खु थामवं । नाइवेलं विहण्णिज्जा, पावदिट्ठी विहण्णइ ॥ २२ ॥

अर्थ—(थामव) स्थामवान एटले शीत, आतप विगेरे सहन करवामां सामर्थ्यवाळा (तवस्सी) तपस्वी (भिक्खु) साधुए (उच्चावयाहिं) उच्च एटले शीत आतप विगेरे न लागे तेवी अने अवच एटले शीत आतप विगेरे लागे तेवी (सिज्जाहिं) शय्यावडे एटले एवो उपाश्रय पामीने (अइवेल) वेळाने ओळगी एटले जे काळे जे स्वाध्यायादिक क्रिया करवानी होय ते काळने ओळगी अथवा समतारूप मर्यादाने ओळगी (न विहण्णेज्जा) स्वाध्यायादिक क्रियाने हणवी नहीं अर्थात् शीतादिकथी पराभव पामी बीजे स्थाने जवु नहीं अथवा सारो उपाश्रय पामी हर्षित थवु नहीं अने खराब उपाश्रय

पामी खेद करवो नहीं. कारण के-(पावदिट्ठी) पापदृष्टि एटले जे आचार पाळवामां शिथिल होय छे ते (विहण्णइ) मर्यादाने हणे छे. अर्थात् मर्यादाने हणनार पापदृष्टि कहेवाय छे. २२.

तेवे वखते शुं विचार करवो ? ते कहे छे.—

पईरिक्कुवस्सयं लध्धुं, कल्लाणं अदुव पावगं । किमेगराइं करिस्सइ, एवं तत्थ हिआसए ॥ २३ ॥

अर्थ—(कल्लाणं) सारो (अदुव) अथवा (पावगं) खराब एवो छतां पण (पइरिक्क) प्रतिरिक्त एटले स्त्री, पशु, पंडक रहित (उवस्सयं) उपाश्रयने (लध्धुं) पामीने साधुए आ प्रमाणे विचार करवो के (एगराइं) आ उपाश्रय मने एक रात्रि उपयोगनो छे ते मने (किं करिस्सइ) शुं सुख दुःख करवानो छे ? केटलाक पुण्यवंत लोको स्वर्ग जेवा मनोहर प्रासादोमां जावजीव वसे छे अने बीजाओ उंदर, सर्प विगेरेना दरवाळा झुंपडामां जावजीव रहे छे; मारे तो आ उपाश्रयमां एक ज रात्रि रहेवुं छे. (एवं) ए प्रमाणे विचारीने (तत्थ) ते सुंदर के असुंदर उपाश्रयमां (हिआसए) सुख के दुःखने सहन करे. अहीं जिनकल्पीने आश्री एक रात्रि कही छे, बीजानी अपेक्षाए केटलीक रात्रिओ जाणवी. २३.

शय्या परीषह उपर सोमदत्त अने सोमदेव मुनिनी कथा.

कौशांबी नगरीमां यज्ञदत्त नामना ब्राह्मणने सोमदत्त अने सोमदेव नामना बे पुत्रो हता. तेमणे सोमभूति नामना गुरु पासे उपदेश सांभळी वैराग्यथी दीक्षा लीधी. अनुक्रमे ते बन्ने बहुश्रुत थया. पछी एकदा ते बन्ने विहार करता

उज्जयिनी नगरीए गया ते नगरीमा तेमना मातापिता विगेरे स्वजनो पहेलेथी आवीने रहेला हता ते मुनिओ तेमने घेर गोचरी गया ते देशनी रीति प्रमाणे तेने घेर विविध औषधना मिश्रणथी मदिरा जेवो पदार्थ बनावेलो हतो, ते तेमणे अजाणता प्रासुक जळ तरीके लीधो ते पीवाथी ते मुनिओने भ्रमि विगेरे थवाथी तेमणे विचार्यु के–" आ तो अजाणतां आपणे मद्यपान कर्यु " ए रीते घणा पश्चात्ताप सहित वैराग्य पामी तेमणे नदीने कांठे रहेला एक शुष्क काष्ठ उपर उभा रही पादपोपगम नामनु अनशन कर्यु. तेटलामां अकाळे वृष्टि थवाथी नदीना पूरमां ते काष्ठ तणायु, तो पण वसति परीषह सहन करवा तेओ ते काष्ठपरथी उतर्या नहीं, तेथी तेओ अनुक्रमे काष्ठसहित महासमुद्रमा गया त्यां जळजंतुओना उपसर्गो सहन करी मृत्यु पामीने स्वर्गे गया आ प्रमाणे बीजा साधुओए पण शय्या परीषह सहन करवो

इति शय्या परीषहे सोमदत्त अने सोमदेव मुनिनी कथा

वसतिमा रहला साधुने कदाच शय्यातर अथवा बीजो कोइ आक्रोश करे, तो ते पण सहन करवो, ते माटे बारमो आक्रोश परीषह कहे छे —

अक्कोसिज्ज परो भिक्खु, न तेसिं पडिसंजले। सरिसो होई बालाणं, तम्हा भिक्खू न संजले ॥ २४ ॥

अर्थ—कदाच (परो) बीजो कोइ माणस (भिक्खु) साधुने (अक्कोसिज्ज) आक्रोश करे एटले दुर्वचनवडे तिरस्कार करे, तो (तेसिं) तेनापर पोते (न पडिसजले) कोप करे नहीं कारण के कोप करवाथी साधु (बालाण)

बाळक एटले मूर्खनी (सरिसो) सदृश एटले तुल्य (होई) थाय छे. (तम्हा) ते कारण माटे (भिक्खू) साधुए (न संजले) कोप न करवो एटले कोइनी गाळ सांभळी पोते सामी गाळ न देवी. अर्थात् कोइ कांइ कठण वचन कहे तो तेने सामुं कठण वचन कहेवुं नहीं. २४.

एवे प्रसंगे कोप करनार साधु अज्ञानी जेवो थाय छे ते उपर क्षपकनी कथा.

कोइ गाममां एक गुणवान साधु रहेला हता. ते मासखमणादिक तपस्या करता हता. तेना गुणथी वश थयेली कोइ देवी तेमनी पासे आवी हमेशां तेमने वंदना करती हती, अने "हे पूज्य ! मारे उचित कांइ कार्य बतावो" एम कहेती हती. एकदा कोइ ब्राह्मणना दुर्वचन सांभळी ते क्षपक मुनिए तेना उपर कोप कर्यो. तेथी बन्नेनुं महा युद्ध थयुं. तेमां क्षीण शरीरवाळा ते मुनिने ते बळवान ब्राह्मणे मुष्टि विगेरे वडे अत्यंत मारी पृथ्वीपर पाडी दीधा. पछी मुनि जेम तेम पोताने आश्रमे गया. बीजे दिवसे नियम प्रमाणे देवीए आवी तेमने वंदना करी. ते वखते मुनिए तेनी सामे जोयुं पण नहीं. त्यारे देवीए कह्युं के—"हे पूज्य ! आज केम कांइ बोलता नथी ?" मुनिए कह्युं—"काले एक ब्राह्मणे मने मार्यो, ते वखते तें मारुं रक्षण कर्युं नहीं, तो मात्र वाणीथी ज प्रीति बतावनारी तारी साथे मारे बोलवानुं कांइ प्रयोजन नथी." ते सांभळी देवी कांइक हसीने बोली के—"हे पूज्य ! तमारा युद्ध वखते हुं पण कौतुक जोवा माटे उभी ज हती, परंतु तमने बन्नेने में सरखा कोपवाळा जोया, तेथी में तमने ओळख्या नहीं, अने तेथी करीने ज में तमारी रक्षा अने ब्राह्मणने शिक्षा करी नहीं." ते सांभळी बोध पामेला मुनिए कह्युं के—"हे देवी ! तमे मने सारी प्रेरणा करी, हवे हुं कोप नहीं करुं, अने

आ करेला अतिचार दोषनु मने मिथ्यादुष्कृत हो " पछी देवी मुनिने नमी पोताने स्थानके गइ आ क्षपक मुनिनी जेम साधुए कोप करवो नहीं

इति कोप उपर क्षपकनी कथा

त्यारे तेवे प्रसगे शु करवु ? ते कहे छे —

सोच्चा ण फरुसा भासा, दारुणा गामकंटया । तुसिणीओ उवेहिज्जा, न ताओ मणसी करे ॥२५॥

अर्थ—(दारुणा) दारुण एटले सयमनी धृतिने नाश करनारी, तथा (गामकंटया) कर्णादिक इद्रियोने कंटक जेवी एटले दु खने उत्पन्न करनारी एवी (फरुसा) कठोर (भासा) भाषा (सोच्चा ण) सांभळीने साधुए (तुसिणीओ) मौन रही (उवेहिज्जा) ते कठोर भाषानी उपेक्षा करवी एटले तेनापर वचनद्वारा द्वेष न करवो तथा (ताओ) ते कठोर भाषाने (मणसी) मनमा पण (न करे) न लाववी, एटले कठोर भाषा बोलनार उपर मनमां पण द्वेष न करवो २५

आक्रोश परीषह उपर अर्जुनमाळी मुनिनी कथा

राजगृह नगरमा अर्जुन नामे एक माळी हतो तेने स्कदश्री नामनी भार्या हती ते माळी नगरनी बहार पोतानी वाडीना मार्गमां रहेला एक चैत्यमा मुद्गरपाणि नामना यक्षनी पोताना इष्टदेव तरीके हमेशां पूजा करतो हतो एकदा स्कदश्री पोताना पति माटे भोजन लइने पोतानी वाडीए जती हती, ते वखते ते यक्षना चैत्यमा रहेला छ कामी पुरुषोए

तेने जोइ. तेणीना रूपथी मोहित थयेला तेओ भोगवे माटे तेणीने चैत्यमां खेंची लाव्या. ते ज वखते ते माळी पण यक्षनी पूजा करवा त्यां आव्यो. तेने आवतो जोइ स्कंदश्रीए तेओने कह्युं के–" मारो पति अहीं आवे छे, माटे तमे मने मूकी द्यो. " आ प्रमाणे तेणीए कह्या छतां तेणीना मननो भाव अनुकूळ जाणी तेओ ते माळीने चैत्यमां ज लावी बांधीने तेनी समक्ष तेनी स्त्री साथे भोग भोगववा लाग्या. ते जोइ माळीए विचार कर्यो के–" आजसुधी आ यक्षनी में पूजा करी ते निष्फळ ज छे, केमके आनी पासे ज मारो आवो पराभव थाय छे, ते ए जोइ रह्यो छे पण कांइ करतो नथी. " आवो तेनो भाव जाणी ते यक्षे माळीना शरीरमां ज प्रवेश करी, बंधन तोडी. यक्षनी प्रतिमाना हाथमांथी मुद्‌गर लइ ते छए पुरुषोने तथा ते स्त्रीने मारी नांख्या. ए रीते हमेशां छ पुरुषो अने एक स्त्री एम सात जणने ते मारवा लाग्यो. तथा ज्यांसुधी अर्जुन माळीए सात जणने मार्या न होय त्यांसुधी राजगृह नगरमांथी कोइ पण माणस ते मार्गे जतो ज नहीं. एकदा त्यां श्रीमहावीर स्वामी समवसर्या. परंतु अर्जुनमाळीना भयथी कोइपण लोक स्वामीने वांदवा गयुं नहीं. ते वखते सुदर्शन शेठे विचार कर्यो के–" जे थवानुं होय ते थाओ, पण मारे तो अवश्य आजे भगवानने वांदवा छे. " एम विचारी ते ज मार्गे सुदर्शन शेठ चाल्या. तेने आवता जोइ माळीना शरीरमां पेठेलो ते यक्ष मुद्‌गर लइ तेनी सन्मुख दोड्यो. तेने आवतो जोइ सुदर्शन शेठे अरिहंत, सिद्ध, साधु अने शुद्ध धर्म ए चारनुं शरण कर्युं, तथा सागारिक अनशन करी कायोत्सर्गे स्थिर उभा रह्या. तेना धर्मना प्रभावथी ते यक्ष तेने कांइपण करी शक्यो नहीं, एटले ते माळीनुं शरीर मूकी यक्ष जतो रह्यो. माळी पण स्वस्थ थयो. शेठना मुखथी पोतानुं सर्व वृत्तांत सांभळी तथा भगवाननुं आगमन सांभळी ते

माळी शेठनी साथे प्रभुने वांदवा गयो त्यां प्रभुनी देशना सांभळी प्रतिबोध पामी दीक्षा लइ छठ छठने पारणे राजगृह नगरमां घेर घेर भिक्षा माटे ते फरवा लाग्यो तेने जोइ लोको तेनो तिरस्कार करता कहेवा लाग्या के—" आ माळीए अमारा अमुक अमुक स्वजनोने मार्या छे, अने आजे आ पापी धूर्त साधुनो वेष लइ वेषनी विडंबना करनार थयो छे " विगेरे अनेक प्रकारे तेने आक्रोश करवा लाग्या तथा ताडना पण करवा लाग्या तो पण ते महात्मा जरा पण कोप करता नहीं ते तो उलटो एवो विचार करता के—" मारी निंदा विगेरे करवाथी ज आ लोको संतुष्ट थता होय तो खरेखर प्रयास विना ज मारापर तेमनो अनुग्रह कहेवाय कारण के बीजाने प्रसन्न करवा माटे थइने मनुष्यो कष्टपडे उपार्जन करेलु धन पण आपी दे छे " वळी ते महामुनि एवो विचार करता के—" आ लोको मात्र मने गाळो ज दे छे, पण ताडना करता नथी, कदी ताडन करे छे तो मने मारी तो नांखता नथी, अने मारी नाखे छे तो पण मने धर्मथी भ्रष्ट तो करता नथी, माटे जे काइ मने करे छे ते सर्व मारे तो लाभने माटे ज छे मारा कुकर्मनो क्षय आ रीते थाय छे " इत्यादि विचार करी ते मुनि मनमां पण क्रोधनो उदय किंचित् पण थवा देता नहीं ए रीते छ मास सुधी आक्रोश परीषह सहन करी सर्व कर्मनो क्षय करी ते अर्जुनमाळी मुनि केवळज्ञान पामी चिरकाळ सुधी भव्यजनोने प्रतिबोध करी मोक्षसुखने पाम्या ए प्रमाणे बीजा साधुओए पण आक्रोश परीसह सहन करवो

इति आक्रोश परीषहे अर्जुनमाळी मुनिनी कथा

हवे कोइ माणस मुनिने आक्रोश करतो सतो कदाच तेनो वध पण करे, तेथी तेरमो वध परीषह कहे छे–

हओ न संजले भिक्खू, मणं पि न पओसए । तितिक्खं परमं नच्चा, भिक्खुधम्मं विचिंतए ॥२६॥

अर्थ—(भिक्खू) साधु (हओ) कोइए लाकडी विगेरेथी मार्यो होय तो पण (न संजले) कोपयुक्त न थाय एटले के कोपथी शरीर कंपावे नहीं अने सामो घा करे नहीं, तथा कोपथी वचनवडे सामाने आक्रोशादिक पण करे नहीं, तथा (मणं पि) मनने पण (न पओसए) द्वेषयुक्त करे नहीं एटले मन पण कोपना विकारवाळुं करे नहीं. परंतु (तितिक्खं) तितिक्षा एटले क्षमाने (परमं) धर्मसाधनमां उत्कृष्टी (चेष्टा) छे एम (नचा) जाणीने (भिक्खु धम्मं) क्षांति विगेरे यतिना धर्मनुं (विचिंतए) चिंतवन करे. मुनिधर्मनुं मूळ क्षमाज छे, तथा मारे निमित्ते आ माणस कर्म बांधे छे ते पण मारोज दोष छे. एम विचारी तेना प्रत्ये कोप करे नहीं.

आज अर्थ बीजा प्रकारे कहे छे.—

समणं संजय दंतं, हणेज्जा को वि कत्थइ । नत्थि जीवस्स नासो त्ति, एवं पेहिज्ज संजए ॥ २७ ॥

अर्थ—(कोवि) कोइ माणस (कत्थइ) कोइ ग्रामादिकने विषे (संजय) संयत एटले छकायनी हिंसादिकथी निवृत्ति पामेला तथा (दंतं) इंद्रिय अने नोइंद्रिय (मन) ने दमन करनारा (समणं) तपस्वी साधुने (हणेज्जा) ताडन करे, तो ते वखते मुनि पोताना मनमां विचार करे के—आना ताडनथी मारा (जीवस्स) जीवनो (नासोत्ति) नाश (नत्थि) थवानो नथी. वळी (एवं) ए प्रमाणे (संजए) साधु (पेहिज्ज) विचार करे के आ अनित्य देहनो नाश थवाथी

मारा आत्मानो के धर्मनो नाश थवानो नथी, अने जो हु देहना नाश वखते क्रोध करीश तो मारा धर्मरूप जीवितनो नाश थशे माटे क्रोध करवो योग्य नथी इत्यादि विचार करे २७

वधपरीषह उपर स्कदकाचार्यना शिष्योनी कथा

श्रावस्ती नगरीमां जितशत्रु नामे राजा हतो तेने धारिणी नामनी प्रिया हती तेमने स्कदक नामे पुत्र अने पुरदरयशा नामनी पुत्री हती तेने कुभकारकटक नगरना राजा दडकने परणावी हती ते दडकने पालक नामनो पुरोहित मिथ्याद्दष्टि तेमज अभव्य हतो. एकदा श्रावस्ती नगरीमां श्री मुनिसुव्रत स्वामी समवसर्या तेमनी देशना सांभळीने स्कदक कुमार श्रावक थयो एकदा पालक पुरोहित दूतपणे श्रावस्ती नगरीमां आव्यो ते राजसभामां जैन साधुओनी निंदा करवा लाग्यो, ते वखते स्कदक कुमारे तेने उत्तर रहित करी काढी मूक्यो तेथी ते पालक स्कदक कुमारनां छिद्रो जोवा लाग्यो एकदा स्कदक कुमारे बीजा पाचसो कुमारो सहित श्री मुनिसुव्रत स्वामी पासे दीक्षा ग्रहण करी अनुक्रमे ते गीतार्थ थया एटले स्वामीए ते ५०० शिष्यो तेने ज सोंप्या एकदा स्कदकाचार्ये स्वामीने कयु के-" हे भगवान ! आपनी आज्ञाथी मारी बहेनने वदावा जाउ " स्वामी बोल्या- " त्यां जवाथी सर्वने मरणात उपसर्ग थशे " ते सांभळी स्कदकाचार्ये पूछ्यु के-" हे पूज्य ! ते उपसर्गमां अमे आराधक थशु के विराधक थशु ? " प्रभुए कह्यु-" तारा एक सिवाय बीजा सर्वे आराधक थशे " आ प्रमाणे प्रभुए कह्या छतां भवितव्यताना वशथी ते स्कदकाचार्य पांचसो शिष्यो सहित कुभकारकटक नगरमां गया पाळके तेना आववाना समाचार जाणी पूर्वनु वेर सभारी साधुओने रहेवाना उद्यानमां

गुप्त रीते छत्रीश प्रकारनां शस्त्रो दाट्यां. ते ज उद्यानमां स्कंदकाचार्य रह्या. पछी ते दुष्ट पाळके राजाने कह्युं के–" हे देव ! आ स्कंदक तथा तेनी साथेना पांच सो साधुओ पण सहस्त्रयोधी छे एटले एक एक जण हजार हजार योधाओने जीती शके तेवा बळवान छे. तेओ सर्वे परीषहोने सहन नही करवाथी भग्न परिणामवाळा थइने तमारुं राज्य ग्रहण करवा आव्या छे. तमने हणीने तेओ राज्य ग्रहण करशे. आ बाबतनी खात्री करवी होय तो ते ज उद्यानमां तेओए गुप्त रीते शस्त्रो दाट्यां छे ते जुओ." ते सांभळी राजाए गुप्त रीते उद्यानमां जइ ते शस्त्रो जोयां, तेथी तेने घणो क्रोध चड्यो. पछी राजाए ते सर्व साधुओ पाळकने ज तेनी इच्छा प्रमाणे शिक्षा करवा सोंप्या. एटले पाळके ते सर्वेने यंत्रमां पीलवा मांड्या. ते सर्व शिष्योने स्कंदकाचार्ये निझामणा कराववा लाग्या. तेओ पण वधपरीषह सहन करी शुभ ध्यानथी केवळज्ञान पामी मोक्षे गया. ए रीते अनुक्रमे चारसो नवाणुं शिष्यो मोक्षे गया. छेल्ला क्षपक साधुने ते दुष्ट पाळक यंत्रमां पीलवा लाग्यो. त्यारे आचार्ये तेने कह्युं के–" आ क्षुल्लक साधुनुं दुःख हुं जोइ शकीश नहीं, माटे प्रथम मने पील्या पछी तेने पील." आ वचन पाळके मान्युं नही, त्यारे आचार्ये तेने पण निझामणा करावी. ते साधु पण शुभ ध्यानथी केवली थइ मोक्षे गया. ते वखते सर्व शिष्योनुं आवुं दुःखकारक मरण जोइ स्कंदकाचार्यने कोप थयो, तेथी " हुं तपना प्रभावथी आ समग्र देशनो बाळनार थाउं." एवुं नियाणुं कर्युं. तेने पण पालके छेवटे पील्या. ते मरण पामीने अग्निकुमार देवमां उत्पन्न थया. त्यारपछी ते आचार्यनुं रजोहरण रुधिरथी खरडायेलुं हतुं ते मनुष्यनो हाथ छे एम जाणी कोइ गीध पक्षीए चांचवडे उपाडी पुरंदरयशानी पासे नांख्युं. ते जोइ पोताना भाइनो ओघो

ओळखी तेणे साधुओनी चोतरफ शोध करावी छेवट सर्वने पीलीने मारी नाख्यानी हकिकत सामळी राजाने धिकार आपी कहु के–" हे दुष्ट ! साधुओनी आवी दशा करनार तारु मुख हवे हु जोइश नहीं. हु दीक्षा लइश." आ प्रमाणे ते बोली, ते ज वखते देवताएँ तेणीने मुनिसुव्रत स्वामी पासे मूकी तेणीए दीक्षा लीधी पछी ते अग्निकुमार देवे ते नगर सहित समग्र देश बाळी नांख्यो ते प्रदेश अत्यारे पण दडकारण्यना नामथी ओळखाय छे. अहीं पांचसो साधुओनी जेम अन्य साधुओए पण वधपरीषह सहन करवो पण स्कदकाचार्यनी जेम क्रोध करवो नहीं

इति वधपरीषहे स्कदकाचार्यना शिष्योनी कथा

बीनाए ताडन करेला यतिने तथाप्रकारना औषधनी जरुर पडे, ते बीजा पासे मागवु ज पडे माटे चौदमो यांचा परीषह कहे छे—

दुक्करं खलु भो निच्चं, अणगारस्स भिक्खुणो । सव्वं से जाइअं होई, नत्थि किंपि अजाइअं ॥ २८ ॥

अर्थ—(खलु) निश्चे (भो) इति आमत्रणे ! (अणगारस्स) द्रव्य अने भावथी घर रहित एवा (भिक्खुणो) मुनिने (निच्च) निरतर एटले जावजीव पर्यंत (दुक्कर) अति दुष्कर एटले कष्टकारक छे, ते ए के (से) ते मुनि पासे (सव्व) सर्व कांइपण आहार उपकरण विगेरे चीज (जाइअ) याचना करेली ज एटले गृहस्थी पासेथी मागेली ज (होई) होय छे परतु (अजाइअ) नहीं मागेली एवी (किंपि) कांइ पण दांत खोतरवानी सळी जेवी चीज पण

(नत्थि) होती नथी. २८.

गोअरग्गपविट्ठस्स, पाणी नो सुप्पसारए । सेओ अगारवासो त्ति, इइ भिक्खू न चिंतए ॥ २९ ॥

अर्थ—(गोअरग्गपविट्ठस्स) गोचराग्र प्रविष्ठ एटले भिक्षाने अर्थे गृहस्थीने घेर प्रवेश करेला साधुने (पाणी) पोतानो हाथ (नो सुप्पसारए) प्रसारवो–लांबो करवो शक्य नथी एटले कोइनो उपकार नहीं करनारा (बदलो नहीं वाळनारा) साधुए हमेशां बीजा पासे याचना करवी अति दुष्कर छे. (त्ति) ए कारण माटे (अगारवासो) गृहस्थावास (सेओ) वखाणवालायक छे. गृहस्थाश्रममां कोइ पासे याचना करवी पडती नथी. तेमज पोते उपार्जन करेलुं दीनादिकने आपीने पोते भोगवाय छे. (इइ) ए प्रमाणे (भिक्खू) मुनिए (न चिंतए) विचार करवो नहीं. कारण के गृहस्थावास घणा सावद्य व्यापारवाळो छे ते वखाणवालायक केम होय ? २९.

यांचा परीषह उपर बळभद्र मुनिनी कथा.

एकदा द्वारिका नगरीमां श्रीनेमिनाथस्वामी समवसर्या. श्रीकृष्णे प्रभुने वांदी द्वारिका नगरीनो क्षय अने पोतानुं मरण पूछ्युं. त्यारे स्वामीए कह्युं के–" हे वासुदेव ! तमारा पुत्रो मद्यपानथी उन्मत्त थइ द्वैपायन मुनिने उपसर्ग करशे. तेथी ते क्रोधथी नियाणुं करी द्वारिकानो दाह करशे, अने तमारा भाइ जराकुमारथी तमारुं मरण थशे. " ते सांभळी श्रीकृष्णे द्वारका नगरीमां मद्यपाननो बीलकुल निषेध कर्यो अने जेटली मदिरा हती तेटली बधी बहार वनमां नंखावी दीधी,

तो पण भवितव्यताना वशथी कृष्णना पुत्रोए बहार वनमां जइने त्या मद्यपान कर्युं पछी उन्मत्त थइ आमतेम फरवा लाग्या तेवामा कोइ ठेकाणे आतापना करता द्वैपायन मुनिने जोइ तेओ बोल्या के–" अरे ! शु तु ज द्वारिका नगरीनो क्षय करीश ? " एम कही तेओए तेने यष्टि, मुष्टि विगेरेवडे अत्यंत मार्यो ते उपसर्गथी क्रोध पामेला द्वैपायने द्वारिकानो क्षय करवानु नियाणु कर्युं तरत ज ते मारथी तेनु मरण थयु एटले ते अग्निकुमारने विषे उत्पन्न थयो तेणे अवधिज्ञानथी पूर्वभव जाणी द्वारिकानो दाह कर्या तेमांथी मात्र कृष्ण अने बळभद्र बे ज भाइओ बहार नीकळ्या तेओ चालता चालता एक अटवीमां गया त्यां कृष्णने तृषा लागी तेथी तेणे बळभद्र पासे पाणी माग्यु. ते पाणी लेवा गया, अने कृष्ण पगपर पग चडावी वृक्ष नीचे सुता. तेवामां प्रथमथी ज श्रीनेमिनाथनु वचन सांभळी पोताने हाथे बधुवध न थाय तेटला माटे जराकुमार वनवासी थयो हतो, तेणे ते वखते आमतेम फरता फरता ते ज ठेकाणे आवी दूरथी मृगनी भ्रांतिवडे कृष्णना पगमां बाण मार्यु तेथी ते मरण पाम्या थोडीवारे त्यां आवेला बळभद्रे कृष्णने सुता जोया तेने जगाडवानो प्रयत्न कर्यो छतां ते जाग्या नहीं एटले बळभद्रे विचार्यु के–" हु विलबे जळ लइने आव्यो, तेथी मारो भाइ मारी साथे रीसायो होवाथी बोलतो नथी, परतु ए काइ मरी गयो नथी " एम विचारी मोहथी तेणे छ मास सुधी कृष्णनु शब पोतानी खांधपर वहन कर्युं छेवट पूर्वना मित्र कोइ देवे तेने प्रतिबोध पमाड्यो त्यारे वैराग्य पामी मृतकनु अग्नि सस्कार करी बळभद्रे दीक्षा ग्रहण करी एकदा भिक्षाने माटे बळभद्र मुनि कोइ गाममा जता हता त्यां बहार कुवापर कोइ स्त्री पाणी भरवा आवी तेणीए ते मुनिनु अनुपम रूप जोइ अति मोह पामी घडाने बदले पोताना छोक-

राना कंठमां दोरडानो पाश नांख्यो. ते जोइ बळदेव मुनिए तेनी पासे आवी तेणीने प्रतिबोध कर्यो, त्यारे तेणीए छोकराना कंठमांथी दोरडानो पाश काढी लीधो. पछी बळभद्र मुनिए गामनी भिक्षा अनर्थनुं कारण जाणी वैराग्यथी गाममां प्रवेश न करवानोज नियम ग्रहण कर्यो. वनमां घास अने काष्ठ लेवा आवनार क्षुद्र लोको पासेथी जो कांइ आहार मळे तो तेज लइने पोतानो निर्वाह करवा लाग्या, न मळे तो तप करवा लाग्या. गाममां सहेलाइथी भिक्षा मळी शके छे, वनमां मळवी दुर्लभ होय छे, तोपण बळभद्र मुनिए काष्ठवाहक जेवी नीच जाति पासे पण भिक्षा मागी यांचा परीषह सहन कर्यो. तेज रीते बीजा साधुओए पण यांचापरीषह सहन करवो.

इति यांचापरीषहे बळभद्र मुनि कथा.

हवे याचना कर्या छतां पण कदाच लाभांतरायना उदयथी भिक्षा न मळे, तेथी पंदरमो अलाभ परीषह कहे छे—

परेसु घासमेसिज्जा, भोअणे परिणिट्ठिए । लद्धे पिंडे अलद्धे वा, नाणुतप्पिज्ज संजए ॥ ३० ॥

अर्थ—(भोअणे) ओदनादिक भोजन (परिणिट्ठिए) तैयार थाय त्यारे मुनि (परेसु) गृहस्थीओना घरने विषे (घासं) ग्रासनी–भिक्षानी (एसिज्जा) गवेषणा करे. भोजन तैयार थया पहेलां जो भिक्षा माटे नीकळे तो साधुने माटे पाकादिकमां प्रवृत्ति थवानो संभव छे. त्यारपछी (पिंडे) पिंड एटले भिक्षा (लद्धे) मळे तो खुशी न थाय एटले " अहो! हुं लब्धिमान छुं " एम विचारी गर्व करे नहीं. (वा) अथवा (अलद्धे) भिक्षा न मळे तो (संजए) साधु (न अणुत-

ष्पिज) " अहो ! हु अधन्य छु, मने कांइ मळ्यु नहीं " एम विचारी पश्चात्ताप करे नहीं ३०

शु विचारीने पश्चात्ताप न करे ? ते कहे छे —

अज्जेवाहं न लब्भामि, अवि लाभो सुवे सिआ। जो एवं पडिसचिक्खे, अलाभो तं न तज्जए ॥३१॥

अर्थ—(अहं) मने (अज्जेव) आजेज (न लब्भामि) भिक्षा मळी नथी, (अवि) परतु (सुवे) काल अथवा परम दिवस (लाभो) भिक्षानो लाभ (सिआ) थशे (एव) ए प्रमाणे (जो) जे साधु (पडिसचिक्खे) दीनता रहितपणे अलाभआश्री विचार करे (त) ते साधुने (अलाभो) अलाभ परीषह (न तज्जए) तर्जना एटले पराभव करी शकतो नथी परतु आवो विचार न करे ते अलाभपरीषहथी पराभव पामे छे ३१

अलाभ परीषह उपर ढंढण कुमार मुनिनी कथा

मगध देशमां पूरवारक नामे गाम छे तेमां एक पाराशर नामनो ब्राह्मण रहेतो हतो तेने राजाए ते गामनो मुखी नीम्यो हतो तेथी ते गामना खेडुतो पासे राजानां खेतरो खवरावधा माटे गामना पांचसो कणबीओना सांतीओने वेठे पकडी हकावतो हतो ते खेडुतो मध्यान्ह काळसुधी सांती हांकीने तेओ तथा तेमना बळदो थाकी गया होय, भूख्या तरस्या थया होय अने भोजननो अवसर थवाथी तेमने माटे भोजन पण आव्यु होय, तोपण ते ब्राह्मण तेमने खावा पीवानी रजा आपतो नहोतो, परतु तेओ पासे पोताना खेतरमां एक एक चास कढावतो हतो अने पछी तेमने रजा आपतो

हतो. तेथी तेणे दृढ अंतराय कर्म बांध्युं. ते ब्राह्मण अनुक्रमे मरण पामी चिरकाळ सुधी संसारमां भमी कांइक पुण्यना योगे द्वारिका नगरीमां श्री कृष्ण वासुदेवनी ढंढणा नामनी राणीनी कुक्षिथी पुत्र रूपे उत्पन्न थयो. तेनुं नाम ढंढण कुमार पाड्युं. अनुक्रमे ते युवावस्थाने पाम्यो. एकदा ते ढंढणकुमार श्री नेमिनाथस्वामी पासे वांदवा गयो. त्यां देशना सांभळी वैराग्य पामी तेणे दीक्षा ग्रहण करी. ते वखते तेने पूर्वे बांधेला अंतरायकर्मनो उदय थयो. तेथी द्वारिका नगरी जेवी मोटी नगरीमां भिक्षाचर्याए फरता छतां तेने अन्नादिक मळतुं नहोतुं, कदाच मळतुं तो ते अयोग्य मळतुं. तेथी तेणे एकदा प्रभुने तेनुं कारण पूछ्युं, त्यारे भगवाने तेनो पूर्व भवनो समग्र वृत्तांत कही बताव्यो. ते सांभळी तेणे अभिग्रह लीधो के—" सर्वथा मारे बीजानी लब्धिथी प्राप्त थयेलो आहार लेवो नहीं. पोतानी लब्धिथी मळे तेज लेवो. " ए प्रमाणे अभिग्रह धारण करी ते मुनि हमेशां भिक्षाने माटे फरता हता, परंतु कांइ पण तेने मळतुं नहीं, तोपण ते मनमां जरा पण उद्वेग पामता नहीं, तेमज लोकने पण निंदता नहीं, पण पोताना कर्मनो दोषज चिंतवता हता. ए रीते मनमां पण दीनता रहित ते महामुनिए अलाभ परीषहने सहन करतां केटलोक काळ निर्गमन कर्यो. एकदा श्री कृष्ण वासुदेवे नेमिनाथने वंदना करी पूछ्युं के—" हे स्वामी ! आ सर्व मुनिओमां वधारे दुष्कर कारक कोण छे ? " स्वामीए कह्युं—" सर्व मुनिओ दुष्कर कारक छे, तो पण तेमां ढंढण मुनि वधारे दुष्कर कारक छे." वासुदेवे तेनुं कारण पूछ्युं त्यारे स्वामीए तेना अभिग्रह संबंधी सर्व वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी कृष्णे पूछ्युं के—" ते महात्मा अत्यारे क्यां छे ? " प्रभुए कह्युं के—" ते नगरीमां भिक्षा माटे गया छे. तमने नगरीमां प्रवेश करतां ज ते सामा मळशे. " पछी प्रभुने वांदी वासुदेव नगरी तरफ

चाल्या. दरवाजामां प्रवेश करतां ज ते मुनिने जोया एटले तरत ज हाथी परथी नीचे उतरी कृष्णे तेमने भक्तिथी वांद्या पछी कृष्ण पोताने स्थाने गया तेमने वांदता जोइ कोइ इभ्ये विचार्युं के—" अहो ! आ महात्मा छे, के जेने श्री कृष्णे पण वदना करी " आ प्रमाणे विचार करे छे तेवामां ते इभ्यना घरमां ज ढढण मुनिए भिक्षा माटे प्रवेश कर्यो एटले ते इभ्ये आनद पूर्वक तेमने मोदक वहोराव्या ते लइ मुनिए प्रभु पासे जइ पूछ्युं के—" हे प्रभु ! मारो लाभांतराय क्षीण थयो के जेथी मने आजे सारी भिक्षा मळी ? " स्वामीए कह्यु—" वासुदेवे तमने वदना करी ते जोइ ते इभ्ये तमने मोदक वहोराव्या छे " त्यारे मुनि बोल्या के—" ते तो परनी लब्धिथी लाभ थयो, ते मारे कल्पे नहीं " एम कही नगरीनी बहार जइ उचित स्थाने मोदकने परठवतां ते मुनि शुभ ध्यानमां आरूढ थइ केवळज्ञान पाम्या आ प्रमाणे बीजा साधुओए पण अलाभ परीषह सहन करवो

इति अलाभ परीषहे ढढण ऋषि कथा

हवे अलाभने लीधे अनिष्ट आहार मळवाथी अत प्रांत आहार करनारा यतिने शरीरे कदाच रोग उत्पन्न थाय, तेथी सोळमो रोग परीषह कहे छे—

णच्चा[3] उप्पइअं दुक्खं, वेअणाए दुहट्टिए । अदीणो ठावए पन्नं, पुट्ठो तत्थ हिआसए ॥ ३२ ॥

अर्थ—(दुक्ख) दु ख एटले ज्वरादिक रोगने (उप्पइअ) उत्पन्न थयेल (णच्चा) जाणीने (वेअणाए) तेनी

वेदनाए करीने (दुहट्टिए) दुःखार्तित थयेला एटले दुःखवडे पीडा पामेला साधु (अदीणो) दीनता रहित थया सता (पण्णं) पोताना ज कर्मनुं आ फळ छे एवी तत्त्वबुद्धिने (ठावए) स्थापन करे एटले स्थिर करे. तथा (पुट्ठो) रोगवडे व्याप्त थया छतां पण (तत्थ) तत्त्वबुद्धि स्थिर करवाथी (हिआसए) रोगथी उत्पन्न थयेलुं दुःख सहन करे. ३२.

अहीं कोइ शंका करे के–औषधवडे रोगने केम दूर न करे ? ते उपर कहे छे.—

तेगिच्छं नाभिणंदिज्जा, संचिक्खत्तगवेसए । एअं खु तस्स सामण्णं, जं न कुज्जा न कारवे ॥ ३३ ॥

अर्थ—साधु (तेगिच्छं) चिकित्सा एटले औषध करवानी (न अभिणंदिज्जा) अनुमति एटले अनुमोदना करे नहीं. तो पछी करवुं, कराववुं तो होय ज क्यांथी ? तथा (अत्तगवेसए) आत्मगवेषक एटले चारित्ररूपी आत्मानी गवेषणा करनार–तेना रक्षणने माटे शोध करनार एवा सता (संचिक्खे) संतिष्ठेत् एटले समाधिपूर्वक रहे. (खु) कारणके (तस्स) ते श्रमणनुं–साधुनुं (सामण्णं) श्रमणपणुं–साधुपणुं (एअं) ते ज छे के (जं) जे (न कुज्जा) साधु चिकित्सा करे नहीं, तथा (न कारवे) करावे नहीं. तथा उपलक्षणथी अनुमोदे पण नहीं. आ जिनकल्पिकनी अपेक्षाए कह्युं छे. परंतु स्थविरकल्पिक मुनिओ तो पुष्टालंबनवाळा होय छे तेथी तेओ यतनाए करीने चिकित्सा करावे पण खरा. ३३.

रोगपरीषह उपर काळवैशिकनी कथा.

मथुरा नगरीमां जितशत्रु नामे राजा हतो. तेणे अति रूपवाळी काळा नामनी वेश्याने अंतःपुरमां राखी हती.

तेणीने काळवैशिक नामे पुत्र थयो, तथा एक पुत्री थइ. ते पुत्री मुद्गशैल नगरना राजाने परणावी हती हवे युवावस्थाने पामेलो ते काळवैशिक कुमार एकदा रात्रिए सुतो हतो, ते वखते तेणे शियाळनो शब्द सांभळी पोताना सेवकोने पूछ्यु के–"आ शब्द कोनो छे ?" तेओए कह्यु के–"शियाळनो छे" कुमारे कह्यु के तेने बांधीने पकडी लावो एटले ते सेवको वनमां जइ एक शियाळने पकडी लाव्या कुमार तेने जेम जेम मारवा लाग्यो तेम तेम शियाळ 'खी खी' शब्द करतो हतो ते जोइ कुमार हर्ष पामतो हतो छेवटे ते कुमारना मारथी मरण पामीने अकाम निर्जरावडे व्यंतर थयो

त्यारपछी कुमारे वैराग्य पामी स्थविर मुनिनी पासे दीक्षा लीधी. अनुक्रमे ते गीतार्थ थया. पछी ते महामुनि एकाकी विहार नामनी प्रतिमा धारण करी विहारना अनुक्रमे मुद्गशैल नगरे गया त्यां तेमने अर्शनो रोग थयो तेनी व्यथाथी ते मुनि अत्यंत पीडा पामता हता, तो पण वैद्य के औषधनी मनमां इच्छा पण करता नहोता, तेम ज "आ रोग क्यारे नाश पामशे ?" एवो विचार पण तेने थतो नहीं परंतु "पोताना कर्मनो ज आ दोष छे" एम विचारी ते मुनि ते व्याधिने धीरताथी सहन करता हता ते नगरना राजानी राणी ते मुनिनी बहेन हती, तेने पोताना भाइनो रोग तथा औषध न करावना संबंधी अभिग्रह जाणवामां आव्यो तेथी तेणीए भाइना मोहथी औषधमिश्रित आहार करी तेने वहोराव्यो ते लइ मुनिए उपाश्रयमां आवी तेनो आहार कर्यो, पछी ते आहार औषधमिश्रित जाणी ते मुनि पश्चात्ताप करवा लाग्या–"अहो ! उपयोग नहीं राखवाथी में आ अर्शना जंतुओनो नाश करनार औषधवाळो आहार लीधो ते अयोग्य कर्युं जे आहारना अर्थी होय तेने आ प्रमाणे अभिग्रहनो भंग तथा अधिकरणनुं ग्रहण संभवे छे, तेथी हवे अत्यारथी मारे आहारनो ज त्याग

करवो योग्य छे." एम विचारी नगरमांथी नीकळी पासेना पर्वतपर जइ ते महासत्त्ववाळा मुनिए पादपोपगम अनशन ग्रहण कर्युं. ते जाणीने त्यांना राजाए तेना उपसर्गोनुं निवारण करवा माटे पोताना सेवको तेनी पासे राख्या. आ अवसरे पेलो व्यंतर मुनिने जोइ पूर्वभवनुं वैर संभारी तेने उपसर्ग करवा आव्यो. तेमां तेणे घणां बच्चांओ सहित शियाळणीनुं रूप विकुर्व्युं अने ज्यारे राजाना सेवको न होय त्यारे ते मुनिना शरीरने बच्चांओ सहित 'खी खी' शब्द करती खावा लागी. आ रीते पंदर दिवस पर्यंत शियाळणीनी अने अर्शरोगनी पीडाने समभावे सहन करता ते मुनि केवळज्ञान पामी मोक्षे गया. आ रीते बीजा मुनिओए पण रोगपरीषह सहन करवो.

इति रोगपरीषहे काळवैशिक मुनिनी कथा.

हवे रोगथी पीडा पामता साधुने सुवा बेसवा विगेरेमां दुःसह तृणनो स्पर्श थाय तेथी सत्तरमो तृणस्पर्शपरीषह कहे छे.—

अचेलगस्स लूहस्स[2], संजयस्स[3] तवस्सिणो । तणेसु सुअमाणस्स[6], होज्जा गायविराहणा ॥ ३४ ॥

अर्थ—(अचेलगस्स) वस्त्र रहित तथा (लूहस्स) रूक्ष एटले तैलाभ्यंग विगेरेथी रहित होवाने लीधे लूखा शरीरवाळा तथा (संजयस्स) सतर प्रकारना संयम धारण करनारा एवा (तवस्सिणो) तपस्वी मुनिने (तणेसु) दर्भादिकना आसन उपर (सुअमाणस्स) सुता थका अथवा बेठा थका एटले सुवाथी के बेसवाथी (गायविराहणा) गात्रविराधना एटले शरीरनी पीडा (होज्जा) थाय छे. ३४.

आयवस्स निवाएण, अउला हवइ वेअणा । एअं नच्चा न सेवंति, तंतुजं तणतज्जिआ ॥ ३५ ॥

अर्थ—(आयवस्स) आतप एटले तडकाना (निवाएण) पडवाथी (अउला) अतुल एटले घणी (वेअणा) वेदना (हवइ) थाय छे (एअं) ए प्रमाण (नच्चा) जाणीने (तणतज्जिआ) दर्भादिक तृणवडे तर्जना पाम्या एटले पीडा पाम्या एवा साधुओ (तंतुजं) तंतुथी उत्पन्न थयेला वस्त्र अथवा कम्बल (न सेवंति) सेवता नथी अहीं भावार्थ ए छे के—जो के दर्भादिक तृणथी पीडाता शरीरवाळा साधुने आतपथी उत्पन्न थता परसेवाना मळने लीधे चांदा उपर खार नांख्या जेवीन पीडा थाय छे, तोपण कर्मक्षयने इच्छता साधुओए वस्त्रादिकनुं ग्रहण कर्या विनाज आर्तध्यान नहीं करता थका ते पीडा सम्यक् प्रकारे सहन करवी घटे छे आ हकिकत जिनकल्पिकनी अपेक्षाए कही छे स्थविरकल्पिक तो सापेक्ष संयमवाळा होवाथी वस्त्रादिकनुं सेवन करे छे ३६

तृणस्पर्श परीषह उपर भद्रर्षिनी कथा

श्रावस्ति नगरीना राजा जितशत्रुने भद्र नामे पुत्र हतो तेणे गुरु पासे जैन धर्म सांभळी वैराग्य पामी दीक्षा ग्रहण करी अनुक्रमे बहु श्रुत थइ एकाकी विहार प्रतिमाने धारण करी पृथ्वीपर विचरता ते भद्र मुनि विरुद्ध राज्यमां गया त्यां ते मुनिने हेरक जाणी राजपुरुषोए पकडीने पूछ्युं के—" तुं कोण छे ? तने कोणे चर तरीके अहीं मोकल्यो छे ? सत्य बोल. " विगेरे घणी रीते पूछ्युं, तोपण मुनिए प्रतिमाधारी होवाथी कांइपण जवाब आप्यो नहीं, त्यारे ते राजसेवको

तेना शरीरमां शस्त्रवडे क्षत करी तेने तीक्ष्ण अणीवाळा दर्भोथी मजबुत बांधी चाल्या गया. दर्भना अग्रो वागवाथी ते मुनिना शरीरमांथी रुधिर नीकळवा लाग्युं, तोपण मनमां कांइपण दुर्ध्यान कर्या विना ते क्षमानिधिए ते वेदना सहन करी. एज रीते बीजा साधुओए पण तृणस्पर्श परीषह सहन करवो.

इति तृणस्पर्शपरीषहे भद्रमहर्षि कथा.

हवे तृण एटले दर्भादिक. ते केटलाएक मलिन पण होय छे, तेथी तेना संगमवडे परसेवाने लीधे जल्ल एटले मेल थाय छे, तेथी अढारमो जल्ल अथवा मळपरीषह कहे छे—

किलिण्णगाए मेहावी, पंकेण व रएण वा । घिंसु वा परितावेणं, सायं नो परिदेवए ॥ ३६ ॥

अर्थ—(मेहावी) स्नान नहीं करवारूप मर्यादामां रहेला साधु (घिंसु वा) ग्रीष्म ऋतुने विषे अथवा 'वा' शब्द छे माटे शरद्‌ऋतुने विषे (परितावेणं) अति गरमीथी उत्पन्न थयेला (पंकेण व) मेलवडे अथवा (रएण वा) रजवडे (किलिण्णगाए) व्याप्त थयुं छे शरीर जेनुं एवा सता पण (सायं) साता सुखने (नो परिदेवए) इच्छे नहीं. अर्थात् "केवी रीते अने क्यारे आ मारो मळ नाश थइ मने सुख थशे ?" एम सुखने माटे वांच्छा करे नहीं. ३६.

त्यारे शुं करे ? ते कहे छे—

वेएज्ज निज्जरापेही, आरियं धम्ममणुत्तरं । जाव सरीरभेओ त्ति, जल्लं काएण धारए ॥ ३७ ॥

अर्थ—(आरिअ) आर्य एटले सर्व अशुभ आचार रहित, तथा (अणुत्तर) सर्वथी उत्तम एवा (धम्म) श्रुतचारित्र रूप धर्मने पामेला (निजरापेही) निर्जरापेक्षी एटले अत्यंत कर्मनो जे क्षय, तेनी अपेक्षा राखता साधु (वेण्ज) मळथी उत्पन्न थयेला दुःखने सहन करे तथा (जाव) ज्यांसुधी (सरीरभेओ त्ति) शरीरनो नाश थाय त्यांसुधी (जल्ल) मळने (काएण) कायाए करीने (धारए) धारण करे आ जगतमां दावानळथी बळेला झाडना ठुंठानी जेवा कांति रहित श्याम शरीरवाळा, शीत अने वायु विगेरेथी पराभव पामेला, धूळना समूहथी खरडायेला अने मेलथी व्याप्त शरीरवाळा पण मातंगो जोवामां आवे छे, परंतु तेओने अकाम निर्जरा होवाथी तेवा प्रकारनो कांइपण गुण थतो नथी पण हुं तो सम्यक् प्रकारे समकीत हर्षथी सहन करूं छुं, तेथी मने मोटो गुण थाय छे एम मानीने मळने दूर करवा माटे स्नानादिकनी इच्छा पण करे नहीं कयुं छे के—"निरंतर नव द्वारवडे मळने वहेतुं आ शरीर सेंकडो स्नानथी पण निर्मळ करी शकातुं नथी " ३७

मळपरीषह उपर सुनंद श्रावकनी कथा

चंपा नगरीमां सुनंद नामे वणिक रहेतो हतो ते सर्व जातिना करियाणानो वेपार करतो हतो तेनी पासे कोइ पण मुनि आवीने कांइ औषध मागे तेने ते गर्व सहित कांइक अवगणनावडे आपतो हतो एकदा ग्रीष्म ऋतुमां स्वेदथी नीतरता अने दुर्गंधी शरीरवाळा केटलाक साधु तेनी पासे कांइक औषध लेवा आव्या तेना दुर्गंधथी तेनी दुकानना औषधोना गंध पण पराभव पाम्या ते जोइ सुनंदे विचार कर्यो के—" साधुओनो सर्व आचार सारो छे, परंतु तेओ जे मळ धारण करे छे ते एक सारुं नथी " आ रीते मुनिनी निंदाथी दुष्कर्म उपार्जन करी अनुक्रमे मरण पामी ते श्रावक धर्मी होवाथी देव

थयो. त्यांथी चवी कौशांबी नगरीमां कोइ महेभ्यनो पुत्र थयो. त्यां गुरुनी पासे धर्म सांभळी वैराग्य पामी तेणे प्रव्रज्या अंगीकार करी. एकदा तेने मुनिनिंदानुं दुष्कर्म उदयमां आव्युं, तेथी तेनुं शरीर अति दुर्गंधवाळुं थयुं. तेनो दुर्गंध कोइ पण सहन करी शकतुं नहीं. तेथी ते ज्यां ज्यां भिक्षा विगेरेने माटे जाय त्यां त्यां तेना असह्य दुर्गंधथी लोकोमां तेनो उड्डाह थवा लाग्यो. तेथी गुरुए तेने उपाश्रयनी बहार जवानो ज निषेध कर्यो. त्यारपछी ते मुनिए रात्रे पोतानी दुर्गंध दूर करवा माटे शासनदेवताने उद्देशी कायोत्सर्ग कर्यो. एटले देवीए प्रसन्न थइ तेनुं शरीर कस्तुरी जेवुं सुगंधी कर्युं. ते जोइ " अहो ! आ साधु छतां पण निरंतर सुगंधी पदार्थोने शरीरपर लगावता जणाय छे." एम लोकोना कहेवाथी तेनो फरीथी उड्डाह थवा लाग्यो. तेथी तेणे खेद पामी फरीथी शासनदेवीनी आराधना करी, त्यारे देवीए तेनो स्वाभाविक गंध कर्यो. आ प्रमाणे जेम ते सुनंदे प्रथम मळ परीषह सहन न कर्यो, तेम बीजा साधुए करवुं नही. परंतु धैर्यथी मळपरीषह सहन करवो.

इति मळपरीषहे सुनंद कथा.

हवे मळने धारण करनार साधु बीजाओने पवित्र रहेता अने शरीरनो सत्कार करता जुए, तेथी तेने पोताना शरीरना सत्कार पुरस्कारनी इच्छा थाय तेमज बीजावडे सत्कार थाय तो ठीक एवी इच्छा पण थाय तेथी ओगणीशमो सत्कारपरीषह कहे छे.—

अभिवायणमब्भुट्ठाणं, सामी कुज्जा निमंतणं । जे ताइं पडिसेवंति, न तेसिं पीहए मुणी ॥ ३८ ॥

अर्थ—(सामी) स्वामी एटले राजादिक (अभिवायण) नमस्कार करे, तथा (अब्भुट्ठाण) देखीने एकदम उभा थाय, तथा (निमतण) ' आज तमारे अमारे घेरथी भिक्षा लेवी ' ए प्रमाणे आमत्रण (कुज्जा) करे ए प्रमाणे (जे) स्वतीर्थिक के परतीर्थिक तरफथी थता (तानि) ते नमस्कारादिकने जे मुनि (पडिसेवति) सेवे छे एटले आगममा निषेध कर्यां छता अगीकार करे छे—स्वीकारे छे, (तेसिं) तेओने जोइने बीजा उत्तम (मुणी) मुनि (न पीहए) तेवा प्रकारना सत्कारने न इच्छे ' आ भाग्यवत छे के तेओनो नमस्कारादिकवडे सत्कार कराय छे ' ए प्रमाणे उत्तम यति विचार करे नहीं ३८

अणुक्कसाई अप्पिच्छे, अण्णाएसी अलोलुए । रसेसु नाणुगिज्झिज्जा, नाणुतप्पेज्ज पण्णव ॥ ३९ ॥

अर्थ—(अणुक्कसाई) साधु अल्प कषायवाळा होवाथी तेओ नमस्कारादिक न करनार उपर कोप करता नथी, कोइ नमस्कार करे तो मान–गर्व करता नथी, बीजा नमस्कारादिक करे एवा हेतुथी आतापनादिक छद्म (माया) करता नथी, अने नमस्कार पढनार छता लोभ पण राखता नथी. एज कारण माटे मुनि (अप्पिच्छे) अल्प इच्छावाळा एटले धर्मना उपकरण मात्रनी ज इच्छावाळा होय, पण सत्कारादिकनी इच्छा न करे, तेथी करीने ज (अण्णाएसी) अज्ञातैषी एटले जाति, श्रुत विगेरेवडे नहीं ओळखाएला सता पिंडादिकनी गवेषणा करे अथवा अजाण्या गृहस्थीओना घर प्रत्ये गवेषणा करे तथा (अलोलुए) सरस ओदनादिकने विषे लोलुपता रहित एवा (पण्णव) प्रज्ञावान साधु (रसेसु) मधुरादिक

रसने विषे (न अणुगिज्झिज्जा) गृद्धि एटले अभिलाषा न करे, तथा (न अणुतप्पेज्ज) पश्चात्ताप न करे एटले के बीजा तीर्थिकोनो राजादिक सत्कार करता होय ते जोइ " में आ श्वेतभिक्षुना समुदायमां शामाटे दीक्षा लीधी ? अने आ अन्यतीर्थिकोनी दीक्षा केम न लीधी ? इत्यादि अनुताप न करे. अर्थात् सत्कार करनारपर तोष अने तिरस्कार करनारपर रोष कर्या सिवाय आ सत्कारपरीषह सहन करे. ३९.

सत्कारपरीषह उपर साधु तथा श्रावकनी कथा.

मथुरापुरीमां इंद्रदत्त नामे पुरोहित जैनधर्मनो प्रत्यनीक रहेतो हतो. ते पोताना गवाक्षनी नीचे थइने जता मुनिओनी उपर पोताना पग लांबा करतो हतो. ए प्रमाणे तेने हमेशां करतो जोइ कोइपण मुनि तेनापर कोप करता नहोता. परंतु एक श्रावक तेनापर कोप पाम्यो. तेथी तेणे ते पुरोहितना पग छेदवानी प्रतिज्ञा करी. पछी ते श्रावक तेनां छिद्र जोवा लाग्यो, परंतु कांइपण छिद्र पाम्यो नहीं. त्यारे तेणे गुरुने ते वात करी. गुरुए कह्युं के-" साधुने सत्कारपरीषह सहन करवानो ज छे. " ते सांभळी श्रावके कह्युं के-" में तो तेना पग छेदवानी प्रतिज्ञा करी छे. ते जो पूर्ण न थाय तो मारुं जीवतर नकामुं छे, अने आवा शासनना प्रत्यनीकने शिक्षा न मळे तो धर्मनी सौ कोइ हीलना करे, माटे मारी प्रतिज्ञा पूर्ण थाय तेवो उपाय बतावो. " आ प्रमाणे तेनो अति आग्रह जोइ गुरुए कह्युं के-" हालमां तेना घरनी शी हकीकत छे ?" श्रावके कह्युं-" तेणे एक नवो प्रासाद कराव्यो छे, तेमां राजाने निमंत्रण कर्युं छे. तेथी राजा अमुक दिवसे तेने घेर जवाना छे. " ते सांभळी गुरुए कह्युं के-" ज्यारे राजा तेना महेलमां प्रवेश करे ते वखते राजाने तमारे हाथे तमारे पकडी

राखवा अने कहेवु के 'आ महेल हमणां पडवानो छे तेथी अंदर जशो नहीं' एम कही राजाने अंदर जवा देवा नहीं ते वखते हुं विद्यावडे ते महेल पाडीश." आ प्रमाणे गुरुनु वचन सांभळी ते श्रावके ते ज प्रमाणे कर्यु ते वखते ते प्रासाद पडी गयो ते जोइ राजाए श्रावकने पूछ्यु के–"आ शुं?" श्रावके कह्यु के–"हे राजा! आ पुरोहिते आपने मारवा माटे आ कपट रच्युं हतुं' ते सांभळी पुरोहित उपर कोप पामी राजाए ते पुरोहित ते श्रावकने ज सोंप्यो पछी ते श्रावके ते पुरोहितनो पग इन्द्रकीलकमां नांखी पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवा माटे लोटनो पग करी तेने छेद्यो, अने पुरोहितने कह्यु के–"अमारा मुनि उपर तें जे द्वेष कर्यो हतो तेनु आ फळ छे" ते सांभळी पुरोहिते कह्यु के–"हवे पछी एवु अकृत्य नहीं करुं" पछी ते दयाळु श्रावके तेने मूकी दीधो, अहीं सत्कार परीषह साधुए सहन कर्यो, ते प्रमाणे बीना साधुओए पण सहन करवो परंतु श्रावके सहन न कर्यो तेना जेवु थवु नहीं

इति सत्कारपरीषहे साधु श्रावकनी कथा

हवे पूर्वे कहेला सर्व परीषहोने सहन कर्या छता पण कोइने ज्ञानावरणीयना उदयने लीधे अल्प प्रज्ञा होय तो विषाद थाय अने कोइने ज्ञानावरणीयना क्षयोपशमने लीधे अधिक प्रज्ञा होय तो तेथी तेने गर्व थाय, ते बन्ने करवा लायक नथी तेथी वीशमा प्रज्ञापरीषह कहे छे —

सें नूणं मैए पुंविं, कंम्माऽनाणफला कंडा । जेणाँह नाँभिजाणामि, पुंट्ठो केणइ कण्हुई ॥ ४० ॥

अर्थ—(से) हवे (नूणं) निश्चे (मए) में (पुव्वि) पूर्वे एटले पूर्व जन्मने विषे (अन्नाणफला) अज्ञानना फळवाळां एटले ज्ञानावरण रूप (कम्मा) कर्मो (कडा) कर्यां छे एटले ज्ञाननी निंदा विगेरे करवावडे में ज्ञानावरणीयरूप कर्मो उपार्जन कर्यां छे. (जेण) जे कारण माटे (केण) कोइए (कण्हुई) कोइ जीवादिकना विषयमां (पुट्ठो) पूछायो एवो (अहं) हु (न अभिजाणामि) कांइपण जाणतो नथी. अर्थात् मने तेवो प्रश्न करे तो हु उत्तर आपी शकुं तेम नथी. ४०.

अहीं कोइ शंका करे के—"जो पूर्वे कर्मो कर्या छे तो तेनुं फळ तेज वखते केम न मळे ?" ते उपर कहे छे—

अह पच्छा उइज्जंति, कम्माऽनाणफला कडा । एवमासासि अप्पाणं, नच्चा कम्मविवागयं ॥ ४१ ॥

अर्थ—(अह) अथ शब्द बीजा वाक्यनी शरुआतमां लख्यो छे. (अन्नाणफला) अज्ञानना फळवाळां (कम्मा) जे कर्मो (कडा) कर्यां होय ते (पच्छा) अबाधा काळ व्यतीत थया पछी (उइज्जंति) उदयमां आवे छे, तेथी तेनो क्षय करवा माटे प्रयत्न करवो, पण विषाद करवो नहीं. (एवं) आ प्रमाणे (कम्मविवागयं) कर्मना विपाकने (नच्चा) जाणीने (अप्पाणं) पोताना आत्माने (आसासि) आश्वासन आपवुं, एटले आत्माने स्थिर करवो. आ बे गाथाओ अल्प प्रज्ञावाळाने आश्री कही छे, तेना उपलक्षणथी ज्ञानावरणना क्षयोपशमवडे प्रज्ञा घणी प्राप्त थइ होय तोपण तेनो गर्व करवो नहीं. एम जाणी लेवुं. ४१.

प्रज्ञापरीषह उपर सागराचार्यनी कथा.

उज्जयिनी नगरीमां कालकाचार्य सदा उद्यतविहारी तथा बहुश्रुत हता, तेमना शिष्यो साधुनी क्रियामां पण प्रमादी

हता तेमने आचार्य महाराज मधुर वाणीथी उपदेश आपता हता, तोपण तेओ चित्तमां क्रोध पामता हता छता गुरु तो तेमने सारी शिखामण आप्यान करता ए प्रमाणे वर्तता छेवट सुधी कूतराना पूछडानी जेम ते कुशिष्योनी वक्रता गइ नहीं त्यारे गुरुए चित्तमा खेद पामी विचार्यु के–" आ शिष्योने काइ गुण थतो नथी, उलटो दोष वधे छे अने मारो स्वाध्याय सीदाय छे तथा तेमने सर्वने कर्मबध थाय छे " माटे एने तजी देवा एज योग्य छ इत्यादि विचारी एक शय्यातर श्रावकने परमार्थ कही पोते तेओने सुता मूकी रात्रिने छेडे नगरीमांथी नीकळी गया, अने सुवर्णकूळ नामना नगरे गया त्यां पा वाना शिष्यना शिष्य सागर नामना आचार्य घणा शिष्योना परिवारवाळा अने बुद्धिमान रहेला हता तेणे कोइपण वखत गुरुने जोयेला नहीं होवाथी ओळख्या नहीं, तेमज गुरुए पण काइ ओळखाण आपी नहीं तेथी सागराचार्य तेमने जोइ उभा थया नहीं, तेमज तेमने वदना पण करी नहीं तोपण गुरुना मनमां काइपण कोप थयो नहीं अने तेनी पासे आज्ञा लइने उतर्या सागराचार्ये तेमने पूछ्यु के–" हे वृद्ध ! तमे क्यांथी आवो छो ? " गुरुए कह्यु के–" अवन्तीथी आवु छु " त्यारपछी सागराचार्ये साधुओने भणावती वखते गुरुने पूछ्यु के–" आ श्रुतस्कधनो अर्थ तमे जाणो छो ? " गुरुए कह्यु के–' हा " त्यारे ते सागरसूरि अवज्ञाना गर्वथी बोल्या के–' हु आ साधुओ पासे ते श्रुतस्कधनु व्याख्यान करु छु, ते तमे साभळो " एम कही ते वृद्धने पोतानी प्रज्ञा देखाडवा माटे विशेष विशेष व्याख्यान करवा लाग्या

अहीं उज्जयिनीमा प्रात काळे कालकाचार्यना शिष्यो जाग्या त्यारे गुरुने नहीं जोवाथी तेओ अत्यत आकुळ व्याकुळ थया छेवट तेओए शय्यातर श्रावकने पूछ्यु के–" गुरु महाराज अमने मूकीने क्यां गया ? " त्यारे ते श्रावक जाणे कोप

पाम्यो होय तेम तेमना हितनी बुद्धिथी बोल्यो के–" अहो ! तमे तो भारे प्रमादी अने विनय रहित जणाओ छो. जे गुरु महाराजे तमने दीक्षा आपी, हितशिक्षा आपी अने विविध आहारादिक वडे तमारुं पोषण कर्युं, तेवा गुरु महाराजनी सेवा पण तमे कृतघ्नी करता नथी. गुरु महाराजे प्रेर्या छतां पण तमे सदाचारमां प्रवर्तता नथी, तो तमारी जेवा शिष्योथी गुरुने शी अर्थसिद्धि थवानी छे ? वळी तमे तेमना शिष्योज थइने तेओ क्यां गया ? एटलुं पण जाणता नथी, तो हुं शी रीते जाणुं ? " आवां तेनां वचन सांभळी लज्जा पामेला शिष्यो फरीथी बोल्या के–" अमोए जेवुं कर्युं, तेवुंज फळ अमने मळ्युं छे. परंतु गुरु विना निराधार अमे रही शकशुं नहीं. हवे अमे एवो अविनय कदापि करशुं नहीं, माटे गुरु कइ दिशा तरफ गया छे ? ते अमने कहो. तमने कह्या विना गुरु जाय नहीं, माटे तमे कहो. " इत्यादिक पश्चात्तापवाळी तेमनी वाणी सांभळी ते शय्यातरे गुरुविहारनी दिशा बतावी. पछी तेओए ते दिशा तरफ विहार कर्यो.

सुवर्णकूळ तरफ विहार करता ते मुनिओने जोइ मार्गमां लोको पूछवा लाग्या के–" आ कया आचार्य जाय छे ? " त्यारे तेओए जवाब आप्यो के–" कालकाचार्य गच्छ सहित जाय छे. " आ वात लोकोनी परंपराए सागरसूरिना सांभळवामां आवी. त्यारे तेणे तेज वृद्ध मुनिने पूछ्युं के–" हे वृद्ध मुनि ! शुं मारा पितामह—गुरुना गुरु कालकाचार्य अवंतीथी अहीं पधारे छे ? " गुरु बोल्या–" हुं कांइ जाणतो नथी. परंतु लोकोनुं वचन सांभळ्युं छे. " पछी अनुक्रमे शोध करता करता ते मुनिओ सागराचार्य पासे आव्या. सागराचार्ये पण उभा थइ तेमनी सामा जइ पूछ्युं के—"गुरु महाराज क्यां छे ? " त्यारे तेओए कह्युं के—" शुं कोइ धुरंधर आचार्य अहीं आव्या नथी ? " ते सांभळी शंका पामी सागराचार्ये कह्युं के—

" गुरु महाराज अहीं पधार्या छे एम हु जाणतो नथी. परतु कोइ वृद्ध मुनि उज्जयिनीथीज आवीने अहीं रहेला छे, एटलु हु जाणु छु " पछी ते सर्वे मुनिओ सागराचार्य सहित ते वृद्ध मुनिनी पासे गया त्यां गुरुने ओळखी सर्वे आनद पाम्या, अने सागराचार्यने कह्यु के—" आज गुरु महाराज कालकाचार्य छे प्रमादी, अविनीत अने दुष्ट एवा अमाराथी खेद पामीने तेओ अहीं आव्या छे अमे प्रमादथी तेमनी अवज्ञा करी अने तमे अजाणता अवज्ञा करी, तेथी हे सागराचार्य ! आपणे सर्वे सरखा थया " एम कही ते सर्वे शिष्योए वारवार पोतानो अपराध गुरु पासे खमाव्यो सागराचार्य पण ते वात जाणी सभ्रात थइ गुरुने वदना करी बोल्या के—" हे पूज्य ! विश्वने वद्य एवा आपने ओळख्या विना में आपनी आशातना करी, तेनु मने मिथ्यादुष्कृत हो "

ए प्रमाणे वारवार खमावी सागराचार्ये गुरुने पूछ्यु के—" हे पितामह ! हु श्रुतनी व्याख्या केवी करु छु ? " गुरुए कह्यु—" हे वत्स ! जो के तु श्रुतनी व्याख्या सारी करे छे, तोपण तु गर्व करे छे ते योग्य नथी कारणके आ काळे सर्वज्ञ कोण छे ? " एम कही बुद्धिना निधानरूप कालकाचार्ये तेने प्रतिबोध करवा माटे नदीमांथी एक पवाक भरीने रेती (वेलु) मगावी तेने एक ठेकाणे नखावी त्यांथी लइ बीजे ठेकाणे नखावी, त्यांथी लइ त्रीजे ठेकाणे नखावी ए रीते जूदे जूदे ठेकाणे नाखवाथी ते रेती थोडी थोडी ओछी थतां छेवट घणी ओछी थइ गइ आ प्रमाणे ते रेतीनु दृष्टांत बतावीने गुरुए सागरसूरिने कह्यु के " हे वत्स ! जेम नदीमां स्वभावथीज घणी रेती छे तेम जिनेंद्रने विषे स्वभावथीज अनत ज्ञान छे जेम तें नदीमांथी एक पवाक रेती लीधी तेम जिनेंद्रमांथी गणधरोए अल्प श्रुत लीधु पछी जेम ते रेती जूदे जूदे ठेकाणे

नांखवाथी भूमिपर चोंटवा विगेरेना कारणथी ओछी ओछी थइने छेवट थोडी रही तेम गणधर पासेथी तेमना शिष्य, प्रशिष्य, प्रप्रशिष्य विगेरे उत्तरोत्तर अल्प अल्प बुद्धिवाळा साधुओए ग्रहण करवाथी विस्मृतिने कारणे हालमां ते श्रुत घणुंज अल्प रह्युं छे. एम विचार करी हे वत्स ! श्रुतनो मद करवो योग्य नथी. " आ रीते समजाववाथी ते सागराचार्ये श्रुतमदनो त्याग कर्यो. अहीं सागराचार्ये प्रथम श्रुतमद कर्यो हतो तेम बीजाए करवो नहीं. पण कालकाचार्य गुरुनी जेम प्रज्ञापरीषह सहन करवो.

इति प्रज्ञापरीषहे सागराचार्य कथा.

हवे प्रज्ञा ए ज्ञानविशेष ज छे, तेनो प्रतिपक्ष अज्ञान छे, माटे एकवीशमो अज्ञानपरीषह कहे छे. तेना पण बे भेद छे, एक अज्ञाननुं होवुं अने बीजुं न होवुं ते. तेमां अज्ञानना होवापणाने आश्री बे सूत्र कहे छे.—

णिरट्ठगम्मि विरओ, मेहुणाओ सुसंवुडो । जो सक्खं नाभिजाणामि, धम्मं कल्लाण पावगं ॥ ४२ ॥

अर्थ—(णिरठ्ठगम्मि) निरर्थक एटले प्रयोजन विना ज हुं (मेहुणाओ) मैथुनथी (विरओ) विरम्यो छुं. अहीं हिंसादिक पांचे आश्रवोथी हुं विरम्यो छुं एम कहेवा बदल मैथुनथी विरम्यो छुं एम कह्युं ते मैथुननुं अत्यंत दुस्त्यजपणुं होवाथी कह्युं छे. तथा (सुसंवडो) सुसंवृत एटले इंद्रिय अने नोइंद्रियनो संवर में कर्यो छे ते पण निरर्थक छे. केमके (जो) जे हु (सक्खं) साक्षात्पणे (कल्लाण) शुभ अने (पावगं) अशुभ एवा (धम्मं) वस्तुना धर्मने तो (न अभिजाणामि

जाणतो नथी मैथुनथी विरमी अने जितेंद्रिय थइ जो कदाच ज्ञाननी सिद्धि थती होय तो मने केवळज्ञान केम थतु नथी ? तेथी में मैथुननी निवृत्ति करी इद्रियोनु दमन कर्यु ते सर्व वृथा थयु छे ए प्रमाणे विचार करवो नहीं ४२

सामान्य रीते मुनिचर्याथी विशेष फळ मळतु नथी, तेथी विशेष चर्या बतावे छे —

तंवोवहाणमादाय, पडिमं पडिवज्जओ । एवं पि विहरओ मे, छउमं न णिअट्टइ ॥ ४३ ॥

अर्थ—(तवोवहाण) भद्र, महाभद्र विगेरे तप अने उपधान एटले सिद्धात भणवाना उपचार रूप आंबेल विगेरे, तेने (आदाय) ग्रहण करीने तथा (पडिम) बार प्रकारनी साधुनी प्रतिमाने (पडिवज्जओ) अगीकार करीने हु विचरु छु, (एव पि) ए रीते पण (विहरओ) विचरता एवा (मे) मारा (छउम) छद्मस्थ एटले ज्ञानावरणादिक कर्म (न णिअ ट्टइ) निवृत्ति पामतु नथी हु तप करु छु, उपधान वहु छु, प्रतिमा धारण करु छु अने साधुमार्गमा विचरु छु, तोपण मने केवळज्ञान थतु नथी माटे आवु कष्टकारी अनुष्ठान करु छु ते निरर्थक छे एम मुनिए विचारवु नहीं एनो पछीनी गाथा साथे सबध छे ४३

अज्ञान परीषह उपर आभीर साधुनी कथा

गगा नदीने काठे कोइ गाममा रहेनार बे भाइओए वैराग्य पामी दीक्षा ग्रहण करी. तेमा एक विद्वान थया अने बीजा मूर्ख रह्या जे विद्वान थया ते रात दिवस शिष्योने भणाववाथी खेद पामी विचारवा लाग्या के-" अहो ! आ मारा भाइने धन्य छे के जे सुखे रहे छे अने अवसरे निद्रा करे छे हु तो शिष्योने भणाववाना कष्टमां पड्यो छु " एम विचा

रतां तेने आवा अर्थवाळो श्लोक याद आव्यो–" हे मित्र ! मने पण मूर्खपणुं रुचे छे. कारण के तेमां आठ गुणो रहेला छे–निश्चिंतपणुं १, घणो आहार २, निर्लज्जपणुं ३, रात्रि दिवस सुवानुं ४, कार्य तथा अकार्यना विचार रहितपणुं ५, मान तथा अपमानमां समानपणुं ६, प्राये करीने रोगरहितपणुं ७ तथा दृढ शरीर ८ ए आठ गुण होवाथी मूर्खनी जींदगी सुखी छे." आवो अशुभ विचार तेना मनमां आव्यो, पण तेणे एम न विचार्युं के—" विविध शास्त्रोना सुभाषित रूपी अमृत रसवडे श्रोत्रनो उत्सव करनार तथा पंडित जनोनी साथे शास्त्रविनोद करवाथी जेनो आत्मा श्रमित थतो होय एवा जे पुरुषोना दिवसो निर्गमन थता होय तेमनो जन्म तथा जीवित सफळ छे, अने तेओथी ज आ पृथ्वी भूषित छे. बाकीना पशुनी जेम विवेक रहित अने पृथ्वीना भार रूप एवा मनुष्योथी शुं फळ छे ? " इत्यादिक पंडितना गुणोनो विचार नहीं करतां अने मूर्खना अछता गुणोनो विचार करतां तेणे ज्ञानावरणीय कर्म बांध्युं. अनुक्रमे ते पापने आलोव्या विना ते काळधर्म पामी स्वर्गे गया. त्यांथी चवी आ भरतक्षेत्रमां आभीरनो पुत्र थयो. अनुक्रमे युवान थइ कोइ स्त्री परण्यो. तेने एक कन्या थइ, ते अति रूपवती हती. एकदा ते गामना बीजा आभीरो गाडामां घी भरी नगर तरफ वेचवा जता हता. तेनी साथे आ आभीर पण गाडामां घीनां पात्रो नांखी चाल्यो. मार्गमां ते कन्या गाडुं हांकवा बेठी. तेनुं स्वरूप जोवामां मोह पामेला बीजा सर्व आभीरो तेना गाडा पासे पोताना गाडां हांकवा लाग्या. एम उपरा उपर पडवाथी तेओनां गाडां उन्मार्गे जवाने लीधे भांगी गयां. आवुं संसारनुं स्वरूप जोइ ते आभीरे वैराग्य पामी ते पुत्रीने परणावी पोते दीक्षा ग्रहण करी.

दीक्षा लीधा पछी उत्तराध्ययनना योग वहन करतां चोथा असखयाध्ययननो प्रथम उदेशो कर्यो त्यारे ते आभीर साधुने पूर्वे बांधेला ज्ञानावरणीय कर्मनो उदय थवाथी एक पद पण आवडयु नहीं. एटले गुरुए तेने कह्यु के—" हे वत्स ! प्रयत्न करतां छतां पण तने आ अध्ययन आवडतु नथी, तेथी तने तेनी अनुज्ञा आपीए " ते बोल्या के—" हे पूज्य ! आ अध्ययननो योग केवी रीतनो छे ? " गुरुए कह्यु के—" ज्यां सुधी आनो अभ्यास चाले त्यां सुधी आंबेल करवा जोइए " त्यारे ते बोल्या के—" हमणा मारे आनी अनुज्ञा लेवी नथी ज्यां सुधी भणीश त्यांसुधी हमेशां हु आंबील करीश " एम कही ते निरंतर आंबीलतप करवा लाग्या, अने मनमां खेद पाम्या विना तेनो अभ्यास करवा लाग्या. बीजो जड माणस शास्त्रमां कांइ पण न आवडे त्यारे तेनी निंदा करे परंतु आ तो पोताना कर्मने ज निंदतो हतो ए प्रमाणे बार वर्ष सुधी आंबील करी ते अध्ययन ते भण्या, एटले तेनु ते कर्म पण क्षय पाम्यु, तेथी शीघ्रपणे बीजु श्रुत पण ते भण्या, अने अनुक्रमे केवळज्ञान पामी मोक्षे गया. आ रीते ते आभीर साधुए अज्ञानपरीषह सहन कर्यो, ते रीते बीजाए पण ते सहन करवो

इति अज्ञानपरीषहे आभीर मुनिनी कथा

ज्ञान परीषह उपर स्थूलभद्रनी कथा

चौद पूर्वना पारगामी श्रीस्थूलभद्र स्वामी एकदा श्रावस्ति नगरीमां गया त्यां तेनो धनदेव नामनो पूर्वावस्थानो मित्र रहेतो हतो ते स्वामी पासे वांदवा आव्यो नहीं. तेथी स्वामी पोते तेने घेर गया, अने तेनी स्त्री धनेश्वरीने पूछ्यु

के धनदेव क्यां गया छे ? " तेणीए कह्युं के-" बाह्य धन सर्व क्षय पाम्युं, अने निधाननुं द्रव्य क्यांइ हाथ आवतुं नथी. तेथी धन उपार्जन करवा परदेश गया छे. " ते सांभळी स्वामीए श्रुतना उपयोगथी थांभला नीचे निधान छे एम जाणी वारंवार थांभला सामे हाथ करी कह्युं के-" आ आवुं छे अने ते तेवो छे." आ कहेवानो भावार्थ ए हतो के-" आ धन आवुं छे एटले थांभला नीचे छे अने ते मारो मित्र तेवो छे एटले देशांतरमां नकामो गयो छे." आ प्रमाणे कही स्वामीए अन्यत्र विहार कर्यो. केटलेक दिवसे धनदेव द्रव्य विनाज खाली हाथे पाछो आव्यो. तेने तेनी स्त्रीए हर्षथी श्रीस्थूलभद्र स्वामी आव्याना खबर आप्या, तथा तेनुं कहेलुं वचन पण कह्युं. ते सांभळी ते पंडिते जाण्युं के—" आ थांभला नीचे अवश्य धन होवुं जोइए. " एम विचारी ते थांभला नीचे खोद्युं तो तेमांथी मोटुं निधान नीकळ्युं. आ रीते श्री स्थूलभद्रे ज्ञानपरीषह सहन कर्यो नहीं, ते रीते बीजाए करवुं नहीं.

इति ज्ञान परीषहे स्थूलभद्र कथा.

हवे अज्ञानने लीधे कोइने दर्शनने विषे पण संशय थाय तेथी छेल्ला बावीशमो दर्शन परीषह कहे छे—

नंत्थि नूणं परे लोए, इड्ढि वावि तवस्सिणो । अदुवा वंचिओ ''म्हि त्ति, इइ भिक्खू न चिंतए ॥४४॥

अर्थ—(नूणं) निश्चे (परे लोए) स्वर्गादिक परलोक (नत्थि) छे नहीं. केमके परलोकमां गयेलो कोइ अहीं आवीने कहेतो नथी, माटे प्रत्यक्षनो अभाव होवाथी परलोक छेज नहीं. (वावि) अथवा (तवस्सिणो) तपस्वी साधुनी (इड्ढि) आमर्षोषधि विगेरे लब्धिओ पण नथी. एटले देखाती नथी. (अदुवा) अथवा घणुं शुं कहेवुं ? (वंचिओ म्हि त्ति)

हु छेतरायो छु, एटले लोच, उपवासादिक तप अने साधुनी क्रिया विगेरे धर्मानुष्ठान करवा वडे हु भोगथी ठगायो छु (इइ) ए प्रमाणे (भिक्खू) साधु (न चिंतए) विचारे नहीं ४४.

अभू जिणा अत्थि जिणा, अदुवावि भविस्सई । मुसं ते एवमाहंसु, इइ भिक्खू न चिंतए ॥४५॥

अर्थ—(जिणा) जिन एटले केवळी के तीर्थंकरो (अभू) अतीतकाळे हता, तथा (जिणा) जिनो (अत्थि) वर्तमान काळे महाविदेहमां छे, (अदुवावि) अथवा (भविस्सई) आगामीकाळे हशे—थशे (एव) ए प्रमाणे (ते) ते केवळी भगवंत (मुसं) असत्य (आहंसु) कहे छे, केमके कांइपण प्रत्यक्ष देखातु नथी ए प्रमाणे (भिक्खू) साधु (न चिंतए) चिंतवे नहीं केमके तेवु चिंतववाथी समकितनो नाश थाय छे ४५

दर्शन परीषह उपर आर्य आषाढसूरिनी कथा

वत्सभूमिने विषे आर्य आषाढ नामना आचार्य रहेता हता तेमने शिष्यानो मोटो परिवार हतो तेमना गच्छमां अनशन करीने जे जे साधु काळधर्म पामता हता ते ते सर्वने आचार्य महाराज निझामणा करीने कहेता हता के—" हे वत्स ! तु जो देव थाय तो तारे शीघ्र अहीं आवीने मने दर्शन आपवु " पछी तेओ मरी मरीने स्वर्ग जता हता, परंतु तेमांना कोइए आवीने आचार्यने दर्शन आप्या नहीं तेथी आचार्यने परलोकना विषयमां शंका थवा लागी छेवट एक शिष्य आचार्यनो अति भक्त हतो तेना समाधि मरण समये गुरुए निझामणा करावी कह्यु के—" हे वत्स ! तु स्वर्गमां जा त्यारे अवश्य अहीं आवीने मने दर्शन आपजे, प्रमाद करीश नहीं " पछी ते पण मरीने स्वर्ग गयो परंतु स्वर्गनी

विचित्र रचना अने नाटक विगेरे जोवामां व्यग्र थवाथी ते पण आव्यो नहीं, त्यारे सूरिए विचार्यु के—" परलोक छेज नहीं. तेथी कोइ पण आवतो नथी. जो परलोक होय तो मने वचन आपीने गयेला माराज शिष्यो मने केम दर्शन न आपे ? तेथी आज सुधी में जे व्रतो पाळ्यां, तपस्याओ करी, अने कष्टो सहन कर्यां, ते सर्व अनुष्ठानो निष्फळ थयां. में फोगटज भोगोनो त्याग कर्यो, माटे हुं आज सुधी छेतरायो छुं." आ प्रमाणे विचारी मिथ्यात्व पामी गच्छनो त्याग करी एकलाज साधुना मात्र वेष सहित नीकळी गया. अहीं स्वर्गमां गयेलो ते भक्त शिष्य केटलाक दिवस सुधी नाट्यादिक जोइ गुरुना प्रेमने लीधे अही आव्यो, त्यारे तेणे गुरुने मिथ्यात्व पामेला जोया. पछी तेने प्रतिबोध करवा माटे कोइ गामना सीमाडामां ते देवे नाटक विकुर्व्यु. ते नाटक जोवा गुरु उभा रह्या. छ मास सुधी नाटक जोयुं तोपण आचार्यने क्षुधा के तृषानी वेदना थइ नही. पछी छ मासने अंते ते देवे नाटक संहरी लीधुं. आचार्य त्यांथी आगळ चाल्या. पछी तेज देवे आचार्यना चारित्रनी परीक्षा करवा माटे षट्काय नामना छ बाळको सर्व अलंकारोथी विभूषित विकुर्व्या. तेमां प्रथम पृथ्वीकाय नामनो कुमार आचार्यना जोवामां आव्यो. तेने आचार्ये कह्युं के—" हे बाळक ! तारा अलंकारो मने आप." ते सांभळी ते बाळके आप्या नहीं, त्यारे आचार्ये तेने गळे पकड्यो. तेथी भयभीत थइ बाळक बोल्यो के—" हे प्रभु ! हुं पृथ्वीकाय नामनो कुमार छुं, आ भयंकर अटवीमां हुं आपने शरणे आव्यो छुं. आपनी जेवाने आम करवुं योग्य नथी. आ प्राणो तो विनश्वर छे, पण विश्वने विषे एक कीर्तिज शाश्वती छे, तेथी यशना अर्थीए प्राणोनो नाश थाय तोपण शरणे आवेलानुं रक्षण करवुं योग्य छे. हे प्रभु ! दीनताने पामेला एवा मारुं—बाळकनुं रक्षण करो. जेओ शरणे आवेलानुं रक्षण करे छे,

तेओथीज आ पृथ्वी विभूषित छे " आ रीते कह्या छतां पण ते लुब्ध थयेला सूरि तेनी डोक मरडवा तैयार थया, त्यारे फरीथी ते बाळक बोल्यो के—" हे भगवान ! एक हु आख्यान कहु छुं ते सांभळी पछी जेम योग्य लागे तेम करजो त्यारे सूरिए कह्यु के—" बोल " त्यारे तेणे कह्यु के—" हे पूज्य ! सांभळो—

कोइ गाममां एक कुमार हतो ते एकदा माटी खोदवा गयो त्यां माटी खोदतां तेनी भेखड तेनापर पडी, त्यारे ते कुमार बोल्यो के—" जे माटीना प्रसादथी हु बळिदान अने भिक्षा आपु छु तथा स्वजनोनु पोषण करु छु तेज पृथ्वी आजे मने दाबी मारे छे तेथी मने जेनु शरण हतु तेनाथीज भय थयो " आज रीते हे सूरि ! जेम आजीविकादिक सुखना अर्थी ते कुमारे पृथ्वीनो आश्रय कर्यो हतो तेने ते पृथ्वीथीज भय थयो, तेम हु पण आपने शरणे आव्यो छु, माटे मारो पराभव करवा आप केम तैयार थया छो ? " ते सांभळी सूरि बोल्या के—" अहो ! बाळक ! तु तो महा पडित छे " एम कही सूरिए तेनी डोक मरडी तेना अलकारो लइ लीधा ते सर्व अलकारो पोताना पात्रामां नांखी ते आगळ चाल्या तेटलामां तेवाज अलकारवाळो बीजो अप्काय नामनो बाळक तेना जोवामां आव्यो तेना पण आभूषणो लेवा तैयार थयेला सूरिने तेणे तेज प्रमाणे कहीने आ प्रमाणे पोतानी कथा कही —" एक पाटल नामनो कवि हतो, ते कथा कहेवामां तथा सुभाषितना श्लोको कहेवामां निपुण हतो ते एकदा गगा नदी उतरतां तेना पूरमां तणायो ते जोइ कांठे उभेला लोकोए तेने कह्यु के—" हे पाटल कवि ! काइक सुभाषित समजावो " त्यारे ते बोल्यो के—" जेनावडे वावेला बीजो उगे छे अने जेनावडे खेडुतो जीवे छे तेज जळनी मध्ये हु मरु छु माटे मने जेनु शरण तेनाथीज भय थयो " ए प्रमाणे कही ते बाळके पोतानो अभिप्राय

जणाव्यो. तोपण सूरिए "हे बाळक ! तुं महा पंडित छे." एम कही तेनी डोक मरडी अलंकारो लइ पात्रमां नांख्या. पछी आगळ जतां त्रीजो अग्निकाय नामनो तेवोज कुमार जोयो. तेनी साथे पण तेज रीते वातचित थइ. तेणे आ प्रमाणे कथा कही.—" एकदा कोइ एक तापसनी झुंपडी अग्निथी बळवा लागी, ते जोइ तापस बोल्यो के—जेने हुं रात्रिदिवस घृतादिकवडे तृप्त करुं छुं, तेज अग्निए मारी झुंपडी बाळी, माटे जेनुं शरण तेनाथीज भय थयो." अथवा आज विषय उपर बीजी कथा कहुं छुं—कोइ पथिक वनमां गयो. त्यां वाघना भयथी रात्रे अग्नि सळगावीने रह्यो. पछी कांइक निद्रानो प्रमाद थवाथी ते अग्निवडे बळ्यो, त्यारे ते बोल्यो के—" वाघना भयथी में जेनो आश्रय कर्यो, तेज अग्निए मने बाळ्यो, माटे जेनुं शरण तेनाथीज भय थयो." आ प्रमाणे बे कथाओ कही तेणे पोतानो अभिप्राय जणाव्यो, तोपण आचार्ये तेने पंडित कही तेनी डोकी मरडी अलंकारो लइ पात्रमां नांख्या. पछी आगळ जतां चोथो वायुकाय नामनो बाळक जोयो. तेना अलंकारो लेवा तैयार थयेला सूरिने तेणे तेज प्रमाणे कहीने आ प्रमाणे कथा कही—" कोइ एक जुवान पुरुष शरीरे हृष्टपुष्ट हतो. तेने एकदा वायुना रोगने लीधे लाकडीनो टेको दइने चालतो जोइ कोइए पूछयुं के—" हे भद्र ! पहेलां तो तुं शीघ्रपणे चालतो हतो, तारुं शरीर पण घणुं मजबुत हतुं. आजे तने आ शुं थयुं ?" त्यारे ते बोल्यो के—" जे वायु ज्येष्ठ अने अषाड मासमां मने सुखकारी हतो, तेज वायुए मारा शरीरमां आजे पीडा उत्पन्न करी छे तेथी जेनुं शरण तेनाथीज भय थयो छे." आ प्रमाणे कथा कहेता छतां पण आचार्ये तेने पंडित कही तेनी डोक मरडी अलंकारो लइ पात्रमां नांख्या. पछी आगळ जतां आचार्ये वनस्पतिकाय नामनो तेवोज पांचमो कुमार जोयो.

तेणे पण तेन प्रमाणे कहीने कथा कही—" कोइ एक वृक्ष उपर केटलाक पक्षीओ रहेता हता त्यां तेमने घणां बच्चांओ थयां एकदा ते वृक्षना मूळमांथी एक वेलडीनो अकुरो नीकळ्यो अनुक्रमे ते वेल वधीने वींटती वींटती शिखर सुधी पहोंची एकदा तेने आधारे एक सर्प उपर चढ्यो, अने माळामा रहेलां बच्चांओने खावा लाग्यो ते वलते पक्षीओ बोल्या के— " जेनी उपर आटला दिवस सुधी सुखेथी अमे वस्या हता, तेन वृक्ष लता सहित थवाथी आने अमने जेनु शरण हतु तेनाथीज भय थयो " आ प्रमाणे तेनो अभिप्राय जाणया छतां ते आचार्ये तेनी डोकी मरडी आभरणो लइ पात्रमां नांख्या पछी आगळ जतां असकाय नामनो कुमार जोयो तेनी साथे पण तेवीज वात थतां ते कुमारे कथा कही के— " कोइ एक नगरमां शत्रुनु सैन्य आव्यु, तेना भयथी नगर बहार रहेनारा चडालो नगरमा पेसवा गया तेमने अशौचनी बीकथी तथा अन्नादिकनो क्षय थवानी बीकथी पुरजनोए बहार काढी मूक्या. ते जोइ केटलाक लोको बोल्या के—" हे चडाळो ! पुरजनो भय पामीने तमने बहार काढे छे अने बहार शत्रुओ तमने हणे छे, तेथी तमे क्यांइ बीजे ठेकाणे जाओ केमके तमने जेनु शरण तेनाथीज भय छे. " वळी ते त्रसकाय कुमारे बीजी कथा पण आ प्रमाणे कही—" कोइ नगरमा राना पोतेज सेवको पासे चोरी करावतो हतो अने तेनो पुरोहित सर्व लोकोने गाळो देतो हतो तेथी खेद पामीने लोको बोल्या के—" ज्यां राजा पोतेज चोर छे अने पुरोहित पण गाळो दे छे, त्यां रहेवु योग्य नथी माटे हे पुरजनो ! बीजे स्थाने चालो कारणके अहीं तो जेनु शरण तेनाथीज भय छे " आ प्रमाणे उपनय सहित ते कथा कह्या छतां पण ते आचार्य मान्या नहीं त्यारे तेणे त्रीजी कथा कही के—" कोइ गाममा एक ब्राह्मण रहेतो हतो ते पोतानीज जुवान अने रूपवाळी पुत्रीने जोइ तेनीज

साथे भोग भोगववानी इच्छावाळो थयो. परंतु लज्जाने लीधे बोली शकतो नहीं. तेथी तेनी व्यथाथी ते अति कृश थइ गयो. एकदा तेनी भार्याए घणा आग्रहथी कृश थवानुं कारण पूछ्युं, त्यारे तेणे पुत्रीना भोगनी इच्छा बतावी. ते सांभळीने ते बोली के-" चिंता करशो नहीं. हुं तमारी इच्छा पूर्ण करीश. " एम कही माताए एकांतमां पुत्रीने कह्युं के—" आपणा कुळनी एवी रीत छे के जे पुत्री होय तेने प्रथम यक्ष भोगवे त्यारपछी तेनो विवाह कराय छे. तेथी कृष्णचतुर्दशीनी रात्रिए यक्ष तारी पासे आवशे, तेनुं तारे अपमान करवुं नहीं, तेम ज रात्रिए दीवो पण राखवो नहीं. " आ प्रमाणे माताए कह्या पछी ज्यारे ते रात्रि आवी त्यारे ते पुत्रीए कौतुकथी विचार्युं के-" आजे साक्षात यक्ष आवशे, माटे तेने हुं बराबर जोउं के ते केवो छे ? " एम विचारी एक दीवो करी तेनापर सरावलुं ढांकी दीधुं, एटले घरमां प्रकाश देखातो नहोतो. पछी यक्षरूपे तेनो पिता तेनी पासे गयो. पुत्रीनी साथे भोग भोगवी थाक लागवाथी ते त्यांज सुइ गयो. पछी कौतुकथी ते पुत्रीए सरावलुं दूर करी दीवाना प्रकाशथी जोयुं तो पोताना पिताने ज जोयो. तेथी ते सर्व पोतानी मातानुं कपट जाणी तेणे विचार कर्यो के-" जे थवानुं होय ते थाओ. हवे तो मारे आ पिता साथे ज विलास करवो छे. " एम विचारी तेने जगाडी फरी भोग भोगवी सुइ गइ. ते पण सुइ गयो. प्रातःकाळ थयो तो पण बन्नेमांथी कोइ जाग्या नहीं. एटले ब्राह्मणी त्यां आवी बन्नेने सुतेला जोइ आ प्रमाणे बोली-" सूर्यनो उदय थइ गयो छे, तडको आखा विश्वमां व्यापी गयो छे अने समग्र लोको जाग्या छे, तो पण हे सुखी पुत्री ! तुं हजु केम जागती नथी ?" ते सांभळी पुत्री बोली के-" हे

१ प्रत्यंतरमा पुत्रीने यक्षना देरामां जवानुं कह्युं छे ते मतातर छे.

माता ! तें ज मने यत्नने बहु मानवानु कह्यु हतु, तेथी यज्ञरूपे पितानो में आदर कर्यो छे, हवे तु मारो बीजो पिता शोधी ले." ते सांभळी माता फरीथी बोली के—"नव मास सुधी जेने कष्टथी गर्भमां धारण करी अने चिरकाळ सुधी जेनु अशुचि धोयु, ते ज पुत्रीए मारा पतिनु हरण कर्यु तेथी जेनु शरण तेनाथी ज भय थयो."

आ कथामां जेम मातापिताए मळीने ते पुत्रीना शीयळनो विनाश कर्यो, तेम मातापितारूप तमे मारो विनाश करवा तैयार थया छो आ प्रमाणे ते असकाय कुमारे कह्या छतां आचार्य अकृत्यथी निवृत्ति पाम्या नहीं, त्यारे तेणे आ प्रमाणे चोथी कथा कही — "कोइ गाममां एक ब्राह्मण धनवान रहेतो हतो तेणे धर्मबुद्धिथी गाम बहार एक सरोवर खोदाव्यु अने तेनी पासे एक उद्यान कर्यु तेमां यज्ञ करी अनेक पशुओनो वध करी अनुक्रमे ते मरण पामी ते ज गाममां बकरो थयो ते चरवा गाम बहार जतो हतो, त्यां हमेशा ते सरोवर तथा उपवन जोइ जोइने एकदा तेने जातिस्मरण थयु अन्यदा तेनाज पुत्रोए यज्ञ आरम्यो तेमां ते ज बकराने तेओ वध करवा लइ जवा लाग्या ते वखते ते बकरो पूत्कार करवा लाग्यो ते जोइ त्यां नीकळेला कोइ ज्ञानी मुनिए ज्ञानथी जाणीने कह्यु के—"आ सरोवर तें ज खोदाव्यु छे, तें ज आ वृक्षो वाव्यां छे अने तें ज आ ठेकाणे यज्ञो कर्या छे तो हे बकरा! हवे तु बेंबें केम करे छे?" ते सांभळी बकरो मौन रह्यो ते जोइ तेना पुत्रे ज्ञानीने पूछ्यु के—"आ बकरो मौन केम थयो ?" मुनि बोल्या के—"आ तमारो पिता ज छे ते अन्य बकराओवडे यज्ञ करवाथी बकरो थयो छे" ते सांभळी पुत्रे तेनी खात्री पूछी त्यारे मुनि बोल्या के—"तमारा घरमां दाटेलु धन आ बकरो पगे खणीने बतावशे" ते सांभळी तेणे ते प्रमाणे कर्यु, बकराने घेर लइ गया, एटले बकराए निशान बताव्यु ते जाणी

चमत्कार पामेला पुत्रे तथा चकराए जैनधर्म अंगीकार कर्यो. अनुक्रमे मरण पामीने बन्ने स्वर्गे गया. जेम ते ब्राह्मणे परभवमां शरणरूप थशे एम धारी यज्ञ विगेरे कर्या, ते ज तेना विनाशने माटे थया. तेथी जेनुं शरण तेनाथी ज भय थयो. एज प्रमाणे तमे पण शरणे आवेला एवा अमारा अनर्थ करनारा थाओ छो." ते सांभळीने पण "हे बाळक! तुं पंडित छे." एम कही तेनी पण डोक मरडी अलंकारो लइ पात्रमां नांखी सूरि आगळ चाल्या.

थोडे दूर जतां ते देव सूरिना सम्यक्त्वनी परीक्षा करवा माटे सर्व अलंकारवडे शोभती एक साध्वी विकुर्वी. ते जोइ सूरि बोल्या—"हे शासननो उड्डाह करनारी! तुं दूर जा. तारुं मुख मने न बताव." ते सांभळी क्रोध पामीने ते बोली के—"राइ अने सरसवना दाणा जेवा परना अल्प छिद्रोने तमे जुओ छो. अने पोताना पर्वत जेवडा छिद्रो जाणतां छतां पण जोता नथी. आ तमारा पात्रामां शुं छे?" आ प्रमाणे कह्या छतां सूरि प्रतिबोध पाम्या नहीं. आगळ चालतां सूरिए राजानो एक स्कंधावार जोयो. ते राजाए आचार्यने वांदी कह्युं के—"हे पूज्य! पात्र धरो अने आ प्रासुक मोदको ग्रहण करो." ते सांभळी पात्रमां रहेला अलंकारो राजा जोइ जशे एवा भयथी तेणे कह्युं के—"आजे मारे आहार करवो नथी." ते सांभळी राजाए कह्युं के—"तमारुं पात्र बहार काढो अने मने बतावो." सूरिए भयथी ते बहार काढयुं नहीं, त्यारे राजाए बळात्कारे पात्र काढी तेमांना अलंकारो जोइ क्रोधथी कह्युं के—"अरे! अनार्य! खरेखर तें मारा पुत्रोनेज मारी नांख्या जणाय छे. नहींतो तेना आ अलंकारो तारी पासे क्यांथी होय? रे दुष्ट! पापी! साधुना वेषनी विडंबना करनार! मारा पुत्रोने मारी तुं जीवतो शी रीते जइश?" आ प्रमाणेनुं राजानुं वचन सांभळी ते सूरि भयभीत थइ गया, अत्यंत आकुळ

व्याकुळ थइ गया अने नीचु मुख राखी विचार करवा लाग्या के–" अहो ! मूढ चित्तवाळा में आ मोटु अकार्य कर्यु, के जेथी आना पुत्रोने मारीने तेना अलकारो में लीधा ! मारु सर्व पाप आ राजाए जाण्यु, तेथी ते मने कोइपण कुमृत्युथी मारशे मारा सर्व पापनु आ फळ मने तत्काळ प्राप्त थयु छे हवे मारु शरण कोण थशे ? अथवा प्रथमथीज में विचार्या विना अकृत्य आदर्यु छे, के जेथी सुखभोगनी इच्छावडे में सयमनो त्याग कर्यो." आ प्रमाणे ते सूरि पश्चात्ताप करवा लाग्या. ते जाणी सर्व पोतानी मायाने सहरी लइ ते देव प्रगट थयो तेणे सूरिने कह्यु के–" हे पूज्य ! तेज हु तमारो प्रिय शिष्य छु के जेने तमे आराधना करावी हती अने देव थाउ तो स्वर्गमांथी आववानु कह्यु हतु हु मत आराधनना प्रभावथी देव थयो छु, अने आपनु वचन साभरवाथी हु अहीं आव्यो छु मने अहीं आवता वार थइ, तेनु कारण ए छे जे देवगतिना आनद ने सुखमां हु व्यग्र हतो आपने बोध करवा माटेज नाटक, कुमारो, साध्वी अने राजानु सैन्य विगेरे सर्व मेंज विकुर्व्यु हतु वळी निरतर सुखमान मग्न थयेला देवो खास प्रयोजन विना आ मनुष्य लोकमां आवता नथी विगेरे आगमना वचनो जाणता छतां आपे आवु केम कर्यु ? जेम तमे नाटक जोता छ मास व्यतीत थया ते जाण्या नहीं, तेम देवो दिव्य नाटक विगेरेना मोटा सुखमां मग्न रहेवाथी वीती जता काळने जाणता नथी ' आ प्रमाणे ते देव थयेला शिष्यनु वचन सांभळी प्रतिबोध पामी ते सूरि फरीथी सयममां लीन थया प्रथम तेमणे दर्शन परीषह सहन न कर्यो, तेम बीजाए करवु नहीं, अने पछीथी सहन कर्यो, तेम बीजाए सहन करवो इति दर्शन परीषहे श्रीआषाढाचार्य कथा.

इति बावीश परीषहो कथा सहित समाप्त

हवे क्या क्या परीषहोनो क्या क्या कर्ममां समावेश थाय छे ? ते कहे छे—

दर्शनमोहनीयनो उदय होय त्यारे दर्शनपरीषह होय छे, ज्ञानावरणीयना उदयथी प्रज्ञा परीषह अने अज्ञान परीषह होय छे, अंतरायना उदयथी अलाभ परीषह होय छे, चारित्रमोहनीय कर्मना उदयथी आक्रोश १, अरति २, स्त्री ३, नैषेधिकी ४, आचेलक्य ५, यांचा ६ अने सत्कार ७ ए सात परीषहोनो उदय थाय छे, तथा बाकीना अग्यार परीषहो वेदनीय कर्मना उदयथी उत्पन्न थाय छे. ते आ प्रमाणे–क्षुधा १, तृषा २, शीत ३, उष्ण ४, दंशमशक ५, चर्या ६, शय्या ७, जल्ल (मळ) ८, वध ९, रोग १० अने तृणस्पर्श ११. बाकीना कर्मोना उदयथी परीषहो थता नथी. वळी बावीशमांथी एकी वखते घणामां घणा वीश परीषहो एक जीवने प्राप्त थाय छे. परंतु कदापि बावीशे प्राप्त थता नथी. केमके शीत अने उष्ण ए बे परीषहो एकी वखते होइ शके नहीं, ते बेमांथी एक ज होय, तथा चर्या अने नैषेधिकी ए बे पण एक साथे होय नहीं, ते बेमांथी एकज होय. केमके तेओने परस्पर विरुद्धता छे, तेथी आ चारमांथी बे होय अने बे न होय तेथी उत्कृष्टपणे वीश परीषह ज एक जीव आश्री एकीवखते होइ शके छे. वळी अनिवृत्तिबादर नामना नवमा गुणस्थानक सुधी सर्वे परीषहो होइ शके छे. पण उदय तो उपरनी युक्ति प्रमाणे एकी वखते उत्कृष्टपणे वीशनो ज होय छे. सूक्ष्मसंपराय आदि त्रण एटले दशमा, अग्यारमा अने बारमा गुणस्थानकमां चौद परीषहो होय छे. केमके त्यां चारित्रमोहनीयना उदयथी थता सात परीषहो तथा दर्शनपरीषह ए आठ परीषहो होता नथी. ते चौदमां पण एकी वखते उपरनी युक्ति प्रमाणे बारनो ज उदय होय छे. तेरमा सयोगिकेवली गुणस्थानके उपर कहेला वेदनीय कर्मना उदयथी

थता अग्यार परीपहो होय छे, अने उपरनी ज युक्ति प्रमाणे एक साथे उदय तो नवनोज होय छे

हवे आ बीजा अध्ययननो उपसहार (समाप्ति) करे छे—

एए परीसहा सव्वे, कासवेण पवेइआ। जें भिक्खू ण विहंणेज्जा, पुट्ठो केणइ कण्हुइ ॥४६॥ त्ति बेमि॥

अर्थ—(एए) आ (सव्वे) सर्वे (परीसहा) परीपहो (कासवेण) काश्यप गोत्री श्रीमहावीर स्वामीए (पवेइआ) प्ररूप्या छे एटले कह्या छे (जे) के जे परीपहोने जाणीने (भिक्खू) साधु (केणइ) कोइ पण परीपहवडे (कण्हुइ) कोइपण ठेकाणे अथवा कोइपण काळे (पुट्ठो) स्पर्श कराया-स्परया होय एटले बाधा पाम्या होय तो पण ते (ण विहंणेज्जा) हणाता नथी एटले संयमथी भ्रष्ट थता नथी. ४६ (त्ति बेमि) ए प्रमाणे आ परीपह नामनु बीजु अध्ययन में सांभळ्यु ते प्रमाणे कह्यु छे

इति श्री उत्तराध्ययने द्वितीय अध्ययन २

अथ चतुरंगीय नाम तृतीयमध्ययनम्. ३.

त्रीजुं अध्ययन कह्युं. हवे त्रीजुं चतुरंगीय नामनुं अध्ययन कहे छे. तेनो संबंध आ प्रमाणे छे.—बीजा अध्ययनमां परीषहो सहन करवानुं कह्युं ते शुं आलंबन लइने सहन करवां ? एवो प्रश्न संभवे छे, तेनो उत्तर ए छे के-मनुष्यपणुं विगेरे चार दुर्लभ अंगोनुं-कारणोनुं आलंबन लइने परीषहो सहन करवा. ते आलंबन आ अध्ययनमां कहे छे. तेनुं पहेलुं सूत्र आ प्रमाणे छे—

चत्तारि परमंगाणि, दुल्लहाणीह जंतुणो । माणुसत्तं सुई सद्धा, संजमम्मि अ वीरिअं ॥ १ ॥

अर्थ—(इह) आ संसारमां (जंतुणो) प्राणीने (चत्तारि) चार (परमंगाणि) धर्मना प्रधान अंगो-कारणो (दुल्लहाणि) दुर्लभ छे. ते चार आ प्रमाणे—(माणुसत्तं) एक तो मनुष्यपणुं एटले मनुष्यभव प्राप्त थवो ते. (सुई) बीजुं धर्मनुं श्रवण. (सद्धा) त्रीजुं कारण श्रद्धा एटले धर्मपर श्रद्धा थवी ते. (अ) तथा चोथुं कारण (संजमम्मि) संयमने विषे एटले विरतिने विषे (वीरिअं) वीर्य एटले सामर्थ्य फोरववुं. आ चार अंगो-कारणो उत्तरोत्तर अति दुर्लभ छे. १.

अहीं मनुष्यपणानी दुर्लभता उपर निर्युक्तिकारे दश दृष्टांतो कह्या छे. ते आ प्रमाणे—चोल्लक १, पाशक २, धान्य ३, द्यूत ४, रत्न ५, स्वप्न ६, चक्र ७, चर्म ८, युग ९ अने परमाणु १०. तेमां चोल्लक एटले भोजन. तेनुं दृष्टांत प्रथम कहे छे.—

मनुष्यभवनी दुर्लभता उपर परेलु चोल्लक दृष्टात १

कापील्यपुर नामना नगरमा ब्रह्म नामे राजा हतो तेने चुलनी नामे राणी हती तेमने ब्रह्मदत्त नामनो पुत्र हतो एकदा ब्रह्म राजा मरण पाम्यो, त्यारे पुत्र बाळवयनो होवाथी तेनो मित्र दीर्घपृष्ठ नामनो राजा तेना बीजा बे मित्रोना कहेवाथी ब्रह्मना राज्यनु रक्षण करवा रह्यो अनुक्रमे ते दीर्घराजा चुलनी राणीने विषे आसक्त थयो ब्रह्मदत्ते ते बन्नेनो अनाचार जाण्यो तेनाथी ते बन्ने भय पाम्या तेथी ते चक्रवर्ती थनारा पुत्रने पण मारवा माटे एक लाक्षागृह कराव्यु पछी एक कन्या साथे तेने परणावी लाक्षागृहमां सुवा माटे मोकल्यो ते वखते वरधनु नामनो तेनो मित्र पण तेनी साथे न हतो मध्यरात्रिए त लाक्षागृहमा तेनी माता चुलनीए ज अग्नि प्रगटाव्यो ते जोइ कुमार जागृत थयो वरधनुए तेने सुरग बतावी ते सुरग वरधनुना पिता धनुमंत्रीए चुलनी ने दीर्घपृष्ठनो प्रपच जाणीने प्रथमथी ज करावी राखी हती ते रस्तेथी नीकळी बन्ने मित्रो तैयार राखेला अश्व उपर बेसीने नासी गया घणो पथ करवाथी बन्ने अश्वो थाकीने मरण पाम्या एटले ते बन्ने मित्रा पगवड चालता ज पृथ्वीपर फरवा लाग्या एकदा दीर्घपृष्ठ राजाए मोकलेला सुभटोने जोइ वरधनु जूदो पडी गयो एटले कुमार एकलो ज भमवा लाग्यो तेने एक ब्राह्मण मळ्यो तेनी साथे कुमार अटवी उतरी गयो पछी तेनाथी जूदो पडता कुमारे ते ब्राह्मणने कह्यु के–" ज्यारे मने राज्य मळ्यु एम तमे सांभळो त्यारे मारी पासे आवजो " पछी फरतो फरतो ब्रह्मदत्त कुमार विद्याधरादिकनी घणी कन्याओ परण्यो अनुक्रमे दीर्घपृष्ठनो पराभव करी पोतानु राज्य मेळव्यु अन ते छ खड साधीने चक्रवर्ती थयो

ब्रह्मदत्तने चक्रवर्ती थयो सांभळी पेलो ब्राह्मण कांपील्यपुर नगरमां आव्यो. परंतु तेने राजानां दर्शन थइ शक्यां नहीं. एटले ते एक वांसपर जोडानी ध्वजा करी गाममां फरवा लाग्यो. एकदा फरवा नीकळेला राजाए तेने जोयो. तरत ज तेने पोतानी पासे बोलावी ओळखीने कुशळता पूछी कह्युं के–" हे ब्राह्मण ! हुं तमने शुं आपुं ? तमारी इच्छा होय ते मागो." ब्राह्मणे कह्युं के–" मारी स्त्रीने पूछ्या पछी मागीश." एम कही घेर जइ तेणे स्त्रीने कह्युं के–" चक्रवर्ती मारापर तुष्टमान थया छे, तेनी पासे हुं शुं मागुं ?" स्त्रीए विचार्युं के–" पुरुषने जो समृद्धि प्राप्त थाय तो ते पूर्वना मित्र, पूर्वनी स्त्री अने जूना घरनो त्याग करी नवा करे छे." एम विचारी स्त्रीए तेने कह्युं के–" घणो परिग्रह राखवाथी मनने संताप थाय छे. तेथी आखा भरतक्षेत्रमां हमेशां अनुक्रमे सर्व घेर भोजन तथा बे दीनार (सोनामहोर) दक्षिणामां मळे, एवुं मागो." ते सांभळी तेणे राजा पासे आवी ते ज प्रमाणे माग्युं. राजाए हसीने कह्युं के–" हे विप्र ! एवी तुच्छ मागणी केम करो छो ? कांइ देश, गाम अने भंडार विगेरे मागो." ते सांभळीने पण तेणे तो ते ज माग्युं, बीजुं कांइ माग्युं नहीं. राजाए विचार्युं के–" जे जेने योग्य होय छे तेने ते ज मळे छे. जुओ ! वरसाद सर्वत्र घणो वरसे छे, तो पण पर्वतपर कांइपण जळ रहेतुं नथी." एम विचारी राजाए ते प्रमाणे अंगीकार कर्युं. पहेले दिवसे राजाए तेने कुटुंब सहित पोताने घेर जमाडी बे दीनार आप्या. पछी बीजे दिवसे प्रधानने घेर जमी तेणे बे दीनार लीधा. ए रीते नगर, देश विगेरे आखा भरतक्षेत्रना दरेक घेर भोजन करवा माटे फरवा लाग्यो. तेने फरीथी चक्रवर्तीने घेर भोजन करवानो वखत क्यारे आवे ? तेना भवमां तो आवे ज नहीं. तो पण कदाच मानो के दिव्य अनुभावथी तेवो वखत आवे, परंतु मनुष्य अवतारथी भ्रष्ट थयेलो प्राणी

फरीथी मनुष्यभव तो पामी शके ज नहीं एवी तेनी प्राप्ति थवी मुश्केल छे माटे मनुष्यभवनी दुर्लभता उपर आ चोल्लकनु दृष्टांत आप्यु छे इति चोल्लक दृष्टांत १

बीजु पाशकनु दृष्टात कहे छे—

गोल्ल देशमा चणक नामना गामने विषे चणक नामे ब्राह्मण रहेतो हतो तेने चणेश्वरी नामनी प्रिया हती ते श्रावक धर्म पालता हता एकदा तेने घेर कोइ साधु आवीने [illegible] तेवामां तेने घेर दांत सहित पुत्र जन्म्यो ते पुत्रने ब्राह्मणे मुनिने देखाड्यो मुनि बोल्या के—“ आ पुत्र दंष्ट्रा सहित जन्म्यो छे तेथी ते राजा थशे ” पछी ब्राह्मणे विचार्यु के—“ जो आ राजा थशे तो मरीने नरके जशे. ” एम विचारी ते पुत्रना दांत तेणे घसी नांख्या पछी फरीथी मुनिने देखाड्यो, त्यारे तेमणे कह्यु के—“ हवे आ एक पुरुषना आंतरावाळो राजा थशे अर्थात् प्रधान थशे ” पछी ब्राह्मणे ते बाळकनु नाम चाणिक्य पाड्यु ते पुत्र वृद्धि पामी अनुक्रमे चौद विद्यामां निपुण थयो पछी ते एक ब्राह्मणनी कन्याने परण्यो एकदा तेनी स्त्री पोताना भाइना लग्न होवाथी तेना बापने घेर गइ ते वखते त्यां तेनी बीजी बहेनो के जेओ मोटा धनवंतोनी स्त्रीओ हती, ते पण आवी हती ते बहेनो मोटा घरनी होवाथी तेना माता पिता अने भाइए तेओनो घणो आदर सत्कार कर्यो, अने आनी तो प्राये उपेक्षा ज करी तेथी तेणीए खेद पामी विचार्यु के—“ मारा पति निर्धन होवाथी आ पितादिक पण मने मान आपता नथी ” एम विचारी ते पाछी पतिने घेर आवी. चाणिक्ये तेनु खेदनु कारण पूछ्यु, एटले तेणीए पोतानी बीजी बहेनोनु [illegible] अने पोतानु अपमान थयानु कही बताव्यु ते सांभळी चाणक्ये विचार्यु

के—" खरेखर जगतमां धन रहित माणस जीवतां छतां मर्या जेवो ज छे. केमके आ मारी प्रिया तेना पिताने घेर पण पराभव पामी, तेनुं कारण मारुं दारिद्र्य ज छे. " इत्यादिक विचारी चाणक्य धननी इच्छाथी पाटलीपुर नगरमां गयो.

त्यां राजसभामां जइने पूर्व दिशा तरफना आसन पर बेठो. तेवामां त्यांनो नंदराजा कोइ निमित्तियाने साथे लइ सभामां आव्यो. चाणक्यने जोइ ते निमित्तियो बोल्यो के—" आ ब्राह्मण नंदवंशनी छाया (कांति) दबावीने बेठो छे. " ते सांभळी राजानी दासीए चाणक्यने आदर सहित कह्युं के—" हे भगवान् ! आ बीजा आसनपर बेसो. " त्यारे ते बोल्यो के—" ए आसनपर मारुं कमंडळ बेसशे. " एम कही तेणे ते आसनपर कमंडळ मूक्युं, पण प्रथमनुं आसन तेणे छोड्युं नही. त्यारे दासीए फरी फरी बीजां बीजां आसनो देखाड्यां, तेमनापर तेणे अनुक्रमे दरेक उपर दंड, जपमाळा, यज्ञोपवीत विगेरे उपकरणो मूक्यां, पण पोते प्रथमनुं आसन छोड्युं नहीं. ते जोइ क्रोधथी दासीए तेनो तिरस्कार करी तेने पगनी लात मारी उठाड्यो. त्यारे ते चाणक्ये सर्व सभा समक्ष प्रतिज्ञा करी के—" कोश अने सेवकोवडे जेनां मूळ मजबूत थयां छे, अने पुत्रो तथा मित्रोवडे जेनी शाखाओ वृद्धि पामी छे एवा आ नंदरूपी मोटा वृक्षने वायुनी जेम हुं मूळमांथी उखेडी नांखीश. " आ प्रमाणे प्रतिज्ञा करी ते नगरमांथी नीकळ्यो. ' आ भिक्षुथी शुं थवानुं छे ? ' एम धारी राजाए तेनी उपेक्षा करी.

पछी चाणाक्ये मुनिनुं वचन संभारी विचार्युं के–"हुं एक पुरुषना आंतरावाळो राजा थवानो छुं, तेथी कोइ भाग्यवंतने शोधी काढुं. " एम विचारी ते पृथ्वीपर फरवा लाग्यो. एकदा ते परिव्राजकने वेषे नंदराजाना मयूरपालकना गाममां गयो.

त्यां जे वृद्ध (मोटो) मयूरपालक हतो, तेनी गर्भवती पुत्रीने चन्द्रपान करवानो दोहद उत्पन्न थयो, तेथी तेणे तेना पिता दिकने कह्यु तेओ दोहद पूरवानी चिंतामा व्यग्र हता, तेवामां चाणाक्य त्यां आव्यो तेने जोइ ते वृद्धे तेनो आदरसत्कार करी पुत्रीना दोहदनी वात करी त्यारे चाणाक्ये कह्यु के–" जो तमे आठ वर्षनो ते पुत्र थाय त्यारे मने सोंपो, तो हु तेनो दोहद पूर्ण करु " ते सांभळी गर्भनो तथा पुत्रीनो विनाश थवाना भयथी तेओए तेनु वचन अगीकार कर्यु पछी चाणाक्ये एक माथे छिद्रवाळो मडप कराव्यो ते छिद्र पासे गुप्त रीते एक मनुष्यने शीखवीने बेसाड्यो. पछी ज्यारे शरदपूर्णिमानो चद्र आकाश मध्ये आव्यो त्यारे ते छिद्रनी नीचे मधुर दूधनो भरेलो एक थाळ मूक्यो तेमां चन्द्रनु प्रतिबिंब पड्यु ते देखाडी चाणाक्ये गर्भवतीने कह्यु के–" आ थाळमां चद्र आव्यो छे तेनु तु पान कर " ते जोइ चद्रनी बुद्धिथी ज ते थाळमांथी ते दूध पीवा लागी जेम जेम ते पीती गइ तेम तेम उपर रहेला पुरुषे ते छिद्र थोडे थोडे ढांकवा माड्यु ए रीते तेनो दोहद पूर्ण कर्यो पछी चाणाक्य पृथ्वीपर फरवा लाग्यो, अने धन उपार्जन करवा माटे धातुर्वाद विगेरे उपायो करवा लाग्यो

अहीं मयूर ग्राममा अनुक्रमे पेली बाइने पुत्र जन्म्यो तेनु नाम चद्रगुप्त पाड्यु ते आठ वर्षनो थयो त्यारे चाणाक्य

---

१ श्री लक्ष्मीवल्लभगणि कृत टीकामा आ प्रमाणे छे —माडवाना छिद्र नीचे मुख रहे तेवी रीते ते गर्भवतीने सुवाडी पछी उपर रहेला पुरुषे चद्र आकाश मध्ये आव्यो त्यारे चद्रना किरणो जेवा मधुर उज्वळ दूधना बिंदुओ तेना मुखमा पाड्या ते पीवाथी तेनो दोहद पूर्ण थयो

फरतो फरतो त्यां आव्यो. ते वखते गामनी बहार चंद्रगुप्तने गामना छोकराओ साथे राजनीतिनी क्रीडा करतो जोयो. चाणक्ये तेनी पासे आवी याचना करी त्यारे चंद्रगुप्त बोल्यो के–" तमने हुं आ गाय आपुं छुं. " तेणे कह्युं.–" गायनो धणी तने मारशे तो तुं शुं करीश ? " ते बोल्यो–" तमे भय न पामो. आ पृथ्वी वीर पुरुषनेज भोगववा लायक छे. " ते सांभळी चाणक्ये विचार्युं के–" आनुं चरित्र आजथीज महा उदार छे. " एम जाणी तेणे कोइने पूछ्युं के–" आ कोनो पुत्र छे ? " त्यारे तेणे दोहदनो वृत्तांत कही कह्युं के—" चाणक्य नामना परिव्राजकनो पुत्र छे. " ते सांभळी हर्षित थइ चाणक्ये चंद्रगुप्तने कह्युं के—" हे वत्स ! मारी साथे चाल. हुं तने राजा बनावुं. " ते सांभळी ते बाळक तेनी साथे गयो. पछी चाणक्ये धातुर्वादना बळथी घणुं द्रव्य मेळवी ते द्रव्यनो व्यय करीने घणा माणसो (सैनिको) भेळा कर्या. पछी ते सैन्य सहित जइने पाटलीपुत्र नगरने तेणे घेरी लीधुं. नंदराजाए सैन्य सहित बहार आवी तेनी साथे युद्ध करी तेनो पराभव कर्यो. तेनुं सर्व सैन्य नासी गयुं. त्यारे चंद्रगुप्तने लइ चाणक्य पण नाठो. तेनी पाछळ नंदराजाना स्वारो नीकळ्या. तेमने पाछळ आवता जोइ चाणक्ये विचार्युं के—" नंदना सेवको आवी पहोंच्या. मारी साथे आ बाळक छे अने वळी अमे बन्ने पगे चालता छीए, तो अश्व उपर चडीने आवता तेओनी सामे मारुं शुं बळ चालशे ? " एम विचारी पासे एक तळावमां एक धोबी धोतो हतो, तेनी पासे जइ चाणक्ये कह्युं के—" हे धोबी ! आ नंद राजाना सुभटो मारवा आवे छे माटे नासो " ते सांभळी धोबी लूगडां मूकीने नाठो. पछी चंद्रगुप्तने ते सरोवरमां संताडी चाणक्य पोते धोबी थयो. तेटलामां नंदनो एक स्वार त्यां आव्यो. तेणे पूछ्युं के—" हे धोबी ! चंद्रगुप्त क्यां गयो ? " धोबीए कह्युं–

" आ सरोवरमां पेठो छे " ते सांभळी ते स्वार अश्वपरथी उतरी ते घोबीनेज अश्व तथा सर्जे सोंपी ते सरोवरमां प्रवेश करवा तैयार थयो एटले तेनां सर्जेवडे चाणक्ये तेना बे ककडा करी नांख्या पछी चद्रगुप्तने सरोवरमांथी बहार काढी तेने अश्वपर बेसाडी चाणक्य आगळ चाल्यो मार्गमां तेणे बाळकने पूछ्यु के—" हे वत्स ! में तने जे वखते पेला स्वारने देखाड्यो त्यारे तें तारा मनमां शु धार्यु हतु ? " चद्रगुप्ते कह्यु—" में एम विचार्यु हतु के मने जे आ प्रमाणे देखाड्यो छे ते कांइ पण मारा हितने माटेज हशे " ते सांभळी चाणक्ये विचार्यु के–" आ चद्रगुप्त मारापर पूर्ण विश्वासु होवाथी सर्वथा प्रकारे योग्यज छे "

आगळ जतां चद्रगुप्त क्षुधातुर थयो त्यारे तेने माटे भोजननी शोध करता चाणक्ये ताजोज जमेलो एक ब्राह्मण जोयो तेनु उदर विदारी चाणक्ये तेमांथी दहीं अने कुरीयां काढी चद्रगुप्तने जमाड्यो त्यारपछी गामेगाम भिक्षा करतो चाणक्य चद्रगुप्तने साथे रात्री भ्रमण करवा लाग्यो एकदा कोइ गाममां चाणक्य कोइ वृद्धाने घेर भिक्षा मागवा गयो त्यां ते वृद्धाए बाळकने खावा माटे थाळमां खीर पीरसी हती तेमां ते बाळके वच्चे हाथ नाख्यो, तेथी ते दाझ्यो, अने रोवा लाग्यो त्यारे तेने वृद्धाए कह्यु के—" हे मूढ ! तु पण चाणक्यनी जेवो मूर्ख जणाय छे " ते सांभळी चाणक्ये वृद्धाने पूछ्यु के–" हे माता ! तमे चाणक्यने शा उपरथी मूर्ख कहो ? " वृद्धाए कह्यु–" भोजनमां अने राज्य ग्रहण करवामां प्रथम छेडेथी ग्रहण करवु जोइए अने पछी वचे हाथ नांखवो जोइए, नहीं तो दाझी जवाय " ते सांभळी चाणक्ये पातानी भूल मनमां कबूल करी. पछी चाणक्य हिमवान पर्वत तरफ गयो त्यां पर्वतक नामे राजा

हतो. तेनी साथे मैत्री करीने एकदा चाणाक्ये तेने कह्युं के–" नंदराजानुं राज्य लइने तमे अने आ चंद्रगुप्त अर्ध अर्ध वहेंची ल्यो. " ते वचन पर्वतक राजाए अंगीकार कर्युं. पछी सैन्यसहित तेओ त्यांथी चाल्या. नंदना देशमां आवी मार्गमां जेटला गाम तथा नगर आव्या तेने जीतता जीतता एक मोटा नगर पासे आव्या. ते नगर तेओ ग्रहण करी शक्या नहीं, त्यारे चाणाक्य परिव्राजकनो वेष धारण करी नगरमां गयो. तेमां फरता तेणे प्रभाववाळी देवीओनी सात प्रतिमाओ जोइ विचार्युं के–" आ देवीओना प्रभावथी आ नगर जीतातुं नथी. " आ प्रमाणे ते विचार करतो हतो, तेटलामां तेने योगी जाणी नगरना लोकोए पूछ्युं के–" आ अमारा नगरनो रोध क्यारे दूर थशे ? " ते सांभळी चाणाक्ये कह्युं के–" ज्यांसुधी आ देवीओनी मूर्तिओ छे त्यांसुधी नगरनो रोध क्यांथी दूर थाय ? " ते सांभळी तरत ज नगरना लोकोए ते सर्व मूर्तिओ उखेडी नांखी. त्यारपछी तरत ज पर्वतक अने चंद्रगुप्ते ते नगर पोताने आधीन करी लीधुं. ए रीते अनुक्रमे तेओ नंदनो देश जीतता जीतता पाटलीपुत्र पहोंच्या. तेनुं मोटुं लश्कर जोइ नंदराजा युद्ध करवा अशक्त थयो, तेथी तेणे तेमनी पासे धर्मद्वार माग्युं. त्यारे चाणाक्ये कह्युं–" एक रथमां जेटलुं लइ जवाय तेटलुं धन, स्त्री, पुत्री विगेरे लइने जाओ. " नंदे ते प्रमाणे कर्युं. ते रथ लइने बहार नीकळ्यो, ते वखते नंदराजानी एक कन्या चंद्रगुप्तनी सन्मुख वारंवार जोवा लागी. तेनो अभिप्राय जाणी नंदराजाए पुत्रीने कह्युं के–" तने आ चंद्रगुप्त पसंद होय तो तेनी पासे जा. " ते सांभळी ते कन्या ते रथमांथी उतरी चंद्रगुप्तना रथमां चडी. ते वखते चंद्रगुप्तना रथना पैडाना नव आरा भांगी गया. ते जोइ अमंगळ जाणी चंद्रगुप्ते तेणीनो निषेध कर्यो. त्यारे चाणाक्ये तेने कह्युं के–" हे वत्स ! तुं तेनो निषेध न कर. आ आरा भांग्या ते तो

पडु थवे छे के नव पेढी सुधी तारो वश राज्य करशे " ते सांभळी चन्द्रगुप्ते तेने पोताना रथमां बेसाडी. पछी पर्वतक, चन्द्रगुप्त अने चाणाक्य ए त्रणे नगरमां प्रवेश करी राजमहेलमां गया त्यां एक विषकन्याने जोइ पर्वतक कामथी विह्वळ थयो ते जाणी चाणाक्ये ते कन्या तेने ज आपी तेणीनो प्रथम संयोग करतां ज पर्वतकना शरीरमां विष व्याप्यु ते जोइ चन्द्रगुप्त तेनो कांइक उपाय करवा तैयार थयो, एटले चाणाक्ये तेने भृकुटिनी सा करी निषेध कर्यो, अने तेना कानमां कह्यु के—" तुल्य धनवाळा, तुल्य सामर्थ्यवाळा, मर्मने जाणनारा, उद्योगी अने अर्ध राज्यना भागीदार एवा मित्रने जे न हणे, ते पोते ज हणाय छे " ते सांभळी चन्द्रगुप्ते तेनो प्रतीकार कर्यो नहीं. एटले ते पर्वतक मरण पाम्यो पछी चन्द्रगुप्त स्वतंत्रपणे आखु राज्य करवा लाग्यो

नद राजाना सेवको चोरीवडे चन्द्रगुप्तना देशमां उपद्रव करवा लाग्या एकदा चोरना निवारणनो उपाय विचारतो चाणक्य नगर बहार गयो त्यां तेणे एक नळदाम नामनो साळवी जोयो, ते पोताना पुत्रने मकोडो करडी नाथी कोप पामीने मकोडानु आखु बिल खोदी ते सर्व मकोडाने बाळतो हतो ते जोइ चाणक्ये तेने योग्य जाणी तेने न तलारक्षक नीम्यो ते नळदामे सर्व चोरोने प्रगट करी तेमनो नाश कर्यो तेथी निष्कंटक राज्य थयुं.

एकदा राजानो कोश द्रव्यथी भरवानो चाणक्ये विचार कर्यो तेथी तेणे नगरना सर्व धनाढ्य वेपारीओने जमवा नोतर्या ते सर्वने भोजन कराव्या पछी चन्द्रहास मदिरा पाइ. तेथी ते सर्वे उन्मत्त थया पछी चाणक्य उभो थइ नृत्य करतो बोल्यो के—" मारे गेरुना रंगेलां बे वस्त्रो छे, त्रिदंड छे, सुवर्णनु कमंडळ छे अने राजा मारे वश छे, तेथी मारा

नामनी होला-झल्लरी वगाडो." ते सांभळी तेओमांथी एक उभो थयो, अने कोइनी पासे आज सुधी प्रगट नहीं करेली पोतानी लक्ष्मी प्रगट करतो बोल्यो के-"हाथीना पगले पगले लाख लाख रुपीया मूकुं ए रीते ते हाथी एक हजार योजन सुधी जाय तेटलुं धन मारी पासे छे. तेथी मारा नामनी होला वगाडो." ते सांभळी बीजो उन्मत्त बोल्यो-" एक आढक तल वाववाथी ते सारी रीते पाकीने तेना जेटला तल उतरे तेटला लक्ष टंक मारी पासे छे, तेथी मारी पण होला वगाडो." त्यारपछी बीजो बोल्यो-" मारे घेर एटली बधी गायो छे के तेमना एकज दिवसना माखणवडे पाळ करीने वर्षाऋतुनी मोटी गिरिनदीनो प्रवाह रोकी शकुं. तेथी मारी पण होला वगाडो." वळी बीजो बोल्यो—" मारे त्यां एक दिवसे जन्मेला जातिवंत अश्वोना वछेरानी केशवाळीवडे आ आखुं नगर वींटी शकाय, तेटला मारे अश्वो छे, माटे मारी पण होला वगाडो." त्यारपछी वळी बीजो बोल्यो.—" मारे घेर बे जातनी शाळी छे, प्रसूतिका अने गर्दभिका एवा तेनां नाम छे. ते हमेशां वावीए, लणीए अने हमेशां उगे एवी छे. ए बे रत्नो मारी पासे छे तेथी मारी पण होला वगाडो." वळी बीजो कोइ बोल्यो के—" मारी पासे पुष्कळ धन रोकडुं छे. तेथी हुं हमेशां चंदनथी लींपायेलो ज रहुं छुं, मारे कोइ वखत परदेश जवुं पडतुं नथी, हुं कोइ पण वखत देवुं करतो नथी अने मारी भार्या निरंतर मारे आधीन छे. तेथी मारी पण होला वगाडो." आ प्रमाणे बीजा पण सर्वेए मदिरापानथी मदोन्मत्त थइने पोतपोतानी समृद्धि प्रगट करी. ते सर्व जाणीने पछी ज्यारे तेओ स्वस्थ थया त्यारे ते सर्वेनी पासेथी जेम घटे तेम धन चाणाक्ये राजभंडार माटे लीधुं.

एकदा सुवर्ण उपार्जन करवाना हेतुथी चाणक्ये कोइ देवनी आराधना करी. ते देवे तुष्टमान थइ तेने जय आपनारा

पासा आप्या, पछी चाणाक्ये सोनामहोरनो भरेलो एक थाळ पोताना सेवकने आपी तेने शीखवीने नगरमां मोकल्यो ते चोतरफ फरतो कहेवा लाग्यो के—" चाणाक्य मंत्रीने जे तेनी पासेना पासावडे रमता जीते तेने आ सोनामहोरनो थाळ आपे, अने जो ते जीते तो तेनी पासेथी मात्र एकज सोनामहोर लेय " ते सांभळी लोभ पामेला घणा जनो चाणाक्यनी साथे रमवा लाग्या, परंतु द्यूतक्रीडामां निपुण माणस पण पेला देवताइ पासाना प्रभावथी तेने जीती शकता नहोता तेथी ते पासाओवडे सर्व लोकोने जीती जीतीने एकेक सोनामहोर लेवावडे चाणाक्ये राजानो कोश भरी दीधो. चाणाक्यने जीतवा माटे बीजा बीजा नगरोमांथी पण सख्याबंध मनुष्यो आवता हता, परंतु ते सर्वे हारीने सोनामहोर आपी जता हता, पण कोइ तेने जीती शकतु नहीं. हवे कर्त्ता कहे छे के कदाच कोइ दिव्य प्रभाववडे आ चाणाक्यना पासाने पण जीती शके, परंतु प्रमादवडे मनुष्य जन्मने हारी जनार जीव फरीथी आ मनुष्य भव पामी शके नहीं एवो ए दुर्लभ छे इति पाशक दृष्टांत २

अथ धान्य दृष्टांत ३

आखा भरतक्षेत्रमां सारी वृष्टि थवाथी सर्व जातनो धान्य उपद्रव रहितपणे पुष्कळ पाक्या होय ते सर्व धान्यनो कोइ देव एक ठेकाणे मोटो राशि करे, तेमां एक प्रस्थ (पालो) सरसव नांखी तेने सेळभेळ करे पछी एक अति वृद्धा स्त्रीने कहे के—" आ सर्व धान्य पृथक् पृथक् करीने सरसवने जूदा करी आप." तो ते वृद्धा कोइ काळे पण तेम करी शके नहीं परंतु कदाच ते पण कोइ दिव्य प्रभावथी तेम करी शके, पण आ मनुष्य जन्मने हारी गयेलो जीव फरीथी

मनुष्य भव मेळवी शके नहीं. इति धान्य दृष्टांत. ३

अथ द्यूत दृष्टांत. ४.

रत्नपुर नगरमां शतायुध नामे राजा हतो. तेने एक पुत्र हतो. ते युवावस्थाने पाम्यो, त्यारे तेणे विचार कर्यो के—" मारा पिताने मारीने हुं राज्यनो स्वामी थाउं." आवो तेनो विचार जाणीने मंत्रीए राजाने निवेदन कर्यो. पछी ते युवराज ज्यारे राजाने प्रणाम करवा आव्यो त्यारे तेणे कह्युं के—" हे कुमार ! हवे हुं वृद्ध थयो छुं, राज्यनो भार उपाडवा शक्तिमान नथी, तेथी तने राज्य सोंपवा इच्छुं छुं, परंतु आपणा कुळनी मर्यादा एवी छे के—जे राजा पोताना पुत्रने राज्य आपवा चाहे, अथवा पुत्र पोते पिता पासेथी राज्य लेवा चाहे, तो ते पुत्रे द्यूतमां राजाने जीतवो जोइए, जो तेम न करे तो कुलदेवी तेना पर कोपायमान थाय छे. ते द्यूतनी रीति आ प्रमाणे छे.—आ सभामां एक सो ने आठ स्तंभो छे. तेमां दरेक स्तंभे एक सो आठ आठ हांसो छे. मारी साथे द्यूत रमतां जो आंतरा रहित एक सो आठ वार मने तुं जीते तो एक स्तंभनी एक हांश तें जीती कहेवाय, ए प्रमाणे अनुक्रमे एक सो आठ हांश जीतवाथी एक स्तंभ जीत्यो गणाय. ए रीते एक सो आठ स्तंभनो विजय करवाथी तत्काळ हुं तने राज्य आपीश परंतु आ द्यूत रमतां एक वार पण हुं जीतुं अने तुं हारे तो प्रथमनी जीतेली सर्व हांसो अने स्तंभो नकामा थाय, एटले पाछुं पहेलेथी रमीने मने जीतवो जोइए." आ प्रमाणे पितानुं वचन सांभळी युवराजे विचार कर्यो के—" जो द्यूतमां जीतवाथी ज राज्य मळी शकतुं होय तो पिताने हणवानुं पाप कोण करे ? " एम विचारी ते राजा साथे द्यूत रमवा लाग्यो. परंतु उपर जणावेली

शरत प्रमाणे सर्व स्तमो जीती राज्यने ते कुमार मेळवे एवो समय शी रीते आवे ? आवेज नहीं परंतु कदाच देवना प्रभावथी ते सर्व स्तमोने जीती कुमार राज्य मेळवे, पण प्रमादथी गुमावेलो मनुष्य भव तो फरीने प्राप्त थइ शके ज नहीं इति द्यूत दृष्टांत ४

अथ रत्न दृष्टांत ५

धनसमृद्ध नामना नगरमा धनद नामे एक वणिक रहेतो हतो ते घणा रत्नोनो स्वामी हतो. उपरांत मोटा मोटा वेपारो करीने उपार्जन करेला धनवडे ते महा प्रयत्ने रत्नो ज एकठां करतो हतो पोतानी पासे केटलु धन छे ते पोताना पुत्रने पण कहेतो नहोतो एकदा ते वेपार करवा परदेश गयो पाछळथी तेना पुत्रोए विचार्यु के-"पिता तो केवळ कमाइने रत्नो ज एकठा करे छे बीजा धनाढ्यो पोताना धवलगृह उपर पोतानी मेळे ज जेटला क्रोड द्रव्य होय तेटला ध्वज बांधी लक्ष्मीनो विलास करे छे पिताए तो असंख्य धन छतां तेवु काइ कर्युं नहीं, तेथी आपणे सर्व रत्नो वेची जेटला क्रोड थाय तेटली ध्वजा बाधीए." इत्यादि विचार करी रत्नोना मूल्यने नहीं जाणता होवाथी ते पुत्रोए जे रीते मागनार मळे ते रीत रत्नो वेचवा मांड्या ते वात सांभळी जूदा जूदा देशावरोथी अनेक वेपारीओए आवी जेवु तेवु मूल्य आपी रत्नो खरीद कर्यां अने पोतपोताना देशमां चाल्या गया ए रीते केटलेक काळे सर्व रत्नो वेची नांख्या अने पोताना घर उपर पुत्रोए कोटिप्रमाण ध्वजो बांध्या पछी केटलेक काळे तेनो पिता घेर आव्यो, तो कोटिध्वजो जोइ सर्व हकिकत जाणी ते अत्यंत कोप पाम्यो तेणे पुत्रोने कह्यु के-" हे दुष्टो ! लक्ष्मीनो नाश करनारा ! मारा घरमांथी नीकळो अने ते सर्व रत्नो लइने

पछी मारे घेर आवजो." एम कही तेमने काढी मूक्या. ते छोकराओ देशावरमां रत्नोनी शोध करवा माटे फरवा लाग्या. परंतु ते रत्नो तेमने शी रीते मळी शके ? न ज मळे. कदाच कोइ देवना प्रभावथी ते सर्व रत्नो तेओ पामी शके, परंतु प्रमादथी गुमावेलो मनुष्यभव फरीथी पामी शकाय नहीं. इति रत्न दृष्टांत. ५

अथ स्वप्न दृष्टांत. ६.

आ भरतक्षेत्रमां गौडदेशने विषे पाटलीपुत्र नामनुं नगर छे. तेना राजानो पुत्र मूळदेव नामे हतो. ते रूपमां कामदेव जेवो, उदार, सर्व कळामां कुशळ, शूरवीर, बुद्धिमान, प्रिय वचन बोलनार अने धूर्तविद्यानो निधान हतो. ते सर्व गुणोवडे अलंकृत हतो, छतां तेनामां द्यूतनो एक मोटो दोष हतो. राजा विगेरेए वारंवार कह्या छतां पण तेणे ते व्यसन मूक्युं नहीं, तेथी राजाए तेनो तिरस्कार कर्यो, एटले ते मूळदेव त्यांथी नीकळी फरतो फरतो उज्जयिनी नगरीए गयो. त्यां गुटिकाना प्रयोगथी वामन रूप करी कळाओवडे सर्व लोकोनुं मन रंजन करी ते आखी नगरीमां प्रसिद्ध थयो. ते नगरीमां सर्व कळाओमां निपुण अने रूपमां उर्वशी जेवी देवदत्ता नामनी वेश्या रहेती हती. तेणीनो कळाकुशळतानो गर्व दूर करवा कोइपण कळावान समर्थ नहोतो. ते वृत्तांत जाणी मूळदेव तेना घरनी नीचे रस्तापर तेणीनुं मन हरवा माटे संगीत करवा लाग्यो. तेनुं मनोहर संगीत सांभळी देवदत्ता अमृतना पूरवडे जाणे आर्द्र थइ होय तेम आनंद पामी. आवुं अपूर्व मधुर गीत कोण गाय छे ? ते जोवा माटे तेणे पोतानी दासीने मोकली. ते दासी जोइने पाछी आवी अने देवदत्ताने कह्युं के-" हे स्वामिनी ! कोइ गंधर्व जेवो वामन पुरुष गाय छे. कस्तुरीनी जेम ते रूपवान नथी, छतां मनोहर छे." ते सांभळी

तन बोलाववा माटे देवदत्ताए माधविका नामनी पोतानी कुब्जा दासीने मोकली. तेणीए वामन पासे जइने कयु के–" हे कलानिधि ! अमारी स्वामिनी देवदत्ता तमने विनति करे छे के तमे प्रसन्न थइने मारे घेर पधारो " ते सांभळी मूळदेवे कयु के–" हे कुब्जा ! हु तने घर नहीं आवु कारणके बुद्धिमान माणसोने माटे गणिकाना सगनो निषेध करेलो छे " आ प्रमाणे तना कया छतां पण ते दासी तेनी पछी खुशामत तथा आग्रह करी तेनो हाथ पकडी देवदत्ताना घर तरफ तन लइ चाली, मूळदेव तेनी पाछळ पाछळ चालवा लाग्यो थोडेक गया पछी मार्गमांज तणीने एक थपाट मारी मूळदेवे विद्याना प्रभावथी सरळ अने मनोहर रूपवाळी करी दीधी तेथी ते दासी अत्यत विस्मय अने आनद पामी सती तेने गणिकाना महेलमां लइ गइ तने जोइ देवदत्ता पण अति हर्ष पामी

ते वामननु लावण्य जोइ आश्चर्य पामेली देवदत्ताए तेने मोटा आसनपर बेसाड्यो कुब्जिकाए पोतानु शरीर पण गीन तेनी वात देवदत्ताने कही बतावी ते सांभळी देवदत्ताए तेने देव तरीके मान्यो मूळदेवे चतुराइ भरेली वातचीतवडे तणीनु मन तत्काळ पोताने वश करी लीधु तेटलामां कोइ वीणा वगाडनार त्यां आव्यो, ते देवदत्तानी आज्ञाथी वीणा वगाडवा लाग्यो ते सांभळी देवदत्ता खुशी थइ तेनी प्रशंसा करवा लागी, त्यारे वामन हसीने बोल्यो के–" आ अवती नगरीना लोको बहु विचक्षण जणाय छे, तेथी शुभाशुभनो विभाग जलदी जाणी जाय छे." ते सांभळी देवदत्ता शका पामी बोली के–" हे महात्मा ! आमां शी भूल छे के जेथी तमे आवु मर्म वचन बोलो छो ? " ते बोल्यो के–" तमारी जेवाने आ आमां कांइ न्यूनता लागती नथी परतु आ वीणानो वश शल्य सहित छे अने तेनी तत्री (तांत) गर्भवाळी छे " ते

सांभळी देवदत्ताए तेनी खात्री करी आपवा कह्युं, एटले तेणे तंत्रीमांथी केश अने वंशमांथी पथ्थरनो कांकरो काढी देवदत्ताना हाथमां आप्यो. पछी पोते ते वीणा सज्ज करीने वगाडी. ते सांभळी देवदत्ता पण तन्मय थइ गइ, एटलुंज नहीं पण तेना घरनी पासे एक हाथणी निरंतर चीत्कार शब्द करती हती, ते पण आ वीणानो स्वर सांभळी शांत थइ गइ. त्यारपछी देवदत्ता हर्षना ऊर्मिथी बोली के-" हे कळावान! तमे आ वीणा वगाडीने सरस्वती, तुंबुरु अने नारद ए सर्वने जीती लीधा छे." इत्यादिक देवदत्ताए तेनी घणी प्रशंसा करी. पछी ते वीणावादक पण तेने पगे पडी बोल्यो के—" हे दक्ष! मारा पर कृपा करी मने वीणा वगाडता शीखवो." त्यारे ते धूर्तराजे कह्युं के—" हुं पण बराबर वीणा वगाडी जाणतो नथीः परंतु पाटलीपुर नगरमां विक्रमसेन नामे एक कळाचार्य छे, ते बराबर जाणे छे, अने हुं तथा राजपुत्र मूळदेव तेना आश्रयथी कांइक जाणीए छीए."

आ प्रमाणे वात करे छे तेवामां देवदत्ताने घेर विश्वभूति नामनो नाट्याचार्य आव्यो. त्यारे देवदत्ताए वामनने कह्युं के-" आ नाट्याचार्य भरतना जेवा ज छे." वामने कह्युं के-" तमे तेनी पासे शीख्या छो तेथी तमने तेवा ज लागे, परंतु तेनुं खरुं स्वरूप हवे जणाशे." एम कही वामने ते विश्वभूतिने भरतना नाट्य संबंधी केटलाक प्रश्न कर्या, परंतु "आ वामन मूर्ख शुं समजे?" एम धारी तेणे तेनी अवगणना करी. पछी ते विश्वभूति पोते ज भरतनी व्याख्या करवा लाग्यो. तेमां ते वामन पूर्वापरनो विरोध देखाडवा लाग्यो. त्यारे तेणे कोप पामीने तेने कांइक अनुचित वचन कह्युं, ते सांभळी मूळदेवे हसीने कह्युं के-" हे रंगाचार्य! स्त्रीओने विषे ज तमारो कोप चाली शके, बीजे ठेकाणे चाले नहीं." ते सांभळी

ते लज्जा पामी मौन रह्यो ते जोइ स्नेह भरेली दृष्टिवडे वामननी सन्मुख जोइ देवदत्ता विश्वभूतिनी लज्जा दूर करवा बोली के–" हमणां कार्यनी आकुळताने लीधे तमारु चित्त स्वस्थ नथी, तेथी विचारीने आमणे पूछेला प्रश्ननो जवाब पछी आपजो " ते सांभळी विश्वभूतिए कह्यु के–" हे देवदत्ता ! नाट्यनो समय थइ गयो छे, तेथी हु जाउ छु." एम कही ते विश्वभूति त्यांथी गयो पछी देवदत्ताए ते वीणावादकने पण रजा आपी भोजननो समय थवाथी दासीने कह्यु के–"अमने बन्नेने स्नान कराववा माटे कोइ अंगमर्दकने बोलाव " त्यारे वामने कह्यु के–" जो तमारी इच्छा होय तो हु ज अभ्यंग करु " देवदत्ताए कह्यु–" हे दक्ष ! ए पण तमे जाणो छो ?" वामने कह्यु–"जाणतो नथी, पण जाणनारनी पासे रहेलो छु " पछी देवदत्ताना कहेवाथी दासीए तेल आण्यु तेवडे अपूर्व अभ्यंग करी वामने देवदत्ताने वश करी लीधी पछी देवदत्ता तेनु सर्व माहात्म्य जोइ ते असाधारण मनुष्य छे एवो निश्चय करी तेना पगमां पडीने बोली के–" हे भाग्यवंत ! आ सर्व कळाओथी सिद्ध थाय छे के तमे कोइ सिद्ध पुरुष छो सामान्य जनमां आवा गुणो अने आवी कळाओ होती नथी, तो तमारु खरु स्वाभाविक रूप जोवा मारु मन उत्कंठित छे, तेथी आ मायानो त्याग करी मारापर कृपा करी तमारु खरु स्वरूप बतावो " आ रीते तेणीना अत्यंत आग्रहथी मूळदेवे गुटिकाना प्रयोगथी पोतानु मूळ रूप प्रगट कर्यु दृष्टिरूपी चकोरने चंद्रसमान ते लावण्यना समुद्रने जोइ रोमांचित थयेली देवदत्ता विस्मय पामी पछी ' मारापर मोटी कृपा करी ' एम कही देवदत्ताए जाते तेना शरीरे अभ्यंग कर्यु

ए रीते बन्नेए साथे ज स्नान भोजन विगेरे करी घणवार गोष्ठी करवा मांडी तेमां देवदत्ता बोली के–" हे नाथ !

में लाखो चतुर पुरुषो जोया छे, पण तमारा विना बीजा कोइए मारुं चित्त हर्युं नथी, तेथी हुं एक ज प्रार्थना करुं छुं के जेवी रीते तमे मारा चित्तमां वस्या छो, तेवी ज रीते मारा घरमां पण तमारे रहेवुं." आवां प्रेमनां वचनो सांभळी मूळदेव बोल्यो के-" हुं द्रव्यरहित छुं तथा परदेशी छुं. मारापर आटलो बधो आग्रह राखवो तमने योग्य नथी. कारणके सर्व मनुष्यने धन उपर प्रेम होय छे, तेमां पण वेश्याजनने तो विशेषे करीने होय छे." इत्यादिक तेनां वचनो सांभळी वेश्या बोली के-" गुणीजनोने प्रेमनुं कारण द्रव्य होतुं नथी, पण गुण ज प्रेमनुं कारण होय छे. धन तो बाह्य पदार्थ होवाथी धनिक लोको अमने बहारथी ज स्पर्श करे छे, पण अमारा चित्तने विषे तो कळावान ज प्रवेश करे छे. तेथी तमारे कृपा करीने हमेशां मारे घेर रहेवुं." आ प्रमाणे आग्रह करी तेने पोतानुं वचन अंगीकार कराव्युं. पछी परस्पर प्रीतिवाळा ते बन्ने हमेशां विविध प्रकारनी क्रीडा करवा लाग्या.

एकदा देवदत्ता मूळदेवने साथे लइ राजसभामां नृत्य करवा गइ. त्यां मूळदेवे मनोहर पटह वगाडी तेणीनी पासे अति सुंदर नृत्य कराव्युं. ते जोइ राजाए प्रसन्न थइ देवदत्ताने वरदान मागवानुं कह्युं. ते वरदान देवदत्ताए राजा पासे ज थापणरूपे राखवा कह्युं. त्यारपछीथी मूळदेव उपर वधारे आसक्त थइ अने निरंतर तेनी साथे सुख भोगववा लागी. अहीं पण मूळदेवे वेश्याए घणीरीते समजाव्या छतां पण द्यूतनुं व्यसन मूक्युं नहीं.

ते नगरीमां अचळ नामनो एक सार्थवाह रहेतो हतो. ते मूळदेवना पहेलां देवदत्तामां रक्त हतो. तेथी ते जे जे मागती हती ते ते सर्व धनादिक तेणीने आपतो हतो. ' रागीजन पोताना प्राणोने पण आपी दे छे तो धननुं शुं कहेवुं? '

हवे मूळदेव देवदत्ता पासे दररोज आवे छे एम जाणी अचळ तेनापर क्रोध पाम्यो, अने निरंतर तेनां छिद्र जोवा लाग्यो अचळनी बीकथी ते मूळदेव धूर्त पण गुप्त रीते ज वेश्याने घेर जवा आववा लाग्यो एकदा अक्काए देवदत्ताने कह्यु के—"आ मूळदेव जुगारी अने धनरहित छे, तेने तु छोडी दे अने घणु धन आपनार अचळमां ज अचळ रागवाळी था एक म्यानमां बे तरवार कदापि रही शकशे नहीं" देवदत्ताए कह्यु—"हे माता ! हु केवळ धन उपर ज रागवाळी नथी, गुण उपर मारो राग वधारे छे" अक्काए घणी समजाव्या छतां तेणीए मूळदेवने तज्यो नहीं, त्यारे ते अक्का तेणीना उपर कोप पामी, तेथी देवदत्ता मूळदेवने माटे चदन मागती त्यारे अक्का तेने सुक्कु काष्ठ आपती, पुष्पनी माळाने बदले निर्माल्य आपती, शेरडीने बदले तेनु पुछडीयु आपती अने मदीराने बदले पाणी आपती ते जोइ देवदत्ता अक्काने पूछती के—"आ शु ?" त्यारे ते जवाब आपती के—"आ तारो प्रिय मूळदेव जेवो निरस छे, तेवी ज आ वस्तुओ पण तेने लायक (नीरस) छे तेथी तु तेने छोडी दे" देवदत्ताए कह्यु के—"हे माता ! तमे मूळदेवनी परीक्षा कर्या विना ज केम आम बोलो छो ?" अक्काए कह्यु—"तो परीक्षा करी बताव"

पछी परीक्षाने माटे देवदत्ताए दासी मोकलीने अचळ पासे शेरडी मागी, त्यारे तेणे एक गाडु भरीने शेरडी मोकली ते जोइ अक्काए तेनी उदारतानी प्रशसा करी, त्यारे देवदत्ता बोली के—"हे माता ! हु हाथणी होउ तो आवो सत्कार कर्या विनानी अने आटली बधी शेरडी मोकलवी योग्य छे" एम कही मूळदेवनी परीक्षा माटे तेनी पास पण दासी मोकली, त्यारे मूळदेवे शेरडीना पाच छ सांठा लइ मूळनो भाग अने पुछडीयानो भाग काढी नांखी वच्चेनो भाग लइ

तेने बराबर छोली तेमांथी गांठा काढी नांखी श्वे आंगळना कटका करी ते गंडेरीने कर्पूरथी सुवासित करी तेमां बीजा पण सुगंधि पदार्थो चडावी दरेक ककडो सोय उपर परोवी एक रकाबीमां नांखी तेना पर सुंदर वस्त्र ढांकी दासी साथे ते ककडा मोकल्या. ते जोइ हर्ष पामी देवदत्ताए माताने कह्युं के—" हे माता ! काच अने मणिनी जेम आ बन्नेनुं अंतर जुओ. " पछी अक्काए विचार कर्यो के—" आ पुत्री मूळदेवने छोडशे नहीं. तेथी हुं एवो कोइ उपाय करुं के आ धूर्त एनी मेळे ज आ नगर छोडीने चाल्यो जाय अने फरीने आवे ज नहीं. " एम विचारी अक्काए अचळने कह्युं के—" तमे परगाम जवानुं देवदत्ताने कही तमारे घेर रहेजो. पछी मूळदेव अहीं आवशे, त्यारे हुं तमने खबर आपीश, एटले तमे सुभटो सहित आवीने तेनुं एवुं अपमान करजो के फरीथी ते धूर्त अहीं आववा ज न पामे. " ए रीते संकेत करी तेज प्रमाणे अचळ देवदत्ताने " हुं परगाम जाउं छुं " एम कही तेणीने घणुं धन विगेरे आपी पोताने घेर गयो. पछी अचळने परगाम गयो धारी देवदत्ताए निःशंकपणे मूळदेवने बोलाव्यो अने बन्ने सुख भोगववा लाग्या. तेटलामां अक्काना संकेतथी अचळ पण सुभटोने साथे लइ तत्काळ त्यां आव्यो. तेने आवतो जोइ देवदत्ताए ते खबर मूळदेवने आप्या, एटले ते भयभीत थइ ते ज पलंगनी नीचे संताइ गयो. अचळे आनी अक्काना कहेवाथी मूळदेवने पर्यंकनी नीचे रहेलो जाणी तेज पर्यंक पर बेसी देवदत्ताने कह्युं के—" मने एवी जातनुं स्वप्न आव्युं छे तेथी तेने सत्य करवा माटे मारे आ पर्यंकपर बेठा बेठा ज स्नानादिक करवुं छे. " देवदत्ताए तेने स्नान करवाना बाजोठपर बेसवानुं घणी रीते कह्युं, तो पण ते मान्यो नहीं. त्यारे " पर्यंक तळाइ विगेरे किंमती वस्तु खराब थशे " एम देवदत्ताए कह्युं त्यारे ते बोल्यो

के—" एनाथी पण वधारे सारी वस्तुओ हु लावी आपीश " त्यारे अकाए पण अचलना कहेवा प्रमाणे करवानु कयु, तेथी पराधीन थयेली देवदत्ताए पोते तेने अभ्यग विगेरे करीने स्नान कराव्यु, तेनाथी मूळदेवनु आखु शरीर कादववाळु थयु तेणे विचार्यु के—" अहो ! मारे माथे केवी आपत्ति आवी ? अथवा कामी पुरुष शी शी आपत्ति न पामे ? हवे मारे शु करवु ? " इत्यादिक विचार करी ते मूळदेव मूढ बनी गयो

ते वखते अकानी सज्ञाथी अचळे पोताना सुभटो चोतरफ राखी मूळदेवने तेना केशवडे पकडी बहार काढीने कयु के—" अरे मूढ ! बोल, अत्यारे तारु कोण शरण छे ? अतुल धन आपी में स्वीकार करेली आ गणिकानी साथे क्रीडा करवा एवा तने हवे हु शु करु ? कहे " ते सामळी चोतरफ उभेला सुभटोने जोइ मूळदेवे विचार कर्यो के—" अत्यारे बळ देखाडवानो समय नथी " एम विचारी ते बोल्यो के—" हे सार्थवाह ! तने जे रुचे ते कर " ते सांभळी अचळे विचार्यु के—" आ कोइ महापुरुष छे सत्पुरुषने पण आ ससारमां विपत्ति आववी सुलभ छे दैवयोगे आनी आवी अवस्था थइ छे, तोपण तेनो निग्रह करवो योग्य नथी " इत्यादिक विचारी तेणे मूळदेवने कयु के—" आवी अवस्थामां आव्या छतां हु तने मूकी दउ छु, तारे पण कोइ वखते आवे समये मारो उपकार करवो " एम कही तेने मूकी दीधो

मूळदेव पण तरतज त्याथी नीकळी नगर बहार तळावे जइ वस्त्रो धोइ स्नान करी स्वस्थ थइ विचार करवा लाग्यो के—" अचळे मने कपटथी छेतर्यो छे, तेथी हु पण क्यांइ जइने तेनु वैर लेवानो उपाय करु " एम विचारी मूळदेव मार्गमां आवता मोटा अरण्यने एक ब्राह्मणनी सहायथी उतरी बेन्नातट नगर तरफ चाल्यो अरण्य उतरतां तेनी पासे

कांइ भातुं नहीं होवाथी तथा ते पेटभरु ब्राह्मणे पण तेने खावानुं नहीं आपवाथी अत्यंत क्षुधावडे पीडा पामतो ते चाल्यो. मार्गमां कोइ एक गाम आव्युं, ते गाममां भिक्षाने माटे ते घणुं भम्यो, त्यारे तेने एकला कुल्माष ज मळ्या. ते लइने ते गाम बहार जळाशय उपर आव्यो. तेवामां तपना तेजथी सूर्यनी जेवी कांतिवाळा अने शांत चित्तवाळा एक मुनिने मासोपवासने पारणे गाम सन्मुख जता जोइ मूळदेवे हर्ष पामी विचार्यु के–" आ समये मने मुनिना दर्शन थया तेथी हुं भाग्यवान छुं. मरुदेशमां कल्पवृक्षनी जेम आवे स्थाने आवा महामुनि मळवा अत्यंत दुर्लभ छे. आ कृपण गाममां आ मुनिने भिक्षा मळी शकशे नहीं. कारण के में आम तेम पुष्कळ भमीने महा मुश्केलीथी आटला कुल्माष मेळव्या छे. तो आ विशुद्ध कुल्माष आ मुनिने आपी मारा विवेकवृक्षने हुं सफळ करुं, हुं तो पछी गमे त्यां भमीने फरीथी कांइक भोजन मेळवीश."

आ प्रमाणे विचारी भक्तिथी तेणे ते कुल्माष ते मुनिने वहोराव्या. मुनिए पण शुद्ध जाणीने लीधा. ते वखते मूळदेवनी अति भक्ति जाणी पासे रहेली कोइ देवीए तेने कह्युं के–" हे वत्स ! साधुनी भक्ति करतां तें घणुं पुण्य उपार्जन कर्युं छे, तो तुं इच्छित वरदान माग." त्यारे मूळदेव हर्ष पामी बोल्यो के–" देवदत्ता वेश्या अने हजार हाथीवाळुं राज्य मने आपो." देवीए कह्युं– " ते तने शीघ्रपणे मळशे." पछी मूळदेव मुनिने नमी गाममां जइ फरी भिक्षा मागी जे मळ्युं ते खाइने आगळ चाल्यो. अनुक्रमे ते वेन्नातट नगरमां गयो. त्यां धर्मशाळामां घणा मुसाफरो साथे सुतो. रात्रिने छेल्ले पहोरे निर्मळ कांतिवाळो पूर्णचंद्र तेणे पोताना मुखमां प्रवेश करतो स्वप्नमां जोयो. तेज वखते तेवुं ज स्वप्न एक कार्पटिके पण जोयुं. जाग्या पछी ते कार्पटिके बीजाओने स्वप्ननुं फळ पूछ्युं, त्यारे तेओए कह्युं के–" तने आजे घी सहित खांड अने मांडा

मळशे ' तेटलाथी न ते सतोष पाम्यो

मूळदेव तो प्रात काळे उठी कोइ माळीनुं काम करी ते माळी पासेथी पुष्पफळ लइ नगरमां कोइ विद्वान निमित्तिआ पासे गयो तेने नमी पुष्पफळ तेनी पासे मूकी पोतानु स्वप्न नम्रताथी तेने जणाव्यु एटले ते निमित्तिआए तेने कह्यु के— " हु शुभवेळाए आ स्वप्ननु फळ तमने कहीश. परतु आजे तमे मारा अतिथि थाओ " एम कही तेने भोजन करावी ते पडित पोतानी पुत्री आग्रहथी तेने परणावी पछी कह्यु के–" आ स्वप्नथी तमे सात दिवसमा राज्य मेळवशो " ते सांभळी हर्ष पामी मूळदेव तेना आग्रहथी तेने ज घेर सुखेथी रह्यो पांचमे दीवसे मूळदेव नगरनी बहार चपक वृक्षनी नीचे जइ सुखे सुतो हतो ते वखते तेज नगरनो अपुत्र राजा मरण पामवाथी मत्रीओए हस्ती विगेरे पांच दिव्यो कर्यो ते नगरमा भमी भमी कोइ लायक नहीं जोवाथी नगर बहार जइ स्थिर रहेली चपकनी छायामां मूळदेवने सुतेलो जोइ अश्वे हेषा रव कर्यो, हस्तिए गर्जना करी, कळशे तेना पर अभिषेक कर्यो, चामरो तेने वींझवा लाग्या, अने श्वेत छत्र तेना मस्तकपर धारण थयु सारा स्वामीनी प्राप्तिथी हर्ष पामी लोकोए जय जय शब्द कर्यो पछी हस्तीए तेने पोताना स्कध पर बेसाड्यो ए रीते तेणे नगर प्रवेश कर्यो राजसभामा लइ जइ तेने सिंहासन पर बेसाडी मत्री अने सामतोए राज्याभिषेक कर्यो ते वखते देवीए आकाशवाणी करी के–" देवताना प्रभावथी आ राजा थयो छे, माटे आ पराक्रमी राजाने सौए मान्य करवो जो कोइ तेनी आज्ञा नहीं माने तो हु तेनो निग्रह करीश " ते सांभळी सर्व भय पामी तेनी भक्तिमां तत्पर थया पछी ते राजाए उज्जयिनी नगरीना विचारधवळ राजाने भेटणु मोकली तेनी साथे प्रीति बांधी

अहीं मूळदेव गया पछी तेनी अत्यंत विडंबणा थयेली जोइ कोप पामेली देवदत्ताए तिरस्कारपूर्वक अचळने कह्युं के–" शुं तुं मने परणेली स्त्री धारे छे ? के जेथी मारे घेर आवुं अयोग्य कृत्य करे छे ? आज पछी तारे बीलकुल मारे घेर आववुं नहीं. " एम कही तेने काढी मूकी पोते तत्काळ राजा पासे गइ. तेणे राजाने कह्युं के–"मारुं थापण राखेलुं वरदान आपो. " राजाए कह्युं–" तारी इच्छा प्रमाणे माग. " त्यारे तेणे माग्युं के–" मारे घेर मूळदेव विना बीजा कोइ पुरुषने आपे मोकलवो नहीं, अने मारे घेर जे अचळ आवे छे तेने आवतो अटकाववो. " राजाए कह्युं–" ते प्रमाणे थाओ. परंतु तेनुं कारण मने कहे. " त्यारे तेणीए प्रथमनो समग्र वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी राजाए कोप करी अचळ सार्थवाहने बोलावीने कह्युं के–" अरे ! शुं आ नगरीनो स्वामी तुं छे ? के जेथी आवुं बळ करे छे ? देवदत्ता अने मूळदेव के जे मारा राज्यनां रत्नो छे, तेमनुं तें अपमान कर्युं, तेथी हुं तने हमणां ज यमराजने घेर पहोंचाडुं छुं." ते सांभळी देवदत्ताए कह्युं–" हे स्वामी ! आ क्षुद्रने मारवाथी शुं फळ छे ? माटे तेने छोडी मूको." एम कही तेने छोडाव्यो. त्यारे राजाए तेने फरीथी कह्युं के–" आ देवदत्ताना कहेवाथी अत्यारे तने मुक्त करुं छुं. परंतु मूळदेव अहीं आवशे त्यारे ज तारी शुद्धि थशे, एटले तुं छुटीश. " त्यारपछी अचळे मूळदेवनी घणी शोध करी, पण ते तेने मेळवी शक्यो नहीं. तेथी राजाना भयने लीधे ते करीयाणां लइने पारसकूळ चाल्यो गयो.

अहीं मूळदेव देवदत्ता विना आखा राज्यने नीरस मानवा लाग्यो. तेथी एक लेख लखी पोताना दूतने देवदत्ता पासे मोकल्यो. दूते अवंतीमां जइ ते लेख देवदत्ताने आप्यो. देवदत्ता आनंद पामी वांचवा लागी. तेमां आ प्रमाणे लख्युं

हतु–" स्वस्तिश्री वेन्नातटथी मूळदेव अवंतीमां रहेली चित्तरूपी कमळनी हसी समान देवदत्ताने आलिंगन करी कहे छे के अत्र देवगुरुना प्रसादथी कुशळता छे. तारे पण कुशळतानी वार्ताथी अमने आनंद आपवो. बीजु साधुने दान आपवाथी देवीए प्रसन्न थइ वरदान आप्यु, त्यारे में देवदत्ता सहित हजार हाथीना वैभववाळु राज्य माग्यु. तेथी मने राज्य मळ्यु छे, पण तारा विना समग्र राज्य व्यर्थ लागे छे. तेथी तारे राजानी रजा लइ शीघ्र अहीं आववु." आ प्रमाणेनो पत्र वांचीने ते तुष्टमान थइ तेणे दूतने कह्यु के–" हु मूळदेवने विषे ज आसक्त छु, तो पण अहींना राजानी आज्ञा लइने त्यां आववु मने योग्य लागे छे." ते सांभळी ते दूत हर्ष पामी राजा पासे गयो, अने तेने नम्रतापूर्वक कह्यु के–" हे देव ! मूळदेवराजा मारा मुखे करीने आपनी पासे मागणी करे छे के–हे स्वामी ! देवदत्ता उपर मारो गाढ स्नेह छे, तेथी जो आपनी अने देवदत्तानी इच्छा होय तो तेने अहीं मोकलो." ते सांभळी राजाए कह्यु के–" आ राज्य पण ते विक्रम (मूळदेव) राजानु ज छे, तो तेणे मात्र आटलु ज शु माग्यु ?" एम कही देवदत्ताने बोलावी कह्यु के–" हे भद्रे ! घणे काळे तारी इच्छा फळीभूत थइ छे. देवीए मूळदेवने राज्य आप्यु छे तेथी ते तने बोलावे छे, माटे तारे जलदी त्यां जवु." ते सांभळी देवदत्ता अनुक्रमे वेन्नातट नगरे गइ. मूळदेव राजाए तेने मोटा उत्सवपूर्वक प्रवेश कराव्यो अने तेणीनी साथे विषयसुख भोगवतो अर्हत्पूजादिक धर्मकार्य निरंतर करवा लाग्यो.

अहीं अचळ जे पारसकूळमां गयो हतो ते असंख्य करीयाणां लइ अनुक्रमे फरतो फरतो वेन्नातट नगरे आव्यो, अने राजा पासे मोटु भेटणु लइने मळवा आव्यो. राजाए तेने ओळखी आसन विगेरे आपी तेनो आदर सत्कार कर्यो. परंतु

अचले राजाने ओळख्यो नहीं. तेथे राजाने विनंति करी के—“ हे देव ! मारुं करीयाणुं जोइ योग्य दाण लेवा पंचकुळने आज्ञा करो. ” राजाए कह्युं—“ हुं पोते पण कौतुकथी ते जोवा माटे आवीश. ” एम कही पंचकुळ सहित राजा तेनुं करीयाणुं जोवा गयो. तेने अचले मजीठ, सोपारी विगेरे करीयाणुं देखाड्युं. राजाए तेने पूछ्युं के—“ हे सार्थवाह ! आज करीयाणुं तमारी पासे छे ? के बीजुं कांइ छे ? ” ते बोल्यो—“ आटलुं ज छे. बीजानी पासे पण हुं असत्य न बोलुं तो राजानी समक्ष दाणचोरी केम करुं ? ” ते सांभळी राजाए पंचकुळने कह्युं के—“ आ सत्यवादी छे माटे तेनुं अर्ध दाण लेजो. परंतु मारी रुबरु तेनां करीयाणां तोळो. ” पछी तेने तोळतां वजन वधारे लागवाथी ते करीयाणांनी गुणो राजाए तोडावी तो तेनी अंदर मजीठ विगेरे करीयाणामां मोती, सुवर्ण, रुपुं अने परवाळा विगेरे उत्तम करीयाणां नीकळ्यां. ते जोइ राजाए कोपथी कह्युं के—“ अरे ! आ प्रत्यक्ष चोर छे, तेने बांधीने मारी पासे लावो. ” एम सुभटोने कही राजा पोताना महेलमां गयो. पछी सुभटो अचळने गाढ बंधनथी बांधी राजा पासे लइ गया. तेने राजाए बंधनथी छोडावी पूछ्युं के—“ हे सार्थवाह ! तुं मने ओळखे छे ? ” ते बोल्यो के—“ पृथ्वीपर प्रसिद्ध एवा आप विक्रमराजाने कोण न ओळखे ? ” राजाए कह्युं—“ विवेकना वचननी कांइ जरुर नथी. जो तुं मने ओळखतो हो तो कहे. ” त्यारे ते बोल्यो के—“ हे देव ! बीजी रीते हुं आपने ओळखतो नथी. ” त्यारे राजाए देवदत्ताने बोलावी तेने देखाडी. ते जोइ अचळ अत्यंत आकुळ व्याकुळ थइ गयो, अने लज्जाथी तेणे पोतानुं मुख नीचुं कर्युं. त्यारे देवदत्ताए तेने कह्युं के—“ जे मूळदेवनो तें पराभव कर्यो हतो, तेना ज हाथमां अत्यारे तारा प्राण अने धन विगेरे आव्यां छे. तो पण

मा दयाळु राजा तने मुक्त करे छे " ते सांभळी ते अचळ नम्रताथी नमेना पगमां पडी बोल्यो के—" मारा सर्वे अपराधो क्षमा करो " पछी देवदत्ताए आदरथी तेने स्नान भोजन विगेरे कराव्यु, राजाए पण तेनुं दाण माफ करी तेने घणां मूल्यवाळां रत्नो विगेरे आपी तेनो सत्कार कर्यो ' सत्पुरुषो शत्रु उपर पण उपकार करनारा होय छे ' पछी पोताना दूतने मोकली धनवीना राजाने कहेवराव्यु के—" अचळनो अपराध में माफ कर्यो छे, तेथी हवे तेने कोइ हरकत करशो नहीं " ए रीते मूळदेव राजा निष्कटक राज्य सुखे भोगववा लाग्यो

हवे ते धर्मशाळामां मूळदेवनी साथे ज अने तेना जेवुं ज स्वप्न जे कार्पटिक आव्युं हतु, तेणे मूळदेवने ते स्वप्नना प्रभावथी ज राज्य मळ्यु सांभळ्यु, तेथी ते विचारवा लाग्यो के—" मने धिक्कार छे, के जेथी में ते वखते तेवु उत्तम स्वप्न मद मतिवाळाने कहेवाथी निष्फळ गुमाव्यु तो हजु पण सरस गोरस (छाश) नु पान करीने हु सुइ जाउ, के जथी राज्यने आपनारु तेवु स्वप्न मने फरीथी आवे " ए प्रमाणे विचार करी राज्यनी इच्छाथी ते हमेशां छाश पीने सुवा लाग्या, परंतु तेवु स्वप्न तेने फरीथी प्राप्त थयु नहीं कदाच ते कार्पटिक कोइ काळे पण तेवु स्वप्न पामे तोपण प्रमादथी गुमावेलो मनुष्य भव फरीथी प्राप्त थइ शके नहीं. इति स्वप्न दृष्टात ६

अथ चक्र (राधावेध) दृष्टात ७

इन्द्रपुर नगरमां इन्द्रदत्त नामे राजा राज्य करतो हतो तेने घणी राणीओ हती तेओनी कुक्षिथी उत्पन्न थयेला बावीश पुत्रो राजाने अत्यत वहाला हता राजाए महोत्सव पूर्वक ते सर्वेने कळा ग्रहण करवा माटे कळाचार्य पासे मूक्या

एकदा राजाए अत्यंत मनोहर रूपवाळी मंत्रीनी पुत्रीने जोइ एटले ते तेने परण्यो. परंतु परण्या पछी कोइपण वखत राजाए तेणीनो स्पर्श कर्यो नही, तेमज तेनी सामुं जोयुं पण नहीं, अने घणी स्त्रियाओ होवाथी तेने ते सांभरी पण नहीं. एकदा ऋतुस्नान करेली तेणीने जोइ राजाए बीजी राणीओने पूछ्युं के–" आ कोण छे ? " तेओए कह्युं के–" हे स्वामी ! ते आपनी ज पत्नी छे. " ते सांभळी राजा तेणीनी साथे ते रात्रि रह्यो. तेज रात्रिए तेणीए गर्भ धारण कर्यो. बीजे ज दिवसे तेणीए ते गर्भ धारणनो वृत्तांत पोताना पिता मंत्रीने कह्यो, तथा राजानी साथे थयेली वातचीत निशानी साथे कही बतावी. मंत्रीए पोतानी वहीनी चोपडीमां ते गर्भ विगेरेनी सर्व हकिकत निशानी सहित लखी राखी.

राजाने तो फरीथी ते मन्त्रीपुत्री पाछी स्मरणमां ज आवी नहीं. तेथी मन्त्रीए तेने पोताने घेर लइ जइने राखी. त्यां तेने उत्तम लक्षणवाळो पुत्र थयो. तेनुं नाम मंत्रीए सुरेंद्रदत्त पाड्युं. पछी ते पुत्र वृद्धि पामी आठ वर्षनो थयो, त्यारे मंत्रीए तेने कळाचार्य पासे कळा शीखवा मोकल्यो. त्यां ते बुद्धिमान अनायासे कळा शीखवा लाग्यो. तेमां कळाचार्यनी कृपाथी तथा मंत्रीना प्रयासथी ते अनुक्रमे सर्व कळाओ शीख्यो. अने धनुर्वेदनी विद्यामां ते एटलो बधो निपुण थयो के ते राधावेध पण सहेलाइथी साधी शकतो हतो. राजाना बीजा जे बावीश पुत्रो हता, तेमने कळाचार्य घणी महेनतथी शीखवतो हतो, तोपण क्रीडामां ज चित्तवाळा तेओने कोइपण कळा उत्कृष्ट प्राप्त थइ नहीं. कोइ वखत उपाध्याय तेमने शीखवा माटे धमकी आपे के मारे तो तेओ रोता रोता पोतानी माता पासे जाय, एटले ते माताओ पण उपाध्यायने ठपको आपीने कहे के—" अमारी जेवी राणीओने पुत्रो थवा बहु दुर्लभ छे, तेथी अमारा पुत्रोने जेम सुख उपजे तेम तमारे

भणाववा, तेमने कदापि मारवा नहीं ” ते सामळी उपाध्यायने विचार थयो के—“ आ राजपुत्रोने भणाववाथी मने सन्मान तो मळ्यु नहीं, परतु उलटो ठपको मळ्यो तेथी आ अविनीत राजपुत्रोने भणाववाथी कांइ पण फळ थवानु नथी ” एम विचारी तेणे तेमनी उपेक्षा करी तेथी तेओ नामनी ज कळाओ शीख्या.

ए अवसरे मथुरापुरीमां जितशत्रु नामनो राजा राज्य करतो हतो तेने त्रण भुवननी स्त्रीओने रूपलक्ष्मीथी जीते तेवी एक पुत्री थइ हती. तेनु नाम निर्वृति राख्यु हतु ते सर्व कळाओमा निपुण थइने युवावस्था पामी एटले राजाए तेने पूछ्यु के—“ हे वत्से ! तने केवो वर प्रिय छे ? ” ते बोली के—“ जे स्फुट रीते राधावेध साधे, ते वर मने पसद छे ” ते सांभळी राजाए विचार कर्यो के—“ इद्रपुरना इद्रदत्त राजाना घणा कुमारो निरतर कळाभ्यास करता सभळाय छे, तेथी तेओ राधावेध करी शकता हशे ” एम धारी पोताना वृद्ध मत्रीओ तथा चतुरग सैन्य सहित ते पुत्रीने इद्रपुर मोकली तेने आवेली जाणी इद्रदत्त राजाए हर्ष पामी मोटा उत्सवपूर्वक पुरप्रवेश कराव्यो पछी राधावेधने योग्य मडप करावी[1] पोताना पुत्रोने राधावेध साधवा उठाड्या ते सर्वेए अनुक्रमे उभा थइ अनेक बाणो मूक्यां, परतु बावीशमांथी कोइ पण राधावेध साधी शक्यो नहीं ते जोइ इद्रदत्त राजा घणो खेद पाम्यो त्यारे मत्रीए कह्यु के—“ हे देव ! शा माटे खेद करो छो ? हजु मारी पुत्रीथी उत्पन्न थयेलो आपनो एक पुत्र बाकी छे, ते अवश्य राधावेध साधशे ” राजाए कह्यु—“ हे मत्री ! ते पुत्र विषे मने कांइपण सांभरतु नथी ” ते सांभळी मत्रीए राजा पासे ते दिवसे लखेली वहीनी चोपडी मूकी ते वांची

१ लक्ष्मीवल्लभीमां तो मथुरामा मडप रची त्यांना राजाए सव राजाओने बोलाव्या विगेरे लखे छे

राजाने सर्व वृत्तांत स्मरणमां आव्यो. पछी तेणे पूछ्युं के—" हे मंत्री ! ते मारो पुत्र क्यां छे ? " त्यारे मंत्रीए तेने राजा पासे बोलाव्यो. ते राजाने प्रणाम करी नम्रताथी उभो रह्यो. तेने आलिंगन करी राजाए कह्युं के—"हे वत्स! हे महाबुद्धिशाळी! आ मारा बीजा पुत्रोमांथी कोइए राधावेध साध्यो नथी, तेने तुं साधीने आ कन्या सहित राज्यने पण ग्रहण कर." ते सांभळी " जेवी पूज्यनी आज्ञा. " एम कही ते स्तंभनी पासे गयो. पछी धनुष लइ तेना पर बाण चडावी हाथनी मूठी उंची अने दृष्टि नीची राखी योगीनी जेम स्थिर चित्ते उभो रह्यो. ते वखते निर्वृति कन्याए तेनुं स्वरूप जोइ विचार कर्यो के—" जो आ कुमार राधावेध करे तो हुं कृतार्थ थाउं. " तथा सर्व राजकुमारो विचारवा लाग्या के—" आ राधावेध न करी शके तो ठीक. " एम धारी तेना चित्तनो व्याक्षेप करवा माटे कोळाहळ करवा लाग्या. तो पण एक चित्तवाळा तेणे एक ज बाण मूकी तत्काळ राधावेध कर्यो. ते जोइ कन्या अने राजा विगेरे सर्व हर्ष पाम्या. राजाए कह्युं के—" हे वत्स ! ताराथी ज हुं पुत्रवाळो थयो छुं. " एम कही तेणे तेने प्रीतिथी आलिंगन कर्युं. पछी ते कन्या राजाए तेने परणावी अने अनुक्रमे राज्य पण तेने ज आप्युं. बावीश कुमारोए अभ्यास नहीं करेलो होवाथी तेओ राधावेध करी शक्या नहीं. छतां कदाच दिव्य प्रभावथी तेओ पण राधावेध करी शके, परंतु प्राणी प्रमादथी गुमावेलो मनुष्य भव फरीथी पामी शके नही. इति चक्र दृष्टांत ७.

अथ चर्म दृष्टांत ८.

कोइ ठेकाणे हजार योजनना विस्तारवाळुं एक सरोवर हतुं, तेमां अनेक जळचरो रहेता हता. तेना पाणी उपर सेवा-

ळनी जाळ परस्पर गुथाइने एवी थइ गइ हती के जाणे चर्मथी मढ्यु होय तेवु ते सरोवर देखातु हतु. तेमां कोइ एक काचबो पुत्र पौत्रादिक घणा परिवारवाळो रहेतो हतो, ते एकदा पोतानी ग्रीवाने प्रसारीने चोतरफ फरतो हतो, तेटलामां दैवयोगे प्रबळ वायुना योगथी ते सेवाळमां एक नानु छिद्र पडयु एटले तेमांथी तेनी ग्रीवा बहार नीकळी तेथी तेणे उचु जोयुं तो पूर्णिमाना चद्रथी अने असरव्य ताराओथी शोभतु आकाश देखायु ते अपूर्व शोभा जोइ काचबो घणो आनद पाम्यो, अने पोताना कुडुबने ते शोभा देखाडवाना हेतुथी पाछो डुबकी मारी स्वजनोपासे आव्यो ते तेओने लइने अपूर्व शोभा बतावया चाल्यो अने ते मोटा सरोवरमां घणा काळ सुधी भटक्यो परतु वायुने ज लीधे पाछु ढकाइ गयेलु ते छिद्र फरीथी तेना जोवामा आव्यु नहीं, छतां दैवयोगे कदाच ते काचबो फरीथी ते छिद्रने पामे, तो पण प्रमादथी हारेला मनुष्यभवने प्राणी फरीथी पामी शकतो नथी इति चर्म द्दष्टात ८

अथ युग द्दष्टात ९

असरव्य योजनना विस्तारवाळो अने सहस्र योजन उडो स्वयभूरमण समुद्र सर्व असरव्याता द्वीपो अने समुद्रोनी फरतो छेवटे वळयाकारे रहेलो छे ते समुद्रमां पूर्व दिशाए कोइ देव कौतुकथी युग (गाडांनु धोसरु) नांखे अने पश्चिम दिशाए तेनी शमिला (खीली–सांबेल) नांखे, पछी ते अपार समुद्रमां भमती भमती शमिला शु पोतानी मेळे कदापि ते युगमां पेसे ? न ज पेसे कदाच दैवयोगे ते युगमां ते शमिला पोतानी मेळे प्रवेश करे, तो पण पुण्यहीन मनुष्य आ भव हारी गया पछी फरीथी मनुष्य भव पामतो नथी. इति युग द्दष्टात ९

अथ परमाणु दृष्टांत १०

एक मोटा माणिक्यना स्तंभनुं कोइ देव पोताना सामर्थ्यनी परीक्षा करवा माटे बारीक चूर्ण करी एक नळिकामां नांखे. पछी मेरु पर्वत पर जइ त्यांथी सर्व दिशामां फुंक मारीने ते परमाणुओ उडाडी देय. ते परमाणुओ पण वायुना जोरथी सर्व दिशाओना छेडा सुधी चोतरफ वीखराइ जाय. त्यारपछी तेज परमाणुओ एकठा करी तेज स्तंभ हतो तेवो बनाववा आ त्रण जगतमां कोइ पण शक्तिमान थाय ? न ज थाय. तेज रीते प्रमादीए गुमावेलो मनुष्यभव तेने फरीथी प्राप्त थतो नथी. अथवा कोइ राजानी घणा स्तंभोथी शोभती सभा अग्निथी बळीने भस्म थइ जाय. पछी ते सभा पाछी हती तेवी अने तेना तेज परमाणुवडे शुं कोइ पण बनावी शके ? न बनावी शके. तेज रीते प्रमादथी गुमावेलो मनुष्यभव पण फरीने मळी शकतो नथी. इति परमाणु दृष्टांत १०.

आ रीते मनुष्य भवनी दुर्लभता देखाडवा माटे श्री जिनेश्वरे दश दृष्टांतो कह्या छे. ते सांभळीने हे भव्य प्राणीओ ! आवा दुर्लभ मनुष्य जन्मने पामीने तेने सफळ करवा माटे जिनेंद्रे प्ररूपेला धर्मने विषे प्रमादने छोडी निरंतर उद्यम करो के जेथी मोक्षनी प्राप्ति थाय.

हवे जे रीते मनुष्य भव दुर्लभ छे ते देखाडे छे.

समावण्णा णं संसारे, नाणागोत्तासु जाइसु । कम्मा नाणाविहा कट्टु, पुढो विस्संभिया पया ॥ २ ॥

अर्थ—(ससारे) ससारमां (नाणागुत्तासु) अनेक नामवाळी (जाइसु) क्षत्रियादिक जातिने विषे (समावण्णा) मनुष्यपणाने पामेला (पया) प्रजा–जीवो (नाणाविहा) नाना प्रकारना (कम्मा) कर्मो (कट्टु) करीने (पुढो) पृथक् एटले जुदी जुदी दरेक योनिमां उत्पन्न थइ (विस्सभिआ) जगतने पूर्ण करनारा थाय छे एटले कोइ वखत कोइ ठेकाणे अने कोइ वखत कोइ ठेकाणे एम सर्व ठेकाणे उत्पन्न थइ आखा जगतने दरेक जीवे व्याप्त कर्युं छे २

एज वातने स्पष्ट करे छे—

एगया देवलोएसु, नरएसुवि एगया । एगया आसुरं कायं, अहाकम्मेहिं गच्छइ ॥ ३ ॥

अर्थ—(एगया) एकदा एटले शुभ कर्मना उदय वखते जीव (देवलोएसु) सौधर्मादिक देवलोकमां जाय छे एटले त्यां देवपणे उत्पन्न थाय छे अने (एगया) एकदा एटले अशुभ कर्मना उदयथी (नरएसुवि) तेज जीव नरकने विषे पण उत्पन्न थाय छे (एगया) एकदा एटले सराग संयम, बाळतप विगेरे कर्मना उदयथी (आसुरं) असुर संबंधी (कायं) निकायमां जाय छे एटले भवनपत्यादिमां उत्पन्न थाय छे ए रीते (अहाकम्मेहिं) यथाकर्मवडे एटले ते ते गतिने योग्य एवा कर्मवडे जीव (गच्छइ) ते ते जुदी जुदी गतिमां जाय छे–उत्पन्न थाय छे ३

एगया खत्तिओ होई, तओ चंडालबोक्कसो । तओ कीडपयंगो अ, तओ कुंथुपिवीलिआ ॥ ४ ॥

अर्थ—(एगया) एकदा जीव (खत्तिओ) क्षत्रिय एटले राजा (होई) थाय छे, (तओ) त्यार पछी (चंडाल-

वोकसो) चंडाळ अने वोकस एटले शूद्र पिता अने ब्राह्मणी माताथी उत्पन्न थयेलो वर्णसंकर थाय छे. (तओ) त्यारपछी वळी (कीडपयंगो) कीडो अने पतंग पण थाय छे. (अ) अने (तओ) त्यारपछी (कुंथुपिवीलिआ) कुंथु अने पिपीलिका–कीडी पण थाय छे. ४.

आ प्रमाणे सर्वत्र भ्रमण करतां छतां पण जे जीवो गुरुकर्मी होय छे ते निर्वेद (खेद) पामता नथी ते कहे छे–

एवमावट्टजोणीसु, पाणिणो कम्मकिव्विसा । न निव्विज्जंति संसारे, सव्वट्ठेसु व खत्तिआ ॥ ५ ॥

अर्थ—(एवं) ए प्रमाणे (आवट्टजोणीसु) आवर्त एटले वारंवार भ्रमण करवा रूप चोराशी लाख योनिओने विषे (कम्मकिव्विसा) क्लिष्टकर्मे करीने अधम एवा (पाणिणो) जीवो (संसारे) आ संसारने विषे (न निव्विज्जंति) निर्वेद पामता नथी. एटले आ संसार भ्रमणथी मारो मोक्ष क्यारे थशे ? एवो विचार करी वैराग्य पामता नथी. (व) जेम (खत्तिआ) क्षत्रियो एटले राजाओ (सव्वट्ठेसु) धन, कनक विगेरे सर्व अर्थने विषे खेद पामता नथी. एटले मनोहर शब्दादिक विषयो भोगवता छतां तेमनी तृष्णा उलटी वधतीज जाय छे–घटती नथी. तेम ते ते योनिओमां वारंवार उत्पन्न थया छतां जीवोने तेमांज आसक्ति रहे छे. नहीं तो ते जन्म मरणादिनो नाश करवा केम यत्न न करे ? ५.

कम्मसंगेहिं संमूढा, दुक्खिआ बहुवेअणा । अमाणुसासु जोणीसुं, विणिहम्मंति पाणिणो ॥ ६ ॥

अर्थ—(कम्मसंगेहिं) ज्ञानावरणीयादिक कर्मना संबंधे करीने (संमूढा) अत्यंत मूढ थयेला, तथा (दुक्खिआ)

मनमां मानसीक पीडावडे घणा दुःखी थता, तथा (बहुवेअणा) शरीरे घणी वेदना पामता (पाणिणो) जीवो (अमाणुसासु) मनुष्य शिवाय बीजी एटले नरक तिर्यंच अने आभियोगिकादिक अधम देवगति संबंधी (जोणीसु) योनिओने विषे (विणिहम्मति) हणाय छे अर्थात् एवी योनिओमां भम्या करे छे–तेमांथी निस्तार पामता नथी तेथी आ मनुष्य भवने दुर्लभ कहेलो छे

त्यारे मनुष्यभवनी प्राप्ति शी रीते थाय ? ते कहे छे—

कम्माण तु पहाणाए, आणुपुव्वी कयाइ उं। जीवा सोहिमणुपत्ता, आययंति मणुस्सय ॥ ७ ॥

अर्थ—(तु) परतु (आणुपुव्वी) अनुक्रमे–धीरे धीरे (कम्माण) नरकगति विगेरे पमाडनारा अनंतानुबंध्यादिक कर्मोनी (पहाणाए) हानि थवा वडे करीने (कयाइ उ) कदाचितज–कोइकज वार (जीवा) जीवो (सोहिं) क्लिष्ट कर्मना नाशरूप शुद्धिने (अणुपत्ता) पाम्या थका (मणुस्सय) मनुष्यभवने (आययंति) ग्रहण करे छे–स्वीकार करे छे एटले पामे छे थोडा कषाय (कषायनी मंदता) अने विशेष शुद्धिए करीनेज मनुष्यभवनु आयुष्य बंधाय छे ७.

आ रीते कदाच मनुष्यभव प्राप्त थाय, तोपण धर्मनु श्रवण दुर्लभ छे ते उपर कहे छे—

माणुस्स विग्गहं लध्धु, सुई धम्मस्स दुल्लहा। जं सुच्चा पडिवज्जंति, तवं खंतिमहिंसय ॥ ८ ॥

अर्थ—(माणुस्स) मनुष्यभव संबंधी (विग्गह) शरीरने (लध्धु) पामीने पण (धम्मस्स) धर्मनु (सुई) श्रवण

करवुं ते (दुल्लहा) दुर्लभ छे. (जं) के जे धर्मने (सुच्चा) सांभळीने (तवं) अनशनादिक बार प्रकारना तपने, तथा (खंतिं) क्रोधना नाशरूप क्षमाने, उपलक्षणथी मानादिकना त्यागरूप मार्दवादिकने, तथा (अहिंसयं) अहिंसापणाने, आ प्रथम व्रतना उपलक्षणथी सत्य विगेरे बीजां चार व्रतोने (पडिवज्जंति) भव्य जीवो अंगीकार करे छे. अहीं तप एक, क्षमा विगेरे चार अने महाव्रतो पांच कहेवाथी दश प्रकारनो धर्म छे एम कह्युं. ८.

धर्मश्रवण प्राप्त थया छतां पण ते पर श्रद्धा थवी दुर्लभ छे. ते बतावे छे—

आहच्च सवणं लध्धुं, सद्धा परमदुल्लहा । सोच्चा नेआउअं मग्गं, बहवे परिभस्सई ॥ ९ ॥

अर्थ—(आहच्च) कदाचित् (सवणं) धर्मनुं श्रवण तथा मनुष्यभव (लध्धुं) पामीने पण (सद्धा) धर्मपर रुचि थवी ते (परमदुल्लहा) अत्यंत दुर्लभ छे. केम अत्यंत दुर्लभ छे ? ते कहे छे. कारण के (नेआउअं) न्याययुक्त (मग्गं) सम्यग्दर्शनादिक मार्गने (सोच्चा) सांभळीने (बहवे) घणा जीवो (परिभस्सई) जमालि विगेरे निन्हवोनी जेम ते न्यायमार्गथी भ्रष्ट थाय छे. अर्थात् जे प्राप्त थया छतां पण जतुं रहे ते चिंतामणिनी जेम अत्यंत दुर्लभ ज होय छे. ९.

अहीं जमालि विगेरे सात निन्हवोनी कथा कहे छे—

पहेला निन्हव जमालिनी कथा.

श्रीकुंडपुर नगरमां श्रीमहावीरस्वामीनी व्हेन सुदर्शनाने परणावी हती, तेने जमालि नामे पुत्र थयो हतो. ते

श्रीमहावीरस्वामीनी पुत्री प्रियदर्शनाने परण्यो हतो एकदा श्रीमहावीरस्वामी श्रीकुंडपुरना उद्यानमां समवसर्या ते वखते जमालि पोतानी स्त्री सहित भगवानने वांदवा गयो त्यां स्वामीनी देशना सांभळी वैराग्य पामीने मातापितानी आज्ञा लइ मोटा उत्सव पूर्वक पांचसो क्षत्रियो सहित तेणे दीक्षा लीधी, अने तेनी प्रिया प्रियदर्शनाए पण हजार स्त्रीओ सहित दीक्षा लीधी पछी स्वामीनी साथे विचरतां जमालिए दुस्तप तप कर्या अने अग्यार अंगनो अभ्यास कर्यो एटले स्वामीए तेने पांचसो क्षत्रिय साधुओ अने प्रियदर्शना सहित हजार साध्वीओ तेनेज परिवार तरीके सोंपी

एकदा जमालिए प्रभु पासे एकला-स्वतंत्र विचरवानी आज्ञा मागी त्यारे प्रभुए तेमां काइ लाभ न जोयो, तेथी ते मौनज रह्या तेथी जमालिए विचार्युं के-" मने निषेध कर्यो नहीं, तेथी तेमनी अनुमतिज थइ " एम धारी ते पोताना सर्व परिवार सहित एकलो विचरवा लाग्यो अनुक्रमे विचरतां विचरतां ते श्रावस्ती नगरनी बहार तिंदुक नामना उद्यानमां कोष्टक नामना चैत्यने विषे आवीने रह्यो त्यां अंत प्रांत आहार लेवाने लीधे तेना शरीरमां दाहज्वर उत्पन्न थयो तेथी ते बेसवाने पण शक्तिमान न रह्यो, त्यारे तेणे सुइ जवानी इच्छाथी पोताना शिष्योने कह्युं के-" मारे माटे संथारो करो " शिष्ये संथारो करवा मांड्यो परंतु जमालिए बेसवाने अशक्त होवाथी फरीने पूछ्युं के-" संथारो कर्यो ? " शिष्ये कह्युं ' कर्यो ' एटले ते उभो थइ त्यां आवीने जुए छे तो संथारो कर्यो नथी, पण करातो छे एटले तेणे कह्युं के-' हजु करी रह्या नथी ने कर्यो केम कह्यो ? ' शिष्य बोल्यो-' महाराज ! करातो होय ते कर्यो कहेवाय छे ' ते सांभळी मिथ्यात्वना उदयने लीधे जमालिने विचार थयो के—" जिनेश्वर कहे छे के ' क्रियमाण कृत '

एटले जे कार्य करातुं होय ते कर्युं कहेवाय. आवुं तीर्थंकरनुं वचन साचुं शी रीते ? केमके आ संथारो हजु करातो छे, कर्यो नथी. तेथी भगवाननुं वचन प्रत्यक्ष प्रमाणथी ज विरुद्ध छे." एम विचारी तेणे सर्व साधुओने बोलावीने कह्युं के-"हे साधुओ ! 'क्रियमाणं कृतं' ए भगवाननुं वचन प्रत्यक्ष रीते विरुद्ध होवाथी असंगत जणाय छे. कारण के आ संथारो करातो छे तेने कर्यो कहेवो न जोइए. केमके जेमां सुनारूप अर्थ क्रिया थाय तेज संथारो कर्यो कहेवाय. एज प्रमाणे चालवा मांडयुं ते चाल्युं ज कहेवाय अने बोलवा मांडयुं ते बोल्युं ज कहेवाय इत्यादिक जिनेंद्रनां वचनो असत्य छे."

ते सांभळी केटलाक साधुओए तेनुं वचन अंगीकार कर्युं, अने केटलाके अंगीकार न कर्युं, तेथी तेओ बोल्या के-"हे जमालि ! श्रीमान् भगवानना वचननो आशय एवो छे के-जे कार्य करवा मांडयुं तेज कर्युं कहेवाय छे, जे कार्य करवा मांडयुं नथी, ते कदापि कर्युं कहेवाशे नहीं. करातुं अने कर्युं ए बन्ने एकज पदार्थना पर्यायो छे, तेथी एक पदार्थमां करातुं अने बीजा पदार्थमां कर्युं एम कहेवाशे ज नहीं. तेथी 'करातुं ते कर्युं' एवुं श्री महावीर स्वामीनुं वचन सत्यज छे तेने तमे पण अंगीकार करो" इत्यादिक घणी रीते तेने समजाव्यो. तोपण मिथ्यात्वना उदयने लीधे तेणे ते अंगीकार कर्युं नहीं, त्यारे ते साधुओ तेनो त्याग करी भगवाननी पासे आवीने रह्या.

प्रियदर्शना साध्वी पतिपरना रागने लीधे सहस्र साध्वीओना परिवार सहित जमालि पासे ज रही. एकदा विहार करती ते साध्वी प्रियदर्शना ढंक नामना कुंभकारनी शाळामां रही. ते कुंभकार भगवाननो परम भक्त श्रावक हतो. तेणे विचार कर्यो के-"भगवानना वचनने नहीं माननारी आ साध्वीने हुं कोइपण प्रकारे बोध पमाडुं." एम विचारी एकदा

ते नींभाडामांथी वासण काढतो हतो, ते वखते ते साध्वी स्वाध्यायमां लीन हती ते समय जोइ तेणे तेणीना साडा पर एक सळगतो अगारो नांख्यो तेनाथी बळतु पोतानु वस्त्र जोइ ते साध्वी एकदम बोली उठ्या के–"हे श्रावक! मारी साडी तें बाळी नांखी " त्यारे कुमकार बोल्यो के–" हे साध्वी ! तमारी साडी बळे छे, पण बळी गइ नथी अने तमारा मतमां बळती वस्तुने बळी कहेवाती नथी, तो तमे बळी केम कही ? " आ प्रमाणे ते कुमकारना युक्तिवाळा वचनोथी ते प्रतिबोध पामी एटले तेणे जमालि पासे जइने कह्यु के–" भगवाननु वचन सत्य छे, माटे ते तमे पण अगीकार करो. " तोपण तेणे अगीकार कर्युं नहीं त्यारे ते प्रियदर्शना जमालिनो त्याग करी पोताना सहस्र साध्वीना परिवार सहित श्री महावीरस्वामी पास आवी

एकदा श्री महावीरस्वामी चपानगरीमां समवसर्या, त्यारे जमालि भगवान पासे समवसरणमां आवी बोल्यो के–" हे भगवान ! तमारा सर्व शिष्यो छद्मस्थपणे ज मृत्यु पामशे, अने हु तो केवळी थयो छु " ते सांभळी श्रीगौतमस्वामी बोल्या के–" हे जमालि ! जो तमने केवळज्ञान थयुं होय तो मारा बे प्रश्ननो जवाब आपो के–आ लोक शाश्वत छे के अ शाश्वत छे ? तथा जीव शाश्वत छे के अशाश्वत छे ? " ते सांभळी तेनो उत्तर आपवामां अशक्त थइ गयेलो जमालि मौन रह्यो त्यारे श्री भगवान बोल्या के–" हे जमालि ! मारा घणा शिष्यो आ बन्ने प्रश्ननो उत्तर आपी शके तेवा छे तोपण हुज कहु छु के-हे जमालि ! आ लोक पहेलां नहोतो, हमणां नथी अने आगळ नहीं होय एवु कदापि कही शकाशे नहीं तेथी आ लोक त्रणे काळे रहेलो छे माटे शाश्वत कहेवाय छे तथा आ लोक उत्सर्पिणीना विपयवाळो थइ पछी अवसर्पि

ग्रीना विषयवाळो थाय छे., माटे आवा आवा पर्यायोने लइने आ लोक अशाश्वत पण कहेवाय छे. एज प्रमाणे जीव पण त्रणे काळमां होवाथी शाश्वत छे, अने देवपणुं, मनुष्यपणुं, तिर्यंचपणुं विगेरे पर्यायने पामवाथी अशाश्वत पण कहेवाय छे." आ प्रमाणे स्वामीए समजाव्या छतां पण ते जमालि प्रतिबोध पाम्यो नहीं.

पछी ते त्यांथी नीकळी पृथ्वीपर विचरवा लाग्यो. तेणे घणा मुग्ध जनोने भरमाव्या. अने घणा छठ्ठ अठ्ठमादिक तपवडे पोताना आत्माने भावता तेणे चिरकाळ सुधी चारित्रनुं पालन कर्युं. छेवट अर्धमासनु अनशन करी ते उत्सूत्र प्ररूपणाने आलोच्या विना ज काळ करी छठ्ठा देवलोकमां तेर सागरोपमना आयुष्यवाळो किल्बिषिक देव थयो. त्यांथी चवी उत्सूत्रनी प्ररूपणाने लीधे ते घणा काळसुधी संसारमां परिभ्रमण करी छेवट सिद्धि पदने पामशे. आ प्रमाणे प्रथम जमालि प्रतिबोध पाम्यो हतो, परंतु पछीथी मिथ्यात्वना उदयथी विपरीत भाव पाम्यो, तेथी धर्मश्रद्धा चिंतामणि रत्ननी जेवी अति दुर्लभ छे. आ जमालि श्रीवीर भगवानने केवळज्ञान थया पछी चौद वर्षे निन्हव थयो हतो. इति प्रथम निन्हव जमालिनी कथा. १.

अथ बीजा निन्हव तिष्यगुप्तनी कथा.

श्रीमहावीरस्वामीने केवलज्ञान थया पछी सोळ वर्षे बीजो तिष्यगुप्त निन्हव थयो. तेनी कथा आ प्रमाणे छे—राजगृह नगरमां गुणशील नामना चैत्यने विषे वसु नामना सूरि महाराज समवसर्या. तेनो एक तिष्यगुप्त नामे शिष्य पूर्वनो अभ्यास करतो हतो. तेमां एकदा आत्मप्रवाद नामनुं सातमुं पूर्व भणतां जीवना प्रदेश विषेनो विषय आव्यो. तेमां

एवु कह्यु के–" जीवनो एक प्रदेश ते जीव कहेवाय नहीं, बे प्रदेश पण जीव नथी, एम त्रण, चार, पाच, सख्याता अने छेवट असख्याता प्रदेश पण ज्यासुधी एक प्रदेश पण ओछो होय त्यांसुधी ते जीव कहेवाय नहीं परतु लोकाकाशना जेटला प्रदेशो छे तेटला सपूर्ण प्रदेशवाळो जीवज जीव कहेवाय छे " आवु व्याख्यान सांभळी ते तिष्यगुप्ते अशुभ कर्मना उदयथी विपरीत समजी स्थविरने कह्यु के—" जो मात्र एकज प्रदेश रहित समग्र जीव प्रदेशो मळीने पण जीव न कहेवातो होय तो ते एकज छेल्ला प्रदेशने जीव कहेवो योग्य छे " ते सांभळी आचार्य महाराजे तेने कह्यु के—" हे वत्स ! एवु अयुक्त केम बोले छे ? एक जीवप्रदेश कांइ जीव कहेवातो नथी जे एकना बे भाग न थइ शके एवा जीवना अशो ते प्रदेशो कहेवाय छे, अने ते प्रदेशो सर्व परस्पर तुल्य छे, तेथी एकज प्रदेशने जीव केम कही शकाय ? " तिष्यगुप्ते कह्यु के—" एक छेल्लो प्रदेश के जे सर्व प्रदेशोनी सख्याने पूर्ण करे छे, तेने अदर आववाथी जीव कहेवाय छे, अने तेने ज्यांसुधी अदर न गणीए त्यांसुधी ते सर्व प्रदेशो मळीने पण जीव कहेवातो नथी, माटे ते छेल्ला एक प्रदेशने ज जीव कहेवो ते युक्तियुक्त छे " गुरु बोल्या के—" ए तारी युक्तिमां विरोध आवे छे केमके तु जे प्रदेश भेळववाथी जीव कहेवा मागे छे ते प्रदेश भेळववाथी पण ज्यांसुधी बीजा सर्व प्रदेशोमांनो कोइ एक पण न गणीये त्यांसुधी ते जीव कहेवातो नथी वळी छेल्लो प्रदेश कोने कहेवो ? ते पण निश्चय थशे नहीं केमके सर्व प्रदेशो अपेक्षाए करीने छेल्ला छे, पहेलो के छेल्लो के वचलो प्रदेश कोइपण तात्त्विक नथी, अने जे अपेक्षाए करीने पहेलो के छेल्लो विगेरे कहेवाय ते कदापि नियमित होतो नथी केमके अपेक्षाथी सर्व प्रदेशो पहेला, वचला अने छेल्ला कही शकाय छे जेम घटना परमाणुओ पहेला

के छेल्ला कोइपण नियमित नथी, अने तेथी करीने तेनो पण कोइ एक परमाणु घट नथी, तेम जीवनो पण कोइ एक प्रदेश जीव नथी. वळी वस्तुना कोइपण एक प्रदेशने वस्तु मानवाथी ते वडे अर्थक्रिया थइ शकती नथी. केमके पटना कोइपण एक तंतुथी पटनुं कार्य थइ शकतुं नथी. तेथी समग्र जीव प्रदेशोमां ज जीव छे एवुं भगवाननुं वचन तु स्वीकार कर."

आ प्रमाणे गुरुए तेने घणी रीते समजाव्यो तो पण ते कदाग्रहीए पोतानो कुमत तज्यो नहीं. त्यारे गुरुए कायोत्सर्गपूर्वक ते तिष्यगुप्तने समुदायथी बहिष्कृत कर्यो. एटले ते पृथ्वीपर भ्रमण करतो घणा लोकोने भरमाववा लाग्यो. एकदा ते तिष्यगुप्त फरतो फरतो आमलकल्पा नगरीमां आव्यो. त्यां आम्रसाल नामना वनमां परिवार सहित रह्यो. ते नगरीमां मित्रश्री नामे उत्तम श्रावक रहेतो हतो. तेणे तिष्यगुप्तने आव्यो सांभळी बीजा श्रावकोने साथे लइ त्यां जइ विधिपूर्वक तेने वंदना करी. ते निन्हव छे एम जाणतां छतां पण तेनी पासे ते देशना सांभळवा बेठो. तेणे पण पोतानो मत प्रकाशित कर्यो. ते सांभळी 'समय आवेथी तेने बोध करवो छे' एम विचारी ते वखते तेनी साथे तेणे वाद कर्यो नहीं. अने एज रीते हमेशां तेनी पासे जवा लाग्यो. एकदा पोताने घेर कोइ मोटो जमणवार हतो. ते दिवसे मित्रश्री श्रावक तेने बोलाववा उद्यानमां गयो, अने तेने कह्युं के--"आजे तो आप जातेज मारे घेर पधारी मारुं घर पवित्र करो." एम कही तेने परिवार सहित पोताने घेर तेडी लाव्यो. पछी ते श्रावके खाजां, खांड, मोदक विगेरेना मोटा थाळ भरी तेनी पासे मूक्या. तेमांथी खाजांनो एक तलना दाणा जेटलो अंश तेना पात्रमां वहोराव्यो, मोदकनो पण तेटलोज अंश वहोराव्यो, एज रीते दाळ, भात, शाक, घी विगेरे सर्व वस्तुनो एक एक अंश वहोराव्यो, वस्त्रमांथी पण

एक ततु काढी तेने आप्यो पछी तेणे पोताना घरना सर्व माणसोने कह्यु के—" तमो सर्व आ गुरुने वदना करो आजे आपणे गुरुने उत्तम वस्तु वहोरावी कृतार्थ थया छीए." एम बोलता तेणे गुरुने वदना करी ते जोइ शिष्य सहित तिष्यगुप्ते विलक्ष थइने कह्यु के-"हे श्रावक ! आवी रीते अमारु अपमान केम करो छो ?" श्रावके कह्यु-" में आपनु अपमान क्यां कर्यु छे ? सर्व वस्तुओना छेल्ला प्रदेशो में आपने आप्या छे, अने तमारा मतमां एक छेल्लो अवयवज अवयवी कहेवाय छे, आ तमारो मत जो सत्य होय तो तमारु कांइ पण अपमान में कर्यु नथी तमारा मत प्रमाणे आ छेल्ला छेल्ला अशोथीज पूर्ण पदार्थोनु कार्य तमारे थशे परतु जो तमे अरिहतनी सत्य वाणीने अगीकार करता हो तो हुं तेमना मत प्रमाणे वहोरावु " आ प्रमाणे तेनी वाणी सांभळी परिवार सहित तिष्यगुप्त प्रतिबोध पाम्यो तेथी ते बोल्यो के—" हे महाश्रावक ! तमे मने ठीक प्रतिबोध कर्यो हवे हुं श्रीवीर भगवाननु वचन प्रमाण मानु छु अत्यार सुधी में तेना वचननु जे उत्थापन कर्यु, तेनु मने मिथ्या दुष्कृत हो " ते सांभळी मित्रश्रीए तेने आनदथी वस्त्र, आहार विगरे सर्व वस्तु वहोरावी पछी परिवार सहित तिष्यगुप्त ते पापनी आलोचना करी शुद्ध थयो तेनी बोधि गया छतां ते फरीथी बोधिने पाम्यो, ते तेनु महाभाग्य समजवु इति बीजा निन्हवनी कथा २

अथ त्रीजा निन्हवनी कथा—

श्री वर्धमान स्वामीना निर्वाण पछी बसो चौद वर्ष गया त्यारे त्रीजो निन्हव थयो, ते आ प्रमाणे—श्वेताबिका नगरीमां पोलाश नामना वनने विषे आर्य आषाढ सूरि समवसर्या त्यां आगमने भणनारा तेना घणा शिष्यो आगाढ

योग वहन करवा लाग्या. एकदा रात्रिमां अकस्मात् विशूचिकाना व्याधिथी सूरि महाराज काळ करी सौधर्म देवलोकमां नलिनीगुल्म विमानने विषे देवपणे उत्पन्न थया. तेणे उपयोगथी पोतानुं शरीर तथा आगाढ योग वहन करता पोताना शिष्योने जाणी तेमना परनी दयाने लीधे पोतानाज शरीरमां आवीने प्रवेश कर्यो. आ वातनी कोइने खबर नहोती, तेथी तेमणे ते साधुओने योगवहन तथा आगमनो अभ्यास पूर्ण कराव्यो. त्यारपछी बीजा आचार्यने स्थापन करी सर्व मुनिओने तेणे कह्युं के—" हुं अमुक दिवसे रात्रिए मरीने स्वर्गमां गयो छुं. मात्र तमारा योगने पूर्ण कराववा माटे मारा शरीरमां हुं आटला दिवस रह्यो छुं, हवे तमारी क्रिया पूर्ण थइ छे. माटे हुं जाउं छुं. वळी असंयमी छतां में तमारी पासे वंदना विगेरे करावी, ते तमे खमजो. " एम कही ते देव स्वर्गे गयो.

पछी ते मुनिओए तेनुं शरीर परठवी विचार कर्यो के—" आपणे अज्ञानने लीधे असंयमीने वंदना करी. तो बीजो पण कोइ मुनि देव छे के संयत छे ? ते कोण जाणे ? तेथी तत्त्वज्ञानीए सर्व अव्यक्त छे एम मानवुं योग्य छे, तेम मानवाथी मृषावाद लागतुं नथी अने असंयतने वंदना पण करवी पडती नथी. " इत्यादिक विचार करी अव्यक्तमतनो स्वीकार करवाथी तेओए परस्पर पण वंदन व्यवहार बंध कर्यो. अने पृथ्वीपर विचरता तेओ पोताना अव्यक्त मतनी बीजा पासे प्ररूपणा करवा लाग्या. आ रीते मिथ्यात्वने पामेला तेमने केटलाक स्थविर मुनिओए कह्युं के—" अव्यक्तपणुं अंगीकार करवामां तमारो अभिप्राय एवो छे के—जे कांइ वस्तुनो ज्ञानथी निर्णय न थइ शके, ते सर्व पदार्थो अव्यक्त कहेवा. आवो तमारो मत योग्य नथी. केमके वस्तुने निश्चय करनारुं ज्ञानज छे. जो कदाच ज्ञान निश्चय करनारुं न होय

तो ज्ञानेज बतावेली आ साधुक्रिया पण शी रीते कराय ? वळी जो ज्ञान सर्वथा प्रकारे निश्चय करनारु न होय तो हमेशां भात पाणी विगेरे सनधी पण शुद्धाशुद्धनो निश्चय शी रीते थशे ? ए सर्वनो पण ज्ञान विना निश्चय थइ शकशे नहीं जो कदाच भक्तपानादिकनु ज्ञान व्यवहारथीज निश्चय करनारु कहेशो तो व्यवहारथीज साध्वादिक वस्तुनु ज्ञान निर्णय करनारु केम नथी मानता ? माटे छद्मस्थोनी सर्व प्रवृत्ति व्यवहारथीज होय छे ते व्यवहारनो उच्छेद करवाथी तीर्थनो पण उच्छेद थइ जाय छे तेथी तमे पण व्यवहारने अंगीकार करो " आ प्रमाणे घणी रीते समजाव्या छता तेओए पोतानो कदाग्रह मूक्यो नहीं त्यारे स्थविरोए कायोत्सर्गपूर्वक तेमनो बहिष्कार कर्यो

तेओ अनुक्रम विचरता एकदा राजगृह नगरनी बहार गुणशिल चैत्यमां आव्या ते वखते ते नगरमां मौर्यवंशनो बलभद्र नामे राजा श्रावक हतो तेणे तेओने अव्यक्त मतवाळा जाण्या तेथी तेओने बोध करवा माटे पोताना सुभटो पासे तेमने बांधीने सभामा अणाव्या पछी राजाए कृत्रिम कोप करी पोताना सेवकोने कह्यु के-" आ सर्वने कटमर्दनवडे मर्दन करो " एटले के कटनी नीचे माणसोने राखी तेना उपर हाथीओ चलावाय, तेनु नाम कटमर्दन कहेवाय छे आवी रीते कटमर्दन करवा माटे राजानी आज्ञा थवाथी तेना सेवको कट तथा हाथी लाव्या. ते जोइ ते मुनिओ भय पामी बोल्या के-" हे राजा ! तमे श्रावक थइने अमने साधुओने केम हणो छो ? " राजाए कह्यु के-" तमे चोर छो ? के हेरिक छो ? के साधु छो ? एम कोण जाणे छे ? " तेओ बोल्या के-" हे राजा ! अमे साधुज छीए " राजाए कह्यु-" तमारा मतमां

१ कट एटले वासनी जाडी सादडी—गादु

सर्व वस्तु अव्यक्त छे, तेथी अमे साधु छीए एम तमे शी रीते कहो छो ? वळी तमारा मत प्रमाणे हुं पण श्रावक छुं ? के बीजो छुं ? एम निश्चयथी जाण्या विना तमे मने श्रावक केम कहो छो ? तेथी जो तमे व्यवहार नयने मानता हो तो हुं तमे श्रमण निर्ग्रंथ छो एम मानी शकुं " ते सांभळी तेओ अत्यंत लज्जा पामी प्रतिबोध पाम्या, तेथी तेओ बोल्या के-" हे राजा ! अमे चिरकाळथी भ्रांति पाम्या हता ते आजे तमे अमने प्रतिबोध आप्यो ते बहु सारुं कर्युं." ते सांभळी राजाए तेमने कह्युं के-" में तमने प्रतिबोध पमाडवा माटे जे जे कांइ अयुक्त कर्युं छे ते तमे खमजो." एम कही बहुमानपूर्वक तेमने राजाए वांद्या. तेओ पण आलोचना लइ फरीथी बोध पामी प्रथमनी जेम पृथ्वीपर विचरवा लाग्या.

इति त्रीजा निन्हवनी कथा ३.

अथ चोथा निन्हव अश्वमित्रनी कथा. ४.

श्री वर्धमानस्वामीना निर्वाणथी बसोने वीश वर्षे चोथो निन्हव उत्पन्न थयो, ते आ प्रमाणे-मिथिला नगरीना लक्ष्मीगृह नामना उद्यानमां श्रीमहागिरि नामना आचार्य समवसर्या. तेमने कोडिन्न नामनो शिष्य हतो, अने तेने अश्वमित्र नामे शिष्य हतो. ते अश्वमित्र एकदा विद्यानुप्रवाद नामना दशमा पूर्वनी नैपुणिक नामनी वस्तु भणतो हतो तेमां आवो पाठ आव्यो के-" वर्तमान समयमां रहेला नैरयिकथी आरंभीने वैमानिक पर्यंत सर्व जीवो बीजे समये विच्छेद पामे छे." आवा पाठ उपरथी ते विपरीत समजीने बोल्यो के-" जेम इंद्रधनुष, वीजळी अने मेघ विगेरे वस्तु एक क्षणे उत्पन्न थाय छे अने बीजे क्षणे नाश पामे छे, तेम जीवादिक सर्व पदार्थो पण क्षण विनश्वर छे." ते सांभळी गुरुए तेने कह्युं के-" हे वत्स !

क्षण क्षण प्रत्ये सर्व वस्तुनो सर्वथा नाश थाय छे एम तु समजीश नहीं, परतु वस्तुना बीजा बीजा पर्यायोनी उत्पत्ति अने नाशनी अपेक्षाए करीने वस्तुओनु क्षणविनश्वरपणु कथंचित इच्छवामां आवे छे कारणके जो सर्वथा प्रतिक्षणे वस्तुनो नाश अगीकार करीए तो तेवोने तेवोज पदार्थ प्रत्यक्षपणे जोवामां आवे छे, ते शी रीते देखाय ? वळी क्षण क्षण प्रत्ये वस्तुनो सर्वथा नाश मानीए तो आ लोक अने परलोक सबधी व्यवहार पण शी रीते थइ शके ? कारणके तेम मानीए तो एक जण भोजन करवानो आरभ करशे अने तृप्ति बीजो पामशे, एक जण मार्गमां चालशे अने तेनो श्रम बीजो पामशे, एक जण घडाने जोशे अने तेनु ज्ञान बीजाने थशे, एक जण कार्यनो आरभ करशे अने कार्यनो कर्ता बीजो थशे, एक जण दुष्कर्म करशे अने नरकमां बीजो जशे, एक जण चारित्र पाळशे अने मोक्षे बीजो जशे ए रीते क्षणिक वादथी तो सर्वत्र विपरीतपणु आवशे तेथी करीने सर्वथा प्रकारे वस्तुनो नाश मानवो योग्य नथी, परतु वस्तुना पर्याय क्षणे क्षणे जूदा जूदा थाय छे एम मानवु योग्य छे सूत्रमां पण नारकादिकनो जे विच्छेद कह्यो छे, ते पर्यायनी अपेक्षाए कह्यो छे. जैन सिद्धांतमां सर्व पदार्थो द्रव्यथी शाश्वता अने बीजा बीजा पर्यायनी अपेक्षाए अशाश्वता मानेला छे "

आ प्रमाणे अनेक युक्तिवडे समजाव्या छतां ते अश्वमित्र साधु प्रतिबोध पाम्यो नहीं, त्यारे गुरुए तेने निन्हव जाणी कायोत्सर्ग पूर्वक तेनो त्याग कर्यो त्यारपछी ते अश्वमित्र पोते विपरीत समजावेला केटलाक साधुओ सहित पृथ्वीपर अटन करवा लाग्यो, अने घणा माणसोने पोतानो मत कही भरमाववा लाग्यो एकदा ते परिवार सहित राजगृह नगरमां गयो त्यां शुल्क (दाण) ना अधिकारीओ उत्तम श्रावक हता, तेओए ते निन्हवने आवेलो जाणी विचार कर्यो के—

"आपणे कठोर—निर्दय कार्य करीने पण तेओने प्रतिबोध पमाडवा." एम विचारी ते श्रावको तेमनी पासे जइ तेमने यष्टि मुष्टि विगेरेवडे अत्यंत मारवा लाग्या. त्यारे ते साधुओ बोल्या के—"अमे तमने लोकना मुखथी श्रावको सांभळ्या छे अने तमे अमने साधुओने केम मारो छो?" ते सांभळी श्रावको बोल्या के—"तमारा मत प्रमाणे जेओए चारित्र ग्रहण कर्युं छे ते तो सर्वथा नाश पाम्या छे, अने तमे तो कोइ बीजा उत्पन्न थया छो. तमे पोतानी मेळेज क्षणविनश्वर छो, तो तमारो बीजा कोण विनाश करे छे? वळी तमारा मत प्रमाणे अमे पण श्रावक नथी, बीजाज छीए. परंतु जो तमे वीर-परमात्माना सिद्धांतने प्रमाण करता हो तो अमे तमने तेज उत्तम साधुओ तरीके अंगीकार करीए." आ प्रमाणे सांभळी तेओ प्रतिबोध पाम्या, अने प्रभुनी वाणी सत्यपणे अंगीकार करी. एटले ते श्रावकोए पण तेमने खमाव्या. ए रीते ते साधुओ फरीथी प्रतिबोध पामी पृथ्वीपर विचरवा लाग्या.

इति चतुर्थ निन्हव कथा. ४

अथ पंचम निन्हव गंगदेवनी कथा. ५

श्री महावीरस्वामीना निर्वाण पछी बसोने अठावीश वर्षे पांचमो निन्हव थयो, ते आ प्रमाणे—उलूका नामनी नदीना पूर्व किनारे उलूकतीर नामनुं पुर हतुं. अने पश्चिम कीनारे खेटस्थाम नामनुं पुर हतुं. एकदा श्री महागिरि सूरिना शिष्य श्री धनगुप्त नामना सूरि खेटस्थाम पुरमां चातुर्मास रह्या, अने तेमना शिष्य गंगदेव नामना आचार्य उलूकतीर पुरमां रह्या. एकदा शरदऋतुमां गंगदेव आचार्य मध्यान्ह समये गुरुने वांदवा खेटस्थाम पुर तरफ चाल्या,

एटले मार्गमां उलूका नदी उतरवा लाग्या ते वखते तेने माथे टाल होवाथी सूर्यना किरणोवडे तेनु मस्तक उष्ण थयु, अने जळमां चालवाथी पग शीतळ थया तेथी तेने विचार थयो के—" सिद्धांतमां एक समये बे क्रिया वेदवानो निषेध कर्यो छे अने हुज अत्यारे शीत अने उष्ण बन्ने क्रियाओ एकज काळे वेदु छु " एम विचारी गुरु पासे जइ तेमने वांदीने तेमनी पासे पोतानो मत कह्यो त्यारे गुरु बोल्या के—" हे वत्स ! छाया अने आतपनी जेम एक समये बे क्रियानु वेदवु ए प्रत्यक्ष विरोध ज छे ज्यारे प्राणीनु मन शीत वेदनामां उपयोगी होय छे, ते वखते तेने उष्ण वेदनानो उपयोग होइ शके नहीं, अने ज्यारे उष्णवेदनानो उपयोग होय त्यारे शीतवेदनानो उपयोग होइ शके नहीं " ते सांभळी गंगदेवे पूछ्यु के —" मने पोताने नदी उतरता प्रत्यक्षपणे बन्ने उपयोग थया, तेनु केम ? " गुरुए कह्यु—" हे वत्स ! कमळना सो पत्रो एक साथे भेदतां आपणे जोइए छीए, तोपण तेम ए अनुक्रमेज भेदाय छे, परतु क्रियानी शीघ्रताने लीधे आपणे एकीसाथे भेदायेला मानीए छीए, तेम मननी शीघ्रताने लीधे अने समयनी अति सूक्ष्मताने लीधे आपणने एक काळे बे उपयोगनो भास थाय छे, परतु वास्तविक रीते तो अनुक्रमे ज उपयोग थाय छे. " आ प्रमाणे घणी रीते तेने समजाव्या छता ते गगदेव समज्यो नहीं, त्यारे गुरुए कायोत्सर्ग पूर्वक तेनो त्याग कर्यो

ते गगदेव पृथ्वीपर पोताना मतनी प्ररूपणा करतो अने घणा माणसोने भरमावतो एकदा राजगृह नगरना मणि नाग नामना उद्यानमां गयो त्या लोकोनी पासे पोताना मतनी प्ररूपणा करतो हवो, ते जोइ त्यां रहेला मणिनाग नामना यक्षे मुदुगर लइ प्रत्यक्ष थइ तेने कह्यु के—" हे दुष्ट ! श्रीमान महावीरस्वामी पोते ज अहीं देशना आपता हता,

तेनी देशना में सांभळी छे, तेमां एक समये एकज क्रियानो उपयोग तेमणे कह्यो छे, तो शुं तुं तेमनाथी पण वधारे ज्ञानी छे के जेथी आवी असत् प्ररूपणा करे छे? माटे तारो आ कदाग्रह छोडी दे, नहीं तो आ मुद्गरथी हुं तारो विनाश करीश." आ प्रमाणे ते देवना कहेवाथी गंगदेव प्रतिबोध पाम्यो, अने फरीथी शुद्ध थइ पृथ्वीपर विचरवा लाग्यो.

इति पंचम निन्हव कथा ५

अथ छठ्ठा निन्हव रोहगुप्तनी कथा. ६.

श्री महावीरस्वामीना निर्वाण पछी पांचसो चुम्माळीश वर्षे छठो निन्हव थयो, ते आ प्रमाणे—श्री अंतरंजिका नामनी नगरीमां बळश्री नामे राजा राज्य करतो हतो. एकदा ते नगरीना भूतगुहा नामना उद्यानमां श्रीगुप्त नामना आचार्य गच्छ सहित समवसर्या. ते वखते ते नगरीमां कोइ परिव्राजक घणी विद्याना बळथी गर्विष्ट थयेलो आव्यो. तेणे पोताना पेटपर लोहनो पाटो बांध्यो हतो अने हाथमां जंबूवृक्षनी शाखा राखी हती. ते लोकोनी पासे बोलतो हतो के "विद्याथी मारुं पेट फाटे छे अने जंबूद्वीपमां मारी तुल्य कोइ नथी–एम जणाववा माटे आ जंबूवृक्षनी शाखा में हाथमां राखी छे" आ रीते ते आखी नगरीमां आघोषणा करावतो हतो, तेथी लोकोए तेनुं पोट्टशाल नाम पाडयुं हतुं.

एकदा श्रीगुप्त सूरिना भाणेज रोहगुप्त नामना तेमनाज शिष्य बीजा नगरथी गुरुने वांदवा माटे त्यां आव्या, तेणे उपरनी आघोषणा सांभळी पटहने निवार्यो. पछी गुरु पासे आवी तेणे पटह निवार्यानी वात करी. त्यारे गुरुए कह्युं के—" हे वत्स ! ते वादी जीताय तो पण घणी विद्यावाळो छे तेथी ते विद्यावडे पछी विविध प्रकारना उपद्रवो करे छे.

ते विधावडे वींछी १, सर्प २, उदर ३, मृग ४, शूकर ५, कागडो ६ अने शकुनिका (पत्नी) ७ ए सातने पृथक् पृथक् विकुर्वीने अत्यत उपद्रव करे छे " ते सांभळी रोहगुप्त बोल्यो के-" वादनो स्वीकार करीने हवे छुपाइ जवु ते ठीक नथी. में तो जैनशासननी उन्नति करवाना हेतुथी वाद स्वीकार्यो छे, माटे जे थवानु होय ते थाओ. " ते सांभळी तेने वाद करवामां ज एकाग्र चित्तवाळो जोइ गुरुए ते वादीनी विधानी प्रतिपक्ष विधा, के जे मात्र पाठ करवाथी ज सिद्ध थाय तेवी हती ते रोहगुप्तने आपी ते विधाओ आ प्रमाणे हती —मोर १, नोळीयो २, बिलाडो ३, वाघ ४, सिंह ५, घुवड ६ अने श्येन (सींचाणो) ७ वादीनी साते विधाने नाश करनारी आ सात विधा रोहगुप्तने आपीने पछी गुरुए तेने ओघो मत्रीने आप्यो, अने कह्यु के—" आटलाथी वधारे काइ उपद्रव करे तो आ रजोहरणने तु चोतरफ फेरवजे तेथी तारो पराभव थशे नहीं "

पछी ते सर्व विधाओ अने रजोहरण सहित रोहगुप्त राजसभामा गयो त्यां जइ तेणे कह्यु के—" आ परिव्राजक मिथ्या पडिताइ करे छे, माटे प्रथम ते ज वाद करे " ते सांभळी पोट्टसाळे विचार्यु के—"आ जैन लोको घणा पडित होय छे, तेथी तेने हु जीती शकीश नहीं, माटे तेना ज सिद्धांतने अनुसरीने हु मारो पक्ष स्थापन करु, तेथी ते विरुद्ध बोली शकशे नहीं " एम विचारी ते परिव्राजक बोल्यो के—" आ जगतमां जीव अने अजीव ए बे ज राशि छे एम हु मानु छु " ते सांभळी रोहगुप्ते विचार्यु के-" आ धूर्ते मारा सिद्धांतनो ज आश्रय कर्यो छे, तेथी जो हु पण ते स्वीकार करीश तो सभाना लोको जाणशे के आ रोहगुप्ते पण परिव्राजकनो मत ज स्वीकार्यो माटे अत्यारे तो तेना वचननु मारे खडन करवु

योग्य छे." एम विचारी तेणे कहुं के—"हे वादी! ए तारुं मानवुं असत्य छे, केमके जीव, अजीव अने नोजीव एम त्रण राशि होय छे. तेमां मनुष्य, पशु, पक्षी विगेरे जीव छे, घट, पट विगेरे अजीव छे अने घरोळीनुं छेदायलुं तडफडतुं पूछडुं ए विगेरे नोजीव कहेवाय छे. जेम दंडना आदि, मध्य अने अंत एम त्रण भाग छे स्वर्ग, मृत्यु अने पाताळ ए त्रण लोक छे, ब्रह्मा, विष्णु, महेश्वर ए त्रण देव छे, सत्त्व, रजस, अने तमस ए त्रण गुण छे, ते ज रीते राशि पण त्रण छे ए ज योग्य छे." आ प्रमाणे कही तेणे ते परिव्राजकनो पराजय कर्यो. एटले ते परिव्राजके तेनो पराजय करवा पोतानी विद्यावडे अनेक वींछीओ विकुर्व्या, ते वींछीओ उंचां पुन्छ करी रोहगुप्तने करडवा दोड्या, एटले रोहगुप्ते गुरुए आपेली विद्यावडे मयूर विकुर्व्या. ते मयूरोए वींछीओनो नाश कर्यो. १. पछी परिव्राजके मोटा सर्पो विकुर्व्या त्यारे रोहगुप्ते नोळीया विकुर्वी तेमनो नाश कर्यो. २. पछी तेणे तीक्ष्ण दांतवाळा उंदरो विकुर्व्या, त्यारे रोहगुप्ते बिलाडा विकुर्वी तेमनो नाश कर्यो. ३. पछी तेणे तीक्ष्ण शींगडावाळा मृगो विकुर्व्या, त्यारे रोहगुप्ते व्याघ्रो विकुर्वी तेमनो नाश कर्यो. ४. पछी तेणे शूकर विकुर्व्या, त्यारे रोहगुप्ते सिंहो विकुर्वी तेमनो नाश कर्यो. ५. पछी तेणे वज्र जेवी चांचवाळा कागडाओ विकुर्व्या, त्यारे रोहगुप्ते घुवडो विकुर्वी तेमनो नाश कर्यो. ६. पछी तेणे अति दुष्ट शकुनिका (समळी) ओ विकुर्वीने मूकी त्यारे रोहगुप्ते श्येन (सींचाणा) पक्षी विकुर्वी तेनो विनाश कर्यो. ७. ए रीते तेनी सर्व विद्याओ निष्फळ थड, त्यारे ते परिव्राजके क्रोध पामी विद्यावडे एक गधेडी विकुर्वी मुनि तरफ मूकी. तेने आवती जोइ रोहगुप्त मुनिए गुरुनुं रजोहरण पोतानी चोतरफ फेरवी गधेडीने तेवडे हणी. एटले तेना प्रभावथी ते गधेडी प्रभाव रहित थइ गइ अने परिव्राजकनी उपर ज मूत्र अने विष्टा करीने

नाशी गए आ रीते सघ विद्याओमां पण ते हार्या एटले सर्व लोकोए तेना तिरस्कार कर्यो, तेथी ते लज्जा पामीने नाशी गयो पछी लोकोथी प्रशंसा कराता रोहगुप्त हर्षथी गुरु पासे आव्या

रोहगुप्ते गुरुने राजसभामां बनेलो सर्व वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी गुरुए कह्युं के-" हे वत्स ! तें वादीनो पराजय कर्यो ते सारु कर्यु, परंतु त्रण राशिनुं स्थापन कर्युं छे ते उत्सूत्र छे, माटे फरीथी राजानी सभामां जइने यथार्थ व्याख्यान करी आव." आ प्रमाणे गुरुए वारंवार कह्या छतां रोहगुप्त पोतानी निंदाना भयथी गया नहीं, परंतु उलटा एम बोल्या के-"त्रण राशिमां शो दोष छे ? जगतमां त्रण राशि ज छे" गुरुए कह्युं के-" असत्प्ररूपणा करीने अरिहंतनी आशातना न कर " ए प्रमाणे गुरुए वार्या छतां ते मान्यो नहीं. त्यारे गुरुए पोते तेने साथे लइ राजसभामां जइने कह्युं के-" अमारा जैनमतमां बेज राशि छे; छतां वादीने जीतवा माटे आ मारा शिष्य रोहगुप्ते त्रण राशि स्थापन करी छे, परंतु ते असत्य छे. छतां आ मारो शिष्य अभिमानने लीधे ते अंगीकार करतो नथी. तेथी हे राजन् ! सत्य असत्यनो विवेक तमारा जेवा राजा सिवाय थइ शके नहीं, माटे अमारो वाद तमे सांभळो " राजाए वाद करवानी अनुमति आपी, त्यारे गुरुए रोहगुप्तने कह्युं के-" तारो जे मत होय ते प्रगट कर " रोहगुप्त बोल्यो के-" जेम जीव थकी अजीव विलक्षण होवाथी भिन्न छे तेम नोजीव पण जीवना लक्षणथी विलक्षण छे तेथी नोजीव नामनो त्रीजो राशि प्रगट ज छे " ते सांभळी गुरु बोल्या के-" तें जे कह्युं के-जीवथी विलक्षण छे तेथी गरोळीनी पुछडी नोजीव छे ते तारुं कहेवुं असत्य छे केमके तेमां जीवनुं लक्षण फरकवुं ए आदि जोवामां आवे छे, माटे ते नोजीव कहेवाय नहीं " आवी आवी अनेक युक्तिओवडे रोहगुप्तने छ मास

सुधी गुरुए समजाव्यो. तोपण ते मान्यो नहीं. एटले राजाए कह्युं के " हे सूरि महाराज ! अमारां राजकार्यमां विघ्न आवे छे, माटे हवे वादनी समाप्ति करो. " त्यारे गुरुए कह्युं के–" आवती काले हुं वाद समाप्त करीश. "

पछी बीजे दिवसे गुरु राजा तथा रोहगुप्त विगेरेने साथे लइ कुत्रिकापणे गया. कारणके ते देवताइ दुकान छे. तेमां त्रण जगतनी सर्व विद्यमान वस्तुओ मळे छे. त्यां जइ गुरुए जीव माग्यो, त्यारे देवे कुकडो विगेरे कोइ जीव आप्या. पछी अजीव माग्यो, त्यारे ढेफुं आप्युं, पछी नोजीव माग्यो त्यारे देवे कह्युं के–"त्रण जगतमां नोजीव छे ज नहीं." फरीने पण आग्रहथी नोजीव माग्यो त्यारे फरीथी अजीवनो पदार्थज आप्यो. त्यारे सूरिए रोहगुप्तने कह्युं के–"तुं कदाग्रह छोडी दे. जो नोजीव होत तो आ देव आपत. " एम कही बीजा एकसो ने चुम्मालीश प्रश्नोना विकल्पो करी गुरुए तेनो निग्रह कर्यो. तोपण ते मान्यो नहीं. त्यारे गुरुए तेना मस्तक पर मेळनी कुंडीनी रक्षा नांखी तेने निन्हव कही गच्छमांथी काढी मूक्यो. राजाए पण तेने पोताना देशमांथी काढी मूक्यो. पछी पृथ्वीपर भ्रमण करता रोहगुप्ते वैशेषिक मत प्रवर्ताव्यो. आ प्रमाणे ते रोहगुप्ते प्राप्त थयेली बोधि पण गुमावी दीधी. तेथी आ जीवने बोधि प्राप्त थवी ने रहेवी अत्यंत दुर्लभ छे.

इति छठ्ठा निन्हवनी कथा. ६

अथ सातमा गोष्ठामाहिल निन्हवनी कथा. ७

श्री वर्धमानस्वामीना निर्वाण पछी पांचसो ने चोराशी वर्षे सातमो निन्हव थयो, ते आ प्रमाणे—एकदा श्री आर्यरक्षित सूरि दशपुर नगरना इक्षुगृह नामना उद्यानमां गच्छ सहित समवसर्या. ते आचार्यने गोष्ठामाहिल, फल्गु-

फरीथी ते स्त्रीओनु ज त्याज्यपणु बतावे छे.—

नारीसु नो पगिज्झिज्जा, इत्थी विप्पजहे अणगारे । धम्मं च पेसलं णच्चा, तत्थ ठविज्ज भिक्खू अप्पाणं ॥१९॥

अर्थ—(नारीसु) नारीओने विषे (नो पगिज्झिज्जा) 'प्र' शब्दनो अर्थ आरंभ होवाथी अभिलाषानो आरंभ पण न करे, अर्थात् अभिलाषा तो न ज करे तथा (अणगारे) साधु (इत्थी) स्त्रीओनो (विप्पजहे) त्याग करे प्रथम नारी शब्द कहेला होवाथी मनुष्य जातिनी स्त्रीओ समजवी अने पछी स्त्री शब्द कहेलो होवाथी देव अने तिर्यंचनी स्त्रीओ समजवी, तेथी करीने अहीं पुनरुक्ति दोष जाणवो नहीं (धम्मं च) धर्मने ज (पेसल) आलोक तथा परलोकमां हित-कर होवाथी अत्यंत मनोहर (णच्चा) जाणीने (तत्थ) तेने विषे (भिक्खू) साधु (अप्पाणं) पोताना आत्माने (ठविज्ज) स्थापन करे १९

हवे आ अध्ययननी समाप्ति करे छे—

इति एस धम्मे अक्खाए, कविलेण च विसुद्धपण्णेणं ।
तरिहिंति जे काहिंति, तेहिं आराहिआ दुवे लोगा ॥ २० ॥ त्ति बेमि ॥

अर्थ—(इति) आ प्रकारे (एस) आ पूर्वे कहेलो (धम्मे) साधु धर्म (विसुद्धपण्णेण) निर्मळ ज्ञानवाळा (कवि लेण च) कपिलमुनिए (अक्खाए) कह्यो छे (जे) जे मनुष्यो (काहिंति) आ धर्म करशे-पाळशे तेओ (तरिहिंति)

थाय छे–वधतो जाय छे. कारण के (लाहा) लाभथी (लोहो) लोभ (पवड्ढइ) वृद्धि पामे ज छे. जुओ ! (दोमासकयं) बे मासा सुवर्णने माटे करेलुं (कज्जं) दासीने पुष्प तांबूलना रार्थे जेटलुं ज कार्य, ते (कोडीए वि) कोटि द्रव्यवडे पण (न निट्ठिअं) पूर्ण थयुं नहीं. अर्थात् राजाए इच्छा प्रमाणे आपवा कह्युं त्यारे एटलुं वधुं वृद्धि पाम्युं. १७.

बे मासा सुवर्ण माटे करेला कार्यनुं मूळ कारण स्त्री हती, तेथी ते स्त्रीनो ज त्याग करवा संबंधी उपदेश आपे छे.—

णो रक्खसीसु गिज्झिज्जा, गंडवच्छासु णेगचित्तासु ।
जाओ पुरिसं पलोभित्ता, खेलंति जहा वा दासेहिं ॥ १८ ॥

अर्थ—(गंडवच्छासु) गुमडा जेवा कुच छे वक्षःस्थळमां जेमने एवी अने (णेगचित्तासु) चंचळपणाने लीधे अनेक छे चित्त जेमनां एवी (रक्खसीसु) राक्षसी जेवी स्त्रीओने विषे (णो गिज्झिज्जा) गृद्धि–अभिलाषा करवी नहीं, जेम राक्षसीओ मनुष्यादिकना शरीरमांथी प्रथम मांस रुधिरने शोषी अंते तेना जीवितनो पण नाश करे छे. तेम स्त्रीओ पण तत्त्वथी आ प्राणीना ज्ञानादिक भावजीवितनो नाश करे छे. तेथी तेओ राक्षसी जेवी ज छे. वळी (जाओ) जे स्त्रीओ (पुरिसं) पुरुषने (पलोभित्ता) "तमे ज मारुं शरण छो" इत्यादिक वचनोवडे लोभ पमाडीने (जहा वा) जेम (दासेहिं) दासनी साथे क्रीडा करे तेम (खेलंति) क्रीडा करे छे. जेम " तुं जा, आव, जइश नहीं." इत्यादिक आज्ञाना वचनोवडे दासनी साथे क्रीडा करे तेम ते स्त्रीओ पुरुषने पण पोतानी आज्ञामां राखी क्रीडा करे छे. १८.

अहीं कोइ शंका करे के—तेओ आ प्रमाणे जाणता छतां पण लक्षणादिक शास्त्रोनो उपयोग केम करे ? तेनो जवाब ए छे के—तेओ लोभने वश थयेला होय छे तेथी लोभीनो आत्मा कोइ रीते तृप्त थतो ज नथी ते ज कहे छे —

कसिणं पि जो इमं लोगं, पडिपुण्णं दलेज्ज इक्कस्स। तेणावि से न संतुस्से, इइ दुप्पूरए इमे आया ॥१६॥

अर्थ—(जो) जे कोइ इन्द्रादिक (इक्कस्स) कोइपण एक माणसने (पडिपुण्णं) धन धान्यादिकथी भरेलो (इमं) आ (कसिणं पि) समग्र एवो पण (लोगं) लोक-दुनिया (दलेज्ज) आपी दे तोपण (तेणावि) ते संपूर्ण लोकना दानवडे पण (से) ते माणस (न संतुस्से) संतुष्ट थतो नथी —'आ दातारे मने परिपूर्ण कर्यो' एम संतोष पामतो नथी (इइ) ए कारण माटे (इमे) आ (आया) आत्मा (दुप्पूरए) अत्यंत दुष्पूर छे—पूर्ण करी शकातो ज नथी कह्यु छे के—

" न वह्निस्तृणकाष्ठाद्यै-र्नदीभिर्वा महोदधिः । न चैवात्माऽर्थसारेण, शक्यस्तर्पयितुं क्वचित् ॥ "

" तृण अने काष्ठादिकवडे अग्नि तृप्त थतो नथी, तथा नदीओवडे समुद्र पूर्ण थतो नथी, तेज प्रमाणे आत्मा पण कदापि सारभूत मानेला धनवडे तृप्त करी शकातो नथी " १६

असंतोषमां कपिल मुनि पोतानो अनुभवसिद्ध हेतु कहे छे —

जहा लाहो तहा लोहो लाहा लोहो पवड्ढइ । दोमासकयं कज्जं, कोडीए वि न निट्ठियं ॥ १७ ॥

अर्थ—(जहा) जेम जेम (लाहो) लाभ थाय छे एटले द्रव्यनी प्राप्ति थाय छे (तहा) तेम तेम (लोहो) लोभ

आ रीते जेओ संयमने यथाविधि पाळता न होय तेमने जे फळ थाय छे ते कहे छे—

इह जीविअं अनिअमेत्ता, पब्भट्ठा समाहिजोएहिं। ते कामभोगरसगिद्धा, उववज्जंति आसुरे काए॥१४॥

अर्थ—(इह) आ जन्मने विषे (जीविअं) असंयमरूप जीवितने (अनिअमेत्ता) चार प्रकारना तप विगेरेवडे नियममां नहीं राखीने (समाहिजोएहिं) समाधि एटले चित्तनी स्वस्थता, ते पूर्वक योग एटले मन, वचन अने कायाना शुभ व्यापार, तेथी जेओ (पब्भट्ठा) भ्रष्ट थया होय अने (कामभोगरसगिद्धा) शब्दादिक कामभोग तथा मधुरादिक रसने विषे लुब्ध थयेला होय (ते) तेओ मरीने (आसुरे) असुर देव संबंधी (काए) निकायने विषे (उववज्जंति) उत्पन्न थाय छे. आवा प्रकारनुं कांइक कष्ट अनुष्ठान करता छतां पण संयमनी विराधना करवाथी तेओ अवश्य असुर कुमारने विषे ज उत्पन्न थाय छे. १४.

त्यांथी चवीने तेओ शुं पामे छे ? ते कहे छे.—

तत्तो वि उव्वट्टित्ता, संसारं बहुं अणुपरिअडंति। बहुकम्मलेवलित्ताणं, बोही होई सुदुल्लहो तेसिं॥१५॥

अर्थ—(तत्तो वि) ते असुरकुमारादि भवनपति व्यंतर निकायथकी पण (उव्वट्टित्ता) नीकळीने एटले चवीने तेओ (बहुं) घणा-विस्तीर्ण (संसारं) संसारने विषे (अणुपरिअडंति) निरंतर परिभ्रमण करे छे. वळी (बहुकम्मलेवलित्ताणं) घणा कर्मना लेपथी लींपाएला (तेसिं) जेओ लक्षणादिकनो उपयोग करे छे तेओने (बोही) बोधि एटले जिनधर्मनी प्राप्ति (सुदुल्लहो) अत्यंत दुर्लभ (होई) थाय छे. तेथी मुनिए उत्तरगुणनी पण विराधना करवी नहीं. १५.

पण एवा भिक्षुओ विशेष ना ओशीत आहार न लेवो केमके एमने तेवोज आहार लेवानी प्रकृति पडेली छे, मा गाथामां य चार गोचरीनी क्रिया बतावी छे तथी एम जणावुं छे के जो ओशीत आहार एक ज वखत मळशे, एम नहीं पण हमेशा मळशे. १२

गुरु पदना व करवामां दोष कहे छे—

जे लक्खणं च सुविणं च, अंगविज्जं च जे पउंजन्ति ।

न हु ते समणा वुच्चन्ति, एवं आयरिएहिं अक्खायं ॥ १३ ॥

अर्थ—(जे) जे (लक्खणं च) शुभाशुभने सूचन करनार स्त्री पुरुषनां लक्षणोवाळा शास्त्रो, तथा (सुविणं च) स्वप्नना शुभाशुभपणाने सूचवनार शास्त्र, तथा (अंगविज्जं च) नेत्रादिक अंग फरकवाथी तेना शुभाशुभ फळने सूचवनार शास्त्र (जे) जे साधुओ (पउंजन्ति) वापरे छे—उपयोग करे छे अहीं बे वार ' जे ' शब्द लखवाथी एम जाणवुं के लक्षणादिक एक एक शास्त्रनो अथवा सर्वेनो भेगो उपयोग करे (ते) तेओ (समणा) श्रमणो-मुनिओ (न हु) नथी ज (वुच्चन्ति) कहेवाता (एवं) ए प्रमाणे (आयरिएहिं) आचार्योए कह्युं छे १३

अहीं जिनशासननी प्रभावनादिक पुष्टालंबन विना आ लक्षणादिक शास्त्रनो उपयोग करवो नहीं, एम जाणवुं अन्यथा गिरनार तीर्थ माटे करवी पडतां माटी ममाडीने त्यांना दिगंबर मतना राजा विगेरेने चमत्कार बतावनार साधुने पण दोष लाग्यो एम कहेवुं पडे, पण तेवा कारण प्रसंगे दोष गणातो नथी।

करी शुद्ध आहारने ज ग्रहण करे. तेवो आहार पण शा माटे ग्रहण करे ? ते कहे छे—(भिक्खाए) भिक्षाद एटले भिक्षाने खानार साधु (जायाए) यात्राने माटे एटले संयमना निर्वाहने माटे (घासं) ग्रासनी एटले आहारनी (एसिज्जा) गवेषणा करे. परंतु (रसगिद्धे) स्निग्ध मधुरादिक रसने विषे गृद्ध एटले लोलुपतावाळो (न सिआ) थाय नहीं, आ वचनवडे रागनो त्याग कह्यो. तेना उपलक्षणथी द्वेषनो पण त्याग जाणवो, एटले के रागद्वेष रहितपणे आहार करे, ए तात्पर्य समजवो. ११.

रसनी गृद्धि रहित साधु जे करे ते कहे छे—

पंताणि चेव सेविज्जा, सीअपिंडं पुराणकुम्मासं । अदु बुक्कस पुलागं वा, जवणट्ठाए निसेवए मंथुं ॥१२॥

अर्थ—(जवणट्ठाए) शरीरना निर्वाहने माटे (पंताणि चेव) प्रांत एटले नीरस एवा आहारने ज (सेविज्जा) सेवे-जमे. केवो नीरस ? ते कहे छे—(सीअपिंडं) शीत एटले ठंडो पिंड एटले आहार सेवे. शीत एवो शाल्यादिक आहार पण सरस ज होय छे, तेथी कहे छे के-(पुराणकुम्मासं) पुराण एटले घणा वर्षना जूना कुल्माष एटले अडदने तथा उपलक्षणथी पुराण एवा मग विगेरे पण सेवे-खाय. (अदु) अथवा (बुक्कस) मग विगेरेना कुशका (पुलागं वा) तथा वाल चणा विगेरेने तथा (मंथुं) बोर विगेरेना चूर्णने (निसेवए) सेवे-खाय, अहीं " शरीरना निर्वाहने माटे " एम कहेवाथी ए जणाव्युं छे के—जो एवा प्रांतप्रांत आहारवडे शरीरनो निर्वाह थाय तो तेनो ज आहार लेवो, परंतु जो तेवा आहारथी वायु विगेरेनो प्रकोप थवाने लीधे निर्वाह न थतो होय तो गच्छमां रहेला साधुए सरस आहार पण लेवो. परंतु गच्छथी

अर्थ—(जगनिस्सिएहिं) जगतने एटले लोकने आश्रीने रहेला (तसनामेहिं) त्रस नामकर्मना उदयवाळा द्वीन्द्रियादिक (थावरेहिं च) अने स्थावर एटले पृथिव्यादिक एकेंद्रिय (भूएहिं) प्राणीओने विषे (मणसा) मनवडे (वयसा) वचनवडे (कायसा चेव) अने कायावडे (तेसिं) ते प्राणीओने विषे (दंड) हिंसारूप दंडने (नो आरभे) आरभे नहीं-करे नहीं कह्यु छे के—

" सव्वे वि दुक्खभीरू, सव्वे वि सुहाभिलासिणो सत्ता । सव्वे वि जीवणपिआ, सव्वे मरणाओ बीहंति ॥ "

" सर्व प्राणीओ दु खना भीरु होय छे, सर्व कोइ पण सुखना अभिलाषी होय छे, सर्वने पोतानु जीवित प्रिय होय छे अने सर्व जीवो मरणथी बीहे छे "

आ प्रमाणे जाणी कोइ पण जीवनी हिंसा करवी नहीं १०

आ रीते मूळगुण कह्या, हवे उत्तरगुण कहेवाना छे, तेमां पण एषणासमिति मुख्य छे, तेथी प्रथम तेने ज कहे छे —

सुद्धेसणाओ नच्चा ण, तत्थ ठविज्ज भिक्खू अप्पाण ।
जायाए घासमेसिज्जा, रसगिद्धे न सिआ भिक्खाए ॥ ११ ॥

अर्थ—(भिक्खू) साधु (सुद्धेसणाओ) शुद्ध एटले निर्दोष एवी उद्गम उत्पादनादिक एषणाने (नच्चा ण) जाणीने (तत्थ) ते निर्दोष एषणाने विषे (अप्पाण) आत्माने (ठविज्ज) स्थापन करे, अर्थात् अनेषणीयनो त्याग

अर्थ—(पाणवहं) प्राणवधने तथा उपलक्षणथी मृषाभाषादिकने (अणुजाणे) अनुमोदना करतो सतो पण मनुष्य (कयाइ) कदापि (सव्वदुक्खाणं) शरीर अने मन संबंधी सर्व दुःखो थकी (न हु) नथी ज (मुच्चिज्ज) मूकातो. अर्थात् हिंसादिक जाते करवाथी अथवा बीजा पासे कराववाथी तो शानो ज मूकाय, अनुमोदना मात्र करे तो पण मूकातो नथी. (एवं) ए प्रमाणे (आरिएहिं) तीर्थकरादिक आर्योए (अक्खायं) कह्युं छे, के (जेहिं) जे आर्योए (इमो) आ (साहुधम्मो) अहिंसादिक साधुधर्म (पण्णत्तो) प्ररूप्यो छे–कह्यो छे. ८.

साधुधर्मने ज कहे छे.—

पाणे अ नाइवाइज्जा, से समिएत्ति वुच्चई ताई। तओ से पावयं कम्मं, निज्जाइ उदगं व थलाओ ॥९॥

अर्थ—जे मनुष्य (पाणे अ) प्राणोनो (नाइवाइज्जा) अतिपात एटले विनाश न करे, (से) ते (ताई) प्राणोनो त्रायी–रक्षण करनार (समिएत्ति) समितिवाळो छे एम (वुच्चई) कहेवाय छे. (से) त्यारपछी (तओ) ते थकी एटले ते समितिवाळा थकी (पावयं) पाप एटले अशुभ (कम्मं) कर्म (निज्जाइ) जतुं रहे छे–नाश पामे छे. कोनी जेम ? (थलाओ) स्थळथकी एटले उंचा पृथ्वीना प्रदेशथकी (उदगं व) जेम पाणी जतुं रहे छे–ढळी जाय छे तेम. ९.

प्राणोनो विनाश न करवो एम जे कह्युं, ते ज स्पष्ट रीते कहे छे.—

जगनिस्सिएहिं भूएहिं, तसनामेहिं थावरेहिं च। नो तेसिमारंभे दंडं, मणसा वयसा कायसा चेव ॥१०॥

अर्थ—(सु) अने (समणा) साधुओ छीए एम (वयमाणा) बोलता (एगे) केटलाएक अन्यतीर्थीओ (मिआ) मृगनी जेवा विवेक रहित तथा (मदा) मद एटले मिथ्यात्वरूपी महा रोगे करीने व्याकुळ तथा (बाला) अज्ञानी छे, तेओ (पाविआहिं) पापवाळी—एटले पापना हेतुरूप (दिट्ठीहिं) दृष्टिवडे (पाणवह) प्राणीना वधने—तेथी थता पापने (अयाणता) नहीं जाणता सता (निरय) नरकमां (गच्छति) जाय छे अर्थात् 'कोण प्राणी कहेवाय ? तेना प्राण कया ? अने तेनो वध केवी रीते थाय ?' ए विगेरे पण जाणता नथी तो मृषाभाषादिकनी तेने खबर ज क्यांथी होय ? आवा साधुवेषधारी नरकमां ज जाय छे, तेओ संसारने तरी शकता नथी कयु छे के—

" चर्मवल्कलचीराणि, कूर्चमुण्डशिखाजटा । न व्यपोहन्ति पापानि, शोधकौ तु दयादमौ ॥ "

" मृगचर्म, वल्कल (छालनां वस्त्र) अने चीर एटले जीर्ण वस्त्र धारण करवाथी तथा दाढी राखवाथी, मुंडन करावबाथी, शिखा राखवाथी के जटा धारण करवाथी ते काइ पापने दूर करी शकता नथी, परतु दया एटले अहिंसा अने दम एटले इंद्रियोनु दमन, ए ज आत्माने शुद्ध—पाप रहित करनार छे " ७

ए ज कारण माटे कहे छे के—

नॅ हु पाणवह अणुजाणे, मुच्चिज्ज कयाइ सव्वदुक्खाण ।
एॅव आरिएहिं अक्खाय, जेहिं इमो साहुधम्मो पणत्तो ॥ ८ ॥

दुपरिच्चया इमे कामा, नो सुजहा अधीरपुरिसेहिं ।
अह संति सुव्वया साहू, जे तरंति अतरं वणिआ वा ॥ ६ ॥

अर्थ—(इमे) आ प्रत्यक्ष देखाता (कामा) शब्दादिक कामो–विषयो (दुपरिच्चया) महा कष्टे करीने त्याग करी शकाय तेवा छे, तेथी ते (अधीरपुरिसेहिं) अधीर एटले सत्त्व रहित पुरुषोए (नो सुजहा) सुखे तजी शकाय तेवा नथी अर्थात् धीर पुरुषोथी ज तजी शकाय तेवा छे. ते ज कहे छे.—(अह) तथा केटलाएक (सुव्वया) निष्कलंक व्रतवाळा (साहू) साधुओ (संति) छे, के (जे) जेओ (अतरं) तरी न शकाय तेवा भवने (तरंति) तरी जाय छे. कोनी जेम ? (वणिआ वा) वणिकनी जेम. अर्थात् जेम वणिकजनो न तरी शकाय एवा समुद्रने वहाण विगेरेवडे तरे छे तेम साधुओ पण निष्कलंक व्रतवडे संसारने तरे छे. कह्युं छे के—

" विषयगणः कापुरुषं, करोति वशवर्तिनं न सत्पुरुषम् । बध्नाति मशकमेव हि, लूतातन्तुर्न मातङ्गम् ॥ "

" शब्दादिक विषयोनो समूह अधीर पुरुषोने ज वश करे छे, पण सत्पुरुषोने वश करी शकतो नथी. जेमके करोळीयानी जाळ मच्छरने ज बांधी शके छे पण हाथीने बांधी शकती नथी. ६.

शुं सर्व साधुओ संसारने तरे छे ? ते उपर कहे छे.—

समणा मु एगे वयमाणा, पाणवहं मिआ अयाणंता । मंदा निरयं गच्छंति, बाला पाविआहिं दिट्ठीहिं ॥७॥

साधु (न लिप्पई) लेपातो नथी एटले ते विषयोमां आसक्त थतो नथी ४

ए रीते परिग्रहनो त्याग करवामा गुण कह्यो हवे तेथी व्यतिरेकमां एटले परिग्रहनो त्याग न करवामा दोष कहे छे.—

भोगामिसदोसविसन्ने, हिअनिस्सेअसबुद्धिविवज्जत्थे* ।

बाले अ मंदिए मूढे, बज्झई मच्छिआ व खेलम्मि ॥ ५ ॥

अर्थ—(भोगामिसदोसविसन्ने) भोग एटले विषय, ते रूपी आमिष एटले मांस, ते ज आत्माने दूषित करनार होवाथी दोषरूप छे, तेने विषे विषण्ण एटले विविध प्रकारे मग्न-आसक्त थयेलो, तथा (हिअनिस्सेअसबुद्धिविवज्जत्थे) हितकारक जे मोक्ष ते मेळववानी बुद्धि जेनी विपर्यस्त एटले विपरीत थइ गइ छे एवो, तथा (मंदिए) मंद एटले धर्मक्रिया करवामां आळसु, तथा (मूढे) मूढ एटले जेनु चित्त मोहवडे आकुळव्याकुळ छे एवो (बाले अ) अज्ञानी माणस (खेलम्मि) खेळ एटले श्लेष्मने विषे (मच्छिआ व) माखीनी जेम (बज्झई) बंधाय छे जेम माखी खेळनी गंधथी खेंचाइने तेमां मग्न थवाथी त्यां तेनी धूळ विगेरे वडे चोंटी जाय छे-बंधाय छे, तेम जीव पण विषयमा मग्न थवाथी ज्ञानावरणीयादिक कर्मवडे बंधाय छे ५

अहीं कोइ शंका करे के-जो विषयो कर्मबंधना हेतु छे तो सर्व जीवो तेनो त्याग केम करता नथी ? आ शंकानो उत्तर आपे छे —

* ' विपच्चत्थे ' इति प्रत्यन्तरम्

छे मोहनीय कर्म जेनुं एवा (मुणिवरो) कपिल नामना मुनिवर (सव्वजीवाणं) सर्व जीवोना (हिअनिस्सेअसाए) हित एटले आत्माने हितकारक एवा निश्रेयस एटले मोक्षने माटे तथा (तेसिं) ते चोरोना (विमोक्खणट्ठाए) विशेषे करीने मोक्षने माटे (भासई) कहे छे. अहीं ते वखतनी अपेक्षाए करीने कहे छे एम वर्तमान काळनो निर्देश कर्यो छे अर्थात् कहेता हवा एम जाणवुं. अहीं प्रथम सर्व जीवोना हितकारक मोक्षने माटे एवुं कहीने पछी ते चोरोना मोक्षने माटे एम फरीथी कह्युं तेनुं कारण ए के ते भगवाने चोरोनेज उद्देशीने कह्युं तेथी ते चोरोनुं प्रधानपणुं जणाव्युं छे. ३.

भगवाने जे कह्युं ते ज बतावे छे.—

सव्वं[3] गंथं कलहं[4] च[5], विप्पजहे तहाविहं भिक्खू ।
सव्वेसु कामजाएसु, पासमाणो न[12] लिप्पइ[11] ताई[10] ॥ ४ ॥

अर्थ—(भिक्खू) साधु (तहाविहं) तथाप्रकारना कर्मबंधना हेतुरूप (सव्वं) धनादिक बाह्य अने मिथ्यात्वादिक आभ्यंतर एम सर्व प्रकारना (गंथं) परिग्रहने तथा (कलहं च) कलहना हेतुरूप क्रोधने तथा च शब्दथी मान, माया अने लोभने (विप्पजहे) त्याग करे. अहीं आभ्यंतर परिग्रहमां क्रोधादिकनो समावेश थाय छे तो पण तेनी बहु दुष्टता जणाववा माटे तेनुं जूदुं ग्रहण कर्युं छे. तथा (सव्वेसु) सर्व (कामजाएसु) शब्दादिक विषयोना समूहने विषे अत्यंत दोष-दुष्टपणुं छे एम (पासमाणो) जोतो एटले जाणतो एवो (ताई) त्रायी एटले दुर्गतिथकी आत्मानुं रक्षण करनार

आ प्रमाणे कपिल भगवान ध्रुवा बोल्या त्यारे ताळीओ वगाडता चोरो पण तेज ध्रुवा बोल्या फरीथी भगवान बीजी ध्रुवा बोल्या —

विजहित्तु पुव्वसंजोगं, न सिणेहं कहिंचि कुव्विज्जा ।
असिणेह सिणेहकरेहिं, दोसपओसेहिं मुच्चए भिक्खु ॥ २ ॥

अर्थ—(भिक्खु) साधु जे ते (पुव्वसंजोग) पूर्वना संयोगने एटले माता पितादि स्वजनो तथा उपलक्षणथी धन विगेरे पूर्व परिचयना संबंधने (विजहित्तु) तजीने (कहिंचि) बाह्य के अभ्यंतर कोइपण परिग्रहने विषे (सिणेह) स्नेहने (न कुव्विज्जा) करे नहीं तथा (सिणेहकरेहिं) स्नेहने करनारा स्त्री पुत्रादिकने विषे पण (असिणेह) स्नेह रहित थयेलो एवो साधु (दोसपओसेहिं) दोष एटले मननो संताप विगेरे अने प्रदोष एटले परलोकमां नरकादिकनां दुःखो एवा दोषप्रदोषथी (मुच्चए) मूकाय छे २

फरीथी भगवान जे कहेता हवा ते कहे छे.—

तो णाणदंसणसमग्गो, हिअनिस्सेअसाए सव्वजीवाणं ।
तेसिं विमोक्खणट्ठाए, भासई मुणिवरो विगयमोहो ॥ ३ ॥

अर्थ—(तो) त्यारपछी (णाणदंसणसमग्गो) केवळज्ञान अने केवळदर्शनवडे युक्त तथा (विगयमोहो) क्षीण थयु

पोताना नायक बळभद्र पासे लइ गया. चोरना नायके विचार्युं के—" आ साधु पासे क्रीडा करावीए." एम विचारी तेणे मुनिने कह्युं के—" हे साधु ! तमे नृत्य करो." मुनि बोल्या के—" वाद्य विना नृत्य शी रीते थाय ?" त्यारे ते चोरो हाथनी ताळीओ वगाडवा लाग्या. अने कपिल मुनि—" अधुवे असासयम्मि० " विगेरे ध्रुवा बोलवा लाग्या. तेमां पहेली ध्रुवा सांभळीनेज केटलाक चोरो प्रतिबोध पाम्या, केटलाक बीजी ध्रुवा सांभळी प्रतिबोध पाम्या, केटलाक त्रीजी ध्रुवाए प्रतिबोध पाम्या, ए रीते सर्व चोरोने प्रतिबोध पमाडी कपिलमुनिए सर्वने दीक्षा आपी. पछी चिरकाळ सुधी पृथ्वीपर विहार करी अनुक्रमे कपिलमुनि मोक्षे गया. कपिलमुनिए जे ध्रुवा गाइ ते ध्रुवा शास्त्ररूप थइ तेनुं आ अध्ययन बन्युं छे, तेथी ते ध्रुवारूप सूत्रने ज हवे कहे छे.—

अधुवे असासयम्मि, संसारम्मि दुक्खपउराए। किं नाम होज्ज तं कम्मयं, जेणाहं दुग्गइं न गच्छेज्जा ।१।

अर्थ—(अधुवे) अध्रुव एटले स्थिरता रहित, तथा (असासयम्मि) अशाश्वत एटले काळथी पण अनित्य, तथा (दुक्खपउराए) शारीरिक अने मानसिक प्रचुर दुःखवाळा (संसारम्मि) आ संसारने विषे (किं नाम) कयुं (तं) ते (कम्मयं) कर्म एटले अनुष्ठान (होज्ज) होय अथवा छे के (जेण महं) जे अनुष्ठानवडे हुं (दुग्गइं) दुर्गति प्रत्ये (न गच्छेज्जा) न जाउं ? अहीं भगवान कपिल केवळीने संशय अने दुर्गतिमां जवानो अभाव छे तो पण जे आ प्रमाणे कह्युं ते चोरोने प्रतिबोध करवानी अपेक्षाए कह्युं छे. १.

में मेळवी नहीं, परतु मोटु व्यसन (कष्ट) उपार्जन कर्युं, माताना अने गुरुना वचननो में लोप कर्यो अने कुळाचारनो त्याग करी विषयमा लुब्ध थयो ते में अयोग्य कृत्य कर्यु छे तेथी हवे विषनी जेवा विषम परिणामवाळा विषयोथी सर्युं " आ रीते विचार करता संवेगनी श्रेणिपर चडवाथी कपिलने जातिस्मरण ज्ञान थयु तरत ते स्वयबुद्ध कपिले पोताना मस्तकनो पचमुष्टि लोच कर्यो अने देवताए आपेलो साधुवेष धारण कर्यो ए रीते चारित्र ग्रहण करी ते कपिल मुनि राजा पासे आव्या राजाए तेने पूछ्यु के—" तमे शो विचार कर्यो ? " कपिल मुनिए पोते करेला मनोरथनी श्रेणि राजा पासे निवेदन करी अने छेवटे कह्यु के—" जेम जेम लाभ मळे छे तेम तेम लोभ वृद्धि पामे छे ने मासा सुवर्णनु कार्य हतु ते कोटि द्रव्यथी पण समाप्त थयु नहीं " ते सांभळी राजाए प्रसन्न थइने कह्यु—" आ व्रत मूकी दो, हु तमने कोटि द्रव्य आपु, तमे इच्छित भोग भोगवो " मुनि बोल्या—" मारे निःस्पृहीने एवा प्रकार द्रव्यनी काइ पण जरुर नथी हु सर्वथा परिग्रह रहित थयो छु हे राजा ! तमने मारो धर्मलाभ हो " आ प्रमाणे कहीने त्यांथी नीकळी गया पछी पृथ्वीपर विहार करी उग्र तपस्यानु आचरण करी छ महिने कपिल मुनि केवळज्ञान पाम्या

आ अवसरे राजगृह नगरना मार्गमा अढार योजनना विस्तारवाळी एक भयकर अटवी हती तेमा पांचसो चोरो रहेता हता तेमनो नायक बळभद्र नामे हतो ते पांचसो चोरो प्रतिबोधने योग्य छे एम ज्ञानथी जाणी कपिल मुनि ते अटवीमा गया तेमने आवता जोइ वृक्षपर चडेला एक चोरे बीजा चोरोने कह्यु के—" कोइ साधु आ तरफ आवे छे " ते सांभळी " अमारी परगणना करीने आ साधु अहीं आवे छे " एम धारी क्रोध पामेला ते चोरो कपिल मुनिने बांधी

प्रथम आशीर्वाद आपे तेने ते शेठ बे मासा सुवर्ण आपे छे. तेथी तमे प्रभाते पहेला जइने तेने आशीर्वाद आपजो एटले तमने बे मासा सुवर्ण मळशे." ते सांभळी कपिल अर्धी रात्रे उठी उत्सुकताने लीधे सौथी प्रथम जवानी इच्छाथी चाल्यो. मार्गमां नगरना आरक्षके तेने चोरनी शंकाथी पकडीने बांधी लीधो. आरक्षक प्रभाते तेने राजा पासे लइ गयो. राजाए तेने पूछयुं के--"तुं कोण छे ? अने अर्धी रात्रिए शा माटे नीकळ्यो हतो ?" कपिले पोतानो सर्व वृत्तांत सत्य रीते राजा पासे कह्यो. तेना सत्यपणाथी प्रसन्न थइ राजाए तेने कह्युं के--"तारी जेटली इच्छा होय तेटलुं माग, हुं तने आपीश." त्यारे कपिल बोल्यो के—"हुं विचारीने पछी मागीश." राजाए कह्युं—"विचार करवा माटे आ अशोक नामना उद्यानमां जा."

कपिल उद्यानमां जइ विचारवा लाग्यो के--"जो हुं बे मासा ज सुवर्ण मागीश तो तेटला द्रव्यथी मात्र मारी प्रियाने एक साडीज थइ शके, पण अलंकारादिक कांइ थाय नहीं. तेथी हुं राजा पासे हजार मागुं. तेटला द्रव्यथी पण वाहन विगेरे सामग्री थइ शके नहीं, तेथी लक्ष मागुं. तेटलाथी पण पुत्रना विवाहादिक कार्य थइ शके नहीं. तो शुं हुं कोटि मागुं ?" आवो विचार करतां तेने एकदम वैराग्य उत्पन्न थयो. तेथी ते विचारवा लाग्यो के-"हुं मात्र बे मासा सुवर्णने माटे नीकळ्यो हतो ते अत्यारे राजा मने इच्छित द्रव्य आपवानुं कहे छे तेथी लक्ष अने कोटि द्रव्यथी पण मने तृप्ति थती नथी. थोडो पण लोभ होय तो ते लाभनी आशाथी अत्यंत वृद्धि पामे छे. माटे संतोष रूपी सुखनो नाश करनार ते लोभनेज एटले तृष्णानेज धिक्कार छे. मातानी आज्ञाथी अहीं परदेशमां हुं विद्या मेळववा आव्यो छुं, ते पण

कोइ पण भणावशे नहीं तेथी तु श्रावस्ति नगरीमां जा. त्यां तारा पिताना मित्र इन्द्रदत्त नामना ब्राह्मण रहे छे, ते तने भणावशे " ते सांभळी कपिल मातानी रजा लइ श्रावस्ति नगरीमां इन्द्रदत्तनी पासे गयो

इन्द्रदत्ते तेने पूछयु के—" तु कोण छे ? अने क्यांथी आव्यो छे ? " त्यारे कपिले तेने पोतानो सर्व वृत्तांत कह्यो ते सांभळी तेने पोताना मित्रनो पुत्र जाणी घणी प्रीतिपूर्वक ते भणाववा लाग्या परतु पोताने घेर तेने हमेशां भोजन कराववा एवी तेनी शक्ति नहोती तेथी इन्द्रदत्ते तेज नगरीमां रहेनारा शालिभद्र नामना शेठ पासे जइ तेनी पासे याचना करी के—" तमे आ ब्राह्मणपुत्रने हमेशा भोजन आपो तो ते तमारी कृपाथी निश्चितपणे शास्त्रनो अभ्यास करे " ते सांभळी शेठे तेने भोजन करावावानु कबूल कर्यु पछी ते कपिल हमेशा शालिभद्रने घेर भोजन करी इन्द्रदत्त गुरु पासे शास्त्रनो अभ्यास करवा लाग्यो केटलेक काळे शालिभद्रने घेर कपिलने जमाडनारी एक दासी हती तेनी साथे कपिलने दैवयोगे प्रीति थइ अनुक्रमे तेनी साथे क्रीडा करतां ते दासी गर्भवती थइ, त्यारे तेणीए कपिलने कह्यु के—" हु तमारी पत्नी थइ छु अने मारा उदरमां तमाराथी गर्भ उत्पन्न थयो छे, माटे तमे मारु भरण पोषण करो " ते सांभळी कपिल मनमां अत्यत खेद पाम्यो अत्यत चिंताने लीधे तेने रात्रे निद्रा पण आवी नहीं. फरीथी दासीए तेने कह्यु के—" हे स्वामी ! तमे खेद करशो नहीं हु तमने एक उपाय बताउ ते सांभळो आ नगरमा एक धन नामना शेठ छ तेने जे प्रात काळे

१ अन्य स्थळे—दासीओनो उत्सव होवाथी ते दासीए कपिल पासे पुष्पनी माळा विगेरे सामग्री माटे धननी मागणी करी विगेरे हकिकत लख छे

॥ अथ कापिलीयाख्यमष्टममध्ययनम् ॥ ८ ॥

सातमा अध्ययनमां रसगृद्धिनो त्याग करवानुं कह्युं. तेनो त्याग निर्लोभीने थइ शके छे, तेथी आ आठमा अध्ययनमां निर्लोभपणुं बतावे छे. तेमां कपिलमुनिनुं चरित्र होवाथी आ कापिलीय नामनुं अध्ययन कहेवाय छे. आ अध्ययननी प्रस्तावना माटे प्रथम कपिलमुनिनुं चरित्र कहे छे—

कपिल मुनिनी कथा.

कौशांबी नगरीमां जितशत्रु राजा राज्य करतो हतो. ते नगरीमां काश्यप नामे ब्राह्मण रहेतो हतो. ते चौद विद्यानो पारगामी हतो तथा नगरवासी लोको अने राजा पण तेने घणुं मानता हता. राजाए तेने मोटी आजीविका करी आपी हती. ते काश्यपने यशा नामनी पत्नी हती. तेमने कपिल नामे पुत्र थयो. ते पुत्र बाळक हतो तेटलामां तेनो पिता काश्यप मरण पाम्यो. तेनुं स्थान राजाए बीजा विद्वान ब्राह्मणने आप्युं. ते ब्राह्मण हमेशां अश्वपर आरूढ थइ तथा माथे छत्र धारण करी राजसभामां जतो हतो. एकदा तेने जतो जोइ यशा अत्यंत रोवा लागी. ते जोइ कपिले तेने पूछयुं के—" हे माता! तमे केम रुओ छो?" ते बोली के—" हे वत्स! प्रथम तारा पिता आवी समृद्धिवडे राजसभामां जता हता. तेना मरण पछी तुं अविद्वान होवाथी तारा पितानुं स्थान आ ब्राह्मणने मळ्युं छे ते जोइ मने रडवुं आवे छे." ते सांभळी कपिल बोल्यो के—" त्यारे हुं पण विद्या भणुं." यशाए कह्युं—" हे वत्स! आ ब्राह्मणना भयथी तने आ नगरमां

तेथी करीने शु करवु ? ते कहे छे.—

तुलिआं ण बालभाव, अबाल चेव पंडिए ।
चइऊण बालभाव, अबालं सेवए मुणी ॥ ३० ॥ त्ति बेमि ॥

अर्थ—(एव) आ प्रमाणे (पडिए) पडित एटले तत्त्वने जाणनार एवो (मुणी) साधु (बालभाव) बाळपणानी (अबाल च) तथा अबालपणानी (तुलिआ ण) तुलना करीने (बालभाव) बाळपणानो (चइऊण) त्याग करी (अबाल) अबाळपणानु (सेवए) सेवन करे (त्ति बेमि) ए प्रमाणे हु कहु छु एम सुधर्मास्वामी जंबूस्वामीने कहे छे. ३०

इति सप्तममध्ययन समाप्तम् ॥ ७ ॥

यश एटले पराक्रमथी थयेली प्रसिद्धि तथा (वण्णो) वर्ण एटले गांभीर्यादिक गुणथी उत्पन्न थयेली श्लाघा तथा (आउं) दीर्घ आयुष्य तथा (सुहं) सुख एटले इच्छित विषयोनी प्राप्ति, आटली बाबतो (जत्थ) जे (मणुस्सेसु) मनुष्योने विषे प्राप्त थाय छे, (तत्थ) त्यां (भुज्जो) फरीथी (से) ते (उववज्जइ) उत्पन्न थाय छे. २७.

आ प्रमाणे जे मनुष्य कामथी निवृत्ति पाम्यो न होय तेनो आत्मार्थ नाश पामे छे तेथी ते बाळ छे-मूर्ख छे अने जे कामथी निवृत्त थयो होय ते पंडित छे एम कह्युं. हवे त्रण सूत्रोवडे ते बाळ अने पंडितनुं स्वरूप बताववा पूर्वक उपदेश आपे छे.-

बालस्स पस्स बालत्तं, अहम्मं पडिवज्जिआ। चिच्चा धम्मं अहम्मिट्ठे, नरएसु उववज्जइ ॥ २८ ॥
धीरस्स पस्स धीरत्तं, सव्वधम्माणुवत्तिणो। चिच्चा अधम्मं धम्मिट्ठे, देवेसु उववज्जइ ॥ २९ ॥

अर्थ—हे शिष्य ! तुं (बालस्स) मूर्खनुं (बालत्तं) मूर्खपणुं (पस्स) जो के (अहम्मिट्ठे) ते अधर्मिष्ठ मनुष्य (अहम्मं) अधर्मने (पडिवज्जिआ) अंगीकार करीने तथा (धम्मं) धर्मनो (चिच्चा) त्याग करीने (नरएसु) नरकने विषे (उववज्जइ) उत्पन्न थाय छे. २८. तथा (सव्वधम्माणुवत्तिणो) सर्व क्षान्त्यादिक धर्मने अनुसरनारा (धीरस्स) धीरना एटले पंडितना (धीरत्तं) धीरपणाने (पस्स) तुं जो. के (धम्मिट्ठे) ते धर्मिष्ठ (अधम्मं) अधर्मनो (चिच्चा) त्याग करीने (देवेसु) देवोने विषे (उववज्जइ) उत्पन्न थाय छे. २९.

जे कारण माटे (नेआउअं) न्याय युक्त एवा (मग्ग) रत्नत्रय रूप मुक्तिमार्गने (सोचा) सांभळीने अर्थात् अंगीकार करीने ते मनुष्य (भुजो) वारवार (परिभस्सइ) भ्रष्ट थाय छे कामभोगथी निवृत्ति पाम्या छतां पण भारेकर्मी होवाथी पाछो भ्रष्ट थाय छे अने जेओए जिनधर्म अंगीकार कर्यो न होय अथवा जेओए साभळ्यो पण न होय तेओ तो कामभोगथी निवृत्ति पामे नहीं तेमां शु आश्चर्य ? २५

जे मनुष्य कामभोगथी निवृत्ति पाम्यो होय तेने प्राप्त थता गुण कहे छे —

इह कामनिअट्टस्स, अत्तट्ठे नावरज्झई । पूईदेहनिरोहेण, भवे देवि त्ति मे सुअं ॥ २६ ॥

अर्थ—(इह) आ नरभवने विषे (कामनिअट्टस्स) कामभोगथी निवृत्ति पामेला मनुष्यनो (अत्तट्ठे) स्वर्गादिक आत्मार्थ (नावरज्झइ) नाश पामतो नथी कारणके ते लघुकर्मी होवाथी (पूइदेहनिरोहेण) पूति एटले दुर्गंधी देह एटले शरीर अर्थात् दुर्गंधी एवु औदारिक शरीर तेना निरोध एटले नाशवडे (देवि) देवरूप (भवे) थाय छे अथवा उपलक्षणथी सिद्ध पण थाय छे (त्ति) ए प्रमाणे (मे) में (सुअं) साभळ्यु छे २६

जे देवपणु पामे छे ते त्यारपछी जे पामे छे ते कहे छे —

इड्ढी जुई जसो वण्णो, आउं सुहमणुत्तरं । भुज्जो जत्थ मणुस्सेसु, तत्थ से उववज्जइ ॥ २७ ॥

अर्थ—(अणुत्तर) सर्वोत्कृष्ट एवी (इड्ढी) सुवर्णादिक ऋद्धि तथा (जुई) द्युति एटले शरीरनी कांति तथा (जसो)

थयेलाना रत्नरूपी क्षेमने (न संविदे) जाणतो नथी ? एटले के योगक्षेम नहीं जाणवानुं कारण कामभोगनी आसक्ति ज छे. वळी धर्मना प्रभावथी ज देवताना भोगो उत्पन्न थाय छे. तेनी पासे आ मनुष्यना भोगो अत्यंत अल्प ज छे. तेथी करीने भोगना अर्थीए पण मोटा देवताइ भोगो प्राप्त करवा माटे मनुष्यना भोगनो त्याग करी धर्मने विषे ज यत्न करवो योग्य छे. २४.

आ प्रमाणे कुल पांच दृष्टांतो कह्या. तेमां प्रमथ घेटाना दृष्टांतवडे कामभोग परिणामे दुःखदायक छे एम बताव्युं, दुःखदायक छतां पण जो कदाच ते तुच्छ–अल्प न होय तो तेनो त्याग करी शकातो नथी. तेथी काकिणी अने आम्रफळना दृष्टांतवडे ते कामोनुं तुच्छपणुं बताव्युं, तुच्छने पण लाभ अने हानिरूप व्यवहारना ज्ञानवडे आय व्ययनी तुलना करवामां निपुण होय ते ज तजी शके छे. तेथी करीने वणिकना वेपारनुं दृष्टांत कह्युं, तथा आय अने व्ययनी तुलना केवी रीते करवी ? तेने माटे समुद्रनुं दृष्टांत आप्युं. ते दृष्टांतमां देवना कामभोगो समुद्रना जळ जेटला कह्या, तेथी तेनुं उपार्जन करवुं ए ज मोटो लाभ अने तेनुं उपार्जन न करवुं ए ज मोटो व्यय छे एम तत्त्वथी देखाड्युं. हवे जे मनुष्य कामभोगथी निवृत्ति पाम्यो न होय ते योगक्षेमने पण जाणी शकतो नथी, तेथी ते संबंधी दोष बतावे छे.—

इह कामानिअट्टस्स, अत्तट्ठे अवरज्झइ। सोच्चा नेआउअं मग्गं, जं भुज्जो परिभस्सइ ॥ २५ ॥

अर्थ—(इह) आ मनुष्य भव अथवा जिनधर्म प्राप्त थया छतां (कामानिअट्टस्स) कामभोगथी निवृत्ति नहीं पामेला एवा मनुष्यनो (अत्तट्ठे) आत्मार्थ एटले स्वर्गादिक लाभ (अवरज्झइ) अपराध पामे छे एटले नाश पामे छे. (जं)

कषायादिकवडे हारी नाउ छु एम केम न जाणे ? जाणे व अने जाणीने जे प्रकारे न हारे ते प्रकारे यत्न करे २२.

हवे समुद्रनु दृष्टांत कहे छे —

जहा कुसग्गे उदग, समुद्देण सम मिण । एव माणुस्सगा कामा, देवकामाणमंतिए ॥ २३ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (कुसग्गे) कुशना अग्रभागपर रहेला (उदग) जळना बिंदुने (समुद्देण सम) समुद्रना जळनी साथे (मिणे) माप करे एटले के कोइ मूर्ख माणस डाभना अग्रभागमा रहे तेटला जळबिंदुने लइ समुद्रनु जळ पण आटलु ज छे एम कहे, (एव) एज रीते (माणुस्सगा कामा) मनुष्य सबधी कामभोगो (देवकामाण अतिए) देवभोगोनी पासे तेटला प्रमाणवाळा छे कदी कोइ अज्ञानी माणस चक्रवर्ती आदिकना कामभोगोने देवभोगोनी जेवा माने, तो पण जळबिंदु अने समुद्र जेटलु मनुष्यना कामभोग अने देवना कामभोग वचे आंतरु छे. २३

आ ज अर्थने समाप्त करता सता उपदेश आपे छे —

कुसग्गमित्ता इमे कामा, सनिरुद्धम्मि आउए। कस्स हेउ पुराकाउ, जोगक्खेम न सविदे ॥२४॥

अर्थ—(सनिरुद्धम्मि) सम्यक् प्रकारे निरुद्ध एटले अति अल्प एवा (आउए) आ मनुष्य सबधी आयुष्यने विषे (इमे कामा) आ मनुष्य सबधी कामभोगो (कुसग्गमित्ता) कुशना अग्रभागपर रहेला बिंदुमात्र ज छे तो पण मनुष्य (कस्स हेउ) कया हेतुने (पुराकाउ) आगळ करीने एटले आश्रीने (जोगक्खेम) अप्राप्तनी प्राप्तिरूप योगने अने प्राप्त

जेसिं तु विउला सिक्खा, मूलिअं ते अइत्थिआ। सीलवंता सविसेसा, अदीणा जंति देवयं ॥२१॥

अर्थ—(तु) परतु (जेसिं) जेओने (विउला) विपुल एटले निःशंकितादिक दर्शनाचारे करीने विस्तारवाळी (सिक्खा) ग्रहण अने आसेवनारूप शिक्षा होय छे, (ते) तेओ (मूलिअं) मूळ धनरूप मनुष्यपणाने (अइत्थिआ) ओळंगीने (सीलवंता) शीळवंत एटले अविरत सम्यग्दृष्टिनी अपेक्षाए सदाचारवंत, विरताविरतनी अपेक्षाए अणुव्रतवाळा अने विरतनी अपेक्षाए महाव्रतादिवाळा, तथा (सविसेसा) उत्तरोत्तर विशेष गुणने अंगीकार करनारा होय छे, तेथी करीने ज (अदीणा) परलोकमां अमारुं शुं थशे ? एवी दीनता रहित सता (देवयं) देवलोकमां (जंति) जाय छे. अहीं आ काळनी अपेक्षाए देवलोकमां जाय छे एम कह्युं छे, परंतु विशेष प्रकारनुं संघयण विगेरे सामग्री होय तो मोक्षे पण जाय छे. २१.

आ ज अर्थने समाप्त करवापूर्वक उपदेश आपे छे.—

एवमदीणवं भिक्खुं, आगारिं च विआणिआ। कहं नु जिच्चमेलिक्खं, जिच्चमाणो न संविदे ॥२२॥

अर्थ—(एवं) एज रीते लाभ मेळवनार अने (अदीणवं) दीनता रहित एवा (भिक्खुं) साधुने (च) अने (आगारिं) गृहस्थीने (विआणिआ) जाणीने (कहं नु) केवी रीते (एलिक्खं) आवा प्रकारना देवत्वादिक लाभने (जिच्चं) हारी जाय ? तथा (जिच्चमाणो) हारतो थको (न संविदे) केम न जाणे ? हुं आ देवत्वादिक लाभने विषय-

विचार करीने (जे) जेओ मध्यस्थ वर्तन राखे छे तेओ (माणुस) मनुष्य सबधी (जोणिं इति) योनिने पामे छे, (ते) तेओ (मूलिअ) मूळ धनने (पवेसति) पामे छे-साचवी राखे छे एम समजवु अर्थात् तेओ मुडीने साचवी राखनार वणिक जेवा छे १६

शी रीते तेओ मनुष्य योनिने पामे छे ? ते कहे छे —

वेमायाहि सिक्खाहि, जे नरा गिहिसुव्वया। उविंति माणुस जोणिं, कम्मसच्चा हु पाणिणो ॥२०॥

अर्थ—(जे) जे (नरा) मनुष्यो (वेमायाहिं) विविध प्रकारनी एटले प्रकृतिभद्रकत्वादिक (सिक्खाहिं) शिक्षावडे करीने (गिहिसुव्वया) गृहस्थी छतां सारा व्रतवाळा-सारा आचरणवाळा होय छे एटले स्वभावथी ज भद्रकपणु, विनीतपणु, दयाळुपणु अने ईर्ष्या रहितपणु विगेरे सत्पुरुषना व्रतने धारण करनारा होय छे, तेओ (माणुस) मनुष्य सबधी (जोणिं) योनिने (उविंति) पामे छे (हु) कारण के (पाणिणो) प्राणीओ (कम्मसच्चा) सत्य कर्मवाळा होय छे अर्थात् जेवु कर्म करे तेवी गतिने पामे छे आवा जीवो भद्रकत्वादिक गुणरूपी व्रतोने ज धारण करनारा होय छे, परतु आगममां कहेला समकित, अणुव्रत के महाव्रतने धारण करनारा होता नथी, कारण के आगमोक्त व्रतने धारण करनारा तो देवगतिने पामे छे २०

हवे मुडी वधारनारनो उपनय बतावे छे —

गयो छे. अहीं लोलता शब्दे करीने नरकनुं कारण बताव्युं छे अने शठ शब्दे करीने तिर्यंचगतिनुं कारण बताव्युं छे. ते विषे कह्यु छे के—" महा आरंभवडे, महा परिग्रहवडे, मांस भक्षणवडे अने पंचेंद्रियना वधवडे जीवो नरकनुं आयुष्य बांधे छे." तेमज—" गूढ हृदयवाळो, शठ अने शल्य सहित एवो जीव तिर्यंचनुं आयुष्य बांधे छे. १७.

फरीथी मुडीना विनाशने ज स्पष्ट करे छे.—

तओ जिए सइं होइ, दुविहं दुग्गइं गए। दुल्लहा तस्स उम्मग्गा, अद्धाए सुचिरादवि ॥ १८ ॥

अर्थ—(तओ) त्यारपछी (जिए) देवगति अने मनुष्यगतिने हारी गयेलो ते मूर्ख (सइं) सदा (दुविहं) नरक अने तिर्यंच ए बे प्रकारनी (दुग्गइं) दुर्गतिने (गए) पामेलो एवो ज (होइ) होय छे. कारणके (तस्स) ते मूर्खने (सुचिरादवि) घणो एवो पण (अद्धाए) काळ गये सते (उम्मग्गा) नरक अने तिर्यंचगतिथी नीकळवुं (दुल्लहा) दुर्लभ छे. आ बहोळताने आश्री कह्यु छे. अन्यथा केटलाक जीवो तेमांथी एकज भवे नीकळीने मोक्षे पण जइ शके छे. १८.

आ प्रमाणे मुडीने हारी जनारनो उपनय बताव्यो. हवे मुडीने साचवी राखनारनो उपनय बतावे छे.—

एवं जिअं सपेहाए, तुलिआ बालं च पंडिअं। मूलिअं ते पवेसंति, माणुसं जोणिमिंति जे ॥१९॥

अर्थ—(एव) आ प्रकारे (जिअं) देवपणुं अने मनुष्यपणुं हारी गयेला मूढने (सपेहाए) जोइने एटले तेनो सारी रीते विचार करीने, तथा (बालं च) मूर्खनी अने (पंडिअं) पंडितनी (तुलिआ) तुलना करीने एटले तेमना गुणदोषनो

माणुसत्त भवे मूलं, लाभो देवगई भवे । मूलच्छेएण जीवाणं, नरगतिरिक्खत्तणं धुवं ॥ १६ ॥

अर्थ—(माणुसत्त) मनुष्यपणु (मूल) मूळ मुडी रूप (भवे) छे, तथा (लाभो) लाभनी जेवी (देवगई) देवगति (भवे) होय छे—प्राप्त थाय छे तथा (मूलच्छेएण) मुडीनो नाश थवा वडे (जीवाण) जीवोने (नरगतिरिक्खत्तण) नारकीपणु अने तिर्यंचपणु (धुव) निश्चे प्राप्त थाय छे जेमके त्रण प्रकारना ससारी जीवो छे तेमां कोइ एक जीव मार्दव, आर्जव विगेरे गुणवान अने साधारण आरभ परिग्रहवाळो होय ते मध्यम परिणामे मरीने मुडीनु रक्षण करनार वणिकनी जेम फरीथी पण हजार रुपीया जेवु मनुष्यपणुज पामे छे, बीजो मुडीने वधारनार वणिकनी जेम सम्यक्त्व अने चारित्रने धारण करी सराग सयमनु पालन करी लाभ मेळवनार वणिकनी जेम देवगतिने पामे छे, अने त्रीजो मुडीना नाश करनार वणिकनी जेम हिंसा, मृषावाद विगेरे सावद्य योगवडे युक्त होय ते नरकगति अने तिर्यग्गतिने पामे छे १६

मुडीना विनाशने ज स्पष्ट रीते कहे छे —

दुहओ गई बालस्स, आवईवहमूलिआ । देवत्तं माणुसत्तं च, जं जिए लोलया सढे ॥ १७ ॥

अर्थ—(बालस्स) मूर्खनी (आवईवहमूलिआ) आपत्ति अने वध एटले ताडनादिक छे मूळ जेनु एवी (दुहओ) नरक अने तिर्यंच ए बे प्रकारनी (गइ) गति थाय छे (ज) जे कारण माटे (लोलया) मांसादिकना लपटपणाए करीने (जिए) जीतायेलो (सढे) शठ एवो ते मूर्ख (देवत्त) देवपणु (च) अने (माणुसत्त) मनुष्यपणु ए बे गतिने हारी

माटे तेमने हजार हजार रुपीया आपीने कह्युं के–" आ मुडी लइने तमारे जूदा जूदा देशमां जवुं. त्यां वेपार करी धन उपार्जन करीने अमुक वखते पाछुं घेर आववुं." पितानी आज्ञा थवाथी तेओ ते प्रमाणे मुडी लइने जूदा जूदा देशमां गया. त्यां जइ एके विचार कर्यो के–"पिताए परीक्षा करवा माटे अमने मोकल्या छे तेथी मारे सारी रीते वेपारमां धन उपार्जन करी पिताने प्रसन्न करवा." एम विचारी तेणे जरुर जेटलो उदरनिर्वाहमां खर्च करी वेपारमां वधारे प्रयत्न करी घणुं धन उपार्जन कर्युं. बीजाए विचार्युं के–" मारा पिता पासे घणुं धन छे. तेथी मारे शामाटे अधिक उपार्जन करवुं जोइए ? परंतु कांइ पण उपार्जन नहीं करुं तो आ हजार रुपीया थोडी मुदतमां खुटी जशे. तेथी मारे मुडी अनामत राखीने–जेटलो लाभ थाय तेटलो खर्च करवो योग्य छे." एम विचारी तेणे मोटो वेपार नहीं करतां साधारण वेपार करवा मांड्यो. तेमां जे लाभ थवा लाग्यो ते सर्व भोजन, वस्त्र, गंध, माल्य अने आभूषणोमां खर्चवा लाग्यो. मुडी कायम राखी. त्रीजाए विचार्युं के–" अमारे घेर अगणित द्रव्य छे, छतां अमारा वृद्ध थयेला पिताए अमने फोगट परदेशमां मोकल्या छे. तेथी क्लेश करनारा वेपारने कर्या विना आ धनथी ज मारे निर्वाह करी सुखेथी दिवसो निर्गमन करवा योग्य छे." एम विचारी तेणे द्यूत, वेश्या, मदिरा, गंध अने माल्य विगेरे कामभोगमां ज द्रव्यनो व्यय करी थोडा दिवसमां ज मुडी गुमावी दीधी. त्यारपछी अवधि पूर्ण थये ते त्रणे भाइओ घेर आव्या. तेमां पहेलाने श्रेष्ठीए प्रसन्न थइ सर्व धननो स्वामी कर्यो, बीजाने घरना व्यापारमां नीम्यो अने त्रीजाने घरमांथी काढी मूक्यो, तेथी ते अति दुःखी थयो. इति त्रण वणिकपुत्रनुं दृष्टांत.

आ दृष्टांत प्रमाणे धर्मने विषे पण जाणवुं. ते आ प्रमाणे.—

अने राज्य जेवा छे तेथी जेम द्रमक अने राजा काकिणी अने आम्रफळने माटे थइने हजार रुपीया अने राज्यने हारी गया तेम आ दुर्बुद्धिवाळा प्राणीओ मनुष्य संबंधी अल्प आयुष्य अने कामभोगने माटे देवतानु आयुष्य अने तेना कामभोगने हारी जाय छे १२ हवे व्यवहारनु उदाहरण कहे छे —

जहां य तिण्णि वैणिआ, मूल घित्तूण निग्गया। एगोऽत्थ लहए लाभ, एगो मूलेण आगओ ॥१४॥

एगो मूलं पि हारित्ता, आगओ तत्थ वाणिओ। ववहारे उवमा एसा, एवं धम्मे विआणह ॥१५॥

अर्थ—(जहा य) वळी जेम (तिण्णि) त्रण (वणिआ) वणिको (मूल) मूळ मुडीने (घित्तूण) ग्रहण करी (निग्गया) घरथी बहार नीकळ्या अने इच्छित स्थाने वेपार करवा गया (अत्थ) तेमां (एगो) एक वणिक (लाभ) लाभने (लहए) मेळवे छे अर्थात् विशेष लाभ मेळवीने घरे आवे छे अने (एगो) बीजो वणिक कांइपण मेळव्या विना (मूलेण) मूळ मूडीवडे ज पाछो (आगओ) आवे छे अने (तत्थ) ते त्रणमांथी (एगो) एक एटले त्रीजो (वाणिओ) वणिक (मूल पि) मूळ मुडीने पण (हारित्ता) हारीने एटले गुमावीने (आगओ) पाछो आवे छे (ववहारे) व्यापारने विषे (एसा) आ (उवमा) उपमा कही छे (एव) ए ज प्रमाणे (धम्मे) धर्मने विषे पण (विआणह) तमे जाणो १४–१५

त्रण वणिकपुत्रोनी कथा

कोइ नगरमां महा धनवान एक श्रेष्ठी हतो तेने त्रण पुत्रो हता तेओ युवावस्थाने पाम्या त्यारे श्रेष्ठीए परीक्षा करवा

अर्थ—(पएणवओ) प्रज्ञावान एटले ज्ञान अने क्रियावाळानी (जा सा) जे ते प्रसिद्ध एवी (अणेगवासानउआ)
अनेक नयुत वर्षोनी (ठिई) स्थिति छे. एटले ज्ञान–क्रियावाळो मरीने स्वर्गमां जइ अनेक नयुत वर्षोनुं आयुष्य अने
पुष्कळ कामो भोगवे छे. (जाणि) के जे दिव्य आयुष्य अने कामभोगनां नयुतोने (दुम्मेहा) मनुष्य भवना विषयमां
आसक्त थयेला दुष्टमतिवाळा प्राणीओ (ऊणे वाससयाउए) सो वर्षथी पण ओछा आयुष्यमां (जीयंति) हारी जाय
छे. कदाच मोटुं आयुष्य होय तो प्रमादथी एकवार हारी गयेला विषयादिकने फरीवार मेळवी शकाय छे; परंतु हाल श्री
महावीर स्वामीना तीर्थमां तो सो वर्षथी पण ओछुं आयुष्य होवाथी कामभोग ने भव हारी ज जाय छे.

अहीं नयुतनी संख्या आ प्रमाणे छे.—चोराशी लाख वर्षनुं एक पूर्वांग थाय छे, तेने चोराशी लाखे गुणवाथी एक
पूर्व थाय छे, तेने चोराशी लाखे गुणवाथी एक नयुतांग थाय छे अने चोराशी लाख नयुतांगनुं एक नयुत थाय छे. आवा
अनेक नयुतनी स्थिति देवलोकमां छे अर्थात् पल्योपम अने सागरोपमनुं आयुष्य देवलोकमां छे. आ गाथानो समुदाय
अर्थ आ प्रमाणे छे—गुरु महाराज शिष्योने कहे छे के ज्ञानक्रियावाळा मुनिने देवलोकनी स्थिति अने उत्कृष्ट कामभोगो
प्राप्त थाय छे, ए वात जिनागमनी श्रद्धावाळा आपणे सर्वे जाणीएज छीए. परंतु दुर्बुद्धिवाळा प्राणीओ आ अल्प आयु-
ष्यवाळा मनुष्यभवमां तुच्छ कामभोगने विषे लुब्ध थइ धर्म नहीं करवाने लीधे ते देवलोकना आयुष्यने तथा तेना
कामभोगने हारी जाय छे. अहीं दृष्टांत अने दार्ष्टांतिकनी योजना आ प्रमाणे करवी. मनुष्यनुं आयुष्य अने कामभोग अति
अल्प होवाथी काकिणी अने आम्रफळ जेवा छे, तथा देवलोकनुं आयुष्य अने कामभोग घणा मोटा होवाथी हजार रुपीया

आ अपथ्य आम्रफळनी साथु तमारे जोवु पण योग्य नथी. स्त्रीना स्पर्शनी जेम आ फळना स्पर्शथी तमारा मननी स्थिरता रही शकशे नहीं अने स्थिरता नहीं रहेवाथी तेने खावां प्राणनो नाश थशे तेथी किंपाकना फळनी जेम आ फळो तमारे वनवा योग्य छे " आ प्रमाणे मत्रीए घणी रीते समजाव्या छतां "आटला वधा वरस पछी हवे आ फळो खावामां शो दोष छे ?" एम विचारी राजाए ते फळो खाधां तरत ज तेने ते फळ खावाथी असाध्य व्याधि थयो, अने थोडा समयमां ज ते राजा ते व्याधिथी विनाश पाम्यो इति आम्रफळ दृष्टांत

आ प्रमाणे बे दृष्टांतो कही दार्ष्टांतिक कहे छे—

एवं माणुस्सगा कामा, देवकामाण अंतिए । सहस्सगुणिआ भुज्जो, आउ कामा य दिव्विआ ॥१२॥

अर्थ—(देवकामाण अंतिए) देवना कामोनी पासे (माणुस्सगा कामा) मनुष्यभवमां रहेला कामो (एव) ए प्रमाणे छे एटले काकिणी अने आम्रफळनी तुल्य छे (य) तथा (कामा) मनुष्यना कामभोगोथी (दिव्विआ) दिव्य कामभोगो (भुज्जो) वारवार भोगवाय तेवा (सहस्सगुणिआ) हजारगुणा छे तेमज (आउ) देवनु आयुष्य पण मनुष्यना आयुष्य करतां हजारोगणु मोटुं होय छे १२

मनुष्यना कामो काकिणी अने आम्रफळनी जेवा छे ते ज कहे छे —

अणेगवासानउआ, जा सा पण्णवओ ठिई । जाणि जीअंति दुम्मेहा, ऊणे वाससयाउए ॥ १३ ॥

अर्थ—(पराणवश्रो) प्रज्ञावान एटले ज्ञान अने क्रियावाळानी (जा सा) जे ते प्रसिद्ध एवी (अणेगवासानउआ) अनेक नयुत वर्षोनी (ठिई) स्थिति छे. एटले ज्ञान-क्रियावाळो मरीने स्वर्गमां जइ अनेक नयुत वर्षोनुं आयुष्य अने पुष्कळ कामो भोगवे छे. (जाणि) के जे दिव्य आयुष्य अने कामभोगनां नयुतोने (दुम्मेहा) मनुष्य भवना विषयमां आसक्त थयेला दुष्टमतिवाळा प्राणीओ (ऊणे वाससयाउए) सो वर्षथी पण ओछा आयुष्यमां (जीअंति) हारी जाय छे. कदाच मोटुं आयुष्य होय तो प्रमादथी एकवार हारी गयेला विषयादिकने फरीवार मेळवी शकाय छे; परंतु हाल श्री महावीर स्वामीना तीर्थमां तो सो वर्षथी पण ओछुं आयुष्य होवाथी कामभोग ने भव हारी ज जाय छे.

अहीं नयुतनी संख्या आ प्रमाणे छे.—चोराशी लाख वर्षनुं एक पूर्वांग थाय छे, तेने चोराशी लाखे गुणवाथी एक पूर्व थाय छे, तेने चोराशी लाखे गुणवाथी एक नयुतांग थाय छे अने चोराशी लाख नयुतांगनुं एक नयुत थाय छे. आवा अनेक नयुतनी स्थिति देवलोकमां छे अर्थात् पल्योपम अने सागरोपमनुं आयुष्य देवलोकमां छे. आ गाथानो समुदाय अर्थ आ प्रमाणे छे—गुरु महाराज शिष्योने कहे छे के ज्ञानक्रियावाळा मुनिने देवलोकनी स्थिति अने उत्कृष्ट कामभोगो प्राप्त थाय छे, ए वात जिनागमनी श्रद्धावाळा आपणे सर्वे जाणीएज छीए. परंतु दुर्बुद्धिवाळा प्राणीओ आ अल्प आयुष्यवाळा मनुष्यभवमां तुच्छ कामभोगने विषे लुब्ध थइ धर्म नहीं करवाने लीधे ते देवलोकना आयुष्यने तथा तेना कामभोगने हारी जाय छे. अहीं दृष्टांत अने दार्ष्टांतिकनी योजना आ प्रमाणे करवी. मनुष्यनुं आयुष्य अने कामभोग अति अल्प होवाथी काकिणी अने आम्रफळ जेवा छे, तथा देवलोकनुं आयुष्य अने कामभोग घणा मोटा होवाथी हजार रुपीया

आ अपथ्य आम्रफळनी साधु तमारे जोवु पण योग्य नथी. स्त्रीना स्पर्शनी जेम आ फळना स्पर्शथी तमारा मननी स्थिरता रही शकशे नहीं अने स्थिरता नहीं रहेवाथी तेने खावां प्राणनो नाश थशे तेथी किंपाकना फळनी जेम आ फळो तमारे तजवा योग्य छे" आ प्रमाणे मत्रीए घणी रीते समजाव्या छतां "आटला बधा वखत पछी हवे आ फळो खावामां शो दोष छे?" एम विचारी राजाए ते फळो खाधां तरत ज तेने ते फळ खावाथी असाध्य व्याधि थयो, अने थोडा समयमां ज ते राजा ते व्याधिथी विनाश पाम्यो इति आम्रफळ दृष्टांत

आ प्रमाणे बे दृष्टांतो कही दार्ष्टांतिक कहे छे —

एवं माणुस्सगा कामा, देवकामाणमंतिए । सहस्सगुणिआ भुज्जो, आउ कामा य दिव्विआ ॥१२॥

अर्थ—(देवकामाण अंतिए) देवना कामोनी पासे (माणुस्सगा कामा) मनुष्यभवमां रहेला कामो (एवं) ए प्रमाणे छे एटले काकिणी अने आम्रफळनी तुल्य छे (य) तथा (कामा) मनुष्यना कामभोगोथी (दिव्विआ) दिव्य कामभोगो (भुज्जो) वारवार भोगवाय तेवा (सहस्सगुणिआ) हजारगुणा छे तेमज (आउ) देवनु आयुष्य पण मनुष्यना आयुष्य करतां हजारोगणु मोटु होय छे १२

मनुष्यना कामो काकिणी अने आम्रफळनी जेवा छे ते ज कहे छे —

अणेगवासानउआ, जा सा पण्णवओ ठिई । जाणि जीअंति दुम्मेहा, ऊणे वाससयाउए ॥ १३ ॥

मूढताने अत्यंत निंदतो पोताने घेर आव्यो, अने थोडाने माटे घणुं खोइ बेठो एम विचारी ते चिरकाळ सुधी दुःखी रह्यो.

इति काकिणी दृष्टांत.

अथ आम्र दृष्टांत.—

कोइ राजाने आम्रफळ खावापर घणी रुचि हती. तेथी तेणे घणां आम्रफळो खाधां, तेनाथी तेने अजीर्ण थयुं अने तेथी विसूचिकानो व्याधि थयो. वैद्योए विविध प्रकारना उपायो करी तेने निरोगी कर्यो. पछी वैद्योए राजाने कह्युं के—" अत्यारे तो कोइपण उपायथी अमे तमारो व्याधि दूर कर्यो छे, परंतु हवे पछी जो तमे आम्रफळ खाशो तो फरीथी ते ज व्याधि असाध्य थशे, अने तेथी तमारुं मृत्यु थशे. " ते सांभळी राजाए विचार कर्यो के—" हुं रसलंपट होवाथी ज्यांसुधी आम्रफळ जोइश त्यांसुधी तेनो त्याग करी शकीश नहीं. " एम विचारी तेणे पोताना देशमां जेटला आम्रवृक्षो हता, ते सर्वने छेदी नंखाव्या. त्यारपछी एकदा ते राजाने कोइए बे अश्वो भेट मोकल्या. तेनापर राजा तथा मंत्री आरूढ थइ क्रीडा करवा नगर बहार गया. त्यां ते अश्वोनो वेग जोवा माटे तेनी लगाम खेंची एटले ते विपरीत शीखवेला अश्वो राजाने तथा मंत्रीने तेना देशनुं उल्लंघन करी एक मोटा अरण्यमां लइ गया. छेवटे थाकीने राजाए तथा मंत्रीए हाथमांथी लगाम मूकी दीधी एटले तेज ठेकाणे ते अश्वो उभा रह्या. पछी राजा तथा मंत्री अश्वपरथी उतरी फरता फरता कोइ वनमां गया. त्यां मंत्रीए ना कह्या छतां राजा एक आम्रवृक्षनी नीचे बेठो. त्यां पाकीने पडी गयेलां आम्रफळो हाथमां लइ राजा तेने सुंघवा लाग्यो. ते जोइ मंत्रीए तेने कह्युं के—" हे स्वामी ! अपथ्यनो आहार करवाथी प्राणी विनाश पामे छे, तेथी

(हारए) गुमावे (तु) तथा (राया) कोइ राजा (अपत्थ) अपथ्य एवा (अंबग) आम्रफळने (भुच्चा) खाइने (रज्ज) राज्यने (हारए) गुमावे छे ११

काकिणी दृष्टांत—

कोइ एक गरीब माणसे परदेशमां भमी भमीने अनेक उपायोवडे एक हजार रुपीया उपार्जन कर्या. ते रुपीयानी वासळी केडे बांधी ते पोताना घर तरफ चाल्यो मार्गमां खावा माटे एक रुपीयानी तेणे एंशी काकिणीओ लीधी तेमांथी हमेशां अकेकी काकिणी ते वापरतो हतो घणे दिवसे पोताना गामथी थोडे दूर आव्यो, तेवामां ते ज्यां भोजन करवा बेठो हतो ते ठेकाणे एक छेल्ली बाकी रहेली काकिणी भूली गयो पछी त्यांथी आगळ चालतां ते केटलेक दूर गयो त्यारे तेने भूली गयेली ते काकिणी याद आवी तेथी तेणे विचार कर्यो के—" एक बाकी रहेली काकिणी हु भोजनने ठेकाणे भूली गयो अने हवे त्रीजे दिवसे तो हु घेर पहोंचवानो छु, तो आवती काले भोजनने माटे मारे एक काकिणी जोइए तेने माटे मारो रुपीओ घटाववो जोइशे, ते करतां पाछो वळीने ते विसरी गयेली काकिणी लइ आवु तो ठीक " एम विचारी ते रुपीयानी वांसळीने त्यान कोइ ठेकाणे गोपवी ते पाछो वळ्यो ते वांसळी गोपवता तेने कोइ माणसे दूरथी जोयो हतो, तेथी ते दूर गयो त्यारे तेणे आवीने तत्काळ ते वांसळी काढी लीधी अने नाशी गयो पेलो गरीब माणस भोजनने स्थाने आवी जुए छे तो ते काकिणी पण कोइए लीधेली होवाथी त्यां नथी तेथी ते निराश थइ पाछो वांसळीने स्थाने आव्यो. त्यां वांसळी पण नहीं जोवाथी ते अत्यंत दु खी थयो पछी ते मूढ निर्धन थवाथी पोतानी

पामेला अने भारेकर्मी थयेला मने धिक्कार छे. हवे मारी शी गति थशे ?" इत्यादिक विलाप करी खेद पामे छे. केमके नास्तिकने पण प्राये करीने मरण वखते शोक थवानो संभव छे. कोनी जेम ? ते कहे छे—(अएव्व) जेम घेटो (आगयाएसे) परुणो आवे सते शोक करे छे तेम. ८-९.

आ प्रमाणे आ भव संबंधी दुःख कहीने हवे परभव संबंधी दुःख कहे छे.—

तओ आउपरिक्खीणे, चुआ देहा विहिंसगा । आसुरीअं दिसं बाला, गच्छंति अवसा तमं ॥१०॥

अर्थ—(तओ) त्यारपछी (विहिंसगा) विविध प्रकारे हिंसा करनारा (बाला) मूढ एवा ते मनुष्यो (आउपरिक्खीणे) आयुष्य क्षीण थये सते (देहा) देहथी (चुआ) चव्या थका-चवीने (अवसा) पराधीन एवा सता (तमं) निरंतर अंधकारवडे युक्त एवी (आसुरीअं) रौद्र कर्म करनारा असुर संबंधी (दिसं) भावदिशाप्रत्ये एटले नरकप्रत्ये (गच्छंति) जाय छे. १०.

हवे काकिणीनुं अने आम्रनुं दृष्टांत कहे छे.—

जहा कागिणिए हेउं, सहस्सं हारए नरो । अपत्थं अंबगं भुच्चा, राया रज्जं तु हारए ॥ ११ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (नरो) कोइ माणस (कागिणिए हेउं) एक काकिणीने कारणे (सहस्सं) हजार रुपीयाने

१ रुपीयानो एंशीमो भाग काकिणी कहेवाय छे.

धीना प्राणीओनु दमन करनार, (अ) तथा (अयकक्करभोई) वकराना कर्कर शब्दवाळा पकावेला मासने खानार, तथी करीने ज (तुदिल्ले) मोटा पटवाळो थयेलो अने (चिअलोहिए) पुष्ट रुधिरवाळो थयेलो एवो ते मूढ (नरए) नरकने विषे एटले नरक सबधी (आउअ) आयुष्यने (कखे) इच्छे छे अर्थात् जे वडे नरकनु आयुष्य बधाय तेवां कर्म करे छे कोनी पेम ? ते कहे छे —(जहाएस व एलए) जेम हृष्टपुष्ट थयेलो घेटो परुणाने इच्छे छे तेम ५ ६–७

हवे आलोक सबधी कष्टने बे गाथावडे कहे छे —

आसण सयण जाण, वित्त कामे अ भुजिआ । दुस्साहड धण हिच्चा, बहु सचिणिआ रय ॥ ८ ॥
तओ कम्मगुरू जतू, पच्चुप्पन्नपरायणे । अएव्व आगयाएसे, मरणतम्मि सोअई ॥ ९ ॥

अर्थ—(आसण) आसन, (सयण) शयन, (जाण) यान एटले वाहन, (वित्त) द्रव्य (अ) अने (कामे) शब्दादिक कामोने (भुजिआ) भोगवीने, तथा (दुस्साहड) दु खे करीने मेळवी शकाय तेवा (धण) धनने (हिच्चा) तजीने एटले द्यूतादिकमा तेनो व्यय करीने तथा (बहु) बहु (रय) रजने एटले आठ प्रकारना कर्मने (सचिणिआ) सचय एटले उपार्जन करीने (तओ) त्यारपछी (कम्मगुरू) कर्मवडे भारे थयेलो अने (पच्चुप्पन्नपरायणे) प्रत्यक्ष भोगवाता विषयसुखमां ज तत्पर अथवा प्रत्यक्ष देखाय छे तेटलो ज लोक छे ते शिवाय बीजु स्वर्ग के नरक विगेरे काइ नथी एवु माननारो (जतू) प्राणी (मरणतम्मि) मरण नजीक आवे सते (सोअइ) शोक करे छे एटले के " विषयमां मोह

परुणानी इच्छा करे छे (एवं) एज प्रकारे (महम्मिट्ठे) अति अधर्मी एवो (बाले) बाळक एटले मूढ (नरयाउअं) नरकना आयुष्यने (ईहइ) इच्छे छे. ४ (अहीं वास्तविक रीते ते इच्छता नथी पण तेनी अज्ञान दशाने लइने परिणाम ते आवे छे तेथी इच्छे छे एम समजवुं.)

कहेला ज अर्थने त्रण गाथावडे विस्तारथी कहे छे.—

हिंसे बाले मुसावाई, अध्धाणम्मि विलोवए । अन्नऽदत्तहरे तेणे, माई कन्नुहरे सढो ॥ ५ ॥
इत्थीविसयगिध्धे अ, महारंभपरिग्गहे । मुंजमाणे सुरं मंसं, परिवूढे परंदमे ॥ ६ ॥
अयकक्करभोई अ, तुंदिल्ले चिअलोहिए । आउअं नरए कंखे जहाएसं व एलए ॥ २७ ॥

अर्थ—(हिंसे) प्राणीनी हिंसा करनार, (बाले) अज्ञानी, (मुसावाई) मृषावादी, (अद्धाणम्मि विलोवए) मार्गमां जनार लोकोने लुंटनार. (अन्नऽदत्तहरे) बीजाए नहीं आपेला एटले अदत्तने हरण करनार—ग्रहण करनार, (तेणे) गाम नगरादिकमां चोरी करनार, (माई) मायावी एटले बीजाने ठगनाना चित्तवाळो, (कन्नुहरे) कोना द्रव्यनुं हरण करुं ? एवा अध्यवसायवाळो, (सढो) शठ एटले वक्र आचारवाळो. (अ) तथा (इत्थीविसयगिद्धे) स्त्रीमां अने रूपादिक विषयोमां गृद्धिवाळो, (महारंभपरिग्गहे) घणा जीवोनुं मर्दन थाय तेवा महा आरंभवाळो अने धन धान्यादिकना पुष्कळ परिग्रहवाळो, (सुरं मंसं भुंजमाणे) मदिरा अने मांसने खानार, (परिवूढे) हृष्टपुष्ट थयेलो, तेथी करीने (परंदमे)

लोको पालन पोषण करे छे, नीहीं खवरावे छे अने पुत्रनी जेम विविध अलंकारो वडे शणगारे छे अने मने तो मंद भाग्य-पणाने लीधे सुकु घास पण पूरतु मळतु नथी, निर्मळ पाणी पण पीवा मळतु नथी, तेमज मने कोइ पाळतु पण नथी " ते सांभळी माता बोली के-" हे वत्स ! ए तेना मरणनां चिन्हो छे जेम मरवानी तैयारीवाळाने ने जे खावा पीवानी इच्छा थाय ते ते पथ्य के अपथ्य सर्व आपवामां आवे छे, तेम आने पण आपवामा आवे छे ज्यारे कोइ परुणो आवशे अने तेने मारशे त्यारे तने तेनी खात्री थशे " त्यारपछी केटलेक दिवसे तेने घेर कोइ परुणो आव्यो ते वखते ते घरधणीए ते घेटाने मारी नाख्यो ते जोइ ते वाछरडो भय पाम्यो तेथी तेणे खावा पीवानो त्याग कर्यो ते जाणी तेनी माताए तेने कह्यु के-" हे वत्स ! तु केम भय पामे छे ? में तने पहेलां कह्यु हतु के आ मरवावाळानां चिन्ह छे, ते तने सांभरतु नथी ? जेने बीहि खवडावी लालन पालन करवामां आवे छे, तेज मराय छे तने सुकु घास ज मात्र खवराव्यु छे, तेथी तारे कांइ पण भय राखवो नहीं, तने कांइ मारशे नहीं " आ प्रमाणे मातानां वचन सांभळी ते वाछरडो स्वस्थ थयो, अने खावा पीवा लाग्यो एज प्रमाणे जे माणस पोतानी इच्छा प्रमाणे विविध प्रकारना रसना स्वादमां लपट थाय छे ते नरकनु आयुष्य बांधे छे, अने पछी अति दुःख भोगवे छे इति उरभ्र दृष्टांत

आ प्रमाणे दृष्टांत कही हवे ते दृष्टांतनो ज अनुवाद करी दार्ष्टांतिकने विषे तेनी योजना करे छे-घटावे छे —

जंहा खलु से उरब्भे, आएसाए समीहिए । एंव बाले अहम्मिट्ठे ईहंई नरयाउअं ॥ ४ ॥

अर्थ— (जहा) जेम (खलु) निश्चे (से) ते (उरब्भे) घेटो (आएसाए) परुणाने माटे (समीहिए) इच्छ्यो सतो

अर्थ—(तओ) त्यारपछी तेवा खोराकथी (पुट्ठे) पुष्ट थयेलो, (परिवूढे) युद्धादिकमां समर्थ, (जायमेए) वृद्धि पाम्यो छे मेद जेनो एवो, (महोदरे) मोटा उदरवाळो अने (पीणिए) अवसरे इष्ट भोजन आपी तृप्त करेलो एवो (से) ते घेटो (विउले) विशाळ (देहे) देह थये सते (आएसं) प्राघूर्णकने (परिकंखए) इच्छे छे. अर्थात् ते प्राघूर्णकने योग्य थाय छे. २.

त्यारपछी—

जाव[1] न[3] एइ[4] आएसे,[2] ताव[5] जीवइ[7] से[6] दुही[8] । अह[9] पत्तम्मि[11] आएसे,[10] सीसं[12] छित्तूण[13] भुंजइ[14] ॥ ३ ॥

अर्थ—(जाव) ज्यांसुधी (आएसे) प्राघूर्णक (न एइ) आव्यो नथी, (ताव) त्यांसुधी (से) ते घेटो (दुही) दुःखी थयो सतो एटले दुःखे करीने (जीवइ) जीवे छे. (अह) पछी (आएसं) प्राघूर्णक (पत्तम्मि) आवे सते (सीसं) ते घेटानुं मस्तक (छित्तूण) छेदीने (भुंजइ) प्राघूर्णक सहित ते घरधणी तेने खाइ जाय छे. ३.

अहीं ते घेटानी कथा नीचे प्रमाणे छे.—

कोइ गाममां एक गृहस्थे मेमानने निमित्ते एक घेटानुं बच्चुं पाळ्युं हतुं. ते गृहस्थ ते घेटाने उत्तम खावा पीवानुं आपी तेनुं लालन पालन करतो हतो. ते जोइ तेना घरनी गायनो वाछरडो मनमां अति खेद पाम्यो. तेथी ते गायने धावतो नहोतो. तेने तेनी माता गाये नहीं धाववानुं कारण पूछ्युं, त्यारे ते बोल्यो के—" हे माता ! आ घेटानुं घरना सर्व

अथ औरभ्रीय नामनु सातमु अध्ययन ७

छट्ठा अध्ययनमा निर्ग्रंथनु स्वरूप कह्यु ते निर्ग्रंथपणु रसगृद्धिनो त्याग करवाथी ज थइ शके छे ते रसगृद्धिनो त्याग तेना दोष जाणवाथी थइ शके छे, अने ते दोषो दृष्टांतथी बराबर जाणी शकाय छे, तेथी रसगृद्धिना दोष देखाडवा माटे उरभ्र आदिक पांच दृष्टांतो आपे छे ते आ प्रमाणे —उरभ्र १, कागणी २, आम्रफळ ३, व्यवहार–वेपार ४ अने समुद्र ५.

तेमां प्रथम उरभ्रनु दृष्टांत कहे छे —

जहाऽऽएसं समुद्दिस्स, कोइ पोसिज्ज एलयं। ओअणं जवसं दिज्जा, पोसेज्जावि सयंगणे ॥ १ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (कोइ) कोइ निर्दय मनुष्य (आएस) जेना आववाथी परिवारना लोको विविध कार्यमां जोडाय ते आदेश एटले परुणो, तेने (समुद्दिस्स) उद्देशीने एटले परुणो आवशे त्यारे आ घेटो खावा–खवराववाना काममां आवशे एम धारीने (एलय) एक घेटानु (पोसिज्ज) पोषण करे तथा (ओअण) पोताने खातां वधेला ओदन विगेरे अने (जवस) मग, अडद विगेरे (दिज्जा) तेने आपे ए रीते (सयंगणे) पोताने घेर राखी तेनु (पोसेज्जावि) पोषण करे अहीं फरीथी पोषण करवानु लख्यु ते तेनो आदर जणाववा माटे लख्यु छे १

आ प्रमाणे पोषण करवाथी ते घेटो केवो थाय छे ? ते कहे छे —

तओ से पुट्ठे परिवूढे, जायमेए महोदरे। पीणिए विउले देहे, आएसं परिकंखए ॥ २ ॥

दंसणधरे) एकी वखते बन्नेनो साथे उपयोग नहीं छतां पण लब्धिपणाए करीने एक साथे ज सर्वोत्कृष्ट एवा ज्ञान अने दर्शनने धारण करनारा, प्रथम ज्ञान अने दर्शनना बे विशेषणो जूदा जूदा आप्या छे, ते वडे ज्ञान अने दर्शननो उपयोग भिन्न भिन्न काळे थाय छे एम बताव्युं छे, तेवी ज रीते ते बन्नेनी लब्धि–प्राप्ति पण भिन्न भिन्न काळे थती हशे एवी भ्रांति कदाच कोइने थाय, ते न थवा माटे आ 'अनुत्तर ज्ञानदर्शनने धारण करनारा' एवुं विशेषण बन्नेनी लब्धिनो एक काळ जणाववा माटे आप्युं छे. तेथी पुनरुक्ति दोष समजवो नहीं. तथा (अरहा) अर्हन् एटले इंद्रादिकनी पूजाने लायक एवा, तथा (णायपुत्ते) ज्ञात एटले सिद्धार्थ नामना उदार क्षत्रिय, तेमना पुत्र, तथा (भयवं) अष्ट महाप्रातिहार्यादिक अतिशयोवडे युक्त तथा (वेसालिए) विशाल एटले शिष्यो अथवा यश विगेरे गुणो विशाळ छे जेना, अथवा विशाला एटले त्रिशला, तेना पुत्र, तथा (विआहिए) सुर, असुर अने मनुष्यनी पर्षदामां धर्मनी व्याख्या करनारा श्रीमहावीरस्वामीए आ प्रमाणे कह्युं छे, (त्ति बेमि) एम हे जंबू ' हुं तने कहुं छुं. ए रीते सुधर्मास्वामी जंबूस्वामीने कहेता हवा.

इति षष्ठ अध्ययन ६.

—·—

मुनि अपेक्षा एटले अभिलाषा रहितपणे शी रीते विचरे ? ते कहे छे —

एसणासमिओ लज्जू, गामे अणिअओ चरे । अप्पमत्तो पमत्तेहि, पिंडवाय गवेसए ॥ १७ ॥

अर्थ—तथा (एसणासमिओ) एषणासमितिना उपयोगमां तत्पर अने (लज्जू) लज्जावान एटले संयमवाळो साधु (गामे) गाम नगरादिकने विषे (अणिअओ) नित्यवास रहित (चरे) विचरे. तथा (अप्पमत्तो) प्रमाद रहित एवो साधु (पमत्तेहिं) विषयादिकनी सेवामां आसक्त होवाथी प्रमत्त एटले गृहस्थीओ, तेमनी पासेथी निर्दोष (पिंडवाय) भिक्षानी (गवेसए) गवेषणा करे एटले ग्रहण करे १७

आ प्रमाणे संयमनी प्ररूपणा करवावडे निग्रंथनुं जे स्वरूप कह्यु, ते पोतानी–मारी मतिकल्पनाथी कह्यु नथी, ते उपर सुधर्मास्वामी जंबूस्वामीने आ प्रमाणे कहे छे —

एवं से उदाहु अणुत्तरनाणी अणुत्तरदंसी अणुत्तरनाणदंसणधरे अरहा णायपुत्ते भयवं वेसालिए विआहिए त्ति बेमि ॥ १८ ॥

अर्थ—(एवं) आ उपर कह्या प्रमाणे (से) ते महावीरस्वामी (उदाहु) कहेता हवा ते महावीरस्वामी केवा छे ? तेना विशेषणो आपे छे—(अणुत्तरनाणी) सर्वोत्कृष्ट ज्ञानवाळा, तथा (अणुत्तरदंसी) सर्वोत्कृष्ट दर्शनवाळा, सामान्य रीते वस्तुनुं ग्रहण करवु ते दर्शन अने विशेषे करीने वस्तुनुं ग्रहण ते ज्ञान कहेवाय छे तथा (अणुत्तरनाण

अर्थ—(कालकंखी) क्रिया अनुष्ठानना अवसरनो जाण साधु (कम्मुणो हेउं) ज्ञानावरणादिक कर्मना हेतु जे मिथ्यात्व, अविरति, कषाय विगेरे तेने (विगिंच) विवेचन करीने एटले आत्माथकी जूदा करीने (परिव्वए) संयम मार्गमां विचरे. तथा ते साधु (पिंडस्स) आहारना अने (पाणस्स) पाणीना (मायं) प्रमाणने एटले जेटला आहार पाणीथी संयमनो निर्वाह थाय तेटला प्रमाणने जाणीने (कडं) गृहस्थीए पोताने माटे करेला एवा आहारपाणीने (लध्धूण) पामीने-मेळवीने (भक्खए) भक्षण करे-वापरे. १५.

मुनिने भक्षण करवाथी कांइ वध्युं होय तो ते बीजे दिवसे खावा माटे राखी शकाय नहीं ? ते विषे कहे छे.—

संनिहिं च न कुव्विज्जा, लेवमायाइ संजए । पक्खी पत्तं समादाय, निरविक्खो परिव्वए ॥ १६ ॥

अर्थ—(च) तथा (संजए) साधु (लेवमायाइ) लेपनी मात्राए करीने एटले लेपना लेशवडे करीने पण (संनिहिं) संनिधि एटले जे वडे आत्मा दुर्गतिने विषे स्थापन कराय तेवा घी गोळ विगेरे पदार्थोना संचयने (न कुव्विज्जा) करे नहीं. जेटलावडे पात्र लींपाय तेटलुं पण घृत गुडादिक राखी मूकवुं नहीं, तो पछी वधारे राखवुं नहीं तेमां तो शुं कहेवुं ? अहीं कोइ शंका करे के—" त्यारे शुं पात्रादिक उपकरणनो संचय पण न करवो ? " ते उपर कहे छे—(पक्खी) पक्षीनी जेम (पत्तं) पात्र तथा उपलक्षणथी बीजां उपकरणो (समादाय) ग्रहण करीने (निरविक्खो) अभिलाषा रहित एवो सतो (परिव्वए) संयममार्गमां विचरे. जेम पक्षी आहार करीने पक्षने एटले मात्र पांखोने ज ग्रहण करीने उडी जाय छे तेम मुनि पोतानी पासेना उपगरणादिक पोते ज उपाडीने विहार करे. १६.

तेम (परिव्वए) संयम मार्गमां विचरे अढार भावदिशाओ आ प्रमाणे छे —" पृथ्वीकाय१, अप्काय२, तेजस्काय३, वायुकाय४, मूळ५, स्कंध६, अग्रबीज७, पर्वबीज८, द्वींद्रिय९, त्रींद्रिय१०, चतुरिंद्रिय११, पचेंद्रिय तिर्यंच१२, नारकी१३, देव१४, संमूर्छिम पचेंद्रिय१५, कर्मभूमिना मनुष्य१६, अकर्मभूमिना मनुष्य१७ अने अंतरद्वीपना मनुष्य१८ आ अढार प्रकारना जीवो भावदिशा कहेवाय छे १३

हवे केवी रीते विचरवु ? ते कहे छे —

बहिआ उड्ढमादाय, नावकखे कयाइ वि । पुव्वकम्मक्खयट्ठाए, इमं देहं समुद्धरे ॥ १४ ॥

अर्थ—(बहिआ) संसारथी बहार रहेला (उड्ढ) अने सर्वथी उंचे रहेला मोक्षने (आदाय) ग्रहण करीने एटले "मारे आ मोक्षने माटे यत्न करवो छे " एम निश्चय करीने (कयाइवि) कदाचित पण (न अवकखे) विषयनो अभिलाष न करे अहीं कोइने शंका थाय के-" आ शरीर ज अभिलाषनु कारण छे, माटे तेनु धारण करवु ए पण अयोग्य छे " ते उपर कहे छे —(पुव्वकम्मक्खयट्ठाए) पूर्वे करेला कर्मनो क्षय करवा माटे (इमं) आ देहनु (समुद्धरे) उचित आहारादिवडे पालन करवु योग्य छे, एटले अभिलाषा रहितपणे शरीरनु पालन करवु योग्य छे १४

देहनु रक्षण करवामां अभिलाषा रहित थवानो विधि कहे छे —

विगिंच कम्मुणो हेउं, कालकखी परिव्वए । मायं पिंडस्स पाणस्स, कडं लध्धूण भक्खए ॥ १५ ॥

हवे सामान्य रीते मुक्तिना प्रत्यर्थीओनो दोष कहे छे.—

जे केइ सरीरे सत्ता, वण्णे रूवे अ सव्वसो। मणसा कायवक्केणं, सव्वे ते दुक्खसंभवा ॥ १२ ॥

अर्थ—(जे केइ) जे कोइ (सरीरे) शरीरने विषे (सत्ता) आसक्त छे एटले शरीरनुं लालन, पालन, अभ्यंग अने उद्वर्तन विगेरे करवामां आग्रहवाळा छे, तथा (वण्णे) गोर आदिक वर्णने विषे, तथा (रूवे) सौंदर्यने विषे (अ) तथा च शब्द छे माटे स्पर्शादिकने विषे आसक्त छे (ते सव्वे) ते सर्वे ज्ञानवादीओ (मणसा) मनवडे एटले अमे पुष्ट शरीरवाळा अने वर्णादिकवाळा केवी रीते थइए ? एवुं मनमां चिंतवन करवावडे, तथा (काय) रसायनादिक खावारूप कायावडे, तथा (वक्केणं) रसायनादिक संबंधी प्रश्न पूछवारूप वचनवडे-एम (सव्वसो) सर्व प्रकारोवडे करीने (दुक्खसंभवा) दुखनां स्थान रूप थाय छे. १२.

जे प्रकारे ते ज्ञानवादीओ दुखनां स्थान थाय छे ते प्रकारे देखाडता सता उपदेश करे छे.—

आवन्ना दीहमद्धाणं, संसारम्मि अणंतए। तम्हा सव्वदिसं पस्स, अप्पमत्तो परिव्वए ॥ १३ ॥

अर्थ—ते ज्ञानवादीओ (अणंतए) आ अनंत एवा (संसारम्मि) संसारने विषे (दीहं अद्धाणं) अन्य अन्य भवमां भमवा रूप दीर्घ मार्गने (आवन्ना) पाम्या सता दुःखने भोगवे छे. (तम्हा) ते कारण माटे (सव्वदिसं) सर्व दिशा एटले अढार भावदिशाने (पस्स) जोइने साधु (अप्पमत्तो) प्रमाद रहित एटले ते एकेंद्रियादिक जीवोनी विराधना न थाय

पोताना आत्माने (समासासति) आश्वासन आपे छे एटले स्वस्थ करे छे " अमे ज्ञानथी ज मोक्षमां जशुं, तप व्रतादिक क्रियानी कांइ जरुर नथी " एम कही पोताना आत्माने स्वस्थ करे छे १०

परंतु आवुं वाणीनुं वीर्य आत्मानुं रक्षण करी शकतुं नथी, ते बतावे छे —

णं चित्ता तायए भासा, कओ विज्जाणुसासणं। विसण्णा पावकम्मेहिं, बाला पंडिअमाणिणो ॥११॥

अर्थ—(चित्ता) प्राकृत, संस्कृत ए आदि विचित्र (भासा) भाषा (ण तायए) पापथी आ जीवनुं रक्षण करती नथी अहीं कोइ शंका करे के—" मणि, मंत्र अने औषधिनो आचिंत्य प्रभाव छे तेथी मंत्ररूप भाषा रक्षणने माटे थशे " ते उपर कहे छे—(विज्जाणुसासणं) विचित्र मंत्ररूप विद्यानुं अनुशासन एटले जे शीखवुं ते (कओ) पापथी शीरीते रक्षण करे ? कारणके जो तेटलाथीज मुक्ति थती होय तो बीजां सर्व अनुष्ठानो व्यर्थ थाय जेओ मात्र विद्यानुं अनुशासन ज रक्षणने माटे कहे छे, तेओ (पावकम्मेहिं) पापकर्मने विषे एटले हिंसादिकने विषे (विसण्णा) विविध प्रकारे मग्न थयेला होय छे, कारण के (बाला) मूढ एवा तेओ (पंडिअमाणिणो) पोताना आत्माने पंडित माननारा होय छे एटले के जेओ पोताने पंडित माननारा न होय तेओ जे न समजता होय ते बीजाने पूछे छे अने तेना उपदेशथी पापकर्मनो त्याग करे छे अने जेओ पोताने ज पंडित माने छे तेओ पोते अज्ञानी छतां गर्वने लीधे बीजा ज्ञानीने पूछता नथी, तेमज तेनो उपदेश सांभळता पण नथी, तेथी तेओ निरंतर पापमग्न ज रहे छे ११

करे छे के—(पावगं) पाप एटले प्राणातिपातादिक आश्रवनो (अप्पच्चक्खाय) निरोध कर्या विना पण मनुष्य (आय-रियं) पोतपोताना आचारमां–मतमां रहेला अनुष्ठानने (विदित्ता णं) जाणीने ज (सव्वदुक्खा) शरीर अने मन संबंधी सर्व दुःखथी (विमुच्चई) मुक्त थाय छे. तेओ कहे छे के—" जटाधारी, मुंड अथवा शिखावाळो अने गमे ते कोइपण आश्रममां रक्त थयो होय तोपण जो ते पचीश तत्त्वने जाणतो होय तो ते मुक्त थाय छे, तेमां कांइपण संशय नथी. " तेओ मात्र ज्ञानने ज मुक्तिनुं कारण माने छे. ते तेमनो मत सारो (बराबर) नथी. केमके मात्र औषधनुं ज्ञान थवाथी ज कांइ रोगी माणस निरोगी थतो नथी, परंतु औषध जाणीने ते औषधनुं सेवन करवाथी ज साजो थाय छे, तेम मात्र अनुष्ठान (क्रिया) जाणवाथी ज मोक्ष थतो नथी, परंतु जाणीने ते क्रियानुं सेवन करवाथी ज मोक्ष थाय छे. माटे ज्ञान अने क्रिया ए बन्नेथी ज मोक्ष मळे छे. ९.

ते ज वात कहे छे.—

भणंता अकरिंता य, बंधमोक्खपइण्णिणो । वायावीरिअमेत्तेणं, समासासंति अप्पयं ॥ १० ॥

अर्थ—(भणंता) ज्ञान ज मोक्षनुं कारण छे एम भणता एटले बोलता (य) पण (अकरिंता) मोक्षना उपायनुं अनुष्ठान नहीं करता, तथा (बंधमोक्खपइण्णिणो) बंध मोक्षनी प्रतिज्ञा करता एटले बंध अने मोक्ष छे एम मोढे मात्र बोलता एवा तेओ (वायावीरिअमेत्तेणं) मात्र वाणीना वीर्यवडे करीने ज एटले वाणीना आडंबरवडे करीने ज (अप्पयं)

(पाणे) इन्द्रियो, उच्छ्वास निश्वास आदि प्राणोने (न हणे) हणवा नहीं ७

आ प्रमाणे हिंसा आश्रवनो निरोध कही बाकीना आश्रवोनो रोध करवा माटे कहे छे —

आदाण नरय दिस्स, नायइज्ज तणामवि । दोगुंछी अप्पणो पाए, दिण्णं भुंजिज्ज भोअणं ॥ ८ ॥

अर्थ—(आदाण) आदान एटले धन धान्यादिकनो परिग्रह, ते (नरय) नरक आपवाना कारणभूत होवाथी नरक रूप ज छे एम (दिस्स) जाणीने (तणामवि) तृणरूप पण पारकी वस्तु (न आयइज्ज) ग्रहण करवी नहीं परंतु (अप्पणो) पोताना आत्मानी (दोगुंछी) दुगंछा करनार साधु एटले " अहो ! आ मारा आत्माने के देहने धिक्कार छे के जे आहार कर्या विना धर्म करी शकतो नथी, माटे शुं करुं ? धर्मनो निर्वाह करवा माटे आने भाडुं देवुं पडे छे " ए प्रमाणे आत्म-निंदा करतो साधु (पाए) पोताना पात्रमां (दिण्ण) गृहस्थीओए आपेला (भोअण) भोजननो (भुंजिज्ज) आहार करे परंतु बळवीर्यनी पुष्टिने माटे आहार करे नहीं अहीं अदत्त तथा परिग्रह ए बे आश्रवोनो निरोध कह्यो, तेनाथी ज बाकीना मृषावाद अने मैथुन आश्रवनो पण निरोध समजी लेवो ८.

आ प्रमाणे पांच आश्रवना निरोध रूप संयम कह्यो. हवे आ विषयमां अन्य दर्शनीओ जे विपरीत बोले छे ते बतावे छे.—

इहमेगे उ मन्नंति, अप्पच्चक्खाय पावगं । आयरिअं विदित्ता णं, सव्वदुक्खा विमुच्चई ॥ ९ ॥

अर्थ—(उ) वळी (इह) अहीं (एगे) केटलाक ज्ञानवादी परतीर्थिको (मन्नंति) माने छे तथा प्ररूपणा पण

भविस्ससि) तुं कामरूपी थइश एटले आ भवमां वैक्रिय लब्धिवाळो तथा अणिमादिक अष्ट सिद्धिवाळो अने परभवमां समृद्धिवंत देव थइश. ५.

बीजी गाथामां सत्य शब्द कह्यो छे तेनुं ज विशेष स्वरूप कहे छे.—

थावरं जंगमं चेव, धणं धन्नं उवक्खरं । पच्चमाणस्स कम्मेहिं, नालं दुक्खाओ मोअणे ॥ ६ ॥

अर्थ—(थावरं) घर विगेरे स्थावर, (जंगमं) स्त्री पुत्रादिक जंगम, (चेव) निश्चे (धणं) गणिमादिक द्रव्य, (धन्नं) व्रीहि आदिक धान्य तथा (उवक्खरं) घरनो उपस्कर, ए सर्व वस्तु (कम्मेहिं) पोताना कर्मवडे (पच्चमाणस्स) पचाता एवा जीवने (दुक्खाओ) दुःखथी (मोअणे) मूकाववामां (अलं न) समर्थ नथी. ६.

तेथी करीने—

अज्झत्थं सव्वओ सव्वं, दिस्स पाणे पिआयए। न हणे पाणिणो पाणे, भयवेराओ उवरए ॥ ७ ॥

अर्थ—(भयवेराओ) भय अने वैर एटले द्वेषथी (उवरए) निवृत्ति पामेला एवा साधुए (सव्वओ) सर्व प्रकारे (सव्वं) सर्व सुखदुःखादिक (अज्झत्थं) आत्मामां रहेलुं (दिस्स) जाणीने एटले इष्ट वस्तुनी प्राप्ति विगेरेथी उत्पन्न थयेलुं सुख सर्वने प्रिय होय छे अने इष्ट वस्तुना वियोगथी उत्पन्न थतुं दुःख सर्वने अप्रिय होय छे एम जाणीने, तथा (पाणे) सर्व प्राणीओने (पिआयए) पोतानो आत्मा ज प्रिय होय छे एम जाणीने (पाणिणो) कोइपण प्राणीना

एअमट्ठ सपेहाए, पासे समिअदसणे । छिंद गेहिं सिणेह च नें कंखे पुव्वसथव ॥ ४ ॥

अर्थ—(समिअदसणे) शमित एटले नाश कर्युं छे मिथ्यादर्शन जेणे एवा अथवा समित एटले सम्यक् प्रकारे प्राप्त कर्युं छे समकित दर्शन जेणे एवा पुरुषे (एअ) आ उपर कहेला अशरणादिक (अट्ठ) अर्थ (सपेहाए) पोतानी बुद्धिवडे (पासे) जोवो, एटले हृदयमां विचारवो तथा (गेहिं) गृद्धि एटले विषयने विषे लोलुपताने (च) अने (सिणेह) स्त्री पुत्रादिक उपरना प्रेमने (छिंद) छेदवो, तथा (पुव्वसथव) पूर्व संस्तव एटले एक गाममां वसवा आदिक पूर्वनो परिचय (न कखे) इच्छवो नहीं एटले समारवो नहीं कारण के दुःख प्राप्त थये सते आलोक तथा परलोकमां रक्षण करवा धर्म विना बीजा कोइ स्त्री पुत्रादिक बीलकुल समर्थ नथी ४

आ ज अर्थ विशेषथी कही तेनुं फळ बतावे छे —

गवास मणिंकुडल, पंसवो दासपोरुस । संव्वमेअ चइत्ता ण, कामरूवी भविस्ससि ॥ ५ ॥

अर्थ—फरीथी पंडित पोताना आत्माने आ प्रमाणे शिक्षा आपे, अथवा गुरु शिष्यने आ प्रमाणे उपदेश आपे— हे आत्मा ! अथवा हे शिष्य ! (गवास) वृषभ अने अश्व, तथा (मणिकुडल) चंद्रकांतादिक मणिओ अने कुंडल विगेरे अलंकारो, तथा (पसवो) अजादिक बीजा पशुओ, तथा (दासपोरुस) दास एटले घेर उत्पन्न थयेला चाकरो अने पौरुष एटले पुरुषोनो समूह (एअ सव्व) ए सर्वने (चइत्ता ण) तजीने अर्थात् तजवापूर्वक चारित्र अंगीकार करीने (कामरूवी

तेथी करीने मनुष्ये शुं करवु ? ते कहे छे.—

समिक्खं पंडिए तम्हा, पासजाईपहे बहू । अप्पणा सच्चमेसिज्जा, मित्तिं भूएसु कप्पएं ॥ २ ॥

अर्थ—(तम्हा) विद्याहीन घणुं दुःख पामे छे ते कारण माटे (पंडिए) तत्त्वातत्त्वना विवेकने जाणनार पंडित पुरुष (बहू) घणा (पासजाईपहे) पाशनी जेवा स्त्री, पुत्र, धन विगेरे रूप एकेंद्रियादिक जातिने पमाडे तेवा मार्गने (समिक्खं) जोइने (अप्पणा) पोतानी मेळे ज (सच्चं) सत्पुरुषने एटले जीवने हितकारक एवा संयमने (एसिज्जा) शोधे एटले इच्छे. तथा (भूएसु) सर्व प्राणीओने विषे (मित्तिं) मैत्रीभाव (कप्पए) करे. २.

तथा—

माया पिआ ण्हुसा भाया, भज्जा पुत्ता य ओरसा । नालं ते मम ताणाय, लुप्पंतस्स सकम्मुणा ॥३॥

अर्थ—(माया) माता (पिया) पिता (ण्हुसा) पुत्रवधू (भाया) भाइ (भज्जा) भार्या (पुत्ता) पुत्ररूपे मानेला (य) तथा (ओरसा) पोते ज उत्पन्न करेला पुत्रो (ते) ते सर्वे (सकम्मुणा) पोताना ज्ञानावरणीयादिक कर्मे करीने (लुप्पंतस्स) पीडा पामता एवा (मम) मारा (ताणाय) रक्षणने माटे (अलं न) समर्थ नथी. ए प्रमाणे पंडिते विचार करवो. ३.

तेथी करीने—

" अहीं शय्या, आसन अने भार्या विगेरे सहित एक महेल कर " ते सांभळी ते कुंभे ते ज प्रमाणे सर्व तत्काळ कर्यु तेमां ते पुरुषे स्त्रीओ साथे अद्भुत विलास कर्या पछी प्रात काळे ते सर्व संहरी लीधु आ सर्व स्वरूप ते द्रमके जोयु तेथी लोभने लीधे ते तेनी ज रात्रि दिवस सेवा करवा लाग्यो केटलेक दिवसे तेना विनयथी अने सेवाथी प्रसन्न थइ ते सिद्धपुरुषे तेने कह्यु के–"तारी जे इच्छा होय ते माग " त्यारे ते बोल्यो के–" हु निर्धन छु, धन उपार्जन करवा माटे पृथ्वीपर हु घणो भम्यो, पण काइ मळ्यु नहीं माटे मारु दारिद्र्य दूर करो " ते सांभळी तेणे कह्यु के–" शु तने हु विद्या आपु? के विद्याथी मंत्रीने कुंभ ज आपु?" ते सांभळी विद्या साधवामां कायर अने जलदी भोग भोगववामां उत्सुक थयेला तेणे मंत्रेलो कुंभ ज माग्यो त्यारे तेणे तरत ज ते कुंभ आप्यो ते लइ ते द्रमक पोताने घेर गयो त्यां तेणे ते कुंभनी पूजा करी इच्छा प्रमाणे महेल विगेरे समृद्धि मागी तरत ज ते प्रमाणे कुंभना प्रसादथी थयु तेमां रही ते बधुओ सहित–कुटुंब सहित विलास करवा लाग्यो एकदा मदिरानु पान करी हर्षथी ते कुंभ पोताना मस्तकपर राखी नृत्य करवा लाग्यो अने बोल्यो के–" आना प्रसादथी हु कुटुंब सहित घणु सुख पाम्यो " आ प्रमाणे बोलता ज तेना मस्तकपरथी ते कुंभ नीचे पडीने फूटी गयो तेथी तरत ज इन्द्रजाळनी जेम ते सर्व वैभव नाश पाम्यो, तेथी ते हतो तेवो ज फरीथी दरिद्री थइ गयो ते अत्यंत दु:खी थइ विचारवा लाग्यो के–"में जो प्रथमथी ज ते पुरुष पासेथी विद्या ग्रहण करी होत तो बीजो कुंभ मंत्रीने पण तेना प्रभावथी हु सुखी थात, परंतु विद्या शीख्यो नथी, तेथी हवे शु करु?" एम विचारी ते अत्यंत दु खी थयो आ ज प्रमाणे अन्य मनुष्य पण तत्त्वज्ञान रहित होय तो ते अनेक प्रकारनां दु खो पामे छे इति विद्याहीनपणा उपर द्रमकनी कथा

अथ क्षुल्लकनिर्ग्रंथीय नामनुं छठ्ठुं अध्ययन. ६.

पांचमा अध्ययनमां मरणनी विभक्ति (विभाग युक्त रचना) कही. तेमां पण छेवट पंडित मरण कह्युं. ते पंडित मरण विद्या (ज्ञान) अने चारित्रवाळा साधुओने ज होय छे, तेथी तेवा निर्ग्रंथनुं स्वरूप अहीं कहे छे.—

जावंतऽविज्जा पुरिसा, सव्वे ते दुक्खसंभवा । लुप्पंति बहुसो मूढा, संसारम्मि अणंतए ॥ १ ॥

अर्थ—(जावंतऽविज्जा) जेटला अविद्या एटले तत्त्वज्ञान रहित (पुरिसा) पुरुषो छे, (ते सव्वे) ते सर्वे (दुक्खसंभवा) दुःखनां स्थानरूप छे, तथा (मूढा) मूढ एटले हिताहितना विवेक रहित एवा तेओ (अणंतए) अनंत एवा (संसारम्मि) आ संसारने विषे (बहुसो) वारंवार (लुप्पंति) दारिद्र्यादिकवडे पीडा पामे छे. आ सूत्रमां निर्ग्रंथनुं स्वरूप जणाववाने माटे तेना विपक्षरूप असाधुनुं स्वरूप आप्युं छे. १.

विद्या रहित पुरुषनी कथा.

कोइ द्रमक एटले निर्धन पुरुष निर्भागी हतो, तेथी खेती विगेरे जे जे कार्य ते करतो हतो ते सर्व तेने निष्फळ थतुं हतुं. एकदा ते धन उपार्जन करवा माटे परदेशमां जइ विविध उपायो करवा लाग्यो, परंतु कांइ पण प्राप्त कर्युं नहीं. छेवट ते कायर थइने घर तरफ पाछो वळ्यो. मार्गमां कोइ गाम आव्युं. त्यां रात्रि निर्गमन करवा माटे एक शून्य देवकुळमां रह्यो. तेटलामां एक विद्यासिद्ध पुरुष पोताना हाथमां कुंभ लइ त्यांथी नीकळ्यो. तेणे ते कुंभनी पूजा करी कह्युं के—

अर्थ—(तओ) कषाय रहित थया पछी (काले) मरणकाळ (अभिप्पेए) प्राप्त सते एटले हवे भले मरण आवे एम मान्य कर्ये सते (सड्ढी) श्रद्धावान साधुए (अंतिए) गुरुनी समीपे (तालिसं) तेवा प्रकारना एटले 'हा हा ! हु मरी जइश' एवा प्रकारना भयथी उत्पन्न थयेला (लोमहरिसं) रोमांचने (विणइज्ज) दूर करवा, एटले मरणथी भय पामवो नहीं, अने (देहस्स) शरीरना (भेअ) नाशनी (कखए) अभिलाषा करवी. एटले जाणे मरणने इच्छतो होय तेम सर्वथा शरीरपरनी मूर्छानो त्याग करवो, परंतु मरणने काइ इच्छवानु नथी, केमके मरणनी आशसा करवानो पण शास्त्रमां निषेध छे. अर्थात् कहेवानो मतलब ए छे जे दीक्षा लेती वखते अने सलेखना करती वखते जेवो हर्ष हतो तेवो ज हर्ष मरण समये पण राखवो पण तेनाथी भय पामवो नहीं ३१

हवे आ अध्ययननी समाप्ति करे छे—

अह कालम्मि संपत्ते, आघायाय समुस्सयं। सकाममरणं मरइ, तिण्हमन्नयरं मुणि ॥३२॥ त्ति बेमि ॥

अर्थ—(अह) त्यारपछी (कालम्मि) मरणकाळ (संपत्ते) प्राप्त थये सते (समुस्सय) समुच्छ्रय एटले कार्मणशरीर अने औदारिकशरीरनो (आघायाय) विनाश करवा माटे (मुणि) मुनि जे ते (तिण्ह) भक्तपरिज्ञा, इंगिनी अने पादपोपगमन ए त्रण प्रकारना मरणमांथी (अन्नयर) कोइपण एक प्रकारना (सकाममरण) सकाम मरणवडे (मरइ) मरे (त्ति बेमि) ए प्रमाणे सुधर्मास्वामी जंबूस्वामी प्रत्ये कहेता हवा के "हे जंबू ! हु भगवानना वचनथी तने आ प्रमाणे कहु छु"

इति पंचम अध्ययन ५

अने इंद्रियोने वश करनारा एवा (तेसिं) ते मुनिओनी (सुच्चा) पूर्वे कहेला स्थाननी प्राप्ति सांभळीने (सीलवंता) चारित्रवाळा अने (बहुस्सुआ) बहुश्रुत एटले आगम श्रवण करवाथी शुद्ध बुद्धिवाळा थयेला साधुओ (मरणंते) मरणांत समय प्राप्त थये सते पण (न संतसंति) त्रास पामता नथी एटले मरणथी भय पामता नथी. केमके धार्मिक मनुष्योनी सद्गतिने नहीं जाणनारा तथा धर्मनुं उपार्जन नहीं करनारा एवा अधर्मी मनुष्योज कुगतिमां जनारा होवाथी मरणथी भय पामे छे. २९.

आ प्रमाणे सकाम मरणनुं स्वरूप कह्युं. हवे शिष्यने ते संबंधी उपदेश आपे छे.—

तुलिआ विसेसमादाय, दयाधम्मस्स खंतिए। विप्पसीएज्ज मेहावी, तहाभूएण अप्पणा ॥३०॥

अर्थ—(तुलिआ) तुलना करीने एटले बाळमरण अने पंडित मरण ए बन्नेनी परीक्षा करीने, तथा (विसेसं) विशेष एटले बाळमरण करतां पंडित मरण श्रेष्ठ छे एवुं विशेषपणुं (आदाय) ग्रहण करीने एटले जाणीने, तथा (खंतिए) क्षमागुणवडे करीने (दयाधम्मस्स) यतिधर्मना विशेषपणाने पण जाणीने एटले अन्य सर्व धर्म करतां यतिधर्मज श्रेष्ठ छे एवो विशेष भाव जाणीने (मेहावी) चारित्र मर्यादामां रहेला बुद्धिमान् मुनिओए (तहाभूएण अप्पणा) तथाप्रकारना आत्माए करीने एटले जेम मरणकाळ आव्या पहेलां कषायनी आकुळता रहित हता तेवाज आकुळता रहित आत्माए करीने (विप्पसीएज्ज) प्रसन्नता धारण करवी. ३०

प्रसन्न थया सता ते शुं करे ? ते कहे छे.

तओ काले अभिप्पेए, सड्ढी तालिसमंतिए। विणइज्ज लोमहरिसं, भेअं देहस्स कंखए ॥३१॥

होय छे, तथा (समिद्धा) अत्यंत देदीप्यमान होय छे, तथा (कामरूविणो) इच्छा प्रमाणे रूप करनारा होय छे एटले अनुत्तर विमानना देवो रूप विकुर्वता नथी, पण तेवी शक्तिवाळा तो होय छे, तथा (अहुणोववन्नसंकासा) जाणे हमणां नवा उत्पन्न थयेला होय तेवा निरंतर होय छे, एटले के अनुत्तर विमानना देवो आयुष्य पर्यंत समान वर्ण अने कांतिवाळाज होय छे, तेमनी कांति वगेरे घटता नथी, तथा (भुज्जोअच्चिमालिप्पभा) घणा सूर्योनी जेवी कांतिवाळा होय छे २७

हवे आ वर्णनने समाप्त करे छे —

तानि ठाणाणि गच्छंति, सिक्खित्ता संजमं तवं। भिक्खाए वा गिहत्थे वा, जे संतिपरिनिव्वुडा ॥२८॥

अर्थ—(जे) जेओ (संतिपरिनिव्वुडा) शांतिवडे एटले उपशमवडे चोतरफथी निवृत्ति पामेला छे एटले जेमनो कपायरूपी अग्नि शांत थयो होय छे, तेवा (भिक्खाए वा) भिक्षुको अथवा (गिहत्थे वा) गृहस्थीओ (संजमं) सत्तर प्रकारना संयमनो अने (तवं) बार प्रकारना तपनो (सिक्खित्ता) अभ्यास करीने (तानि) ते एटले उपर कह्यां ते (ठाणाणि) स्थानो-आवासो प्रत्ये (गच्छंति) जाय छे—पामे छे २८

आ प्रमाणे जाणीने महात्माओ मरण काळे पण आवा प्रकारना होय छे —

तेसिं सुच्चा सपुज्जाणं, संजयाण वुसीमओ। न संतसंति मरणंते, सीलवंता बहुस्सुआ ॥ २९ ॥

अर्थ—(सपुज्जाणं) सत्पूज्य एटले इंद्रादिकने पूजवा योग्य, तथा (संजयाणं) संयमवाळा, तथा (वुसीमओ) मन

अह जे संवुडे भिक्खू, दुण्हमन्नयरे सिआ । सव्वदुक्खप्पहीणे वा, देवे वावि महिड्ढिए ॥ २५ ॥

अर्थ—(अह) हवे (जे) जे (संवुडे) संवृत खटले पांच आश्रवोनो निरोध करनार (भिक्खू) साधु छे, ते (सव्वदुक्खप्पहीणे वा) सर्व दुःख रहित एवा मोक्षने विषे अथवा (महिड्ढिए) महर्धिक एवा (देवे वावि) देवने विषे एम (दुण्हं) ए बेमांथी (अन्नयरे) एकने विषे (सिआ) उत्पन्न थाय छे. २५.

आ साधु देवलोकमां ज्यां उत्पन्न थाय छे, त्यां केवा आवासो छे ? अने त्यां देवो पण केवा छे ? ते कहे छे.—

उत्तराइं विमोहाइं, जुइमंताणुपुव्वसो । समाइण्णाइं जक्खेहिं, आवासाइं जसंसिणो ॥ २६ ॥

अर्थ—(उत्तराइं) उपर वर्तता एवा अनुत्तर विमान नामना (आवासाइं) आवासो एटले स्वर्गनां स्थानो (अणुपुव्वसो) अनुक्रमे एटले सौधर्म देवलोकथी आरंभी अनुत्तर विमान सुधी उत्तरोत्तर (विमोहाइं) पुरुषवेदादिक मोहनीय कर्म ओछुं ओछुं होवाथी मोह रहित छे, तथा (जुइमंता) अधिकाधिक कांतिवाळा छे, तथा (जक्खेहिं) देवोए करीने (समाइण्णाइं) व्याप्त छे. आवा आवासोमां रहेला देवो पण (जसंसिणो) यशस्वी एटले श्लाघायुक्त छे. २६.

तथा—

दीहाउआ इड्ढिमंता, समिद्धा कामरूविणो । अहुणोववन्नसंकासा, भुज्जोअच्चिमालिप्पभा ॥२७॥

अर्थ—तथा त्यां रहेला देवो (दीहाउआ) दीर्घ आयुष्यवाळा होय छे, तथा (इड्ढिमंता) रत्नादिक समृद्धिवाळा

उपलक्षणथी मन अने वचनवडे पण (फासए) स्पर्श करे तथा (दुहओ पक्ख) बन्ने पक्षमा एटले शुक्लपक्ष अने कृष्ण पक्षमां चौदश, पूर्णिमा विगेरे तिथिने विषे (पोसह) पौषधने (एगराइ) दिवसे न बनी शके तो छेवट एक रात्रि पण (न हावए) हानि न पमाडे, एटले एक रात्रि पण आहारपौषधादिक पौषधने अवश्य करे तेथी ते पण स्वर्गे जाय एम नीचेला सूत्रमां सबध कहेशे अहीं पौषध पण सामायिकनु ज अग छे, छतां तेनो आदर जणाववा माटे तेनु पृथक् ग्रहण कर्यु छे २३

प्रस्तुत अर्थनेज समाप्त करता सता कहे छे —

एव सिक्खासमावण्णे, गिहवासे वि सुव्वए । मुच्चई छविपव्वाओ, गच्छे जक्खसलोगय ॥२४॥

अर्थ—(एव) आ प्रमाणे (सिक्खासमावण्णे) शिक्षाने पामेलो एटले श्रद्धा अने आचारवाळो श्रावक (गिहवासे वि) गृहवासने विषे पण (सुव्वए) सारा व्रतवाळो थइने एटले बारव्रतोने पाळीने (छविपव्वाओ) छवि एटले चामडी अने पर्व एटले ढींचण, कोणी, विगेरे सधिवाळा अवयवोथी अर्थात् औदारिक शरीरथी (मुच्चई) मूकाय छे, तथा (जक्खसलोगय) यक्षना एटले देवना सलोकताने एटले सदृशपणाने अर्थात् स्वर्गने (गच्छे) पामे छे अहीं पडित मरणनो अवसर छता प्रसगने लीधे बाळपडित मरण कह्यु छे २४

हवे फळ सहित पडित मरणने ज बतावे छे —

दुःशीळीया उपर द्रमकनी कथा.—

राजगृह नगरमां कोइ द्रमक–भिक्षुक भिक्षाने माटे हमेशां आखा नगरमां भमतो हतो. एकदा वैभारगिरिनी पासेना एक उद्यानमां घणा पुरजनोए आवी उजाणी करी. त्यां ते द्रमक दरेक ठेकाणे भिक्षा मागवा गयो अने तेणे घणी दीनता देखाडी, तो पण ते भाग्यहीन होवाथी तेने कोइए कांइ पण आप्युं नहीं. तेथी ते दुष्टबुद्धिवाळाए तेमना पर क्रोध करी विचार कर्यो के—" आ सर्व लोको निर्दय अने पेटभरु छे, मने दीनने कांइपण आपता नथी, तो आ सर्वेने पर्वतपरथी एक शिला दडती मूकीने चूरी नांखुं." एम विचारी क्रोधथी धमधमतो ते द्रमक गिरिपर चड्यो, त्यां एक मोटी शिलाने तेणे घणा जोरथी चलायमान करी. ते शिला त्यांथी दडवा लागी, परंतु ते द्रमक ते शिलाथी अलग–दूर थइ शक्यो नहीं, तेथी ते ज तेनी तळे दबाइ गयो अने रौद्र ध्यानने लीधे मरीने सातमी नरके गयो. तेथी करीने केवळ भिक्षुपणुं ए कांइ नरकथी रक्षण करनार नथी, पण व्रत ज रक्षण करनार छे.

इति द्रमक कथा.

हवे जे व्रतोए करीने गृहस्थी पण स्वर्गे जाय ते कहे छे.—

आगारि सामाइअंगाइं, सड्ढी काएण फासए । पोसहं दुहओ पक्खं, एगराइं न हावए ॥ २३ ॥

अर्थ—(सड्ढी) श्रद्धावान (आगारि) गृहस्थी (सामाइअंगाइं) सामायिकना अंगोने (काएण) कायावडे तथा

अर्थ—(चीराजिणं) चीर एटले वल्कल, अजिन एटले चर्म अर्थात् वल्कलधारिपणु अने चर्मधारिपणु, तथा (नगिणिणं) नग्नपणु एटले दिगंबरपणु, तथा (जडी) जटाधारिपणुं, तथा (संघाडि) वस्त्रना ककडा सांधीने करेली ने कथा तेने धारण करवापणु, तथा (मुंडिणं) मुंडपणु (एआइ पि) ए सर्व द्रव्यलिंगो पण (परिआगयं) दीक्षाना पर्यायने पामेला ते (दुस्सील) कुशीळीयानु (न ताइंति) दुर्गतिथी रक्षण करता नथी, एटले ते द्रव्यलिंगो मोक्षने आपनारां थतां नथी २१

गृहादिकनो त्याग कर्या छतां पण तेओने दुर्गति केम थाय ? ते उपर कहे छे —

पिंडोलए व्व दुस्सीले, नरगाओ न मुच्चई । भिक्खाए वा गिहत्थे वा, सुव्वए कमई दिवं ॥२२॥

अर्थ—(पिंडोलए व्व) पिंड एटले परनो आपेलो आहार तेने अवलग एटले सेवनार एवो पण (दुस्सीले) दु शीळीयो (नरगाओ) नरक थकी (न मुच्चइ) मूकातो नथी त्यारे शी रीते सद्गतिने पामे ? ते कहे छे—(भिक्खाए वा) भिक्षाद एटले भिक्षा मागीने खानार होय अथवा (गिहत्थे वा) गृहस्थी होय गमे त होय, परतु जे (सुव्वए) सु एटले अतिचार रहित व्रतवाळो होय ते (दिवं) स्वर्गे (कमई) जाय छे अहीं व्रतनु फळ मुक्ति छतां जे स्वर्गनी प्राप्ति कही ते जघन्यथी पण स्वर्गनी प्राप्ति थाय छे एवु जणाववा माटे कही छे अर्थात् सद्गतिनु कारण मात्र व्रत ज छे, लिंगादिक नथी ए तात्पर्य छे २२

साधुओनुं विषमशीळपणुं केवी रीते होय छे ? ते बतावे छे.—

संति एगेहिं भिक्खूहिं, गारत्था संजमुत्तरा । गारत्थेहि अ सव्वेहिं, साहवो संजमुत्तरा ॥ २० ॥

अर्थ—(एगेहिं) केटलाएक (भिक्खूहिं) कुप्रवचनना भिक्षुओथकी (गारत्था) गृहस्थीओ (संजमुत्तरा) देशविरति रूप संयमवडे उत्तर एटले प्रधान (संति) होय छे, (अ) तथा (सव्वेहिं) सर्व (गारत्थेहि) देशविरति गृहस्थीओ थकी (साहवो) साधुओ (संजमुत्तरा) सर्वविरति रूप संयमवडे करीने उत्तर एटले प्रधान होय छे. कुतीर्थिक भिक्षुओ जीवादिक तत्त्वोने सद्दहता नथी, तेथी तेओ सर्वथा प्रकारे चारित्र रहित ज छे माटे तेमनाथी देशचारित्रवाळा गृहस्थीओ श्रेष्ठ छे अने देशविरतिथी पण सर्वविरतिवाळा सर्वोत्तम छे. अहीं वृद्ध कथा आ प्रमाणे छे.—कोइ श्रावके साधुने पूछयुं के—" श्रावक अने साधुमां केटलो तफावत छे ? " साधुए कह्युं—" सरसव अने मेरु जेटलो तफावत छे. " ते सांभळी श्रावके व्याकुळ थइ फरी पूछयुं के—" कुलिंगी अने श्रावकमां केटलो तफावत छे ? " साधुए कह्युं के—" सरसव अने मेरु जेटलो. " एटले ते सांभळी श्रावक प्रसन्न थयो. २०.

अहीं कोइ शंका करे के—" कुतीर्थिकना भिक्षुओ पण विविध वेषने धारण करनारा होय छे, तो तेमनाथी पण गृहस्थीओ संयमवडे प्रधान केम कहेवाय ? " एवी शंका दूर करवा माटे कहे छे.—

चीराजिणं नगिणिणं, जडी संघाडि मुंडिणं । एआइं पि नं ताइंति, दुस्सीलं परिआगयं ॥ २१ ॥

अर्थ—(जहा) जे प्रकारे (मे) कहेता एवा माराथकी (त) ते पूर्वसूत्रमां कहेलु सकाम मरण (अणुस्सुअ) तमे सांभळ्युं छे (मरणं पि) ते मरण पण (सपुण्णाण) पुण्यवाळा अने (वुसीमओ) वश्यवर्ती—जेओने इन्द्रियो वश छे एवा (संजयाणं) चारित्रीआओने होय छे ते मरण (विप्पसन्न) विशेष करीने कषायादिक मळ रहित होवाथी प्रसन्न एटले निर्मळ होय छे, तथा (अणाघायं) आघात रहित होय छे एटले तेवा प्रकारनी यतनावडे अन्य प्राणीना अने पोताना संयमरूप आत्माना विनाश रहित होय छे. १८

तथा—

ण इमं सव्वेसु भिक्खुसु, न इमं सव्वेसु गारिसुं। नाणासीला अगारत्था, विसमसीला य भिक्खुणो ॥१९॥

अर्थ—(इमं) आ सकाम एटले पंडित मरण (सव्वेसु भिक्खुसु) सर्व व्रतीओने—साधुओने (ण) होतु नथी पण केटलाक ज भावभिक्षुने ज होय छे तथा (इमं) आ पंडित मरण (सव्वेसु गारिसु) सर्व गृहस्थीओने (न) होतु नथी कारण के ते मरण सर्वविरतिवाळाने ज होय छे तथा कोइक सर्वविरतिना परिणामवाळा भावसाधुने ज होय छे कारण के (अगारत्था) गृहस्थीओना—देशविरतिना (नाणासीला) घणा भांगा होय छे, तेथी तेओ विविध शीळवाळा एटले अनेक प्रकारना ओछावधता व्रतवाळा होय छे (य) तथा (भिक्खुणो) साधुओ पण अनेक प्रकारना (विसमसीला) विषम आचारवाळा होय छे, एटले के जिनमतना पण सर्व साधुओ नियाणा रहित अने अतिचार रहित चारित्रपणे मरण पामता नथी केटलाएक ज—अल्प ज तेवा होय छे. १९

ते शोक कर्या पछी शुं करे छे ? ते कहे छे.—

तओ से मरणंतंमि, बाले संतस्सई भया । अकाममरणं मरइ, धुत्ते वा कलिणा जिए ॥ १६ ॥

अर्थ—(तओ) त्यारपछी (से) ते (बाले) मूर्ख मनुष्य (मरणंतंमि) मरणांत प्राप्त थये सते (भया) नरकना भयथी (संतस्सइ) त्रास पामे छे अर्थात् ते मरणने इच्छतो नथी, तो पण (अकाममरणं) अकाम मरणवडे एटले नहीं इच्छेला एवा पण मरणवडे (मरइ) ते मरे छे, अने (कलिणा) एक दाववडे (जिए) पराजय पामेला एवा (धुत्ते वा) जुगारीनी जेम ते शोक करे छे. १६.

हवे आ अकाम मरणने समाप्त करता सता सकाम मरणनो आरंभ करे छे.—

एअं अकाममरणं, बालाणं तु पवेइअं । एत्तो सकाममरणं, पंडिआणं सुणेह मे ॥ १७ ॥

अर्थ—(एअं) आ पूर्वे कह्युं ते (अकाममरणं) अकाम मरण (बालाणं तु) अज्ञानीओनुं ज छे एम (पवेइअं) तीर्थंकरोए कहेलुं छे. (एत्तो) हवे (पंडिआणं) पंडितोनुं (सकाममरणं) सकाम मरण कोने होय छे ते (मे) मारी पासेथी (सुणेह) तमे सांभळो. १७.

ते सकाम मरण ज कहे छे.—

मरणं पि सपुण्णाणं, जहा मे तमणुस्सुअं । विप्पसन्नमणाघायं, संजयाणं वुसीमओ ॥ १८ ॥

आ ज वात दृष्टांतवडे दृढ करे छे —

जहा सागडिओ जाण, सम हेच्चा महापह । विसम मग्गमोइण्णो, अक्खे भग्गम्मि सोयइ ॥१४॥

अर्थ—(जहा) जेम (सागडिओ) शाकटिक एटले रथ हाकनार (जाण) जाणतो सतो (सम) समान एवा (महापह) राजमार्गने (हेच्चा) तजीने (विसम) विषम एवा (मग्ग) मार्गने विषे (ओइण्णो) उतर्यो पछी (अक्खे) अक्ष एटले गाडानी धरी (भग्गम्मि) भांगी गये सते (सोयइ) शोक करे छे एटले के " मारा ज्ञानने धिक्कार छे के जेथी हु जाणवा छतां आवा विषम मार्गमां उतर्यो अने आवो अनर्थ पाम्यो " एम विचारतो ते शोक करे छे १४

हवे दार्ष्टांतिक एटले उपनय कहे छे.—

एव धम्म विउक्कम्म, अहम्म पडिवज्जिआ । बाले मच्चुमुह पत्ते, अक्खे भग्गे व सोअइ ॥१५॥

अर्थ—(एव) ए ज प्रमाणे (धम्म) शुभ कर्मने (विउक्कम्म) व्युत्क्रम-उल्लंघन करीने एटले तजीने तथा (अहम्म) अधर्मने-पापने (पडिवज्जिआ) अंगीकार करीने (अक्खे भग्गे व) धरी भांगे सते रथकारकनी जेम (मच्चुमुह पत्ते) मृत्युना मुखने एटले मरणना संमुखपणाने पामेलो एवो (बाले) अज्ञानी (सोअइ) शोक करे छे जेम धरी भांगे सते रथ हांकनार शोक करे छे, तेम आ अज्ञानी पण मरण अवस्था आवे सते " अहो ! आ में शु कर्यु ? " इत्यादिक शोक करे छे १५

अर्थ—(मे) में (नरए) नरकने विषे रहेला (ठाणा) कुंभी, वैतरणी, असिपत्र वन विगेरे स्थानो (सुत्रा) सांभळ्या छे, (च) तथा (असीलाणं) दुराचारीओनी (जा) जे (गई) नरकादिक गति थाय छे ते पण सांभळी छे, के (जत्थ) जे नरकादि गतिमां (कूरकम्माणं) क्रूर कर्म करनारा (बालाणं) अज्ञानी मनुष्योने (पगाढा) उत्कृष्ट एवी (वेअणा) शीत, उष्णादिक वेदना थाय छे. तेथी करीने पापकर्म करनारा एवा मारी पण तेवी ज गति थशे. एम विचारे छे-खेद करे छे. १२.

तथा—

तत्थोववाइअं ठाणं, जहा मे तमणुस्सुअं । अहाकम्मेहिं गच्छंतो, सो पच्छा परितप्पइ ॥ १३ ॥

अर्थ—(तत्थ) त्यां नरकने विषे (जहा) जे प्रकारे (उववाइअं) औपपातिक (ठाणं) स्थान छे, (तं) ते (मे) में (अणुस्सुअं) गुरु पासे सांभळ्युं छे. एटले के गर्भजने विषे तो ज्यांसुधी गर्भमां रहे त्यांसुधी छेदन भेदनादिक दुःख थतुं नथी, पण औपपातिक स्थानमां तो त्यां उत्पन्न थया पछी एक अंतर्मुहूर्त पछी ज महा वेदनानो उदय थाय छे तेथी नरकमां दुःखनुं जरा पण आंतरुं नथी. तथा वळी (अहाकम्मेहिं) यथाकर्मे करीने एटले जे गतिमां जवानुं होय ते गतिने योग्य एवा तीव्र, तीव्रतर आदि रसवाळा कर्मे करीने (गच्छंतो) तेवी गतिमां जतो एवो (सो) ते मनुष्य (पच्छा) आयुष्यने अंते (परितप्पइ) परिताप पामे छे. एटले "दुष्कर्म करनारा मने धिक्कार छे, हवे हुं मंद भाग्यवाळो शुं करुं?" इत्यादि शोक करे छे. १३.

प्रकारे करीने (मल) आठ प्रकारना कर्ममळनो (सचिणइ) सचय करे छे-बाधे छे (सिसुणागु व्व) जेम शिशुनाग एटले अळसीयो (अळसीयु) स्निग्ध शरीर होवाथी बहारथी (मट्टिअ) माटीवडे खरडाय छे अने ते माटीने ज खाय छे तेथी अदर पण माटीवडे खरडाय छे, अने त्यारपछी सूर्यना तीक्ष्ण तापना स्पर्शथी ते क्लेश पामे छे, ते ज प्रमाणे आ मनुष्य पण उपार्जन करेला कर्मना वशथी आ जन्ममां पण क्लेश पामे छे अने परिणामे विनाश पामे छे १०

ए वातने ज स्पष्ट करे छे —

तओ पुंट्ठो आयकेण, गिलाणो परितप्पइ । पभीओ परलोगस्स, कम्माणुप्पेहि अप्पणो ॥ ११ ॥

अर्थ—(तओ) आठ प्रकारना कर्ममळनो सचय कर्या पछी (आयकेण) मृत्यु करनारा रोगवडे (पुट्ठो) पराभव पामेलो, तथा (गिलाणो) ग्लान एटले मद थयेलो, तथा (परलोगस्स पभीओ) परलोकथी भय पामेलो, तथा (अप्पणो) पोताना (कम्माणुप्पेहि) अशुभ कर्मनो विचार करतो ते मनुष्य (परितप्पइ) खेद पामे छे ज्यारे रोगादिकवडे व्याप्त थाय छे त्यारे ते एम जाणे छे के-" मारा करेला पापकर्मोनो उदय थयो, तेथी हु परलोकमां पण दु खी थइश. " इत्यादिक पोताना कर्मनो विचार करनार थाय छे ११

ते ज वातने स्पष्ट करे छे —

सुआ मे नरए ठाणा, असीलाण च जा गई । बालाण कूरकम्माण, पगाढा जत्थ वेअणा ॥ १२॥

शीखवुं सारुं छे, शीख्युं निरर्थक थतुं नथी. जे ते शीख्याथी पण हुं आज गोळ अने तुंबडा खाउं छुं." अहीं ते पशुपाळे प्रथम वटवृक्षनां पांदडां वींध्यां ते निरर्थक वींध्यां अने राजानी आंखो वींधी ते प्रयोजनवडे वींधी एम बन्ने प्रकारे हिंसा करी.

इति पशुपाळ कथा.

आ प्रमाणे हिंसा करनार बीजुं शुं करे छे ? ते कहे छे—

हिंसे बाले मुसावाई, माइल्ले पिसुणे सढे । भुंजमाणे सुरं मंसं, सेअमेअं ति मन्नइ ॥ ९ ॥

अर्थ—(हिंसे) हिंसा करवाना स्वभाववाळो ते (बाले) अज्ञानी (मुसावाई) मृषावादी थाय छे, तथा (माइल्ले) मायावी एटले कपट करनार थाय छे, तथा (पिसुणे) पिशुन एटले बीजानी निंदा करनार थाय छे, तथा (सढे) शठ एटले अन्य वेष करीने बीजाने धूतनार थाय छे, तथा (सुरं) मदिरा अने (मंस) मांसने (भुंजमाणे) खातो सतो (एअं) आ (सेअं) कल्याणकारक छे (ति) ए प्रमाणे (मन्नइ) माने छे. ९.

तथा—

कायसा वयसा मत्ते, वित्ते गिद्धे अ इत्थिसु । दुहओ मलं संचिणइ, सिसुणागु व्व मट्टिअं ॥१०॥

अर्थ—(कायसा) कायावडे (वयसा) वचनवडे अने उपलक्षणथी मनवडे पण (मत्ते) गर्विष्ठ, तथा (वित्ते) धनने विषे (अ) अने (इत्थिसु) स्त्रीओने विषे (गिद्धे) आसक्तिवाळो एवो मनुष्य (दुहओ) राग अने द्वेष ए बन्ने

(थावरेसु) स्थावर प्राणीओने विषे (अट्ठाए) धनोपार्जनादिक प्रयोजनवडे (व) अथवा (अणट्ठाए) प्रयोजन विना पण (दड) मनदड, वचनदड तथा कायदडने (समारभइ) आरभे छे, अने (भूअग्गाम) प्राणीओना समूहनी (विहिंसइ) हिंसा करे छे ८.

सार्थक अने निरर्थक दड करवा उपर पशुपाळनी कथा —

कोइ एक पशुपाळ हमेशा वनमा बकरां चारतो हतो ज्यारे बकरा विश्रांतिने माट वटवृक्षनी नीचे बेसतां हतां, त्यारे ते वटनी नीचे बेठो सुइने बोरना ठळीया धनुषपर चडावी तेवडे वटवृक्षना पांदडा वींधतो हतो अनुक्रमे केटलेक दिवसे तेना सर्व पादडा तेणे वींध्यां एकदा कोइ क्षत्रियपुत्र अश्वथी हरण करायेलो त्यां आव्यो तेणे ते जोइ पशुपाळने कयु के—" हु कहु तेनी आखो तु वींधे तो हु तने घणु धन आपु " तेणे कह्यु के—" तु मने बताव तो हु ते कार्य करी आपु " पछी ते क्षत्रियपुत्र तेने नगरमां लइ गयो, अने फरवा नीकळेला राजाने बतावी तेनी आखो वींधवानु तेने कह्यु, एटले तेणे धनुषपर बे गोळीओ चडावी अने तेवडे राजानी बन्ने आखो एक साथे वींधी नांखी पछी ते क्षत्रियपुत्र राजा थयो एटले तेणे पशुपाळने कह्यु के—" तु जे मागे ते हु आपु " त्यारे तेणे माग्यु के—" जे गाममा हु रहुं छु ते ज गाम मने आपो " एटले राजाए तेने ते गाम आप्यु तेमा ते पशुपाळे शेरडी घणी वावी तथा तुवडीना वेला वाव्या पछी शेरडीनो गोळ करी तुवडा अने गोळ खावा लाग्यो तथा नाचतो नाचतो बोलवा लाग्यो के—" जे ते कांइ पण

छे के नथी ? तेथी करीने परलोकनो ज संदेह सते कोण प्रत्यक्ष प्राप्त थयेला कामभोगनो त्याग करी परोक्षनी प्रार्थना-इच्छा करे ? ६.

केटलाक मनुष्य परलोकने जाणता छतां पण कामभोगनो त्याग करवा अशक्त होय छे तेओ आ प्रमाणे कहे छे.—

जणेण सद्धिं होक्खामि, इइ बाले पगब्भइ । कामभोगाणुराएणं, केसं संपडिवज्जइ ॥ ७ ॥

अर्थ—(जणेण सद्धिं) लोकनी साथे (होक्खामि) हुं थइश एटले घणा लोको भोग भोगवे छे, माटे हुं पण भोग भोगवीश. आटला बधा लोको कांइ मूर्ख नथी. (इइ) आ प्रमाणे (बाले) अज्ञानी माणस (पगब्भइ) धिट्ठो थइने बोले छे. एटले खोटी वाचाळताए करीने पोते नाश पामे छे अने बीजाने पण नाश पमाडे छे. परंतु " घणा माणसो उन्मार्गे जाय तो मारे शामाटे उन्मार्गे जवुं जोइए ? " एवो विचार ते करतो नथी. वळी ते (कामभोगाणुराएणं) कामभोगना अनुरागे करीने आलोक तथा परलोकमां (केसं) क्लेशने (संपडिवज्जइ) पामे छे. ७.

जे रीते ते क्लेश पामे छे ते बतावे छे.—

तओ से दंडं समारभइ, तसेसु थावरेसु अ । अट्ठाए व अणट्ठाए, भूअग्गामं विहिंसइ ॥ ८ ॥

अर्थ—(तओ) ते कामभोगना अनुरागथी (से) ते धृष्टतावाळो जीव (तसेसु) त्रस प्राणीओने विषे (अ) अने

जे गिद्धे कामभोएसु, एगे कूडाय गच्छइ। न मे दिट्ठे परे लोए, चक्खुदिट्ठा इमा रई ॥ ५ ॥

अर्थ—(जे) जे (एगे) कोइ (कामभोएसु) काम एटले शब्द अने रूप तथा भोग एटले स्पर्श, रस अने गंध ए पांचने विषे (गिद्धे) लपट थयेलो होय ते (कूडाय) मृगादिकनी हिंसा रूप द्रव्यकूट अने मृषाभाषा रूप भावकूटने माटे (गच्छइ) जाय छे एटले प्रवर्ते छे कारण के कामभोगने विषे लपट थयेला ते पुरुष मांसादिकमां लुब्ध थवाथी प्राणीहिंसा करे छे अने असत्य भाषण विगेरेने सेवे छे तेने जो कोइ धर्म करवानु कहे छे तो ते आ प्रमाणे बोले छे के—(मे) अमे (परे लोए) परलोक (न दिट्ठे) जोयो नथी, अने (इमा रई) आ कामभोग सेववाथी उत्पन्न थती रति एटले चित्तनी प्रीति तो (चक्खुदिट्ठा) चक्षुवडे जोयेली छे एटले प्रत्यक्ष जोइ छे तेथी करीने जोयेलानो त्याग करी नहीं जोयेलानी प्रार्थना-इच्छा केम करु ? ५

फरीथी तेनो ज अभिप्राय देखाडे छे—

हत्थागया इमे कामा, कालिआ जे अणागया। को जाणइ परे लोए, अत्थि वा नत्थि वा पुणो ॥६॥

अर्थ—(इमे) आ प्रत्यक्ष देखाता (कामा) कामभोगो (हत्थागया) हाथमां प्राप्त थयेला छे, अने (जे अणागया) जे आगामी भवने विषे प्राप्त थवाना कहेवाय छे ते तो (कालिआ) काळे करीने थवाना छे एटले अनिश्चित काळे थवाना छे (पुणो) वळी (को) कयो प्राणी (जाणइ) जाणे छे ? के (परे लोए) परलोक (अत्थि वा नत्थि वा)

मरण होय छे अर्थात् तेमने मरण समये मरवानो त्रास थतो नथी माटे तेमने सकामना जेवुं सकाम मरण होय छे, पण परमार्थथी तेओ कांइ मरणनी अभिलाषा करता नथी. कारणके मरणनी इच्छानो पण शास्त्रमां निषेध करेलो छे. वळी ते सकाम मरण (उक्कोसेणं) केवलीरूप उत्कृष्ट स्थितिवाळा जीवने आश्रीने (सइं भवे) एकज वार थाय छे. अने जघन्य एटले बाकीना चारित्रवाळा जीवोने आश्रीने सात आठ वार पण मरण थाय छे. ३.

हवे पहेलुं स्थान जे अकाम मरण ते विषे कहे छे.—

तत्थिमं पढमं ठाणं, महावीरेण देसिअं । कामगिद्धे जहा बाले, भिसं कूराइं कुव्वई ॥ ४ ॥

अर्थ—(तत्थ) तेमां एटले अकाम मरण अने सकाम मरणमां (इमं) आ एटले आगळ कहेवाशे एवुं (पढमं ठाणं) पहेलुं स्थान (महावीरेण) श्री महावीरस्वामीए (देसिअं) देखाडयुं छे एटले कह्युं छे. (जहा) ते आ प्रमाणे—(कामगिद्धे) इच्छाकाम अने मदनकामने विषे एटले पांचे इंद्रियोना विषयोने विषे गृद्ध एटले आकांक्षावाळो (बाले) मूर्ख (भिसं) अत्यंत (कूराइं) क्रूर कर्मोने (कुव्वई) करे छे. शक्ति होय तो प्राणातिपातादिक क्रूर कर्मोने करे छे अने शक्ति न होय तो तंदुलीया मत्स्यनी जेम मनवडे पण क्रूर कर्मो करे छे. तेवां कर्मो करवाथी अकाम मरणे ज मरे छे, अर्थात् इच्छाओ पूर्ण थया पहेलां ज वारंवार मरे छे. ४.

ए वातने ज स्पष्ट करे छे.—

वाळा, तेमजु जे मरण थाय ते १० छद्मस्थ मरण—मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान अने मन पर्यवज्ञानवाळा साधुनु जे मरण थाय ते ११ केवलि मरण—केवळज्ञानीनु जे मरण थाय ते १२ वैहायस मरण—आकाशमां एटले वृक्षनी शाखा विगेरे उंचे स्थाने पोताने बांधीने मरवु अथवा भृगुपात करीने के कुवामां पडीने के शस्त्रादिकवडे मरवु ते १३ गृध्रस्पृष्टमरण—मरेला हाथी विगेरेना कलेवरमां पेसी गीध, समळी अने शीयाळ विगेरेना स्पर्शथी-खावाथी मरवु ते १४ भक्तपरिज्ञा मरण—भातपाणीनो त्याग करी अनशन लइ मरवु ते १५ इंगिनीमरण—अनशन लइ नियमित स्थानमां हरवा फरवानी चेष्टा पोतानी मेळेज करता एवा साधुनु जे मरण ते १६ तथा पादपोपगमन—अनशन लइ वृक्षनी जेम निश्चळ रहे अने बीजाना प्रयोग विना पोतानी जाते हरे फरे नहीं तेवा साधुनु जे मरण थाय ते १७

हवे ते अकाम अने सकाम मरण कोने होय ? तथा केटलीवार होय ? ते बतावे छे—

बालाण अकाम तु, मरण असइं भवे । पंडिआण सकाम तुं, उक्कोसेण सइ भवे ॥ ३ ॥

अर्थ—(बालाण) बाल एटले सत् असत्ना विवेक रहित प्राणीओ, तेमनु (अकाम तु) अकाम एटले इच्छा रहित एवु ज (मरण) मरण (असइ) वारवार (भवे) थाय छे कारण के तेओ विषयोने विषे अभिलाषवाळा होवाथी मरणने नहीं इच्छता सता ज मरे छे, अने तेथी करीनेज तेओ भवरूपी अटवीमां अटन करता सता वारवार ते ज मरणने पामे छे (तु) (परतु (पंडिआण) पंडितोनु एटले चारित्रवाळाओनु (सकाम) सकाम एटले अभिलाष सहित

तीर्थंकरोए कहेला (संति) छ. ते आ प्रमाणे—(अकाममरणं) अकाम मरण एटले बाळमरण (चेव) निश्चे (तहा)
तथा (सकाममरणं) सकाम मरण एटले पंडित मरण. २.

अहीं सत्तर प्रकारनां मरण कह्यां छे ते आ प्रमाणे—आवीची मरण एटले नरकादिक चारे गतिना जीवोने समये
समये आयुष्य ओछुं थाय छे ते. १. अवधि मरण—नारकी आदि भवना हेतुरूप आयुकर्मनां दळियां अनुभवीने मरवुं, अ-
थवा मर्या पछी कोइपण वखत फरीने तेना तेज नारकादि भवना हेतुरूप आयुकर्मनां दळियां अनुभवीने मरवुं ते. २. आंतिक
मरण—नारकी आदि आयुष्यपणाए करीने कर्मनां दळियां अनुभवीने मरे, अथवा एकवार मरण पाम्या पछी कोइपण
वार फरीथी तेज गतिनां दळियां अनुभवीने मरण न पामे ते आंतिकमरण कहेवाय छे. आने आत्यंतिक मरण पण कहे छे. ३.
वलाय मरण—संयमपर अरुचि थवाथी दुश्चर तप करी न शके अथवा व्रत मूकी पण न शके, तेथी करीने " आ भवथी
मारो जलदी मोक्ष थाय तो सारुं " एम विचारतां जे मरण पामे ते. आ मरण व्रतना परिणामथी भग्न थएलाने ज होय छे.
४. वशार्त मरण—इंद्रिय विषयनी पराधीनताथी पीडा पामेलानुं जे मरण थाय ते. ५. अंतःशल्य मरण—लज्जादिकने लीधे
दुराचारनी आलोचना नहीं करवा रूप शल्य सहित जे मरवुं ते. ६. तद्भव मरण—जे भवमां प्राणी होय तेज भवनुं आ-
युष्य बांधीने मरवुं ते. आ मरण संख्याता वर्षना आयुष्यवाळा मनुष्य अने तिर्यंचने ज होय छे, असंख्यात वर्षना आयुष्य-
वाळा मनुष्य अने तिर्यंचने तथा देव नारकीने होतुं नथी. ७. पंडित मरण—सर्वविरतिपणामां जे मरण थाय ते. ८. बाळ-
मरण—मिथ्यादृष्टिनुं अथवा अविरतसम्यग्दृष्टिनुं जे मरण थाय ते. ९. मिश्र मरण—बाळ छतां पंडित एटले देशविरति-

अथ मरण विभक्ति नामनु पाचमु अध्ययन ५

ज्यासुधी शरीरनो भेद-नाश थाय त्यासुधी गुणनी अभिलाषा करवी एम चोथा अध्ययनने अंते कह्यु तेथी मरण काळे पण प्रमाद न करवानु कह्यु तेथी मरण केटला प्रकारनां छे ? ते जाणवु जोइए, माटे आ अकाममरणीय नामनु अध्ययन कहु छे, तेनु प्रथम सूत्र आ छे—

अण्णवंसि महोहंसि, एगे तिण्णे दुरुत्तरे । तत्थ एगे महापण्णे, इमं पण्हमुदाहरे ॥ १ ॥

अर्थ—(एगे) केटलाएक गौतमादिक महापुरुषो (महोहंसि) मोटा प्रवाहवाळा अने (दुरुत्तरे) दु:खे करीने तरी शकाय एवा (अण्णवंसि) ससाररूपी समुद्रने (तिण्णे) तीर्ण एटले पार पामेला होय छे, परतु (तत्थ) तेमा एटले देव अने मनुष्यनी सभामां (महापण्णे) केवळज्ञानरूपी मोटी प्रज्ञावाळा तीर्थंकर तो (एगे) एक काळे बे न ज होय माटे एक एटले महावीरस्वामी तीर्थंकर (इमं) आ (पण्हं) प्रश्नने एटले प्रश्न योग्य एवा वचनने (उदाहरे) कहे छे १

शु प्रश्न ते कहे छे—

संतिमे अ दुवे ठाणा, अक्खाया मारणंतिआ । अकाममरणं चेव, सकाममरणं तहा ॥ २ ॥

अर्थ—(मारणंतिआ) मरण अवस्थामा थनारा (इमेअ) आ कहेवाशे एवा (दुवे) बे (ठाणा) स्थानो (अक्खाया)

द्वेषना घरना छे तथा माया अने लोभ ए रागना घरना छे तेथी क्रोधादिकनो जय ए ज रागद्वेषनो जय छे. १२.

उपर जे कामविषयो त्याग करवाना कह्या. ते वात कदाच चरक विगेरे मतवाळामां पण होय छतां तेनो परिचय न करवाने माटे कहे छे.—

जे संखया तुच्छपरप्पवाई, ते पिज्जदोसाणुगया परज्झा ।
एए अहम्मु त्ति दुगंछमाणो, कंखे गुणे जाव सरीरभेओ ॥ १३ ॥ त्ति बेमि ॥

अर्थ—(जे) जेओ (संखया) संस्कृत एटले कृत्रिम शुद्धिवाळा, अने तेथी करीने ज (तुच्छ) तुच्छ एटले स्वेच्छाचारी होवाथी निःसार एवा (परप्पवाई) परतीर्थिको छे, (ते) तेओ (पिज्जदोसाणुगया) रागद्वेषने पामेला छे, तथा (परज्झा) परवश एटले रागद्वेषने आधीन छे. तेथी करीने (एए) तेओ (अहम्मु त्ति) अधर्मी छे एम (दुगंछमाणो) जुगुप्सा करतो एटले तेमना परिचयने नहीं करतो (जाव) ज्यांसुधी (सरीरभेओ) शरीरनो नाश थाय त्यांसुधी एटले जावजीव (गुणे) ज्ञानादिक गुणोनी ज (कंखे) अभिलाषा करे. अहीं दुगंछानो अर्थ निंदावाचक करवो नहीं, कारण के शास्त्रमां निंदानो सर्वत्र निषेध छे. १३.

इति चतुर्थ अध्ययन.

अर्थ—(मुहु मुहु) वारवार (मोहगुणे) मोहना गुणो जे शब्दादिक तेमने (जयंत) जीतता-पराभव करता, अने (रयंत) सयम मार्गमां विचरता एवा (समण) मुनिने (अणेगरूवा) कठोर, कुरूप विगेरे अनेक प्रकारना (फासा) इंद्रियोनो स्पर्श करनारा शब्दादिक विषयो (असमंजसं च) प्रतिकूलपणे ज (फुसंती) स्पर्श करे एटले प्राप्त थाय, तो (तेसु) ते विषयो उपर (भिक्खू) साधुए (मणसा) मनवडे पण (न पउस्से) प्रद्वेष करवो नहीं अमनोहर-अनिष्ट शब्दादिक विषयो कदी इंद्रियोने प्राप्त थाय तो " अहो ! आ केवा अनिष्ट छे ? " एम विचार पण करवो नहीं तथा तेनो त्याग पण करवो नहीं ११

तथा—

मंदा य फासा बहुलोहणिज्जा, तहप्पगारेसु मणं न कुज्जा ।
रक्खिज्ज कोहं विणइज्ज माणं, मायं न सेवे पयहिज्ज लोहं ॥ १२ ॥

अर्थ—(मंदा) मंद एटले विवेकी जनने पण मंद करनारा (य) अने (बहुलोहणिज्जा) अति लोभ एटले मोह पमाडनारा (फासा) शब्दादिक विषयो छे तेथी (तहप्पगारेसु) तेवा प्रकारना मनोहर विषयोने विषे पण (मणं) चित्त (न कुज्जा) न करवु—न लगाडवु उपरनी गाथावडे द्वेषनो त्याग कर्यो अने आ अर्ध गाथावडे रागनो त्याग कर्यो हवे कषायना त्यागनो उपदेश आपे छे —(कोहं) क्रोधनुं (रक्खिज्ज) निवारण करवु, तथा (माणं) मानने (विणइज्ज) दूर करवो, तथा (मायं) मायाने (न सेवे) सेववी नहीं, तथा (लोहं) लोभनो (पयहिज्ज) त्याग करवो क्रोध अने मान ए

हवे प्रमाद तथा अप्रमाद उपर वणिकनी वे स्त्रीओनी कथा.

कोइ एक वणिक पोतानी भार्याने घरनी संभाळ राखवा कही नोकर–चाकरोने सोंपी पोते वेपार करवा परदेश गयो. त्यारे ते स्त्री आखो दिवस पोताना शरीरनी ज शुश्रूषा करवा लागी अने चाकरोने कांइ काम बतावती नहीं, खावानुं पण समय प्रमाणे आपती नहीं, तथा पगार पण आपती नहीं. तेथी सर्व चाकरो तेने तजीने बीजे ठेकाणे चाल्या गया. तेम थवाथी तेना कामनी अने धननी घणी हानि थइ. केटलेक काळे ते वणिक घेर आव्यो. घरनुं स्वरूप जाणी तेणे ते प्रमादी स्त्रीने काढी मूकी, अने घणुं द्रव्य खर्ची बीजी स्त्री परण्यो. तेणीने पण ते ज प्रमाणे घर तथा चाकरो सोंपी ते परदेश वेपार करवा गयो. ते स्त्री प्रमाद रहित हती, शरीरनी शुश्रूषामां रोकाती नहोती, तेथी मधुर वचनोवडे चाकरो पासे काम करावती हती अने वखतसर भोजन तथा पगार आपती हती, तेथी तेनुं घर आबाद थयुं. केटलेक काळे वणिक घेर आव्यो, त्यारे घरनी सारी स्थिति जोइ खुशी थयो अने ते स्त्रीने सर्व घरनी स्वामिनी बनावी. माटे भव्य प्राणीओए प्रमादनो त्याग करवो.

इति वणिक भार्याद्वय कथा.

हवे प्रमादनुं मूळ–कारण राग अने द्वेष ज छे, तेथी उपाय सहित तेमनो त्याग बतावे छे.—

मुहुं मुहुं मोहगुणे जयंतं, अणेगरूवा समणं चरंतं।
फासा फुसंती असमंजसं च, न तेसु भिक्खू मणसा पउस्से ॥ ११ ॥

समतापणे (समेच्च) जाणीने (महेसी) महर्षि अथवा मोक्षने इच्छनार थइ (अप्पाणुरक्खी) कुगतिथी आत्मानु रक्षण करनार तथा (अप्पमत्तो) प्रमाद रहित थयो सतो (चर) तु विचर १०

शीघ्रपणे विवेक पामी न शकाय ते उपर ब्राह्मणीनी कथा—

कोइ ब्राह्मण परदेशमां जइ सर्व शास्त्रनो पारगामी थइ स्वदेशमां आव्या तेनी अति विद्वत्ता जोइ कोइ ब्राह्मणे तेने कन्या आपी, तथा लोको पण तेने घणी दक्षिणा आपवा लाग्या तेथी ते धनवान थयो एटले तेणे पोतानी भार्या माटे घणां घरेणां कराव्यां ते सर्व घरेणाने ते स्त्री निरंतर पोताना शरीरपर ज धारण करती हती, ते जोइ ब्राह्मणे तेणीने कह्यु के—" हे प्रिया ! आ नानु गाम छे, माटे निरंतर अलंकारो पहेरी राखवा ठीक नथी, जो कदाच चोर आवशे तो तारा शरीरने नुकशान करशे तेथी उत्सवने दिवसे ज पहेरवां योग्य छे " ते सांभळी ब्राह्मणी बोली के—" ज्यारे चोरो आवशे त्यारे हु तरत ज अलंकारो शरीरपरथी उतारी नांखीश ज्यारे रोज पहेरवाना काममां न आवे त्यारे ते अलंकारो कराव्या शा माटे ?" आवो तेणीनो उत्तर सांभळी ते ब्राह्मण मौन रह्यो पछी एकदा तेने ज घेर चोरो आव्या खाइ पीने पुष्ट शरीरवाळी थयेली ते ब्राह्मणीना हाथ पग विगेरेना अलंकारो अवयवोनी साथे गाढ चोंटी गयेला हता, तेथी ते महेनत कर्या छतां नीकळी शक्या नहीं त्यारे ते चोरोए तेणीना कांडा कापी घरेणा लीधा तेनी पीडाथी ते ब्राह्मणी मरण पामी ए ज रीते पूर्वकर्मनो ज्यारे उदय आवे छे त्यारे विवेक पामी शकातो नथी, माटे प्रथमथी ज विवेक प्राप्त करवो

इति ब्राह्मणी कथा

अर्थ—जे पुरुष प्रथम अप्रमत्त—प्रमाद रहित थतो नथी (स) ते पुरुष (पुव्वमेवं) प्रथमनी जेम (पच्छा) पछी पण (न लभेज्ज) अप्रमत्तपणाने पामतो नथी. (एसा उवमा) आ युक्ति एटले ' अमे अंतकाळे अप्रमत्तपणे धर्मनुं सेवन करशुं ' एम जे कहेवुं ते (सासयवाइआणं) शाश्वतवादीओने एटले निरुपक्रम आयुष्यपणाए करीने पोताना आत्माने शाश्वतो माननाराओने घटी शके छे, परंतु जळना परपोटानी जेवा चपळ आयुष्यवाळाने तो अंतकाळे धर्म सेवानुं जे मानवुं ए ज अयोग्य छे. केमके (आउअम्मि) आयुष्य (सिढिले) शिथिल थये सते अने (सरीरस्स भेए) शरीरनो भेद एटले नाश (कालोवणीए) काळे एटले मृत्युए प्राप्त करे सते ते (विसीअई) खेद पामे छे. तेथी पहेलेथी ज प्रमादनो त्याग करवो. ९.

प्रथमनी जेम पछी पण अप्रमत्तपणाने एटले धर्मने केम पामी शकतो नथी ? ते उपर कहे छे—

खिप्पं न सक्केइ विवेगमेउं, तम्हा समुट्ठाय पहाय कामे ।
समेच्च लोगं समया महेसी, अप्पाणुरक्खी चरमप्पमत्तो ॥ १० ॥

अर्थ—हे भव्य प्राणी ! (खिप्पं) शीघ्रपणे (विवेगं एउं) द्रव्यथी स्वजनादिकना संगत्याग रूप अने भावथी कषायना त्याग रूप विवेकने पामवाने (न सक्केइ) तुं शक्तिमान नथी. (तम्हा) ते कारण माटे (समुट्ठाय) सम्यक् प्रकारे उद्यम करीने तथा (कामे) कामने एटले इन्द्रियना विषयोने (पहाय) तजीने तथा (लोगं) सर्व प्राणी समूहने (समया)

शिक्षित अने अशिक्षित एवा बे अश्वोनी कथा

कोइ राजाए बे क्षत्रियपुत्रोने एक एक अश्व शिक्षा माटे तथा पोषण करवा माटे आप्यो तेमां एक क्षत्रिय अवसरने योग्य एवा आहारवडे तेनु पोषण करी दोडवु, कुदवु विगेरे शीखवतो हतो अने बीजो क्षत्रिय पोताना अश्वने फोतरां विगेरे नि सार वस्तु खवरावतो हतो अने घरद्वमां फेरवतो हतो राजाए ते अश्वने खवराववा माटे जे आप्यु हतु ते पोते खाइ जतो हतो एकदा ते राजाने शत्रुओ साथे युद्ध करवानो समय आव्यो, त्यारे तेणे ते बन्ने क्षत्रियोने तेमना अश्व सहित बोलाव्या एटले ते बन्ने संग्रामभूमिपर आव्या तेमां पहेला क्षत्रियनो अश्व तेना स्वारनी शिक्षा प्रमाणे चालवाथी युद्धनो पार पामी गयो, अने बीजानो अश्व घाणीनी जेम फरवा लाग्यो, ते जोइ शत्रुओए तेने मारी नाख्यो जेम पहेलो अश्व शिक्षित होवाथी शिक्षकनी इच्छानुसार चालवाथी निर्भय स्थानने पाम्यो, तेम शिक्षित साधु पण गुरुनी इच्छानुसार चालवाथी मोक्षने पामे छे

इति अश्वद्वय कथा

अहीं कोइ शंका करे के—जो गुरुना परतन्त्रपणाथी ज मोक्ष मळतो होय तो अंतकाळे ज गुरुनी आज्ञामां रहेवु, निरंतर रहेवानी जरुर नथी ते उपर कहे छे—

स पुव्वमेव न लभेज्ज पच्छा, एसोवमा सासयवाइआण ।
विसीअई सिढिले आउअम्मि, कालोवणीए सरिरस्स भेए ॥ ९ ॥

चडाव्यो. जेम आ चोर अकार्यकारक हतो तोपण मूळदेव राजाए ज्यां सुधी द्रव्यनो लाभ जोयो त्यांसुधी तेनुं पोषण कर्युं, अने पछी तेनो नाश कर्यो, तेम मुनिओए पण ज्यां सुधी निर्जरानो लाभ थाय त्यांसुधी आ शरीरनुं पोषण करवुं, अने निर्जराने अयोग्य थाय त्यारे तेनो त्याग करवो.

इति मंडिक चोर कथा.

'संयम जीवितने वृद्धि पमाडी कर्ममलनो नाश करनार थाय' एम जे उपर कह्युं, ते शुं स्वतंत्रपणे के बीजी रीते ? ते कहे छे—

छंदंनिरोहेण उवेइ मुक्खं, आसे जहा सिक्खिअवम्मधारी ।
पुव्वाइं वासाइं चरऽप्पमत्तो, तम्हा मुणी खिप्पमुवेइ मुक्खं ॥ ८ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (सिक्खिअवम्मधारी) शिक्षा पामेलो अने वर्मने एटले बख्तरने धारण करनारो (आसे) अश्व शिक्षकनी इच्छा प्रमाणे चालवाथी निर्भय स्थाने पहोंचे छे, तेम मुनि (छंदंनिरोहेण) स्वच्छंदपणाना निरोधे करीने (मुक्खं) मोक्ष प्रत्ये (उवेइ) पामे छे. तेथी हे साधु (पुव्वाइं वासाइं) पूर्व वर्षो सुधी (अप्पमत्तो) प्रमाद रहित थयो सतो तुं (चर) साधुमार्गमां विहार कर. (तम्हा) कारण के तेम करवाथी (मुणी) मुनि (खिप्पं) शीघ्रपणे (मुक्खं) मोक्षने (उवेइ) पामे छे. ८.

तेनी तुमरायनो वधा करवा लाग्यो. ते वखते राजा पण चोरनी शोध करवा माटे फरवाना मीषथी बहार नीकळ्यो तेवामां दुकाने बठेला तेने जोइ निपुण राजाए ओळखी लीधो पछी सभामां आवी राजाए पोताना एक सेवकने निशानी आपी तेने मानपूर्वक सभामां लाववा कयु सेवके जइ तेने कयु के—" तमने राजा बोलावे छे " ते सांभळी तेणे विचार्यु के—" गेरगर रात्रे पला पुरुषने में मार्यो नथी, अने ते आ राजा ज हशे एम समजे छे, नहीं तो राजा मने शीरीत ओळखे अने शा माटे मने बोलावे ? " एम विचारतो ते राजा पासे गयो राजाए तेने आदरपूर्वक मोटा आसनपर बेसाड्यो, अने मधुर वचनोवडे तेनी साथे वातो करवा लाग्यो पछी राजाए तेने कह्यु के—" तारी बहेन मने परणाव " ते सांभळी तेणे निश्चय कर्यो के—" मारी बहेनने कोइ जाणतु नथी, माटे रात्रे जे नाशी गयो ते ज आ राजा छे " एम विचारी तेणे राजाने कयु के—" हे स्वामी ! खुशीथी मारी बहेनने आप स्वीकारो " हु आपनी साथे तेने परणाववा तैयार छु पछी राजाए ते मनोहर रूपवाळीने तेडावीने त्यां बोलावी अने पोते परण्यो, अने मंडिकने मोटा मानपूर्वक पोतानी पासे राख्यो

एकदा राजाए मोटा आदरपूर्वक तेने कयु के—" मारे केटलाक धननी जरुर छे माटे आप " त्यारे तेणे घणु धन लावी आप्यु, केटलोक काळ गया पछी फरीथी राजाए धन माग्यु, त्यारे पण तेणे घणु लावी आप्यु, ए रीते मागी मागीने तेनी पासेथी सर्व धन राजाए लइ लीधु पछी राजाए तेनी बहेनने पूछ्यु के—" हवे तारा भाइ पासे केटलु धन छे ? " त्यारे तेणीए कर्यु के—" हे स्वामी ! तमे लइ लीधु एटलुज धन तेनी पासे हतु, हवे कांइ पण रह्यु नहीं होय " त्यारपछी राजाए ते सर्व धन एकठुं करी जेनु जेनुं हतु तेने तेने तेना लेख प्रमाणे आप्यु, अने पेला मंडिकने विडंबनापूर्वक शूळीए

अने बोल्यो के—" अरे ! अहीं कोइ छे ? " ते सांभळी समय जाणनार राजाए जवाब आप्यो के—" हुं कार्पटिक अहीं छुं. " त्यारे मंडिक बोल्यो के—" मारी साथे चाल. हुं तने धनवान करुं. " ते सांभळी राजा मजुरनी जेम तेनी पाछळ चाल्यो. पछी ते चोरे कोइ धनिकना घरमां खातर दइ अंदर पेसी पुष्कळ धन लीधुं. अने ते राजाना मस्तकपर मूकी नगर बहार पोताना भोंयरामां गयो. तेना माथापरथी भार उतारी तेणे तेनी बहेनने कह्युं के—" आ अतिथिना पग धो. " त्यारे तेणी तेने कुवा पासे लइ गइ अने त्यां बाजोठपर बेसाडी तेना पग धोवा लागी. ते वखते तेना पगनो स्पर्श थतांज तेणीए विचार्युं के—" आवा कोमळ पग भारवाहकना होइ शके नहीं, माटे आ कोइ राजा लागे छे, तेथी आ महापुरुषने हुं कुवामां नहीं नांखुं. " एम विचारी ते धीमेथी बोली के—" हे सत्पुरुष ! आ कुवामां में घणा माणसोने नांख्या छे, पण तमारा महिमाथी हुं तमने वश थइ छुं, तेथी तमने नहीं नांखुं. माटे हे स्वामी ! मारा पर कृपा करीने जलदी अहींथी नाशी जाओ, नहीं तो अवश्य आपणा बन्नेनुं मरण थशे. " ते सांभळी ' पराक्रमनो आ समय नथी ' एम विचारी राजा त्यांथी नाशी गयो, पछी तेनी बहेने बूम पाडी पोताना भाइने कह्युं के—" आ भारवाहक नाशी गयो. " तरतज ते मंडिक खड्ग लइ तेनी पाछळ क्रोधथी दोड्यो अने राजा नगरमां पेसतांज चोर तेनी लगभग आवी पहोंच्यो, ते वखते त्यां एक पत्थरनो स्तंभ खोडेलो हतो तेनापर राजाए वस्त्र ओढाड्युं अने पोते गुप्त रीते संताइ गयो. क्रोधथी अंध थयेला मंडिके तेनेज पुरुष धारी खड्गना प्रहारथी तेना बे ककडा करी नांख्या अने पछी ते पोताने स्थाने गयो.

राजा पोताना महेलमां जइ सुतो. प्रातःकाळे ते चोर हंमेशनी जेम पगे पाटा बांधी राजमार्गमां आवी पोतानी दुकाने

लाभ थाय त्यासुधी देह धारण करवा उपर मंडिक चोरनी कथा

बेन्नातट नामना नगरमां मंडिक नामे एक तुंनवाय रहेतो हतो ते निरंतर परद्रव्यने हरण करवामां आसक्त हतो ते दिवसे राजमार्गमां दुकान राखी हती त्यां तेमी तुन्नवायनो धंधो करतो हतो, अने पगे पाटा बांधी 'मारे पगे गुमडा थयां छे' एम सर्वने कहेतो हतो पछी रात्रिनो समय थाय त्यारे इभ्योना घरोमां खातर पाडी पुष्कळ धन चोरतो हतो, ते सर्व धन नगर बहार जीर्ण उद्यानमां रहेला एक भोंयरामां ते राखतो हतो, त्यां तेनी बहेन कुमारिकाने राखी हती मंडिक चोरीनुं द्रव्य उपडावीने जे भारवाहकने त्यां लावतो हतो तेने घणा आदरमान पूर्वक निषमिश्रित भोजन जमाडीने मारी नांखतो हतो अने पछी तेने त्यांज एक कूवामां नांखी देतो हतो अहीं कोइ आचार्य कहे छे के—'ते भारवाहकोने कुवाने कांठे थानोठपर बेसाडी तेनी बहेन तेना पग धोवाना मीषथी पग धोतां धोतां कुवामां नाखी देती हती'

आ प्रमाणे चोरी चोरीने तेणे घणे काळे आखुं नगर निर्धन करी दीधुं. तेथी उद्वेग पामेला पुरजनो राजा पासे गया ते वखते पूर्वे कहेला मूळदेव राजा हतो तेनी पासे पुरजनोए विज्ञप्ति करी के—"हे स्वामी! कोइ चोर हमेशां चोरी करे छे, जेथी आखुं नगर निर्धन थइ गयुं छे." ते सांभळी राजाए नगरना कोटवाळनो तिरस्कार करी तेने स्थाने बीजो कोटवाळ बनाव्यो. ते पण चोर पकडी शक्यो नहीं, त्यारे मूळदेव राजा पोते काळुं वस्त्र ओढी चोरनां दरेक स्थानोए भमवा लाग्यो, परंतु क्यांइ पण पत्तो लाग्यो नहीं एकदा राजा थाकीने कोइ धर्मशाळामां सुतो हतो, तेवामां ते मंडिक चोर त्यां आव्यो

१ कपडां विगेरे तुणनार

फरीने भावनिद्रा त्यागनो ज उपदेश आपे छे.—

चरे पयाइं परिसंकमाणो, जं किंचि पासं इह मन्नमाणो ।
लाभंतरे जीविअं वूहइत्ता, पच्छा परिण्णाय मलावधंसी ॥ ७ ॥

अर्थ—(पयाइं) पद एटले धर्मनां स्थानोने विषे (परिसंकमाणो) रखे भूल न थाय एवी शंका करतो तथा (जं किंचि) जे कांइ गृहस्थनो परिचय विगेरे प्रमादनां स्थान अथवा दुश्चिंतनादिक कर्मबंधननां स्थान तेने (पासं) पासला जेवां (इह) आ चारित्रने विषे (मन्नमाणो) मानतो एवो साधु (चरे) विचरे-संयममार्गमां चाले. वळी एवो साधु (लाभांतरे) एकबीजानो लाभ सते (जीविअ) संयमरूप जीवितने (वूहइत्ता) वृद्धि पमाडीने (पच्छा) पछी (परिण्णाय) ज्ञपरिज्ञाए जाणीने अने प्रत्याख्यानपरिज्ञाए निषेध करीने-तजी दइने (मलावधंसी) कर्मरूप मळनो नाश करनार थाय. एटले के ज्ञान, दर्शन अने चारित्रनो आ शरीरवडे विशेष विशेष लाभ जोइ संयमना आधाररूप शरीरने अन्नपानादिकवडे वृद्धि पमाडी पछी ज्ञपरिज्ञावडे तेनाथी लाभनी प्राप्तिनो अभाव जाणी एटले आ मारुं शरीर वृद्ध थवाथी अथवा रोगग्रस्त थवाथी हवे ज्ञानादिक गुणने उपार्जन करी शके तेम नथी, एम विचारी प्रत्याख्यानपरिज्ञाए करीने एटले अनशनवडे तेनो त्याग करीने आठ कर्मरूपी मळनो नाश करनार थाय. ७.

हाथमांथी आ खड्ग पडी गयु " ते सांभळी सरळ कुमारे तेणीनु वचन ते ज प्रमाणे अंगीकार कर्युं–मान्यु अने तेणीनु स्त्रीचरित्र जाण्यु नहीं पछी त्यां रात्रि निर्गमन करीने प्रात काळे कुमार प्रिया सहित पोताने घेर गयो

अहीं देवकुळमां रहेला पेला पांचे पुरुषो मदनमंजरीना हाथमांथी खड्ग पाडी कुमार न जाणे तेम गुप्त रीते त्यांथी नीकळी गया. फरता फरता कोइ वनमां गया त्यां एक मोटु चैत्य जोयु तेमां एक अतिशयवाळा मुनिने जोया ते मुनिनी पासे धर्म सांभळी ते पांचेए दीक्षा ग्रहण करी, अने ते गुरुनी आज्ञामां रही चारित्र पाळवा लाग्या

एकदा ते अगडदत्त कुमार एकलो ज अश्वपर आरूढ थइ नगर बहार क्रीडा करवा नीकळ्यो. तेमां ते अश्वनो वेग जोवा तेने चाबुक मार्यो तेथी ते अश्व वेगथी दोडी कुमारने ते ज वनमा लइ गयो के ज्यां पेला पांचे मुनिओ छे त्यां फरतां फरता कुमारे ते चैत्य जोयु एटले तेमां जइ तेणे देवनी प्रतिमाने नमस्कार कर्या पछी त्यां ज रहेला मुनिओ पासे जइ तेमने वंदना करी गुरुए तेने धर्मोपदेश आप्यो. ते सांभळ्या पछी कुमारे मुनीश्वरने पूछ्यु के–" हे पूज्य ! आ पांच साधुओ सहोदर जेवा कोण छे ? तेओने शाथी वैराग्य थयो ? अने आ युवावस्थामां ज केम तेओए व्रत ग्रहण कर्यु ? " त्यारे गुरुए ' तारा कारणथी ज एमने वैराग्य थयो छे ' एम कहीने तेनु सर्व चरित्र कह्यु ते सांभळी कुमारे स्त्रीचरित्रनु अगाधपणु जाणी प्रतिबोध पामी ते गुरुनी पासे ज दीक्षा ग्रहण करी आ अगडदत्त कुमार प्रथम द्रव्यथी जागृत रह्यो अने चारित्र लइ भावथी पण जागृत रह्यो, तेथी ते आलोक अने परलोक बन्ने लोकमां सुखी थयो

इति द्रव्यभावनिद्रात्यागे अगडदत्त कथा

प्रकाश करवा माटे अग्नि लेवा गयो. आ अवसरे ते देवकुळमां प्रथमथी आवीने पांच पुरुषो रहेला हता. ते पांचे दुर्योधन चोरना भाइओ हता तेओ पोताना भाइने मारनार ते कुमारनुं वेर लेवा आव्या हता. परंतु कुमारने मारवानो लाग नहीं मळवाथी तेओ आम तेम भमता भमता ते देवकुळमां ज आवीने रह्या हता. तेओए त्यां दीवो करेलो हतो. ते दीवाना प्रकाशथी मदनमंजरीए तेमने जोया, तेमां नानानुं मनोहर रूप जोइ मदनमंजरी तेनापर आसक्त थइ, तेथी तेणीए प्रार्थनापूर्वक तेने कह्युं के-" तमे मारा भर्तार थाओ, हुं तमारी पत्नी थवा इच्छुं छुं." ते सांभळी तेणे कह्युं के-" तारो पति जीवतां ए कार्य शी रीते बने ?" त्यारे ते बोली के-"तेने मारी नाखीने हुं तमारी साथे आवीश." तेवामां कुमार अग्नि लइने आव्यो तेने आवतो जोइ ते पुरुषोए दीवो बुझवी दीधो. कुमारे आवी प्रियाने पूछ्युं के-" हमणां अहीं प्रकाश देखातो हतो ते शी रीते ?" तेणीए कह्युं-" तमारा हाथमां रहेला अग्निनो ज सामो प्रकाश पड्यो हशे." ते सांभळी सरळ स्वभाववाळा कुमारे ते सत्य मान्युं. पछी मदनमंजरीना हाथमां खड्ग आपी कुमारे अग्निने फुंकी सळगाववा माटे पोतानुं मस्तक नीचे नमाव्युं, ते वखते मदनमंजरीए तेने मारवा माटे खड्गने मीयानमांथी बहार काढ्युं. तेणीनुं तेवुं चरित्र जोइ पेला चोरना नाना भाइने वैराग्य उत्पन्न थयो, तेणे विचार्युं के-" आ स्त्री के जे मारी जेवा अजाण्या माटे थइने पोताना पतिने मारवा तैयार थइ छे ते मारी साथे केवी प्रीति राखशे ?" एम विचारी तेणे तेणीना हाथमांथी ते खड्ग कुमारथी दूर पाडी दीधुं. तेनो खडखडाट सांभळी चमकीने कुमारे प्रियाने पूछ्युं के-" मीयान रहित आ खड्ग पृथ्वीपर केम पड्युं ?" तेणीए जवाब आप्यो के-" हमणां तमने जोइने मारुं चित्त मोहथी अति आकुळव्याकुळ थयुं तेथी मारा

कुमार तेना स्कंधपर चडी बेठो पछी वज्र जेवी कठण मुष्टिवडे तेना बन्ने कुंभस्थळ उपर उग्र प्रहार कर्यो अने तेने आम तेम घणो फेरवी वश कर्यो, एटले ते हाथी गायनी जेवो दीन थइ शांत थयो पछी ते हाथीने त्यांज मूकी कुमार रथमां बेसी आगळ चाल्यो

थोडे दूर जतां पुंछडाने कुंडळ जेवुं वांकुं वाळी, पोतानी गर्जनावडे पर्वतने प्रतिध्वनिवाळो करतो, विद्युत् जेवा चपळ लोचनवाळो अने सर्प जेवी लांबी जिह्वाने मुख बहार काढतो सिंह तेनी सन्मुख आव्यो तेनी साथे पण कुमारे युद्ध कर्युं तेमां कुमारना तीक्ष्ण प्रहारथी सिंह जर्जरित थइ पृथ्वीपर पड्यो पछी कुमार त्यांथी आगळ चाल्यो थोडे दूर जतां महा क्रूर सर्प मळ्यो तेने तो विद्याथीज वश करी लीधो ए रीते कुशळताथी कुमार बन्ने प्रियाओ सहित शंखपुर नगरे पहोंच्यो कुमारने आव्यो जाणी तेना पिताए मोटो प्रवेश महोत्सव कर्यो सर्व पुरजनोने मोटो आनंद थयो अने त्यां सुखे विलास करतो घुमार दिवसो निर्गमन करवा लाग्यो

एकदा वसंतऋतुमां मदनमंजरीने साथे लइ कुमार एकलो ज क्रीडाउद्यानमां गयो त्यां स्वेच्छाए क्रीडा करी सायंकाळ वखते ते नगर तरफ पाछो फर्यो, तेटलामां मदनमंजरीने सर्प करड्यो, तरत ज ते मरण तुल्य थइ गइ तेथी कुमार तेणी-परना मोहने लीधे तेणीनी साथे ज चितामां प्रवेश करवा तैयार थयो तेवामां त्यांथी कोइ एक विद्याधर नीकळ्यो, तेणे ते वृत्तांत जाणी दयाने लीधे मंत्रवडे मदनमंजरीने साजी करी अने ते विद्याधर पोताने स्थाने गयो प्रियाने जीवती जोइ कुमार घणो खुशी थयो पछी त्यां ज रात्रि रहेवाना हेतुथी ते कुमार पासेना देवकुळमां गयो त्यां मदनमंजरीने मूकी पोते

इच्छा होय तो दूध दहीं विगेरे गाममांथी लावी आपुं." सार्थना लोकोए कह्युं के—" भले लइ आवो." एटले ते त्रिदंडी गाममां जइ विषमिश्रित करी दूध दहीं विगेरे लइ आव्यो. ते पीवाथी सर्व लोको मरी गया. मात्र अगडदत्ते अने तेनी बन्ने भार्याओए ते पीधुं नहीं, तेथी तेओ बची गया. पेलो त्रिदंडी फरीथी गाममां गयो, अने हथियारबंध केटलाक माणसोने लइ कुमारने मारवा आव्यो. कुमारे तेनी साथे घोर युद्ध करी खड्गवडे तेने मारी नांख्यो. ते जोइ तेनो परिवार सर्व भय पामी नाशी गयो. भूमिपर पडतां मरतां मरतां ते चोर बोल्यो के—"हे वीर! हुं दुर्योधन नामनो प्रसिद्ध चोर छुं, कोइए मने मार्यो नथी, आजे ताराथी हुं मरायो छुं, हवे हुं जीवीश नहीं. परंतु आ वनमां मारी बहेन जयश्री नामनी छे, तथा पुष्कळ धन छे, ते तारे लेवुं अने मारी बहेनने तारे परणवुं." आम कहीने ते मरण पाम्यो.

कुमार तेना कह्या प्रमाणे वनमां गयो अने तेनी बहेनने बोलावीने सर्व वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी तेणीए कुमारने गुफामां बोलाव्यो. तेने अंदर जतां जोइ मदनमंजरीए कह्युं के—" हुं मारा सर्व कुटुंबने तजी तमारी पासे आवी छुं अने तमे तो रूपवाळी स्त्रीने जोइ तेना पर आसक्त थाओ छो." एम कही तेने जता अटकाव्यो, तोपण तेणे गुफामां जइ केटलुंक द्रव्य लीधुं अने ते चोरनी बहेनने त्यांज राखी. पछी रथ उपर आरूढ थइ बन्ने प्रियाओ सहित कुमार आगळ चाल्यो.

केटलोक मार्ग जतां प्रचंड सूंढवडे वृक्षोने भांगतो अने गिरिना तटने पाडी नांखतो यमराज जेवो रौद्र हाथी सामे आवतो कुमारे जोयो. तरतज कुमार रथमांथी उतरी हाथीनी सन्मुख चाल्यो अने पोतानुं उत्तरीय वस्त्र लइ तेनो दडो बनावी हस्ती सामे नांख्यो. हाथीए ते दडा उपर प्रहार करवा पोतानी सूंढ नीची करी तेटलामां तेना दांतपर पग मूकी

ऋ कन्यानो पण्या विप्रो कुमारनी सन्मुख आव्या. ते पछी कुमारना संगे तेमनी साथे युद्ध कर्यु. तेमां विप्रोए कुमारनुं सैन्य भग्न कर्युं अने तेनुं सर्वस्व लुंटी लीधुं. एटले समग्र सैन्य हाहाकार थइ नाशी गयुं. पछी विप्रना स्वामी कुमारना रथ तरफ आव्यो. ते वखते बुद्धि युक्तपणाथी कुमारे पोतानी पत्नीने रथना अग्रभागपर बेसाडी. तेणीनुं रूप जोइ विप्रपति तेणीना पर मोह पामवाथी पराक्रम रहित थयो, तेने तरतज कुमारे मारी नांख्यो. तेना मरणथी बीजा सर्व भिल्लो नाशी गया.

पछी कुमार मात्र पोताना एक रथवडे ज आगळ चाल्यो. मार्गमां केटलाक माणसोनो साथ तेने मळ्यो. ते माणसो कुमारने नाथ रूप मानी तेनी साथे चाल्या, केटलोक मार्ग ओळंग्यो त्यारे तेओए कुमारने कर्युं के–" हे कुमार! आ सीधे मार्गे भय छे, तेथी ते मार्ग मूकी आ बीजे मार्गे चालो " कुमारे पूछ्युं–" आ मार्गे शुं भय छे ? " त्यारे तेओ बोल्या के–" आ सीधा मार्गमां एक मोटी अटवी आवे छे. तेमां महा बळवान दुर्योधन नामनो एक चोर छे. तथा एक मदोन्मत्त गजेंद्र जेवो भयंकर हस्ती छे, अने एक दृष्टिविष सर्प महा भयंकर छे. वळी एक महाक्रूर वाघ छे. आ प्रमाणे चार महा भय छे." ते सांभळी कुमारे कर्युं–" ए चारेमांथी एकनो पण भय करवो नहीं. शीघ्र चालो. आपणे सौ क्षेमकुशळपणे रत्नपुर पहोंची जशुं " ते सांभळी सौ ते रस्ते चाल्या. मार्गमां प्रथम तेओने दुर्योधन चोर त्रिदंडीने वेषे मळ्यो. तेणे कर्यु के–" हुं मुसाफर छुं अने मारे पण रत्नपुर जवुं छे " एम कही ते माणसोनी साथे चाल्यो. आगळ चालतां एक गाम आव्युं. त्यारे ते त्रिदंडीए कर्युं के–" आ गाम मारुं जाणीतुं छे. अने सर्वे माणसो मारा भक्त छे, तथी तो

अने निःशंकपणुं ए स्त्रीओना स्वाभाविक दोषो छे. तेमां पण आ तो चोरनी वहेन छे तेथी तेनो तो जरा पण विश्वास करवा जेवुं नथी. " एम विचारी कुमार शय्यामांथी उठी घरना एक खूणामां दूर जइ उभो. तेणीए बहार जइ यंत्रना प्रयोगथी एक मोटी शिला शय्यापर मूकी, तेनाथी ते शय्या चूर्ण थइ गइ. ते जोइ कुमारे एकदम तिरस्कार पूर्वक तेणीने केशथी पकडी भोंयरा बहार काढी राजा पासे लइ गयो अने तेने सर्व वृत्तांत कह्यो. राजाए ते भूमिगृहमांथी सर्व द्रव्य मंगावी जेनुं हतुं तेने पाछुं आप्युं. कुमारे ते स्त्रीने जीवती मूकावी. पछी राजाए आग्रह करी कुमारने पोतानी कमळसेना नामनी पुत्री परणावी. हस्तमोचनमां राजाए कुमारने हजार गाम, सो हाथी, दश हजार अश्वो अने एक लाख पत्तिओ (सेवको) आप्या. पछी राजाना आग्रहथी ते अगडदत्त सुखेथी त्यां रह्यो. एकदा कलाभ्यास करता कुमारने जे श्रेष्ठीनी पुत्री मदनमंजरीनी साथे प्रीति थइ हती, तेणीए कुमारनी पासे पोतानी दूती मोकली. ते दूतीए आवी कुमारने कह्युं के—" हे कुमार ! तमारा गुणोथी रंजित थयेली मदनमंजरी तमारी पत्नी थवा इच्छे छे. " ते सांभळी कुमारे कह्युं के—" हे दूती ! तेणीने तुं कहेजे के ज्यारे हुं मारा शंखपुरमां जइश त्यारे तने अहींथी साथे ज लइ जइश." एम कही दूतीने रजा आपी.

एकदा कुमारना पिताए तेनो सर्व वृत्तांत जाणी तेने बोलाववा माटे पोताना सेवको मोकल्या. तेमनुं वचन सांभळी कुमार पिताने मळवा माटे अत्यंत उत्सुक थयो. तेथी राजानी आज्ञा लइ कमळसेना सहित ते चाल्यो. चालती वखते कुमारना बोलाववाथी मदनमंजरी पण साथे आवी. ते बन्ने प्रियाओ सहित मोटुं सैन्य लइ कुमारे प्रयाण कर्युं. मार्गमां जतां

आव्यो तेमना मस्तक उपर ते पेटीओ मूकी पछी ते सर्वे नगरनी बहार एक जीर्ण उद्यानमा आव्या त्या परिव्राजके कुमारने कह्यु के—" अहीं ज घणवार आपणे निद्रानु सुख लइए " ते सांभळी सर्वे पुरुषो त्यां सुता अने निद्रा पाम्या, परिव्राजक पण कपटनिद्राए सुतो, अने कुमार पण " आनो विश्वास करवा जेवु नथी " एम विचारी कपटनिद्राथी ज सुतो थोडी वारे परिव्राजके उभा थइ खड्गवडे सर्वे मजुरोने मारी नाख्या पछी ते कुमारनी पासे आव्यो, तेटलामा कुमारे उभा थइ तीक्ष्ण खड्गवडे तेनी बे जघाओ कापी नाखी, एटले ते परिव्राजक त्यां ज पृथ्वीपर पड्यो तेणे कुमारने कह्यु के—" हे वत्स ! हु भुजग नामनो चोर छु, अहीं पासेना स्मशानमां मारु पाताळगृह छे, तेमा वीरपत्नी नामनी मारी बहेन छे, त्या वटवृक्षना मूळ पासे जइ मारी बहेनने तु बोलावजे एटले ते आवी भूमिगृहनु द्वार उघाडशे, तेने आ मारु खड्ग आपी मारु वृत्तांत कहेजे, एटले ते तने पति करशे अने तु सर्व धननो स्वामी थइश मने तीक्ष्ण प्रहार थयो छे तेथी हु हवे शीघ्र मरी जइश " एम कही क्षणवारमा ते मरण पाम्यो

पछी कुमारे ते भूमिगृह पासे जइ तेनी बहेनने बोलावी, त्यारे तेणीए आवी द्वार उघाड्यु कुमारे खड्ग आपी तेणीना भाइनो वृत्तांत कह्यो ते सांभळी तेणीने घणु दुःख थयु, परतु ते मुख उपर देखाड्यु नहीं, परतु जाणे हर्ष पामी होय तेवो देखाव करी तेने अदर लइ गइ, अने प्रीतिपूर्वक पल्यक पाथरी तेमा सुवाड्यो पछी ते बोली के—" हे स्वामी ! तमने विलेपन करवा माटे हु चदन विगेरे लावु छु. " एम कही त्याथी बहार गइ कुमारे विचार्यु के—" प्राये करीने स्त्रीओनो बिलकुल विश्वास करवो योग्य नथी केमके शास्त्रमा कह्यु छे के-माया, असत्य, लोभ, मूर्खता, साहस, अशुचिता

लाग्यो के-" मस्तकनो छेद थाय, बंधन थाय अथवा सर्व लक्ष्मीनो नाश थाय तो पण सत्पुरुषो पोतानी प्रतिज्ञानो भंग करता नथी. माटे मारे गमे तेम करीने आज तो चोरने पकडवोज जोइए." एम विचारी ते कुमार चोतरफ दिशाओमां दृष्टि नांखतो हतो, तेवामां तेणे एक परिव्राजकने आवतो जोयो. तेणे गेरुना रंगेलां वस्त्रो पहेर्यां हतां, मस्तक मुंडावेलुं हतुं, त्रिदंड धारण कर्यो हतो, तेना हाथमां चामर जेवुं कांइक हतुं अने मुखथी कांइक न समजी शकाय तेम बोलतो हतो. तेने जोइ कुमारे विचार्युं के—" आ ज अवश्य चोर होवो जोइए. कारण के तेनां सर्व लक्षणो तेवां ज देखाय छे. आना भुजदंड हस्तीनी सूंढ जेवा छे, तेनुं वक्षःस्थळ विशाळ छे, तेना शरीरपरना वाळ रूक्ष छे, तेनां नेत्रो रक्त छे, तेनी जंघा लांबी छे, तेनी अवस्था युवान छे अने ते जोतां ज महा भयंकर लागे तेवो छे." आ प्रमाणे ते विचार करतो हतो, तेवामां तेनी पासेज आवीने ते परिव्राजके पूछ्युं के—" हे सत्पुरुष ! तुं क्यांथी आव्यो छे ? अने पृथ्वीपर केम परिभ्रमण करे छे ?" कुमारे जवाब आप्यो के--" हुं उज्जयिनी नगरीथी अहीं आव्यो छुं अने दारिद्र्यथी पराभव पामेलो होवाथी पृथ्वीपर परिभ्रमण करुं छुं." ते सांभळी परिव्राजके कह्युं के—" हे पुत्र ! तुं खेद न कर. आज तारा दारिद्र्यनो हुं नाश करीश अने तारी इच्छा हशे तेटलुं धन तने आपीश." आ प्रमाणे वातो करता ते बन्ने रात्रि थइ त्यांसुधी त्यां ज बेठा. पछी ज्यारे चोतरफ अंधकार व्यापी गयो त्यारे परिव्राजक तेने साथे लइ नगरमां गयो, अने कोइ इभ्यना घरमां खातर दइ तेमां पोते पेठो, कुमारने बहार राख्यो, पछी परिव्राजके द्रव्यनी भरेली पेटीओ लावी लावीने खातरनी पासे बहार मूकी, कुमारने तेनुं रक्षण करवा त्यां ज राखी पोते क्यांइक जइ घणा दरिद्री पुरुषोने लइ

पूर्वक राजाने प्रणाम कर्यो तेने जोइ राजाए विचार्यु के—" अत्यत विनयवाळो आ कोइ महापुरुष देखाय छे. " तेना विनयथी रजित थयेला राजाए तेने तेनु कुळादिक अने कळानो अभ्यास पूछयो पण लज्जाने लीधे कुमार काइपण बोल्यो नहीं, त्यारे उपाध्याये तेनु कुळादिक अने सर्व कळानु निपुणपणु राजाने कह्यु ते सांभळी राजा अति चमत्कार पाम्यो

आ अवसरे पुरजनोए आवी राजा पासे भेटणु मूकी कह्यु के—हे देव ! आपनु आ नगर लाबा काळथी हमणा सुधी कुबेरना नगर जेवु हतु, ते हाल भीखारीना नगर जेवु थयु छे, तेनु कारण ए के हमेशां कोइ तस्कर आवी सर्व धन हरण करी जाय छे, माटे आप नगरनी रक्षा करो ' ते सामळी राजाए कोटवाळने बोलावी तेनो तिरस्कार कर्यो, त्यारे ते बोल्यो के—" हे स्वामी ! शु करीए ? कोइ प्रचड तस्कर आवे छे घणा उपाय कर्या छता ते क्याइ देखातो नथी ने पकडातो पण नथी " ते वखते अगडदत्त कुमारे राजाने विज्ञप्ति करी के—" हे राजन् ! आपनी आज्ञा होय तो हु सात दिवसमा ते चोरने पकडु, अने न पकडी शकु तो अग्निना प्रवेश करु " ते सांभळी राजाए पुरजनोए मूकेली सर्व भेट अगडदत्तने आपी अने चोरनी शोध करवानी अनुज्ञा आपी

त्यारपछी ते कुमार राजसभामांथी बहार नीकळी चोरना स्थानोनो विचार करवा लाग्यो कह्यु छे के—" वेश्याने घेर, मद्य वेचनारनी शाळामां, जुगार रमवाना स्थानोमा, जीर्ण उद्यानमां, जळाशयना स्थानोमां, शून्य देवकुळमा, शून्य घरमा अने चौटामां—आवा स्थानोमा प्राये करीने चोरलोको फर्या करे छे " आ रीते ते ते स्थानोमा चोरनी शोध करतां कुमारना छ दिवसो व्यतीत थइ गया पछी सातमे दिवसे ते नगरनी बहार जइ एक वृक्ष नीचे बेसी विचार करवा

हतो. ते साते व्यसन सेवतो हतो अने लोकोना घरोमां पण अन्याय आचरण करतो हतो. तेथी लोकोए राजा पासे जइ तेना अन्यायनी फरीयादी करी. ते सांभळी राजाए अगडदत्तने देशनीकाल कर्यो. ते अगडदत्त शंखपुरमांथी नीकळी अनुक्रमे केटलेक दिवसे वाराणसी नगरीए गयो. त्यां पवनचंड नामना उपाध्यायने घेर रह्यो. तेनी पासे अभ्यास करी ते बहोंतेर कळामां निपुण थयो. ते घरना उद्यानमां जइ एकलो कळाओनो अभ्यास करतो हतो, तेने पासेना घरनी बारीमां बेठेली ते नगरना मुख्य शेठनी पुत्री मदनमंजरीए जोयो, अने तेनुं रूप तथा कळा जोइ ते तेना पर आसक्त थइ, तेथी तेणीए तेना पर पुष्पनो गुच्छो नांख्यो. तेथी ते पण तेणीने देवांगना जेवी जोइ आसक्त थयो. एकदा ते कुमार अश्वपर आरूढ थइ नगरी मध्ये जतो हतो, तेवामां तेणे लोकोनो आ प्रमाणे कोलाहल सांभळ्यो.—" शुं समुद्र पोतानी मर्यादानो त्याग करीने उछळतो अहीं आव्यो छे ? के शुं भयंकर अग्नि सळग्यो छे ? के शुं शत्रुनुं सैन्य आव्युं छे ? के शुं विद्युत्पात थयो छे ? शुं थयुं छे ? अरे ! आतो मदोन्मत्त थयेलो राजहाथी मावतनो पण तिरस्कार करी पुरना दरवाजा अने घरो विगेरेने तोडी नांखतो जाणे अकाळे क्रोध पामेलो यमराज आव्यो होय तेम आखा पुरनो नाश करवा लाग्यो जणाय छे." आ प्रमाणेना शब्दो सांभळतांज कुमारे तरतज ते हाथीने वश करवा माटे तेनी तरफ जवा विचार कर्यो. तेवामां तो ते हाथीने पोतानी सामेज आवतो जोयो. एटले तरतज ते अश्वपरथी उतरी तेनी सामे चाल्यो अने हस्तीदमननी विद्या (कळा) वडे स्वल्पकाळमां तेने वश कर्यो. पछी तेना पर आरूढ थइ राजमहेल पासे आव्यो. ए वखते ते खबर जाणी राजाए तेने मानपूर्वक पोतानी पासे बोलाव्यो, त्यारे ते हाथीने तेना आलानस्तंभे बांधी राजा पासे आव्यो अने नम्रता-

पछी अगडदत्त तेनु खड्ग लइ ते भोंयरा पासे गयो अने तेनी बहेनने बोलावी, एटले तेणे द्वार उघाड्यु, अगडदत्ते तेने अति मनोहर रूपवाळी जोइ तेणीए तेने पूछ्यु के—" तमे कोण छो ? अने क्यांथी आव्या छो ? " त्यारे अगडदत्ते तेणीने ते खड्ग आप्युं, ते जोतांन तेणीए पोताना भाइनु सर्व स्वरूप जाणी लीधु परतु मनमांन शोकने समावी ते अगडदत्तने अदर लइ गइ, तेने आसनपर बेसाड्यो, पछी विशेष आदर बतावी शय्या पाथरी ते बोली के—" हे स्वामी ! अहीं शय्यामां विश्रांति ल्यो " ते सांभळी अगडदत्त तेमा सुतो एटले ते घरनी बहार गइ त्यारे अगडदत्ते विचार्यु के—" आ स्त्रीनो पण विश्वास करवो योग्य नथी. " एम विचारी शय्यामांथी उठी दूर खूणामां जइने उभो रह्यो तेणीए प्रथमथीज ते शय्या उपर एक शिला गोठवी राखेली हती, ते यत्र चलाववाथी तत्काळ शय्यापर पडी अने शय्याना ककडा थइ गया पछी ते हर्षथी ताळीओ पाडती बोली के—" मारा भाइना घात करनारने में हण्यो " ते सांभळी तरतज अगडदत्ते तेणीना केश पकडी कह्यु के—" हे दासी ! तु मने शु मारवानी हती ? " तेने जीवतो जोइ भय पामी ते तेना पगमां पडी अने " तमारा चरणज मारु शरण छे " एम बोली त्यारे अगडदत्ते तेणीने धीरज आपी. पछी तेने पकडी राजगृहमां लइ गयो, अने राजाने सर्व वृत्तांत कह्यो राजाए अत्यत प्रशसापूर्वक तेनो सत्कार कर्यो आ प्रमाणे प्रमाद रहित पुरुषो आ भवमां पण कल्याण पामे छे आ द्रव्यथी सुतेलाने विषे जे द्रव्यथी जागतो होय तेनु दृष्टांत कह्यु

आ अगडदत्तनी कथा उत्तराध्ययननी मोटी टीकामां छे ते कही हवे कथाग्रथमां लखेली अगडदत्तनी कथा कहे छे –
शख नामना नगरमां सुदर नामे राजा हतो. तेने सुलसा नामनी राणी हती तेमने अगडदत्त नामे पुत्र थयो

लाग्यो के—" आज ते चोर छे, परंतु ते शुं करे छे ? ते जोउं." पछी ते बन्ने नगरमां पेठा. त्यां कोइ इभ्यनुं मनोहर अने उंचुं घर जोयुं. तेमां खातर पाडी ते परिव्राजक अंदर पेठो. अगडदत्ते ते चोर छे एम निश्चय कर्यो. पछी ते परिव्राजके मोटी मोटी भरेली पेटीओ वहार काढी अगडदत्त पासे मूकी. अने अगडदत्तने त्यां उभो राखी पोते कोइ देवकुळमां जइ त्यांथी अनेक भारवाहको (मजुरो) ने लइ आव्यो. तेओना मस्तकपर ते पेटीओ उपडावी सर्वे नगर वहार एक जीर्ण उद्यानमां आव्या.

त्यां आवीने परिव्राजके कुमारने कह्युं के—" हे वत्स ! हजु वखत घणो छे, तेथी अहीं आपणे सर्वे निद्रानुं सुख लइए." ते सांभळी सर्वे सुता अने निद्रा पाम्या, परंतु परिव्राजक कपटथी सुतो, अने अगडदत्त पण " आनो विश्वास करवो योग्य नथी " एम विचारी क्षणवार कपट निद्राए सुइ त्यांथी उभो थइ वृक्षनी ओथे संताइने उभो रह्यो. केटलीक वारे ते सर्वने निद्राधीन जाणी परिव्राजक उभो थयो अने ते सर्व भारवाहकोने खड्गथी मारी नांख्या. पछी ते अगडदत्तनी पथारी पासे आव्यो, त्यां तेने नहीं जोइ ते पाछो फर्यो, त्यारे अगडदत्त तेनी सन्मुख आवी तेनो तिरस्कार करी तेनी साथे युद्ध करी खड्गना तीक्ष्ण प्रहारथी तेने पृथ्वीपर पाडी नांख्यो. ते वखते मरतां मरतां ते बोल्यो के—" हे वत्स ! हवे हुं मरी जाउं छुं, तुं आ मारुं खड्ग ग्रहण कर, अने स्मशानना पश्चिम भागमां जा, त्यां एक भोंयरुं छे तेनी शिला पासे उभो रही तेमां रहेली मारी व्हेनने बोलावजे, तेने आ मारुं खड्ग बतावी निशानी आपी मारो वृत्तांत कहेजे, एटले ते तारी भार्या थशे अने तुं सर्व धननो स्वामी थइश." एम कही गाढ प्रहारनी वेदनाथी ते मरण पाम्यो.

अगडदत्ते कह्यु के-" हे राजा ! मने आज्ञा आपो तो हु सात दिवसमां ते चोरने पकडी आपना चरणमां हाजर करुं." ते सामळी प्रसन्न थइ राजाए तेनु वचन अंगीकार कर्युं अने तेनी प्रशंसा करी त्यारे हर्षित थयेलो अगडदत्त राजसभामांथी बहार नीकळी विचार करवा लाग्यो के-" दुष्ट पुरुषो अने चोरो प्राये फरीने पाणी भरवाना स्थान उपर विविध वेषे फरे छे, तेथी ते चोरनी शोध माटे मारे तळाव अने उपवन विगेरेमा फरवु जोइए " एम विचारी ते छ दिवस ने छ रात्रि चोतरफ फर्यो, पण चोरनो पत्तो लाग्यो नहीं

पछी सातमे दिवसे ते अगडदत्त सायकाळे नगरनी बहार मलिन वेष धारण करी एक शीतळ छायावाळा आम्रवृक्षनी नीचे बेठो, अने चोरने पकडवानो उपाय चिंतववा लाग्यो तेटलामां तेज आम्रवृक्षनी नीचे एक परिव्राजक आव्यो तेनी स्थूळ जानु अने लांबी जघा विगेरे शरीरनो आकार जोइ कुमारे विचार्युं के—" आ लक्षणोथी अवश्य आज चोर होवो जोइए " परिव्राजके कुमारने पूछ्यु के—" हे वत्स ! तु क्यांथी आवे छे ? अने शामाटे पृथ्वीपर भ्रमण करे छे ? " कुमारे जवाब आप्यो के—" हे पूज्य ! हु उज्जयिनी नगरीथी अहीं आव्यो छु अने धन रहित होवाथी भ्रमण करु छु " परिव्राजके कह्यु—" हे पुत्र ! तने हु घणु धन आपीश " कुमार बोल्यो—" तो मारा पर आपनी मोटी कृपा सत्पुरुषो कारण विना परनो उपकार करनारा होय छे " आ प्रमाणे तेओ वातो करता हता, तेवामां सूर्य अस्त पाम्यो, अने चोतरफ अंधकार व्यापी गयो एटले ते परिव्राजके पोताना त्रिदंडमांथी खड्ग काढ्यु अने कच्छ बांध्यो पछी कुमारने कह्यु के—" चाल, आपणे नगरमां जइए " एम कही ते चाल्यो अगडदत्त पण तेनी पाछळ चाल्यो अने विचार करवा

मरण पाम्यो. तेनी माता हमेशां वारंवार रोती हती. तेने जोइ एकदा अगडदत्ते रोवानुं कारण पूछ्युं. त्यारे ते बोली के–" तारा पिता जे राजवैभव भोगवता हता, ते वैभव तेना मरण पछी अमोघप्रहारी नामनो राथिक भोगवे छे. तुं कळामां कुशळ नथी, तेथी तने तारा पितानुं स्थान अने वैभव मळ्या नहीं, ते जोइ मने अत्यंत खेद थाय छे, तेथी हुं रोउं छुं." बाळके कह्युं–" मने कोइ कळा शीखवे तो हुं तेनी पासे शीखुं." माता बोली–" कौशांबी नगरीमां दृढप्रहारी नामे कळाचार्य छे, ते तारा पिताना मित्र छे. तेनी पासे जा तो ते अवश्य तने कळा शीखवशे." ते सांभळी मातानी रजा लइ अगडदत्त कौशांबी गयो, कळाचार्यने मळ्यो अने तेने पोतानी माताना खेदनुं कारण कह्युं. ते सांभळी कळाचार्ये तेने पुत्रनी जेम पोतानी पासे राखी थोडा काळमां ज कळामां कुशळ कर्यो.

एकदा कळाचार्ये तेने राजसभामां मोकल्यो. तेणे सभामां जइ कळा देखाडी. ते जोइ समग्र लोको आश्चर्य पाम्या, अने वारंवार तेनी कळानी प्रशंसा करवा लाग्या. परंतु राजाए तो " आमां कांइ आश्चर्य नथी " एम कही कांइ प्रशंसा करी नहीं. तो पण तेणे उचितता जाळववा माटे तेने कह्युं के–" हे कुमार ! तने हुं शुं आपुं ? " कुमारे कह्युं–" हे राजा ! आप मने साधुवाद पण देता नथी एटले मारी कळानी प्रशंसा पण करता नथी, तो बीजुं देवाथी शुं फळ छे ? " आ अवसरे ज राजा पासे पौरजनोए आवी विज्ञप्ति करी के–" हे राजा ! आपना नगरमां कोइ वखत नहीं थयेली चोरीओवडे हमेशां नगरनुं द्रव्य हरण कराय छे. आम थवाथी राजानी आबरूने पण हानि पहोंचे छे. माटे नगरनी रक्षा करवामां यत्न करवो योग्य छे." ते सांभळी तरत ज राजाए कोटवाळने आज्ञा करी के–" सात दिवसमां चोरने पकडी आप." ते वखते

सुत्तेसु आवी पडिबुद्धजीवी, न वीससे पंडिअ आसुपण्णे ।
घोरा मुहुत्ता अबलं सरीरं, भारुडपक्खीव चरऽप्पमत्तो ॥ ६ ॥

अर्थ—(आसुपण्णे) आशुप्रज्ञ एटले उचित कार्यमां शीघ्र प्रवृत्ति करवानी बुद्धिवाळो तथा (पडिबुद्धजीवी) प्रति-बुद्ध-जागतो एटले द्रव्यथी निद्रारहित अने भावथी यथास्थित वस्तुने जाणनार ए रीते जीववाना स्वभाववाळो एवो (पंडिअ) पंडित पुरुष (सुत्तेसु आवी) अविवेकी मनुष्यो द्रव्यथी अने भावथी सुता होय तो पण तेमने विषे (न वीससे) विश्वास न करे एटले विवेकी पंडित गतानुगतिरूपवडे करीने पोते पण सुइ न जाय परंतु द्रव्य अने भावथी जागृत ज रहे कारण के (मुहुत्ता) मुहूर्त एटले क्षण, लव विगेरे काळ क्षणे क्षणे प्राणनी-आयुष्यनी हानि करनार होवाथी (घोरा) महा भयंकर छे, तथा (सरीरं) शरीर पण (अबलं) बळ रहित छे एटले के मृत्यु आपनारा मुहूर्तोने दूर करवा के सहन करवा ते शक्तिमान नथी तेथी करीने (भारुडपक्खीव) भारंड पक्षीनी जेम (अप्पमत्तो) प्रमाद रहित (चर) तुं चाल जेम भारंड पक्षी प्रमाद रहित चाले छे तेम तुं प्रमाद रहित क्रियानुष्ठानमां प्रवृत्ति कर. ६

द्रव्यथी जागता उपर अगडदत्त राजपुत्रनी कथा

उज्जयिनी नगरीमां जितशत्रु नामे राजा हतो तेने अमोघरथ नामनो [illegible] रथिक (सारथि) हतो ते रथिकने यशोमती नामे भार्या हती तेमने अगडदत्त नामे पुत्र थयो हतो. ते पुत्र बाल्यावस्थामां हतो, ते ज वखते तेनो पिता

नष्टदीपक धातुवादीनी कथा.

केटलाएक धातुवादी पुरुषो दीवो अने काष्ठ लइ गाढ अंधकारवाळा एक वनमां गया, अने पर्वतनी अंधारी गुफामां पेठा. त्यां प्रमादने लीधे तेमना अग्नि तथा दीवाओ बुझाइ गया. प्रमाद ज सर्व प्राणीओनो शत्रु छे. पछी गुफाना गाढ अंधकारने लीधे दिग्मूढ थयेला तेओ आमतेम चोतरफ भमवा लाग्या, परंतु तेओ गुफाना द्वार पासे आवी शक्या नहीं. छेवट गुफामां रहेला सर्पना डंशथी तेओ बिचारा खाडामां पडी मरणने शरण थया. जेम धातुवादीओए दीवावडे गुफानो मार्ग जोयो हतो, तो पण प्रमादथी तेमना दीवा बुझाइ जवाथी तेओ दिग्मूढ थइ गया अने छेवट सर्पडंश थवाथी त्यां ज खाडामां पड्या, तेथी ते मार्ग तेमणे जोयो हतो, छतां न जोया जेवो थयो, ए ज रीते अन्य प्राणी पण कोइक प्रकारे कर्मना क्षयोपशमादिकथी श्रुतज्ञानरूपी दीवो पामी तेनावडे मुक्तिमार्गने जुए छे, परंतु पाछा द्रव्यादिकनी आसक्तिरूप प्रमादथी तेनो श्रुतज्ञानरूपी दीवो नष्ट थइ जाय छे, तेथी तेओ मिथ्याज्ञानरूपी गाढ अंधकारवडे मूढ बनी लोभरूपी सर्पथी डसाइ कुगतिरूप खाडामां पडे छे, ते प्राणीने मुक्तिमार्ग जोया छतां नहीं जोयेलो ज थाय छे. माटे द्रव्य पोते तो रक्षण करी शकतुं नथी, परंतु उलटुं कोइक रीते आत्मरक्षणना कारणरूप सम्यक्त्वादिक प्राप्त कर्युं होय तो तेनो पण नाश करे छे.

इति धातुवादी कथा.

आ रीते धन विगेरे रक्षणने माटे थतां नथी एम कह्युं. हवे जे करवानुं छे ते बतावे छे.—

मार्ग (दट्ठु) जोइने पण एटले जोयो होय तो पण (अदट्ठुमेव) नथीज जोयो एम जाणवु समकित रूपी भावदीप रहित अने अनंत मोहवाला पुरुषे प्राप्त करेलु सम्यग्दर्शननु तत्त्व जाण्यु होय तो पण नहीं जाण्या बराबरज छे केमके तेनु फळ तेने मळतु नथी अर्थात् प्रमादी माणसनु वित्तथी रक्षण थतु नथी, परंतु उलटु नरकादिकथी रक्षण करनार समकितादिकने पण ते प्रमादी हारी जाय छे ५

धन आ भवमां रक्षणकर्ता नथी ते उपर पुरोहित पुत्रनी कथा

कोइ नगरनो राजा इंद्रमहोत्सव करवा नगरनी बहार अंत पुर सहित नीकळ्यो ते वखते तेणे आखा नगरमां आघोषणा करावी के—" सर्वे पुरुषोए नगर बहार आववु जे नगरमां रहेशे तेनो महादंड थशे " आवी राजानी आज्ञा थवाथी सर्वे लोको बहार गया परंतु राजाने मान्य पुरोहितनो पुत्र वेश्याने घेर गयो हतो, तेणे राजाना पुरुषोए करेली आघोषणा सांभळी, तो पण ते त्यांथी नीकळ्यो नहीं एटले राजसेवकोए तेने पकड्यो, तो पण ते पोतानो पिता राजानो मित्र छे एम विचारी गर्वने लीधे तेओने कांइक आपी पोते अपराधथी मुक्त थयो नहीं एटले राजपुरुषो तेने पकडी राजा पासे लइ गया राजाए आज्ञाभंग करवाथी तेने शूळीनी सजा करवानो हुकम कर्यो। ते जाणी तेना पिता पुरोहिते राजा पासे जइ विज्ञप्ति करी के-" हे देव ! मारु सर्व धन लइने पण मारा पुत्रनो अपराध माफ करो " तो पण राजाए पुरोहितनु वचन मान्यु नहीं अने तेने शूळीपर चढाव्यो इति पुरोहित पुत्र कथा

लइ जाय छे. तो कहो, आ बेमांथी कया सार्थवाहनी साथे जवुं योग्य छे ? " ते सांभळी तेओए कह्युं के-" पहेला सार्थवाहनी साथेज जवुं सारुं छे. " त्यारे ते वणिक ते सर्वने साथे लइ उद्यानमां गयो, अने मुनिने बतावी तेणे स्वजनोने कह्युं के-" आ मुनि परलोकना सार्थवाह छे, ते पोतानुं धर्मधन आपी मनुष्योने वेपार करावे छे अने मोक्षपुर प्रत्ये लइ जाय छे, माटे हुं तेनी साथे जइश. बीजा सार्थवाह तरीके स्त्री विगरे स्वजनो छे, ते पूर्वे उपार्जन करेलुं धर्मधन हरी ले छे अने पोतानुं कांइ पण आपता नथी. माटे तमारा कहेवा प्रमाणे स्वजनना मोहनो त्याग करी हुं आ मुनिनो आश्रय करुं छुं. " आ प्रमाणे कही तेमनी रजा लइ तेणे ते मुनि पासे दीक्षा ग्रहण करी अने आत्म कल्याण साध्युं.

इति बंधुमोहत्यागे वणिक कथा.

आ प्रमाणे पोते करेला कर्मनो मोक्ष बंधुओथी थतो नथी एम कह्युं. हवे कोइ एम धारे के द्रव्यथीज करेला कर्मनो मोक्ष थशे. तो ते उपर कहे छे—

वित्तेण ताणं न लभे पमत्ते, इमम्मि लोए अदुवा परत्था। दीवप्पणट्ठेव अणंतमोहे, नेआउअं दट्ठुमदट्ठुमेव ॥

अर्थ—(पमत्ते) मद्यादिकना प्रमादवाळो मनुष्य (इमंमि लोए) आ लोकने विषे (अदुवा) अथवा (परत्था) परलोकने विषे (वित्तेण) धनवडे (ताणं) रक्षणने (न लभे) पामतो नथी. (दीवप्पणट्ठेव) नाश पाम्यो छे दीवो जेनो एवा पुरुषनी जेम (अणंतमोहे) अनंत मोहवाळो पुरुष (नेआउअं) न्यायमार्ग एटले समकित आदिक मोक्ष

नथी ?" तेणीए जवाब आप्यो के-"घेबर तो कर्या हता, पण आपणो जमाइ तथा तेनो मित्र आपणे घेर आव्या हता तेमने में ते घेबर जमाडी दीधा छे." ते सांभळी वणिके विचार्युं के-"में विचारी ते मोळी आभीरीने छेतरीने फोगट धीवाने माटे ज पापकर्म उपार्ज्युं." एम विचारी भोजन कर्या पछी ते वणिक शरीरचिंताने माटे गाम बहार गयो ते वखते उनाळो हतो, तेथी शरीरनी चिंता कर्या पछी विश्रांतिने माटे ते एक वृक्ष नीचे बेठो तेवामां त्यांथी एक मुनि नीकळ्या. तेने तेणे कह्युं के-"हे मुनि! अहीं बेसीने जरावार विश्रांति ल्यो." मुनि बोल्या के-"मारे पोताना कार्यने माटे जलदी जवुं छे, तेथी विश्रांति नहीं लउं." ते सांभळी वणिके पूछ्युं के-"हे पूज्य! शुं कोइपण माणस परना कार्यने माटे जाय छे-उद्यम करे छे?" साधुए कह्युं-"हा तुं स्वजनोने माटे प्रयास करे छे ते सर्व परनुं ज कार्य छे." आ प्रमाणे एक ज वचन सांभळी ते वणिक प्रतिबोध पाम्यो, एटले तेणे कह्युं के-"हे पूज्य! तमे क्यां रहो छो?" साधुए कह्युं-"उद्यानमां हुं रहुं छुं." पछी ते वणिक तेनी साथे उद्यानमां गयो त्यां तेमना मुखथी धर्म सांभळी वैराग्य पामीने तेणे कह्युं के "हे पूज्य! मारे दीक्षा लेवी छे, माटे हुं मारा स्वजनोनी रजा लइने आवुं त्यांसुधी आप अहीं ज रहेजो." एम कही ते पोताने घेर गयो तेणे स्त्रीने तथा स्वजनोने एकठा करीने कह्युं के-"अहीं गाममां वेपार करतां मने घणो अल्प लाभ थाय छे तेथी परदेशमां जइ मोटो लाभ मेळववा धारुं छुं अहीं बे सार्थवाह आव्या छे तेमां एक सार्थवाह एवो छे के-ते पोतानी मूळ मुडी आपणने आपे छे अने इष्ट नगर प्रत्ये लइ जाय छे, ते मुडीथी वेपार करतां जे लाभ थाय छे तेमांथी ते कांइ पण लेतो नथी बीजो सार्थवाह एवो छे के-ते आपणने मूळ मुडी आपतो नथी अने साथे आवी सर्व लाभ तेन

ते पण (कम्मस्स) कर्मना (वेअकाले) उदयकाळे (ते) ते (बंधवा) बंधुओ (बंधवयं) बंधुपणाने (न उविंति) पामता नथी. अर्थात् पोताने माटे कर्म कर्युं होय तेनो तो भाग ग्रहण न करे, परंतु तेमने अर्थे अथवा पोताने अने तेमने बन्नेने अर्थे कर्म कर्युं होय तेनो पण भाग तेओ लेता नथी, पोताने एकलानेज ते कर्मनुं फळ वेदवुं पडे छे. ४.

वंधुमोहना त्याग उपर आभीरीवंचक श्रेष्ठीनी कथा.

कोइ गाममां कोइ एक वणिक दुकान मांडी वेपार करतो हतो. एकदा कोइ आभीरी[1] (भरवाडण) तेनी दुकाने आवी अने तेणे वणिकने कह्युं के–"मने वे रुपीयानुं रु आपो." एम कही आभीरीए तेना हाथमां वे रुपीया आप्या. ते वणिके एक रुपीयानुं रु बे धारणे तोळीने आप्युं, तेथी तेणीए जाण्युं के–"मने बे वार तोळीने आप्युं माटे बे रुपीयानुं थइ गयुं" एम धारी ते रु लइने गइ. वणिके विचार्युं के–"आज एक रुपीयो मने फोगटनो मळ्यो छे, माटे आजे ज तेनो उपभोग करी उत्तम भोजन करुं." एम विचारी तेणे ते रुपीयानुं घी, खांड विगेरे लइ घेर मोकल्युं अने पोतानी स्त्रीने कहेवराव्युं के–"आजे आनां घेवर करजे." तेणीए पण घेवर कर्यां. तेटलामां पासेना गामथी तेनो जमाइ तेना मित्र सहित तेने घेर आव्यो. तेने कामनी उतावळ हती तेथी जमीने तरत जवुं हतुं. तेथी ते वणिकनी स्त्रीए जमाइने तथा तेना मित्रने घेवर जमाड्या. तेओ घेवर खाइने पोताने कामे गया, समय थये ते वणिक घेर आव्यो, अने स्नान करी जमवा बेठो. ते वखते तेनी थाळीमां तेनी स्त्रीए हमेशानी जेवुं साधारण भोजन पीरस्युं. ते जोइ तेणे पूछ्युं के–"केम घेवर कर्यां

१ आभीरी–दूध दहींने वेचनारीने वचक एटले ठगनार.

पाताने घेर आवी सुइ गयो प्रात काळे लोको शु बोले छे ? ते सांभळवा माटे ते चोर त्यां जइ सर्व लोकोनी वच्चे उभो लोको खातर जोइ वातो करवा लाग्या के–" आटला नाना छिद्रमां ते चोर पेसी धन लइ बहार नीकळ्यो ते आश्चर्य छे " आवु लोकोनु वचन सांभळी ते चोर पोतानी कटी विगेरे शरीरना अवयवो तथा खातरनु छिद्र वारंवार जोइ जोइ पोते पण तेवोज विचार करी आश्चर्य पाम्यो तेनी चेष्टा जोइ राजसेवको तेने ज चोर जाणी राना पासे बांधीने लइ गया रानाए तेना चोरपणानी खात्री करीने तेने मारी नखाव्यो

इति पापकर्म प्रशसा उपर चोर कथा

उपरना सूत्रमां ' करेला कर्मनो नाश थतो नथी ' एम कह्यु. तेमां कोइ मद मतिवाळो एम धारे के–' मारा स्वजनोथी मारा पापकर्मनो मोक्ष थशे, अर्थात् ते स्वजनो मारा धनादिकनी जेम मारा पापकर्म पण वहेंची लेशे ' पण तेम बनी शकतु नथी ते उपर कहे छे

संसारमावण्ण परस्स अट्ठा, साहारण जं च करेइ कम्म ।
कम्मस्स ते तस्स उ वेअकाले, न बंधवा बंधवय उवेंति ॥ ४ ॥

अर्थ—(ससार) ससारने (आवण्ण) पामेलो जीव (परस्स) पुत्र, मित्र, स्त्री विगेरे परने (अट्ठा) अर्थे (च) अथवा (साहारण) साधारण एटले पोताने तथा परने बन्नेने अर्थे (ज) जे (कम्म) कृषि आदि कर्मने (करेइ) करे छे, (तस्स उ)

अर्थ—(जहा) जेम (पावकारी) पापकर्मने करनार (तेणे) चोर (संधिमुहे) खातरना द्वार–छिद्रमां (गहीए) ग्रहण करायो थको (सकम्मुणा) पोताना खातर पाडवाना कर्मे करीने ज (किचइ) छेदाय छे–मरण पामे छे. कोइ एक चोर कोइ धनाढ्यना घरमां गढना कांगराना आकारवाळुं खातर पाडी तेनी अंदर पेसवा जाय छे तेटलामां ते घरधणी जागी उठवाथी खातर पासे आव्यो. ते वखते प्रथम बन्ने पग नांखी तेमां पेसता चोरने जोयो एटले तेना पग पकडी तेने खेंचवा लाग्यो, त्यारे ते चोरे बहार उभेला बीजा चोरने कह्युं के–" मने अंदरथी कोइ खेंचे छे, तेथी तुं मने बहार खेंची ले. " ते सांभळी ते बहार खेंचवा लाग्यो. ए प्रमाणे बन्ने बळवानोवडे खेंचातो ते चोर अत्यंत पीडा पामी मरण पाम्यो. (एवं) ए ज प्रमाणे (पया) प्रजा एटले मनुष्य (पेच) परलोकमां (च) अने (इहं लोए) आलोकमां पण धनार्जनने माटे क्षुधा, तृषा, शीत, आतप विगेरेनुं सहन करवुं, पर्वतपर चढवुं, समुद्र तरवो, राजानी सेवा करवी अने युद्धमां शस्त्रना प्रहार सहन करवा इत्यादि विविध कष्टोवडे अने परभवमां नारकीना कष्टोवडे ते छेदाय छे–दुःख पामे छे. कारण के (कडाण) करेलां (कम्माण) कर्मोनो (मुक्खु) मोक्ष एटले भोगव्या शिवाय क्षय (न अत्थि) थतो नथी. तेथी करीने पापकर्म करवुं नहीं. एटलुं ज नहीं पण पापकर्मनी प्रशंसा पण करवी नहीं. प्रशंसा करवाथी पण मोटो दोष थाय छे. ३.

पापकर्मनी प्रशंसापर एक चोरनी कथा.

कोइ एक नगरमां कोइ चोर मुश्केलीथी चडी शकाय तेवा कोइ धनाढ्यना मंदिरमां खातर पाडी अंदर पेसी धन लइ

त्रर्वी ते बीजी स्त्री परण्यो तेणीने पण बाळक जन्म्यो त्यारे पूर्वनी जेम बन्नेने मारी कूवामां नांख्या ए रीते लोभने वश थयेला तेणे घणी स्त्रीओ बाळको सहित मारी नाखी एकदा ते मनोहर रूपवाळी एक स्त्रीने परण्यो, तेणीना रूपमां मोहित थवाथी तेणीने पुत्र थयो तो पण मारी नहीं अनुक्रमे ते पुत्र आठ वर्षनो थयो त्यारे ते चोरे विचार्यु के–" रूपना मोहथी में घणा काळ सुधी आ स्त्री अने पुत्रने मार्या नहीं ते ठीक थयु नथी, माटे हवे प्रथम स्त्रीने मारु ने पछी पुत्रने पण मारी नाखु " एम विचारी तेणे प्रथम स्त्रीने मारीने कूवामां नांखी, तेटलामा भय पामेला तेना छोकराए घर बहार जइ बूमो पाडी लोकोए तेने रोवानु कारण पूछ्यु, त्यारे ते बोल्यो के–" मारी माताने मारीने मारा बापे कूवामां नांखी दीधी छे " एटले तो राजसेवको त्यां आव्या तेओए ते प्रमाणे जोइ ते चोरने पकड्यो, अने तेने राजा पासे लइ गया राजाए ते कूवामाथी धन कढावी जेनु हतु तेने पाछु अपाव्यु पछी ते चोरने विविध विडबना वडे पीडा उपजावी मारी नखाव्यो. ते मरीने नरके गयो आ प्रमाणे धननो लोभी आलोक तथा परलोकमां दु खी थाय छे

इति द्रव्यलोभे चोर कथा

हवे करेलां कर्मनो नाश थतो नथी एम कही प्रस्तुत वातने ज दृढ करे छे.—

तेणे जहा संधिमुहे गहीए, सकम्मुणा किच्चइ पावकारी ।
एवं पया पेच्च इहं च लोए, कडाण कम्माण न मुक्खु अत्थि ॥ ३ ॥

जे पावकम्मेहिं धणं मणूसा, समाययंती अमइं गहाय ।
पहाय ते पासपयट्टिए नरे, वेराणुबद्धा नरयं उविंति ॥ २ ॥

अर्थ—(जे) जे (मणूसा) मनुष्यो (अमइं) अमतिने एटले धन ज आलोक अने परलोकना सुखनुं साधन छे एवी कुमतिने (गहाय) ग्रहण करीने (पावकम्मेहिं) पापकर्मोवडे (धणं) धनने (समाययंती) उपार्जन करे छे, (ते) ते (नरे) मनुष्यो (पासपयट्टिए) स्त्री पुत्र विगेरे रूप पाशमां एटले बंधनमां प्रवर्त्याथका एटले पड्याथका (पहाय) द्रव्यादिकनो त्याग करी (वेराणुबद्धा) वैरना हेतुरूप पापकर्मना अनुबंधवाळा थइ (नरयं) नरकमां (उविंति) जाय छे. धन नरकमां जता जीवनी साथे जतुं नथी; परंतु जीव एकलो ज महारंभ अने महापरिग्रहने लीधे पापकर्मने साथे लइ नरकमां जाय छे. २.

द्रव्यना लोभ उपर एक चोरनी कथा.

कोइ एक नगरमां एक चोर रहेतो हतो. तेणे पोताना घरमां एक मोटो कूवो खोद्यो. पछी गृहस्थोना घरमां रात्रे खातर पाडी पुष्कळ धन लावी ते कूवामां नांखवा लाग्यो. अनुक्रमे ते घणुं धन आपी कोइनी कन्याने परण्यो. एकदा ते स्त्रीए एक पुत्र प्रसव्यो. त्यारे ते चोरे विचार्युं के–“ छोकराओ मोटा थशे त्यारे तेओ मारा घरनी लक्ष्मीनी वात बीजाने कही देशे. तेथी मारे उत्पन्न थाय तेवा तरत ज दरेक बाळकने मारी नांखवा योग्य छे, परंतु तेनी माता जीवती होय त्यांसुधी बाळक पण मारी शकाशे नहीं. ” एम विचारी तेणे स्त्री सहित पुत्रने मारी ते ज कूवामां नांखी दीधा. पछी फरीथी द्रव्य

मल्लयुद्ध थवा लाग्यु, ते वखते जुवान जेवा ताजा थयेला अट्टनमल्ले त्यां आवी राजाना नीरगण नामना महामल्लने जीती लीधो परतु " आ कोइ परदेशी मल्ले मारा मल्लनो पराभव कर्यो " एम धारी राजाए तेनी प्रशंसा करी नहीं, तेथी बीजा सर्व लोको पण मौन रह्या ते जाणी अट्टनमल्ले पोतानी ओळखाण आपवा माटे सभाना पचीओने कह्युं के—" हे पचीओ ! आ अट्टने नीरगणने जीती लीधो ए तमे ज बोलो " ते सांभळी राजाए तेने पोतानो ज आ अट्टनमल्ल छे एम ओळख्यो पछी तेनो सत्कार करी राजाए तेने घणु द्रव्य आप्यु अने तेनी आजीविका पण बांधी आपी आ हकिकत जाणी अट्टनना स्वजनो तेनी पासे आवी तेनो सत्कार (बहुमान) करवा लाग्या पण अट्टने विचार्यु के–" द्रव्यना लोभथी ज आ सर्व मारो सत्कार करे छे, तेथी ज्यारे हु धन रहित थइश त्यारे फरीथी पण तेओ मारु अपमान ज करशे. वृद्धावस्थामां मारु कोइ रक्षण करशे नहीं माटे ज्यांसुधी मारामां काइक पण शरीर संबंधी शक्ति छे, त्यांसुधीमां मारु आत्मसाधन करु " एम विचारी तेणे गुरु पासे जइ दीक्षा ग्रहण करी अने आत्मसाधन कर्यु

इति अट्टनमल्ल कथा

अहीं उपर कह्यु के–' जीवित सांधी शकाय तेम नथी अने वृद्धावस्थामां कोइ शरण नथी, तेथी प्रमाद न करवो ' एम कहेवाथी कोइ एम धारे के–अर्थ (द्रव्य) नु उपार्जन करवु ते पण पुरुषार्थ ज छे, अने ते आलोक तथा परलोकना सुखनु कारण छे, माटे द्रव्य उपार्जन करवामां प्रमाद न करवो आवो तेमनो खोटो अभिप्राय दूर करवा माटे कहे छे —

साथे फलहीमल्लनुं युद्ध कराव्युं. पहेले दिवसे तेमना युद्धमां बन्ने मल्लो सरखाज उतर्या. कोइनो जय के पराजय थयो
नहीं. पछी पोताने उतारे आवी अट्टने फलहीने पूछयुं के—" हे वत्स ! तारा शरीरे क्यां क्यां प्रहारो वाग्या छे ? "
त्यारे तेणे प्रहारनां स्थानो बताव्यां. अट्टने औषधि तथा तेलनुं मर्दन विगेरे उपचार करी तेने ताजो बनाव्यो. मत्सीमल्लने
पण राजाए पूछयुं के—" तने शरीरे क्यां क्यां प्रहार लाग्या छे ? " ते सांभळी मत्सीमल्ले अभिमानथी पोताना शरीरे
लागेला प्रहारो बताव्या नहीं अने उलटो बोल्यो के—" हुं तो ताजोज छुं. फलहीमल्लना बापने पण जीतुं तेवो छुं. " पछी
बीजे दिवसे पण बंने सभामां आव्या ने युद्ध कर्युं. तेमां बन्नेनुं समानपणुंज थयुं. ते दिवसे पण अट्टने फलहीने उपचार
करी ताजो बनाव्यो, अने मत्सीमल्ले गर्वने लीधे कांइ पण उपचार कर्या नहीं. पछी त्रीजे दिवसे तेमनुं युद्ध थयुं. तेमां
फलहीमल्ले मत्सीमल्लनो पराभव कर्यो. ते वखते अट्टनमल्ले मत्सीमल्लने पोताना पराभवनुं स्मरण कराव्युं, तेथी क्रोध
पामी मत्सीमल्ले अन्यायनुं युद्ध करी कपटथी फलहीमल्लनुं मस्तक छेदी नाख्युं. (भावविजयजीनी टीकामां एवुं लख्युं
छे के—फलहीमल्ल जीत्यो त्यारे राजाए तथा प्रजाए अट्टनमल्लने घणुं द्रव्य आप्युं. ते सर्व द्रव्य अट्टनमल्ले फलही-
मल्लने आपी तेने पोताने घेर मोकल्यो.) पछी अट्टनमल्ल पोतानी उज्जयिनी नगरीए आव्यो, अने युद्धनो व्यापार छोडीने
ते पोताने घेरज रह्यो. ते वृद्धावस्थाने पामेलो होवाथी कांइ पण कार्य करवाने लायक रह्यो नहीं, तेथी तेना पुत्र पौत्रादिक
स्वजनो पण तेनो पराभव करवा लाग्या. ए रीते पोतानुं अपमान थतुं जोइ ते अट्टन कोइने पूछया विनाज कौशांबी नगरीए
गयो. त्यां एक वर्ष सुधी तेणे रसायण खाधुं. तेथी ते अत्यंत बळवान थयो. एकदा उज्जयिनी नगरीमां राजसभाने विषे

अट्टन मल्लनी कथा

उज्जयिनी नगरीमां जितशत्रु राजा हतो तेने एक अट्टन नामनो महामल्ल हतो ते अट्टन दर वरसे सोपारक नगरमां जइ त्यांना सिंहगिरि राजानी सभामां तेना मल्लोने जीती जयपताका मेळवतो हतो, तथा घणु धन पण लावतो हतो एकदा सिंहगिरि राजाए विचार कर्यो के—" आ अट्टन परदेशी मल्ल मारी सभामां मारा मल्लोने जीती घणु द्रव्य लइ जाय छे, अने मारो कोइपण मल्ल तेने जीती शकतो नथी, तेथी मारा महत्वनी हानि थाय छे " एम विचारी कोइ महा बळवान मात्सिक (मच्छीमार) ने जोइ तेने पोतानो मल्ल बनाव्यो ते थोडा काळमांज मल्लविद्या शीखी गयो तेनु नाम मत्सीमल्ल पाडयु बीजे वर्षे अट्टनमल्ल सोपारक नगरमा आव्यो, तेनी साथे राजाए मत्सीमल्लनु युद्ध कराव्यु तेमां मत्सीमल्ले अट्टननो पराभव कर्यो एटले ते खेद पामतो पोताना नगरमां गयो तेणे विचार कर्यो के—" मत्सीमल्ल जुवान छे, तेथी तेनु बळ अधिक छे हु हवे वृद्ध थवा आव्यो छु, तेथी मारु बळ ओछु थयु छे तो हु बीजो कोइ बळवान जुवान पुरुष शोधी तेने मारा पक्षनो करु." एम विचारी बळवान पुरुषने शोधतो शोधतो ते अट्टन भृगुकच्छ देशमा आव्यो त्यां हरिणी नामना गाममां एक बळवान खेडुतने जोयो ते खेतरमां एक हाथे हळ खेडतो हतो अने बीजे हाथे फलही उपाडतो हतो तेने जोइ अट्टन तेने पोतानी साथे जमवा लइ गयो तेणे त्या घणु भोजन कर्यु तथा उत्सर्ग समये सुकी लींडी जेवी अल्प विष्टा करी ते जोइ तेने उज्जयिनीमां पोताने घेर लइ जइ तेनु पोषण करी मल्लविद्या शीखवी. तेनु फलहीमल्ल एवु नाम पाडयु पछी तेने साथे लइ अट्टनमल्ल सोपारक नगरे गयो राजाए मत्सीमल्लनी

अथ प्रमादाप्रमाद नामनुं चोथुं अध्ययन. ४

त्रीजा अध्ययनमां मानुषत्वादिक चार अंगनी दुर्लभता कही, हवे ते चारे अंग प्राप्त थया छतां पण जो प्रमाद सेववामां आवे तो तेथी महा दोष थाय छे, अने अप्रमाद महा गुणने माटे थाय छे, तेथी प्रमादनो त्याग अने अप्रमादनो अंगीकार करवानुं कहेवा माटे प्रमादाप्रमाद नामनुं चोथुं अध्ययन कहे छे.—

असंखयं जीविअ मा पमायए, जरोवणीअस्स हु नत्थि ताणं ।
एअं विआणाहि जणे पमत्ते, कं नु विहिंसा अजया गहिंति ॥ १ ॥

अर्थ—हे भव्य ! (जीवीअ) आ जीवित (असंखयं) असंस्कृत छे एटले के सेंकडो यत्नथी पण सांधी के वधारी न शकाय तेवुं छे, तेथी (मा पमायए) तुं प्रमाद न कर. (हु) कारणके (जरोवणीअस्स) जरावस्था पामेला पुरुषने (ताणं नत्थि) कोइपण शरण नथी. तथा (एअं) आ (विआणाहि) तुं विशेषे करीने जाण, के (पमत्ते) प्रमादी, (विहिंसा) हिंसा करवाना स्वभाववाळा अने (अजया) अजितेंद्रिय एटले जेओए इंद्रियो वश करी नथी एवा (जणे) मनुष्यो (कं नु) कोनुं शरण (गहिंति) ग्रहण करशे ? प्रमादी, इंद्रियोने वशवर्ती अने महा पापी एवा मनुष्योने जरा मरणादिकनी प्राप्ति वखते कोइपण शरणरूप नथी. १.

जरावस्था पामेला मनुष्यने कोइपण शरणरूप नथी ए उपर—

भोच्चा माणुस्सए भोए, अप्पडिरूवे अहाउअं । पुव्वं विसुद्धसद्धम्मे, केवलं बोहि बुज्झिआ ॥१९॥
चउरंगं दुल्लहं मंत्ता, संजमं पडिवज्झिआ । तवसा धुअकम्मसे, सिद्धे हवइ सासए ॥२०॥ त्ति बेमि

अर्थ—त्यां ते मनुष्य (अहाउअं) आयुष्य पर्यंत (अप्पडिरूवे) बीजाने न मळी शके तेवा (माणुस्सए) मनुष्य संबंधी (भोए) कामभोगोने (भोच्चा) भोगवीने (पुव्वं) पूर्व जन्ममां (विसुद्धसद्धम्मे) विशुद्ध एटले नियाणा आदि रहित छे सद्धर्म जेनो एवो ते (केवलं) कलंक रहित (बोहि) जिनधर्मनी प्राप्तिने (बुज्झिआ) जाणीने त्यारपछी (चउरंगं) प्रथम कहेला मनुष्यभवादिक चार अंगो जे अत्यंत (दुल्लहं) दुर्लभ छे एम (मंत्ता) जाणी, (संजमं) सर्वसावद्यविरति रूप चारित्रने (पडिवज्झिआ) अंगीकार करी, (तवसा) बार प्रकारना तपवडे (धुअकम्मसे) नाश कर्यां छे सर्व कर्म जेणे एवो थइ, ते (सासए) शाश्वत एटले निरंतर स्थितिवाळो (सिद्धे) सिद्ध (हवइ) थाय छे (त्ति बेमि) एम हुं कहुं छुं. आ प्रमाणे श्रीसुधर्मास्वामीए जंबूस्वामीने कह्यु के श्रीमहावीरस्वामी पासे में जे प्रमाणे सांभळ्युं छे ते प्रमाणे हुं तमने कहुं छुं १९-२०

इति श्रीउत्तराध्ययने तृतीय अध्ययन ३

अर्थ—(खित्तं) क्षेत्र एटले ग्राम आराम विगेरे अथवा सेतु अने केतुरूप क्षेत्र (वत्थुं) वास्तु एटले भोंयरा विगेरे खात, मेडी विगेरे उच्छ्रित अने ते बन्ने रूप घरो, (हिरण्णं च) सुवर्ण, अने उपलक्षणथी रुपुं विगेरे, (पसवो) गाय भेंश विगेरे पशुओ, (दास) चाकर, तथा (पोरुसं) पौरुषेय एटले पदातिनो समूह (चत्तारि) आ चार (कामखंधाणि) कामभोगना हेतुरूप स्कंधो एटले पुद्गलना समूहो जेने विषे होय (तत्थ) तेवा कुळमां (से) ते (उववज्जई) उत्पन्न थाय छे. अहीं क्षेत्र अने वास्तु मळीने एक काम जाणवो, बीजो हिरण्य, त्रीजो पशुओ अने चोथो काम दास अने पौरुषेय मळीने जाणवो. आ चारे काम मळीने तेनुं एक अंग कह्युं. १७.

बाकीनां नव अंग कहे छे.—

मित्तवं नाइवं होइ, उच्चागोए अ वण्णवं । अप्पायंके महापण्णे, अभिजाए जसो बले ॥ १८ ॥

अर्थ—वळी ते (मित्तवं) मित्रवाळो थाय छे १, तथा (नाइवं) ज्ञातिवाळो एटले कुटुंबवाळो थाय छे २, तथा (उच्चागोए) उच्च गोत्रवाळो थाय छे ३, तथा (वण्णवं) वर्णवाळो एटले शरीरनी कांतिवाळो थाय छे ४, तथा (अप्पायंके) अल्पातंक एटले व्याधि रहित थाय छे ५, (महापण्णे) महाप्राज्ञ एटले पंडित थाय छे ६, तथा (अभिजाए) अभिजात एटले विनयवाळो थाय छे ७, तेथी करीने ज (जसो) यशस्वी थाय छे ८, तथा (बले) बळवान थाय छे. ९. १८.

आवा गुणवाळुं मनुष्यपणुं प्राप्त थाय एज तेनुं फळ छे ? के बीजुं पण कांइ फळ छे ? ते कहे छे—

कप्पेसु) उंचे कल्पने विषे एटले बारे देवलोकने विषे तथा उपलक्षणथी नव ग्रैवेयक अने पांच अनुत्तर विमानने विषे (चिट्ठति) रहे छे-स्थितिने भोगवे छे अहीं पूर्ववर्षनु [illegible] कर्युं छे तेथी एम जणाव्यु के-पूर्वना आयुष्यवाळा ज चारित्रने योग्य होय छे तेथी तेओनेज देशना आपवामां आवे छे, तेओज उपदेशनी योग्यतावाळा छे. १४-१५

तेओने स्वर्गमां रहेवा जेटलु ज फळ छे के बीजु पण छे ? ते उपर कहे छे —

तत्थ ठिच्चा जहाठाणं, जक्खा आउक्खए चुआ । उवेंति माणुसं जोणिं, से दसंगेऽभिजायइ ॥१६॥

अर्थ—(तत्थ) ते देवलोकने विषे (जक्खा) देवो (जहाठाणं) जेनु जेवु स्थान होय—जेनी जेटली स्थिति होय ते प्रमाणे (ठिच्चा) रहीने पछी (आउक्खए) आयुष्यनो क्षय थये सते (चुआ) त्यांथी चव्या थका (माणुस जोणिं) मनुष्यनी योनिमां (उवेंति) आवे छे अने त्यां (से) सावशेष शुभ कर्मवाळो ते जीव (दसंगे) दश अंगवाळो एटले दश प्रकारना भोगनी सामग्रीवाळो (अभिजायइ) थाय छे अहीं से एटले ते जीव एम एकवचन आप्युं, तेनो हेतु ए छे जे पोतपोताना बाकी रहेला शुभकर्मने अनुसारे कोइ नव प्रकारना, कोइ आठ प्रकारना एम विविध प्रकारना भोगनी सामग्रीने पामे छे एम जणाववा माटे एकवचन लख्यु छे. १६.

हवे भोगना दशांग एटले दश प्रकारो बतावे छे —

खित्तं वत्थुं हिरण्णं च, पसवो दास पोरुसं । चत्तारि कामखंधाणि, तत्थ से उववज्जई ॥ १७ ॥

ए प्रमाणे करवाथी प्राणी (पाढवं) आ पृथ्वीना विकार रूप (सरीरं) औदारिक शरीरनो (हिचा) त्याग करीने (उड्ढं) ऊर्ध्व (दिसं) दिशाए एटले मोक्ष प्रत्ये (पक्कमई) जाय छे अर्थात् एम करवाथी प्राणी मोक्षे जाय छे. ते प्रमाणे करवाथी हे शिष्य ! तुं पण मोक्ष प्रत्ये जइश. १३.

आ प्रमाणे तेज भवे मोक्षे जनारानुं फळ कही, हवे तेथी बीजाओने शुं फळ प्राप्त थाय ? ते कहे छे.

विसालिसेहिं सीलेहिं, जक्खा उत्तरउत्तरा । महासुक्का व दिप्पंता, मणंता अपुणच्चयं ॥ १४ ॥

अप्पिआ देवकामाणं, कामरूवविउव्विणो । उड्ढं कप्पेसु चिट्ठंति, पुव्वावाससया बहू ॥ १५ ॥

अर्थ—साधुओ (विसालिसेहिं) विसदृश एटले पोतपोताना चारित्रमोहनीय कर्मना क्षयोपशमनी अपेक्षाए जूदा जूदा (सीलेहिं) व्रत पाळवारूप आचारे करीने (जक्खा) देवो थइने, उंचे कल्पमां—देवलोकमां रहे छे. एवो बीजी गाथा साथे संबंध छे. ते देवो केवा छे ? ते कहे छे. (उत्तरउत्तरा) उत्तरोत्तर प्रधान एवा, तथा (महासुक्का व) महाशुक्र एटले अत्यंत उज्वळ जे चंद्र सूर्यादिक तेनी जेम (दिप्पंता) देदीप्यमान तथा (अपुणच्चयं) दीर्घ आयुष्यनी स्थिति होवाथी फरी चववुं नथी एम (मणंता) पोताना मनमां मानता, तथा (देवकामाणं) पूर्व भवमां चारित्र पाळवारूप सुकृतवडे करीने देवना कामभोग प्रत्ये (अप्पिआ) अर्पण करायेला—पामेला एवा, तथा (कामरूवविउव्विणो) इच्छा प्रमाणे रूपने रचवावाळा एवा ते देवो (बहू) घणा एटले असंख्याता (पुव्वावाससया) सेंकडो पूर्व वर्ष सुधी (उड्ढं

हवे ते चारे अगोनु आलोक संबधी फळ बतावे छे.—

सोही उज्जुअभूअस्स, धम्मो सुद्धस्स चिट्ठइ । णिव्वाण परम जाइ, घयसित्त व्व पावए ॥ १२ ॥

अर्थ—(उज्जुअभूअस्स) चार अगनी प्राप्तिवडे मोक्ष प्रत्ये ऋजुभूत एटले तैयार थयेलाने (सोही) शोधि थाय छे एटले कषायरूपी कलुषतानो नाश थाय छे तथा (सुद्धस्स) शुद्ध थयेलाने (धम्मो) क्षमादिक दश प्रकारनो यतिधर्म (चिट्ठइ) स्थिर थाय छे तथा स्थिर धर्मवाळाने (परम) उत्कृष्ट (णिव्वाण) निर्वाण–मोक्ष (जाइ) प्राप्त थाय छे एटले ते जीवन्मुक्त थाय छे अर्थात् (घयसित्त) घीवडे सींचायेला (पावए) अग्निनी (व्व) जेम तपना तेजवडे ते जाज्वल्यमान थाय छे १२

आ प्रमाणे फळ कहीने हवे शिष्यने उपदेश आपे छे —

विगिंच कम्मुणो हेउ, जस सचिणु खतिए । पाढव सरीर हिच्चा, उड्ढ पक्कमई दिस ॥ १३ ॥

अर्थ—गुरु शिष्यने कहे छे के—हे साधु ! (कम्मुणो) मनुष्यत्वादिकना निषेधक एवा कर्मना (हेउ) मिथ्यात्व अविरति विगेरे उपादान कारणने (विगिंच) तु विवेचन कर एटले पृथक् करण कर अने (खतिए) क्षांतिवडे तथा उपलक्षणथी मार्दवादिकवडे (जस) यश एटले सयम अथवा विनय, तेने (सचिणु) तु एकठो कर एटले पुष्ट कर

हवे पूर्वे कहेलुं मनुष्यपणुं, शास्त्रश्रवण अने धर्मश्रद्धा ए त्रणे प्राप्त थया छतां पण संयमने विषे वीर्य फोरववुं अति दुर्लभ छे. ते कहे छे.—

सुइं च लद्धुं सद्धं च, वीरिअं पुण दुल्लहं । बहवे रोअमाणा वि नो यणं पडिवज्जए ॥ १० ॥

अर्थ—(सुइं) श्रुतिने एटले धर्मना श्रवणने (च) तथा मनुष्यपणाने (च) तथा (सद्धं) धर्मनी श्रद्धाने (लद्धुं) पामीने (वीरिअं) संयम लेवानुं वीर्य (पुण) पुनः एटले अत्यंत (दुल्लहं) दुर्लभ छे. केमके (बहवे) घणा मनुष्यो (रोअमाणा वि) रुचिवाळा एटले श्रद्धावाळा छतां पण (यणं) एनं एटले आ संयमने (नो पडिवज्जए) अंगीकार करता नथी. १०.

हवे आ चारे अंगोनुं परलोक संबंधी फळ बतावे छे.—

माणुसत्तम्मि आयाओ, जो धम्मं सुच्च सद्दहे । तवस्सी वीरिअं लद्धुं, संवुडे निध्धुणे रयं ॥११॥

अर्थ—(माणुसत्तम्मि) मनुष्यपणाने विषे (आयाओ) आवेलो (जो) जे प्राणी (धम्मं) धर्मने (सुच्च) सांभळी (सद्दहे) तेना पर श्रद्धा राखे छे, ते (तवस्सी) तपस्वी एटले नियाणा आदि रहित प्रशस्य तपवाळो जीव (वीरिअं) वीर्य एटले संयमना उद्यमने (लद्धुं) पामीने (संवुडे) संवरवाळो थयो थको (रयं) बंधाती कर्मरूपी रजने (निध्धुणे) अत्यंत दूर करे छे—नाश करी मुक्ति पामे छे. ११.

थाय अथवा ज्ञानध्यानना उपघातरूप मोटो दोष थाय जे आ दोषाने धर्मोपकरण विनान वर्जी शकतो होय ते जिनेश्वरनी नेम उपकरण ग्रहण न करे तो योग्य छे वळी जिनकल्पी पहेला संघयणीन होय छे, तेथी तेओ उपकरण विना पण दोषो टाळी शके छे हमणा प्रथम संघयण नथी, तेथी जिनकल्पीक मार्गनो विच्छेद थयो छे वळी उपकरण धारण करवामां काइ परिग्रह कही शकातो नथी, पडितो मूर्छानेज परिग्रह कहे छे केमके मूर्छाज मोक्षमां विघ्नकर्ता छे, कांइ उपकरण विघ्न करी शकता नथी "

ए रीते गुरुए तेने अनेक प्रकारे समजाव्यो तो पण ते समज्यो नहीं अने वस्त्र विगेरेनो त्याग करी एकलो वनमां गयो त्या तेनी बहेन उत्तरा नामनी साध्वी तेने वांदवा माटे गइ त्यारे तेने वस्त्र रहित जोइ पोते पण वस्त्रादिकनो त्याग कर्यो एकदा तेनी साथे भिक्षाने माटे ते पण नगरमां चाली तेने पोतानी बारीमां उभेली एक वेश्याए जोइ तेथी ते वेश्याए विचार कर्यो के-" आ स्त्रीने वस्त्र रहित जोवाथी लोको स्त्रीओथी वैराग्य पामशे (एटले अमने हानी थशे)" एम धारी वेश्याए तेना शरीर पर एक साडी उपरथी नाखी, तो पण उत्तराए तेनी इच्छा न करी, त्यारे शिवभूतिए तेणीने कह्यु के—" आ शाटिका देवताए आपी छे, माटे तेने दूर न कर " आ प्रमाणे भाइना वचनथी तेणे ते साडी शरीरपर धारण करी ते शिवभूतिने कोडिन्न अने कोट्टवीर नामना बे बुद्धिमान शिष्यो हता तेमनाथी आ बोटिक मतनी परंपरा चाली आ रीते आठमो निन्हव दिगंबर थयो तेणे प्रथम शुद्ध बोध मेळव्यो हतो, पण पाछळथी हारी गयो, तेथी प्राप्त थयेली बोधिनु रक्षण करवा माटे भव्य प्राणीओए यत्न करवो इति अष्टम निन्हव ॥

करी, ए पोते मांस-मदीरा खाइ-पी गयो छे ऐ वात करी नहीं. राजाए तेने मोटी आजीविका आपी पोतानो सेवक बनाव्यो.

एकदा राजाए मथुरा नगरी जीतवा माटे पोतानुं सैन्य मोकल्युं, अने साथे सहस्रमल्लने पण मोकल्यो. थोडे दूर गया पछी तेओए परस्पर विचार कर्यो के—" राजाए आपणने मथुरा नगरी जीतवा मोकल्या छे, परंतु उत्तरमथुरा अने दक्षिणमथुरा एवी बे मथुरा छे तेमांथी कइ जीतवानी छे ? ते आपणे पूछ्युं नहीं. माटे हवे शुं करवुं ? " ते सांभळी शिवभूति बोल्यो के—" ने बाबत राजाने पूछवानी जरुर नथी. आपणे बन्ने मथुरा जीतीने जशुं. " ते सांभळी सेनापतिए कह्युं के—" आ सैन्यना बे भाग करीने जुदा जुदा जीतवा जइए, तो तो एक पण मथुरा जीती शकाय तेम नथी. वळी एक जीतवामां ज घणो काळ लागे तेम छे, तेथी एक जीत्या पछी बीजी जीतीए ते पण बनी शके तेवुं नथी. " ते सांभळी शिवभूतिए कह्युं के—" ते बे नगरीमां जे दुर्जय होय ते मने एकलाने ज जीतवा आपो, अने बीजी नगरीने जीतवा आखुं सैन्य लइने तमे जाओ. " त्यारे सेनापतिए कह्युं के—" दक्षिणमथुरा मोटी छे माटे त्यां तमे जाओ. " ते सांभळी शिवभूतिए दक्षिण मथुरा तरफ जइ बुद्धि अने बळथी अनुक्रमे ते जीती लीधी, अने सैन्ये उत्तरमथुरा जीती लीधी. पछी सर्व राजा पासे आव्या. राजाए ते वृत्तांत सांभळी प्रसन्न थइ शिवभूतिने कह्युं के—" तें मोटुं काम कर्युं छे. माटे तने शुं आपुं ? जे मागे ते आपुं. " तेणे कह्युं के—" मने सर्वत्र स्वतंत्र फरवानी रजा आपो. " राजाए कह्युं—" तारी स्वेच्छाए तारे सर्वत्र फरवुं. "

त्यारपछी ते शिवभूति इच्छा प्रमाणे फरवाथी पोताने घेर पण मध्यान्ह पछी जाय, रात्रे पण मध्यरात्रिए जाय, कोइ

आ सातमो निन्हव छे एम कही तेने संघ बहार कर्यो इति सप्तम निन्हव कथा

आ प्रमाणे साते निन्हवोनु वर्णन कर्यु ते सर्वे जिनेश्वरना स्वल्प वचनना उत्थापक हवा हवे आ प्रसगे भगवानना घणा वचनोनो उत्थापक आठमो निन्हव के जेनो काढेलो मत दिगबर मतथी ओळखाय छे तेनु स्वरूप कही बतावे छे ते श्री वर्धमान स्वामीना निर्वाण पछी छसो नव वर्षे थयेल छे

आठमा निन्हव दिगबर शिवभूतिनी कथा

रथवीर पुरमां दीपक नामना उद्यानने विषे एकदा आर्यकृष्ण नामना आचार्य गच्छ सहित रह्या हता ते ज नगरमां शिवभूति नामनो एक सहस्रमल्ल[1] हतो, तेणे राजा पासे जइने कह्यु के—" हु तमारी सेवा करवा इच्छु छु " राजाए कह्यु—" तारी परीक्षा कर्या पछी तने हु सेवक करीश " पछी एकदा अधारी रात्रिए राजाए तेने बोलावी एक पशु तथा मदिरा आपी कह्यु के—" अत्यारे स्मशानमां एकला जइ त्यां मातृदेवीना मदिरमां रहेली देवीने आ मदिरा अने पशुनु बळिदान आपी आव " त्यारे शिवभूति ते पशु तथा मदिराने लइ स्मशानमां गयो. राजाए तेनी पाछळ तेने भय पमाडवा माटे गुप्त सेवको मोकल्या त्यां सहस्रमल्ले भूख्यो होवाथी ते पशुने मारी तेनु मास राधु अने मदिरा पीधी ते वखते गुप्त रहेला राजाना सेवकोए शियाळ जेवा शब्दो विगेरे करी तेने घणे प्रकारे बीवराव्यो, पण ते जरापण क्षोभ पाम्यो नहीं पछी ते सहस्रमल्ले राजा पासे आवीने कह्यु के—" में बळिदान आप्यु " सेवकोए पण तेना वीरपणानी ज प्रशसा

[1] एक जण हजार जणने पण भारे पडे ते सहस्रमल्ल कहेवाय छे

परभवनी आशंसाना परिणाम होता नथी. अने मरण पाम्या पछी तरतमां तो अवश्य अविरति थवानी ज छे, माटे अवधि सहित कहेवाथी ज प्रत्याख्याननो भंग थतो नथी, पण अवधि न करीए तो परभवमां प्रगट रीते भंग थाय छे. ” आ प्रमाणे श्रीदुर्बलिकापुष्पमित्र आचार्यनुं कथन सर्व साधुओए मान्य कर्युं, तथा बीजा आर्यफल्गुरक्षित विगेरे स्थविरोए पण ते ज प्रमाणे कह्युं. परंतु गोष्ठामाहिले ते अंगीकार कर्युं नहीं, तेथी ते बोल्या के–“आ सर्वे कांइ पण समजता ज नथी. ” एम कही पोतानुं वचन तीर्थकरना वचन जेवुं स्थापन करवा लाग्या. त्यारे सर्व संघे एकत्र थइ शासनदेवीनो कायोत्सर्ग कर्यो, एटले शासनदेवीए आवी प्रगट थइने कह्युं के–“ मने शुं आज्ञा छे ? ” संघे कह्युं के–“ महाविदेहमां जइ तीर्थंकरने पूछी आवो के–गोष्ठामाहिल जे कहे छे ते सत्य छे ? के दुर्बलिकापुष्पमित्र कहे छे ते सत्य छे ?” ते सांभळी देवीए कह्युं के–“हुं जइने आवुं त्यांसुधी मने सहाय माटे कायोत्सर्गनुं बळ आपो. ” ते सांभळी संघे कायोत्सर्ग कर्यो. पछी देवीए सीमंधरस्वामी पासे जइ पूछ्युं के–“ हे भगवान ! संघ पूछे छे के दुर्बलिकापुष्पमित्र विगेरे कहे छे ते सत्य ? के गोष्ठामाहिल कहे छे ते सत्य ? ” स्वामीए कह्युं के–“ दुर्बलिकापुष्पमित्र विगेरे जे कहे छे ते ज सत्य छे, अने गोष्ठामाहिल जे कहे छे ते मिथ्या छे, ते सातमो निन्हव थवानो छे. ” आ प्रमाणे भगवाननुं वचन सांभळी ते देवीए आवी संघने ते प्रमाणे कह्युं. ते सांभळी गोष्ठामाहिले कह्युं के–“ आ देवी अल्प ऋद्धिवाळी छे, तेथी ते त्यां जइ शके ज नहीं. एटले तेणे त्यां गया विना पोताथी ज जवाब आप्यो छे. ” पछी आचार्ये गोष्ठामाहिलने एकांतमां बोलावीने कह्युं के–“ हे आर्य ! भगवाननुं वचन अंगीकार करो, नहीं तो संघ तमारो बहिष्कार करशे. ” आ प्रमाणे कह्या छतां तेणे मान्युं नहीं, एटले सकळ संघे एकत्र थइ

जीवनो मोक्ष पण थशे नहीं " ते सांभळी वध्ये पूछ्युं के-" त्यारे जीव अने कर्मनो संबंध शी रीते जाणवो ? " त्यारे गोष्ठामाहिले कह्यु के-" जेम कांचळी सर्पना शरीरने बहारथी ज स्पर्श करे छे पण तेने शरीर साथे संबंध नथी, तेम कर्म पण जीवने स्पर्श करे छे, परंतु क्षीरनीरनी जेम तद्रूप थतु नथी. " ते सांभळी वध्यने शंका उत्पन्न थइ, तेथी तेणे सूरि पासे जइ शंका पूछी त्यारे सूरिए कह्यु के-" गोष्ठामाहिले असत्य कह्यु छे परंतु जेवी व्याख्या अमे करी छे ए ज रीते गुरुए पण कह्यु छे जेम लोढाना गोळामां अग्नि एक रूप थइ जाय छे छतां पाछो ते जूदो पण पडे छे, तेम जीवप्रदेशोनी साथे कर्म पण एकरूप थाय छे छतां ते नाश पण पामे छे " इत्यादिक घणी युक्तिओवडे सूरिए समजाव्यो वध्यनी शंका दूर करी पछी वध्ये गोष्ठामाहिलने ते व्याख्या जणावी पण तेणे ते अंगीकार करी नहीं

एकदा प्रत्याख्यान नामना नवमा पूर्वनी व्याख्यामां गुरुए कह्यु के-" प्राणीए (मनुष्ये) चारित्र लेती वखते प्राणातिपात विरमणादिक व्रतो त्रिविध त्रिविधे जावजीव अंगीकार करवाना छे " ते सांभळी गोष्ठामाहिले कह्यु के—" प्रत्याख्यानमां जावजीव शब्द बोलवो न जोइए केमके तेम बोलवाथी प्रत्याख्यान अवधिवाळु थयु, तेथी करीने पर भवनी आशंसा प्राप्त थइ, अने आशंसा थवाथी व्रतनो भंग थाय छे तेथी अवधि विना ज एटले जावजीव शब्द बोल्या विना ज प्रत्याख्यान कराववु " आ प्रमाणे सांभळी शंका उत्पन्न थवाथी वध्यमुनिए सूरिने पूछ्यु, त्यारे ते बोल्या के—" प्रत्याख्यानमां काळनो अवधि अवश्य करवानो छे पोरसी आदिक सर्व प्रत्याख्यानो मर्यादावाळा ज छे मर्यादा सहित करवाथी परलोकादिकनी आशंसा थती नथी केमके हुं जीवतां सुधी सावद्यनु सेवन करीश नहीं ए प्रमाणे कहेवामां

एकदा दुर्बलिकापुष्पमित्र आचार्य अर्थपोरसीए सूत्रना अर्थनी व्याख्या करवा लाग्या, त्यारे सर्व साधुओ ते सांभळवा बेठा, ते वखते गोष्ठामाहिलने बोलाव्या छतां पण ते आव्या नहीं, अने बोल्या के--"तमेज वालना घडा जेवा जे होय तेनी पासे अर्थपोरसी करो." ते वखते सूरि वंध्य विगेरे साधुओने कर्मप्रवाद नामना आठमा पूर्वनी व्याख्या समजावता हता. एकदा भणया पछी बुद्धिमान वंध्य साधु तेनी आ प्रमाणे चिंतवना करता हता के—जीवने त्रण प्रकारे कर्मनो बंध थाय छे—बद्ध १, स्पृष्ट २ अने निकाचित ३. तेमां सोयनो समूह एकठो करी तेने दोरावती बांधीए, ए रीते आत्माना प्रदेशो साथे कर्मनो बंध थाय छे, ते कर्म बद्ध कहेवाय छे १. तथा जेम तेज सोयोनो समूह काट चडवाथी परस्पर एकरूप थइ जाय छे तेवीज रीते जीवना प्रदेशो साथे जे कर्म एकरूप थइ जाय ते स्पृष्ट कहेवाय छे. २ तथा तेज सोयोनो समूह अग्निमां तपावीने कूटवाथी जेम एकरूप थतो जाय छे एवीज रीते जीवप्रदेशो अने कर्म एकरूप थइ जाय ते निकाचित कहेवाय छे. ३. जीव प्रथम रागादिकना परिणामथी कर्मनो बंध करे छे, पछी तेथी चडता परिणामोवडे तेज कर्मोने स्पृष्ट करे छे अने पछी अति संक्लिष्ट परिणामथी तेने निकाचित करे छे. तेमां जे कर्म बद्ध होय ते आत्मनिंदा विगेरे करवाथी ज नाश पामे छे, जे कर्म स्पृष्ट होय ते प्रायश्चित्तादिक उपायवडे नाश पामे छे अने जे कर्म निकाचित होय ते प्राये करीने भोगववावडे ज नाश पामे छे."आवी रीते ते चिंतवना करता हता. ते सांभळी तेने गोष्ठामाहिले कह्युं के–"हे वंध्य ! तुं कहे छे ते बराबर नथी. अमे गुरु पासे एवी रीते सांभळ्युं नथी. जो तारा कहेवा प्रमाणे आत्मानी साथे कर्म बद्ध, स्पृष्ट अने निकाचित थता होय तो ते कर्म क्षीरनीरनी जेम आत्मा साथे मळी जवाथी तेनो विनाश थशे नहीं, अने तेथी करीने

ग्रहण करी छे तो हवे मारे आ त्रणमांथी कोने आचार्यपदे स्थापवो ? " ते सांभळी सघे कह्यु के—" हे पूज्य ! दुर्बलिकापुष्पमित्रने आचार्य पद आपो केमके ते सर्व गियानु स्थान होवाथी तेन योग्य छे " ते सांभळी सूरिए दुर्बलिकापुष्पमित्रने सूरिपदे स्थापी तेने कह्यु के—" हे वत्स ! जेवी रीते हु फल्गुरक्षित अने गोष्ठामाहिल विगेरेनु लालन पालन करतो हतो, तेवीज रीते तारे पण करवु " एम कही गुरुए फल्गुरक्षित विगेरेने पण कह्यु के—" तमे जेवी रीते मारी सेवामां प्रवर्त्या छो तेवीज रीते दुर्बलिकापुष्पमित्रनी सेवामा पण प्रवर्तजो वळी तमे कोइ वखत मारी सेवा करता अथवा नहोता करता, तोपण में कदापि रोष कर्यो नहोतो, अने ते में सहन कर्यु हतु, तेम आ सहन करी शकशे नहीं, माटे तमारे तेनी साथे वधारे सारी राते वर्तवु " आ प्रमाणे बने पक्षने जूदु जूदु कही अनशन करी श्री आर्यरक्षित सूरि देवलोके गया

गोष्ठामाहिल गुरुना स्वर्गे जवानी वात सांभळी त्यां आव्या, अने तेणे श्रावकोने पूछ्यु के—" आचार्यपदे गुरुए कोने स्थापन कर्या ? " त्यारे श्रावकोए धीना घडा विगेरेना दृष्टांत जेवी रीते गुरुए कह्या हता ते प्रमाणे कही दुर्बलिकापुष्पमित्रने आचार्यपद आप्यानु कह्यु ते सांभळी गोष्ठामाहिल जूदा उपाश्रयमा केटलोक वखत रही त्यां वस्त्र विगेरे मूकी पछी दुर्बलिकापुष्पमित्रने उपाश्रये गया तेमने जोइ सर्व साधुओए उभा थइ तेनु सन्मान कर्यु आचार्ये पण तेने सुखशाता पूछी कह्यु के—" तमारे जूदा उपाश्रयमा शा माटे रहेवु जोइए ? अहींज आवीने रहो " आ प्रमाणे आचार्ये कह्या छता तेनी त्यां रहेवानी इच्छा थइ नहीं तेथी ते त्यांथी नीकळी पोताना उपाश्रयमां गया पछी ते गोष्ठामाहिल जूदी जूदी वातो कहीने घणा लोकोने भरमाववा लाग्या, परतु कोइए तेनु वचन अगीकार कर्यु नहीं

रक्षित अने दुर्बलिकापुष्पमित्र ए त्रण शिष्यो सौथी वधारे विचक्षण हता. तेमां गोष्ठामाहिल ते सूरिना मामा थता हता अने फल्गुरक्षित सूरिना सहोदर भाइ हता. एकदा मथुरा नगरीमां कोइ नास्तिक आव्यो. ते ' आत्मा नथी, पुण्य नथी, पाप नथी, परलोक नथी ' विगेरे कही लोकोने भरमावतो हतो. ते वखते त्यां साधुओ हता, परंतु तेओ तेनी साथे वाद करी शके तेवा नहोता, तेथी तेनो पराजय करे तेवा वादीने बोलाववा माटे मथुराना संघे श्री आर्यरक्षितसूरि पासे साधुओ मोकली ते वृत्तांत जणाव्यो. त्यारे सूरिए ' गोष्ठामाहिल वादलब्धिवाळा छे ' एम जाणी तेने मोकल्या. तेणे मथुरामां जइ राजसभामां ते नास्तिकनो पराजय कर्यो. पछी गोष्ठामाहिल गुरु पासे जवा तैयार थया. परंतु संघे आग्रह करी मथुरामांज चोमासुं राख्या.

अहीं दशपुरमां श्री आर्यरक्षित सूरिए पोतानो अवसान समय नजीक आव्यो धारी पोताने स्थाने कोने स्थापवो ? ते बाबतनो विचार थवाथी तेमणे संघने बोलावी कह्युं के—" हुं गोष्ठामाहिलने विद्या आपती वखते घीना घडा जेवो थयो छुं एटले के जेम घीना घडामांथी घी काढी लइए, तो पण घडामां घणुं घी चोंटी रहे छे, तेम गोष्ठामाहिलने भणावतां मारी पासे घणा विद्याना अंशो रही गया छे, तथा फल्गुरक्षितने विद्या आपती वखते हुं तेलना घडा जेवो थयो छुं, एटले के तेलना घडामांथी तेल काढी लेतां तेमां घी करतां थोडुं तेल चोंटी रहे छे, तेम मारी पासेथी तेने विद्या देतां थोडा अंशो रही गया छे, कारण के ते पूरी विद्या लइ शक्यो नथी. तथा दुर्बलिका पुष्पमित्रने भणावती वखते हुं वालना घडा जेवो थयो छुं, एटले के घडामांथी वाल काढी लेतां घडामां कांइपण चोंटी रहेतुं नथी, तेम तेणे मारी पासेथी संपूर्ण विद्या

भवसागरने तरशे तथा (तेहिं) ते मनुष्योए (दुवे लोगा) आलोक तथा परलोक एम बन्ने लोक (आराहिअ) आराध्या–सेव्या गणाशे एवा धर्मीनी आ भवमां घणा राजादिक जनो सेवा करे छे अने परभवमां तेने स्वर्ग तथा मोक्षादिकनी प्राप्ति थाय छे (त्ति बेमि) ए प्रमाणे हु कहु छु इत्यादिक प्रथमनी जेम जाणवु २०

इति अष्टममध्ययनम् ८

अथ नमिप्रव्रज्या नामनुं नवमु अध्ययन ९

आठमु अध्ययन कह्यु हवे नमिप्रव्रज्या नामनु नवमु अध्ययन कहेवाय छे आठमा अध्ययनमां निर्लोभपणुं वताव्यु निर्लोभी आ भवमां पण इन्द्रादिकथी पूजाय छे ते देखाडवा माटे आ अध्ययन कहेवाय छे आवी रीतना संबंधथी प्राप्त थयेला आ नवमा अध्ययननी प्रस्तावनामां प्रथम नमिचरित्र अवश्य कहेवु जोइए, परतु जेम आ नमि प्रत्येकबुद्ध थयेला छे तेम बीजा करकडु विगेरे त्रण पण प्रत्येकबुद्ध थयेला छे अने ते चारे प्रत्येकबुद्धो एक साथे ज च्यवन, दीक्षा, केवळ ज्ञान अने मोक्षप्राप्तिने पाम्या छे तेथी अनुक्रमे ते चारेना चरित्रो कहे छे तेमां प्रथम वृषभने जोइ प्रतिबोध पामेला करकडु राजानु चरित्र कहे छे —

करकडु राजानु चरित्र

आ भरतक्षेत्रमां चंपा नामनी नगरी छे तेमां महा पराक्रमी दधिवाहन नामे राजा हतो तेने चेटक राजानी पुत्री

पद्मावती नामनी राणी हती. ते राणी राजानी साथे स्वेच्छाथी विषयसुख भोगवती हती. एकदा ते राणी गर्भवती थइ. ते गर्भना प्रभावथी तेणीने दोहद थयो के–" हुं पुरुषनो वेष पहेरी हाथीपर चडुं अने राजा पोते मारा मस्तकपर छत्र धारण करे. एवी रीते गाम बहार आरामादिकमां हुं विचरुं." आवो दोहद थवाथी लज्जाने लीधे तेणीए कोइने कह्यो नहीं. तेथी ते अति कृश थवा लागी, ते जोइ एकदा राजाए तेणीने कृश थवानुं कारण आग्रहथी पूछ्युं, त्यारे तेणीए पोतानो दोहद कह्यो. ते सांभळी राजा आनंद पाम्यो. पछी ते राणीने पट्टहस्तीपर बेसाडी तेणीना मस्तकपर छत्र धारण करी सैन्य सहित नगरी बहार नीकळी मनोहर आराममां गयो.

ते वखते वर्षाऋतुनी शरुआत होवाथी नवा मेघना बिंदुओ पडता हता, तेनी मनोहर सुगंध आववाथी ते हाथीने पोतानी जन्मभूमि विंध्याचळ पर्वतनी अटवी स्मरणमां आवी. तेथी ते राजा अने राणी सहित वेगथी अटवी तरफ दोड्यो. घणा सुभटोए तेने पाछो वाळवा प्रयत्न कर्यो. परंतु जेम शठ पुरुष पोताना कदाग्रहथी पाछो न वळे तेम ते हाथी पाछो वळ्यो नहीं. सैनिकोए घणा घणा उपायो कर्या, ते सर्व निष्फळ थया. छेवट मनुष्यो तेने रोकवामां कायर थया अने ते हाथी राजा तथा राणीने लइने मोटी अटवीमां चाल्यो गयो. त्यां दूरथी एक मोटा वटवृक्षने जोइ राजाए राणीने कह्युं के– " हे प्रिया ! आ हाथी पेला वटवृक्षनी नीचे जाय त्यारे तारे ते वृक्षनी शाखा पकडी राखवी. हुं पण शाखा पकडीश. पछी आपणे आ हाथीने छोडी दइ वटवृक्षपरथी उतरी आपणी नगरीमां जइशुं. जो एम नहीं करीए तो आ हाथी आपणने भयंकर अरण्यमां लइ जशे अने त्यां आपणने मोटो उपद्रव थशे." ते सांभळी राणीए तेनुं वचन अंगीकार कर्युं. पछी

ज्यारे ते हाथी वटवृक्षनी नीचे गयो त्यारे राणी शरीरनी कोमळताने लीधे तथा तेवो अभ्यास नहीं करेलो होवाथी वृक्षनी शाखा पकडी शकी नहीं, अने राजा तो दक्ष होवाथी शाखान पकडी नीचे उतर्यो त्यां प्राणप्रियाने नहीं जोवाथी अत्यत दु खी थयेलो राजा विलाप करवा लाग्यो के—" हे प्रिया ! हवे आपणा समागम क्यारे थशे ? हा हा ! आ शत्रुरूप हाथीवडे हु ठगायो हे प्रिया ! तारा वियोगनु दु ख दावानळथी पण अधिक दु सह छे, त कोइ वखत पण में सहन कर्यु नथी तेथी हवे शी रीते हु सहन करी शकीश ? घडा जेवा मारा नाना हृदयमां समुद्र जेवु आ मोटु दुःख मातु नथी तेथी हु शु करु ? क्यां जाउ ? अने कोनी पासे कहु ? " इत्यादिक विलाप करी राजा पाछो वळी हाथीने पगले पगले चपापुरीमां गयो

अहीं पद्मावती राणीने ते हाथी मोटा निर्जन जगलमां लइ गयो त्यां तृषातुर थवाथी ते एक महा सरोवरमां पेठो समुद्रमां ऐरावण हाथीनी जेम ते सरोवरमां ते हाथी क्रीडा करवा लाग्यो ते वखत राणी धीमे धीमे हाथीपरथी सरोवरमां उतरी पछी हसीनी जेम सरोवरने तरी काठापर आवी चोतरफ दृष्टि नांखती तेणीए महा भयकर अरण्य जोयु यूथथी जूदी पडेली मृगलीनी जेम अत्यत आतुर थयेली राणी पक्षीओने पण रोवराने एवु मोटे शब्दे रुदन करवा लागी पछी महा कष्टवडे धीरज लावी ते राणी विचार करवा लागी के—" दुष्कर्मना दोषथी आ मोटी आपत्ति मारे माथे आवी पडी छे, परतु अत्यत चीकणो कर्मनो मळ रुदनरूपी जळवडे कांइ दूर थइ शकतो नथी, तेथी मारे रुदन करवु व्यर्थ छे वळी सिंह, व्याघ्र विगेरे शिकारी पशुओथी व्याप्त आ अरण्यमां उपद्रवनो पण सभव छे तेथी मारे प्रमादमां रहेवु योग्य नथी "

आ प्रमाणे विचार करी ते बुद्धिमान राणीए चार शरण करी, समग्र जीवोने खमावी, दुष्कृत्यनी निंदा करी तथा अरण्य उतरतां सुधी सागारी अनशन करी प्रगट रीते पंचपरमेष्ठीनुं स्मरण करवा लागी.

पछी पोतानी नगरीनो मार्ग नहीं जाणवाथी ते कोइपण एक दिशानो आश्रय करी शीघ्रपणे त्यांथी चालवा लागी. केटलेक दूर जतां तेणीए एक तापसने जोयो. तेने तेणीए हर्षथी प्रणाम कर्या. तापसे तेणीने पूछ्युं के—" हे माता ! देवीना जेवी मनोहर रूपवाळी तुं अहीं क्यांथी आवी ? अने तुं कोण छे ? " राणी बोली—" हुं चेटक राजानी पुत्री अने दधिवाहन राजानी राणी छुं. मने अहीं हाथी लाव्यो छे. " इत्यादि तेनुं वृत्तांत सांभळी तापस बोल्यो के—" हे पुत्री ! हुं चेटक राजानो बंधु छुं. तेथी तुं भय पामीश नहीं अने नीच माणसने उचित एवो शोक पण करीश नहीं; " एम कही ते तापसे तेणीने वननां फळो आपी तेनुं आतिथ्य कर्युं. ' पोतानी स्थितिने अनुसारे ज अतिथिनो सत्कार थइ शके छे. ' पछी तेणीने अरण्यनी पार उतारी वसतिवाळां गामो देखाडी तापसे कह्युं के—" हे पुत्री ! हळथी खेडेली पृथ्वीपर अमो चालता नथी. तेथी हवे हुं आगळ चालीश नहीं. तुं निर्भयपणे आ रस्ते जा. आ दंतपुर नामनो देश छे. तेमां दंतवक्र नामे राजा छे. तेथी आ पुरमां जइ कोइ साथनी साथे तुं चंपानगरीए जजे. " एम कही ते श्रेष्ठ तापस त्यांथी पाछो वळ्यो. राणी पण धीमे धीमे दंतपुरमां आवी. त्यां फरती फरती उपाश्रयमां साध्वीओ हती, तेमनी पासे गइ. त्यां राणीए विधिपूर्वक साध्वीओने वंदना करी, त्यारे प्रवर्तिनीए तेणीने पूछ्युं के—" हे श्राविका ! तुं क्यांथी आवे छे ? " त्यारे राणीए एक गर्भ विना पोतानो सर्व वृत्तांत प्रवर्तिनीने कह्यो, ते वखते अनुभवेला दुःखनुं स्मरण थवाथी तेणीनां नेत्रो

अथुथी पूर्ण थइ गयां, ते जोइ प्रवर्तिनीए कह्यु के—" हे शुभ आशयवाळी! खेद न कर, कर्मना परिणामने देवो पण दूर करी शकता नथी. आ संसारमां ऐश्वर्यनुं सुख वायुथी फरकती ध्वजा जेवुं चपळ छे. इष्टजननो संयोग पण तेवो ज अचळ छे, तेथी आ संसारमां कांइपण सुख छे ज नहीं. जन्म, रोग, जरा, शोक, मृत्यु अने दौस्थ्य विगेरे उपद्रवोथी व्याप्त थयेला आ संसारमां प्राये करीने जीवोने दुःख ज होय छे. वळी जे कांइक विषयादिकनुं सुख प्राप्त थाय छे, ते पण दुःखनो अनुबंध करनार होवाथी दुःखरूप ज छे. आ रीते संसार केवळ दुःखनुं ज स्थान छे, तेथी करीने ज विवेकी जनो तेने तजीने मोक्षमार्गनो स्वीकार करे छे." आ प्रमाणे देशना सांभळी वैराग्य पामेली राणीए प्रवर्तिनी पासे दीक्षा ग्रहण करी. "जो हुं गर्भनी वात कहीश तो मने चारित्र नहीं आपे" एवी शंकाथी तेणीए ते वखते पोताना गर्भनी वात करी नहीं. पछी ज्यारे गर्भ वृद्धि पाम्यो त्यारे साध्वीओए तेणीने पूछ्युं के—"आ शुं?" त्यारे तेणीए सत्य वात कही.

पछी तेणीने साध्वीओए गुप्त रीते उपाश्रयमां ज राखी. अनुक्रमे गर्भनो काळ संपूर्ण थयो, त्यारे तेणीए शय्यातरने घेर जइ पुत्ररत्नने जन्म आप्यो. तरत ज तेणीए रत्नकंबळमां तेने वींटी तेना पितानी नाममुद्राथी सहित करी ते बाळकने स्मशानमां जइने मूक्यो. पछी "ते बाळकने कोण लइ जाय छे?" ते जोवा माटे तथा तेनुं उपद्रवथी रक्षण करवा माटे एकांत स्थळमां छुपाइने तेणी प्रेमार्द्र दृष्टिवडे जोवा लागी, तेटलामां ते स्मशाननो स्वामी चंडाळ त्यां आव्यो, तेणे ते बाळकने जोयो अने पोते पुत्र रहित होवाथी तेने लइ जइ पोतानी पत्नीने आप्यो. तेनुं नाम तेणे आनंदथी अवकर्णक पाड्युं. साध्वी पण तेनुं घर जोइ पोताने उपाश्रये आवी. त्यां बीजी साध्वीओए तेणीने पूछ्युं के—"तारो गर्भ क्यां

गयो ? ” त्यारे ते असत्य बोली के—“ मने मरेलो पुत्र उत्पन्न थयो हतो. तेने में कोइ ठेकाणे तजी दीधो छे, ” ते सांभळी सरळ स्वभाववाळी साध्वीओए ते वात सत्य मानी.

अहीं ते बाळक चंडाळने घेर कादवमां कमळनी जेम वृद्धि पामवा लाग्यो. गाय जेम वाछरडानुं स्मरण करे तेम पुत्रनुं स्मरण करती ते साध्वी हमेशां स्मशानना स्वामीने घेर जवा लागी. तेनी स्त्री साथे मधुर वातो करी तेणीए प्रीति बांधी अने ते बाळकने लइ ते पोते पण लाड लडाववा लागी. ‘ अहो ! मोह अति दुर्जय छे. ’ हवे ते साध्वीने भिक्षामां कांइ मोदक विगेरे सारी वस्तु मळती हती, तो ते वस्तु ते साध्वी ते बाळकने आपती हती. तेथी ते बाळक तेणीना उपर राग धारण करतो हतो. जन्मथी ज ते बाळकना शरीर उपर लुखी खरज आवती हती. तेथी ज्यारे ते मोटो थयो त्यारे बीजा सरखी वयवाळा बाळको साथे क्रीडा करतो ते बोल्यो के—“ हे मित्रो ! हुं तमारो राजा छुं माटे मने कर आपो. ” तेओ बोल्या के—“ करने बदले तुं जे कहे ते तने अमे आपीए. ” त्यारे तेने घणी खरज आवती हती तेथी तेणे कह्युं के—“ मारा शरीरने तमे सारी रीते खजवाळो. आटला करथी ज हुं प्रसन्न छुं. बीजा करनी मारे जरुर नथी. ” ते सांभळी बाळको तेने खजवाळवा लाग्या, अने तेथी करीने तेओए तेनुं करकंडु नाम पाड्युं. अनुक्रमे ते कांइक वधारे मोटो थयो त्यारे ते स्मशाननी रक्षा करवा लाग्यो. तेना कुळमां ते ज कार्य उत्तम गणातुं हतुं.

एकदा कोइ बे मुनि ते स्मशान पासेथी नीकळ्या. तेमां एक मुनि दंडना लक्षणने जाणता हता, तेथी तेणे बीजा मुनिने एक वांसनो दंड बतावी कह्युं के—“ आ वांसनो दंड हजु चार आंगळ मोटो थाय त्यारे तेने कापीने जे माणस पोतानी

पामे राजे ते अवश्य राजा थाय " आ प्रमाणे ते साधुनु वचन निकुनने ओथे रहेला करकडुए तथा एक कोइ ब्राह्मणना पुत्रे सांभळ्यु पछी ते ब्राह्मणना पुत्रे गुप्त रीते आवी ते वांसनी नीचे चार आगळ खोदी ते दड लइ लीधो ते जोइ क्रोध पामेला करकडुए तेनी पासेथी ते दड झुटवी लीधो 'राज्यलक्ष्मीनी कोण इच्छा न करे ?' त्यारे ते ब्राह्मण पुत्रे तेने न्यायसभामां लइ जइने अधिकारी समक्ष कह्यु के—" मने आ मारो वांसनो दड आप " तेणे कह्यु के—" ते दड मारा स्मशाननो छे तेथी हु नहीं आपु " ब्राह्मणे कह्यु—" ए दडनु मारे काम छे माटे ते बदल तु बीजो दड लइने आ दड मने आप " आ प्रमाणे कह्या छतां करकंडुए तेने ते दड आप्यो नहीं त्यारे न्यायाधिकारीए करकडुने पूछ्यु के—" आ दड तु आ ब्राह्मणने केम आपतो नथी ? " बाळक बोल्यो के—" देवना जेवा आ दडना प्रभावथी हु राज्य पामवानो छु, तेथी आ दड केम आपु ! " ते सांभळी न्यायाधिकारीए हसीने कह्यु के—" तने ज्यारे राज्य मळे त्यारे आ ब्राह्मणने तु एक गाम आपजे " ते वचन अंगीकार करीने करकडु पोताने घेर गयो

पेला ब्राह्मणपुत्रे घेर जइ बीजा ब्राह्मणोने कह्यु के—" चडाळना बाळके मारी पासेथी बळात्कारे वांसनो दड खुचवी लीधो छे तेथी तेने कोइपण रीते मारीने पण आपणे ते दड लइ लइए " आ वात कर्णपरपराए सांभळी करकडुनो पिता पुत्रना रक्षण माटे पोतानी स्त्री अने पुत्र सहित ते गाममांथी नीकळी गयो अने काचनपुर सुधी पहोंचीने नगरनी बहार कोइ ठेकाणे ते त्रणे जण सुइ गया ते वखते ते नगरनो राजा मरी गयो हतो तेने पुत्र नहीं होवाथी मत्रीओए राजानो अश्व अधिवासित कर्यो हतो ते अश्व फरतो फरतो नगर बहार ज्यां आ त्रण जण सुता हता त्यां आव्यो, अने ते बाळकने

(करकंडुने) प्रदक्षिणा करी. ते बाळकने अत्यंत तेजस्वी जोइ सर्व पुरजनो आनंद पाम्या, अने वाजित्रना नाद सहित जय जय शब्द करवा लाग्या. ते सांभळी करकंडु जागी उठ्यो. तेने ते अश्वपर आरूढ करी लोकोए वाजते गाजते पुरप्रवेश कराव्यो. ते वखते माता पिता सहित नगरमां प्रवेश करता ते करकंडुने ब्राह्मणोए चंडाळ कहीने अटकाव्यो. त्यारे ते बाळके जेना प्रभावथी राज्य मळ्युं ते दंडनेज आगळ कर्यो. एटले ते दंड अग्निनी जेम जाज्वल्यमान थयो. ते जोइ ब्राह्मणो भय पामी नासी गया. पछी पुरप्रवेश करी राजमहेलमां जइ ते सिंहासनपर बेठो. तेने मंत्री विगेरेए राज्याभिषेक कर्यो. पछी करकंडु राजाए चांडाळोने पण ब्राह्मण कर्या.

करकंडुने राजा थयो जाणी पेलो दंड कापनार ब्राह्मण तेमनी पासे आवी बोल्यो के—" हे राजा ! ते वखते तमे मने एक गाम आपवानुं कबुल कर्युं हतुं, ते आपो." राजाए कह्युं के—" तने कयुं गाम आपुं ? " ते बोल्यो—" चंपा नगरीमां हुं रहुं छुं तेथी ते देशमां मने कोइपण गाम आपो." त्यारे करकंडु राजाए चंपाना दधिवाहन राजा उपर आ प्रमाणे लेख लख्यो.—" स्वस्ति श्री कांचनपुर नगरथी ली. करकंडु राजा चंपाना स्वामी दधिवाहनने प्रेमपूर्वक कहे छे के परमात्मानी कृपाथी अहीं कुशळता छे. तमारे पण शरीरादिकनी कुशळता जणाववी. बीजुं आ लेख लावनार ब्राह्मणने एक गाम आपवानुं में कबुल कर्युं छे, माटे तमारा देशमांथी कोइ एक गाम तेने अवश्य आपजो, अने ते बदल मारा राज्यमांथी सारुं गाम अथवा नगर हुं तमने आपीश. परंतु आ कार्य अवश्य करजो. तेमां कांइ पण विचार करवो नहीं. मूल्यथी देवामां विचार करवानी जरुर नथी. एज."

आ प्रमादेनो लेग लगी करतइ राजाए ते भाजनने आप्यो भाजने पण चंपापुरीमां जइ सभामां बेठेला दधिवाहन राजाना हाथमां ते लेख आप्यो ते वांचीने तरत ज दधिवाहन राजा क्रोधथी बोल्यो के—" अरे ! शु ते शठाळ पोतानी जाति पण भूली गयो ? के जथी ते दुष्ट मारापर लेख लखे छे ? मना हाथना स्पर्शवाळा आ लेखने मडशाथी पण हु अपवित्र थयो रे ! जिव ! अहींथी शीघ्र चाल्यो जा, नहींतो हमणांज मारा क्रोधाग्निमां तु पतंगरूप थइश. " आ प्रमाणे तिरस्कार पामेला भाजन करकंडु पासे जइ ते वृत्तांत जेने कह्यो ते सांभळी करकंडुए क्रोध पामी रणवाजां वगडावी मेरी पण राखी चकी चतुरंग सैन्यवडे पृथ्वीनु आच्छादन करतो ते राजा चंपानगरी पासे आवी पहोंच्यो अने सैन्यवडे तेणे ते नगरीनो रोध कर्यो त्यारपछी दधिवाहन राजाना सैन्ये पुरनी अंदर रही करकंडुना सैन्य साथ युद्ध प्रारंभ्यु

आ वात पद्मावती साध्वीना सांभळवामां आवी त्यारे तेणीए विचार कर्यो के—" अहो ! अज्ञानपणाथी आ पिता अने पुत्र युद्ध करे छे तेमां घणा प्राणीओनो विनाश थवाथी ते बन्ने नरकमां जशे माटे हु जइने तेमने बोध करु " एम विचारी गुरुणीनी रजा लइ ते महासती करकंडु पासे गइ राजाए उभा थइ तेमने वंदना करी. साध्वीए एकांतमां पोताना गर्भ वृत्तांत कहीने जणाव्यु के—" हे वत्स ! हु तारी माता छु अने आ दधिवाहन तारा पिता छे तथी हे महा बुद्धिशाळी ! तारे पिता साथे युद्ध करवु योग्य नथी कुलीन जनो कदापि गुरुजननो अविनय करता नथी. " ते सांभळी राजाए तेना वडाळ जाणीना मातापिताने पूछ्यु त्यारे तेमणे कह्यु के—" स्मशानमांथी आत थयेला तने अम गृहीन मोटो कर्यो छे, परंतु अमे तने जन्म आपनारा मावाप नथी " ते सांभळी राजाने साध्वीना वचनपर विश्वास

आव्यो. तोपण ते युद्धथी निवृत्त थयो नहीं. 'राजाओ कदापि स्वयमेव मान तजी शकता नथी.' त्यारे ते साध्वी तत्काळ नगरीमां प्रवेश करी राजमंदिरमां गइ. दासीओए तेने ओळखीने तत्काळ प्रणाम कर्या अने बोली के—"हे माता! आटलो काळ तमे क्यां रह्या हता? घणे काळे दर्शन केम आप्यां? अने आ व्रत शा माटे अंगीकार कर्युं?" आ प्रमाणे कहीने ते दासीओ रुदन करवा लागी. 'इष्टजनना दर्शनथी जूनुं थयेलुं दुःख ताजुं थाय छे.' आ कोलाहल सांभळी दधिवाहन राजा पण त्यां आव्या. राणीने ओळखीने प्रणाम करी आसनपर बेसाडी राजाए पूछ्युं के—"ते वखतनो गर्भ क्यां छे?" साध्वीए कह्युं के—"हे राजा! जेणे आ तमारी पुरी रुंधी छे ते ज तमारो गर्भ छे." ते सांभळी राजा अत्यंत आनंद पाम्यो. पछी राजा पुत्रने मळवा माटे उत्कंठापूर्वक चाल्यो. पिताने आवता सांभळी करकंडु पण पितानी सन्मुख पगे चालतो आव्यो अने पिताना पगमां पड्यो. पिताए तेने बे हाथवडे उभो करी आलिंगन कर्युं. तेना अंगना संगरूपी अमृतवडे राजाए पोतानुं वियोगथी तपेलुं हृदय शांत कर्युं. प्रथम राजाए पुत्रने पोताना उत्संगमां बेसाडी हर्षना अश्रुवडे अभिषेक कर्यो अने पछी सिंहासन पर बेसाडी राज्याभिषेकना जळवडे अभिषेक कर्यो. पछी तेणे कह्युं के—"हे वत्स! क्रमे आवेलुं आ राज्य तारे एवी रीते पाळवुं के जेथी प्रजा मने संभारे नहीं. आ राज्यनी धुरा तने सोंपीने हवे हुं धर्मनी धुरा वहन करीश. बुद्धिमानने वृद्धावस्थाए आम करवुं ज उचित छे." एम कही करकंडुए जेनो दीक्षामहोत्सव कर्यो छे एवा दधिवाहन राजाए सद्गुरुनी पासे चारित्र ग्रहण कर्युं.

हवे प्रतापरूपी दावानळवडे वैरीना यशरूपी वृक्षोने बाळतो करकंडु राजा नीतिथी बन्ने राज्योनुं पालन करवा

लाग्यो ते राजाने स्वभावथी ज गोकुळ उपर घणी प्रीति हती तेथी तेणे घणा गोकुळो एकठां कर्यां हतां एकदा वर्षाऋतुने छेडे कोइएक गोकुळमां राजा गयो अने त्यां गायो, वळदो अने वाछरडा जोवा लाग्यो तेमां तेणे एक उज्वळ कांतिवाळो नानो वाछरडो जोयो ते जाणे हिमालय पर्वतना शिखरपरथी पडती गंगानदीना जळथी नवराव्यो होय तेवो अत्यंत श्वेत वर्णवाळो हतो तेने जोइ तेनापर अत्यंत प्रेम थवाथी राजाए गोवाळने कह्यु के—" आ वाछरडाने एनी मातानु स घळु दूध पाइ देवु, तेने बिलकुल दहोवीज नहीं तेमज ज्यारे ते मोटो थाय त्यारे बीजी गायोनु पण दूध तेने पावु, पण बीजु कांइ तेने खवराववु नहीं " त्यारपछी गोवाळे पण तेज प्रमाणे कर्यु 'राजानी आज्ञानो कोण लोप करे?' अनुक्रमे चद्रनी जेवी कांतिवाळो ते वाछरडो वृद्धि पामी युवावस्थाने पाम्यो. मासनी वृद्धिने लीधे तेना शरीरपर हाडका देखाता नहोतां, तेनु पराक्रम अतुल्य हतु अने शिखरवडे पर्वतनी जेम खाधवडे ते अत्यंत शोभतो हतो, तथा तेनां शींगडा उंचा, गोळ अने अग्रभागे तीक्ष्ण अणीदार हतां तेवा पुष्ट थयेला तेने जोइ आनंद पामतो राजा तेने बीजा वृषभो साथे युद्ध करावतो हतो, परतु तेने कोइपण वृषभ जीती शकतो नहोतो

त्यारपछी राज्यकार्यमां गुंचवायेलो राजा केटलेक काळे तेज गोकुळमां गयो त्यां नाना वाछरडाओथी पण घसातो एक वृद्ध बळद तेना जोवामां आव्यो त्यारे राजाए गोवाळने पूछ्यु के—' पेलो महा बळवान वृषभ क्यां छे ? " गोवाळे कह्यु—" हे स्वामी ! तेज आ वृषभ छे, परतु वृद्ध थवाथी ते आवो थइ गयो छे. " ते सामळी शुभ आशय उत्पन्न थवाथी राजाए विचार कर्यो के—" अहो ! वचनथी न कही शकाय तेवु सर्व पदार्थोनु अनित्यपणु केवु छे ? प्रत्यचाना टंकार

वडे पत्नीओनी जेम जेना हेपारव वडे ज बीजा गर्विष्ठ अने बळवान वृषभो नाशी जता हता, तेना होठ वृद्धपणाने लीधे आज लबडी गया छे, आंखमांथी पाणी झरे छे, पराक्रम नष्ट थयुं छे, अने ते नाना वाछरडाओना संघट्टने पण सहन करे छे. जेनुं रूप जोतां मनुष्योने चंद्रना दर्शनमां पण तेवो आदर थतो नहोतो, तेनुं दर्शन आज विष्ठानी जेम निंद्य लागे छे. तेथी करीने आ संसारमां विक्रम, वय, रूप, प्रभुत्व अने वैभव विगेरे सर्व प्रत्यक्षपणे ज ध्वजाना छेडानी जेम चपळ देखाय छे. आम छतां पण लोको मोहने लीधे यथार्थ तत्त्वने जाणी शकता नथी तेथी तेने स्थिर माने छे; तो हुं ते ज तत्त्वने ग्रहण करी जन्म सफळ करुं." आ प्रमाणे विचार करी तरत ज तेणे राज्य तजी दइ पोते ज मस्तकना केशनो लोच कर्यो, देवताए आपेलो मुनिवेष धारण कर्यो अने ते प्रत्येकबुद्ध करकंडु राजर्षि पृथ्वीपर विचरवा लाग्या.

इति करकंडु नृप कथा.

अथ द्विमुख राजानी कथा.

द्विमुख राजा इन्द्रध्वज जोइने प्रत्येक बुद्ध थया. तेनी कथा आ प्रमाणे.—

पांचाल देशमां कांपिल्य नामनुं नगर छे. तेमां यव नामे राजा हतो. तेने गुणमाला नामनी राणी हती. तेनी साथे भोग भोगवतो राजा काळने व्यतीत करतो हतो. एकदा राजा सभामां बेठो हतो, ते वखते देशांतरथी तेनो एक दूत आव्यो. तेने राजाए पूछयु के—"हे दूत! बीजा राजाओना राज्यमां होय अने मारा राज्य मां न होय एवी कोइ वस्तु तारा जोवामां आवी छे ?" दूते कह्युं–"हे स्वामी! आपना राज्यमां एक चित्रसभा नथी. बीजुं सर्व छे." ते सांभळी राजाए तत्काळ चित्रकारोने बोलावी श्रेष्ठ चित्र-

सभा बनाववा कह्यु. तेओए पण शुभ दिवस जोइ सभा बनाववानी इच्छाथी पृथ्वीनु खात (खोदवु) आरम्यु खोदतां खोदतां पाचमे दिवसे ते पृथ्वीतळमांथी रत्नमय देदीप्यमान एक मुगट प्रगट थयो ते जोइ हर्ष पामेला कारीगरोए ते वृत्तांत राजाने जणाव्यो राजा पण उत्साह सहित त्यां आव्यो अने उत्सवपूर्वक ते मुगट ग्रहण करी कारीगरोने वस्त्रादिक आपी संतुष्ट कर्या पछी तेओए केटलेक काळे ते चित्रसभा संपूर्ण करी ते सभानी भींतोमां मणिओ जडेला होवाथी तेमां विमाननी जेम निरंतर प्रकाश रहेतो हतो. तेमां स्थाने स्थाने मूकेली रत्ननी पुतळीओ देवीओनी जेम शोभती हती, तेमां माणिक्यनां तोरणो इन्द्रधनुष जेवा देखाता हता, पचवर्णना मणिओवडे तेनु तळीयु बांधेलु हतु, त्रण जगतना मनोहर पदार्थो विचित्र प्रकारे तेमां चितरेला हता, सुधर्मा सभा माराथी शु रमणीय छे? एम जाणे गर्व करती होय तेम ते सभा मुगटनी जेवा उंचा शिखरने धारण करती हती, अने उंचा फरकता ध्वजवडे जाणे देवोने पोतानु रूप जोवा माटे बोलावती होय तेम ते जणाती हती आवी सभामां शुभ दिवसे राजाए उत्सव सहित प्रवेश करी सिंहासनपर बेसी ते दिव्य मुकुट पोताना मस्तकपर मूक्यो जेम हारना प्रभावथी रावणना दश मस्तक देखातां हतां तेम आ मुकुटना प्रभावथी राजाना बे मुख देखावा लाग्यां तेथी लोकोए तेनु द्विमुख नाम पाडयु

अनुक्रमे ते द्विमुख राजाने सात पुत्रो थया त्यारपछी गुणमाळा राणीए एकदा विचार कर्यो के—" मारे सात पुत्रो थया, परंतु एक चतुर पुत्री विना मारो जन्म निरर्थक छे श्रेष्ठ पुत्री लक्ष्मीनी जेम मातपिताने सुखकारक थाय छे तेथी पुत्रीनी प्राप्तिने माटे हु कोइ देवनी आराधना करु " ए प्रमाणे विचार करी ते राणीए मदन नामना यक्षनी मानता करी

तेथी तेणीने मंदारवृक्षनी मंजरीना स्वप्नथी सूचित एक सुंदर पुत्री थइ. राजाए मोटा उत्सवपूर्वक तेनो जन्ममहोत्सव कर्यो, मदनयक्षनी मानता पूर्ण करी अने ते पुत्रीनुं मदनमंजरी नाम पाड्युं. अनुक्रमे नंदनवनमां कल्पवल्लीनी जेम वृद्धि पामती ते कन्या जगतना मनने हरण करनार पवित्र रूपवाळुं यौवन पामी. आरिसादिकमां तेनुं प्रतिबिंब पडवाथी तेनी साथे ज मात्र तेना रूपनुं सदृशपणुं देखातुं हतुं, बीजे कोइ ठेकाणे तेना रूपनी सदृशता हती नहीं.

एकदा उज्जयिनी नगरीना स्वामी चंडप्रद्योत राजानो दूत कोइ कार्यने माटे कांपिल्यपुरमां गयो हतो. त्यांथी पाछो अवंतीए जइ तेणे चंडप्रद्योत राजाने कह्युं के—" हे स्वामी ! कांपिल्य देशना राजा पासे एवो श्रेष्ठ मुकुट छे के तेना प्रभावथी तेना बे मुख देखाय छे. " ते सांभळी राजाने ते मुकुट लेवानो लोभ थयो, तेथी तेणे द्विमुख राजा पासे पोतानो एक वाचाळ दूत मोकल्यो. तेणे जइ द्विमुख राजाने कह्युं के—" प्रचंड प्रतापवाळा अमारा चंडप्रद्योत राजा तमने कहे छे के जेनाथी बे मुख देखाय छे एवो जे मुकुटरत्न तमारी पासे छे ते मारे माटे जलदी मोकलो, नहींतो युद्ध करवा तैयार थाओ. घणुं कहेवाथी शुं फळ छे ? " ते सांभळी द्विमुख राजाए कह्युं के—" दूत ! जो चंडप्रद्योत राजा मारी मागेली चीज मने आपे तो हुं पण तेने मुकुट आपुं. " दूते पूछ्युं—' तमारे शुं मागवुं छे ? " द्विमुखे कह्युं—"अनलगिरि नामनो गंधहस्ती, अग्निभीरु नामनो उत्तम रथ, शिवा नामनी राणी अने लोहजंघ नामनो दूत आ चार सारवस्तुओ मने आपे तो हुं मुकुटरत्न आपुं. " ते सांभळी दूते जइ चंडप्रद्योत राजाने ते हकिकत कही. ते सांभळी चंडप्रद्योतनो कोप वायुवडे अग्निनी जेम वधारे देदीप्यमान थयो. तरत ज तेणे प्रयाणने माटे भेरी वगडावी अने चतुरंग सैन्यने एकत्र करी

पृथ्वीने कपावतो चडप्रद्योत राजा युद्ध करवा चाल्यो

गर्जनावडे दिशाओने पूर्ण करता, मदवडे वृष्टिनी जेम पृथ्वीने सींचता अने वीजळीनी जेवा सुवर्णना भूषणोवडे शोभता, आकाशने चिपे मेघघटा होय तेवा तेना सैन्यमा बे लाख हाथीओ हता, वेगवडे वायुनो पण तिरस्कार करता पचास हजार अश्वो तेनी सेनाने शोभावता हता, सर्व प्रकारना आयुधोथी भरेला बे हजार रथो हता तथा वैरीओने विपत्ति आपनारा महा पराक्रमी सात करोड पत्तिओ हता. आ रीते चडप्रद्योत निरतर प्रयाणवडे पाचाल देशनी सीमाए पहोंच्यो चर पुरुषोवडे तेने आवतो सांभळी महा पराक्रमी द्विमुख राजा पण जयनी इच्छाथी पोताना देशनी सीमाए सैन्य सहित गयो बन्ने सैन्यो सामसामा थया, ते वखते चडप्रद्योते पोताना सैन्यमा भेदी न शकाय तेवी गरुडव्यूहनी रचना करी अने द्विमुखे सागरव्यूहनी रचना करी पछी रणसग्रामना वाजिंत्रोना नादवडे उत्साह पामेला बन्ने सैन्योना सुभटोए युद्धनो आरभ कर्यो तेमां केटलाक वीरो परस्पर शस्त्रोना अथडावाथी उत्पन्न थता अग्निना कणीयोवडे दिवसे पण आकाशमां उल्कापातनो देखाव करता हता, केटलाएक हाथनी लघुलाघवी कळाथी एवी रीते बाणो मूकता हता के तेओए ते बाणो भाथामांथी क्यारे लीधा? क्यारे धनुषपर चडाव्या? क्यारे खेंच्या? अने क्यारे मूक्या? ते कोइना जाणवामा आवतु नहोतु, केटलाएक वादळाओ वीजळीवडे पर्वतना शिखरोने भेदे तेम तीक्ष्ण बाणोवडे हाथीओना कुभस्थळोने भेदता हता, केटलाक उत्तम सुभटो पोतानां शरीर भेदाय छतां पण युद्धना आवेशमां व्यग्र होवाथी घातनी पीडाने जाणता पण नहोता, केटलाक दडवडे, केटलाक मुद्‌गरवडे, केटलाक शल्यवडे अने केटलाक शक्तिवडे शत्रुओने प्रहार करता हता आ रीते

काळरात्रिना जेवुं भयंकर युद्ध थवा लाग्युं. तेमां मुकुटना प्रभावथी द्विमुख राजा जीती शकायो नहीं. तेना सैन्ये चंडप्रद्योतनुं सैन्य नसाडयुं अने ते जोइ चंडप्रद्योत पण नासवा लाग्यो, तेने द्विमुख राजाए पकडीने बांधी लीधो. पछी तेने साथे लइ सैन्य सहित द्विमुख राजाए उत्सवपूर्वक पोताना नगरमां प्रवेश कर्यो. पछी प्रद्योतना पगमां तेणे निबिड बेडी नंखावी. 'लोभथी महापुरुष कइ कइ आपत्तिने नथी पामता ?' त्यारपछी "दैवथी दुर्दशा पाम्या छतां आ राजाने वधारे खेद न थाओ" एम धारी द्विमुख राजा तेने बंधनमुक्त करी स्नान, भोजन विगेरेवडे सुखी स्थितिमां राखतो हतो. प्रद्योत राजा पण हमेशां राजसभामां जतो हतो, तेने द्विमुख राजा आदरपूर्वक पोताना अर्ध आसनपर बेसाडतो हतो.

एकदा द्विमुख राजानी मदनमंजरी नामनी पुत्रीने जोइ प्रद्योत राजा तेनापर अति अनुराग थवाथी व्याकुळ थयो. ते ज मृगनेत्रानुं ध्यान करवाथी जाणे इर्ष्यालु थइ होय तेम निद्रा तो तेनी पासे आवी रात आवी ज नहीं, कामना उन्मादथी उत्पन्न थयेला चिंतारूपी दाहज्वरथी पीडा पामतो ते पुष्पनी शय्यामां सुतो हतो तोपण जरापण स्वस्थता के शांति पाम्यो नहीं. ए स्थितिमां वर्ष जेवी मोटी थइ पडेली रात्रिने महाकष्टवडे तेणे निर्गमन करी. प्रातःकाळे प्रद्योत राजा राजसभामां गयो, तेने उद्वेगवाळो जोइ द्विमुख राजाए पूछयुं के—"हे राजा ! शुं आजे तमारा शरीरे कांइ रोगनी पीडा उत्पन्न थइ छे ? अन्यथा हेमंत ऋतुमां कमळनी जेम तमारुं मुख म्लान केम देखाय छे ?" आ प्रमाणे पूछया छतां प्रद्योत राजाए कांइ पण उत्तर आप्यो नहीं, त्यारे अति व्याकुळ थइने द्विमुख राजाए तेने आग्रहथी पूछयुं के—"हे राजा ! जवाब आपो, जे दुःख थतुं होय, ते कहो. बोल्या विना तेनो प्रतिकार—उपाय शी रीते थशे ?" ते सांभळी

दीर्घ नि श्वास मूकी लज्जानो त्याग करी चडप्रद्योत राजाए कह्यु के—" हे राजा ! मने कोइ पण प्रकारनो व्याधि बाधा करतो नथी परतु कामदेव मने पीडा करे छे, तेथी करीने जो मारा कल्याणने तमे इच्छता हो तो मने तमारी मदन मजरी पुत्री आपो, अन्यथा हु अग्निमा प्रवेश करीश " ते सांभळी द्विमुख राजाए पोतानी पुत्री मोटा उत्सवपूर्वक प्रद्योत राजा साथे परणावी प्रद्योत पण तेणीने पामीने पोताना आत्माने धन्य मानवा लाग्यो त्यारपछी केटलाक दिवसो सुधी प्रद्योत राजाने आदर सत्कार पूर्वक त्यां ज राखी, पछी हाथी अश्व विगेरे पहेरामणीमां आपी द्विमुख राजाए तेने रजा आपी, एटले प्रद्योत राजा पण हर्षथी पोतानी नगरीमां गयो

एकदा इन्द्रमहोत्सव आववाथी द्विमुख राजाए पुरजनोने इन्द्रध्वज स्थापन करवा कह्यु त्यारे नागरिकजनोए एक मनोहर स्तम उपर श्रेष्ठ वस्त्र वींटयु, तेने छेडे सुदर वस्त्रनो ध्वज बांध्यो, ते स्तभने चोतरफ नानी नानी ध्वजाओ सहित घुघरीओनी माळाथी शणगार्यो, भमराओना गुजारववाळी पुष्पनी माळाओवडे अने रत्न तथा मोतीनी माळाओवडे तेने सुशोभित कर्यो अने वाजित्रना नादपूर्वक शुभ मुहूर्ते ते ध्वजस्तभ शहेरना मध्यमां उभो कर्यो (खोड्यो) पछी शक्ति प्रमाणे लोकोए पुष्प, फळ विगेरेवडे तेनी पूजा करी ते ध्वज पासे केटलाएक सुदर स्वरे गायन गावा लाग्या, केटलाक नृत्य करवा लाग्या, केटलाक वाजित्र वगाडवा लाग्या, केटलाएक कल्पवृक्षनी जेम याचकोने दान आपवा लाग्या तथा केटलाएक परस्पर कपूरमिश्रित केसरना जळनी पीचकारी नाखवा पूर्वक सुगधि चूर्ण-गुलाल उडाडवा लाग्या आ प्रमाणे प्रतिदिन महोत्सव करवा पूर्वक सातमे दिवसे पूर्णिमानो दिवस आव्यो एटले ते दिवसे द्विमुख राजाए पण मोटा वैभवबडे ते ध्वजनी पूजा

करी. पछी उत्सव समाप्त थयो त्यारे तरतज पुरजनोए ते स्तंभ उपरथी पोतपोतानां वस्त्र आभूषणो विगेरे सर्व लइ लीधां अने मात्र काष्ठरूपे ज रहेवा दइ तेने नीचे पाडी दीधो. बीजे दिवसे बाळकोए तेना पर बेसी विष्ठा मूत्र करी तेने अशुचि करी नांख्यो, अने तेनापर चडीने क्रीडा करवा लाग्या. ते दिवसे बहार फरवा नीकळेला द्विमुख राजाए ते स्तंभ तेवी अवस्थामां जोइ वैराग्य पामी विचार कर्यो के—" जेनी गइ काले ज सर्व लोको पूजा करता हता, ते ज महास्तंभ आजे आवी विडंबना पामे छे. तेथी सर्व पदार्थोनो वैभव क्षणिक ज देखाय छे. नदीना पूरनी जेम जे संपत्ति शीघ्रपणे आवे छे अने शीघ्रपणे पाछी जती रहे छे तेवी कुलटा स्त्रीनी जेवी संपत्तिने विषे कयो डाह्यो पुरुष राग करे ? कोइ न ज करे. माटे आखर विडंबनावाळी आ राज्यसंपत्तिनो त्याग करी मोक्षसुखने आपनारी शमता रूपी साम्राज्यलक्ष्मीनो हुं आश्रय करुं. " इत्यादिक विचार करी प्रत्येकबुद्ध थयेला ते द्विमुख राजा पोते ज मस्तकना केशनो लोच करी देवताए आपेलो मुनिवेष धारण करी पृथ्वीपर विचरवा लाग्या. इति द्विमुखनृप कथा.

अथ नमिराजानी कथा.

हवे कंकणना शब्दथी प्रतिबोध पामेला त्रीजा प्रत्येकबुद्ध महात्मा नमिराजानी कथा कहे छे.—आज भरतक्षेत्रमां माळव देशमां स्वर्गने पण दासरूप करनार सुदर्शन नामनुं नगर छे, तेमां शत्रुने त्रास पमाडनार मणिरथ नामनो राजा हतो. तेनो नानो भाइ युगबाहु नामे युवराज हतो. ते युगबाहुने मदनरेखा नामनी प्रिया हती. ते रूपवडे रतिने पण जीतनारी हती, जिनवाणीरूपी अमृतनुं पान करवाथी तेनुं अज्ञानरूपी विष नाश पाम्युं हतुं अने तेनुं शीलव्रत पर्वतनी

रेखा जेवु निश्चळ हतु तेणीने एक चद्रयशा नामनो चद्रनी जेम आनद आपनार पुत्र थयो हतो एकदा मणिरथ राजा नाना भाइनी प्रिया मदनरेखाने जोइ कामदेवना बाणोवडे व्यथा पामवाथी विचार करवा लाग्यो के—" जो आनी साथे हु भोग न भोगवु तो मारो जन्म अवकेशी वृक्षनी जेम निष्फळ छे परतु मारापर तेनो राग थया विना तेनी साथे सगम शी रीते थाय ? एक पक्षनी प्रीतिथी कामीजनोनु इच्छित सिद्ध थतु नथी तेथी आने वश करवानो उपाय हु करु पछीथी तेनो भाव जाणी उचित हशे तेम करीश " आ प्रमाणे विचार करी ते कुबुद्धि दासीद्वारा तांबूल, पुष्प, अलकार अने वस्त्र विगेरे अनेक वस्तुओ तेने मोकलवा लाग्यो ते जोइ आ तो जेठनो प्रसाद छे एम धारी सरल मनवाळी मदनरेखा पण ते वस्तुओ लेवा लागी

एकदा एकांत मळवाथी राजाए पोते ज मदनरेखाने कह्यु—" हे सुदरी ! तारु स्वरूप जोइने हु तारामां आसक्त थयो छु, तेथी जो तु मने पुरुष तरीके अगीकार करे तो हु तने राज्यलक्ष्मीनी स्वामिनी करु " ते सांभळी सती मदनरेखा बोली के—" तमो स्त्री के नपुसक नथी, स्वभावथी ज तमे पुरुष छो, तो तमने पुरुष तरीके हु शामाटे अगीकार न करु ? तथा तमारा लघु भाइ युवराजनी हु पत्नी छु, तेथी राज्यलक्ष्मी तो मारे स्वाधीन ज छे, ते बाबतनो मने लोभ बताव्यो छो ते निष्फळ छे वळी सत्पुरुषो मृत्युने सुखेथी अगीकार करे छे, परतु बन्ने लोकमा अहित करनारु कार्य कदी करता नथी बीजाना एठा अन्ननी जेम सत्पुरुषो सामान्य परस्त्रीने पण इच्छता नथी, तो पुत्रीतुल्य नाना भाइनी वधूने तो कोण ज इच्छे ? परस्त्री साथे रमणनी इच्छा मात्र पण रावणनी जेम दुःखदायक छे, तो हे महाराज ! तेवी इच्छानो त्याग करो " आ

प्रमाणे मदनरेखानुं वचन सांभळी दुष्टबुद्धिना कुवा समान राजाए मनमां विचार कर्यो के—" ज्यांसुधी युगबाहु जीवतो हशे त्यांसुधी आ मने इच्छशे नहीं, माटे विश्वासवडे तेने हणीने पछी आने बलात्कारे पण हुं कबजे करीश. आना संगमां अंतराय करनार भाइ पण शत्रुरूप छे." आ प्रमाणे विचार करीने ते पापी राजा नाना भाइना छिद्र जोवा लाग्यो. 'कामरूपी भूतना आवेशवाळा मनुष्यो स्नेहरूपी वस्त्रनो तरतज त्याग करे छे.' मदनरेखाए आ वात कांइपण युगबाहुने करी नहीं, अने " मारी वाणीथी राजा पोतना दुष्टभावथी निवृत्ति पाम्यो छे " एम तेणीए पोताना मनमां धारी लीधुं.

एकदा मदनरेखाए स्वप्नमां चंद्र जोयो. ते तेणीए प्रातःकाळे युगबाहुने कह्युं. त्यारे ते बोल्यो के—" हे प्रिया ! चंद्रनी जेम विश्वने आनंद पमाडनार पुत्र तने थशे." ते सांभळी मनमां आनंद पामती तेणीए पुत्रनो गर्भ धारण कर्यो. अनुक्रमे गर्भ वधतां जिनेश्वरनी पूजा करवानो अने साधु पासे कथा सांभळवानो तेणीने दोहद थयो. ते दोहद युगबाहुए पूर्ण कर्यो तेथी ते गर्भ सुखे करीने वृद्धि पामवा लाग्यो.

एकदा रागीजनोने प्रिय एवो वसंत ऋतु आव्यो. ते वखते युगबाहु प्रिया सहित उपवनमां गयो. त्यां विविध क्रीडाओवडे दिवस निर्गमन करी रात्रिए पण प्रिया सहित ते कदलीगृहमां ज सुतो. ते वखते मणिरथ राजाए विचार्युं के—" मारो नानो भाइ आजे थोडा परिवार सहित नगर बहार उद्यानमां रह्यो छे, तेथी तेने हणीने हुं मारा मनोरथो पूर्ण करुं." एम विचारी खड्ग लइ ते उद्यानमां गयो. त्यां पहेरेगीरोने तेणे पूछयुं के—" युगबाहु क्यां छे ?" तेओ बोल्या के—" कदलीगृहमां छे." ते सांभळी " वनमां रहेला मारा भाइने कांइपण उपद्रव न थाओ एम धारी हुं तेनी संभाळ

लेवा अहीं आव्यो छु " एम बोलतो ते मणिरथ राजा कदलीगृहमा पेठो तेने जोइ युगबाहुए एकदम उठी मोटा भाइने प्रणाम कर्या तेने राजाए कह्यु के—" हे भाइ ! रात्रिए अहीं रहेवु योग्य नथी माटे नगरमां चालो " ते सांभळी " पितानी जेम मोटा भाइनी आज्ञा उल्लंघन करवी न जोइए " एम विचारी युगबाहु जवा माटे तैयार थवा लाग्यो, तेटलामां पाप अने अपकीर्ति विगेरेनो भय गण्या विना ज ते दुष्टमतिवाळा राजाए ते विश्वासु नाना भाइनी ग्रीवा उपर खड्गनो प्रहार कर्यो प्रहारनी वेदनाथी युगबाहु पृथ्वीपर पडी गयो, ते जोइ " अन्याय, अन्याय " एम कही तेनी प्रिया पोकार करवा लागी ते सांभळी युगबाहुना सुभटो खड्ग खेंचीने " शु थयु ! शु थयु ? " एम बोलता त्यां आव्या तेमने राजाए कह्यु के—" मारा हाथमाथी प्रमादने लीधे आ खड्ग तेना पर पडी गयु छे, माटे कांइ भय पामशो नहीं " आवु तेनु वचन सांभळी तेओए पण तेनी दुष्टता जाणी एटले तरतज तेओए ते वृत्तांत युगबाहुना पुत्रने जणाव्यो ते पण वैद्योने लइ शोक सहित एकदम उद्यानमां आव्यो, अने पिताना प्रहार उपर उपचार कराववा लाग्यो परंतु घणु लोही नीकळवाथी क्षणवारमां ज युगबाहु चेष्टा रहित थयो अने तेनु शरीर फीकु पडी गयु ते जोइ तेनु मृत्यु समीपे आव्यु जाणी धीरतावाळी मदनरेखा तेना कान पासे बेसी धीमे धीमे कोमळ वचनवडे कहेवा लागी के—" हे धीर ! धीरता धारण करीने तमारु चित्त स्वस्थ राखजो हे बुद्धिमान ! कोइना उपर तमे रोष करशो नहीं पोताना ज कर्मथी प्राप्त थयेलु आ कष्ट तमे सहन करजो कारण के खरी रीते प्राणीने पोतानु कर्म ज अपराधी छे, तेमा बीजा कोइनो दोष नथी शास्त्रमा कह्यु छे के—अन्य भवमां के आ भवमां जे प्राणीए जे कांइ कर्म कर्यु होय ते तेणे ज वेदवानु छे तेमां बीजा तो निमित्त

मात्र ज छे. वळी हे धीर ! आ वखते तमे अरिहंत, सिद्ध, साधु अने जिनोक्त धर्मनुं ज शरण करो, जीवहिंसादिक अढार पापस्थानोनो त्याग करो, हे बुद्धिमान ! परलोकनुं भातुं बांधो, पूर्वे करेलां शल्यनी जेवा दुःख आपनार दुराचारोनी तमे निंदा करो, हे स्वामी ! सर्व प्राणीओ साथे पोतानो अपराध खमावो, अने तेमणे तमारा कांइ अपराध कर्या होय तेने तमे पण खमो–माफ करो. द्वेष पोताना ज अर्थनो नाश करनार छे माटे ते द्वेषनो तमे सर्वथा त्याग करो अने सर्व जीवो मारा मित्र छे एवी भावना भावो. सर्वज्ञ अरिहंतने देवपणे अंगीकार करो, गुणी मुनिओने गुरु तरीके अंगीकार करो अने जिनोक्तधर्मने धर्म तरीके अंगीकार करो. हे महामतिमान ! जीवहिंसा, अनृत, चौर्य, मैथुन अने परिग्रहनो सर्वथा त्रिविध त्रिविधे त्याग करो. धन, स्वजन अने मित्रादिक उपर रागनो अनुबंध करशो नहीं, कारण के तेओ प्राणीओने संसारमां शरण रूप नथी. धर्म ज खरुं धन, खरो मित्र अने खरो बंधु छे एम हृदयमां दृढ विचार करो. कारण के ते धर्म ज प्राणीओने परभवमां सुख आपनार अने दुःख कापनार छे. हे धीर ! अत्यारथी चतुर्विध आहारनो अने सावद्य कर्मनो सर्वथा त्याग करो तथा छेल्ला श्वासोश्वासे शरीरनो पण त्याग करो. वळी जेनुं स्मरण करवाथी पापी जीव पण अवश्य देवलोकमां जाय छे–सद्गति पामे छे ते पंचपरमेष्ठि नमस्कारनुं मनमां स्मरण करो." आ रीते मदनरेखाए उत्तम रीते आराधना करावी, ते सर्व युगबाहुए मस्तकपर हाथ जोडी भावथी अंगीकार करी, पछी क्षणवारमां ते मरण पाम्यो, अने पांचमा देवलोकमां इंद्रनो सामानिक देव थयो. 'अहो धर्मनो केवो महिमा छे ?'

युगबाहुनुं मरण जोइ तेनो पुत्र चंद्रयशा उंचे स्वरे रुदन करवा लाग्यो. ते वखते धीरबुद्धिवाळी मदनरेखाए विचार्युं

के—" लोभनी नेम अनर्थना मूळ रूप आ मारा रूपने धिक्कार छे, के जे रूप जोइ क्षोभ पामेला राजाए पोताना भाइनो पण घात कर्यो हा इति खेदे ! क्षणविनाशी अने असार एवा आ रूपने माटे थइने ते मूढ केवु अकार्य कर्यु ? हवे ते पापी बळात्कारथी पण मारा शीळनो लोप करशे कारण के ते माटे ज तेणे आ अकृत्य कर्यु छे परतु सिंहनी केसरा, सतीनु शील अने शेषनागनो मणि प्राणनो नाश थया अगाउ–तेना जीवता कोइ हरी शकतु नथी तोपण हाल तो हु परदेशमा जइ मारा आत्माना हितने माटे न यत्न करु, नहीं तो ते दुष्ट आ मारा पुत्रनो पण घात करशे " आ प्रमाणे विचार करी ते महासती महा पराक्रमी मध्यरात्रिए न त्यांथी चाली नीकळी ते वखते तेनो पुत्र चद्रयशा विगेरे सर्व शोकातुर हता तेथी कोइए तेने जती जोइ नहीं

मदनरेखा त्याथी नीकळी पूर्व दिशा तरफ चाली अने प्रात काळ थता ते एक मोटा अरण्यमां आवी पहोंची ते अरण्यमा चालता मध्यान्ह समये एक मोटा सरोवर पासे आवी त्या मुख विगेरे धोइ फळोवडे तेणे प्राणवृत्ति करी अने घणु चालवाथी श्रमित थयेली होवाथी ते श्रमने दूर करवा माटे एक कदलीगृहमा साकार अनशन ग्रहण करीने ते सुती अनुक्रमे सायकाळ थता सूर्य अस्त पाम्यो, तेणीना दु खथी ज जाणे होय तेम कमलिनीओ सकोच पामी, सूर्यरूपी सिंहना अभावथी भुवनने विषे अधकार रूपी हाथीओ निरकुश फरवा लाग्या, रात्रि रूपी लताना जाणे पुष्पो होय तेम ताराओ चळकवा लाग्या, रात्रे वियोगी थनारा चक्रवाकना मिथुनो दारुण आक्रद करवा लाग्या अने अधकारवडे ते अरण्य गाढ व्याप्त थयु ते वखते ते महासती रात्रि पडवाथी सावधान थइने जागती रही रात्रिए वाघ, सिंह, सर्प, शियाळ विगेरेना

भयंकर शब्द सांभळी, भय पामती ते नमस्कार मंत्रनुं स्मरण करवा लागी. कारण के ते मंत्र ज सर्व अवस्थामां सहायकारक छे.

अनुक्रमे मध्यरात्रि थतां मार्गना श्रमथी तथा भयथी तेनो गर्भ चलायमान थयो, तेथी तेणीना उदरमां महाव्यथा थवा लागी. केटलोक काळ गया पछी महाकष्टे तेणीए सर्व सुलक्षणवाळा पुत्रने प्रसव्यो अने तेनी स्पर्धाथी ज जाणे होय तेम पूर्व दिशाए बाळ सूर्यने जन्म आप्यो अर्थात् सूर्योदय थयो. ते वखते ते बाळक अने सूर्य ए बेने ज परस्पर उपमा उपमेय पणुं थयुं. पछी युगबाहुनी नामवाळी मुद्रिका (वींटी) ते बाळकने पहेरावी, तेने रत्नकंबळमां वींटी, ते ज कदलीगृहमां तेने मूकी तथा तेना रक्षण माटे पोताना मनने राखी मदनरेखा पासेना सरोवरमां स्नान करवा गइ. त्यां लूगडां धोइ स्नान करवा माटे ते सरोवरमां पेठी. तेटलामां जळहस्तीए वेगथी आवी तेने सुंढवडे माछलीनी जेम पकडी लीलामात्रथी ज तेने दडानी जेम उंचे आकाशमां उछाळी. ते वखते नंदीश्वर द्वीप तरफ जता कोइ युवान विद्याधरे चंद्रिकानी जेवी तेने आकाशमांथी पडती जोइ तरत ज झीली लीधी. पछी ते तेणीने वैताढ्य पर्वतपर लइ गयो. रोती रोती मदनरेखाए तेने कह्युं के—"हे महाभाग्यवान! गइ रात्रिए ज अरण्यमां में एक पुत्र प्रसव्यो छे, तेने कदलीगृहमां मूकी हुं स्नान करवा सरोवरमां गइ हती त्यां जळहस्तीए मने आकाशमां उछाळी अने त्यांथी पडती मने तमे लइने अहीं आव्या छो, तो ते बाळकने कोइ शिकारी पशु मारी नांखशे, अथवा आहारने अभावे पोतानी मेळे ज मरी जशे. तेथी हे सुंदर! ते पुत्र लावी आपवानी मारापर तमे कृपा करो. ते पुत्रने अहीं मारी पासे लावो, अथवा मने ज त्यां लइ जाओ." ते सांभळी विद्याधरे कह्युं—

" जो तु मने भर्ता तरीके अंगीकार करे तो हु सदा दासनी जेम तारी आज्ञामां रहु आ पर्वत उपर गंधार देशमां रत्नावह नामनु नगर छे तेमां धणे श्रेणिनो स्वामी मणिचूड नामनो विद्याधर राजा हतो तेनो कमलावती राणीनी कुक्षिथी उत्पन्न थयेलो हु मणिप्रभ नामनो पुत्र महाविद्यावान अने बळवान छु अनुक्रमे हु युवान थयो त्यारे विरक्त थयेला मारा पिताए मने बन्ने श्रेणिनु राज्य आपी चारण मुनिनी पासे दीक्षा ग्रहण करी छे अनुक्रमे विहार करता ते मारा पिता मुनि अहीं आव्या हता अने आजे ज नंदीश्वर द्वीप उपर यात्रा करवा गया छे हु पण तेमने वांदवा माटे त्यां ज जतो हतो तेवामां मार्गमां तने आकाशथी पडती जोइ में लइ लीधी छे जेम पडवाना उपद्रवथी में तारु रक्षण कर्यु, तेम कामदेवना उपद्रवथी तु पण मारु रक्षण कर वळी मिथिला नगरीनो राजा पद्मरथ वनमां क्रीडा करतो हतो तेने अश्वे हरण करीने ते ज वनमां आण्यो अने पोते पुत्र रहित होवाथी ते तारा पुत्रने लइ गयो छे अने पोतानी नगरीमां जइ पुष्पमाला नामनी पोतानी राणीने आप्यो छे ते राणी पण तेनु पुत्रनी जेम रक्षण करे छे आ वृत्तांत प्रज्ञप्ति विद्याथी हु जाणु छु, ते कदापि अन्यथा होय न नहीं माटे तु प्रसन्न था, शोकनो त्याग कर, युवावस्थाने सफळ कर, अने मने पति करीने सर्व विद्याधरीओनी स्वामिनी था, तथा हे सुंदर नेत्रवाळी ! हु तारामां आसक्त थयो छु, तेथी तु दृष्टिवडे तथा वाणीवडे मारी संभावना कर "

आ प्रमाणे सांभळी सतीए विचार कर्यो के–" अहो ! कर्मनो विपाक केवो छे ! के जेथी बीजा बीजा व्यसनो रूपी अंकुरानी हु पृथ्वी थाउ छु जे शीळनु रक्षण करवा माटे पुत्र, राज्य, परिवार अने धनादिकनो त्याग करी हु नीकळी गइ

तेना ज भंगनुं कारण अहीं पण प्राप्त थयुं. तेथी हुं धारुं छुं के पुण्यरहित प्राणीओनो मोटो पुरुषार्थ पण दुःखने माटे ज थाय छे. अथवा तो विधाता-कर्म प्रतिकूळ होय त्यां पुरुषार्थ शुं करी शके ? आम छतां पण मारे कोइ पण रीते शीळनो भंग तो करवो ज नथी. शुं शेरडी पीलवानुं कष्ट पाम्या छतां पोतानी मधुरतानो त्याग करे छे ? आ विद्याधर कामना उन्मादथी मत्त थयेलो होवाथी कांइ पण समजतो नथी, तेथी आ दुर्बोधने कोइ पण उपायथी हुं बोध करुं. अथवा आने बोध करवाना हेतुथी कांइक काळक्षेप करुं. कारण के अशुभ कार्य प्राप्त थाय त्यारे काळक्षेप करवानुं ज पंडितो वखाणे छे."

आ प्रमाणे विचार करी ते सतीए कयुं के-" हे दक्ष ! मने आजे नंदीश्वर द्वीपे लइ जइ देवोने वंदावो. त्यारपछी हुं तमारुं इष्ट करीश." ते सांभळी ते विद्याधर हर्ष पामी तेणीने नंदीश्वर द्वीपे लइ गयो. त्यां विमानमांथी उतरी ते बन्नेए हर्षथी ऋषभादिक जिनेश्वरोनी पूजा सहित वंदना करी. पछी चार ज्ञानने धारण करनार मणिप्रभना पिता मणिचूड महामुनिने वंदना करी तेमनी पासे ते बन्ने बेठा. ते वखते ज्ञानना उपयोगथी मुनिए मदनरेखानुं चरित्र जाणीने पोताना पुत्र मणिप्रभने समयानुसार तेमणे उपदेश आप्यो के-" ब्रह्मचर्य मोक्षनुं कारण छे अने सर्व संपत्तिने आपनारुं छे, ते सर्व प्राणीओए पोतानी शक्ति प्रमाणे सर्वथी अथवा देशथी पाळवुं जोइए. सर्व कोइ स्त्रीनो त्याग करवो ए सर्वथी ब्रह्मचर्य कहेवाय छे अने परस्त्रीनो त्याग करवो ए देशथी ब्रह्मचर्य कहेवाय छे. तेथी जे मनुष्य समग्र स्त्रीओनो त्याग करवा शक्तिमान न होय, तेणे पण परस्त्रीनो तो अवश्य त्याग करवो जोइए. कारण के तेना सेवनथी नरके ज जवाय छे. परस्त्रीमां आसक्त थयेलो पुरुष क्षणिक सुखने ज जुए छे. परंतु तेना संगथी भविष्यमां उत्पन्न थता अनंत दुःखोने जोतो नथी. जे

परस्त्री सेववाथी सुरतनी इच्छा राखे छे ते मनुष्य विषवल्लीनु फळ खाइने जीववा इच्छे छे तेथी करीने कलकना स्थान रूप, कीर्तिरूपी लताने कापवामां कुहाडी समान अने नरकना मार्गने प्रकाश करवामां दीवीरूप परस्त्रीनो अवश्य त्याग करवो " आ प्रमाणे पिता-मुनिनी देशना सांमळी प्रतिबोध पामेला मणिप्रभे मदनरेखाने खमावीने कह्यु के-" हे भद्रे ! तु मारी बहेन छे हु तारु शु इष्ट करु ? ते तु कहे " त्यारे ते प्रसन्न थइने बोली के-" हे भाइ ! आ तीर्थनु दर्शन कराववाथी तमे मारु सर्व इष्ट कर्यु छे, तेथी वधारे शु इष्ट होय ?" एम कही मदनरेखाए मुनिने कह्यु के-" हे प्रभु ! कृपा करीने मारा नाना पुत्रनु वृत्तांत कहो के ते हाल क्या छे ?" मुनिए कह्यु के-" हे भद्रे ! सावधान थइने सांभळ —

आ ज जबूद्वीपमां पूर्व महाविदेह क्षेत्रमा पुष्कलावती नामनी विजयमा श्रीमणितोरण नामनु पुर छे तेमां अमितयशा नामे चक्रवर्ती राजा हतो तेने पुष्पवती नामनी प्रिया हती तेमने पुष्पशिख अने रत्नशिख नामना बे पुत्रो थया हता ते बन्ने भाइओ युवावस्थामा राज्यने पामी चोराशी लाख पूर्व सुधी राज्यनु पालन करी पछी ससारपरना वैराग्यने लीधे चारण मुनि पासे दीक्षा लइ सोळ लाख पूर्व सुधी चारित्रनु परिपालन करी अच्युत देवलोकमां इद्रना सामानिक देव थया त्यां बावीश सागरोपमनु आयुष्य नवा नवा सुखमां निर्गमन करी त्यांथी चवी ते बन्ने धातकीखडना भरत क्षेत्रमा हरिषेण नामना वासुदेव हता, तेने समुद्रदत्ता नामनी प्रिया हती, तेनी कुक्षिथी पुत्रपणे उत्पन्न थया त्यां पहेलानु नाम सागरदेव अने बीजानु नाम सागरदत्त पाडयु त्यां ते बन्ने भाइओए दृढसुव्रत नामना गुरु पासे चारित्र ग्रहण कर्यु चारित्र लीधा पछी त्रीजे ज दिवसे तेओ शुभ ध्यानमां रह्या हता, तेवामां तेमनापर अकस्मात् वीजळी पड-

वाथी तेओ काळधर्म पामी महाशुक्र नामना देवलोकमां सत्तर सागरोपमना आयुष्यवाळा देव थया. एकदा बावीशमा तीर्थंकर श्री नेमिनाथने केवळज्ञान थयुं ते वखते तेनो महोत्सव करवा माटे ते देवो गया अने तेमणे प्रभुने पूछयुं के—" हे स्वामी ! अहींथी चवीने अमो क्यां उत्पन्न थशुं ?" स्वामी बोल्या के—" आज भरतक्षेत्रमां मिथिला नामनी नगरी छे, तेमां जयसेन नामनो राजा थशे. तेना पुत्रपणे तमारामांथी एक थशे अने बीजो सुदर्शन नगरमां युगबाहुनो पुत्र थशे. परंतु तत्त्वथकी तमे त्यां पिता पुत्र थशो." आ प्रमाणे जिनेश्वरनुं वचन सांभळी तेओ स्वर्गे गया. त्यांथी प्रथम एक देव चव्यो. ते विदेह देशमां मिथिला नगरीना राजा जयसेननी पट्टराणी वनमाळानी कुक्षिमां उत्पन्न थयो. तेनुं नाम पद्मरथ पाडयुं. ते युवान थयो त्यारे जयसेन राजाए वैराग्य पामी पद्मरथने राज्य सोंपी दीक्षा ग्रहण करी. अत्यारे ते महा पराक्रमी पद्मरथ राजा राज्य करे छे. हे भद्रे ! त्यारपछी ते बीजो देव चवी तारो पुत्र थयो. तेने तुं कदलीगृहमां मूकी सरोवरमां स्नान करवा गइ, तेटलामां अश्वथी हरण करायेलो पद्मरथ राजा त्यां आव्यो. भमतां भमतां ते पुत्रने जोइ पूर्वना स्नेहने लीधे ते अत्यंत आनंद पाम्यो. तेटलामां तेनुं सैन्य पण आवी पहोंच्युं. पछी ते पुत्रने लइ ते राजा पोतानी नगरीमां गयो, अने पोतानी प्रिया पुष्पमाळाने ते पुत्र सोंपी तेनो जन्ममहोत्सव कर्यो. हे भद्रे ! ते तारो पुत्र त्यां सुखे सुखे वृद्धि पामे छे."

आ प्रमाणे मुनि कहेता हता तेटलामां मणिना स्तंभोथी विभूषित, घुघुरीओनी माळावडे शब्द करतुं, तेजवडे सूर्यनो तिरस्कार करतुं, तोरणोवडे शोभित, नक्षत्रोनी श्रेणिनी जेम लटकती मोतीनी माळाओवडे देदीप्यमान, उंचा शिखरवाळुं

अने वाजिंत्रना नादथी दिशाओने पूर्ण करतु एक मनोहर विमान आकाशमांथी त्यां उतर्युं तेमांथी महा तेजस्वी, भूषणोथी भूषित अने देवीओना जय जय शब्दथी आनंद पामतो एक देव नीचे उतर्यो तेणे प्रथम मदनरेखाने त्रण प्रदक्षिणापूर्वक नमस्कार कर्या अने पछी मुनिने नमी योग्य स्थाने ते बेठो आ रीते वंदनानो अयोग्य क्रम जोइ मणिप्रभ मनमां खेद पामी बोल्यो के-" हे देव ! आ जगतमां देवोए अने राजाओए नीति प्रवर्तावी छे, ते नीतिनो जो तेओ ज लोप करे तो बीजाने शु कहेवु ? हे देव ! समग्र साधुगुणोथी सहित अने सर्वथा दोषोथी रहित आ मुनिने मूकीने प्रथम आ स्त्रीने तमे केम नमन कर्युं ? " ते सांभळी देवे कह्यु के-" हे खेचर ! तमे जे कह्यु ते सत्य छे, परंतु आम करवानु कारण सांभळो.—सुदर्शन नामना नगरमां मणिरथ नामे राजा हतो तेणे पोताना नाना भाइनी वहु उपरना रागने लइने वसंतऋतुमां उद्यानमां रहेला पोताना नाना भाइ युगबाहुने खड्गवडे मारी नाख्यो ते वखते कंठमां रहेला प्राणवाळा युगबाहुने आ मदनरेखाए जैनधर्म पमाडी निर्यामणा करावी हती, तेना प्रभावथी ते युगबाहु मरीने ब्रह्मदेवलोकमां दश सागरोपमना आयुष्यवाळो इंद्रनो सामानिक देव थयो छे, ते ज हु आ पुण्यवतीना दर्शन करवा अहीं आव्यो छु आ बुद्धिशाळीए मने समकित सहित जिनधर्म पमाड्यो छे तेथी ए मारी धर्मगुरु छे, तेथी ज में तेने प्रथम नमस्कार कर्यो छे केमके शास्त्रमां कह्यु छे के—" साधु अथवा गृहस्थी जे कोइए जेने शुद्ध धर्ममां स्थापन कर्यो होय, ते ज धर्म पमाडवाथी तेनो धर्मगुरु छे "

आ प्रमाणे सांभळी खेचरे मनमां विचार कर्यो के-" अहो ! जैनधर्मनो प्रभाव आ जगतमां अद्भुत छे, के जे क्षण मात्र पण सेवन करवाथी अनुपम सुख आपे छे " पछी त्यां आवेला देवे मदनरेखाने कह्यु के-" हे भद्रे ! तारु शु

वांछित हुं करुं ?" ते बोली—"हे देव ! तराथी वांछित करवामां तमे शक्तिमान नथी. कारण के जन्म, जरा, मरण अने रोगादिकथी रहित थइ मोक्षनुं सुख मने वांछित छे. ते तो बीजो कोइ करी शकतो नथी, मात्र पोताना उद्यमथी ज साधी शकाय छे. तथापि हे देव ! मने मिथिलानगरीमां मूको, के जेथी त्यां पुत्रनुं मुख जोइने पछी मारा परलोकनुं हित करुं." ते सांभळी तरत ज ते देवे तेणीने मिथिलानगरीमां मूकी. ते नगरी मल्लिनाथ अने नमिनाथ ए बे तीर्थंकरोनां जन्म, दीक्षा अने केवळ ए त्रण कल्याणकोनुं स्थान छे. त्यां प्रथम जिनेश्वरोने नमस्कार करी ते मदनरेखा अने देव बन्ने साध्वीने उपाश्रये गया अने साध्वीओने वंदना करी तेमनी पासे बेठा. तेमने मुख्य साध्वीए उपदेश आप्यो के—"मनुष्यजन्म पामीने धर्म तथा अधर्मनो विपाक जाणी उत्तम पुरुषे धर्म करवो योग्य छे. प्राणीओने धन, शरीर, बंधुओ विगेरे सर्व नाश पामे छे, परंतु एक जैनधर्म कदापि नाश पामतो नथी." इत्यादिक देशना सांभळ्या पछी देवे मदनरेखाने कह्युं के—"हे भद्रे ! चाल. आपणे पुत्रनुं मुख जोवा माटे राजमंदिरमां जइए." त्यारे ते बोली के—"दुःखना समूहने आपनार एवा ते प्रेमे करीने मारे सर्युं. भवमां भ्रमण करता प्राणीओने कोण कोना बंधु के अबंधु नथी थया ? तेथी हुं तो हमणां अहीं ज दीक्षा लइश, तमे तमारुं इच्छित करो." ते सांभळी देव साध्वीओने तथा मदनरेखाने नमी स्वर्गे गयो. पछी तरत ज बुद्धिशाळी मदनरेखाए ते साध्वीनी पासे दीक्षा ग्रहण करी. तेणीनुं नाम सुव्रता राखवामां आव्युं. पछी ते दुस्तप तप आचरवा लागी.

अहीं पेला मदनरेखाना बाळकना प्रभावथी सर्व शत्रु राजाओ पण पद्मरथ राजाने नमवा लाग्या. ते जोइ प्रसन्न थयेला

राजाए महोत्सवपूर्वक तेनु नमि नाम पाड्यु पांच समितिवडे साधुधर्मनी जेम ते नमिकुमार पांच धात्रीओवडे पालन करा तो वृद्धि पामवा लाग्यो ते आठ वर्षनो थयो त्यारे महोत्सवपूर्वक कळा शीखवा माटे तेने कळाचार्य पासे राजा लइ गया ते बुद्धिमान कुमार अनुक्रमे कळाचार्ये एक ज वार बतावेली सर्व कळाओ शीखी गयो अनुक्रमे लावण्यरूपी जळना समुद्ररूप ते कुमार युवावस्था पाम्यो, ते वखते देवीओने पण कामना करवा लायक तेनु स्वरूप थयु पछी पद्मरथ राजाए इक्ष्वाकु वशनी एक हजार ने आठ कन्याओ तेने परणावी देवीओनी साथे इद्रनी जेम ते स्त्रीओ साथे विलाससुख भोगवतां तेणे केटलोक काळ निर्गमन कर्यो एकदा नमिने राज्यपर बेसाडी पद्मरथ राजा दीक्षा लइ अनुक्रमे मोक्षपद पाम्या त्यारपछी नमिराजा एवी रीते न्यायपूर्वक राज्यनु पालन करवा लाग्या के जेथी अन्याय एवो शब्द पण अर्थरहित थयाथी पृथ्वीपर रह्यो नहीं

अहीं जे रात्रिए मणिरथ राजाए पोताना भाइ युगबाहुने मार्यो, ते ज रात्रिमां सर्पना डशथी मरीने ते चोथी नरके गयो तेथी तेना राज्यपर मत्री विगेरेए युगबाहुना पुत्र चद्रयशाने स्थापन करी ते बन्ने भाइओनो एक साथे ज देहसस्कार कर्यो त्यारपछी चद्रयशा राजा नीतिपूर्वक पितानी जेम प्रजानु पालन करवा लाग्यो

एकदा नमिराजाना राज्यनो सारभूत श्वेत पट्टहस्ती उन्मत्त थइ बधनस्तभने उखेडी विंध्याचळ तरफ चाल्यो मार्गमा सुदर्शनपुरनी पासे थइने जता ते हाथीने चद्रयशाना सेवकोए जोयो तेथी तेओए राजाने कह्यु के-" कोइ श्वेत हस्ती जाय छे " ते सामळी राजाए चिरकाळथी भ्रमण करी थाकी गयेला तेने शीघ्र वश करी पोताना पुरमां प्रवेश कराव्यो आ

वात चरपुरुषो पासेथी जाणी नमिराजाए ते हस्ती पाछो मागवा माटे पोतानो दूत चंद्रयशा पासे मोकल्यो. ते दूते जइ चंद्रयशा राजाने कह्युं के–" हे राजा ! अमारा नमिराजा मारा मुखवडे तमने कहे छे के–तमे जे श्वेत हस्ती ग्रहण कर्यो छे, ते मारो छे माटे तेने जलदी मोकली आपो. केमके पारकी वस्तु स्थिर थइने रही शकती नथी." ते सांभळी चंद्रयशाए कह्युं के–" हे दूत ! नमिए आ शुं कह्युं ? एम माग्या रत्न कोइ आपतुं ज नथी, तेम ज ते रत्न कोइना नामना चिन्हवाळा होता नथी. परंतु जे बळवान होय ते ज ते रत्न ग्रहण करे छे. कारण के आ पृथ्वी वीरपुरुषने भोगववा लायक ज छे." आ प्रमाणेनां चंद्रयशानां वचनो दूते नमिराजाने जइ कह्यां. ते सांभळी क्रोध पामेला नमिराजाए तरत ज रणयात्रानी भेरी वगडावी अने ते सैन्य एकठुं करी अवंती देश तरफ चाल्यो. तेने आवतो सांभळी चंद्रयशा राजा पण तेनी सन्मुख जवा तैयार थयो. परंतु ज्ञानी पुरुषोनी जेम विरुद्ध शकुनोए तेने जतो अटकाव्यो. ते वखते प्रधानोए तेने कह्युं के–" हे स्वामी ! हाल तो पुरना दरवाजा बंध करी सावचेतीथी रहो. पछी जेम योग्य जणाशे तेम करशुं." ते सांभळी चंद्रयशाए तेम कर्युं अने नमिए आवी सैन्यवडे तेनुं पुर रुंधी लीधुं.

आ वात सुव्रता आर्याए सांभळी त्यारे तेणे विचार कर्यो के–" आ बन्ने भाइओ फोगट मनुष्योनो क्षय करवाथी नरकमां जशे. तेथी तेमने हुं बोध करुं." एम विचारी महत्तरा साध्वीनी रजा लइ बीजी साध्वीओने साथे लइ नमिराजा पासे आवी. तेणीने नमस्कार करी आसन आपी नमिराजा नीचे पृथ्वीपर बेठो. पछी ते आर्याए धर्मोपदेश आपी तेने कह्युं के–"हे राजा ! राज्यलक्ष्मी असार छे, भोगो अति दारुण छे अने पापीओनी गति निरंतर दुःखदायक नरकमां ज थाय

छे तेथी आ युद्धनो आरंभ मूकी दो वळी मोटा भाइनी साथे युद्ध करवु शु योग्य छे ?" ते सांभळी नमिए पूछ्यु के— "आ राजा मारा मोटा भाइ शी रीते थाय ?" त्यारे साध्वीए तेने पोतानु सर्व वृत्तांत कह्यु तो पण नमिराजाए अहंकारने लीधे युद्धनो आग्रह छोड्यो नही त्यारे ते साध्वी पुरमां प्रवेश करी चंद्रयशा पासे गइ ते राजाए पोतानी माताने ओळखी, तेथी ते अश्रु सहित माताने नम्यो पछी माताने आसन आपी पोते पृथ्वीपर बेठो ते वखते अंत पुरना सर्व जनोए आवी अश्रु सहित तेणीने नमस्कार कर्या पछी चंद्रयशाए गद्गद स्वरे माताने पूछ्यु के—"हे माता ! आ दुष्कर व्रत तमे शा माटे अंगीकार कर्यु ?" साध्वीए पोतानु सर्व वृत्तांत कह्यु त्यारे तेणे पूछ्यु के—"ते मारो सहोदर भाइ क्यां छे ?" साध्वीए कह्यु—"जेना वडे तु रुधायो छे तेज तारो नानो भाइ छे." ते सांभळी राजा अत्यंत आनंद पाम्यो तरतज ते भाइने जोवानी उत्कंठाथी तेनी पासे चाल्यो. तेने आवतो सांभळी नमिराजा पण तेनी सन्मुख जइ तेना पगमां पड्या तेने चंद्रयशा राजाए बे हाथवडे उभा करी गाढ आलिंगन दइ आनंदपूर्वक मोटा उत्सववडे पुरप्रवेश कराव्यो अने भाइना समागमथी तेणे पोतानो जन्म कृतार्थ मान्यो. पछी चंद्रयशा राजा नमिने ज पोताना राज्यपर स्थापन करी पोते दीक्षा लइ पृथ्वीपर विचरवा लाग्या

नमिराजाए चिरकाळ सुधी न्यायथी वंश्रे राज्यनु पालन कर्यु त्यारपछी एकदा तेना शरीरमां अति दु सह दाहज्वर उत्पन्न थयो ते व्याधिथी तेने काइपण चेन पडयु नहीं वैद्योए तेना घणा घणा उपायो कर्या, परतु ते सर्व मूर्खने विषे हितशिक्षानी जेम निष्फळ गया चिकित्सा करी करीने थाकी गयेला वैद्योए असाध्य व्याधि कहीने तेनो त्याग कर्यो,

तेथी राहु जेम चंद्रने पीडे तेम व्याधिए राजाने घणी पीडा उपजाववा मांडी. छेवट चंदनना रसथी राजाने कांइक शांति जणाती हती तेथी तेनी राणीओ पोते चंदन घसवा लागी. परंतु तेमणे हाथमां घणा कंकणो पहेरेला होवाथी तेना खखडाटनो शब्द रोगी राजाना कानने अति व्यथा करवा लाग्यो. तेथी राजाए कह्युं के—" शोकातुर माणसने जेम मृदंगादिक वाजित्रनो शब्द दुःखदायक थाय छे तेम व्याधिवाळा मने आ कंकणनो शब्द दुःखदायक लागे छे. " ते सांभळी राणीओए पोताना हाथमां मात्र सौभाग्यना चिन्हरूप एक एक कंकण राखी बाकीना सर्व कंकणो क्रमे क्रमे उतारी नांख्या. तेथी चंदन घसती वखते कांइपण शब्द थयो नहीं. त्यारे राजाए कह्युं के—" कंकणनो शब्द संभळातो नथी, तेथी हुं धारुं छुं के प्रमादी थयेली देवीओ हवे चंदन घसती नथी. " ते सांभळी मंत्रीए कह्युं के—हे देव ! सर्व देवीओ चंदन तो घसे ज छे. परंतु तेमना हाथमां एक एक ज कंकण होवाथी तेनो शब्द हवे थतो नथी. " ते सांभळी मोहनो नाश थवाथी राजाने विचार थयो के—"घणाना समागमथी ज दोष उत्पन्न थाय छे, अने एकलामां कांइपण दोष थवानो संभव नथी. घणा कंकणो साथे हतां त्यारे तेनो शब्द थतो हतो; हवे ज्यारे ते एकलां थयां त्यारे तेनो बिलकुल शब्द थतो नथी. तेथी करीने एम सिद्ध थाय छे के—प्राणीओने आ संसारमां समग्र प्रकारनो संग ज दुःखकारक छे अने सर्व संगनो त्याग करी जे एकला रहेवुं ते ज महा आनंदनो हेतु छे. तेथी जो कदाच मारो आ दाह शांत थशे तो हुं तरत ज चारित्र ग्रहण करीश."

आ प्रमाणे विचारी शांत चित्ते राजा सुइ गया अने तरतज निद्रावश थइ गया. ते ज कार्तिक मासनी पूर्णिमानी रात्रिए राजाना पुण्यप्रभावथी छ मासनो दाह तत्काळ शांत थइ गयो. प्रातःकाळनो समय थतां राजाने स्वप्न आव्युं. तेमां

तेणे पोताने मेरुपर्वतना शिखरपर रहेलो जोयो पछी प्रात काळना वाजिंत्रना नादथी राजा जागृत थया, त्यारे तेणे हर्ष पामी विचार्युं के—" अहो ! आजे में उत्तम फळवाळु स्वप्न जोयु छे; परतु आवो पर्वत में कोइ वखत जोयो छे " एम विचारतां तेने जातिस्मरण ज्ञान थयु तेथी जाण्यु के—" पूर्व जन्ममा मनुष्य भवमां हु दीक्षा पाळी देव थयो हतो त्याथी जिनेश्वरना जन्मोत्सवमां हु गयो हतो त्यारे में मेरु पर्वत जोयो हतो तेज पर्वत आने में स्वप्नमां जोयो छे " आ प्रमाणे विचारी मोहजाळनो नाश करी, मस्तकना केशनो लोच करी तथा देवे आपेलो मुनिवेष धारण करी ते नमिराजर्षि पृथ्वीपर विचरवा लाग्या

त्यारपछीनी नमिराजर्षिनी कथा मूलसूत्रमां ज आवे छे तेथी हवे ते मूलसूत्र ज बतावे छे —

चइऊण देवलोगाओ, उववण्णो माणुसम्मि लोगम्मि । उवसंतमोहणिज्जो, सरइ पोराणिअं जाइं ॥ १ ॥

अर्थ—(देवलोगाओ) महाशुक्र नामना देवलोकथी (चइऊण) चवीने (माणुसम्मि लोगम्मि) मनुष्यलोकमा (उववण्णो) उत्पन्न थया—नमिराजा थया. या (उवसंतमोहणिज्जो) जेनु मोहनीय कर्म शांत थयु छे एवा ते नमिराजा (पोराणिअं) पुराणनी एटले पूर्वनी (जाइं) जातिने एटले जन्मने (सरइ) संभारे छे एटले संभारवा लाग्या. सूत्रमां ते काळनी अपेक्षाए वर्तमान काळ लख्यो छे १

त्यारपछी नमिराजाए शु कर्युं ? ते कहे छे —

जाइं सरित्तु भयवं, सह संबुद्धो अणुत्तरे धम्मे । पुत्तं ठवित्तु रज्जे, अभिनिक्खमई नमी राया ॥ २ ॥

अर्थ—(भयवं) धैर्यादिक गुणवाळा भगवान (नमी राया) नमि राजा (जाइं) पूर्वनी जातिने—जन्मने (सरित्तु) स्मरण करीने (अणुत्तरे) सर्वोत्कृष्ट (धम्मे) चारित्रधर्मने विषे (सह) पोतानी मेळे (संबुद्धो) प्रतिबोध पाम्या सता (पुत्तं) पुत्रने (रज्जे) राज्यपर (ठवित्तु) स्थापन करीने (अभिनिक्खमई) प्रव्रज्या ग्रहण करता हवा. २.

नमि राजाए दीक्षा लेती वखते शुं कर्युं ? ते कहे छे.—

सो देवलोगसरिसे, अंतेउरवरगओ वरे भोए । भुंजित्तु नमी राया, बुद्धो भोगे परिच्चयइ ॥ ३ ॥

अर्थ—(अंतेउरवरगओ) श्रेष्ठ एवा अंतःपुरमां रहेला (सो) ते नमि राजा (देवलोगसरिसे) देवलोकनी जेवा एटले स्वर्गमां जे भोगो छे तेनी जेवा (वरे) उत्तम एवा (भोए) भोगोने (भुंजित्तु) भोगवीने (बुद्धो) प्रतिबोध पाम्या सता (नमी राया) नमि राजाए (भोगे) भोगोनो (परिच्चयइ) त्याग कर्यो. बीजी वार भोग शब्द भूलकणा शिष्यने संभारी देवा माटे लख्यो छे. ३.

मिहिलं सपुरजणवयं, बलमोरोहं च परिअणं सव्वं । चिच्चा अभिनिक्खंतो, एगंतमहिट्ठिओ भयवं ॥४॥

अर्थ—(सपुरजणवयं) बीजां नगरो अने जनपद—देश सहित (मिहिलं) मिथिला नगरीने, तथा (बलं) चतुरंग सेनाने तथा (ओरोहं) अवरोध एटले अंतःपुरने (च) तथा (परिअणं) परिवारने—(सव्वं) ए सवन (चिच्चा) तजी

दइने (अभिनिक्खतो) नीकळेला–दीक्षा लीधेला (भयव) भगवान नमिराजर्षिए (एगत) द्रव्यथी एकात एटले निर्जन उद्यानादिक अने भावथी एकांत एटले " हु एकलो ज छुं, मारु कोइ नथी, हू कोइनो नथी " इत्यादिक भावनावडे एक निश्चयनो (अहिट्ठिओ) आश्रय कर्यो ४ ते वखते जे थयु ते कहे छे.—

कोलाहलगब्भूअ, आसी मिंहिलाइ पंव्वयतम्मि ।
तंइया रायरिसिम्मि, नेमिम्मि अंभिनिक्खमतम्मि ॥ ५ ॥

अर्थ—(तइया) ते वखते (पव्वयतम्मि) प्रव्रज्या लीधेला (नमिम्मि) नमि (रायरिसिम्मि) राजर्षि (अभिनिक्खमतम्मि) घर बहार नीकळे सते (मिहिलाइ) मिथिला नगरीने विषे (कोलाहलगब्भूय) कोलाहल थयो छे जेमां एवु घर, आराम, देवकुळ विगेरे सर्व (आसी) थयु अर्थात् बधे कोलाहल थइ रह्यो ५

ते अवसरे जे थयु ते कहे छे —

अंब्भुट्ठिअ रायरिसिं, पंव्वज्जाठाणमुत्तम। सक्को मांहणरूवेण, इंम वयणमव्ववी ॥ ६ ॥

अर्थ—(उत्तम) उत्तम एवा (पव्वज्जाठाण) प्रव्रज्या रूपी गुणोना स्थानने विषे (अब्भुट्ठिय) उद्यमवत थयेला (रायरिसिं) नमि राजर्षि पासे (सक्को) शक्र इद्र (माहणरूवेण) ब्राह्मण रूपे आवीने (इम) आ प्रमाणे (वयण) वचन (अब्ववी) बोल्या ६

शुं बोल्या ? ते कहे छे.—

किं नु भो अज्ज मिहिलाए, कोलाहलगसंकुला । सुच्चंति दारुणा सद्दा, पासाएसु गिहेसु अ ॥ ७ ॥

अर्थ—" (भो) हे मुनि ! (अज्ज) आज (मिहिलाए) मिथिला नगरीमां (पासाएसु) प्रासादोने विषे (गिहेसु अ) घरोने विषे तथा ' च ' शब्द छे तेथी त्रिक, चतुष्क विगेरे मार्गोने विषे (कोलाहलगसंकुला) कोलाहले करीने व्याप्त एवा (दारुणा) भयंकर एटले हृदयने उद्वेग करनारा (सद्दा) शब्दो एटले विलापो (किं नु) शेना (सुच्चंति) संभळाय छे ? " ७.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिरायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ ८ ॥

अर्थ—(एअं) आ (अट्ठं) अर्थने (निसामित्ता) सांभळीने (तओ) त्यारपछी (हेऊकारणचोइओ) तेना हेतु अने कारणोनडे प्रेरणा करायेला (नमिरायरिसी) नमि राजर्षि (देविंदं) देवेंद्र प्रत्ये (इणं) आ प्रमाणेना वचन (अब्बवी) बोल्या. ८.

शुं बोल्या ते कहे छे.—

मिहिलाए चेइए वच्छे, सीअच्छाए मणोरमे । पत्तपुप्फफलोवेए, बहूणं बहुगुणे सया ॥ ९ ॥

वाएण हीरमाणम्मि, चेइअम्मि मणोरमे । दुहिआ असरणा अत्ता, एए कंदंति भो खगा ॥१०॥

अर्थ—" (मिहिलाए) मिथिला नगरीमां (चेइए) चैत्यने विषे एटले उद्यानने विषे (सीअच्छाए) शीतळ छायावाळो, (मणोरमे) मनोरम नामनो अथवा मनोहर (पत्तपुप्फफलोवेए) पत्र, पुष्प अने फळे करीने सहित तथा (सया) सदा (बहूण) घणा पक्षीओने (बहुगुणे) बहु गुणकारी एटले उपकार करनार एवो एक (वच्छे) वृक्ष छे ९ (मणोरमे) मनोहर एवो ते (चेइयम्मि) वृक्ष (वाएण) वायुवडे (हीरमाणम्मि) अहीं तहीं फेंकाते सते-आम तेम बहु डोलवाथी (भो) हे ब्राह्मण! (दुहिआ) दुःखी, (असरणा) शरण रहित अने एज कारण माटे (अत्ता) आर्त एटले पीडित थयेला एवा (एए) आ (खगा) पक्षीओ (कदंति) आक्रंद करे छे " १०

'आने मिथिला नगरीमां आ दारुण शब्दो शेना सम्भळाय छे?' एम जे इंद्रे स्वजनोना आक्रंदने अंगे पूछ्युं हतुं तेना उत्तरमां पक्षीओना आक्रंद जेवो ज ते शब्द छे, स्वजनो पक्षीओ जेवा छे अने आत्मा वृक्ष समान छे कारण के तत्त्वथी विचारीए तो जीवोने अल्पकाळनो ज संयोग होय छे अने त्यारपछी ते जीवो पोतपोतानी गतिमां चाल्या जाय छे तेथी आ स्वजनो वृक्षने आश्रित थयेला पक्षीओनी जेवा ज छे ते मारा आत्मारूप वृक्षना हालवा चालवाथी दारुण शब्द करे छे कह्युं छे के—

" यद्वद्द्रुमे महति पक्षिगणा विचित्रा, कृत्वाश्रयं हि निशि यान्ति पुनः प्रभाते।
तद्वज्जगत्यमकृदेव कुटुम्बजीवा, सर्वे समेत्य पुनरेव दिशो भजन्ते ॥ "

" जेम कोइ मोटा वृक्ष उपर विविध प्रकारना पक्षीओना समूहो रात्रिए आश्रय करीने रहे छे, अने प्रातःकाळे उडीने

जता रहे छे, तेम आ जगतमां कुटुंबी तरीके मळेला जीवो सर्व एकठा थइने पछी पोतपोतानुं आयुष्य पूर्ण थये फरीथी जुदी जुदी दिशाओने भजे छे एटले पोतपोताना कर्मथी मेळवेली गतिमां जता रहे छे–चाल्या जाय छे."

हे विप्र! मारा राज्य छोडीने नीकळवाथी आ आक्रंदना शब्दो थाय छे एम जे तमारुं कहेवुं छे ते असत्य छे, कारण के तेओ पोतपोताना कार्यना विनाशने लीधे ज आक्रंद करे छे. कह्युं छे के—

"आत्मार्थं सीदमानः स्वजनपरिजनो रौति हाहारवार्त्तो, भार्या चात्मीयभोगं गृहविभवसुखं स्व वयस्याश्च कार्यम्।
क्रन्दन्त्यन्योऽन्यमन्यास्त्विह हि बहुजनो लोकयात्रानिमित्तं, यो वा यस्माच्च कश्चिन्मृगयति हि गुणं रोदितीष्टः स तस्मै॥"

"पोताने माटे सीदाता स्वजनो अने परिवारना जनो हाहारववडे पीडित थइने रुदन करे छे, भार्या–स्त्री पोताना भोगने माटे तथा घरना वैभवना सुखने माटे रुवे छे, मित्रो पोताना कार्यने माटे परस्पर रुवे छे, अने बीजा घणा लोको लोकयात्रा एटले आजीविकाने निमित्ते रुवे छे. जे कोइ जेनाथी कांइपण गुणनी–लाभनी वांछा राखे छे, ते इष्ट पुरुष तेना विनाशने माटे ज रुवे छे." तेथी करीने तमे कहेला हेतु अने कारण अहीं लागु पडता नथी.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ। तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ ११ ॥

अर्थ—(एअं) आ (अट्ठं) अर्थने (निसामित्ता) सांभळीने (तओ) त्यारपछी (हेऊकारणचोइओ) हेतु अने कारणने विषे प्रेरणा करायेला एवा (देविंदो) देवेन्द्र (नमिं) नमि (रायरिसिं) राजर्षि प्रत्ये (इणं) आ प्रमाणेना वचन (अब्बवी) बोल्या. ११.

एस अग्गी अ वाऊ अ, एअं डज्झइ मंदिर । भयवं अंतेउरं तेण, कीसं ण नावपिक्खह ॥ १२ ॥

अर्थ—(एस) आ (अग्गी अ) अग्नि अने (वाऊ अ) वायु (एअं) आ तमारा (मंदिर) महेलने (डज्झइ) बाळे छे, (तेण) तेथी करीने (भयव) हे भगवान ! (अंतेउर) तमारा अंत पुरनी सन्मुख (कीस ण) केम (नावपिक्खह) तमे जोता नथी ? जे जे पोतानु होय तेनु रक्षण करवु जोइए अने आ अंत पुरादिक तमारु छे, माटे तमारे तेनु रक्षण करवु ते योग्य छे १२

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ १३ ॥

अर्थ—(एअ अट्ठ) आ अर्थने (निसामित्ता) सांभळीने (तओ) त्यारपछी (हेऊकारणचोइओ) हेतु अने कारण वडे प्रेरणा करायेला एवा (नमी रायरिसी) नमि राजर्षि (देविंद) देवेंद्र प्रत्ये (इण अब्बवी) आ प्रमाणे बोल्या १३

सुहं वसामो जीवामो, जेसिं मो नत्थि किंचण । मिहिलाए डज्झमाणीए, न मे डज्झइ किंचण ॥ १४ ॥

अर्थ—(सुह) सुखे करीने (वसामो) अमे वसीए छीए अने (जीवामो) जीवीए छीए एटले प्राणोने धारण करीए छीए (जेसिं मो) जे अमारु (किंचण) काइपण वस्तु (नत्थि) नथी तेथी करीने (मिहिलाए) मिथिला नगरी (डज्झमाणीए) बळते सते (मे) मारु (किंचण) कांइपण (न डज्झइ) बळतु नथी कह्यु छे के—

" एकोऽहं न च मे कश्चित्, स्व परो वाऽपि विद्यते । यदेको जायते जन्तु–र्म्रियते चैक एव हि ॥ "

" हुं एकज–एकलो ज छुं, मारे कोइपण पोतानो के पारको नथी. कारणके दरेक प्राणी एकलो ज उत्पन्न थाय छे अने एकलो ज मृत्यु पामे छे. " १४.

एज बाबत विशेष प्रकारे कहे छे.—

चत्तपुत्तकलत्तस्स, निव्वावारस्स भिक्खुणो । पिअं न विज्जए किंचि, अप्पिअं पि न विज्जए ॥१५॥

अर्थ—(चत्तपुत्तकलत्तस्स) त्याग कर्या छे—तजी दीधा छे पुत्र अने स्त्री विगेरेने जेणे एवा तथा (निव्वावारस्स) कृषि आदिक व्यापार रहित एवा (भिक्खुणो) भिक्षुने (किंचि) कांइपण (पिअं) प्रिय एटले प्रीतिकारक (न विज्जए) नथी तेमज (अप्पिअं पि) अप्रिय पण कांइ (न विज्जए) नथी. १५.

आ प्रमाणे जो होय तो पछी तेवा मुनिने सुखेथी वसवुं तथा जीववुं शीरीते बने ? एवी शंका करनार माटे कहे छे.—

बहुं खु मुणिणो भद्दं, अणगारस्स भिक्खुणो । सव्वओ विप्पमुक्कस्स, एगंतमणुपस्सओ ॥ १६ ॥

अर्थ—(सव्वओ) बाह्य आभ्यंतर सर्व परिग्रहथी (विप्पमुक्कस्स) विप्रमुक्त एटले रहित, तथा (एगंतं) हुं एकलो ज छुं एवा निश्चयने (अणुपस्सओ) जोता—विचारता एवा, तथा (अणगारस्स) घर रहित एवा (मुणिणो) मुनिने (भिक्खुणो) भिक्षुक छतां पण (बहुं खु) घणुं ज (भद्दं) भद्र छे एटले घणुंज सुख छे. १६.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ १७ ॥

अर्थ—(एअ मट्ठ) आ अर्थने (निसामित्ता) सांभळीने (तओ) त्यारपछी (हेऊकारणचोइओ) हेतु अने कारणने विषे प्रेरणा करायेला एवा (देविंदो) देवेंद्र (नमिं रायरिसिं) नमि राजर्षि प्रत्ये (इण मब्बवी) आ प्रमाणे वचन बोल्या १७

पागार कारइत्ता णं, गोपुरट्टालगाणि अ । ओसूलग सयग्घीओ, तओ गच्छसि खत्तिआ ॥ १८ ॥

अर्थ—(पागार) प्राकार एटले किल्लो, (गोपुरट्टालगाणि अ) गोपुर एटले दरवाजा, अट्टालक एटले किल्लानी रचेना झरुखा, तथा (ओसूलग) खाइ, तथा किल्लाना द्वारपर चडावेली (सयग्घीओ) शतघ्नी एटले एक साथे सो जणनो घात करे तेवी यान्त्रिक तोप ए सर्वे (कारइत्ता ण) करावीने (तओ) त्यारपछी (खत्तिआ) हे क्षत्रिय ! (गच्छसि) तमे जाओ अहीं क्षत्रिय शब्दथी हेतु बताव्यो छे एटले के जे जे क्षत्रिय होय ते ते भरतादिकनी जेम नगरनी रक्षा करे छे, अने तमे पण क्षत्रिय छो तेथी नगररक्षा करीने पछी जाओ १८

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारण चोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंद इणमब्बवी ॥ १९ ॥

अर्थ—तेरमी गाथा प्रमाणे अर्थ जाणवो १६

सद्ध च नगर किच्चा, तवसंवरमग्गल । खंतीनिउणपागार, तिगुत्त दुप्पधसग ॥ २० ॥

अर्थ—(सद्ध च) तत्त्वनी रुचिरूप श्रद्धाने (नगर) नगर रूप (किचा) करीने, उपलक्षणथी प्रशम अने संवेग विगेरने गोपुर-दरवाजा रूप करीने, तथा (तवसंवर) बाह्य तपरूप संवरने (अग्गल) अर्गला तथा उपलक्षणथी कमाड

रूप करीने, तथा (खंतीनिउणपागारं) क्षांति एटले क्षमाने निपुण एटले मजबूत प्राकार रूप करीने अर्थात् श्रद्धानो शत्रु जे अनंतानुबंधी क्रोध तेने रुंधनार होवाथी क्षांतिरूप निपुण प्राकार (कील्लो) करीने उपलक्षणथी मानादिकने रुंधनार मार्दवादिकने पण किल्लारूप करीने तथा (तिगुत्तं) अट्टालक[1], उत्तालक[2] अने शतघ्नीने[3] ठेकाणे मनोगुप्त्यादिक त्रण गुप्तिवडे गुप्त एवो अने (दुप्पधंसगं) दुष्प्रधर्ष एटले बीजाथी पराभव न पमाडी शकाय तेवो प्राकार करीने—

हवे प्राकार अने अट्टालक विगेरे होय त्यारे अवश्य युद्ध करवानुं प्राप्त थाय, अने ते युद्ध तो शत्रु तथा शस्त्रो होय तो ज थइ शके, ते माटे कहे छे.—

धणुं परक्कमं किच्चा, जीवं च इरिअं सया । धिइं च केअणं[1] किच्चा, सच्चेणं पलिमंथए ॥ २१ ॥

अर्थ—(परक्कमं) आत्मवीर्यना उल्लासरूप पराक्रमने (धणुं) धनुपरूप (किच्चा) करीने, (च) तथा (इरिअं) इर्यासमितिने अने उपलक्षणथी बीजी समितिओने (सया) सदा (जीवं) जीवा एटले धनुपनी प्रत्यंचा रूप करीने, (धिइं च) तथा धृतिने एटले धर्मपरनी रतिने (केअणं) केतन रूप (किच्चा) करीने (सच्चेणं) सत्यवडे एटले स्नायुरूप मनसत्यादिकवडे (पलिमंथए) ते धनुपने बांधवुं-तैयार करवुं. २१.

त्यारपछी शुं करवुं ? ते कहे छे—

---

१ जरुखा. २ खाइ. ३ यान्त्रिक तोप. १ शृंगमय धनुपना मध्य भागमा लाकडानी मूठ होय ते केतन कहेवाय छे.

तवनारायजुत्तेण, भिंत्तूण कंम्मकचुअ । मुंणी विंगयसगामो, भंवाओ पंरिमुच्चई ॥ २२ ॥

अर्थ—(तवनारायजुत्तेण) आभ्यतर तपरूपी बाणवडे युक्त एवा पूर्वे कहेला धनुषवडे (कम्मकचुअ) कर्मरूपी बख्तरने (भित्तूण) भेदीने (विगयसगामो) जीतवा लायक कर्मने जीतवाथी विराम पामी गयो छे सग्राम जेनो एवा (मुणी) साधु (भवाओ) ससारथकी (परिमुच्चई) मुक्त [illegible] छे अहीं कर्मरूपी बख्तर कयु छे तेथी कर्मवडे उद्धत थयेलो आत्मा ज शत्रु रूप छे, तेनी साथे ज युद्ध करवानु छे अने तेनु ज कर्मरूप बख्तर भेदवानु छे एम जाणवु २२

इअमट्ठ निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ २३ ॥

अर्थ—आनो अर्थ सत्तरमी गाथा प्रमाणे जाणवो २३

पासाए कारइत्ता ण, वंद्धमाणगिहाणि अ । वालग्गपोइआओ अ, तओ गच्छंसि खंत्तिआ ॥ २४ ॥

अर्थ—(पासाए) प्रासादो एटले महेलो, तथा (वद्धमाणगिहाणि अ) वास्तुशास्त्रमां कहेला विविध प्रकारना वर्धमान घरो, (वालग्गपोइआओ अ) तथा वेलभीओ[1] (कारइत्ता ण) करावीने (तओ) त्यारपछी (खत्तिआ) हे क्षत्रिय ! (गच्छसि) तमे जाओ २४

एअमट्ठ निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंद इणमब्बवी ॥ २५ ॥

---

१ छापरा, माळ विगेरे

अर्थ—गाथा तेरमी प्रमाणे.

संसयं खलु सो कुणइ, जो मग्गे कुणई घरं । जत्थेव गंतुमिच्छिज्जा, तत्थ कुव्विज्ज सासयं ॥२६॥

अर्थ—(जो) जे माणस (मग्गे) मार्गमां (घरं) घर (कुणई) करे छे (सो) ते माणस (खलु) निश्चे (संसयं) अहींथी मारे जवुं पडशे के नहीं ? एवो संशय (कुणइ) करे छे. तेथी करीने (जत्थेव) ज्यां (गंतुं) जवानी (इच्छिज्जा) इच्छा होय (तत्थ) त्यां ज (सासयं) पोतानो आश्रय (कुव्विज्ज) करवो जोइए. आ संसारमां जे रहेवानुं छे ते तो मार्गमां रहेवा तुल्य छे, तेथी अहीं घर करवुं जरूरनु नथी. परंतु ज्यां मुक्तिस्थाने जवानी इच्छा छे त्यां आश्रय करवा योग्य छे, तेथी तेने माटे ज अमे प्रवर्त्या छीए. २६.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ २७ ॥

अर्थ—सतरमी गाथा प्रमाणे.

आमोसे लोमहारे अ, गंठिभेए अ तक्करे । नगरस्स खेमं काऊणं, तओ गच्छसि खत्तिआ ॥ २८ ॥

अर्थ—(आमोसे) आमोष एटले लुंटाराओने, (लोमहारे) लोमहार एटले पोताना घातनी शंकाथी बीजाओने निर्दयपणे हणीने तेमनुं सर्वस्व खुंचवी लेनाराओने, (अ) तथा (गंठिभेए) कातर विगेरेवडे ग्रंथि भेदनाराओने—गांठकापुओने (अ) तथा (तक्करे) हमेशां चोरी करनाराओने निवारीने—तेमनो विनाश करवावडे (नगरस्स) नगरनुं (खेमं)

क्षेम-रक्षण (काऊण) करीने (तओ) त्यारपछी (खत्तिआ) हे क्षत्रिय ! (गच्छसि) तमे जाओ अर्थात् जे न्यायी राजा होय ते चौरादिकनो निग्रह करे छे अने तमे न्यायी राजा छो माटे प्रथम ते प्रमाणे करो २८

एअमट्ठ निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंद इणमब्बवी ॥ २९ ॥

अर्थ—तेरमी गाथा प्रमाणे

असइ तु मणुस्सेहिं, मिच्छादंडो पंजुजए । अकारिणोत्थं वज्झति, मुच्चई कारगो जणो ॥ ३० ॥

अर्थ—(असइ तु) अनेकवार (मणुस्सेहिं) मनुष्योए (मिच्छादंडो) मिथ्यादंड एटले अज्ञान अने कदाग्रहादि-कवडे अनपराधीने विषे पण देशत्याग अने शरीरत्याग विगेरे दंड (पजुंजए) कराया छे केवी रीते ? ते कहे छे— (अत्थ) आ जगतमां (अकारिणो) केटलाएक चौर्यादिक नहीं करनाराओ पण (वज्झति) कारागृहमां बधाय छे अने (कारगो जणो) चौर्यादिक करनार मनुष्य (मुच्चई) मूकाय छे-छोडी देवाय छे एटले के खरा चोरादिकने जाणवा अशक्य छे तेथी क्षेम करवु पण अशक्य छे ३०

एअमट्ठ निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ ३१ ॥

अर्थ—सतरमी गाथा प्रमाणे अहीं विशेष ए छे जे-आटला प्रश्नोवडे स्वजन, अंतःपुर, नगर अने प्रासाद एटला उपर आ राजानो राग छे के नहीं ? तेनी परीक्षा इंद्रे करी हवे द्वेष छे के नहीं ? तेने अगे परीक्षा करे छे—

जे केइ पत्थिवा तुब्भं, न नमंति नराहिवा !। वसे ते ठावइत्ता णं, तओ गच्छासि खत्तिआ ॥३२॥

अर्थ—(नराहिवा) हे नराधिप ! (जे केइ) जे कोइ (पत्थिवा) राजाओ (तुब्भं) तमने (न नमंति) नमता न होय, (ते) तेओने (वसे ठावइत्ता णं) वशमां स्थापन करीने एटले वश करीने (तओ) त्यारपछी (खत्तिआ) हे क्षत्रिय ! (गच्छासि) तमे जाओ. जे राजा समर्थ होय ते बीजा नहीं नमता राजाओने नमावे छे. तमे पण समर्थ राजा छो, माटे तमारे तेमने नमाडवा जोइए. ३२.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ ३३ ॥

अर्थ—तेरमी गाथा प्रमाणे.

जो सहस्सं सहस्साणं, संगामे दुज्जए जिणे । एगं जिणिज्ज अप्पाणं, एस से परमो जओ ॥३४॥

अर्थ—(जो) जे (दुज्जए) दुर्जय एवा (संगामे) संग्रामने विषे (सहस्साणं सहस्सं) हजारना हजारने एटले दश लाख सुभटोने–लाखो सुभटोने (जिणे) जीते, ते करतां जे (एगं) एक (अप्पाणं) आत्माने ज (जिणिज्ज) जीते (एस से) तो ते तेनो (परमो जओ) उत्कृष्ट जय छे. एटले के सर्व करतां एक आत्माने जीतवो ते ज दुर्जय छे. ३४.

तेथी करीने—

अप्पाणमेव जुज्झाहि, किं ते जुज्झेण वज्झओ । अप्पाणमेव अप्पाण, जइत्ता सुहमेहए ॥ ३५ ॥

अर्थ—(अप्पाणमेव) आत्मानी साथेज (जुज्झाहि) तु युद्ध कर (ते) तारे (वज्झओ) बाह्य राजाओने आश्रीने (जुज्झेण) युद्ध करवा वडे (किं) शु फळ छे ? केवळ (अप्पाणमेव) आत्मावडे ज (अप्पाण) आत्माने (जइत्ता) जीतीने साधु (सुह एहए) मुक्तिना सुखने पामे छे. ३५

आत्माने जीतवाथी सुखनी प्राप्ति शी रीते थाय ? ते कहे छे—

पचिंदिआणि कोह, माण माय तहेव लोभ च । दुज्जय चेव अप्पाण, सव्वमप्पे जिए जिअ ॥३६॥

अर्थ—(दुज्जय) दुर्जय एवा (पचिंदिआणि) श्रोत्रादिक पाचे इद्रियो, (कोह) दुर्जय एवो क्रोध (माण) मान (माय) माया (तहेव) तथा (लोभ च) लोभ (चेव) अने (अप्पाण) दुर्जय एवु मन (सव्व) ए सर्व (अप्पे जिए) आत्मा जीताये सते (जिअ) जीतायां ज छे आ प्रमाणे होवाथी हे इद्र ! बाह्य शत्रुओना जयनी उपेक्षा करीने आत्माना ज जयमा हु प्रवर्त्यो छु ए रीते त्रणे गाथानो भावार्थ छे ३६

एअमट्ठ निसामित्ता, हेऊकारण चोइओ । तओ नमि रायरिसि, देविंदो इणमब्बवी ॥ ३७ ॥

अर्थ—सतरमी गाथा प्रमाणे विशेष ए जे—आ प्रमाणे तेनामा द्वेषनो पण अभाव जाणीने हवे तेमनामां जिन धर्मनी स्थिरता केवी छे ? तेनी परीक्षा करवा माटे इद्र कहे छे—

जइत्ता विउले जन्ने, भोइत्ता समणमाहणे। दच्चा भुच्चा य जट्ठा य, तओ गच्छासि खत्तिआ ॥३८॥

अर्थ—(विउले) विस्तीर्ण एवा (जन्ने) यज्ञो (जइत्ता) करावीने तथा पुष्कळ (समणमाहणे) श्रमण ब्राह्मणोने (भोइत्ता) भोजन करावीने, तथा (दच्चा) श्रमण ब्राह्मणोने गो, भूमि अने सुवर्णादिकनुं पुष्कळ दान आपीने, तथा (भुच्चा य) पोते मनोहर शब्दादि भोगो भोगवीने, तथा (जट्ठा य) पोते यज्ञो करीने (तओ) त्यारपछी (खत्तिआ) हे क्षत्रिय ! (गच्छासि) तमे जाओ. जे जे प्राणीओने प्रीति करनार होय ते ते करवुं ए धर्मने माटे छे, अने ब्राह्मणादिक प्राणीओने यज्ञादिक प्रीति करनारा छे. तेथी ते प्रमाणे तमारे करवुं जोइए. ३८.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ। तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ ३९ ॥

अर्थ—तेरमी गाथा प्रमाणे.

जो सहस्सं सहस्साणं, मासे मासे गवं दए। तस्सावि संजमो सेओ, अदिंतस्सावि किंचणं ॥ ४० ॥

अर्थ—(जो) जे मनुष्य (मासे मासे) महिने महिने (सहस्साणं सहस्सं) हजारनुं हजार एटले दश लाख (गवं) गायोनुं (दए) दान आपे, (तस्सावि) तेने पण एटले एटलुं वधुं दान देनारने पण (किंचणं अदिंतस्सावि) कांइ पण दान दीधा विना (संजमो सेओ) अहिंसादिक संयम–सर्वविरति अंगीकार करवी ते श्रेयस्कर छे एटले अति प्रशस्त छे.

आ प्रमाणे संयमनुं प्रशस्तपणुं कहेवाथी यज्ञादिकनुं सावद्यपणुं जणाव्युं, तेमां पशुओनी हिंसा होवाथी यज्ञो सावद्य ज छे.

दान पण जो धर्मीने अशनादिक के धर्मोपकरणादिक आप्यां होय तो ते प्रशस्त छे परंतु सुवर्ण, गो अने भूमि विगेरेनु दान तो प्राणीहिंसानु हेतुभूत होवाथी सावद्य ज छे माटे यागादिक प्राणीओने प्रीति करनारा छे ज नहीं ४०

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ ४१ ॥

अर्थ—सत्तरमी गाथा प्रमाणे

आ प्रमाणे जिनधर्मने विषे तेनी स्थिरता जाणीने हवे व्रत उपरनी तेमनी दृढता जाणवा माटे इंद्र आ प्रमाणे कहे छे —

घोरासमं चइत्ता णं, अन्नं पत्थेसि आसमं । इहेव पोसहरओ, भवाहि मणुआहिवा ॥ ४२ ॥

अर्थ—(घोरासमं) घोर एटले अत्यंत दुःखे करीने पाळी शकाय एवो आश्रम एटले गृहस्थाश्रमने (चइत्ता णं) त्याग करीने (अन्नं आसमं) बीजा चारित्र आश्रमने (पत्थेसि) तमे प्रार्थना करो छो, ते तो सत्त्व रहित प्राणीओने योग्य छे, तमारी जेवाने योग्य नथी त्यारे शु योग्य छे ? ते कहे छे—(मणुआहिवा) हे मनुजाधिप-राजा ! (इहेव) आ गृहस्थाश्रममा ज रह्या थका तमे (पोसहरओ) पौषधव्रतमा रक्त (भवाहि) थाओ

अहीं अष्टमी, चतुर्दशी विगेरे पर्वतिथिए पौषध व्रत पाळवानु कह्यु तेना उपलक्षणथी श्रावकनां बारे व्रतो समजवां जे जे घोर-अशक्य अनुष्ठान होय ते ते धर्मार्थीए करवु जोइए, अने आ गृहस्थाश्रम घोर छे तेथी ते पाळवो योग्य छे कह्यु छे के—

"गृहाश्रमपरो धर्मो, न भूतो न भविष्यति। पालयन्ति नराः शूराः क्लीवाः पाषण्डमाश्रिताः॥"

"गृहस्थाश्रम जेवो बीजो श्रेष्ठ धर्म कोइ थयो नथी, अने थशे पण नहीं. तेने शूरवीर माणसो ज पाळे छे अने क्लीव एटले कायर माणसो पाळी नहीं शकवाथी पाखंडनो आश्रय करे छे एटले साधु थाय छे." ४२.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ। तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी॥ ४३॥

अर्थ—तेरमी गाथा प्रमाणे.

मासे मासे उ जो बालो, कुसग्गेणं तु भुंजए। न सो सुअक्खायधम्मस्स, कलं अग्घइ सोलसिं॥४४॥

अर्थ—(जो बालो) जे बाळक एटले निर्विवेकी माणस (मासे मासे उ) महिने महिने ज (कुसग्गेणं तु) कुशना अग्रभागवडे-कुशना अग्रभागपर रहे तेटलुं ज (भुंजए) भोजन करे एटले के मास मासनो उपवास तप करी पारणाने दिवसे मात्र डाभना अग्रभागपर रहे तेटलुं ज भोजन करे (सो) ते माणस (सुअक्खायधम्मस्स) सारी रीते एटले सर्व विरतिरूप कह्यो छे धर्म जेनो एवा मुनिनी (सोलसिं) सोळमी (कलं) कळाने पण (न अग्घइ) लायक थाय नहीं एटले साधुधर्मना सोळमा भागने पण पामे नहीं. तीर्थंकरोए मुनिधर्मने जेवो श्रेष्ठ कह्यो छे तेवो श्रावकधर्म कह्यो नथी. तेथी गृहस्थाश्रम घोर होय तोपण ते स्वाख्यात एटले सारी रीते पूर्णपणे कहेलो नहीं होवाथी संसारसागरथी भय पामेलाए आदरवा योग्य नथी. जो दुष्कर होवाथी ज आदरवा योग्य होय तो आत्मघातादिक कार्यो पण दुष्कर होवाथी

आदरवा योग्य थशे माटे (बनी शके त्यांसुधी) मुनिधर्म ज आदरवा योग्य छे ४४ (जेनाथी मुनिधर्म स्वीकारी न शकाय तेने माटेन गृहस्थधर्म कहेलो छे)

पुअमट्ठ निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसि, देविंदो इणमब्बवी ॥ ४५ ॥

अर्थ—सतरमी गाथा प्रमाणे

हिरंण्ण सुवण्ण मणिमुत्त, कंस दूसं च वाहण । कोसं वड्ढावइत्ता ण, तओ गच्छसि खत्तिआ ॥ ४६ ॥

अर्थ—(हिरण्ण) घडेलु सोनु, (सुवण्ण) घड्या विनानु सोनु, (मणिमुत्त) इन्द्रनीलादिक मणिओ, मुक्ताफळो, (कस) कांसु–कांसा विगेरेनां पात्रो, (दूस च) दूष्य–विविध जातिनां वस्त्रो, अने (वाहण) रथादिक वाहनो तथा (कोस) खजानो ए सर्व वस्तुओ (वड्ढावइत्ता ण) वधारीने–तेमां वृद्धि करीने (तओ) त्यारपछी (खत्तिआ) हे क्षत्रिय ! (गच्छसि) तमे जाओ–मुनि थाओ

जे जे माणस आकांक्षा सहित होय ते ते धर्मानुष्ठान करवाने अयोग्य छे, अने तमे हजु आकांक्षा सहित छो. केमके आकांक्षा करवा लायक सुवर्णादिक वस्तुओ तमे सपूर्ण एकठी करी नथी तेथी सुवर्णादिकने सारी रीते वृद्धि पमाडीने पछी जवु होय तो जाओ ४६

पुअमट्ठ निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंद इणमब्बवी ॥ ४७ ॥

अर्थ—तेरमी गाथा प्रमाणे.

सुवण्णरुप्पस्स उ पव्वया भवे, सिआ हु केलाससमा असंखया।

नरस्स लुद्धस्स न तेहिं किंचि, इच्छा हु आगाससमा अणंतिआ ॥ ४८ ॥

अर्थ—(सुवण्णरुप्पस्स उ) सुवर्ण अने रुपाना (सिआ) कदाचित् (केलाससमा हु) कैलास–मेरुपर्वत जेवडा ज (असंखया) असंख्य (पव्वया) पर्वतो (भवे) होय–मळ्या होय तो पण (तेहिं) ते वडे (लुद्धस्स नरस्स) लोभी मनुष्यने (किंचि न) कांइ पण तृप्ति थती नथी. (हु) कारण के (इच्छा) मनुष्यनी इच्छा (आगाससमा) आकाश जेवडी (अणंतिआ) अनंती–अपार होय छे. कह्युं छे के—

" न सहस्राद्भवेत्तुष्टि–र्न लक्षान्न च कोटितः। न राज्यान्नैव देवत्वा–दैन्द्रत्वादपि देहिनाम् ॥ "

" प्राणीओने हजारथी तुष्टि थती नथी, लाखथी थती नथी, कोटिथी थती नथी, राज्य प्राप्त थवाथी थती नथी, देवपणुं प्राप्त थवाथी थती नथी तेम ज इंद्रपणुं प्राप्त थवाथी पण तुष्टि थती नथी. " ४८.

पुढवी साली जवा चेव, हिरण्णं पसुभिस्सह। पडिपुण्णं नालमेगस्स, इइ विज्जा तवं चरे ॥४९॥

अर्थ—(पुढवी) समग्र पृथ्वी, (साली) समग्र शाळ–डांगर विगेरे, (जवा) जव (चेव) तथा बीजां धान्यो,

(पसुभिस्सह) तथा मने पशुओ सहित (हिरण्ण) तमाम सुवर्ण (पडिपुण्ण) ए समस्त वस्तुओ पण (एगस्स) एक जीवनी तृप्ति माटे (नाल) समर्थ थती नथी. (इइ विज्जा) एम जाणीने (तव चरे) बार प्रकारनो तप आचरवो ते ज योग्य छे तेम करवाथी ज निःस्पृहपणु प्राप्त थवाने लीधे इच्छानी पूर्णता थवानो संभव छे आ प्रमाणे होवाथी एक संतोष ज मनुष्यनी आकांक्षाने पूर्ण करवामा समर्थ छे, पण सुवर्णादिक समर्थ नथी हु लोभी नथी, हु तो संतोषी छु, तेथी मारे कोइ पण वस्तुनी आकांक्षा नथी अने तेथी करीने ज सुवर्णादिक वधारवानो उद्यम मारे कांइ पण करवानो नथी-मारे तेवो उद्यम करवानी जरुर नथी ४९

एअमट्ठ निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ ५० ॥

अर्थ—सत्तरमी गाथा प्रमाणे

अच्छेरगमब्भुदए, भोए चयसि पत्थिवा ! । असंते कामे पत्थेसि, संकप्पेण विहंससि ॥ ५१ ॥

अर्थ—(पत्थिवा) हे राजा ! (अच्छेरग) आश्चर्य छे के (अब्भुदए) अद्‌भुत एवा (भोए) छता भोगोने (चयसि) तमे तजो छो, अने (असंते) अछता (कामे) कामभोगोनी (पत्थेसि) प्रार्थना करो छो. तेथी (संकप्पेण) उत्तरोत्तर नवानवा भोगना अभिलाष रूप संकल्पवडे (विहंससि) तमे हणाओ छो एटले बाधा पामो छो कारण के आवा प्रकारना संकल्पनो अंत आवतो नथी परंतु जे विवेकी होय ते तो प्राप्त नहीं थयेला कामभोगनी इच्छाथी प्राप्त

थयेला साक्षात कामोने तजता नथी. तमे पण विवेकी छो तेथी तमारे पण छता कामभोग तजवा योग्य नथी. ५१.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ ५२ ॥

अर्थ—तेरमी गाथा प्रमाणे.

सल्लं कामा विसं कामा, कामा आसीविसोवमा । कामे पत्थेमाणा, अकामा जंति दुग्गइं ॥५३॥

अर्थ—(कामा) शब्दादिक कामभोगो (सल्लं) शल्य जेवा छे, (कामा) कामो (विसं) विष जेवा छे अने (कामा) कामो (आसीविसोवमा) सर्पनी उपमावाळा छे. (कामे पत्थेमाणा) कामोनी प्रार्थना करता छता प्राणीओ (अकामा) ते कामनी प्राप्ति रहित थका ज (दुग्गइं जंति) दुर्गतिमां जाय छे. तेथी ते कामोनो त्याग करवो तेमां शुं आश्चर्य छे ? तमे जे अछता भोगनी प्रार्थनानुं कह्युं तेपण अयुक्त छे. कारण के मुमुक्षु जनो कोइ पण जातनी-कामभोग प्राप्त करवानी आकांक्षा राखता ज नथी. कह्युं छे के—" मुनि मोक्षमां अने संसारमां सर्वत्र निःस्पृह होय छे." ५३.

कामनी प्रार्थना करनाराओ दुर्गतिमां केम जाय छे ? ते उपर कहे छे—

अहे वयइ कोहेणं, माणेणं अहमा गई । माया गइपडिग्घाओ, लोहाओ दुहओ भयं ॥ ५४ ॥

अर्थ—प्राणी (कोहेणं) क्रोधवडे (अहे वयइ) नीचे नरक गतिमां जाय छे, (माणेणं) मानवडे (अहमा गई)

अधम गति थाय छे, (माया) मायावडे (गइपडिग्घाओ) सारी गतिनो प्रतिघात—विनाश थाय छे, तथा (लोहाओ) लोभथकी (दुहओ) आभव संबधी अने परभव संबधी एम बन्ने प्रकारनो (भय) भय प्राप्त थाय छे कामोनी प्रार्थना करवाथी अवश्य क्रोधादिकनो संभव छे, अने क्रोधादिक तो आ प्रमाणे नरक गतिमां लइ जनारा छे तेथी कामभोगनी प्रार्थना करनारा नरक गतिमां केम न जाय ? जाय ज ५४

आ प्रमाणे अनेक उपायोवडे पण नमि राजर्षिने क्षोभ पमाडवामां अशक्त थयेला इंद्रे पछी शु कर्युं ? ते कहे छे —

अंवउज्झिऊण मोहण-रूव विंउरूविऊण ईदत्त। वंदइ अभित्थुणतो, ईमाहिं मंहुराहिं वंग्गूहि ॥ ५५ ॥

अर्थ—(माहणरूव) ब्राह्मणना रूपनो (अवउज्झिऊण) त्याग करीने अने (इदत्त) इन्द्र रूप (विउरूविऊण) उत्तरवैक्रियपणे विकुर्वीने (इमाहिं) आ (महुराहिं) मधुर (वग्गूहिं) वाणीवडे (अभित्थुणतो) स्तुति करता इद्रे (वदइ) ते राजर्षिने वदना करी ५५

इद्रे केवी स्तुति करी ? ते कहे छे —

अंहो 'ते निंज्जिओ कोहो, अंहो 'ते मांणो पराजिओ ।
अंहो 'ते निरंकिया मांया, अंहो 'ते लोहो वंसीकओ ॥ ५६ ॥

अर्थ—(अहो) अहो ! (ते) तमे (कोहो) क्रोधने (निज्जिओ) जीत्यो छे, (अहो) अहो ! (ते) तमे (माणो) माननो

(पराजिओ) पराजय कर्यो छे, (अहो) अहो ! (ते) तमे (माया) मायाने (निरकिआ) निराकृता—दूर करी छे, तथा (अहो) अहो ! (ते) तमे (लोहो) लोभने (वसीकओ) वश कर्यो छे. एटले के नहीं नमता राजाओने वश करवानी प्रेरणा कर्या छतां तमने तेमना पर क्रोध थयो नहीं, आ मंदिरादिक बळे छे एम कह्या छतां "मारा जीवतां छतां आवुं केम थाय ?" एवुं मान तमने आव्युं नहीं, नगरनी रक्षाना हेतुरूप मायाथी उत्पन्न करी शकाय एवा प्राकार, खाइ विगेरेमां तमे मन दीधुं नहीं अने सुवर्णादिकनी वृद्धि करवा प्रेरणा कर्या छतां तमने ते विषेनो लोभ उत्पन्न थयो नहीं. परंतु उलटी तमे तो इच्छाने आकाश जेवी अनंत—अपार कहीने तेने तजी देवानुं कह्युं. ५६.

तथा—

अहो ते अज्जवं साहु, अहो ते साहु मद्दवं। अहो ते उत्तमा खंती, अहो ते मुत्ति उत्तमा ॥५७॥

अर्थ—(अहो) अहो ! (ते) तमारुं (साहु) घणुं सारुं (अज्जवं) आर्जव—मायानो अभाव छे, (अहो) अहो ! (ते) तमारुं (साहु) घणुं सारुं (मद्दवं) मार्दव—माननो अभाव छे, (अहो) अहो ! (ते) तमारी (उत्तमा) उत्तम एवी (खंती) क्षमा—क्रोधनो अभाव छे, तथा (अहो) अहो ! (ते) तमारी (उत्तमा) उत्तम एवी (मुत्ति) मुक्ति—निर्लोभता छे. ५७.

आ प्रमाणे ते राजर्षिना गुणोनी स्तुति करी. हवे ते गुणोनुं फळ देखाडवावडे स्तुति करे छे.—

इह सि उत्तमो भते, पेच्चा होहिसि उत्तमो । लोगुत्तमुत्तम ठाण, सिद्धिं गच्छसि नीरओ ॥५८॥

अर्थ—(भते) हे भगवान् ! तमे (इह) आ लोकने विषे (उत्तमो सि) उत्तम गुणवाळा होवाथी उत्तम छो, अने (पेच्चा) परलोकमा (उत्तमो) तमे उत्तम (होहिसि) थशो केमके (नीरओ) कर्मरहित थइने तमे (लोगुत्तमुत्तम) लोकना उत्तमोत्तम एटले अत्यत उत्कृष्ट (सिद्धि) सिद्धि नामना (ठाण) स्थानने (गच्छसि) पामशो ५८

हवे इद्र पोतानी स्तुतिनो उपसहार करे छे —

एव अभित्थुणतो, रायरिसिं उत्तिमाइ सद्धाए । पायाहिण कुणतो, पुणो पुणो वदए सक्को ॥५९॥

अर्थ—(एव) आ प्रमाणे (उत्तिमाइ) उत्तम (सद्धाए) श्रद्धावडे (रायरिसिं) राजर्षिनी (अभित्थुणतो) स्तुति करता तथा (पायाहिण) प्रदक्षिणा (कुणतो) करता एवा (सक्को) शक्र इद्रे (पुणोपुणो) वारवार (वदए) तेमने वदना करी ५९

तो वदिऊण पाए, चक्कुसलक्खणे मुनिवरस्स । आगासेणुप्पइओ, ललिअचवलकुडलतिरीडी ॥६०॥

अर्थ—(तो) त्यारपछी ते (मुनिवरस्स) श्रेष्ठ मुनिना (चक्कुसलक्खणे) चक्र अने अकुशादिक चिन्हवाळा (पाए) बे पादने (वदिऊण) वादीने (ललिअचवलकुडलतिरीडी) मनोहर अने चपळ कुडळ तथा मुगटने धारण करनारा शक्र इद्र (आगासेण) आकाशवडे-आकाश मार्गे (उप्पइओ) उत्पत्या-स्वस्थाने गया ६०.

इंद्रे आटली बधी स्तुति करी तेथी ते राजर्षि पोताना मनमां कांइपण उत्कर्ष–गर्व पाम्या के नहीं ? ते संबंधी कहे छे.—

नमी नमेइ अप्पाणं, सक्खं सक्केण चोइओ । चइऊण गेहं वइदेही, सामण्णे पज्जुवट्ठिओ ॥६१॥

अर्थ—(सक्खं) साक्षात (सक्केण) शक्र इंद्रे (चोइओ) प्रेरणा करायेला एवा (नमी) नमि राजर्षि (अप्पाणं) पोताना आत्माने (नमेइ) नम्र करता हवा, परंतु गर्विष्ठ करता न हवा. तथा ते (वइदेही) विदेहदेशना राजा नमि (गेहं) घरनो (चइऊण) त्याग करीने (सामण्णे) चारित्रने विषे (पज्जुवट्ठिओ) उद्यमवाळा थया; परंतु इंद्रनी प्रार्थनाथी पण धर्मथी किंचित् पण भ्रष्ट थया नहीं. ६१.

हवे आ उत्तम मुनिना दृष्टांतवडे शास्त्रकार उपदेश आपे छे—

एवं करिंति संबुद्धा, पंडिआ पविअक्खणा ।
विणिअट्टंति भोगेसु, जहा से नमी रायरिसि ॥ त्ति बेमि ॥ ६२ ॥

अर्थ—(एवं) ए प्रमाणे एटले जेम आ नमि राजर्षिए निश्चळपणुं बताव्युं–कर्युं तेम (संबुद्धा) तत्त्वज्ञानी अने (पंडिआ) पंडित एटले शास्त्रना अर्थनो निश्चय करनारा अने (पविअक्खणा) प्रविचक्षण एटले घणा अभ्यासने लीधे प्रवीण थयेला एवा बीजा मुनिओ पण (करिंति) करे छे. तथा (भोगेसु) कामभोगो थकी (विणिअट्टंति) पाछा फरे छे एटले विराम पामे छे. (जहा) जेम (से) ते (नमी) नमि नामना (रायरिसी) राजर्षि ते कामभोगथी निवृत्ति

पाम्या तेम (त्ति बेमि) ए प्रमाणे हु कहु छुं ६२

चोथा प्रत्येकबुद्ध नग्गतिनी कथा

हवे आम्रवृक्ष जोइने प्रतिबोध पामेला चोथा प्रत्येकबुद्ध नग्गतिनी कथा कहे छे —

आ ज भरतक्षेत्रमां गांधार देशमा श्रीपाण्डुवर्धन नामनु नगर छे तेमां सिंहरथ नामे राजा राज्य करतो हतो एकदा ते राजाने कोइए उत्तरापथ देशना बे श्रेष्ठ अश्वो भेट कर्या तेमां एक अश्व वक्र शिक्षावाळो हतो, तेनापर राजा पोते स्वार थयो, अने बीजा उपर तेनो कुमार स्वार थयो ए रीते सैन्य सहित ते राजा नगर बहार क्रीडा करवा नीकळ्यो त्यां अश्वनी त्वरा जोवा माटे राजाए पोताना अश्वने चाबुकनो प्रहार कर्यो तेथी ते अश्व नदीना वेगथी पण वधारे उतावळो चाल्यो तेने उभो राखवा माटे राजा जेम जेम तेनी वल्गा (चोकडु) खेंचतो गयो तेम तेम ते विपरीत शिक्षा वाळो होवाथी वधारे वधारे वेगथी चालवा लाग्यो. ए रीते चालतो ते अश्व राजाने बार योजन दूर एक मोटा अरण्यमां लइ गयो छेवट खेंची खेंचीने थाकी गयेला राजाए तेनी वल्गा हाथमाथी छोडी दीधी एटले ते ज ठेकाणे ते अश्व उभो रह्यो ते वखते राजाए तेने विपरीत शिक्षावाळो जाण्यो पछी तेने कोइ वृक्ष नीचे बांधी राजाए फळोवडे प्राणवृत्ति करी पछी रात्रि वसवा माटे ते एक मोटा पर्वतपर चढ्यो त्यां एक सात माळनो मनोहर प्रासाद जोयो तेमां प्रवेश करतां राजाए एक मनोहर कन्या जोइ तेणीए राजाने जोइ एकदम उभी थइ तेने माटे आसन मूक्यु तेनापर राजा बेठो बन्नेनी दृष्टि मळतां तेओ परस्पर प्रेमवाळा थया त्यारे राजाए तेने पूछ्यु के—" हे सुंदरी ! तु कोण छे ? अने आवा वनमां एकली

केम रहे छे ? " त्यारे ते बोली के—" प्रथम आ भवनने विषे मारी साथे लग्न करो. पछी स्वस्थ मनवाळी थइने हुं मारो वृत्तांत कहीश. " आ प्रमाणे कर्णने अमृत समान तेणीनुं वचन सांभळी आनंद पामेलो राजा ते भवनमां रहेला जिनालयमां गयो. तेनी पासे एक मनोहर वेदिका हती. त्यां जिनेश्वरने नमन करी संध्या समये ते वेदिका उपर आवी ते राजा गांधर्वविधिवडे ते स्त्रीने परण्यो. पछी रात्रे वासगृहमां जइ विविध प्रकारना विलासोवडे रात्रि निर्गमन करी प्रातःकाळे ते बन्नेए जिनेंद्रने प्रणाम कर्या. पछी प्रासादना सभामंडपमां आवी राजा सिंहासनपर बेठो. तेना अर्धआसनपर राणी बेठी. पछी ते बोली के—" हे प्रिय ! हवे मारी वार्ता सांभळो.—

आ ज भरतक्षेत्रमां क्षितिप्रतिष्ठित नामना नगरमां जितशत्रु नामे राजा हतो. तेणे एकदा एक मोटी मनोहर सभा करावी. पछी नगरना सर्व चिताराओने बोलावी राजाए कह्युं के—" आ नगरमां तमारा जेटला घर होय ते प्रमाणे सरखे भागे आ सभाना भागो वहेंचीने सुंदर अने विचित्र चित्रोवडे आ सभा शणगारो." ते सांभळी स्वामीनी आज्ञा प्रमाणे करी सर्व चिताराओए सभा चितरवानुं काम शरु कर्युं. तेओमां एक चित्रांगद नामनो वृद्ध अने अशक्त चितारो हतो. तेने पुत्र नहीं होवाथी तेने मददगार पण कोइ नहोतो. तेथी ते महा महेनते पोतानुं काम करतो हतो. तेने एक कनकमंजरी नामनी रूपवती कन्या हती. ते हमेशां तेना पिता माटे सभास्थानमां ज खावानुं लावती हती. ज्यारे ते खावानुं लइने आवती त्यारे ते वृद्ध चित्रकार हमेशां बहिर्भूमिए जतो हतो. एकदा ते कन्या खावानुं लइने पोताना घरथी नीकळी घणा माणसोना गमनागमनथी व्याप्त एवा राजमार्गमां आवी, ते वखते त्यां राजा पोते अश्वपर आरूढ थइ वेगथी अश्वने चलावतो

नीकळ्यो. तेना भयथी ते कन्या एकदम नाशीने महाकष्टे सभास्थानमां आवी तेने भोजन लइने आवेली जोइ तेनो पिता बहिर्भूमिए गयो. ते कन्याए त्या पृथ्वीतळ उपर मनोहर कौतुकथी विविध रंगवडे पूरवाथी जाणे प्रत्यक्ष ज होय एवु एक मयूरपिच्छ चितर्यु तेटलामां राजा पोते ते सभा जोवा माटे आव्यो जोतां जोतां ते सत्य मयूरपिच्छ जोइ तेने लेवा माटे राजाए शीघ्र हाथ पसार्यो परतु पिच्छ तो तेना हाथमा आव्यु नहीं अने उलटा आंगळीना नख भांगी गया 'तत्त्वज्ञान विना प्रवृत्ति करवी निष्फळ छे' तेथी विलखो थइ राजा आम तेम जोवा लाग्यो तेने जोइ राजाने नहीं ओळखती ते कन्या हसीने विलास सहित बोली के—"अत्यारसुधी त्रण पायावाळो माचो थयो हतो, ते शोभतो नहोतो, हवे चोथो मूर्ख मळवाथी मांचाना चारे पाया पूर्ण थया" ते साभळी राजाए तेणीने पूछ्यु के—"बीजा त्रण कोण? अने हु चोथो शी रीते?" त्यारे ते बोली के—"हु चित्रांगद नामना वृद्ध चित्रकारनी पुत्री छु हमेशा तेने माटे हु भोजन लइने अहीं आवु छु आजे भोजन लइने आवता राजमार्गमा में एक पुरुषने घोडेस्वार जोयो ते पहेलो मूर्ख छे केमके राजमार्गमा स्त्रीओ, बाळको, वृद्धो विगेरे घणा मनुष्यो जता आवता होय छे तेथी ते मार्गमां चालवा जेटली जग्या पण कष्टथी मळे छे तेवा मार्गमा अश्वने वेगथी चलाववो ए बुद्धिमाननु काम नथी तेथी में तेने मूर्खरूप माचानो पहेलो पायो गण्यो छे बीजो मूर्ख आ नगरनो राजा छे केमके बीजानी शक्ति अने वेदना जाण्या विना सर्व चित्रकारोने सरखा भाग चितरवाना आप्या छे. बीजा चित्रकारोना दरेक घरमां अनेक पुरुषो होवाथी तेओ जलदी काम करी शके छे, परतु मारा पिता तो वृद्ध, पुत्र रहित अने दुःखी हालतवाळा छे तेथी ते एकला बीजाओनी जेटलु चित्रकाम शी रीते करी शके? माटे ते राजा मूर्खरूप

मांचानो बीजो पायो छे. त्रीजा मूर्ख मारा पिता छे. केमके तेणे पूर्वे उपार्जन करेलुं सर्व द्रव्य खातां खातां खुटी गयुं छे. बाकी कांइक रह्युं छे तेमांथी जेवुं तेवुं भोजन लइने हुं तेने माटे अहीं आवुं छुं, त्यारपछी ज ते हमेशां वहिर्भूमिए जाय छे. परंतु प्रथम वहेला जइ आवता नथी. तेथी जेवुं तेवुं आणेलुं भोजन पण ठरीने नीरस थइ जाय छे. माटे तेवुं नीरस अन्न करीने खाता मारा पिता आ मांचाना त्रीजा पाया रूप छे. अने चोथा मूर्ख तमे छो. केमके अहीं मयूरनुं आववुं ज थाय तेवुं नथी तो तेनुं पिच्छ अहीं क्यांथी होय ? कदाच कोइए बहारथी लावीने अहीं राख्युं होय एम धारवामां आवे, तो पण वायु आदिकथी तेनां रुवां फरके छे के नहीं ? विगेरे खात्री कर्या सिवाय तेने लेवा माटे सहसा हाथ पसारवो ए मूर्खनुं ज काम छे. माटे तमे मूर्खरूप मांचाना चोथा पाया रूप छो." ते सांभळी राजाए कह्युं के—" हुं चोथो पायो छुं ए सत्य वात छे."

पछी राजाए विचार्युं के—" अहो ! आ कन्यानी चतुराइ केवी सुंदर छे ? अहो ! आनी बुद्धि ! अहो ! आनुं रूप ! अने अहो ! आनुं अद्भुत लावण्य ! आनी ज साथे लग्न करी हुं मारो जन्म सफळ करुं." एम विचारतो राजा पोताने स्थाने गयो. पछी ते कन्या पोताना पिताने जमाडी तेने घेर गइ. त्यारे राजाए पोताना श्रीगुप्त नामना प्रधानने चित्रांगद चित्रकार पासे मोकल्यो. तेणे जइने चित्रांगद पासे राजाने माटे तेनी पुत्री कनकमंजरीनी मागणी करी. त्यारे चित्रांगद बोल्यो के—" तमे कहो छो, ते युक्त छे, परंतु हुं निर्धन छुं, तेथी तेनां लग्ननुं खर्च अने राजानुं आदरमान विगेरे हुं शी रीते करी शकुं ?" ते सांभळी प्रधाने तेनुं वचन राजाने कह्युं. त्यारे राजाए तरत ज तेनुं घर धन, धान्य, सुवर्ण

विगेरेवडे भरी दीधु पछी शुभ दिवसे राजा महोत्सव पूर्वक ते कनकमजरीने परण्यो, अने तेणीने रहेवा माटे दासदासी आदिक परिवार सहित एक प्रासाद आप्यो.

आ राजाने घणी राणीओ हती तेमांथी ते हमेशां वारा प्रमाणे एक एकने पोताना वासगृहमा बोलावतो हतो तेथी ते दिवसे नवी राणी कनकमजरीने तेणे बोलावी त्यारे ते एक दासीने साथे राखी राजाना वासगृहमां गइ त्यां राजा हता नहीं तेथी ते तेनी राह जोइने एक आसनपर नीचे बेठी. पछी राजा आव्या त्यारे तेणीए विनयथी उभी थइ राजाने मान आप्युं पछी राजा विलास करी श्रमने लीधे शय्यामां सुतो त्यारे प्रथमथी संकेत करी राखेली दासीए कनकमजरीने कह्यु के—" हे स्वामिनी ! मने निद्रा आवती नथी तेथी कौतुक करनारी एक कथा कहो. " राणीए कह्यु के—" राजा सुइ जशे त्यारे कहीश " ते सांभळी राजाए विचार्यु के—" आनु मधुर वचन साकर करतां पण अधिक स्वादिष्ट छे तेथी आनी वार्ता हु पण सांभळु " एम विचारी राजा अलीक निद्राथी सुइ गयो त्यारे मदना दासी बोली के—" हे देवी ! राजा सुइ गया छे, तो हवे कांइक आश्चर्यकारक वार्ता कहो. " त्यारे ते बोली के—" सावधानपणे सांभळ — श्रीवसतपुर नगरमां वरुण नामे श्रेष्ठी रहेतो हतो तेणे एकदा पत्थरमय एक हाथनु देवालय कराव्यु तेमां चार हाथनी देवनी प्रतिमा स्थापन करी. " ते सांभळी दासीए पूछ्यु—" एक हाथना प्रासादमां चार हाथनी देवप्रतिमा शी रीते समाय ? ते तो असंभवित छे माटे आ मारी शंकानु निवारण करो, हु आ वातमा कांइ समजी नहीं. " त्यारे राणीए कह्यु—" आज तो निद्रा आवे छे. आनो जवाब हु तने काले कहीश " एम कही राणी सुइ गइ आ वार्ता सांभळी राजा

पण विचारमां पड्यो के—" दासीनी जेवी ज मने पण शंका थइ छे. आ वात शी रीते संभवे ? माटे आने हमणां ज पूछुं ? ना. ना. आ प्रश्न पूछवाथी ते मने मूर्ख गणशे. माटे काले पण तेने ज वारो आपीश. एटले दासीने जवाब आपतां मारे पूछवानी जरुर नहीं रहे. " एम विचारी राजा पण सुइ गयो.

पछी बीजे दिवसे पण राजाए तेणीने ज वारो आप्यो. तेथी राणी पण मदना दासी सहित राजाना वासगृहमां गइ. पहेला दिवसनी जेम राजा सुइ गया त्यारे दासीए कह्युं के—" हे देवी ! कालनी अधुरी वात पूरी करो. " देवी बोली के—एक हाथना प्रासादमां जे देवनी प्रतिमा स्थापन करी ते प्रतिमाने चार हाथ हता, पण तेनुं प्रमाण चार हाथनुं नहोतुं. " ते सांभळी हर्ष पामी दासीए बीजी वार्ता कहेवा कह्युं, त्यारे ते बोली के—" कोइ वनमां रक्त अशोक वृक्ष हतुं, तेने सेंकडो शाखा प्रशाखाओ हती; परंतु तेने छाया नहोती. " ते सांभळी मदनाए कह्युं—" एवडा मोटा विस्तारवाळा वृक्षने छाया न होय ते केम संभवे ? हे देवी ! ए मारो संशय दूर करो. " देवीए कह्युं—" आजे तो निद्रा आवे छे काले कहीश. " आ वात सांभळी राजाने पण शंका थवाथी त्रीजे दिवसे पण तेणीने ज वारो आप्यो. त्यारे प्रथमनी जेम राजाना सुता पछी दासीए कालना संशयनो जवाब पूछ्यो, एटले कनकमंजरी बोली के—" ते वृक्षनी नीचे पोतानी छाया तो हती पण तेनी उपर बीजा कोइनी छाया नहोती तेथी ' ते वृक्षने छाया नहोती ' एम में कह्युं हतुं. " पछी " बीजी वार्ता कहो. " एम दासीना कहेवाथी कनकमंजरी बोली के—" कोइ गाममां एक उंटनो पाळक हतो ते एकदा चारवा माटे उंटने वनमां लइ गयो. त्यां तेणे एक फळ अने पुष्पना भारथी नमी गयेलुं बावळनुं झाड जोयुं, तेथी ते झाड

तरफ ते उंचे वारंवार पोतानी ग्रीवा-डोक प्रसारी, परंतु तेनु एक पांदडुं पण तेना मुखमां आव्युं नहीं तेथी कोप पामी ते झाड उपर ते उंटे विष्टा मूत्र कर्युं ' ते सांभळी मदना बोली—" हे स्वामिनी ! जे वृक्षने ते उंट मुखवडे पण पामी शक्यो नहीं तेना पर तेणे विष्टा-मूत्र शी रीते कर्युं ? " राणीए कह्युं—"आनो जवाब काले आपीश, हमणा तो निद्रा आवे छे " पछी राजाए तेनी वातोथी आश्चर्य पामी चोथे दिवसे पण तेणीने ज वारो आप्यो त्यारे रात्रे पूर्वनी जेम राजाना सुता पछी दासीए कालनो संशय पूछयो, एटले कनकमंजरी बोली के—" ते बावळनुं झाड एक ऊंडा कुवामां हतु, तेथी त्यां उंटनुं मुख पहोंचतु नहोतु पण विष्टा मूत्र तो थइ शके तेम हतु " पछी दासीए बीजी वार्ता कहेवानुं कह्युं त्यारे राणी बोली के—" कोइ राजाए एकदा बे चोर पकडया तेमने एक पेटीमां पूरी ते पेटी नदीमां वहेती मूकी पण दयाळुपणाने लीधे तेमने मार्या नहीं केटलेक दिवसे कोइ माणसे नदीमां आवती ते पेटी जोइ तेथी तेने बहार काढी, तेने उघाडी तो अंदरथी ते बन्ने चोर नीकळ्या तेमने ते पुरुषे पूछयुं के—" तमने आ पेटीमां नाख्याने केटला दिवस थया ? " त्यारे तेमांथी एक चोरे जवाब आप्यो के—" आजे चोथो दिवस छे " ते सांभळी दासीए पूछयुं के— " हे देवी ! ते चोरे चोथो दिवस शी रीते जाण्यो ? तेमने पेटीनी अंदर रात्रि दिवसनी खबर शी रीते पडे ? " राणीए कह्युं—" एनो जवाब काले आपीश ' पछी पांचमे दिवसे पण राजाए कौतुकथी तेणीने ज वारो आप्यो एटले तेज रीते रात्रे राजाना सुता पछी दासीए जवाब माग्यो त्यारे ते बोली के—"ते चोरने चोथीयो ताव आवतो हतो तेथी पेटीमां पूरेल त्यारे ताव आवेलो ते पाछो आजे आव्यो तेथी तेणे चोथो दिवस जाण्यो हतो " पछी दासीना कहेवाथी राणीए

बीजी कथा कही के—" कोइ राजाने घणी राणीओ हती. तेमां एक राणी घणी वहाली हती. तेणीने माटे छानी रीते अलंकार घडाववाना हेतुथी राजाए केटलाक सोनीओने भोंयरामां अंधारे राख्या हता. त्यां तेओ मणिओना अजवाळाथी निरंतर काम करता हता. एक वखत कोइए ते सोनीओने कौतुकथी पूछयुं के—" अत्यारे कयो वखत हशे ? रात के दिवस ? " त्यारे तेओमांथी एक सोनी बोल्यो के—" अत्यारे रात्रिनो वखत छे. " ते सांभळी दासीए पूछयुं के—" भोंयरामां तेणे रात्रिनो वखत शी रीते जाण्यो ? " राणीए कह्युं—" आजे निद्रा आवे छे, माटे आनो जवाब काले आपीश. " पछी छठे दिवसे पण राजाए तेणीने ज वारो आप्यो, एटले रात्रे पूर्वनी जेम दासीए जवाब माग्यो. त्यारे राणी बोली के—" ते रतांधळो होवाथी तेणे ते वखत अंध थइ गयेल होवाने लीधे रात्रिनो समय जाण्यो हतो. " पछी दासीना कहेवाथी राणीए बीजी कथा कही के—" कोइ राजाने कोइए छिद्र विनानी आभूषणोथी भरेली पेटी भेट करी. ते पेटी उघाडया विना ज तेमां जेटला अलंकारो हता ते राजाए पोताना नेत्रोथी ज जोयां. " ते सांभळी दासीए पूछयुं के—" पेटी उघाडया विना तेमां रहेला अलंकारो शी रीते देखाय ? " राणीए कह्युं—" अत्यारे निद्रा आवे छे. माटे काले कहीश. " पछी सातमे दिवसे पण राजाए तेणीने ज वारो आप्यो. त्यारे रात्रिए राजाना सुता पछी दासीना पूछवाथी राणीए जवाब आप्यो के—" ते पेटी स्वच्छ स्फटिक मणिनी हती. तेथी तेनी अंदर रहेला अलंकारो बहारथी पेटी उघाडया विना जोइ शकाता हता. "

आ रीते हमेशां नवी नवी कौतुकवाळी कथाओ कहीने ते कनकमंजरीए राजाने मोह पमाडी छ मास निर्गमन कर्या.

तेथी राजा तेनापर ज अत्यंत आसक्त थयो, अने बीजी राणीओ के जे राजपुत्रीओ हती, तेमने राजा बोलावतो पण नहोतो तेथी कोप पामेली ते राणीओ ते चित्रकारनी पुत्रीनां छिद्रो जोवा लागी अने परस्पर बोली के—" खरेखर आ कनकमं जरीए राजाने वश करी लीधा छे, तेथी आपणो उच्च कुळवाळीनो पण त्याग करी तेणीमां ज ते रक्त थया छे "

हवे ते बुद्धिमान चित्रकारनी पुत्री हमेशां मध्यान्ह समये वच्चेना ओरडामां एकांते राजाना आपेला अलंकार अने वस्त्रोनो त्याग करी, पोताना पिताना घरनां वस्त्र अने आभूषणो पहेरी पोताना आत्माने आ प्रमाणे बोध करती हती के—"हे जीव ! तुं मद करीश नहीं, आ समृद्धि जोइ गारवपणाने धारण करीश नहीं, आटली बधी संपत्ति पाम्या छतां पोतानी पूर्व अवस्था भूली जइश नहीं, आ सीसा ने कथीरना अलंकारो तथा आ जीर्ण वस्त्रो ज तारां पोतानां छे अने बीजु सर्व राजानु ज छे एम तु जाणजे हे आत्मा ! तु गर्वनो त्याग करी शांत चित्तवाळो थजे. तेवो थवाथी चिरकाळ सुधी आ उत्तम संपत्ति तारी पासे रहेशे, नहीं तो एटले जो गर्व करीश तो राजा तने गळे पकडी कोहेली कुतरीनी जेम घरमांथी काढी मूकशे " आ प्रमाणेनु तेनु वचन सांभळ्या विना मात्र आवी तेणीनी चेष्टा ज जोइने बीजी दुष्ट राणीओ छिद्र मळवाथी तुष्टमान थइ अने एकदा समय जोइ एकांतमां रहेला राजाने तेओए कह्यु के—" हे स्वामी ! जो के तमे अमारा उपर स्नेह रहित छो, तोपण तमारु विपथी रक्षण करवानी अमारी फरज छे कारण के स्त्रीओनो इष्टदेव पति ज होय छे तमारी ते प्रिया के जे चित्रकारनी पुत्री छे ते आपनी उपर हमेशां काइक कामण करे छे, तेथी तेने वश थयेला तमे बीजु काइपण जाणी शकता नथी ते विषे तमारे खात्री करवी होय तो ते हमेशां मध्यान्ह समये खराब वेष पहेरीने ओरडो

वंध करी कांइक गणगणाट करे छे. ते जोजो ने सांभळजा. " आ प्रमाणे राणीओनुं वचन सांभळी राजा पोते ते जोवा माटे गयो, तो प्रथमनी जेम आत्मनिंदा करती तेणीनी वाणी राजाए सांभळी. तेथी अत्यंत तुष्टमान थइ राजा विचार करवा लाग्यो के—" अहो ! आनी शुद्ध मति ! अहो ! आनुं विवेकीपणुं ! अने अहो ! आनुं निरभिमानपणुं ! बीजी स्त्रीओ थोडी संपत्ति मळवाथी पण मदोन्मत्त थइ जाय छे, त्यारे आ तो उत्कृष्ट संपत्ति पाम्या छतां पण बीलकुल गर्व करती नथी. तेथी आनामां सर्व गुणो रहेला छे. बीजी राणीओ ईर्ष्याने लीधे आना गुणोने पण दोषो तरीके ज जुए छे." एम विचारी प्रसन्न थयेला राजाए तेणीने पट्टराणी पदे स्थापी—' मनुष्य गुण वडे ज महत्ता पामे छे, पण कुळादिकथी पामता नथी. '

एकदा ते नगरना उद्यानमां विमळचंद्र नामना सूरि पधार्या. तेमने वांदी देशना सांभळी राजाए कनकमंजरी सहित श्रावकधर्म अंगीकार कर्यो. ते धर्मनुं प्रतिपालन करी ते कनकमंजरी अनुक्रमे मरण पामीने स्वर्गे गइ. ' धर्मनी आराधना करनार जीवो अवश्य स्वर्गे ज जाय छे. ' पछी ते स्वर्गथी चवीने वैताढ्य पर्वत उपर तोरणपुर नामना नगरमां दृढशक्ति नामना राजानी कनकमाळा नामनी पुत्री थइ. अनुक्रमे युवावस्था पामेली मनोहर रूपवाळी तेणीने जोइ मोहित थयेलो वासव नामनो खेचर तेनु हरण करी अहीं लाव्यो, अने विद्यावडे तत्काळ आ प्रासाद बनावी तेणीने अहीं राखी. पछी आ वेदिका बनावी अने त्यारपछी ते खेचर जेटलामां तेणीने परणवा तैयार थयो तेटलामां कनकमाळाना मोटा भाइ कनकतेजाए आवी क्रोधथी तेने युद्ध करवा बोलाव्यो. तुल्य बळवाळा ते बन्ने परस्पर युद्ध करतां मरण पाम्या. भाइना विनाशनुं पोते कारण थवाथी ते कनकमाळा चिरकाळ सुधी रुदन करवा लागी. तेवामां अहीं कोइ वानमंतर जातिना

उत्तम देवे आवी तेणीने कह्यु के—" हे वत्से ! तु मारी पुत्री छे " आ प्रमाणे ते प्रेमनां वचन कहेतो हतो, तेटलामां पुत्रीनी शोध करतो दृढशक्ति राजा अहीं आवी पहोंच्यो तेने आवतो जोइ देवे कनकमाळाने शबरूप करी दीधी दृढशक्तिए आवी जोयु तो पोताना पुत्रने, पुत्रीने तथा वासवने मरेला जोया तेथी वैराग्य पामी तरत ज तेणे चारित्र अगीकार कर्युं ते वखते ते देव मायानु हरण करी कनकमाळा सहित ते मुनिने नम्यो त्यारे मुनिए तेने पूछ्यु के—" आ शु ? " कनकमाळाए कह्यु के—' आ सर्वे परस्पर युद्ध करी मरण पाम्या छे " दृढशक्ति मुनिए फरी पूछ्यु के—" में तो त्रणे शब देख्या हता अने तु तो जीवती छे ते शु ? " त्यारे देव बोल्यो के—" में तमने एवी माया देखाडी छे " मुनिए तेवी माया करवानु कारण पूछ्यु, त्यारे देव बोल्यो के—

" पूर्वे क्षितिप्रतिष्ठित पुरमां जितशत्रु नामे राजा हतो ते कनकमजरी नामनी चित्रकरनी पुत्रीने परण्यो हतो कनकमजरीए पोताना चित्रकर पिताने अत समये पच नमस्कारादिकवडे निर्यामणा करावी हती तेथी ते चित्रकर मरीने हु वाणमतर जातिनो देव थयो छु हमणां अहीं फरतां फरतां में आने शोकाकुळ जोइ तेथी दयाने लीधे में अवधिज्ञाननो उपयोग मूक्यो एटले में जाण्यु के आ मारी पूर्वभवनी पुत्री छे तेटलामां हे मुनि ! तमने अहीं आवता जोया त्यारे मने विचार थयो के आ मारी पुत्री तेना पिता साथे हमणा ज जती रहेशे तेथी मारे तेनी साथे वियोग थशे एम विचारी में मायावडे तेने पण शबरूप करी दीधी हती अने पछी तमने दीक्षा लीधेला जोइ ते माया में हरी लीधी छे हे मुनि ! आ मारी दुष्ट चेष्टाने तमे क्षमा करो " ते सांभळी मुनिए कह्यु—" हे देव ! तमे मने धर्मप्राप्तिना हेतुभूत थवाथी मारा उपकारी

थया छो. " एम कही मुनि आकाशमार्गे गया.

हवे कनकमाळा पण पोतानो पूर्व भव सांभळी जातिस्मरण ज्ञान पामी, तेथी पितारूप देवने विषे प्रेमने धारण करती तेणीए पूछयुं के—" हे पिता ! आ भवमां मारो पति कोण थशे ? " त्यारे देवे अवधिज्ञानथी जाणीने कह्युं के—" हे पुत्री ! पूर्वभवमां जे तारो पति जितशत्रु राजा हतो. ते देव थइ त्यांथी चवी दृढसिंह राजानो पुत्र सिंहरथ नामे थयो छे. ते ज तारो आ भवमां पण पति थशे. वळी ते पोते ज अश्वथी हरण कराइने अहीं ज आवशे. तेथी तुं उद्वेग रहित अहीं ज सुखे रहे, अने हुं तारी आज्ञामां रही तारुं सांनिध्य करीश. " एम कही ते देव परिवार सहित अहीं ज रह्यो, अने कनकमाळा पण देवीओवडे परवरेली अहीं सुखे करीने रही. हे स्वामी ! ते कनकमाळा ज हुं छुं. ते देव गइ काले जिनेश्वरोने वांदवा मेरुपर्वतपर परिवार सहित गयेल छे. अने तेना गया पछी मारा पुण्यथी आकर्षाइने तमे अहीं आव्या छो. में उत्कंठाने लीधे पितानी राह जोया विना ज तमारी साथे लग्न करी लीधा छे. हे स्वामी ! आ मारो संपूर्ण वृत्तांत में तमने निवेदन कर्यो छे. " आ प्रमाणे हकीकत सांभळी सिंहरथ राजाने पण जातिस्मरण ज्ञान थयुं.

तेटलामां ते देव पण परिवार सहित त्यां आव्यो. तेने राजाए प्रणाम कर्या. कनकमाळाए पण विवाहनो वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी देव खुशी थयो. पछी राजानी साथे चिरकाळ सुधी वार्ता करी देवे ते बन्नेने मनोहर दिव्य भोजन विगेरे कराव्युं. ए रीते एक मास सुधी राजा त्यां ज भोग भोगवतो सुखेथी रह्यो. पछी तेणे प्रियाने कह्युं के—" मारुं रक्षक विनानुं राज्य छे तेथी कोइ उपद्रव करशे माटे मने जवानी रजा आप. " त्यारे ते बोली के—" हे स्वामी ! तमारुं राज्य

अहींथी घणु दूर छे, तेथी वारवार जवु आववु थशे नहीं माटे मारी पासेथी प्रज्ञप्ति विद्या ग्रहण करो, के जेनावडे तमे अहीं तरत आवी शको " ते सांभळी राजाए तेनी पासेथी प्रज्ञप्ति विद्या लइ विधिपूर्वक साधी पछी आकाशमार्गे ते पोताना नगरमां गयो त्यां लोकोना पूछवाथी तेणे वृत्तांत कह्यो ते सांभळी सर्व जनो हर्ष पाम्या पछी राजा थोडा दिवस पोताना नगरमां रही फरीथी ते पर्वतपर गयो त्यां थोडा दिवस रही पाछो नगरमा आव्यो. एम वारवार पर्वतपर जवाथी लोकोए तेनु नगगति नाम पाड्यु

एकदा राजाने देवे कह्यु के—" हवे हु मारा स्वामीनी आज्ञा प्रमाणे कार्य करवा माटे जाउ छु जो के आ मारी पुत्रीने मूकीने जतां मारु मन उत्साह पामतु नथी. परतु प्रभुनी आज्ञानु उल्लघन थइ शके नहीं तेथी जाउ छु आ मारी पुत्रीने बीजे कोइ स्थाने आनद आवशे नहीं, माटे तेने अहीं ज राखजो अने तेने एकलीने रहेवु न पडे तेम तमे करजो नहींतो मारा वियोगने लीधे ते अत्यत दु खी थशे " एम कही ते देव गयो पछी राजाए ते ज पर्वतपर एक नगर वसाव्यु तथा आस पास अरण्यमां बीजां घणां गामो वसाव्या दरेक गामोमां अने नगरमां घणां घणां जिनचैत्यो बनाव्या ए प्रमाणे बन्ने राज्यने नीतिथी पाळता, कनकमाळा साथे क्रीडा करता तथा नित्य जिनपूजा करता तेणे त्रणे वर्ग साध्या

एकदा कार्तिक मासनी पूर्णिमाने दिवसे ते नगगति राजा सैन्य सहित राजपाटिकाए नीकळ्या त्यां नगर बहार मार्गमां एक मनोहर आम्रवृक्ष जोयो तेने रक्तवर्णवाळा पल्लवो आवेला हता, मांजरो आववाथी ते पीळो देखातो हतो तथा निरतर फळोवडे ते शोभतो हतो ते जोइ तेनी एक मजरी मगळने माटे राजाए तोडी लीधी ते जोइ पाछळ आवता

सर्व सैन्यना लोकोए पण पत्र, पल्लव, मंजरी विगेरे लेवाथी ते आम्रवृक्ष केवळ लाकडाना ठुंठा रूपे थइ गयो. पछी पाछा वळीने आवता राजाए ते वृक्ष नहीं जोवाथी मंत्रीने पूछ्युं के– " पेलो आम्र क्यां गयो ? " त्यारे मंत्रीए ते वृक्षनुं ठुंठुं देखाडी कह्युं के—" हे स्वामी ! आ ज ते आम्रवृक्ष छे. " राजाए फरीथी पूछ्युं के—" ते क्षणवारमां ज आवो काष्ठशेष केम थइ गयो ? " मंत्रीए कह्युं—" आपे प्रथम तेनी एक मंजरी लीधी, ते जोइ सर्व मनुष्योए तेपरथी मंजरी, पत्र, फळ विगेरे लीधा तेथी ते आवो थइ गयो छे. " ते सांभळी राजाए विचार कर्यो के—" अहो ! लक्ष्मी (शोभा) नी चपळता केवी छे ? के जेथी आवो मनोहर वृक्ष पण एक क्षणवारमां लक्ष्मी (शोभा) रहित थइ गयो. जे वस्तु प्रथम तुष्टि करनारी होय छे ते ज वमन समयना भोजननी जेम क्षणवारमां अन्यथा प्रकारनी थइ जाय छे. जेम पाणीमां थता परपोटा तथा आकाशमां थतो संध्यानो राग स्थिर नथी, तेम सर्व संपत्तिओ अस्थिर ज छे. ते वात निश्चित छे. जे मूर्ख प्राणी मोहवडे संपत्तिने स्थिर माने छे तेणे वीजळीने पण शाश्वती मानवी जोइए, पण ते योग्य नथी, तेथी करीने दुष्कर्म रूपी अंधकारनी रात्रि जेवी अने उत्तर काळमां दुःख आपनारी आ राज्यसंपत्तिवडे मारे सर्युं. " ए प्रमाणे विचारी गांधार देशना राजा नग्गतिए प्रतिबोध पामी तरत ज चारित्र ग्रहण कर्युं, अने देवताए आपेलो साधुवेष धारण करी ते चोथा प्रत्येक बुद्ध पृथ्वीपर विचरवा लाग्या.

इति चतुर्थ प्रत्येक बुद्ध.

आ प्रमाणे ते चारे प्रत्येक बुद्धो पोतपोताना राज्यपर पुत्रोने स्थापन करी चारित्र ग्रहण करी पृथ्वीपर विचरता एकदा क्षितिप्रतिष्ठित नामना पुरमां आव्या. त्यां एक चार द्वारवाळुं यक्षनुं चैत्य हतुं. तेमां पूर्व दिशा तरफ मुखवाळी यक्षनी

एक प्रतिमा हती ते चैत्यमां प्रथम करकडु मुनिए पूर्व द्वारमा थइने प्रवेश कर्यो, त्यारपछी द्विमुख नामना महामुनिए दक्षिण द्वारवडे प्रवेश कर्यो. ते वखते यक्षे विचार कर्यो के—" आ मुनिथी पराङ्मुख थइने मारे रहेवु योग्य नथी " एम विचारी ते यक्षे बीजु मुख दक्षिण तरफ कर्यु पछी पश्चिमना द्वारवडे नमि मुनिए प्रवेश कर्यो, त्यारे पण यक्षे तेवो ज विचार करी त्रीजु मुख तेनी सन्मुख कर्यु पछी नगगतिए उत्तर तरफना द्वारवडे प्रवेश कर्यो त्यारे पण यक्षे तेवोज विचार करी चोथु मुख तेनी सन्मुख कर्यु ए रीते ते यक्ष चतुर्मुख थयो हवे करकडु मुनिने बाल्यावस्थानी लुखी खरज हजु सुधी हती तेथी एक सळी लइने तेणे पोतानो कान खोतर्यो पछी ते सळी पोतानी पासे तेणे गोपवी राखी ते जोइ द्विमुख मुनि बोल्या के—" हे मुनि ! जो तमे राज्यादिक सर्वनो त्याग कर्यो छे, तो पछी आ एक सळीने शामाटे पासे राखो छो ? " ते साभळी करकडु मुनि कांइपण बोल्या नहीं, तेटलामां नमि राजर्षिए द्विमुख राजर्षिने कह्यु के—" जो तमे राज्यादिक सर्व व्यापारनो त्याग करी निर्ग्रंथ थया छो तो बीजाना दोष जोवानु कार्य शामाटे करो छो ? राज्यपर हता त्यारे बीजाना अपराधनो तपास करवा अधिकारीओने नीम्या हता कारणके बीजाना अपराध जोवा माटे ज अधिकारीओ नीमवामां आवे छे परतु अत्यारे नि सग थयेला तमारे ते अधिकारीपणु करवु योग्य नथी. " ते साभळी नगगति राजर्षिए नमि राजर्षिने कह्यु के—" हे मुनि ! जो तमे सर्वनो त्याग करी मात्र मोक्षने माटे ज उद्यम करो छो, तो तमे शामाटे अन्यनी निंदा करवामां प्रवर्तो छो ? " ते सांभळी करकडु ऋषि बोल्या के—" मोक्षनी आकांक्षावाळा मुनिने कोइ बीजा मुनि अहितथी निवारे तो तेमां निंदा शामाटे गणवी ? केमके क्रोधथी के ईर्ष्याथी जे बीजानो दोष कहेवो ते ज निंदा कहेवाय

छे. तेवी निंदा मोक्षाभिलाषीए कोइनी करवी न जोइए. परंतु हितबुद्धिथी जे शिक्षा आपवामां आवे ते कांइ निंदा कहेवाय नहीं. माटे ज हितशिक्षा बीजाने न गमती होय तोपण देवामां आवे छे. आगममां कह्युं छे के–" बीजो माणस रोष करे के न करे, तोपण पोताना पक्षने हितकारक एवी भाषा अवश्य बोलवी." आ प्रमाणे करकंडु मुनिनी शिक्षाने त्रणे मुनिओए अंगीकार करी. पछी ते सर्व स्वेच्छाथी जुदा जुदा विचरवा लाग्या. अने अंते सर्व कर्म खपावी मोक्षे गया.

आ चारे जीवो पुष्पोत्तर नामना विमानमांथी एक साथे ज चव्या हता, दीक्षा पण जुदे जुदे ठेकाणे परंतु एक साथे ज लीधी हती अने मोक्ष पण एक साथेज पाम्या हता. आ प्रमाणे चार प्रत्येक बुद्धनी कथा संप्रदायने अनुसारे कही छे. आ प्रत्येक बुद्धनुं चरित्र कल्याणकारक छे, नरकना शत्रुरूप छे, विकारनो नाश करनार छे, अने शमतारूपी वृक्षने नवपल्लवित करवामां मेघ समान छे. एवा भुवनना उपकारी आ चरित्रने सांभळी भव्य प्राणीओ सुकृतने भजो–सुकृत करो.

इति उत्तराध्ययने नवम अध्ययन. ९

अथ द्रुमपत्र नामनुं दशमु अध्ययन.

नवमु अध्ययन कह्यु हवे दशमु द्रुमपत्र नामनु अध्ययन कहे छे. तेनो संबंध आ प्रमाणे छे नवमा अध्ययनमां धर्मने विषे निष्कंपपणु कह्यु ते निष्कंपपणु अनुशासनथी एटले शिक्षाथी–उपदेशथी थइ शके छे, तेथी अनुशासनने माटे आ अध्ययन कहेवाय छे तेमां श्री गौतम गणधर प्रत्ये श्री महावीर स्वामीए आ अनुशासन कर्युं छे, तेथी प्रथम गौतमस्वामीनी संक्षेपथी वक्तव्यता कहे छे —

आ ज भरतक्षेत्रमां पृष्ठचंपा नामनी नगरी छे तेमां साल नामे राजा अने महासाल नामे युवराज हता ते बन्ने भाइओने यशोमती नामनी बहेन हती तेने पिठर नामनो पति हतो तेमने गागलि नामनो एक पुत्र थयो हतो एकदा ते नगरीमां विहार करता श्री महावीरस्वामी समवसर्या तेमना समाचार सांभळी साल अने महासाल परिवार सहित भगवानने वांदवा गया जिनेश्वरने नमन करी बन्ने भाइओ योग्य स्थानके बेठा पछी भगवानना मुखथी तेमणे आ प्रमाणे धर्मदेशना सांभळी

“ हे भव्य प्राणीओ ! आ संसारमां मनुष्य भव विगेरे धर्म साधननी सामग्री मळवी अति दुर्लभ छे मिथ्यात्व, अविरति विगेरे धर्मना प्रतिबंधक छे, महा आरंभो नरकनां कारणो छे, आ संसार जन्म, जरा, मरण विगेरे अनेक दुःखोथी भरेलो छे, क्रोधादिक कषायो संसारभ्रमणना हेतुरूप छे, अने ते कषायोनो त्याग करवाथी ज मोक्षनी प्राप्ति थाय छे ”

इत्यादिक धर्मदेशना सांभळी साल, महासाल विगेरे सर्व पोतपोताने स्थाने गया. घेर गया पछी साल राजाए महासालने कह्युं के—" हे भाइ ! भगवाननी देशना सांभळी मने वैराग्य थयो छे, तेथी हुं दीक्षा ग्रहण करीश. आ राज्यने तुं ग्रहण कर. " ते सांभळी महासाले कह्युं के—" हे बंधु ! आ दुर्गतिना कारणरूप राज्यथी मारे सर्युं, मने पण वैराग्य थयो छे, तेथी हुं पण तमारी साथे ज दीक्षा ग्रहण करीश. मने पण तमारी साथे राखी मारो दुर्गतिथी उद्धार करो. " ते सांभळी राजाए पोताना भाणेज गागलिने राज्यपर स्थापन करी नाना भाइ सहित मोटा उत्सवपूर्वक श्री महावीरस्वामी पासे दीक्षा ग्रहण करी. पछी निरंतर भगवाननी साथे विचरता ते बन्ने मुनि संपूर्ण अग्यार अंग भण्या.

एकदा भगवान राजगृह नगरथी चंपापुरी तरफ चाल्या. ते वखते साल महासाल मुनिओए प्रभुने वंदना करी विज्ञप्ति करी के--" हे स्वामी ! जो आपनी अनुज्ञा होय तो अमे पृष्ठचंपा नगरीमां अमारा स्वजनोने प्रतिबोध करवा जइए. " ते सांभळी ज्ञानी प्रभुए ते बन्नेने गौतम गणधरनी साथे जवानी अनुज्ञा आपी. एटले तेओ अनुक्रमे विहार करी पृष्ठचंपा नगरीए गया. त्यां देवोए रचेला सुवर्ण कमळ उपर बेसी चार ज्ञानने धारण करनार श्री गौतमस्वामी धर्मदेशना आपवा लाग्या. गागलि राजा पोताना बन्ने मामा सहित श्री गौतमस्वामीने समवसरेला जाणी पोताना माता पिता सहित उत्सुकताथी तेमने वांदवा माटे मोटा आडंबरथी गयो. गौतमस्वामीने तथा मामाओने वंदना करी ते योग्य स्थाने बेठो. संसारनी असारता जणावनारी धर्मदेशना सांभळी गागलि राजाए पोताना माता पिता सहित वैराग्य पामी नगरीमां जइ पुत्रने राज्यपर स्थापन करी गौतमस्वामी पासे प्रव्रज्या ग्रहण करी.

त्यारपछी साल, महासाल, गागलि अने तेना माता पिता सहित गौतमस्वामी त्यांथी विहार करी भगवाननी पासे जवा माटे चपानगरी तरफ चाल्या

मार्गमां साल अने महासाल मुनि विचार करवा लाग्या के—" बेन, बनेवी अने भाणेजने आपणे ससारसमुद्रथी तार्यां ए बहु सारु थयु " ते वखते गागलि विगेरे त्रणे पण विचार करवा लाग्या के—" अहो ! आ साल अने महासाल आ पणा मोटा उपकारी छे केमके तेमणे प्रथम आपणने राज्यलक्ष्मीना भागी कर्या अने अत्यारे मोक्षलक्ष्मीना पण भागी करवा माटे आ दुर्लभ चारित्र अपाव्यु " इत्यादिक विचार करता ते पांचे क्षपक श्रेणिपर आरूढ थया, अने मार्गमां ज मोहरूपी मदोन्मत्त हाथीनो विनाश करवामा सिंह समान ते पांचे जण केवलज्ञान पाम्या अनुक्रमे तेओ गौतमस्वामीनी साथे श्री जिनेश्वर पासे आव्या त्या ते पांचे केवळीओ जिनेंद्रनी प्रदक्षिणा करी केवळीनी सभा तरफ चाल्या ते वखते गौतमस्वामीए तेमने कह्यु के—" हे मुनिओ ! शु तमे जाणता नथी ? त्या केम जाओ छो ? आम आवो ने जगत्प्रभुने वदन करो " ते सांभळी प्रभुए गौतमने कह्यु के—" हे गौतम ! केवळीनी आशातना न करो "

आ प्रमाणे भगवाननु वचन सांभळी तत्काळ गौतमस्वामीए तेमने खमाव्या मनमां विचार कर्यो के—" मारा शिष्योने पण केवळज्ञान थाय छे, अने मने तो हजु सुधी केवळज्ञान थयु नहीं तो शु हु आ भवे मोक्षमां जइश के नहीं जाउ ? " आ प्रमाणे ते विचार करता हता, तेटलामा तेमणे आ प्रमाणे देवताओनो परस्पर आलाप सांभळ्यो के—" आजे श्री जिनेश्वरे देशनामा कह्यु हतु के जे भूचर मनुष्य पोतानी लब्धिथी अष्टापद पर्वतपर जइ जिनेश्वरोने वदना करे ते मनुष्यनी

तेज भवमां सिद्धि थाय छे. " आवुं देवनुं वचन सांभळी गौतमस्वामी अष्टापद जवा उत्सुक थया, अने ते बाबत भगवाननी आज्ञा मागी. भगवाने तापसना बोधने माटे तथा गौतमगणधरनी स्थिरता करवा माटे जवानी आज्ञा आपी. एटले श्री गौतमस्वामी भक्तिथी तीर्थंकरने वांदी अष्टापद तरफ चाल्या.

आ अवसरे कोडिन्न, दिन्न अने सेवाळ नामना त्रण तापसो के जेमने दरेकने पांचसो पांचसो शिष्यो हता, तेमणे माणसोना मुखथी महावीर भगवाननुं उपरोक्त वचन सांभळ्युं हतुं, तेथी तेओ पोतपोताना शिष्य परिवार सहित प्रथमथी ज अष्टापद तरफ चाल्या हता. तेओमां पहेलो कोडिन्न नामनो तापस पोताना शिष्य सहित निरंतर उपवास करी पारणे कंद विगेरेनुं भोजन करतो हतो. ते अष्टापदनी पहेली मेखळा सुधी पहोंच्यो हतो आगळ जवानी तेनी शक्ति नहोती. बीजो दिन्न नामनो तापस शिष्यो सहित निरंतर छठ्ठ तप करी पारणामां पाकी गयेलां पांदडां विगेरेनुं भोजन करतो हतो, ते आ पर्वतनी बीजी मेखळा सुधी आवीने रह्यो हतो, तथा त्रीजो सेवाळ नामनो तापस शिष्यो सहित निरंतर अठ्ठम तप करी पारणामां सुकी सेवाळनुं ज भक्षण करतो हतो, ते अष्टापद पर्वतनी त्रीजी मेखळा सुधी पहोंच्यो हतो. परंतु तेमांनो कोइ पण ते पर्वतना शिखर सुधी जइ शक्यो नहोतो. (अष्टापदने एक एक योजन प्रमाण आठ मेखळाओ छे.)

तेटलामां ते तापसोए गौतमस्वामीने आवता जोइ विचार कर्यो के—" अमे तपवडे अत्यंत कृश थइ गया छीए, तोपण उपर वधारे चडी शकता नथी, तो आ स्थूळ शरीरवाळा यति शी रीते चडी शकशे ? " आ प्रमाणे तेओ विचार करे छे तेटलामां तो गौतमस्वामी जंघाचारण लब्धिथी सूर्यना किरणोनुं आलंबन करी शीघ्रपणे चडवा लाग्या अने अनुक्रमे

ते सर्वने श्रोळगी चखवारमां जोइ न शकाय तेटला दूर गया ते जोइ गौतमस्वामीनी प्रशसा करता ते श्रणे तापसोए पोत-पोताना मनमां विचार कर्यो के—" आ यति पर्वतपरथी उतरशे त्यारे अमे तेमना शिष्य थशु " अहीं गौतमस्वामी पर्वतना शिखरपर जइ त्यां भरतचक्रीना करावेला मनोहर प्रासादने जोइ मनमां आनद पाम्या पछी प्रासादनी अदर रहेला पोतपोताना देहप्रमाण अने वर्णवाळा श्रीऋषभादिक चोवीशे तीर्थंकरोनी प्रतिमाओने वदना करी जाणे साक्षात् जिनेश्वरो ज विराजता होय एवा ते स्थापनाजिनोने जोइ जोइने गौतमस्वामी अद्वितीय आनद पाम्या अने " जगचिंतामणि जगनाह० " विगेरेवडे तेमनी स्तुति करी पछी प्रांते नमस्कार करी चैत्यनी बहार आवी अशोकवृक्षनी नीचे रात्रि निर्गमन करवा रह्या

आ अवसरे शक्र इद्रनो दिक्पाळ धनद (कुबेर) देव त्यां जिनेश्वरोने वादवा आव्यो तेणे तीर्थंकरोने वदना करीने गौतम गणधरने पण हर्षथी वाद्या, अने तेमनी पासे ते बेठो ते वखते गणधर महाराज तत्त्वनु निरूपण करवा लाग्या तेमां गुरुतत्त्वनु निरूपण करतां तेमणे आ प्रमाणे साधुना गुणोनु वर्णन कर्यु —" जेओ पांच महाव्रतोने धारण करनारा छे, तीव्र तपवडे शरीरने शोषण करनारा छे, अतप्रांत आहारनु भक्षण करनारा छे, शत्रु अने मित्रने विषे तुल्य वृत्तिवाळा छे, पांच इद्रियोने जीतनारा छे तथा जेओ क्रोधादिक कषाय रहित छे, ते महात्मा मुनिओ ज गुरु कहेवाय छे, के जेओ पोते ससारसागरने तरे छे तथा बीजाने पण तारे छे " आवां गणधर महाराजनां वचन सांभळी तेमनु ज शरीर कोमळ अने हृष्टपुष्ट जोइ धनदे विचार कर्यो के—" आ गणधर जे प्रमाणे कहे छे तेवु तेनु पोतानु ज शरीर नथी कारण के अतप्रात

आहार लेवाथी आवुं मनोहर शरीर होइ शके ज नहीं. " एम विचारी ते वैश्रवण देव कांइक मुख विकस्वर करीने हस्यो. ते वखते तेनो अभिप्राय जाणी चार ज्ञानने धारण करनार गणधर महाराजा बोल्या के—" हे देव ! ध्याननुं ज प्रमाणपणुं छे, परंतु देखीतुं शरीरनुं कृशपणुं कांइ प्रमाणभूत नथी. हे धनद ! आ तमारा संशयरूपी कादवने धोवा माटे जळ जेवुं पुंडरीक अध्ययन (पुंडरीकने कंडरीकनुं चरित्र) कहुं छुं ते तमे सांभळो—

आ ज जंबूद्वीपना महाविदेहमां पुष्कलावती नामनी विजयमां पुंडरीकिणी नामनी नगरी छे. तेमां महापद्म नामे राजा हतो. तेने पद्मावती नामनी राणी हती. तेनी कुक्षिथी उत्पन्न थयेला पुंडरीक अने कंडरीक नामना तेमने बे पुत्रो हता. एकदा ते नगरीमां कोइ स्थविर मुनि पधार्या. तेमने वंदना करी, तेमना मुखथी धर्म सांभळी, वैराग्य पामी, महापद्म राजाए पुंडरीकने राज्य अने कंडरीकने युवराज पद आपी दीक्षा लीधी. अनुक्रमे सर्व पूर्वोनो अभ्यास करी ते राजर्षि केवळज्ञान पामी एक मासना अनशनवडे मोक्षपद पाम्या.

त्यारपछी एकदा पादरजवडे पृथ्वीने पवित्र करता ते ज स्थविर मुनि फरीथी ते ज पुंडरीकिणी नगरीए पधार्या. तेमने आव्या सांभळी हर्ष पामी पुंडरीक राजाए गुरु पासे जइ तेमने नमस्कार करी देशना सांभळी. अने तरत ज ते गुरु पासे श्रावकधर्म अंगीकार कर्यो. पछी कंडरीक गुरुने वांदी धर्म सांभळीने बोल्यो के—" हे स्वामी ! हुं भवथी उद्वेग पाम्यो छुं, माटे आपनी पासे दीक्षा लइश. परंतु मारा भाइ पुंडरीक राजानी रजा लइने हुं आवुं त्यांसुधी आपे मारापर अनुग्रह करी अहीं ज रहेवुं. " ते सांभळी गुरुए कह्युं के—" हे वत्स ! आ बाबतमां प्रमाद करीश नहीं, वहेलो आवजे. " आ

रीते गुरुना कहेवाथी कडरीक नगरीमा गयो अने मोटा भाइने तेणे कह्यु के–" हे बधु ! गुरुना मुखथी धर्मोपदेश सांभळी मने वैराग्य थयो छे, तेथी तमारी आज्ञावडे हु दीक्षा लेवा उत्सुक थयो छु मनुष्यभवरूपी चिंतामणिने कोण प्रमादथी गुमावे ? " ते सांभळी पुडरीके कह्यु के–" हे भाइ ! हमणां तु व्रतनो आग्रह न कर हु तने राज्य आपु छु तेथी हाल तु भोग भोगव अने हु व्रत ग्रहण करु " कडरीके कह्यु–" भोग के राज्यवडे मारे सर्यु, भूख्या माणसने भोजननी जेम मने व्रत ज इष्ट छे " पुडरीके कह्यु–" हे वत्स ! साधुधर्म अति दुष्कर छे, कारणके तेमां अढार पापस्थानोने अवश्य वर्जवाना छे, मेरुपर्वत जेवु दुर्धर ब्रह्मचर्यव्रत पाळवानु छे, मनमां संतोष राखवानो छे अने गुरुना वचन प्रमाणे वर्तवानु छे. हे वत्स ! ने बाहुवडे समुद्र तरवा जेवु ते अति दुष्कर छे वळी तु अत्यत सुकुमाळ छे, तेथी शीत उष्ण विगेरेनी व्यथा सहन करी शकीश नहीं माटे हालमां तारे दीक्षा लेवी योग्य नथी " ते सांभळी कडरीक बोल्यो के–" पामर जीवोने व्रत दुष्कर लागे छे, परतु परलोकना अर्थीने ते दुष्कर नथी तेथी मने व्रतनी आज्ञा आपो " आ रीते आग्रहपूर्वक आज्ञा मागवाथी राजाए तेने कोइ रीते (अणछुटके) आज्ञा आपी त्यारे मोटा उत्सवपूर्वक कडरीके दीक्षा लीधी पछी उग्र तपस्या करतां तेणे अग्यार अगनो अभ्यास कर्यो.

एकदा अतप्रांत आहार लेवाथी कडरीकना शरीरमा दाहज्वरादिक रोगो उत्पन्न थया तेनी पीडाथी तेनु शरीर कृश अने दिवसना चद्रनी जेवु फिक्कु थइ गयु फरीथी विहारना क्रमे तेज स्थविर मुनि एकदा पुडरीकिणी नगरीए आव्या तेमने वांदवा माटे पुडरीक राजा आव्यो त्या कडरीकने नमतां तेणे तेनु शरीर घणा व्याधिथी व्याप्त जोयु, त्यारे राजाए

गुरुने कह्युं के–" प्रासुक औषधवडे आ कंडरीक मुनिना शरीरनी हुं चिकित्सा करीश, माटे आप मारी यानशाळामां पधारो." आ प्रमाणे राजानी विज्ञप्तिथी गुरु महाराज राजानी यानशाळामां जइने रह्या. पछी राजानी आज्ञाथी वैद्योए विविध प्रकारनां औषधोवडे कंडरीक मुनिनुं शरीर केटलेक दिवसे व्याधि रहित कर्युं. त्यारपछी स्थविर मुनि रजा लइ परिवार सहित विहार करी अन्यत्र गया. 'साधुओने एक ठेकाणे रहेवुं सारुं नथी.' ते वखते कंडरीक मुनि राज्यना भोजनने विषे लोलुप थवाथी विहार करवा तैयार थया नहीं. तेनी राजाने खबर थतां ते कंडरीक पासे आवी तेने प्रदक्षिणापूर्वक वंदना करी मधुर वचनथी बोल्या के–" हे मुनि! तमे धन्य छो, तमे तमारो जन्म सफळ कर्यो छे, कारण के राज्य, स्त्री विगेरेनो त्याग करी तमे व्रत ग्रहण कर्युं छे. हुं तो अधन्य छुं के जेथी आवा वीजळीनी जेवा चपळ राज्यने तजवा शक्तिमान थयो नथी." इत्यादिक राजाए एकवार कह्युं त्यारे ते मुनि मौन रह्या, फरी बीजीवार अने त्रीजीवार कह्युं त्यारे लज्जा पामी तेणे विहार कर्यो.

पछी केटलाक काळ सुधी उत्सुक मनवाळा पण ते गुरुनी साथे रह्या. परंतु तेनी अशुभ वासना असाध्य व्याधिनी जेम शांत थइ नहीं. तेथी एकदा व्रतथी उद्वेग पामी शुभ परिणामथी भ्रष्ट थइ ते कंडरीक गुरुथी जूदा पडी पोतानी नगरीए आव्या. त्यां राजाना घरनी पासे एक अशोकवृक्षनी शाखा उपर उपधि वळगाडीने ते वृक्ष नीचे बेठा. तेवामां पुंडरीक राजानी धात्रीए तेने जोइ ते वात राजाने करी. ते सांभळी " गुण पण दोषने माटे थयो " एम विचारता राजा अंतःपुर सहित तत्काळ कंडरीकनी पासे आव्या. तेने त्रण प्रदक्षिणा पूर्वक वंदना करी, राजाए प्रथमनी जेम

घणी मिष्ट रचनो कर्या छोपण कंडरीक तो जाणे भूतादिकना आवेशवाळो होय तेम मौन ज रह्यो फरीथी राजाए कह्यु के—"हे महात्मा ! स्वर्गनो त्याग करी कोण नरकनो आश्रय करे ? चिंतामणिनो त्याग करी काचनो ककडो कोण ग्रहण करे ? मोटा साम्राज्यनो त्याग करी निर्धनपणुं कोण अंगीकार करे ? तेवीज रीते मोक्षने आपनार चारित्रनो त्याग करी क्षणभंगुर भोगनी कोण प्रार्थना करे ? आम छतां पण जो तमारे भोगनी इच्छा होय तो तेम कहो कारणके प्रार्थना कर्या विना अयोग्य वस्तु कोण आपे ? " ते सांभळी लज्जानो त्याग करी कंडरीक बोल्यो के—" मारे भोगनी अभिलाषा छे " ते सांभळी तरत ज राजाए पापना भारनी जेम राज्य तेने सोंप्यु, अने पोते हाथवडे मस्तकनो लोच करी, चारित्र धर्म अंगीकार करी, कंडरीक पासेथी साधुनो वेष लइ, " गुरु पासे प्रव्रज्या लीधा पछी हु भोजन करीश " एवो अभिग्रह लइ, गुरुना चरणकमळथी पवित्र करातो दिशा तरफ ते भावसाधु पुंडरीक राजर्षि चाल्या

अहीं कंडरीके तेज दिवसे लोलुपताथी अधरापानी जेम अत्यत भोजन कर्युं ते स्निग्ध अन्न मंद जठराग्निवाळा तेने पच्यु नहीं, तेथी तेने उदरमां घणी व्यथा थवा लागी तेने पापी धारीने मंत्री विगेरेए तेनी उपेक्षा करी (औषधादि कर्युं नहीं) ते जाणी व्यथारूपी नदीना पूरमां तणातो ते कंडरीक विचार करवा लाग्यो के—" व्यसनमां पडेला मने स्वामीने पण जे जड माणसो उपेक्षा करे छे तेओ सेवक छतां पण शत्रु करतां अधिक वैरी जेवा छे तेथी ज्यारे हु साजो थइश त्यारे उपेक्षा करनारा आ मंत्री विगेरे सर्वनो तेमना पुत्रपौत्रादिक सहित विनाश करीश " इत्यादिक तंदुलीया मत्स्यनी जेम रौद्रध्यान करतो ते क्रूर कंडरीक विष्ठामां शूकरनी जेम राज्यादिकमां अत्यंत मूर्छावाळो थयो प्रांते ते व्यथाथी तेज रात्रे

मरण पामीने ते सातमी नरके गयो. 'अंतकाळे जेवी मति होय तेवी गति थाय छे.'

अहीं पुंडरीके गुरु पासे जइ तेमने वांदी अठ्ठमनुं पारणुं कर्युं. तेमां अंतप्रांत आहार करवाथी तेने अत्यंत व्यथा थइ. तोपण स्थिरताने धारण करी ते राजर्षि आ प्रमाणे बोल्या के—"मोक्षपदने पामेला भगवान अरिहंतोने मारो नमस्कार छे, सिद्ध, स्थविर अने साधुओने मारो नमस्कार छे, गुरुना चरणकमळमां में [1]चार महाव्रतो लीधेलां छे, छतां हमणां पण संसारसागरमां नौका समान ते व्रतोनो हुं फरीथी आश्रय करुं छुं. हुं दीनता रहित थइने जिनेश्वरादिकनुं शरण लउं छुं, अने छेल्ला श्वासोश्वासे आ इष्ट शरीरनो पण त्याग करुं छुं." आ प्रमाणे आराधना करी ते महामुनि काळधर्म पामी सर्वार्थसिद्ध विमानमां तेत्रीश सागरोपमना आयुष्यवाळा देव थया. त्यांथी चवी महाविदेह क्षेत्रमां जन्म लइ सिद्धि पदने पामशे.

तेथी करीने हे धनद देव! कृशपणुं के पुष्टपणुं कांइ पुण्य–पापनुं खास कारण नथी, परंतु शुभाशुभ ध्यान ज कारणभूत छे. जुओ के कंडरीक शरीरे कृश हतो तोपण दुर्ध्यानवडे ते नरके गयो अने पुंडरीक पुष्ट छतां पण शुभध्यानवडे स्वर्गे गया." आ प्रमाणे श्रीगौतमस्वामीना मुखथी तत्त्वने सांभळी "अहो! स्वामीए मारा मननो अभिप्राय जाणी लीधो." एम आश्चर्यपूर्वक विचार करी ते धनद देव पोताने स्थाने गयो. ते वखते धनदनो सामानिक देव के जे वज्रस्वामीनो जीव हतो ते समकित पाम्यो. केटलाक आचार्यो कहे छे के—ते तिर्यग्जृंभकदेव हतो. ते देव पांचसो श्लोक प्रमाण ते अध्ययनने

१ ते काळे चार व्रतो हतां

ग्रहण करी गणधरने नमी पोताने स्थाने गयो

पछी प्रात काळे श्रीगौतमस्वामी जिनेश्वरोने वांदी अष्टापद पर्वत परथी नीचे उतर्या ते वखते ते तापसोए तेमने कह्यु के—" हे पूज्य ! तमे अमारा गुरु थाओ, अमे तमारा शिष्यो छीए " ते सांभळी गणधर बोल्या के—" तमारा अने अमारा सर्वना गुरु जिनेश्वर न छे " त्यारे तेओ बोल्या के—" शु तमारे पण गुरु छे ? " स्वामी बोल्या के—"हा सुर असुरोए नमस्कार करेला, रागद्वेष रहित, सर्वज्ञ श्री महावीरस्वामी जगतना गुरु छे ते मारा पण गुरु छे. " ते सांभळी सर्व तापसो हर्षित थया पछी देवताए आपेलो वेष धारण करी ते सर्वेए गौतमस्वामीनी पासे दीक्षा ग्रहण करी

तेमने साथे लइने चालतां मार्गमां भिक्षानो समय थयो, त्यारे गौतमस्वामीए तेमने पूछ्यु के–"तमारे माटे शु भोजन लावु ? " त्यारे तेओए विचार्यु के–" घणा पुण्यथी आपणने आ वांछितदायक गुरु मळ्या छे तेथी आने मनोहर भोजन वडे आपणे क्षुधाग्निने शांत करीए " एम विचारी हर्षित थइ तेओए कह्यु के–" पूज्य ! आपना प्रसादथी परमान्न (खीर) वडे आजे अमारु पारणु हो " ते सांभळी गौतमस्वामी पासेना कोइ गाममां गोचरीए गया त्यां कोइए भक्तिथी तेमने घणा घी साकर सहित प्रासुक परमान्न वहोराव्यु ते लइने आवता तेमने जोइ ते साधुओए विचार्यु के–" पूज्यना हाथमां तो एकज पात्र छे, बीजु पायस पाछळ कोइ लइने आवतु हशे, नहीं तो आ पात्रमाथी तो आपणो भाग एक एक दाणो पण आवे नहीं अथवा तो आ गुरुनो प्रभाव अचिंत्य छे तेनो विचार आपणे करी शकीये तेम नथी " तेटलामां गुरुए आवी ते सर्वने पक्तिए बेसाडी ते पात्रमांथी पायस पीरसी सर्वने तृप्ति थाय त्यासुधी जमाड्या, परतु अक्षीणमहानस

नामनी लब्धिने लीधे समुद्रमांथी जळनी जेम ते पात्रमांथी जरा पण पायस ओछुं थयुं नहीं. ते वखते सेवालभक्षी पांचसो ने एक साधुओए विचार कर्यो के–" अहीं ! अमारुं मोटुं भाग्य उदय पाम्युं छे. जेम गिरिराज सर्व औषधिनुं स्थान छे तेम आ गुरु सर्व लब्धिओनुं स्थान छे, जेम मेघ सर्व नदीओने प्रवर्तावे छे तेम आ गुरु भव्य प्राणीओने सन्मार्गमां प्रवर्तावनार छे, जेम सूर्य सर्व दिशा अने देशोनो शास्ता छे, तेम आ गुरु सर्व शास्रोना शासनकर्ता एटले शिक्षा आपनार छे. वळी आ गुरु यशवडे चंद्रनो अने तेजवडे सूर्यनो पण तिरस्कार करे छे. आवा सिद्धिपुरीना सार्थवाह समान, लोकोत्तर गुणना निधान अने कृपारसना महासागररूप गुरु अमने मोटा पुण्यथी प्राप्त थया छे. आ गुरुना प्रसादथी ज अमने दुर्लभ एवी बोधि पण प्राप्त थइ छे तथा एमना प्रसादथी ज आजे जगतना चिंतामणिरूप श्री महावीरस्वामीना दर्शन थशे. तेथी खरेखर अमे तो आ संसारसमुद्रने तरी गया छीए." आवी रीते शुभध्याननी श्रेणिए चडेला तेओने जमतां जमतां ज निर्मळ केवळज्ञान प्राप्त थयुं." पछी सर्व साधुओ तृप्त थया त्यारे गौतमस्वामीए पोते आहार कर्यो. पछी ते सर्वने साथे लइ गणधर महाराज आगळ चाल्या.

अनुक्रमे समवसरणनी नजीक आव्या त्यारे समवसरणने जोतां ज छठ्ठ तप करनारा दिन्नादिक पांचसो ने एक साधुओने प्रथमनी जेम उत्तम ध्यान करतां केवळज्ञान प्राप्त थयुं, तथा उपवास करनारा कौडिन्नादिक पांचसो ने एक साधुओने तेवा ज शुभध्यानना योगथी तीर्थंकरना दर्शन थतां अने तेमनी वाणी सांभळतां केवळज्ञान प्राप्त थयुं. ते सर्व सहित गणधरे भगवानने प्रदक्षिणा करी.

प्रदक्षिणा करीने ते सर्व साधुओ केवळीनी पर्षदा तरफ चाल्या, त्यारे तेमने गौतमस्वामीए कह्यु के-" मुनिओ ! तमे ए बाजु न जाओ, आम आवो अने जगद्गुरुने वंदना करो " ते वखते भगवाने गणधरने कह्यु के-" हे गणी ! केवळीनी आशातना न करो " ते सांभळी गणीए तेमने मिथ्यादुष्कृत पूर्वक खमावी विचार कर्यो के-" हु गुरुकर्मा होवाथी आ भवे मोक्षपद पामीश के नहीं ? आ जीवोने धन्य छे के जेओने में दीक्षा आप्या छतां पण तेओ मारा करतां पहेलां तत्काळ केवळज्ञान पाम्या " आ प्रमाणे अधृति करता गणधरने जगद्वत्सल श्री महावीरस्वामीए कह्यु-" हे आयुष्मन् ! पोतानी लब्धिवडे अष्टापद पर्वत जनारने अवश्य सिद्धि मळे एवु मारु कहेलु वचन देवोए तमने संभळावेलु ते तीर्थंकरनु वचन सत्य के असत्य ?" गणधरे कह्यु-" हे स्वामी ! तीर्थंकरनु वचन सत्य ज होय. " प्रभु बोल्या-" त्यारे तमे अधृति केम करो छो ? प्राणीओने शुंठ, द्विदल, चर्म अने ऊर्णाकट जेवा चार प्रकारना स्नेह होय छे तेमां चिर काळना परिचयने लीधे तमारो अमारा उपर ऊर्णाकट जेवो स्नेह वर्ते छे तेथी करीने तमने केवळज्ञान थतु नथी जे राग स्त्री, धन, पुत्रादिकने विषे होय तेवो राग तीर्थंकर, गुरु अने धर्मने विषे होय तो ते प्रशस्त कहेवाय छे तो पण तेवो राग यथाख्यात चारित्रनो प्रतिबंध करनार छे अने सूर्य विना जेम दिवस न होय तेम यथाख्यात चारित्र विना केवळज्ञान होतु नथी तेथी अमारा परनो राग ज्यारे जशे त्यारे तमने अवश्य केवळज्ञान थशे, अने अहींथी चवीने आपणे बन्ने तुल्य ज थशु. माटे अधृति न करो " आ प्रमाणे कहीने गौतम गणधरने तेमज बीजा सर्व मुनिओने हितशिक्षा आपवा माटे भगवाने आ द्रुमपत्रक नामनु अध्ययन कह्यु छे. तेनु पहेलु सूत्र आ प्रमाणे छे

दुमपत्तए पंडुअए जहा, निवडइ राइगणाणमच्चए ।
एवं मणुआण जीविअं, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ १ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (राइगणाणं अच्चए) रात्रि दिवसना समूह गये सते (पंडुअए) काळे करीने पाकी जवाथी श्वेत थयेलुं (दुमपत्तए) वृक्षनुं पांदडुं (निवडइ) पडी जाय छे, (एवं) ए ज प्रमाणे (मणुआण) मनुष्योनुं एटले उपलक्षणथी सर्व प्राणीओनुं (जीविअं) जीवित एटले आयुष्य रात्रि दिवसोना समूह जवाथी अथवा अध्यवसायादिके करेला उपक्रमे करीने पडी जाय छे एटले क्षीण थाय छे. तेथी करीने (गोअम) हे गौतम ! (समयं) एक समय मात्र पण (मा पमायए) प्रमाद करवो नहीं.

अहीं गौतम शब्द कहेवावडे तेना उपलक्षणथी सर्व साधुओने श्री महावीरस्वामी उपदेश आपे छे एम जाणवुं. आ अध्ययन सूत्रथी तथा अर्थथी श्री महावीरस्वामीए ज प्ररूप्युं छे एम आ उत्तराध्ययननी बृहद्वृत्तिमां लख्युं छे, तेथी कोइ एम कहे के—"उत्तराध्ययन सूत्रमां वीरभगवाननी वाणीनो स्पर्श पण नथी." आवुं कहेनारा कुमतिओ ज जाणवा. कारण के साक्षात् वीरप्रभुए ज गौतम गणधरने संबोधीने बीजा साधुओने पण शिक्षा आपवा माटे आ अध्ययन प्ररूप्युं छे. अहीं पांडुर पत्रनी अनित्यता जणाववाथी युवावस्थानी पण अनित्यता जणावी छे तेने माटे निर्युक्तिकार आवा अर्थवाळी गाथाओ लखे छे.—" काळना परिणामथी जेनुं कोमळतारूपी लावण्य नाश पाम्युं छे, जेनी संधि एटले डींट ढीला थया

छे, तेथी करीने जे पडवानी तैयारीमां छे, एवु काळना परिणामथी पतनरूपी कष्टने पामेलु एवु पाकु पांदडु बीजा नवा पत्र वोने (नवां पादडांने-हसता जोडने)कहे छे के—' जेवा तमे अत्यारे छो तेवा अमे पण पहेलां हता, अने अत्यारे अमे जेवा छीए तेवा तमे पण थशो ' ए प्रमाणे जेम पुत्रने उपदेश आपे तेम पडतु पाकु पांदडु बीजां नवां पादडाने कहे छे अहीं कोइने शका थाय के—"शु पाकां पांदडा अने नवा पांदडां वचे आवी वातचीत थवानो सभव छे ? (तेमने वाणी छे ?)" ते उपर कहे छे के—" आवी रीते पांडुपत्र अने किसलयपत्रनो सवाद कोइ वखत थयो नथी अने थशे पण नहीं. परतु मात्र भव्य प्राणीओने बोध करवा माटे आ उपमा मात्र कहेली छे. " एटले के जेम पांडुपत्रो किसलयोने उपदेश आपे छे तेम बीना वृद्धोए पण युवावस्थाना गर्वशाळा मनुष्योने उपदेश आपवो. ते विषे वाचकमुख्ये पण कह्यु छे के—" जरा वस्थावडे जेनु शरीर जीर्ण थयु छे एवा वृद्ध माणसनो पराभव तु शा माटे करे छे ? तु पण थोडा काळमा तेवोज थवानो छे, तो युवावस्थानो मद शा माटे वहन करे छे ? " आ रीते जीवित तथा यौवननु अनित्यपणु जाणी जरापण प्रमाद करवो नहीं, ए तात्पर्य छे १

फरीने पण आयुष्यनु ज अनित्यपणु बतावे छे —

कुंसग्गे जह ओसाबिंदुए, थोव चिट्ठइ लंबमाणए ।
एँव मणुआण जीविंअ, ऐमय गोयम ! मा पमायए ॥ २ ॥

अर्थ—(जह) जेम (कुसग्गे) दर्भना अग्रभागपर (लंबमाणए) लटकतुं (ओसबिंदुए) झाकळनुं बिंदु (थोवं) अल्पकाळ (चिट्ठइ) रहे छे, (एवं) तेज प्रमाणे (मणुआण) मनुष्योनं (जीविअं) जीवित छे, तेथी करीने (गोयम) हे गौतम ! (समयं) एक समय पण (मा पमायए) प्रमाद न करो. २.

कहेला अर्थनो ज उपसंहार–समाप्ति करे छे —

इइ इत्तरिअम्मि आउए जीविअए बहुपच्चवायए ।
विहुणाहि रयं पुरेकडं, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ ३ ॥

अर्थ—(इइ) आ प्रमाणे (आउए) निरुपक्रम आयुष्य (इत्तरिअम्मि) इत्वर काळनुं एटले अल्प काळनुं छते, अने (जीविअए) सोपक्रम जीवित एटले आयुष्य (बहुपच्चवायए) घणा विघ्नाळु—विघातवाळुं छते (पुरेकडं) पूर्वे करेला (रयं) कर्मरूपी रजने (विहुणाहि) तुं दूर कर, अने तेने माटे ज (गोयम) हे गौतम ! (समयं) एक समय पण (मा पमायए) प्रमाद न करवो. ३.

कदाच कोइ एम धारे के फरीथी मनुष्य भव आवशे त्यारे उद्यम करीश. ते उपर मनुष्य भवनी दुर्लभता बतावे छे.—

दुल्लहे खलु माणुसे भवे, चिरकालेण वि सव्वपाणिणं ।
गाढा य विवाग कम्मुणो, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ ४ ॥

अर्थ—(सव्वपाणिण) सर्व कोइ पण प्राणीने (चिरकालेण वि) चिरकाळे करीने पण (माणुसे भवे) मनुष्य भव फरीथी प्राप्त थवो (दुलहे खलु) दुर्लभ ज छे (य) कारणके (कम्मुणो) कर्मोना (विवाग) विपाको (गाढा) गाढ छे एटले विनाश करवा अशक्य छे तेथी करीने (गोयम) हे गौतम (समय) एक समय पण (मा पमायए) प्रमाद न करवो ४

मनुष्य भवनी दुर्लभताने ज दश सूत्रो वडे बतावे छे—

पुढविक्कायमइगओ, उक्कोस जीवो उ संवसे। कॉल संखाईय, समय गोयम ! मा पमायए ॥ ५ ॥

अर्थ—(पुढविक्काय मइगओ) पृथ्वीकायने पामेलो (जीवो उ) जीव (उक्कोस) उत्कर्षथी (संखाईय काल) संख्यातीत काळ सुधी एटले असंख्याती उत्सर्पिणी अवसर्पिणीरूप काळ सुधी (सवसे) रहे छे अर्थात् ते ने ते ज कायमां तेटला वखत सुधी वारंवार जन्म मरण पामी त्यांने त्यांज रहे छे तेथी (गोयम) हे गौतम !(समय) एक समय पण (मा पमायए) प्रमाद न करवो. ५

आउक्कायमइगओ उक्कोस जीवो उ सवसे। काल संखाईय, समय गोयम ! मा पमायए ॥ ६ ॥

तेउक्कायमइगओ, उक्कोस जीवो उ सवसे। काल संखाईय, समय गोयम ! मा पमायए ॥ ७ ॥

वाउक्कायमइगओ, उक्कोस जीवो उ सवसे। काल संखाईयं, समय गोयम ! मा पमायए ॥ ८ ॥

अर्थ—(आउक्कायं अइगओ) अप्कायने पामेलो. ६. (तेउक्कायं अइगओ) तेजस्कायने पामेलो. ७. (वाउक्कायं अइगओ) वायुकायने पामेलो जीव ते ते कायमां असंख्यातो काळ रहे छे तेथी हे गौतम! एक समयमात्र पण प्रमाद न करवो. ८.

वणस्सइकायमइगओ, उक्कोसं जीवो उ संवसे। कालमणंतं दुरंतं, समयं गोयम! मा पमायए॥९॥

अर्थ—(वणस्सइकायं अइगओ) वनस्पतिकायने पामेलो (जीवो उ) जीव (उक्कोसं) उत्कर्षथी (अणंतं) अनंत अने (दुरंत) दुष्ट अंतवाळा (कालं) काळ सुधी एटले अनंती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी काळ सुधी (संवसे) रहे छे. (साधारण वनस्पतिकायने आश्री आ प्रमाणे कह्युं छे.) तेथी करीने (गोयम) हे गौतम! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करवो. ९.

बेइंदिअकायमइगओ, उक्कोसं जीवो उ संवसे। कालं संखिज्जसण्णिअं, समयं गोयम! मा पमायए॥१०॥

अर्थ—(बेइंदिअकायं अइगओ) द्वींद्रिय कायने पामेलो (जीवो उ) जीव (उक्कोसं) उत्कर्षथी (संखिज्जसण्णिअं) संख्याती छे संज्ञा जेनी एटले संख्याता हजार वर्ष रूप (कालं) काळ सुधी (संवसे) रहे छे, तेथी करीने (गोयम) हे गौतम! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करवो. १०.

तेइंदियकायमइगओ, उक्कोसं जीवो उ संवसे।
कालं संखिज्जसण्णिअं, समयं गोयम! मा पमायए॥ ११॥

चउरिंदियकायमइगओ, उक्कोस जीवो उ सवसे ।
काल संखिज्जसंण्णिअ, समय गोयम ! मा पमायए ॥ १२ ॥

अर्थ—बेइंद्रिय तेमज चोरेंद्रियमां पण संख्यातो काळ सुधी रहे. बे गाथा (११–१२) नो अर्थ दशमी गाथा प्रमाणे जाणवो

पंचिंदियकायमइगओ, उक्कोस जीवो उ सवसे । सत्तट्ठभवग्गहणे, समय गोयम ! मा पमायए ॥१३॥

अर्थ—(पंचिंदियकाय अइगओ) पचेंद्रिय तिर्यंच कायने पामेलो (जीवो उ) जीव (उक्कोस) उत्कर्षथी (सत्तट्ठ भवग्गहणे) सात आठ भवना ग्रहणने विषे (सवसे) रहे छे तेथी करीने (गोयम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करो देव अने नारकीने माटे उत्तरनी गाथामा कहेवाना छे तथा मनुष्य भवनी तो दुर्लभता कहेवी छे तेथी अहीं पचेंद्रिय शब्दे करीने तिर्यंच ज लेवाना छे तेमा संख्याता वर्षना आयुष्यवाळामां सात भव करे अने आठमो भव करे तो असंख्याता वर्षना आयुष्यवाळामा करे छे तेथी अहीं सात आठ भव कह्या छे १३

देवे नेरइए अइगओ, उक्कोस जीवो उ सवसे । इक्किक्कभवग्गहणे, समयं गोयम ! मा पमायए ॥१४॥

अर्थ—(देवे) देवपणाने तथा (नेरइए) नारकीपणाने (अइगओ) पामेलो (जीवो उ) जीव (उक्कोस) उत्कर्षथी (इक्किक्कभवग्गहणे) एक एक भवग्रहणने विषे ज (सवसे) रहे छे, (एकेक भव ज करे छे) तेथी (गोयम) हे

गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समयं पण प्रमाद न करवो. १४

कहेला अर्थने ज समाप्त करे छे.

एवं भवसंसारे, संसरइ सुभासुभेहिं कम्मेहिं । जीवो पमायबहुलो, समयं गोयम ! मा पमायए ॥१५॥

अर्थ—(एवं) उपर कह्या प्रमाणे (भवसंसारे) आ जन्ममरणरूपी संसारने विषे (पमायबहुलो) घणा प्रमादवाळो (जीवो) जीव (सुभासुभेहिं कम्मेहिं) पृथ्वीकायादिक भवना हेतुरूप शुभाशुभ कर्मोए करीने (संसरइ) भ्रमण करे छे. तेथी (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करवो. १५.

आ प्रमाणे मनुष्यभवनी दुर्लभता कही. हवे मनुष्यभव प्राप्त थया छतां पण उत्तरोत्तर गुण प्राप्त थवा ते अति दुर्लभ छे. ते विषे पांच सूत्रोवडे कहे छे.—

लद्धूण वि माणुसत्तणं, आरिअत्तं पुणरवि दुल्लहं ।
बहवे दसुआ मिलक्खुआ, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ १६ ॥

अर्थ—(माणुसत्तणं) मनुष्यपणुं (लद्धूण वि) पाम्या छतां पण (पुणरवि) फरीने तेमां (आरिअत्तं) आर्यपणुं एटले आर्यदेशमां जन्म थवो ते (दुल्लहं) दुर्लभ छे. कारण के (बहवे) घणा जीवो तो (दसुआ) पर्वतादिकमां वसनारा चोरो छे तथा (मिलक्खुआ) म्लेच्छ एटले जेमनी भाषा पण न समजी शकाय तेवा शक अने यवन देशमां

उत्पन्न थयेला होय छे तेओ धर्म, अधर्म, भक्ष्य, अभक्ष्य अने गम्य, अगम्य विगेरे कांइ पण जाणता ज नथी तेवा देशमां उत्पन्न थाय तो तेथी पण ते मनुष्यजन्म व्यर्थ ज छे तेथी करीने (गोयम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद करवो नहीं १६

लद्धूण वि आरिअत्तण, अहीणपचिंदिअया हु दुल्लहा ।
विगलिंदिअया हु दीसइ, समय गोयम ! मा पमायए ॥ १७ ॥

अर्थ—(आरिअत्तण) आर्यपणु (लध्धूण वि) पामीने पण (अहीणपचिंदिअया) अन्यून पचेंद्रियपणु एटले सर्व इंद्रियोनु निपुणपणु (दुल्लहा हु) प्राप्त थवु दुर्लभ ज छे कारण के-(विगलिंदिअया) विकलेंद्रियता एटले रोगादिक वडे जेनां इंद्रियो हणायां होय एवापणु (हु) बहोळताए (दीसइ) जोवामां आवे छे तेथी करीने (गोयम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद करवो नहीं १७

अहीणपचिंदिअत्त पि से लहे, उत्तमधम्मसुई हु दुल्लहा ।
कुतित्थिनिसेवए जणे, समय गोयम ! मा पमायए ॥ १८ ॥

अर्थ—(अहीणपचिंदिअत्त पि) अन्यून पचेंद्रियपणाने पण (से) ते जीव कदाच (लहे) पामे तोपण (उत्तम धम्मसुई) उत्तम एटले तात्त्विक धर्मनु श्रवण (दुल्लहा हु) अत्यंत दुर्लभ ज छे कारण के—(जणे) घणा लोको

(कुतित्थिनिसेवए) शाक्यादिक कुतीर्थीकोने सेवनारा होय छे. एटले के कुतीर्थीको लाभादिकनी इच्छाथी प्राणीओने प्रिय लागे तेनो ज उपदेश करे छे. तेथी तेमना मतमां घणा माणसो जाय छे. तेथी करीने (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करवो. १८.

लद्धूण वि उत्तमं सुई, सद्दहणा पुणरवि दुल्लहा ।
मिच्छत्तनिसेवए जणे, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ १९ ॥

अर्थ—(उत्तमं) उत्तम धर्मनुं (सुई) श्रवण (लद्धूण वि) पामीने पण (पुणरवि) फरीने पाछी (सद्दहणा) ते उपर श्रद्धा थवी (दुल्लहा) दुर्लभ छे. कारण के (जणे) घणा माणसो (मिच्छत्तनिसेवए) अनादि भवना अभ्यासथी तथा भारेकर्मी होवाथी मिथ्यात्वने सेवनारा होय छे, तेथी (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद करवो नहीं. १९.

धम्मं पि हु सद्दहंतया, दुल्लहया काएण फासया ।
इह कामगुणेसु मुच्छिआ, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ २० ॥

अर्थ—(धम्मं) उत्तम धर्मने (सद्दहंतया पि हु) सद्दहता थका पण (काएण) तेने कायावडे (फासया) स्पर्श करनारा एटले अनुष्ठान करनारा (दुल्लहया) अति दुर्लभ छे. कारण के (इह) आ जगतमां घणा जीवो (कामगुणेसु)

शब्दादिक काममोगने विषे (मुच्छिआ) मूर्छावाळा-स्पृहावाळा होय छे प्राये करीने रोगी माणसोने अपथ्यनी जेम अहित करनारा विषयो आ प्राणीने प्रिय लागे छे तेथी दुर्लभ एवी धर्मसामग्री पाम्या छतां (गोयम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद करवो नहीं २०.

हवे शरीरनी शक्ति होय तो धर्मनी स्पर्शना करवी एम कहेवा माटे शरीरनी अनित्यता कहेवा पूर्वक छ सूत्रवडे अप्रमादनो उपदेश आपे छे —

परिजूरइ ते सरीरय, केसा पंडुरया हवंति ते ।
से सोअवले अ हायई, समय गोयम ! मा पमायए ॥ २१ ॥

अर्थ—(ते) तारु (सरीरय) शरीर (परिजूरइ) सर्व प्रकारे जीर्ण थाय छे, तथा (ते) तारा (केसा) केशो लोकोना नेत्रोने मनोहर लागे तेवा श्यामवर्णना जे हता ते (पंडुरया) वृद्धावस्थाने लीधे श्वेतवर्णवाळा (हवंति) थाय छे (अ) तथा (से) ते एटले पहेलां हतु ते (सोअवले) श्रोत्रनु बळ एटले दूरथी सांभळवानी शक्ति पण (हायई) हानि पामे छे तेथी करीने शरीरनु सामर्थ्य अस्थिर-अनित्य छे माटे (गोयम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करवो २१

परिजूरइ ते सरीरय, केसा पंडुरया हवंति ते।से चक्खुवले अ हायई, समय गोयम ! मा पमायए॥२२॥

अर्थ—उपर प्रमाणे ज अर्थ करवो. तेमां विशेष ए के-(से) ते एटले पूर्वे हतुं ते (चक्खुवले अ) नेत्रनुं बळ पण (हायई) हानि पामे छे. माटे प्रमाद न करवो. २२.

परिजूरइ ते सरीरयं, केसा पंडुरया हवंति ते ।
से घाणवले अ हायई, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ २३ ॥

अर्थ—उपर प्रमाणे ज अर्थ करवो. तेमां विशेष ए के (से) ते एटले पूर्वे हतुं ते (घाणवले अ) नासिकानुं बळ पण (हायई) हानि पामे छे माटे प्रमाद न करवो. २३.

परिजूरइ ते सरीरयं, केसा पंडुरया हवंति ते ।
से जिब्भवले अ हायई, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ २४ ॥
परिजूरइ ते सरीरयं, केसा पंडुरया हवंति ते ।
से फासबले अ हायई, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ २५ ॥
परिजूरइ ते सरीरयं, केसा पंडुरया हवंति ते ।
से सव्ववले अ हायई, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ २६ ॥

अर्थ—उपर प्रमाणे ज अर्थ करवो तेमां विशेष ए के (जिब्भबले) जिव्हानु बळ, (फासवले) स्पर्श इद्रियनुं बळ अने (सव्वबले) हाथ, पग विगेरे सर्व अवयवोनु बळ पण नाश पामे छे-घटी जाय छे तेथी हे गौतम ! समय मात्र प्रमाद न करवो २४. २५. २६

वृद्धावस्थाने लीधे थती शरीरनी अशक्ति कही, हवे रोगथी तेनी अशक्ति थाय छे ते कहे छे —

अरई गंड विसूईआ, आयका विविहा फुसंति ते ।
विवडइ विद्धंसइ ते सरीरय, समय गोयम ! मा पमायए ॥ २७ ॥

अर्थ—(अरई) अरति एटले वातादिकवडे उत्पन्न थयेलो चित्तनो उद्वेग, तथा (गंड) लोहीना दोषथी थता गुमडा विगेरे, तथा (विसूईआ) विसूचिका एटले अजीर्णना दोषथी थता वमन विरेचन विगेरे, तथा (विविहा) विविध प्रकारना (आयका) आतंक एटले तत्काळ घात करनारा रोगो (ते) तारा शरीरने (फुसति) स्पर्श करे छे, तथा (ते सरीरय) तारु शरीर (विवडइ) बळनी हानि थवाथी विशेषे करीने पडे छे, अने (विद्धसइ) जीव रहित थइ विध्वंस पामे छे माटे ज्यांसुधी वृद्धावस्था अने रोगो शरीरने जीर्ण न करे त्यांसुधीमां (गोयम) हे गौतम ! (समय) एक समय पण (मा पमायए) प्रमाद न करवो अहीं जो के गौतम गणधरने केशनु श्वेतपणु विगेरे वृद्धावस्थाना चिन्हो तथा रोगो संभवता नथी तोपण तेने लइने बीजा सर्व शिष्याने प्रतिबोध करवानो छे, तेथी आ प्रमाणे कहेवु अयोग्य नथी २७

हवे कइ रीते अप्रमाद करवो ते कहे छे.—

वुच्छिंद सिणेहमप्पणो, कुमुअं सारइअं वा पाणिअं।
से सव्वसिणेहवज्जिए, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ २८ ॥

अर्थ—(सारइअं) शरदऋतु संबंधी (कुमुअं) चंद्रविकासी कमळ (पाणिअं वा) जळने जेम तजी दे छे तेम तुं मारा उपरनो (अप्पणो सिणेहं) पोतानो स्नेह (वुच्छिंद) दूर कर. (से) अने त्यारपछी (सव्वसिणेहवज्जिए) सर्व स्नेहथी रहित थयो थको (गोयम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर. २८

चिच्चा धणं च भारिअं, पव्वइओ हि सि अणगारिअं !
मा वंतं पुणो वि आविए, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ २९ ॥

अर्थ—(हि) कारण के (धणं) धन (च) अने (भारिअं) भार्याने (चिच्चा) तजीने तुं (अणगारिअं) मुनिपणाने (पव्वइओ सि) पाम्यो छे. तेथी करीने (वंतं) वमेलाने (पुणो वि) फरीथी (मा आविए) पी नहीं. परंतु (गोअम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर. २९.

अहीं कदाच गौतम गणधर शंका करे के—“ हे स्वामी ! जे आपना उपरनो प्रेम ते नमनना पान जेवो शी रीते ? ” ते उपर कहे छे.—

अवउज्झिअ मित्तवधव, विउंल चेव धणोहसचय ।
मा तं विइँअ गवेसए, सँमय गोअँम ! मा पमायए ॥ ३० ॥

अर्थ—(मित्तवधव) मित्रो तथा बाधवोने (चेव) अने (विउल) विस्तारवाळा (धणोहसचय) सुवर्णादिक धनना समूहने (अवउज्झिअ) तजीने (त) ते मित्रादिकने (बिइअ) बीजी वार एटले फरीथी (मा गवेसए) तु गवेषणा न कर चारित्र लेती वखते ते मित्रादिकनो त्याग कर्यो छे तेथी ते वमन जेवु छे, अने फरीथी तेनी शोध करवामा वमननु पान करवा जेवु छे माटे (गोयम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर ३०

आ प्रमाणे ममतानो त्याग करवा उपदेश आपी हवे समकितनी शुद्धि करवा माटे उपदेश आपे छे —

नँ हु जिंणे अज्ज दीसँई, बहुमए दीसँई मग्गदेसिए ।
सँपइ नेंआउए पहे, सँमय गोअँम ! मा पमायए ॥ ३१ ॥

अर्थ—जोके-(अज्ज) आजे एटले आ काळे (जिणे) जिनेश्वर (न हु दीसई) नथी ज देखाता, तोपण (मग्गदेसिए) मोक्षमार्गने देखाडनार-पमाडनार (बहुमए) घणानो मानेलो मोक्षमार्ग (दीसई) देखाय छे एटले हमणा तीर्थंकर नथी तोपण तेमणे प्ररूपेलो मोक्षमार्ग तो देखाय छे, माटे आवो मार्ग देखाडनार अतींद्रिय ज्ञानवाळा जिनेश्वर विना बीजा कोइ होइ शके नहीं एम धारीने भाविकाळना भव्य जीवो पण प्रमादनो त्याग करशे तो (सपइ) हमणा एटले

हुं तीर्थंकर विद्यमान छते (नेआउए पहे) नैयायिक एटले मुक्तिरूप मार्गने विषे (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर. ३१.

अवसोहिआ कंटगापहं, उइण्णो सि पहं महालयं ।
गच्छसि मग्गं विसोहिआ, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ ३२ ॥

अर्थ—(कंटगापहं) शाक्यादिक दर्शनरूपी भावकंटकवडे व्याप्त एवा मार्गनो (अवसोहिआ) त्याग करीने तुं (महालयं) मोटा (पहं) मोक्षरूपी भावमार्गमां (उइण्णो सि) उतरेलो–आवेलो छे. एटलुं ज नहीं पण (विसोहिआ) ते मोक्षमार्गनो निश्चय करी (मग्गं) ते ज मोक्षमार्गमां तुं (गच्छसि) चाले पण छे. तेथी (गोअम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर. ३२.

आ रीते मार्गनी प्राप्ति कही. हवे तेनी प्राप्ति थया छतां पण कोइने पश्चात्ताप पण थइ जाय, तेथी तेने माटे कहे छे.—

अबले जह भारवाहए, मा मग्गे विसमेऽवगाहिआ ।
पच्छा पच्छाणुतावए, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ ३३ ॥

अर्थ—(जह) जेम (अबले) बळ रहित एटले शरीरनी शक्ति रहित एवो कोइ (भारवाहए) भारवाहक एटले भारने वहन करनार पुरुष (विसमे मग्गे) विषम मार्गमां (अवगाहिआ) प्रवेश करीने (पच्छा) पछी (पच्छाणुतावए) ते

पश्चात्ताप करनार (मा) म थाश्रो एटले के जेम कोइ दरिद्र माणस परदेशमां नइ बहु द्रव्य उपार्जन करी पोताना घर तरफ मार्गनी बीकने लीधे सुवर्णादिक द्रव्य बीजी वस्तुनी अदर नांखी तेनु पोटकु बांधी पोताना माथा उपर ते भार उपाडीने चाले मार्गमां पथ्थर विगेरेथी व्याप्त विषम रस्तामां प्रवेश करवाथी घणा भारने लीधे अकळाइने ते भार नांखी दे पछी घेर आवी निर्धनपणाने लीधे नांखी दीधेला भारनो पश्चात्ताप करे के—" में निर्भागीए ते भार केम नांखी दीधो ? " एवो पश्चात्ताप न थवा माटे (गोयम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर ३३

अहीं गौतम गणधरने शका थाय के—" हु आ ससार सागर थोडोक ज तर्यो छु अने हजु तरवानु घणु बाकी छे " एम धारी उत्साहनो भग थाय तो ते उपर कहे छे —

तिण्णो हु सि अण्णव महं, किं पुण चिट्ठसि तीरमागओ ।
अभितुर पारं गमित्तए, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ ३४ ॥

अर्थ—(मह) मोटा-घणा (अण्णव) ससार समुद्रने (तिण्णो हु सि) तु तरी गयो ज छे, (पुण) हवे (तीरमागओ) कांठे आव्यो थको (किं चिट्ठसि) केम अटकी रहे छे ? केम उदासीनताने धारण करे छे ? (पार गमित्तए) पार पामवाने एटले मुक्तिपद प्रत्ये जवाने (अभितुर) उतावळ कर तेथी करीने (गोयम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर ३४

वळी तारी पार पामवानी योग्यता नथी एम पण न धारीश. केमके—

अकलेवरसेणिमूसिआ, सिद्धिं गोअम ! लोअं गच्छसि ।
खेमं च सिवं अणुत्तरं, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ ३५ ॥

अर्थ—(गोअम) हे गौतम ! तुं (अकलेवरसेणिं) कलेवर रहित एटले सिद्धना जीवो, तेमनी श्रेणिने-ते स्थितिने पमाडे तेवी श्रेणिने एटले उत्तरोत्तर शुभ अध्यवसायरूप क्षपकश्रेणिने (ऊसिआ) उंची जेवी करीने एटले प्राप्त करीने (खेमं च) क्षेम एटले परचक्रादि भय रहित, तथा (सिवं) शिव एटले समग्र उपद्रव रहित, तथा (अणुत्तरं) सर्वोत्कृष्ट एवा (सिद्धिं लोअं) सिद्धि नामना लोक प्रत्ये एटले मोक्षपद प्रत्ये (गच्छसि) जइश. तेथी (गोअम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर. ३५.

हवे अध्ययनने समाप्त करता सता उपदेशनुं रहस्य कहे छे.—

बुद्धे परिनिव्वुडे चरे, गाम गए नगरे व संजए ।
संतिमग्गं च वूहए, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ ३६ ॥

अर्थ—(गाम) गामने विषे (नगरे व) अथवा नगरने विषे के अरण्यादिकने विषे (गए) रहेलो एवो, तथा (संजए) संयत एटले सम्यक् प्रकारे पाप थकी निवृत्ति पामेलो, तथा (बुद्धे) हेय, उपादेयना विभागने जाणनार एवो

तु (परिनिव्वुडे) कपायरूपी अग्निनी शांतिवडे शीतळ थयो थको (चरे) चारित्रनु सेवन कर (च) तथा (संतिमग्ग) शांतिमार्गने एटले मोक्षमार्गने (वूहए) उपदश देवावडे वृद्धि पमाड तेम करवा माटे (गोअम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर ३६

आ प्रमाणे भगवाननु वचन साभळी गौतमस्वामीए जे कर्युं, ते कहे छे —

बुद्धस्स निसम्म भासिअं सुकहिअमट्ठपओवसोहिअं ।
रागं दोसं च छिंदिआ, सिद्धिं गइं गए भयवं गोअमे त्ति बेमि ॥ ३७ ॥

अर्थ—(सुकहिअ) सारी रीत एटले उपमा विगेरे देखाडवा पूर्वक कहेलु, ए ज कारण माटे (अट्ठपओवसोहिअ) सारा अर्थवाळा पदो—शब्दोवडे शोभित एवु (बुद्धस्स) केवळज्ञानवडे लोकालोकना स्वरूपने जाणनारा श्रीवर्धमानस्वामीनु आ प्रमाणे (भासिअ) वचन (निसम्म) साभळीने (भयव गोअमे) भगवान गौतमस्वामी (राग दोस च) राग तथा द्वेषने (छिंदिआ) छेदी (सिद्धि गइ गए) सिद्धि गतिने पाम्या (त्ति बेमि) एम हु कहु छु ए रीते सुधर्मास्वामीए जबूस्वामीने कह्यु ३७

इति दशम अध्ययन १०

—∗(◎◎●)∗—

अथ बहुश्रुतपूजा नामनुं अग्यारमुं अध्ययन. ११

दशमा अध्ययनमां प्रमादनो त्याग करवा उपदेश आप्यो. ते उपदेश विवेकीए ज सारी रीते धारी शकाय छे, अने ते विवेक बहुश्रुतनी पूजाथी प्राप्त थाय छे तेथी आ अग्यारमा अध्ययनमां बहुश्रुतनी पूजा कहेवाय छे. तेनुं पहेलुं सूत्र आ प्रमाणे छे.—

संजोगा विप्पमुक्कस्स, अणगारस्स भिक्खुणो । आयारं पाउकरिस्सामि, आणुपुव्विं सुणेह मे ॥१॥

अर्थ—(संजोगा) बाह्य आभ्यंतर संयोगथी (विप्पमुक्कस्स) मूकायेला तथा (अणगारस्स) अगार-घर रहित एवा (भिक्खुणो) भिक्षाना स्वभाववाळा साधुना (आयारं) बहुश्रुतनी पूजारूप आचारने (पाउकरिस्सामि) हुं प्रगट करीश. (आणुपुव्विं) अनुक्रमे कहेता एवा (मे) मारुं वचन (सुणेह) सांभळो. १

अहीं बहुश्रुतनी पूजा कहेवानी छे. तेथी प्रथम अबहुश्रुतनुं स्वरूप जाणवाथी बहुश्रुतनुं स्वरूप सुखे करीने जाणी शकाय छे. माटे प्रथम अबहुश्रुतनुं स्वरूप बतावे छे.—

जे आवि होइ निव्विज्जे, थद्धे लुद्धे अणिग्गहे । अभिक्खणं उल्लवई, अविणीए अबहुस्सुए ॥ २ ॥

अर्थ—(जे) जे कोइ (निव्विज्जे) अविद्य एटले सम्यक् प्रकारे शास्त्रना ज्ञान रहित (होइ) होय, (अवि) 'अपि' शब्द छे माटे विद्या सहित होय तोपण (थद्धे) स्तब्ध—अहंकारी होय, (लुद्धे) रसादिकमां लुब्ध होय, (अणिग्गहे) इंद्रिय अने मनना निग्रह रहित होय, (अभिक्खणं) वारंवार (उल्लवई) संबंध रहित उल्लाप करतो होय (अ) तथा

(अविणीए) विनय रहित होय, ते (अबहुस्सुए) अबहुश्रुत कहेवाय छे. अहीं विद्या सहितने पण अबहुश्रुत कह्यो, तेनु कारण ए के तत्त्व—अहंकारी मनुष्य विद्या सहित होय तोपण तेने बहुश्रुतपणाना फळनो अभाव छे तेथी ते अबहुश्रुत ज कहेवाय छे आनाथी जे विपरीत होय ते बहुश्रुत कहेवाय छे २

आवा प्रकारनु अबहुश्रुतपणु अने बहुश्रुतपणु शाथी थाय ? ते कहे छे —

अह पंचहिं ठाणेहिं, जेहिं सिक्खा न लब्भई । थंभा कोहा पमाएणं, रोगेणालस्सएण य ॥३॥

अर्थ—(अह) हवे (जेहिं) जे (पंचहिं) पांच (ठाणेहिं) स्थानोवडे (सिक्खा) ग्रहण अने आसेवनारूप शिक्षा (न लब्भई) पमाती नथी, ते स्थानोवडे आ अबहुश्रुतपणु पमाय छे ते कया पांच स्थानोथी ? ते कहे छे — (थंभा) मानथी, (कोहा) क्रोधथी, (पमाएण) मद्यादिक प्रमादथी, (रोगेण) कुष्ठादिक रोगथी (आलस्सएण य) तथा आलस्यथी एटले उत्साह रहितपणाथी,–आ पांच स्थानोवडे शिक्षा पमाती नथी ३

आ प्रमाणे अबहुश्रुतपणानां कारणो कह्यां हवे बहुश्रुतपणानां कारणो कहे छे —

अह अट्ठहिं ठाणेहिं, सिक्खासीले त्ति वुच्चइ । अहस्सिरे सया दंते, न य मम्ममुदाहरे ॥ ४ ॥

नासीले न विसीले अ, न सिआ अइलोलुए । अकोहणे सच्चरए, सिक्खासीले त्ति वुच्चइ ॥ ५ ॥

अर्थ—(अह) हवे (अट्ठहिं) आठ (ठाणेहिं) स्थानोवडे (सिक्खासीले त्ति) शिक्षाशील एटले ग्रहण अने

आसेवनारूप शिक्षानो अभ्यास करनार एम (वुच्चइ) कहेवाय छे. ते आठ स्थानो कहे छे,—(अहस्सिरे) जेने निरंतर हसवानो स्वभाव न होय ते. १. (सया दंते) जे सर्वदा दांत एटले इंद्रिय नोइंद्रियने दमन करनार होय ते. २. (य) तथा (मम्मं) जे अन्यना मर्मने-गुप्त वातने (न उदाहरे) कहेतो न होय ते. ३.-४.

(न असीले)जे सर्वथा शीळ रहित न होय ते ४.(न विसीले अ जे विरूप शीळवाळो एटले अतिचारवडे शीळने-व्रतने कलुषित करनार न होय ते ५ तथा (अइलोलुए) जे अत्यंत रसलंपट (न सिआ) न होय ते ६. (अकोहणे) जे अति क्रोधी न होय ते ७. तथा (सच्चरए) जे सत्यव्रतने विषे रक्त होय ते ८. आवो पुरुष होय ते (सिक्खासीले त्ति) शिक्षाशील छे एम (वुच्चइ) कहेवाय छे. ५.

अबहुश्रुतपणानुं मूळ कारण अविनय ज छे अने बहुश्रुतपणानुं मूळ कारण विनय ज छे. तेथी जे स्थानोवडे विनीत अने जे स्थानोवडे अविनीत थवाय छे ते कहे छे.—

अह चउदसहिं ठाणेहिं, वट्टमाणे उ संजए। अविणीए वुच्चई सो उ, निव्वाणं च न गच्छइ ॥ ६ ॥

अर्थ—(अह) हवे (चउदसहिं) चौद (ठाणेहिं) स्थानोने विषे (वट्टमाणे उ) वर्ततो-रहेतो (संजए) मुनि (अविणीए) अविनीत (वुच्चई) कहेवाय छे. (उ) तु पुनः वळी (सो) ते अविनीत (निव्वाणं च) निर्वाणने-मोक्षने (न गच्छइ) पामतो नथी. ६.

ते चौद स्थानो कहे छे.—

अभिक्खण कोही हवइ, पवध च पकुव्वई । मित्तिजमाणो वमइ, सुअ लध्धूण मज्जइ ॥ ७ ॥
अवि पावपरिक्खेवी, अवि मित्तेसु कुप्पइ । सुप्पिअस्सावि मित्तस्स, रहे भासइ पावग ॥ ८ ॥
पइण्णवाई दुहिले, थद्धे लुद्धे अणिग्गहे । असविभागी अविअत्ते, अविणीए त्ति वुच्चई ॥ ९ ॥

अर्थ—(अभिक्खण) वारवार (कोही) क्रोधी (हवइ) थाय छे एटले कारणे अने विना कारणे पण निरतर क्रोधमां ज रहे छे १ (पवध च)प्रबधने एटले कोपना ज अविच्छेदपणाने—निरतरपणाने (पकुव्वई) करे छे एटले अनेक रीते शांत कर्या छता शातिने पामतो नथी २ (मित्तिजमाणो) मित्ररूप कर्यो थको पण (वमइ) मैत्रीने वमे छे—तजे छे एटले के जो कोइ धार्मिक साधु तेने कहे के—“ हु तमारा पात्रनो रग करवो विगेरे कार्य करी आपु. ” त्यारे ते प्रत्युपकारना भयथी एवो जवाब आपे के—“ मारे काइ काम नथी ” अथवा कोइए कार्य करी आप्यु होय तो कृतघ्नताने लीधे करेला कार्यने माने ज नहीं, तेथी ते मैत्रीनु वमन कहेवाय छे ३ तथा (सुअ) आगमने पण (लध्धूण) पामीने–भणीने (मज्जइ) मद–गर्व करे छे. एटले श्रुत तो मदनो नाश करनार छे, तोपण ते अविनीत तो उलटो श्रुत भणीने गर्विष्ठ थाय छे ४. ७

(पावपरिक्खेवी अवि) पापवडे निंदा करनार पण थाय छे एटले के पचसमिति विगेरेमां कदाच आचार्यादिक मोटाओनी कांइक स्खलना थइ होय तो ते स्खलनारूप पापवडे करीने ते गुरुजननी निंदा पण करे छे ५ तथा (मित्तेसु

अवि) मित्रो उपर पण (कुप्पइ) कोप करे छे. ६. तथा (सुप्पिअस्सावि मित्तस्स) अत्यंत प्रिय एवा मित्रनु पण (रहे) एकांतमां एटले तेनी पाछळ (पावगं) पाप–दोष (भासइ) कहे छे. एटले के तेनी पासे तो प्रिय वचन बोले छे अने पाछळथी बीजाओ पासे तेना दोष उघाडा करे छे. ७. ८.

(पइण्णवाई) प्रतिज्ञावादी एटले जे कांइ वात करे तेमां ' आ आम ज छे ' एम एकांतवादवाळी भाषा बोले. अथवा प्रकीर्णवादी एटले संबंध रहित बोले. ८. तथा (दुहिले) द्रोह करवाना स्वभाववाळो एटले मित्र उपर पण द्रोह–द्वेष करे. ९. तथा (थद्धे) स्तब्ध एटले ' हुं तपस्वी छुं ' इत्यादिक गर्व करे. १०. तथा (लुद्धे) लुब्ध एटले भोजनादिकनी अभिलाषा करे. ११. तथा (अणिग्गहे) इंद्रिय नोइंद्रियनो निग्रह न करे. १२. तथा (असंविभागी) आहारादिक पामीने अति लोलुपताने लीधे बीजाने जरा पण आपे नहीं. परंतु पोताना आत्मानुं ज पोषण करे. १३. तथा (अविअत्ते) अप्रीतिकर एटले के जोयो सतो के बोलाव्यो सतो सर्वने अप्रीति ज उपजावे. १४. आवा प्रकारना दोषवाळो मनुष्य–साधु (अविणीए त्ति) अविनीत छे एम (वुच्चई) कहेवाय छे. ९.

आ प्रकारे अविनीतनां स्थानो कह्यां. हवे विनीतनां १५ स्थानो कहे छे.—

अह पण्णरसहिं ठाणेहिं, सुविणीए त्ति वुच्चई । नीआवित्ती अचवले, अमाई अकुऊहले ॥ १० ॥

अर्थ—(अह) हवे (पण्णरसहिं) पंदर (ठाणेहिं) स्थानोवडे (सुविणीए त्ति) सुविनीत एम (वुच्चई) कहेवाय

छे ते स्थानो आ प्रमाणे—(नीआविची) नीचवर्ती एटले उद्धताइ रहितपणे रहेनार, अर्थात गुरुजनने विषे नम्रतावाळो. १. तथा (अचवले) अचपळ २ तथा (अमाई) माया रहित एटले मनोहर आहारादिक पामीने गुरुने छेतरे नहीं ते ३ तथा (अकुउहले) कुतूहल रहित एटले इद्रजाळादिक कौतुक जोवामां तत्पर न होय ते ४

अहीं पहेलो गुण नीचवर्ती कह्यो, ते विषे कहु छे —

" नीअं सिज्जं गइं ठाणं, नीअं च आसणाणि अ।
नीअं च पाए वंदिज्जा, नीअं कुज्जा य अंजलिं ॥ "

" साधुए (विनीतशिष्ये) गुरुथी नीची शय्या करवी, नीची एटले पाछळ पाछळ गति करवी, नीचु स्थान करवु एटले नम्र थइने उभा रहेवु, नीचु आसन करवु, नीचा वळीने पाद वंदन करवु अने नीचा वळीने अंजलि करवी एटले हाथ जोडवा "

बीजो गुण अचपळ कह्यो छे तेमां चपळना चार भेदो छे—गतिचपळ, स्थानचपळ, भाषाचपळ अने भावचपळ. तेमां गतिचपळ एटले उतावळो उतावळो चाले ते १ स्थानचपळ एटले बेठा बेठा पण हाथ पग विगेरे अवयवो हलाव्या ज करे ते २. त्रीजा भाषाचपळना चार भेद छे —असत्य भाषाचपळ, असभ्य भाषाचपळ, असमीक्ष्य भाषाचपळ अने अदेश काळ भाषाचपळ तेमां खपुष्प—आकाशनु पुष्प विगेरे अछती वस्तुने जे छती कहे ते पहेलो असत्य भाषाचपळ छे, जे अप्रिय अने कठोर विगेरे वचन बोले ते असभ्य भाषाचपळ छे, जे विचार्या विना—यद्वा तद्वा बोले ते असमीक्ष्य भाषाचपळ छे

अने कार्य वीती गया पछी कहे के—" जो ते कार्य ते वखते अने ते स्थाने कर्युं होत तो ठीक थात " एम जे बोले ते अदेशकाळ भाषाचपळ छे. ३. भावचपळ एटले एक सूत्र के अर्थ पूर्ण थया पहेलां जे अन्य अन्य सूत्र के अर्थने ग्रहण करे ते. ४. आ प्रमाणे बीजा गुणनी व्याख्या छे. त्रीजा अने चोथा गुणमां कांइ विशेष नथी. १०.

अप्पं चाहिक्खिवइ, पबंधं च न कुव्वई । मित्तिज्जमाणो भयइ, सुअं लधुं न मज्जइ ॥ ११ ॥

अर्थ—(च) तथा (अप्पं आहिक्खिवइ) अहीं अल्प शब्दनो अर्थ सर्वथा अभाव एटले निषेधरूप छे तेथी काइना तिरस्कार न करे ते. ५. तथा (पबंधं च) कोपना प्रबंधने (न कुव्वई) न करे. ६. तथा (मित्तिज्जमाणो) कोइए मित्र कर्यो थको तेने (भयइ) भजे छे एटले के मित्रना उपर उपकार करनारो थाय छे अथवा पोते प्रत्युपकार करवा समर्थ न होय तो पण कृतघ्नी तो थाय ज नहीं. ७. तथा (सुअं) श्रुतज्ञानने (लधुं) पामीने एटले भणीने (न मज्जइ) मद न करे. परंतु मदनो दोष जाणवामां आववाथी उलटो वधारे नम्र थाय. ८. ११.

न य पावपरिक्खेवी, न य मित्तेसु कुप्पई । अप्पिअस्सावि मित्तस्स, रहे कल्लाण भासई ॥ १२ ॥

अर्थ—(य) तथा (पावपरिक्खेवी) गुरुनी स्खलनारूपी पाप-दोषनो कहेनार-निंदनार (न) न होय. ९. (य) तथा (मित्तेसु) मित्र उपर तेनो अपराध होय तो पण (न कुप्पई) कोप करे नहीं. १०. तथा (अप्पिअस्सावि) अप्रिय एवा पण (मित्तस्स) मित्रनुं (रहे) एकांतमां (कल्लाण) कल्याण-सारुं (भासई) बोले. भावार्थ ए छे जे अप्रिय

मिन एटले के एकवार मित्रपणे अंगीकार करेलो ते पछी जो के सेंकडो अपकार करतो होय, तो पण तना एक ज उपकारनु स्मरण करी पाछळथी पण तेना दोष बोले नहीं पण तेना गुणनु ज वर्णन करे ११ १२.

केलहडमरवज्जए, बुद्धे अभिजाइगे । हिरिमं पडिसलीणे, सुविणीए त्ति वुच्चई ॥ १३ ॥

अर्थ—(कलहडमरवज्जए) कलह एटले वाणीवडे कजीयो अने डमर एटले हाथवडे लात मारवी विगेरे युद्ध ए बन्नेथी वर्जित एटले रहित होय १२. तथा (बुद्धे) बुद्धिमान एवो छतो (अभिजाइगे) कुलीनताने पामेलो होय १३ अहीं बुद्ध ए शब्द दरेक विशेषणो साथे जोडवानो छे तेथी तेने जूदो गुण गणवानो नथी तथा (हिरिमं) लज्जावाळो होय एटले के ते कदाच कलुष चित्तवाळो थाय तोपण अकार्य करतां लाज पामे छे. १४ तथा (पडिसलीणे) प्रतिसलीन– अंगोपांगने गोपवनारो एटले गुरुनी पासे अथवा बीजे ठेकाणे रह्यो होय तो पण काम विना जेम तेम चेष्टा करे नही १५. आवा प्रकारना गुणवाळो (सुविणीए त्ति) सुविनीत एम (वुच्चई) कहेवाय छे १३

जे आवो विनीत हाय ते केवो होय ? ते कहे छे —

वसे गुरुकुले णिंच्च, जोगवं उवहाणवं । पिअकरे पिअवाई, से सिक्खं लद्धुमरिहई ॥ १४ ॥

अर्थ—(णिच्च) निरतर (गुरुकुले) गुरुकुळने विषे (वसे) रहेनार होय एटले के जावजीव गुरुनी आज्ञामा ज वर्तनारो होय, तथा (जोगवं) धर्मना व्यापारवाळो होय, तथा (उवहाणवं) उपधान तप करनार होय एटले के अग

अने उपांगनो अभ्यास करतां शास्त्रमां कह्या प्रमाणे आंबिल आदिक तप करनार होय, तथा (पिअंकरे) प्रियंकर एटले कोइए कोइ प्रकारे अपकार कर्यो होय तोपण पोते तेनुं प्रतिकूळ कार्य करे नहीं. परंतु " आ तो मारा ज कर्मनो दोष छे, " एम विचारी ते अप्रिय करनार उपर पण प्रिय चेष्टा ज करे, ए ज कारण माटे (पिअंवाई) प्रियवादी एटले कोइ अप्रिय वचन बोले तोपण पोते प्रिय वचन ज बोलनार होय. आवा गुणवाळो एटले विनीत जे होय (से) ते (सिक्खं) ग्रहण अने आसेवना ए बन्ने प्रकारनी शिक्षा (लध्धुं) मेळववाने (अरिहई) लायक थाय छे. परंतु आथी विपरीत जे अविनीत होय ते शिक्षाने योग्य थतो नथी, अने जे शिक्षाने पामे छे ते ज बहुश्रुत थाय छे अने बीजो अबहुश्रुत रहे छे. ए तात्पर्य छे. १४.

आ रीते अबहुश्रुतपणुं अने बहुश्रुतपणुं विस्तारथी कह्युं. हवे बहुश्रुतनी प्रशंसा करवा पूर्वक प्रथम सूत्रमां प्रतिज्ञा करेला तेना आचारने कहे छे.

जहा संखम्मि पयं निहित्तं, दुहओ वि विरायइ । एवं बहुस्सुए भिक्खू, धम्मो कित्ती तहा सुयं ॥१५॥

अर्थ—(जहा) जेम (संखम्मि) शंखमां (निहित्तं) नाखेलुं (पयं) दूध (दुहओ वि) पोतानो गुण तथा आश्रयनो गुण ए बन्ने प्रकारे पण (विरायइ) शोभे छे एटले के ते दूध तेमां मलिन थतुं नथी, तेम ज खाटुं थतुं नथी, अने वळी झरी जतुं नथी. (एवं) एज प्रमाणे (बहुस्सुए) बहुश्रुतवाळा (भिक्खू) मुनिने विषे रहेल (धम्मो) चारित्रधर्म, (कित्ती) कीर्ति-श्लाघा (तहा) तथा (सुयं) श्रुत-आगम ए सर्व शोभे छे. जो के धर्म, कीर्ति अने श्रुत ए पोते ज निर्मळ होवाने

लीधे शोभे छे, तोपण मिथ्यात्वादिक मलिनता दूर थवाथी निर्मळत्वादिक गुणोए करीने उज्वळ एवा शंख सदृश बहुश्रुतने विषे ते गुण रह्या होय तो ते आश्रयना गुणने लीधे विशेष प्रकारे शोभे छे तेमज तेवा बहुश्रुतमां रहेला ते धर्मादिक कदापि मलिनपणाने, अन्यथापणाने के हानिने पामता नथी १५

फरीथी बहुश्रुतनी ज स्तुति करे छे —

जहा से कंबोआण, आइण्णे कंथए सिआ। आसे जवेण पवरे, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ १६ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (कंबोआण) कंबोज देशमां उत्पन्न थयेला सर्व अश्वोना मध्ये (आइण्णे) आकीर्ण एटले अश्वना शास्त्रमां कहेला गुणोवडे व्याप्त अने (कंथए) कंथक एटले नाना पथ्थरोथी भरेला कुतपना पडवाना शब्दथी पण त्रास न पामे अथवा संग्राममां शस्त्रना प्रहारथी पण भय न पामे एवो (से) ते (आसे) अश्व (जवेण) वेगवडे (पवरे) श्रेष्ठ (सिआ) होय छे, (एवं) एज प्रमाणे (बहुस्सुए) बहुश्रुत पण (भवइ) होय छे जेम कंबोज देशना सर्व अश्वोमां आकीर्ण अने कंथक अश्व गति करवामां अत्यंत श्रेष्ठ तथा राजादिकने अत्यंत वल्लभ होय छे, तेम बहुश्रुत साधु पण सर्वे ज्ञान अने क्रियावाळा मुनिओमां अन्य वादीओना वादथी त्रास पामता नथी, सम्यक् आचार अने विहारवडे सुशोभित होय छे, तथा सर्वने वल्लभ पण होय छे १६

जहाइण्णसमारूढे, सूरे दढपरक्कमे। उभओ नंदिघोसेणं, एवं भवति बहुस्सुए ॥ १७ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (आइण्णसमारूढे) आकीर्ण अश्वपर चडेलो अने (दढपरक्कमे) दृढ पराक्रमवाळो (सूरे) शूरवीर योद्धो (उभओ) बन्ने बाजु (नंदिघोसेण) बार प्रकारना वाजित्रना घोषवडे शोभे छे, (एवं) एज प्रमाणे (बहुस्सुए) बहुश्रुत पण शोभता (भवति) होय छे. जेम आकीर्ण अश्वपर चडेलो बळवान योद्धो बन्ने पडखे अथवा आगळ पाछळ नांदीना घोषवडे एटले बार प्रकारना वाजित्रना शब्दवडे अथवा " तुं चिरकाळ सुधी जय पाम. " एवा बंदीजनोना आशीर्वादना शब्दवडे शोभतो सतो कोइथी पराभव पामतो नथी, सर्वत्र विजय पामे छे अने तेनो आश्रित सेवकवर्ग पण कोइथी पराभव पमाडी शकातो नथी, तेम बहुश्रुत साधु पण जिनप्रवचनरूप अश्वपर आरुढ थयेला, दृढ पराक्रमवाळा एटले गर्विष्ठ परवादीओथी नहीं त्रास पामता तथा बन्ने बाजु एटले रात्रि दिवसना स्वाध्यायरूप नंदीना घोषवडे शोभता अथवा बन्ने बाजुए रहेला शिष्योना अभ्यासरूप नंदीघोषवडे शोभता अथवा प्रवचनना प्रभावक होवाथी स्वतीर्थिकोए " आ चिरकाळ जीवो " इत्यादिक कहेला आशीर्वचनरूप नंदीघोषवडे शोभता सता अन्य तीर्थिकोथी पराभव पमाडी शकाता नथी, अने तेने आश्रित रहेलो संघ पण कोइथी पराभव पमाडी शकातो नथी. १७.

जहा करेणुपरिकिण्णे, कुंजरे सट्ठिहायणे । बलवंते अप्पडिहए, एवं भवति बहुस्सुए ॥ १८ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (करेणुपरिकिण्णे) हाथणीओवडे परिवरेलो (सट्ठिहायणे) साठ वर्षनी उम्मरनो (कुंजरे) हाथी (बलवंते) बळवान होय छे, तथा (अप्पडिहए) अप्रतिहत होय छे एटले मदवाळा शत्रुरूप हाथीओवडे पण पराभव करी शकातो नथी. (एवं) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए) बहुश्रुत मुनि पण (भवति) होय छे. हाथी साठ वर्षनो

थाय त्यांसुधी तेनु बळ वधतु जाय छे, त्यारपछी हानि पामे छे तेथी अहीं साठ वर्षना कह्यो छे ते ज प्रमाणे हाथणीनी जेवी औत्पातिकी आदि बुद्धिथी अने विविध विद्याओथी परिवरेला अने साठ वर्षना एटले स्थिर परिपक्व बुद्धिवाळा थयेला बहुश्रुत पण बळवान एटले शास्त्रना ज्ञाननी बुद्धिवाळा होय छे तथा अप्रतिहत एटले कोइपण वादीथी पराभव न पामे एवा होय छे १८

जेहा सें तिंक्खसिंगे, जोयखंधे विरायई। वंसहे जूहाहिवई, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ १९ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (तिक्खसिंग) तीक्ष्ण शींगडावाळो तथा (जायखंधे) जेने स्कंध उत्पन्न थइ छे अर्थात् सर्व अंगे पुष्ट थयेलो तथा (जूहाहिवई) यूथनो अधिपति एटले सर्व बळदोनो स्वामी एवो (वसहे) वृषभ (विरायई) शोभे छे, (एवं) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत मुनि पण होय छे अर्थात् बहुश्रुत मुनि पण अन्य पक्षनो नाश करनार तीक्ष्ण शास्त्ररूप पराक्रमरूप बे शींगडावडे शोभे छे अने गच्छादिकना मोटा कार्यनी धुसरीने धारण करवामां समर्थ होवाथी स्कंधवाळा छे अने तेथी करीने ज साध्वादिकना समूहरूपी यूथना अधिपति एटले आचार्य पदवीने पाम्या सता शोभे छे १९

जेहा सें तिंक्खदाढे, उदग्गे, दुंप्पहसए। सीहे मिआण पवरे, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २० ॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (तिक्खदाढे) तीक्ष्ण दाढावाळो, तथा (उदग्गे) उत्कट, तथा (दुप्पहंसए)

दुष्प्रधर्षक एटले बीजाओए पराभव न पमाडी शकाय एवो, तथा (मिआण) मृगो मध्ये एटले अरण्यना सर्व पशुओ मध्ये (पवरे) प्रवर एटले श्रेष्ठ एवो (सीहे) सिंह शोभे छे, (एवं) ए ज प्रमाणे (वहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत मुनि पण शोभता होय छे. ते बहुश्रुत पण पर पक्षने भेदनारा तीक्ष्ण दांत जेवा नैगमादिक नयवाळा अने बुद्धिना गुणे करीने उत्कट होवाथी अन्य दर्शनीओए पराभव न पमाडी शकाय एवा होय छे. अने तेथी करीने अन्य तीर्थिकरूप मृगोमां श्रेष्ठ छे. २०.

जहा से वासुदेवे, संखचक्कगदाधरे । अप्पडिहयवले जोहे, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २१ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (संखचक्कगदाधरे) पांचजन्य नामना शंखने, सुदर्शन नामना चक्रने अने कौमोदकी नामनी गदाने धारण करनारा तथा (अप्पडिहयवले) अप्रतिहत बळवाळा एटले जेनुं सामर्थ्य कोइथी स्खलना न पामे एवा (से) ते (वासुदेवे) वासुदेव (जोहे) महा योद्धा छे, (एवं) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए) बहुश्रुत पण महा योद्धा (भवइ) होय छे. जेम वासुदेव स्वाभाविक रीते ज बळवान छे तथा शंख, चक्र अने गदारूप उत्तम आयुधोवडे युक्त छे, तेथी ते महा सुभट छे. तेम बहुश्रुत पण स्वाभाविक बुद्धिना बळवाळा होय छे तथा शंख, चक्र अने गदा तुल्य सम्यक् ज्ञान, दर्शन अने चारित्रवडे युक्त होय छे, तेथी ते कर्मरूपी वैरीनो पराभव करवामां महा सुभट छे. २१.

जहा से चाउरंते, चक्कवट्टी महिड्ढिए । चउदसरयणाहिवई, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २२ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (चाउरंते) हाथी, रथ, अश्व अने पत्ति ए चार प्रकारना सैन्यवडे शत्रुनो अंत

करनार (चक्कवट्टी) चक्रवर्ती (महिड्डिए) मोटी समृद्धिवाळो अने (चउदसरयणाहिवई) चौद रत्नोनो अधिपति होय छे, (एवं) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे एटले के बहुश्रुत पण दान, शीळ, तप अने भाव ए चार प्रकारना धर्मरूपी सैन्यवडे कर्मरूपी वैरीनो अंत करनार, आमर्षौषधि आदिक मोटी समृद्धिवाळा अने रत्ननी जेवा चौद पूर्वना अभ्यासी होवाथी तेना अधिपति होय छे २२

जहा से सहस्सक्खे, वज्जपाणी पुरंदरे । सक्के देवाहिवई, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २३ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (सक्के) शक्र इन्द्र (सहस्सक्खे) सहस्राक्ष कहेवाय छे एटले के तेने पांचसो मंत्रीओ छे, तेमना हजार नेत्रो इन्द्रना कार्यमां ज व्यापार करे छे माटे इन्द्र सहस्राक्ष कहेवाय छे, अथवा बीजाओ हजार नेत्रोवडे जेटलुं जोइ शके तेथी वधारे आ इन्द्र मात्र पोताना बे नेत्रोथी ज जोइ शके छे तेथी पण सहस्राक्ष कहेवाय छे तथा (वज्जपाणी) तेना हाथमां वज्र नामनुं आयुध छे, तथा (पुरंदरे) असुरोना पुरनु—नगरनु विदारण—नाश करनार होवाथी पुरंदर कहेवाय छे, तथा (देवाहिवई) देवोना अधिपति छे, (एवं) एज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे. एटले के बहुश्रुत पण समग्र अतिशयोना निधानरूप श्रुतज्ञानवडे हजार नेत्रोथी पण अधिक जोइ तेमज जाणी शके छे तेथी सहस्राक्ष कहेवाय छे, आवा बहुश्रुत प्रशस्त लक्षणवाळा होवाथी तेमना हाथमां वज्रनी रेखा होवानो पण संभव छे, तेथी ते वज्रपाणि कहेवाय छे, पुर एटले शरीर, तेने दुस्तप तपवडे कृश करनार होवाथी ते पुरंदर कहेवाय छे, तथा ते धर्ममां दृढ होवाथी देवताओ तेनी पूजा करे छे, तेथी ते देवना अधिपति पण कहेवाय छे २३

जहा से तिमिरविद्धंसे, उत्तिट्ठंते दिवायरे । जलंते इव तेएणं, इवं भवइ बहुस्सुए ॥ २४ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (तिमिरविद्धंसे) अंधकारनो नाश करनार (दिनायरे) सूर्य (उत्तिट्ठंते) उदय पामतो सतो ज (तेएणं) तेजवडे (जलंते इव) जाणे ज्वाळा मूकतो होय तेम शोभे छे, (एव) एज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे. एटले के अज्ञानरूपी अंधकारनो नाश करनार ते बहुश्रुत पण संयमना स्थानोने विषे शुद्ध, शुद्धतर विगेरे अध्यवसायथी उदय पामता सता ज तपना तेजवडे जाज्वल्यमान होय छे. २४.

जहा से उडुवई चंदे, नक्खत्तपरिवारिए । पडिपुण्णे पुण्णमासीए, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २५ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (पुण्णमासीए) पूर्णिमानो (चंदे) चंद्र (उडुवई) उडु एटले नक्षत्रोनो पति छे, तथा (नक्खत्तपरिवारिए) नक्षत्रोवडे अने उपलक्षणथी ग्रह अने ताराओवडे परिवरेलो छे, तथा (पडिपुण्णे) समग्र-सोळ कळाए करीने परिपूर्ण छे, (एवं) एज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे. एटले के ते नक्षत्र तुल्य साधुओना पति छे, तथा तेमनाथी ज परिवरेला होय छे अने समग्र कळा सहित होवाथी परिपूर्ण पण होय छे. २५.

जहा से सामाइआणं, कोट्ठागारे सुरक्खिए । नाणाधन्नपडिपुण्णे, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २६ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (नाणाधन्नपडिपुण्णे) विविध प्रकारना धान्यवडे पूर्ण भरेलो (सामाइआणं) सामाजिक लोकोनो (से) ते (कोट्ठागारे) कोठार (सुरक्खिए) सारी रीते एटले चोकीदार पुरुषोद्वारा चोर अने उंदर आदिकथी

रचण करेलो होय छे, (एव) ए ज प्रमाणे एवान (वहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे एटले के सामाजिकनी जेवा गच्छ वासी मुनिओने उपयोगी एवा धान्यनी जेवा अग, उपाग अने प्रकीर्ण सूत्रादिक भेदवाळा श्रुतज्ञानवडे परिपूर्ण एवा बहुश्रुत कोठार जेवा छे ते प्रवचनना आधाररूप होवाथी परवादीओथकी तेमनु सारी रीते रचण करवामां आवे छे २६

जेहा सा दुमाण पवरा, जंबू नाम सुदसणा । अणाढिअस्स देवस्स, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २७ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (अणाढिअस्स) जंबूद्वीपना आधिपति अनादृत नामना (देवस्स) व्यंतर देवनो (सा) ते (सुदसणा नाम) सुदर्शना नामनो (जबू) जबू वृक्ष (दुमाण) सर्व वृक्षोने विषे (पवरा) श्रेष्ठ छे एटले के अमृत जेवा फळोवडे अने देवादिकना आश्रयवडे आना जेवो बीजो कोइ पण वृक्ष नथी जो के आ जबू पृथ्वीमय छे तो पण वृक्षने आकारे होवाथी तथा फळनी जेवा फळना पण आकार होवाथी तेने वृक्ष कहेवामां आवे छे (एव बहुस्सुए भवइ) ए ज प्रमाणे बहुश्रुत पण होय छे केमके ते पण अमृतफळ जेवा श्रुतज्ञानवडे युक्त, देवोने पूज्य तथा बीजा वृक्षो जेवा सर्व साधुओमां श्रेष्ठ होय छे २७

जेहा सा नईण पवरा, सलिला सागरगमा । सीआ नीलवतप्पवहा, एव भवइ बहुस्सुए ॥२८॥

अर्थ—(जहा) जेम (नीलवतप्पवहा) मेरुनी उत्तर दिशामां रहेला नीलवान पर्वतमांथी उत्पन्न थयेली—नीकळेली अने (नईण पवरा) सर्व नदीओमा श्रेष्ठ एवी (सा) ते (सीआ) सीता नामनी (सलिला) नदी (सागरगमा) साग

रमां ज जाय छे, बीजी नानी नदीओनी जेम वच्चे तूटक थती नथी. (एवं) ए ज प्रमाणे (वहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे; एटले के—बीजी नदीओ जेवा सर्व मुनिओमां श्रेष्ठ अने निर्मळ जळनी जेवा श्रुतज्ञाने करीने सहित होवाथी मोटी नदी जेवा बहुश्रुत पण सागरना जेवी मुक्ति प्रत्ये ज जाय छे पण बीजा साधुओनी जेम देवलोकादिकमां जता नथी. (वच्चे विसामो लेता नथी.) वळी ते बहुश्रुत नीलवान पर्वत जेवा अति उच्च कुळमां उत्पन्न थयेला होय छे. तेमनी प्रवृत्ति मोक्षना साधनरूप अनुष्ठानमां ज होय छे, ते विवेकीने देवादिक थवानी वांछा ज होती नथी, तेथी तेनुं वच्चे रहेवुं केम थाय ? जो इच्छा होय तो थाय. २८.

जहा से नगाण पवरे, सुमहं मंदरे गिरी । नाणोसहिपज्जलिए, एवं भवइ बहुस्सुए ॥२९॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (नगाण पवरे) सर्व पर्वतोमां श्रेष्ठ, तथा (सुमहं) अति मोटो (मंदरे गिरी) मेरु पर्वत (नाणोसहिपज्जलिए) विविध प्रकारनी औषधिओवडे देदीप्यमान छे, (एवं) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए) बहुश्रुत पण (भवइ) होय छे. केमके ते पण श्रुतना महिमावडे अत्यंत स्थिर होय छे, बीजा पर्वतनी जेवा बीजा साधुओमां श्रेष्ठ होय छे, अने अंधकारमां पण प्रकाश करनारी आमर्षौषधि विगेरे लब्धिओ सहित होय छे. २९.

जहा से सयंभुरमणे, उदही अक्खओदए । नाणारयणपडिपुण्णे, एवं भवइ बहुस्सुए ॥३०॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (सयंभुरमणे) स्वयंभूरमण नामनो (उदही) समुद्र (अक्खओदए) अखूट जळ-

वाळो छे, तथा (नाणारयणपडिपुण्णे) विविध प्रकारना मरकतादिक रत्नोवडे परिपूर्ण छे, (एव) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे ते पण सम्यक्ज्ञानरूपी अखूट जळवाळा तथा विविध प्रकारना अतिशयोरूपी रत्नोवडे परिपूर्ण होय छे ३०

हवे उपर कहेला गुणोना अनुवाद तथा तेनु फळ देखाडवा पूर्वक ते बहुश्रुतनु ज माहात्म्य कहे छे —

समुद्दगंभीरसमा दुरासया, अचक्किआ केणई दुप्पधसया ।
सुअस्स पुण्णा विउलस्स ताइणो, खवित्तु कम्मं गइमुत्तमं गया ॥ ३१ ॥

अर्थ—" (समुद्दगभीरसमा) समुद्रनी गभीरता जेवा एटले समुद्रनी जेवा गभीर, तथा (दुरासया) दुराश्रय एटले कोइ पण परवादीए कपटथी आश्रय न करी शकाय एवा, तथा (अचक्किआ) अचकित एटले परीषहोवडे त्रास नहीं पामनारा, तथा (केणई दुप्पधसया) कोइ पण परवादीए दुष्प्रधर्ष एटले पराभव न पमाडी शकाय एवा, तथा (विउलस्स सुअस्स) अग उपागादिकवडे विस्तार पामेला श्रुतवडे (पुण्णा) परिपूर्ण भरेला, तथा (ताइणो) स्वपरने दुर्गतिना कष्टथी रक्षण करनारा एवा बहुश्रुत मुनिओ (कम्म खवित्तु) कर्मनो क्षय करी (उत्तम गइ गया) उत्तम गतिमां–मोक्षमां गया छे, जाय छे अने जशे ३१

आ प्रमाणे बहुश्रुतना गुणना वर्णनरूप पूजा कहीने हवे शिष्यने उपदेश आपे छे

तम्हा [1]सुअमहिट्ठिज्जा, [2]उत्तमट्ठगवेसए। जेणप्पाणं परं चेव, सिद्धिं संपाउणिज्जासि [11]त्ति बेमि ॥३२॥

अर्थ—(तम्हा) बहुश्रुतना गुणो मुक्तिमां लइ जनारा छे तेथी (उत्तमट्ठगवेसए) उत्तमार्थने–मोक्षने शोधनार पुरुषे (सुअं अहिट्ठिज्जा) श्रुतज्ञाननो आश्रय करवो–तेनो अभ्यास करवो. (जेण) के जे श्रुतज्ञानवडे (अप्पाणं परं चेव) पोताने अने परने पण (सिद्धिं) सिद्धि प्रत्ये (संपाउणिज्जासि) पमाडी शकाय. (त्ति बेमि) एम हुं कहुं छुं. ३२.

इत्येकादशमध्ययनम्. ११

—ॐ—

अथ तपःसमृद्धि (हरिकेशीय) नामनुं बारमुं अध्ययन. १२.

अग्यारमा अध्ययनमां बहुश्रुतनी पूजा कही. हवे बहुश्रुते पण तप करवामां यत्न करवो जोइए एवुं जणाववा माटे आ बारमा अध्ययनमां तपनी समृद्धिनुं वर्णन करे छे. आ संबंधथी आवेला आ अध्ययननी प्रस्तावना माटे प्रथम हरिकेशबळनुं चरित्र कहे छे.—

श्री हरिकेशबळनुं चरित्र.

मथुरानगरीमां शंख नामे राजा हतो. तेणे एकदा वैराग्य पामी दीक्षा ग्रहण करी. अनुक्रमे ते गीतार्थ थया. पृथ्वी

पर विचरता ते मुनि एकदा गजपुर नगरे गया तेमां भिक्षाने माटे प्रवेश कर्यो ते नगरमां एक हुतवहरथा नामनी शेरी हती ते उनाळाना सूर्यना तापथी तपेला लोढा जेवी उष्ण हती तेथी ते शेरीमां कोइ पण मनुष्य पोताना उघाडा पगवडे चाली शकतु नहीं कदाच कोइ अनाएयो माणस ते शेरीमां चाले तो ते तरत ज भुजाता चणानी जेम उछळीने मरण पामतु हतु अनुक्रमे ते मुनि ते शेरी पासे आव्या. ते वखते तेमां कोइनो सचार थतो नहोतो, तेथी मुनिए पासेना घरमां रहेला सोमदेव नामना पुरोहितने पूछ्यु के–" हे भद्र ! आ मार्गे जाउ के न जाउ ? " ते सांभळी ते विप्रे मुनिपरना द्वेषथी विचार कर्यो के–" आ साधु भले आ मार्गमा जइने बळी मरे, अने ते हु जोउ " एम विचारी ते मार्गे जवानी तेणे हा पाडी त्यारे मुनि पण ते ज मार्गे चाल्या तेना पादस्पर्शना प्रभावथी ते मार्ग जळ करतां पण वधारे शीतळ थइ गयो इर्यासमितिथी धीमे धीमे चालता ते मुनिने जोइ पुरोहित विस्मय पाम्यो, तेथी खात्री करवा माटे ते पोताना घरमांथी बहार नीकळी ते शेरीए चाल्यो तो हिमना जेवो शीतळ स्पर्श जोइ तेणे विचार्यु के–" अहो ! में पापीए आ महापाप कर्यु, के जेथी अग्नि जेवा मार्गमां में आ महामुनिने जवानु कह्यु अहो ! आ मुनिनी तपशक्ति केवी छे ? के जेथी तेवो उष्ण मार्ग पण जाणे अमृतरसथी छांट्यो होय, तेम शीतळताने पाम्यो तेथी आ महात्मा कोइ मोटा प्रभाववाळा जणाय छे, जगतने पण वंद्य छे अने समतारूपी अमृतना समुद्र जेवा छे " आ प्रमाणे विचार करी पोतानो अनाचार प्रगट करतो ते विप्र मुनिना पगमा पड्यो शखमुनिए तेने साधुधर्मनो उपदेश आप्यो, एटले प्रतिबोध पामी ते पुरोहिते तेमनी ज [illegible] दीक्षा ग्रहण करी. ते विप्रमुनि चारित्रनु पालन करतां छतां पण जाति अने रूपनो मद करता हता ' मदोन्मत्त गजेन्द्रनी जेम

प्राणीओने मद जीतवो महादुष्कर छे.' अनुक्रमे चारित्र पाळीने ते विप्रमुनि पूर्वोक्त बन्ने मदनी आलोचना प्रतिक्रमणा कर्या विना काळधर्म पामी स्वर्गे गया.

अहीं मृतगंगाने कांठे बळकोट्ट जातिना चंडाळोनो स्वामी बळकोट्ट नामनो चंडाळ रहेतो हतो. तेने गौरी अने गांधारी नामनी बे स्त्रीओ हती. पेलो विप्रदेव आयुष्य पूर्ण थये स्वर्गमांथी चवीने गौरीनी कुक्षिमां उत्पन्न थयो ते वखते गौरीए स्वप्नमां वसंतऋतुना समागमथी नवपल्लवित थयेलो एक फळेलो आम्रवृक्ष जोयो. तेनुं फळ पूछवाथी स्वप्नपाठके कह्युं के—" आ स्वप्नथी तुं श्रेष्ठ पुत्रने प्रसवीश." ते सांभळी गौरी आनंद पामी. अनुक्रमे गर्भ वृद्धि पामवा लाग्यो अने समय पूर्ण थये तेणीए पुत्र प्रसव्यो. तेना पिता बळकोट्टे तेनुं बळ नाम पाडयुं. तेणे पूर्वभवमां जातिमद कर्यो हतो तेथी ते चंडाळना कुळमां जन्म पाम्यो अने रूपमद कर्यो हतो, तेथी ते पोताना कुटुंबीने पण खेद करावे एवुं कुत्सित रूप पाम्यो. ते बाळक अनुक्रमे वृद्धि पाम्यो त्यारे ते सर्वने गाळो भांडवा लाग्यो अने केवळ कडवा वचन बोलवाना ज स्वभाववाळो थयो. तेथी सर्वने विषवृक्षनी जेम उद्वेग पमाडवा लाग्यो.

एकदा वसंतोत्सवमां तेना स्वजनो आनंदथी एकठा थइ पानगोष्ठी करता हता, ते वखते बीजा बाळकोने ते बळ वारंवार गाळो भांडी पजववा लाग्यो. तेथी उद्वेग पामेला स्वजनोए ते बळने पानगोष्ठीथी दूर काढी मूक्यो, त्यारे ते मनमां अति दुःख पाम्यो. तेटलामां त्यां एक उग्र विषवाळो कृष्ण सर्प नीकळ्यो. तेने जोइ ते चंडाळोए 'आ दुष्ट सर्प छे' एम कही तेने मारी नांख्यो. थोडीवारे बीजो दीपक जातिनो सर्प नीकळ्यो, तेने जोइ 'आ तो विष रहित छे' एम

पोलता ते चडाळोए तेने मार्यो नहीं–चाल्यो जवा दीधो ते जोइ बळे विचार कर्यो के—" प्राणीओ पोताना ज दोपथी विपत्ति पामे छे, अने पोताना ज गुणथी सपत्ति पामे छे मारा बधुजनो पण दोपने लीधे ज मने बाधा करे छे शरीरथी उत्पन्न थयेला मळनी जेम दोपवाळा पुत्रने पण डाह्या माणसो तजी दे ज छे आ मारा सवधीओए विपवाळा सर्पने मार्यो, पण विपरहितने मार्यो नहीं तेथी हु पण विप रहित थइ जाउ " आ प्रमाणे विचार करतां शुभ ध्यानने लीधे ते बळने जातिस्मरण ज्ञान थयु तेणे पूर्वनो मनुष्यभव तथा देवभव पण जोयो. तेथी ते वैराग्य पामी विचारवा लाग्यो के—' अहो ! में पूर्व भवे जातिमद अने रूपमद कर्यो, तेनु परिणाम केवु दु खदायक आव्यु ! " इत्यादिक विचार करी कोइ मुनिनी पासे जइ धर्म श्रवण करी ते बळे जैनीदीक्षा ग्रहण करी

एकदा तीव्र तप करता एवा ते बळमुनि विहारना क्रमे वाराणसी नगरीमां गया त्या नगरीनी बहार तिंदुक नामना उद्यानमां गडीतिंदुक नामनो यक्षराज रहेतो हतो, तेनी अनुज्ञा लइ ते महामुनि तेना चैत्यमा स्वस्थ चित्ते [illegible] ते तपस्वीना उत्कृष्ट गुणो जोइ ते यक्ष तेनापर अत्यत रागी थयो ' कोइ पण मनोहर गुणवान होय छे तो ते हारनी जेम हृदयने विपे धारण कराय ज छे ' कमळने सेवनार हसनी जेम ते मुनिनी निरतर सेवा करतो ते यक्षराज कोइवार पण त्यांथी अन्य स्थळे जतो नहोतो एकदा बीजा वनमां रहेतो कोइ यक्ष आ यक्षराजनी पासे आव्यो, तेणे यक्षराजने पूछ्यु के—" हमणां तमे केम देखाता नथी ? " त्यारे ते तिंदुक यक्षराज बोल्यो के—" हे मित्र ! हालमा हु आ महात्मा मुनिनी निरतर सेवा करु छु, तेथी तमारी पासे आवी शक्यो नथी " पछी ते मुनिनु चरित्र साभळी प्रतिबोध

पामेला ते यक्षे तिंदुक यक्षने कह्युं के—" हे मित्र ! तमारा उद्यानमां आवा महात्मा मुनि वसे छे तेथी तमे कृतार्थ थया छो, परंतु मारा उद्यानमां पण आवा मुनिओ घणा वसे छे, तेथी चालो ! आपणे तेमनी पण क्षणवार सेवा करीए. " ते सांभळी तिंदुक यक्ष ते यक्षनी साथे तेना उद्यानमां गयो. त्यां विकथा करवामां ज तत्पर एवा केटलाक मुनिओने जोइ तिंदुके ते यक्षने कह्युं के—" अहीं तो स्त्रीकथा, भक्तकथा, राजकथा अने देशकथा ज थाय छे, तेथी हुं तो ते महर्षिवडे मनोहर एवा मारा वनमां ज जइश. " एम कही ते यक्षराज पोताना वनमां आवी ते ज मुनि उपर अत्यंत रागी थइने तेमनी सेवा करवा लाग्यो. ' लींबडानो अनुभव कर्या पछी ज आम्रवृक्ष अति मिष्ट लागे छे. ' अहो ! धर्मनुं माहात्म्य केवुं छे ? के जे यक्ष सर्व मनुष्योने पूजवा लायक छे, ते यक्ष आ चंडाळना वंशमां उत्पन्न थयेला साधुनी पण सेवा करे छे.

एकदा ते नगरीना राजा कौशलिकनी पुत्री भद्रा परिवार सहित ते तिंदुक यक्षनी पूजा करवा आवी. तेणीए यक्षनी प्रदक्षिणा करतां ते मुनिने मलिन शरीर अने वस्त्रवाळा, कद्रूपा अने कृश शरीरवाळा जोया. एटले ते भद्रा बोली के—" अहो ! आवुं शरीर सर्वथा प्रकारे निंदवा लायक छे. " एम करी ते थू थू करवा लागी. ' मूढ जनो आभ्यंतर तत्त्वने जाणी शकता नथी.' आवुं तेणीनुं आचरण जोइ तिंदुक यक्षे ते कन्याने पराधीन—गांडी करी दीधी. एटले ते जेम तेम बोलवा लागी तथा खराब चेष्टा करवा लागी ते जोइ दासीओ तेणीने महा कष्टे राजा पासे लइ गइ. राजा पण तेणीनी तेवी अवस्था जोइ खेद पाम्यो. तेने माटे वैद्य अने मांत्रिक विगेरे पासे अनेक उपायो कराव्या. परंतु दुर्जनने विषे करेली स-

त्रियानी जेम ते सर्व निष्फळ गया तेथी राजा तथा मत्री विगेरे सर्वे " हवे शु करवु ? " एवो विचार करतां मूढ बनी गया त्यारे ते यक्ष कोइना शरीरमां उतरीने प्रत्यक्ष रीते बोल्यो के—" आ कन्याए मुनिनी निंदा करी छे, तेथी ते दु खनु स्थान थइ छे अने में तेने गांडी करी छे हवे जो आ कन्या ते ज मुनिने देवामां आवे तो हु तेने मूकी दउ अन्यथा मूकीश नहीं ' ते सांभळी " कोइ पण रीते आ कन्या जीवती रहो " एम विचारी राजाए यक्षनु वचन अगीकार कर्यु त्यारे राहुथी मुक्त थयेली चन्द्रज्योत्स्नानी जेम ते कन्या हती तेवी स्वस्थ थइ

पछी राजानी अनुज्ञाथी ते कन्या परिवार सहित यक्षना चैत्यमां गइ, अने महत्तरिकानी आज्ञाथी रात्रिए मुनिनी पासे गइ तेने प्रणाम करीने ते बोली के—" हे स्वामी ! मारु पाणिग्रहण करो " मुनि बोल्या के—" हे भद्रे ! आवी वात पण तु करीश नहीं, कारण के साधुओ स्त्रीनी साथे एक घरमां वास पण न करे, तो तेनु पाणिग्रहण तो शी रीते ज करे ? मुक्तिरूपी स्त्रीनो सगम करवामां उत्सुक थयेला साधुओ नव ग्रैवेयक अने अनुत्तर विमानना देवनी जेम अशुचिथी भरेली स्त्रीओने विषे राग पामता नथी " आ प्रमाणे मुनिनु वचन सांभळी ते कन्या त्यांथी पाछी वळी त्यारे क्रोध पामेलो यक्ष मुनिनु रूप अदृश्य करी पोते मुनिनु रूप धारण करी तेणीने परण्यो. पछी आखी रात्रि सुधी मुनिनु रूप मनोहर तथा कुत्सित देखाडी देखाडीने ते यक्षे तेणीनी घणी विडबना करी पछी प्रात.काळे यक्षे तेणीने कह्यु के—" आ मुनि तने इच्छता नथी, तेथी चाली जा " आ प्रमाणे देवनु वचन सांभळी मनमां खेद पामती ते कन्या परिवार सहित पोताना पिताने घेर गइ तेणीने आवेली जोइने तेणीना पर आसक्त थयेला रुद्रदेव नामना पुरोहिते तेणीनु वृत्तांत जाणी

राजाने कह्युं के—" हे स्वामी ! आ मुनिनी वधू छे, तेणीनो मुनिए त्याग कर्यो छे, तेथी हवे आ कन्या ब्राह्मण सिवाय बीजाने अपाय नहीं देवनुं बळिदान देवनो पूजारी ज लइ जाय छे. " ते सांभळी " आ पुरोहित कहे छे ते योग्य छे " एम विचारी राजाए ते कन्या ते पुरोहितने ज आपी. मुनिए वमन करेली पण ते कन्याने पामीने पुरोहित बहुज खुशी थयो. ' हाडकाने पामीने श्वाननी जेम क्षुद्र माणस असार वस्तुने पामीने पण हर्षित थाय छे. ' पछी पुरोहित तेणीनी साथे हर्षथी भोग भोगववा लाग्यो, एकदा तेणीने यज्ञपत्नी करीने ते पुरोहिते यज्ञनो आरंभ कर्यो.

आ प्रमाणे आ कथानो प्रारंभनो भाग छे, त्यारपछीनी कथा सूत्रमां ज आवे छे, तेथी हवे सूत्र ज कहे छे.—

सोवागकुलसंभूओ, गुणुत्तरधरो मुणी । हरिएसबलो नामं, आसि भिक्खू जिइंदिओ ॥ १ ॥

अर्थ—(सोवागकुलसंभूओ) चंडाळना वंशमां उत्पन्न थयेला छतां (गुणुत्तरधरो) उत्कृष्ट गुणोने धारण करनारा, (मुणी) जिनेश्वरनी आज्ञाने माननार तथा (जिइंदिओ) जितेंद्रिय एवा (हरिएसबलो नामं) हरिकेशबळ नामना एक (भिक्खू) साधु (आसि) हता. १.

ते साधु केवा हता ? अने शुं करता हता ? ते कहे छे.—

इरिएसणभासाए-उच्चारसमिईसु अ । जओ आयाणनिक्खेवे, संजओ सुसमाहिओ ॥ २ ॥

अर्थ—(इरिएसणभासाएउच्चारसमिईसु) इर्यासमिति, एषणासमिति, भाषासमिति अने उच्चारसमितिने विषे

तथा उपलक्षणथी प्रश्रवणादिकपरिष्ठापनसमितिने विषे, (अ) तथा (आयाणनिक्खेवे) आदान निक्षेपने विषे एटले पीठफलकादिक ग्रहण करवाने विषे अने स्थापन करवाने विषे (जओ) यतनावाळा, तथा (संजओ) संयम युक्त, तथा (सुसमाहिओ) सारी रीते समाधिमान एवा ते मुनि हता २

मणगुत्तो वयगुत्तो, कायगुत्तो जिइंदिओ । भिक्खट्ठा बंभइज्जम्मि, जन्नवाडमुवट्ठिओ ॥ ३ ॥

अर्थ—तथा (मणगुत्तो) मनोगुप्तिवाळा, तथा (वयगुत्तो) वचनगुप्तिवाळा, तथा (कायगुत्तो) कायगुप्तिवाळा, तथा (जिइंदिओ) जितेंद्रिय एवा ते मुनि (भिक्खट्ठा) भिक्षाने माटे (बंभइज्जम्मि) जेमां ब्राह्मणोनुं पूजन करवामां आवे छे एवा (जन्नवाड) यज्ञना पाडामां (उवट्ठिओ) प्राप्त थया. अहीं पहेली गाथामां जितेंद्रिय शब्द आव्यो छे छतां अहीं पण फरीथी लख्यो छे ते इंद्रियोनुं विशेष दुर्जयपणुं जणाववा माटे छे ३

ते वखते शुं थयुं ? ते कहे छे —

तं पासिऊणमेज्जंतं, तवेण परिसोसिअं । पंतोवहिउवगरणं, उवहसंति अणारिआ ॥ ४ ॥

अर्थ—(तवेण) तपवडे (परिसोसिअं) कृश थयेला, तथा (पंतोवहिउवगरणं) प्रांत एटले जीर्णता अने मलिनतादिके करीने असार छे वर्षाकल्पादिक ओघिक उपधि अने दांडादिक औपग्रहिक उपधि जेनी पासे एवा (तं) ते मुनिने (एज्जंतं) आवता (पासिऊण) जोइने (अणारिआ) अनार्य एवा ते ब्राह्मणो (उवहसंति) हसवा लाग्या ४

ते ब्राह्मणो अनार्य केम ? अने तेओ शुं हस्या ? ते कहे छे.—

जाईमयपडित्थद्धा, हिंसगा अजिइंदिआ । अबंभचारिणा बाला, इमं वयणमब्बवी ॥ ५ ॥

अर्थ—(जाईमयपडित्थद्धा) जातिमदथी स्तब्ध एटले गर्विष्ठ थयेला, तथा (हिंसगा) प्राणीओनी हिंसा करनारा, तथा (अजिइंदिआ) इंद्रियोने वश नहीं राखनारा, तेथी करीने ज (अबंभचारिणा) ब्रह्मचर्यने नहीं पाळनारा एवा ते (बाला) अज्ञानीओ (इमं वयणं) आ प्रमाणे वचन (अब्बवी) बोल्या. ५.

शुं बोल्या ? ते कहे छे.—

कयरे आगच्छइ दित्तरूवे, काले विकराले फोक्कनासे ।
ओमचेलए पंसुपिसायभूए, संकरदूसं परिहरिअ कंठे ॥ ६ ॥

अर्थ—(दित्तरूवे) दीप्त शब्दनो अर्थ अहीं बीभत्स वाचक छे, तेथी दीप्तरूप एटले बीभत्स रूपवाळो, तथा (काले) श्यामवर्णवाळो, तथा (विकराले) विकराळ एटले लांबा होठ अने दांत बहार नीकळेला होवाथी भयंकर रूपवाळो, तथा (फोक्कनासे) अग्र भागमां मोटी अने वच्चे बेठेली नासिकावाळो, तथा (ओमचेलए) अवम एटले असार चेल एटले वस्त्रने धारण करनारो तथा (पंसुपिसायभूए) पांसुवडे एटले धूळवडे शरीर खरडायेलुं होवाथी पिशाच जेवो देखातो एवो आ (संकरदूसं) संकरदूष्यने (कंठे) कंठमां (परिहरिअ) पहेरीने (कयरे) कोण (आगच्छइ) आवे छे ?

अहीं सकर शब्दनो अर्थ उकरडो थाय छे तेथी सकरदूष्य एटले उकरडे नांखी दीधेलु वस्त्र जो के साधु उकरडे नांखी दीधेलु वस्त्र लइने पहेरता नथी, तोपण ते ब्राह्मणोने अत्यत दुगच्छा उत्पन्न थवाथी तेओ बोल्या के—"उकरडानु वस्त्र कठमां नांखीने पिशाचनी जेम भमतो आ कोण अहीं आवे छे ?" ते हरिकेश साधु कोइ पण ठेकाणे पोतानु उपकरण मूकीने जता नथी ज्यां जाय त्यां सर्व उपकरण साथे ज राखे छे. एवो साधुनो आचार पण छे तेथी ते ब्राह्मणो एवु बोल्या ६

मुनिने दूरथी आवता जोइ उपर प्रमाणे ते ब्राह्मणो बोल्या पछी मुनि नजीक आव्या, त्यारे तेओ शु बोल्या ? ते कहे छे

कयरे तुम इअ अदसणिज्जे, काएव आसा इहमागओसि ।
ओमचेलगा पंसुपिसायभूआ, गच्छ खलाहि [12]किमिह ट्ठिओसि ॥ ७ ॥

अर्थ—(इअ) आ प्रमाणे मलिन वस्त्रादिक धारण करवाए करीने (अदसणिज्जे) नहीं जोवा लायक एवो (तुम) तु (कयरे) कोण छे ? तथा (काएव) कइ (आसा) आशाथी (इहमागओसि) अहीं यज्ञपाटकमां आव्यो छे ? (ओमचेलगा) असार वस्त्रने धारण करनार तथा (पसुपिसायभूआ) धूळवडे पिशाच जेवा थयेला हे साधु (गच्छ) अहींथी जा (खलाहि) अमारी दृष्टिथी दूर था (किमिह) केम अहीं (ट्ठिओसि) उभो रह्यो छे ? तारे सर्वथा अहिं उभा रहेवानु नथी ७

आ प्रमाणे ते ब्राह्मणोए तिरस्कार पूर्वक कह्युं, तोपण ते महात्मा मुनि शांतपणाने लीधे कांइ पण बोल्या नहीं, परंतु ते वखते तेमनो भक्त जे तिंदुक यक्ष हतो, तेणे शुं कर्युं ? ते कहे छे.—

जक्खो तहिं तिंदुअरुक्खवासी, अणुकंपओ तस्स महामुणिस्स ।
पच्छायइत्ता निअयं सरीरं, इमाइं वयणाइं उदाहरित्था ॥ ८ ॥

अर्थ—(तहिं) ते वखते (तिंदुअरुक्खवासी) तिंदुक वृक्षनी नीचे वसनारो तथा (तस्स महामुणिस्स) ते महामुनिने (अणुकंपओ) अनुकूळ चेष्टा करनारो, अर्थात् तेमनो सेवक (जक्खो) यक्ष (निअयं) पोताना (सरीरं) शरीरने (पच्छायइत्ता) गुप्त राखीने एटले साधुना शरीरमां प्रवेश करीने (इमाइं) आ (वयणाइं) वचनो (उदाहरित्था) बोल्यो.

तिंदुक नामना वनमां एक मोटो तिंदुक वृक्ष छे, तेनी नीचे आ यक्षनुं चैत्य छे, ते चैत्यमां आ साधु कायोत्सर्गे रहेता हता. तेथी तेमनी धर्मक्रिया जोइने गुणानुरागी ते यक्ष ते मुनिनो सेवक थयो हतो. तेथी अवसर जोइने ते बोल्यो. ८.

यक्ष शुं बोल्यो ? ते कहे छे.—

समणो अहं संजमो बंभयारी, विरओ धणपयणपरिग्गहाओ ।
परप्पवित्तस्स उ भिक्खकाले, अन्नस्स अट्ठा इहमागओ म्हि ॥ ९ ॥

अर्थ—हे ब्राह्मणो ! तमे मने कह्यु के 'तु कोण छे ?' तेनो उत्तर आपु छु के—(अह) हु (समणो) तपने विषे श्रम करनार एटले श्रमण–तपस्वी छु, तथा हु (सजमो) सयत एटले सावद्य व्यापारथकी निवृत्ति पामेलो छु, तथा हु (बभयारी) ब्रह्मचारी छु–कामभोगथी विमुख थयेलो छु, तथा (धणपयणपरिग्गहाओ विरओ) धन, पचन अने परिग्रहथी विरम्यो छु, एटले के गाय, भेंश अथवा अश्व विगेरे चतुष्पद रूप धननो, आहारादिकना पकाववानो अने गणिम, धरिम विगेरे वस्तुरूप परिग्रहनो में त्याग करेलो छे वळी हु कइ आशाए अहीं आव्यो छु ? तेनो जवाब आपु छु के—(उ) तु–पुन –वळी (भिक्खकाले) हे ब्राह्मणो ! आ भिक्षाने अवसरे (परप्पवित्तस्स) परने माटे एटले गृहस्थीओने माटे प्रवृत्त एटले पकावेला (अन्नस्स अट्ठा) अन्नने अर्थे (इहमागओ म्हि) अहीं यज्ञपाटकने विषे हु आव्यो छु ९

कदाच ते ब्राह्मणो बोले के अहीं कोइने काइ पण अपातु नथी तो ते विषे कहे छे —

विअरिज्जइ खज्जइ भुज्जइ अ, अन्न पभूअ भवयाणमेअ ।
जाणाह मे जायणजीविणो "त्ति, सेसावसेस लहऊ तवस्सी ॥ १० ॥

अर्थ—(भवयाण) तमारु (एअ) आ प्रत्यक्ष देखातु (पभूअ) घणु (अन्न) अन्न (विअरिज्जइ) दीन, हीन अनाथ विगेरेने आपवामां आवे छे, तथा (खज्जइ) खाजां विगेरे खावामां आवे छे, (भुज्जइ अ) तथा दाळ, भात, विगेरे भोजन करवामां आवे छे वळी तमे (मे) मने (जायणजीविणो) याचनावडे एटले भिक्षावडे आजीविका करनार

(जाणाह) जाणो. (त्ति) आ कारणथी (तवस्सी) हुं एक तपस्वी (सेसावसेसं) शेषमांथी पण शेषने एटले अंत प्रांत एवा आहारने (लहऊ) पामो, एम पण तमे जाणो. एटले के अहीं तमे अन्न सर्व कोइने आपो छो, माटे तमारे एम धारवुं के " आ तपस्वी आहारने माटे आव्यो छे तेथी तेने पण शेषमांथी पण शेष भले मळे. " एम विचारी मने शुद्ध आहार आपो. १०.

आ प्रमाणे ते यक्षे कह्युं, त्यारे ते ब्राह्मणो आ प्रमाणे बोल्या.—

उवक्खडं[3] भोअण[4] माहणाणं[1], अत्तट्ठिअं[2] सिद्धमिहेगपक्खं[5] ।
न[12] हु वयं[10] एरिसमन्नपाणं[9], दाहामु[13] तुब्भं[11] किमिहं[14] ठिओ[15] सि ॥ ११ ॥

अर्थ—रे भिक्षु ! (माहणाणं) ब्राह्मणोनुं (अत्तट्ठिअं) पोताने माटे ज थयेलुं (उवक्खडं) संस्कार करेलुं (भोअण) भोजन जे (इह) अहीं (सिद्धं) सिद्ध कर्युं छे—रांध्युं छे, ते (एगपक्खं) एक ब्राह्मणना ज पक्षनुं छे, एटले के जे भोजन अहीं सिद्ध थाय छे ते ब्राह्मण सिवाय बीजाने देवामां आवतुं नथी. तेथी करीने (एरिसं) आवी जातनुं (अन्नपाणं) अन्न पाणी (वयं) अमे (तुब्भं) तने (न हु दाहामु) नहीं ज आपीए. माटे हवे (किमिहं) केम अहीं (ठिओ सि) तुं उभो रह्यो छे ? ११.

हवे यक्ष कहे छे.—

थलेसु बीआइ वंपति कासगा, तहेव निन्नेसु अ आससाए ।
एआइ सद्धाइ दलाहि मज्झ, आराहए पुणमिण[13] खु खित्त[14] ॥ १२ ॥

अर्थ—(कासगा) खेडुत लोको वर्षाकाळे (बीआइ) मग आदिक बीजने (थलेसु) उची भूमिने विषे (तहेव) तेमज (निन्नसु अ) नीची भूमिने विषे पण (आससाए) आशाए करीने (वपति) वावे छे, एटले के खेडुतो पोताना चेतमां बीज वाववी वखते एवो विचार करे छे के—" जो वृष्टि घणी थशे तो उची भूमिने विषे धान्य पाकशे अने अल्प वृष्टि थशे तो नीचाणनी भूमिमा धान्य पाकशे " एम धारी बन्ने जातनी भूमिने विषे बीज वावे छे, पण बेमांथी एक जातनी भूमिमां ज वावता नथी माटे (एआइ) आवी खेडुतना जेवी (सद्धाइ) श्रद्धावडे करीने (मज्झ) मने (दलाहि) आपो जो के तमे तमारा आत्माने नीचाणनी भूमि जेवा मानता हशो अने मने उचाणनी भूमि जेवो मानता हशो, तोपण तमारे खेडुतनी जेवी बुद्धिथी पण मने आपवु योग्य छे आ प्रमाणे धारी मने आपवाथी तमने तेनु फळ–पुण्य नहीं थाय एम तमारे न धारवु, ए उपर कहे छे के—(इण) आ एटले हु (पुण्ण) पुण्य–पवित्र (खित्त) चेत्ररूप छु तेने तमे (खु) अवश्य (आराहए) आराधो. अहीं पुण्यरूपी धान्यने उगवानु कारण होवाथी पोताने ज पुण्यचेत्ररूप कह्यु छे १२.

आ प्रमाणे यत्नुं वचन सांभळी ब्राह्मणो बोल्या —

खेत्ताणि अम्हं विईआणि लोए, जहिं पकिण्णा विरुहंति पुण्णा ।
जे माहणा जाइविज्जोववेआ, ताइं तु खित्ताइं सुपेसलाइं ॥ १३ ॥

अर्थ—(अम्हं) अमे (लोए) लोकने विषे (खेत्ताणि) क्षेत्रो (विइआणि) जाणेलां छे, के (जहिं) जे क्षेत्रोमां (पकिण्णा) वावेलां बीज एटले आपेलां अशनादिक बीजा भवमां (पुण्णा) परिपूर्ण (विरुहंति) उगे छे-फळदायक थाय छे, हे भिक्षु ! तेवा क्षेत्रोमां हुं पण छुं एम तारे धारवुं नहीं. कारण के (जे माहणा) जे ब्राह्मणो (जाइविज्जोववेआ) ब्राह्मणरूप जाति अने चतुर्दश विद्याए करीने युक्त छे, (ताइं तु) तेओ ज (सुपेसलाइं) मनोहर-उत्तम (खित्ताइं) क्षेत्रो छे पण तारी जेवा शूद्र जातिना तेम ज चौद विद्या रहित एवा भिक्षुओ उत्तम क्षेत्र नथी. १३.

ते सांभळी यक्षे कह्युं.—

कोहो अ माणो अ वहो अ जेसिं, मोसं अदत्तं च परिग्गहो अ ।
ते माहणा जातिविज्जाविहीणा, ताइं तु खित्ताइं सुपावगाइं ॥ १४ ॥

अर्थ—(जेसिं) जेओने एटले जे ब्राह्मणरूप तमारे (कोहो अ) क्रोध छे, तथा (माणो अ) मान छे तथा चशब्दथी माया अने लोभ पण छे, तथा (वहो अ) वध एटले प्राणीहिंसा छे, तथा (मोसं) मृषावाद छे, तथा (अदत्तं च) अदत्तादान-चोरी छे, तथा चशब्दथी अब्रह्मचर्य-मैथुन छे, तथा (परिग्गहो अ) गोभूमि आदिक

परिग्रहनो स्वीकार छे. (ते माहणा) तेवा क्रोधादिकथी भरेला ब्राह्मणो-तमे (जातिविज्जाविहीणा) जाति अने विद्या ए बन्नेथी रहित छो एटले के—क्रिया अने कर्मना विभागे करीने चारे वर्णोनी व्यवस्था करेली छे कह्यु छे के—

" एकवर्णमिद सर्वं, पूर्वमासीद्युधिष्ठिर ! । क्रियाकर्मविभागेन, चातुर्वर्ण्यं व्यवस्थितम् ॥

ब्राह्मणो ब्रह्मचर्येण, यथा शिल्पेन शिल्पिक । अन्यथा नाममात्र स्या-दिन्द्रगोपककीटवत् ॥ "

" हे युधिष्ठिर ! आ सर्व जगत् प्रथम एक ज वर्णवाळु हतु पछीथी क्रिया अने कर्मना विभागवडे चार वर्णनी व्यवस्था थइ छे तेमां जेम शिल्प जाणनार शिल्पी कहेवाय छे तेम ब्रह्मचर्य पाळवावडे ब्राह्मण कहेवाय छे अन्यथा इद्रगोप नामना कीडानी जेम नाममात्रथी ज ब्राह्मण कहेवाय " इत्यादि

आ प्रमाणे कहेलु छे तेथी क्रोधादिकवडे युक्त एवा तमारामां ब्रह्मचर्यरूप क्रियानो संभव नथी, माटे जाति पण तमारी ब्राह्मण कही शकाशे नहीं तथा सम्यग्ज्ञानरूप विद्या पण तमारामां संभवती नथी, कारण के अज्ञानताने जणावनारा बाळक्रीडानी जेवा अग्निहोत्रादिक यज्ञमां तमारी प्रवृत्ति जोवामां आवे छे परतु सम्यग् ज्ञाननु फळ तो मात्र विरति ज छे, ते तो तमारामां छे ज नहीं, अने ते विरति न होय तो सत्ज्ञान पण असत् ज छे तेथी करीने (ताइ) ते तमारा जाणेला -मानेला ब्राह्मणरूप (खित्ताइ) क्षेत्रो (सुपावगाइ तु) अत्यत पापीज छे एटले के कोपादिक पापस्थानको सहित होवाथी अतिशय पापना कारणने लीधे तमे अत्यत पापक्षेत्र ज छो, पण उत्तम क्षेत्र नथी १४.

अहीं कदाच ब्राह्मणो एम कहे के—'अमे वेदविद्याने जाणनारा तथा ब्राह्मण जातिना छीए, ते छतां तुं अमने जाति अने विद्याथी हीन केम कहे छे ?' ते उपर यक्ष कहे छे.—

तुब्भेत्थ भो भारधरा गिराणं, अट्ठं न याणाह अहिज्ज वेए ।
उच्चावयाइं मुणिणो चरंति, ताइं तु खित्ताइं सुपेसलाइं ॥ १५ ॥

अर्थ—(भो) हे ब्राह्मणो ! (इत्थ) आ जगतमां (तुब्भ) तमे तो मात्र (गिराणं) वाणीना एटले वेदविद्याना (भारधरा) भारने ज धारण करनारा छो. कारण के—(वेए) वेदविद्याने (अहिज्ज) भणीने पण (अट्ठं) तेना अर्थने (न याणाह) तमे जाणता ज नथी. जो कदाच तमे वेदनो अर्थ जाणता हो तो "न हिंस्यात् सर्वभूतानि"—"सर्व प्राणीओनी हिंसा न करवी." इत्यादिक वेद वचननो अर्थ जाणतां छतां शा माटे पशुहिंसात्मक यज्ञो करो छो ? तेम करवाथी तो तत्त्वथी तमे वेदविद्याने जाणता ज नथी. एटले तमे शी रीते जाति विद्या सहित होइ उत्तम क्षेत्ररूप थइ शको ?

त्यारे उत्तम क्षेत्रो कोण कहेवाय ? ते कहे छे—(मुणिणो) जे मुनिओ (उच्चावयाइं) उंच नीच घरोने विषे (चरंति) भिक्षाने माटे अटन करे छे, परंतु तमारी जेम पाकादिक आरंभमां प्रवर्तता नथी, तेओ ज तत्त्वथी वेदनो अर्थ जाणे छे, कारण के वेदमां पण भिक्षावृत्तिने ज श्रेष्ठ कही छे. ते विषे वेदांतना अनुवाद करनारा कहे छे के—

"चरेन्माधुकरीं वृत्ति–मपि म्लेच्छकुलादपि । एकान्नं नैव भुञ्जीत, बृहस्पतिसमादपि ॥"

" म्लेच्छ जाति थकी पण माधुकरी वृत्तिनु आचरण करवु–त्यांथी भिक्षा लेवी, परतु वृहस्पति जेवा थकी पण एक अन्न एटले एक घरनी भिक्षा न ज खावी–न ज लेवी "

तेथी करीने (ताई तु) तेओ ज एटले उच्च नीच कुळथी भिक्षा लेनारा मुनिओ ज (सुपेसलाइ) उत्तम (खित्ताइ) क्षेत्रो छे १५

आ प्रमाणे पोताना अध्यापकनो तिरस्कार थतो जोइ तेना विद्यार्थीओ बोल्या —

अज्झावयाण पडिकूलभासी, पभाससे किं नु सगासि अम्ह ।
अवि एअं विणस्सउ अन्नपाणं, न य णं दाहामु तुमं निअंठा ॥ १६ ॥

अर्थ—(अज्झावयाण) अमारा उपाध्यायनो (पडिकूलभासी) प्रतिकूळ बोलनार एवो तु (अम्ह) अमारी (सगासि) समक्ष (किं नु) केम आवु (पभाससे) जेम तेम असबद्ध बोले छे ? तने धिक्कार छे के तु आवु बोले छे। अमे तारु आवु वचन सहन नहीं करीए (एअं) आ प्रत्यक्ष एवु सर्व (अन्नपाणं) अन्न अने पाणी (विणस्सउ अवि) भले विनाश पामो एटले कोही जाओ, परतु (निअंठा) हे निर्ग्रंथ–आकिंचन ! (तुमं) तने (न य) नहींज (णं) शब्द वाक्यना अलकार माटे छे (दाहामु) आपीए केमके तु अमारा गुरुनो प्रत्यनीक छे–विरोधी छे

ते सांभळी यक्ष कहे छे —

[2]समईहिं [1]मज्झं [3]सुसमाहिअस्स, [5]गुत्तीहिं गुत्तस्स[4] [6]जिइंदिअस्स ।
[8]जइ [7]मे [9]न [10]दाहित्थ [11]अहेसणिज्जं, [12]किमज्ज [13]जण्णाण [16]लहित्थ [14]लाभं ॥ १७ ॥

अर्थ—(मज्झं) मने (समईहिं) इर्यासमिति आदि पांच समितिवडे (सुसमाहिअस्स) सारी समाधिवाळा, तथा (गुत्तीहिं) त्रण गुप्तिवडे (गुत्तस्स) गुप्त एवा, तथा (जिइंदिअस्स) जितेंद्रिय एवा (मे) मने (जइ) जो (अह एसणिज्जं) अहीं अथशब्द उपन्यासना अर्थवाळो छे. एषणीय एटले एषणावडे विशुद्ध एवो आहार (न दाहित्थ) नहीं आपो, तो (अज्ज) आजे (जण्णाण) यज्ञोनो (लाभं) लाभ एटले पुण्यरूप फळनो लाभ (किं) शुं (लहित्थ) पामशो ? कांइ ज नहीं पामो पात्रने दान देवाथी ज उत्कृष्ट पुण्यनी प्राप्ति थाय छे, ते सिवाय बीजाने दान आपवाथी तेवा फळनो अभाव होवाथी दीधेली वस्तुनी हानि ज मात्र थाय छे. कह्युं छे के—" जेम पात्र विना नांखेला दही, मध, घी विगेरे नाश पामे छे, तेम अपात्रमां दीधेलुं दान केवळ नाशने ज पामे छे. " १७.

आवुं यचनुं वचन सांभळी उपाध्याय बोल्यो के.—

[2]के [1]इत्थ [3]खत्ता [4]उवजोइआ वा, [5]अज्झावया वा [6]सह [7]खंडिएहिं ।
[9]एअं तु [10]दंडेण [11]फलेण [12]हंता, [13]कंठम्मि [14]घित्तूण [15]खलेज्ज [8]जो णं ॥ १८ ॥

अर्थ—(इत्थ) अहीं–आ यज्ञवाटकमां (के) कया (खत्ता) क्षत्रियो छे ? (उवजोइआ वा) अथवा उपज्योतिष्क

एटले अग्निनी पासे रहेनारा रांधवानु काम करनारा कोण छे ? अथवा (खडिएहिं सह) विद्यार्थीओ सहित (अज्झावयावा) अध्यापको कोण छे ? (जो ण) जे कोइ होय ते (एअ तु) आ साधुने (दडेण) लाकडीवडे अथवा (फलेण) बिला आदिक फळवडे (हता) मारीने तथा (कठम्मि) कठने विषे (घित्तूण) पकडीने (खलेज) तेने स्खलना पमाडो-काढी मूको। १८

ते वखते त्यां जे थयु ते कहे छे —

अज्झावयाण वेयण सुणित्ता, उद्धाइआ तत्थ बहू कुमारा।
[11]दडेहिं [12]वेत्तेहिं कसेहिं चेव, समागया तं इसिं तालयंति ॥ १९ ॥

अर्थ—(अज्झावयाण) आ प्रमाणे अध्यापकनु-उपाध्यायनु (वयण) वचन (सुणित्ता) सामळीने (बहू कुमारा) घणा कुमारो-छात्रो (तत्थ) त्यां (उद्धाइआ) दोड्या, अने (समागया) एकत्र थया थका ते छात्रो " अहो ! आ क्रीडा करवानु आव्यु " एम धारी एकदम (त इसिं) ते ऋषिने (दडेहिं) लाकडीओ वडे (वेत्तेहिं) वेतवडे एटले नेतरनी सोटीओवडे (कसेहिं चेव) तथा कशावडे एटले चाबुक वडे (तालयंति) ताडना करवा लाग्या-मारवा लाग्या १९

तेन वखते बीजु जे थयु ते कहे छे —

रण्णो तहिं कोसलिअस्स धूआ, भद्द त्ति नामेण अणिंदिअंगी ।
तं पासिआ संजयं हम्ममाणं, कुद्धे कुमारे परिनिव्ववेइ ॥ २० ॥

अर्थ—(तहिं) ते यज्ञपाटकने विषे (अणिदिअंगी) अनिंदित अंगवाळी एटले मनोहर देहवाळी (भद्द त्ति नामेण) भद्रा एवा नामनी (कोसलिअस्स) कौशलिक नामना (रण्णो) राजानी (धूआ) पुत्री (तं) ते (संजयं) तेवी अवस्थामां पण हिंसादिकथी निवृत्ति पामेला मुनिने (हम्ममाणं) हणाता (पासिआ) जोइने (कुद्धे कुमारे) क्रोध पामेला छात्रोने (परिनिव्ववेइ) शांत करवा लागी एटले तेमनो क्रोधाग्नि शांत करी शीतळ करवा लागी. २०.

भद्रा ते छात्रोने शांत करवा माटे ते मुनिना प्रभावने तथा निःस्पृहताने आ प्रमाणे कहेवा लागी.—

देवाभिओगेण निओइएणं, दिण्णासु रण्णा मणसा न झाया ।
नरिंददेविंदाभिवंदिएणं, जेणामि वंता इसिणा स एसो ॥ २१ ॥

अर्थ—(देवाभिओगेण) देवना-यक्षना अभियोगवडे एटले बळात्कारवडे (निओइएणं) नियोग करेला एटले प्रेरणा करेला एवा (रण्णा) मारा पिता कौशलिक राजाए (दिण्णासु) मने एमने आपी हती, तोपण जेणे (मणसा) मनवडे पण (न झाया) न ध्यान करी-मने न इच्छी तेवा निःस्पृह अने (नरिंददेविंदाभिवंदिएणं) नरेंद्र अने देवेंद्रोए वंदन करेला एवा (जेण) जे-आ (इसिणा) ऋषिए (वंता) वमन करेली एटले त्याग करेली (मि) हुं छुं, (स एसो) ते ज आ

मुनि छे तेथी तेमनी तमारे कदर्थना करवी योग्य नथी २१.

आ ज अर्थने पुष्ट करती कहे छे.—

एसो हु सो उग्गतवो महप्पा, जिइंदिओ संजओ बंभयारी ।
जो मे तया निच्छइ दिज्जमाणिं, पिउणा सयं कोसलिएण रण्णा ॥ २२ ॥

अर्थ—(पिउणा) मारा पिता (कोसलिएण रण्णा) कौशलिक राजाए (सयं) पोते ज (दिज्जमाणिं) देवाती एवी (मे) मने (तया) ते वखते (जो) जे मुनि (निच्छइ) नहीं इच्छता हवा, (सो हु एसो) ते ज आ (उग्गतवो) उग्र तपवाळा, (महप्पा) महात्मा, (जिइंदिओ) जितेंद्रिय, (संजओ) संयमी अने (बंभयारी) ब्रह्मचारी छे २२

आ प्रमाणे मुनिनी नि स्पृहतानु वर्णन करीने हवे तेनु माहात्म्य कहे छे —

महाजसो एस महाणुभागो, घोरव्वओ घोरपरक्कमो अ ।
मा एअं हीलह अहीलणिज्जं, मा सव्वे तेएण भे निद्दहिज्जा ॥ २३ ॥

अर्थ—(एस) आ मुनि (महाजसो) महा यशवाळा छे, (महाणुभागो) महानुभाग एटले अचिंत्य शक्तिवाळा छे, (घोरव्वओ) घोर एटले कोइथी धारण न करी शकाय तेवा व्रतने धारण करनारा छे, (घोरपरक्कमो अ) तथा घोर पराक्रमवाळा एटले कषायादिक शत्रुओने जीतवामां महा पराक्रमी छे, तेथी (अहीलणिज्जं) हीलना नहीं करवाने लायक

एवा (एअं) आ मुनिनी (मा हीलह) हीलना तमे न करो. तथा (भे सव्वे) तमने सर्वेने (तेएण) पोताना तेजवडे (मा निद्दहिज्जा) म बाळो–भस्मसात् न करो; कारण के आ मुनि रोष पामशे तो तमने सर्वेने भस्मसात् करशे. २३.

ते वखते आ भद्रानुं वचन निष्फळ न थाओ एम धारी यक्षे जे कर्युं ते कहे छे.—

एताइं तीसे वयणाइं सुच्चा, पत्तीइ भद्दाइ सुभासिआइं ।
इसिस्स वेआवडिअट्टयाए, जक्खा कुमारे विनिवारयंति ॥ २४ ॥

अर्थ—(पत्तीइ) रुद्रदेव पुरोहितनी पत्नी (तीसे) ते (भद्दाइ) भद्राना (एताइं) आ उपर कह्यां ते (सुभासिआइं) सुभाषित–सारां कहेलां (वयणाइं) वचनोने (सुच्चा) सांभळीने (इसिस्स) ऋषिनी (वेआवडिअट्टयाए) वैयावच्च करवाने अर्थे (जक्खा) यक्षो एटले तिंदुक यक्ष तथा तेना परिवारना यक्षो (कुमारे) ते छात्रोने (विनिवारयंति) निवारे छे–उपद्रव करता ते छात्रोने दूर करे छे. २४.

शी रीते निवारे छे ? ते कहे छे.—

ते घोररूवा ठिअ अंतलिक्खे, असुरा तहिं तं जणं तालयंति ।
ते भिन्नदेहे रुहिरं वमंते, पासित्तु भद्दा इणमाहु भुज्जो ॥ २५ ॥

अर्थ—(घोररूवा) घोर रूपवाळा एटले भयंकर आकारने धारण करनारा, तथा (अंतलिक्खे) आकाशमां

(ठिम) रहेला, तथा (असुरा) असुरनी जेवा परिणामने पामेला एटले राक्षस जेवा (ते) ते यक्षो (तहिं) त्यां यज्ञपाटकमां (तं जण) ते लोकोने (तालयति) मारे छे-एटले मारवा लाग्या त्यारपछी (भिनदेहे) यक्षोना प्रहारोवडे भेदायां छे अग जेनां एवा तथा (रुहिर वमते) रुधिरने वमन करता एवा (ते) छात्रोने (पासित्तु) जोइने (मद्दा) भद्रा (भुज्जो) फरीवार (इणमाहु) आ प्रमाणे बोली २५.

भद्रा जे बोली ते ज कहे छे —

गिरिं नहेहिं खणह, अय दंतेहिं खायह । जायतेअ पाएहिं हणह, जे भिक्खु अवमन्नह ॥२६॥

अर्थ—(जे) जे तमे (भिक्खु) आ भिक्षुकनी (अवमन्नह) अवधीरणा करो छो, ते तमे (गिरिं) पर्वतने (नहेहिं) नखवडे (खणह) खोदवा जेवु करो छो, तथा (अय) लोढाने (दतेहिं) दांतवडे (खायह) चाववा जेवु करो छो, तथा (जायतेअ) अग्निने (पाएहिं) पगवडे (हणह) हणवा जेवु करो छो कारण के भिक्षुनु अपमान करवु ते महा अनर्थने आपनारु छे २६

केम अनर्थने आपनार छे ? ते कहे छे —

आसीविसो उग्गतवो महेसी, घोरव्वओ घोरपरक्कमो अ ।
अगणिं व पक्खद पयगसेणा, जे भिक्खुअ भत्तकाले वहेह ॥ २७ ॥

अर्थ—हे मूर्खाओ ! आ मुनि (आसीविसो) आशीविषनी लब्धिवाळा छे एटले के शाप देवामां समर्थ छे. तथा (उग्गतवो) उग्र तपस्वी छे, तथा (महेसी) महा ऋषि छे. तथा (घोरव्वओ) घोर व्रतवाळा छे. (अ) तथा (घोरपरक्कमो) घोर पराक्रमी छे. तेथी (जे) जे तमे (भत्तकाले) भोजन समये (भिक्खुअं) आ भिक्षुने भिक्षा नथी आपता एटलुं ज नहीं. पण उलटा तेमने (वहेह) मारो छो, तेथी करीने (पयंगसेणा व) पतंगीयाना समूहनी जेम (अगणिं) अग्निने (पक्खंद) आक्रमण करो छो. जेम पतंगीया अग्निने बुझाववा तेना पर पडे तो तेथी तेओ विनाश ज पामे छे, तेम तमे पण तेनो वध करतां नाश ज पामशो. २७.

आ प्रमाणे ते मुनिनो प्रभाव देखाडी हवे कृत्यनो उपदेश आपे छे.—

सीसेण एअं सरणं उवेह, समागया सव्वजणेण तुब्भे ।
जइ इच्छह जीविअं वा धणं वा, लोअं पि एसो कुविओ डहेज्जा ॥ २८ ॥

अर्थ—(तुब्भे) तमे (जइ) जो (जीविअं वा) जीवितने अथवा (धणं वा) धनने (इच्छह) इच्छता हो तो (सव्वजणेण) सर्व छात्रादिक परिवारना जनोनी साथे (समागया) एकत्र थया थका (सीसेण) मस्तकवडे करीने एटले मस्तक नमाववापूर्वक (एअं) आ महर्षिनुं (सरणं) शरण (उवेह) अंगीकार करो. कारण के आ मुनि जो तमारा पर कोप पामशे तो पछी एना सिवाय बीजो कोइ तमारा जीवितादिकनुं रक्षण करवा समर्थ नथी. ते ज कहे छे-(एसो) आ

महर्षि (कुविश्रो) कोप पाम्या थका एटले कोप पामे तो (लोश्र पि) श्राखा जगतने पण (डहेज्जा) बाळी नांखे, एटली तेमनी शक्ति छे २८.

त्यारपछी ते उपाध्याये छात्रोने केवा जोया ? श्रने पछी शु कर्युं ? ते कहे छे —

अवहेडिअपिट्ठसउत्तमगे, पसारिआबाहुअकम्मचिट्ठे ।
निब्भेरितच्छे रुहिरं वमते, उड्ढमुहे निग्गयजीहनेत्ते ॥ २९ ॥
ते पासिआ खडिअ कट्ठभूए, विमणो विसण्णो अह माहणो सो ।
इसिं पसादेति सभारिआओ, "हील च निंद च खमाह भंते ! ॥ ३० ॥

अर्थ—(अवहेडिअपिट्ठसउत्तमगे) पीठ सुधी नमी गयां छे श्रेष्ठ मस्तको जेमना, तथा (पसारिआबाहुअकम्मचिट्ठे) पहोळा थइ गया छे हाथ जेमना तथा जेश्रो श्रग्निमां समिध-लाकडा नाखवा विगेरे कार्य करवानी चेष्टा रहित थयेला छे, तथा (निब्भेरितच्छे) फाटी गयां छे नेत्रो जेमनां, तथा जे (रुहिर वमंते) रुधिरनु वमन करे छे तथा (उड्ढमुहे) जेमना मुख उंचा रही गयां छे, तथा (निग्गयजीहनेत्ते) बहार नीकळी पडेल छे जिह्वा श्रने नेत्रो जेमनां एवा तथा (कट्ठभूए) श्रत्यत चेष्टा रहित थवाथी काष्ठ जेवा जे थइ गया छे आवी श्रवस्थावाळा थयेला (ते खडिश्र) ते छात्रोने (पासिश्रा) जोइने (श्रह) त्यारपछी (विमणो) चित्त रहित थयेलो एटले व्याकुळ चित्तवाळो थयेलो श्रने (विसण्णो) 'शी रीते श्रा सर्वे

सारा थशे !' एम धारी विषादने पामेलो (सो माहणो) ते रुद्रदेव नामनो ब्राह्मण उपाध्याय (सभारिआओ) पोतानी भार्या सहित (इसिं) ऋषिने (पसादेति) प्रसन्न करवा माटे कहेवा लाग्यो के (भंते) ' हे भगवान् ! आमणे तमारी (हीलं च) जे हीलना एटले अवज्ञा करी तथा (निंदं च) निंदा एटले दोषनी उद्भावना करी तेने (खमाह) तमे क्षमा करो.' २९-३०.

वळी फरीथी पण प्रसन्नता माटे ज कहे छे.—

> बालेहिं मूढेहिं अयाणएहिं, जं हीलीआ तस्स खमाह भंते ! ।
> महप्पसाया इसिणो हवंति, न हु मुणी कोवपरा हवंति ॥ ३१ ॥

अर्थ—(भंते) हे भगवान ! (मूढेहिं) मूढ एटले कषायना उदयने लीधे व्याकुळ चित्तवाळा अने एज कारण माटे (अयाणएहिं) अज्ञानी एटले हिताहितना विवेक रहित एवा (बालेहिं) आ बाळकोए (जं) जे (हीलीआ) तमारी हीलना-अवज्ञा करी (तस्स) ते (खमाह) क्षमा करो. आ मूढ बाळको उपर सत्पुरुषोए कोप करवो योग्य नथी, परंतु तेमना पर अनुकंपा करवी योग्य छे. कारण के (इसिणो) ऋषिओ (महप्पसाया) महा प्रसादवाळा (हवंति) होय छे. (हु) परंतु (मुणी) मुनिओ (कोवपरा) कोपयुक्त (न हवंति) होता नथी. ३१.

ते सांभळीने मुनि बोल्या.—

पुव्विं च इण्हिं च अणागयं च, मणप्पओसो न मे अत्थि कोई ।
जक्खा हु वेआवडिअं करेंति, तम्हा हु एए निहया कुमारा ॥ ३२ ॥

अर्थ—'(पुव्विं च) पहेलां एटले अतीतकाळे तथा (इण्हिं च) हमणां एटले वर्तमानकाळे तथा (अणागयं च) भविष्यमां एटले अनागत काळे (मे) मारे (कोई) काइ पण एटले अल्पमात्र पण (मणप्पओसो) मननो प्रद्वेष एमनी उपर (न अत्थि) नथी उपलक्षणथी नहोतो अने नहीं थाय ' त्यारे आ छात्रोनी आवी अवस्था केम थइ ? ते समजावतां कहे छे—' (हु) जे कारण माटे (जक्खा) यक्षो (वेआवडिअं) अमारी वैयावृत्त्य (करेंति) करे छे (तम्हा हु) ते कारणथी-तेनाथी ज (एए) आ (कुमारा) छात्रो (निहया) हणाया छे परंतु अमारो काइ पण प्रद्वेष आमां कारणरूप नथी ' ३२

ते सांभळी ते मुनिना गुणथी उपाध्याय विगेरेनु चित्त आकर्षायु, तेथी तेओ आ प्रमाणे बोल्या —

अत्थं च धम्मं च विआणमाणा, तुब्भे ण वि कुप्पह भूइपण्णा ।
तुब्भं तु पाए सरणं उवेमो, समागया सव्वजणेण अम्हे ॥ ३३ ॥

अर्थ—(अत्थं च) शास्त्रोना अर्थने तथा (धम्मं च) क्षांति आदिक यतिधर्मने (विआणमाणा) जाणनारा तथा (भूइपण्णा) भूति प्रज्ञावाळा (तुब्भे) तमे (ण वि कुप्पह) कदी पण कोप न ज पामो अहीं भूति शब्दना मंगळ,

वृद्धि अने रक्षण ए त्रण अर्थ थाय छे. तेथी करीने मंगळकारक अने वृद्धि पामती तेमज सर्व प्राणीओने रक्षण करनारी प्रज्ञा एटले बुद्धिवाळा एवो अर्थ थाय छे. तेथी करीने ज (सव्वजणेण) सर्व परिवार जननी साथे (समागया) एकत्र थइने आवेला एवा (अम्हे) अमे (तुब्भं तु) तमारा ज (पाए) पादने (सरणं) शरणरूप (उवेमो) अंगीकार करीए छीए. ३३.

अच्चेमु ते महाभाग !, न ते किंचिं न अच्चिमो । भुंजाहि सालिमं कूरं, नाणावंजणसंजुअं ॥ ३४ ॥

अर्थ—(महाभाग) हे महाभाग ! (ते) तमारी (अच्चेमु) अमे पुजा करीए छीए (ते) तमारा (किंचि) पादनी रज विगेरे कांइ पण (न अच्चिमो) अमे नहीं पूजीए एम (न) नहीं. तथा अमे विनंतिपूर्वक कहीए छीए के—(नाणा-वंजणसंजुअं) नाना प्रकारना व्यंजन एटले दहीं विगेरे पदार्थोवडे युक्त एवा आ (सालिमं) शालिमय (कूरं) ओदनने (भुंजाहि) अहींथी ग्रहण करीने तमे जमो. ३४.

इमं च मे अत्थि पभूअमन्नं, तं भुंजसू अम्हमणुग्गहट्ठा ।
बाढं ति पडिच्छइ भत्तपाणं, मासस्स उ पारणए महप्पा ॥ ३५ ॥

अर्थ—(च) वळी ' (इमं) आ प्रत्यक्ष देखातुं (मे) मारुं (पभूअं अन्नं) पुष्कळ अन्न (अत्थि) छे, (तं) ते (अम्हं) अमारा (अणुग्गहट्ठा) अनुग्रहने माटे (भुंजसु) आप ग्रहण करीने जमो. ' आ प्रमाणे ते उपाध्याये कहुं

त्यारे मुनि बोल्या के—' (बाढ) बहु सारु. एम करीए. ' (ति) ए प्रमाणे बोलता (महप्पा) ते महात्माए (मासस्स उ) मासखमणना ज (पारणए) पारणाने विषे–पारणा निमित्ते ते (भत्तपाणं) भात पाणी (पडिच्छइ) ग्रहण कर्या
अहीं पारणक शब्दनी व्युत्पत्ति आ प्रमाणे छे —" पार्यते–नियमस्य पर्यन्त क्रियतेऽनेनेति पारण, तदेव पारणकम् " " जेनावडे नियमनो छेडो–अंत कराय ते पारण अने स्वार्थमां क प्रत्यय करवाथी ते ज पारणक ३५

ते वखते त्यां जे थयु ते कहे छे —

तहिअं गंधोदयपुप्फवासं, दिव्वा तहिं वसुहारा य वुट्ठा ।
पहयाओ दुंदुहीओ सुरेहिं, आगासे अहो दाणं च घुट्ठं ॥ ३६ ॥

अर्थ—(तहिअं) ते यज्ञपाटकने विषे (आगासे) आकाशमा रहेला (सुरेहिं) देवोए (गंधोदयपुप्फवासं) गंधोदकनी १ अने पुष्पनी २ वृष्टि करी, (य) तथा (तहिं) त्यां (दिव्वा) दीव्य एटले श्रेष्ठ (वसुहारा) वसुधारा ३ एटले द्रव्यनी निरंतर धारा (वुट्ठा) देवोए ज वरसावी, तथा (दुंदुहीओ) देव दुंदुभिओ ४ (पहयाओ) वगाडया, (च) तथा (अहो दाणं) अहो दान एटले अहो ! आवु दान ५ आपवा बीजो कोण शक्तिमान छे ? ए प्रमाणे (घुट्ठं) देवोए घोषणा करी ३६ (आ पांच दीव्य प्रगट थया कहेवाय छे)

ते जोइ आश्चर्य पामेला ब्राह्मणो पण आ प्रमाणे बोल्या —

सक्खं खु दीसइ तवोविसेसो, न दीसई जाइविसेसु कोई ।
सोवागपुत्तं हरिएससाहुं, जस्सेरिसा इड्ढि महाणुभागा ॥ ३७ ॥

अर्थ—(तवोविसेसो) तपनो विशेष–माहात्म्य (सक्खं खु) साक्षात ज (दीसइ) देखाय छे, परंतु (कोई) कांइ पण (जाइविसेसु) जातिनुं विशेषपणुं (न दीसई) देखातुं नथी. कारण के (सोवागपुत्तं) आ चंडाळना पुत्र (हरिएससाहुं) हरिकेश साधुने जुओ, के (जस्स) जेनी (एरिसा) आवी (महाणुभागा) मोटा माहात्म्यवाळी (इड्ढि) समृद्धि छे. जो जातिनुं विशेषपणुं होत तो आपणे ब्राह्मण छीए तेथी आपणने देवताओ केम सांनिध्य–सहाय न करे ? अने आ चंडाळना पुत्रने केम सहाय करे ? ३७.

हवे ते ब्राह्मणोने मिथ्यात्व रहित थयेला जोइने मुनि बोल्या.—

किं माहणा जोइसमारभंता, उदएण सोहिं बहिआ विमग्गह ।
जं मग्गहा बाहिरिअं विसोहिं, न तं सुदिट्ठं कुसला वयंति ॥ ३८ ॥

अर्थ—(माहणा) हे ब्राह्मणो ! (जोइसं आरभंता) अग्निनो आरंभ करता सता (उदएण) जळवडे (बहिआ) बहारनी (सोहिं) शुद्धिने तमे (किं) केम (विमग्गह) शोधो छो ? आम करवुं योग्य नथी. कारण के (जं) जे (बाहिरिअं) बहारनी (विसोहिं) विशुद्धिने (मग्गहा) तमे शोधो छो, (तं) तेने (कुसला) पंडित पुरुषो (सुदिट्ठं)

सारु जोयेलु (न वयति) कहेता नथी ३८ (अर्थात् बहारनी शुद्धिने पडितो लेखामां लेवा नथी तेओ अतरगनी शुद्धि चाहे छे)

ते ज बाबत स्पष्ट रीते कहे छे —

कुंस च जूंव तणकट्ठमग्गिं, सायं च पायं उदयं फुसता ।
पाणाइं भूआइं विहेडयता, भुज्जो वि मंदा पकरेह पावं ॥ ३९ ॥

अर्थ—(कुस च) कुश एटले दर्भ, तथा (जूव) यूप एटले यज्ञस्तम, तथा (तणकट्ठ) तृण एटले घास अने काष्ठ एटले इधणां, तथा (अग्गि) अग्नि, ए सर्वने ग्रहण करता, वळी (साय च) सायकाळे अने (पायं) प्रात काळे (उदय) जळनो (फुसता) स्पर्श करता तथा (पाणाइं) जळादिकमां रहेला द्वीन्द्रियादिक प्राणोने अने (भूआइं) वनस्पतिकायने तथा उपलक्षणथी पृथ्वीकायादिकने (विहेडयता) विविध प्रकारे बाधा–पीडा करता एवा तमे ब्राह्मणो (भुज्जो वि) फरीने पण एटले प्रथम ग्रहण करती वखते तथा त्यारपछी शुद्धिने वखते पण जळ अने अग्नि विगेरेना जीवोनु उपमर्दन करवाथी (मदा) मद एटले जड एवा सता (पाव) पापकर्मने (पकरेह) करो छो एटले अशुभ कर्मने बाधो छो तत्त्वज्ञानीओ तो कर्मरूपी मळनो नाश करवाथी ज तात्त्विक शुद्धि माने छे परतु तमारा मानेला यज्ञ अने स्नान तो यूपादिकना ग्रहणवडे अने जळस्पर्शादिकवडे जतुओनी हिंसानु कारण होवाथी उलटा कर्ममळनी वृद्धिना ज हेतु थाय छे. तेथी तत्त्वज्ञानीओ बाह्य-

रीते संवृत एटले आश्रवना द्वारने बंध करनारा, तथा (इह) आ भवने विषे अने उपलक्षणथी परभवने विषे पण (जीविअं) असंयमरूप जीवितने (अणवकंखमाणा) नहीं इच्छता, तथा (वोसट्ठकाया) परीषहो अने उपसर्गो सहन करवापणाए करीने तजी दीधी छे कायाने जेमणे एवा, तथा (सुइचत्तदेहा) शुचि एटले व्रतनी मलिनता रहित एवा सता त्यक्तदेह एटले शरीरनी सारवार नहीं करवाथी देहनो त्याग कर्यो छे जेमणे एवा मुनिओ (महाजयं) कर्मरूपी शत्रुनो मोटो पराभव छे जेमां एवा (जण्णसिट्ठं) श्रेष्ठ यज्ञने (जयइ) यजे छे-पूजे छे-करे छे. तेथी तमे पण एवो यज्ञ करो. अहीं श्रेष्ठ यज्ञ कहेवाथी तत्त्वज्ञानीओ आ यज्ञने ज सारो यज्ञ कहे छे एम सूचवन कर्युं छे. तेथी आवो यज्ञ ज कर्मनो नाश करनार छे एम जाणवुं. ४२.

जो आवो यज्ञ ज श्रेष्ठ छे तो आवो यज्ञ करनारने कया कया उपकरणो जोइए ? अने ते यज्ञनो विधि केवो छे ? ते जाणवा माटे ब्राह्मणो प्रश्न करे छे.—

के ते जोई किं व ते जोइठाणं, का ते सुआ किं व ते कारिसंगं ।
एहा य ते कयरा संति भिक्खू, कयरेण होमेण हुणासि जोइं ॥ ४३ ॥

अर्थ—(ते) तमारे तमारा कहेला यज्ञमां (जोई) अग्नि (के) कयो छे ? (व) अथवा (ते) तमारे (जोइठाणं) अग्निनुं स्थान एटले जेमां अग्नि स्थापन कराय ते कुंड (किं) कयुं छे ? (ते) तमारे (सुआ) सुच् एटले घी विगेरे होमवानी

कडछी (का) कई छे ? (य) अथवा (ते) तमारे (कारिसग) छाणां (किं) कयां छे के जेनाथी अग्नि सळगावी शकाय ? (य) तथा (ते) तमारे (एहा) एधा एटले समिधना काष्ठना ककडा (कयरा) कया छे के जेनाथी अग्नि प्रदीप्त थाय ? तथा (संति) तमारे शांति एटले पापने दूर करवाना हेतुरूप अध्ययननी पद्धति कई छे ? तथा (भिक्खू) हे भिक्षु ! (कयरेण) कया (होमेण) हवनना विधिवडे (जोइं) अग्निने (हुणासि) आहुतिवडे तृप्त करो छो ? छ जीव निकायना आरंभनो निषेध करवाथी अमारो इच्छेलो-जाणेलो होम अने तेनां उपकरणो तो पहेलां ज निषेध करायां छे, तेथी आ प्रश्नोमां " तमारो यज्ञ शी रीते थई शके ? " ते ज पूछ्यु छे. ४३

मुनि आ प्रश्नोनो उत्तर आपे छे—

तवो जोई जीवो जोइठाणं, जोगा सुआ सरीरं कारिसंग ।

कम्म एहा संजमजोग संती, होमं हुणामि इसिणं पसत्थं ॥ ४४ ॥

अर्थ—(तवो) जे तप छे ते ज (जोई) अग्नि छे; कारण के ते ज कर्मरूपी भाव इंधणने भस्म करे छे (जीवो) जीव जे ते ज (जोइठाणं) अग्निनु स्थान एटले कुंड छे, केमके तपरूपी अग्नि जीवने विषे ज होय छे (जोगा) मन, वचन अने कायाना योगो ज (सुआ) स्रुच एटले होमवाली कडछी छे, केमके ते कडछीए करीने ज शुभ व्यापाररूपी घी के जे तपरूपी अग्निने प्रदीप्त करवानु कारण छे ते तेमां-कुंडमां नांखवामां आवे छे (सरीरं) शरीर ज (कारिसंग) छाणां छे, कारण के तेनावडे ज तपरूपी अग्नि सळगावाय छे तथा (कम्म) कर्मो ज (एहा) एधा एटले समिधना

काष्ठो छे, कारण के ते कर्मो ज तपरूप अग्निवडे भस्म थाय छे, तथा (संजमजोग) संयमना व्यापारो ज (संती) शांतिरूप छे, कारण के ते ज सर्व जीवोना उपद्रवो दूर करनार छे. तथा (इसिणं) मुनि संबंधी (पसत्थं) प्रशस्त एटले जीवहिंसा रहित होवाथी विवेकी जनोए श्लाघा करेला सम्यक् चारित्ररूप (होमं) होमवडे—होमना विधिवडे (हुणामि) हुं होमुं छुं—यज्ञ करुं छुं. आ प्रमाणे कया होमे करीने तमे अग्निने होमो छो ? ए प्रश्नो उत्तर कह्यो. ४४.

आ प्रमाणे यज्ञनुं स्वरूप जाणीने पछी ब्राह्मणोए स्नाननुं स्वरूप पूछ्युं.—

[3]के [2]ते [1]हरए [7]के [4]अ [5]ते [6]संतितित्थे, [8]कहिंसि [10]ण्हाओ [9]व [11]रयं [12]जहासि ।
[16]अक्खाहि [15]णो [13]संजय [14]जक्खपूइआ, [20]इच्छामु [19]नाउं [17]भवओ [18]सगासे ॥ ४५ ॥

अर्थ—(ते) तमारे (हरए) पाणीनो द्रह (के) कयो छे ? (अ) तथा (ते) तमारे (संतितित्थे) शांतिने माटे एटले पापना उपशमने माटे तीर्थ (के) कयुं छे ? (व) अथवा (कहिंसि) शाने विषे (ण्हाओ) स्नान कर्या थका (रयं) रजनी जेवा कर्मने (जहासि) दूर करो छो ? तमारो आशय बहु गंभीर छे तेथी अमारी जेवुं ज तमारे तीर्थ छे ? के बीजुं शुद्धिना स्थानरूप तीर्थ छे ? ते अमे जाणता नथी. तेथी (संजय) हे संयत ! (जक्खपूइआ) यक्षोए पूजेला मुनि ! (णो) अमने तमारुं स्नान (अक्खाहि) कहो. (भवओ) तमारी (सगासे) पासेथी (नाउं) जाणवाने (इच्छामु) अमे इच्छिए छीए. ४५.

मुनि जवाब आपे छे —

धम्मे हरए बंभे संतितित्थे, अणाइले अत्तपसन्नलेसे ।
जंहिंसि ण्हाओ विमलो विसुद्धो, सुसीतिभूओ पजहामि दोसं ॥ ४६ ॥

अर्थ—(धम्मे) धर्मरूपी (हरए) द्रह छे अने (बंभे) ब्रह्मचर्यरूपी (संतितित्थे) शांतितीर्थ छे आ बन्नेनु सेवन करवाथी समग्र कर्मरूपी मळना मूळ कारणरूप रागद्वेषनो नाश ज थाय छे, अने तेनो नाश थवाथी फरीने मळनो संभव रहेतो नथी अहीं उपलक्षणथी सत्यादिक तीर्थो पण स्नानयोग्य समजी लेवा कह्यु छे के—

" ब्रह्मचर्येण सत्येन, तपसा संयमेन च । मातङ्गर्षिर्गत शुद्धिं, न शुद्धिस्तीर्थयात्रया ॥ "

" ब्रह्मचर्यवडे, सत्यवडे, तपवडे अने संयमवडे मातंग–चडाळ जातिना मुनि शुद्धिने पाम्या हता केमके खरी शुद्धि तेनावडे ज थाय छे, परंतु तीर्थयात्रावडे शुद्धि थती नथी "

वळी तमे मानेला गंगादिक तीर्थो प्राणीओनी पीडाना हेतुरूप छे, तेथी करीने उलटा वधारे कर्ममळना बंधनरूप छे, ते शी रीते शुद्धि करी शके ? कह्यु छे के—

" कुर्याद्वर्षसहस्रं तु, अहन्यहनि मज्जनम् । सागरेणापि कृच्छ्रेण, वधको नैव शुध्यति ॥ "

"हजार वर्ष सुधी दररोज महा कष्टवडे समुद्र जेटला जळवडे भले स्नान करो, तोपण ते स्नानथी हिंसा करनार शुद्ध थतो नथी "

ते द्रह अने शांतितीर्थ केवां छे? ते कहे छे—(अणाइले) अनाविल एटले मिथ्यात्व अने त्रण गुप्तिनी विराधनारूप कलुषताए करीने रहित तथा (अत्तपसन्नलेसे) जीवनी प्रसन्न—सारी लेश्यावाळा ते द्रह अने शांतितीर्थ छे के (जहिंसि) जे द्रहादिने विषे (एहाओ) स्नान करेलो, तथा (विमलो) भावमळ रहित थयेलो, तथा (विसुद्धो) कलंक रहित तथा (सुसीतिभूओ) रागादिकना ताप रहित थवाथी अत्यंत शीतळ थयेलो एवो हुं (दोसं) आत्माने दूषण करे ते दोष एटले कर्म, तेनो (पजहामि) अत्यंत त्याग करुं छुं. अमारे आत्मानी शुद्धिने माटे द्रह अने शांतितीर्थ आवां प्रकारनां छे. ४६.

हवे अध्ययननी समाप्ति करे छे—

एअं सिणाणं कुसलेहिँ दिट्ठं, महासिणाणं इसिणं पसत्थं ।
जहिंसि णाया विमला विसुद्धा, महारिसी उत्तमठाणं पत्त त्ति बेमि ॥ ४७ ॥

अर्थ—(एअं) आ उपर कहेलुं (सिणाणं) स्नान (कुसलेहिं) तत्त्वज्ञानीओए (दिट्ठं) देख्युं छे–कह्युं छे. तथा आ ज (महासिणाणं) महा स्नान छे; केमके आ स्नान ज समग्र मळने दूर करनार छे. तेथी करीने ज (इसिणं) ऋषिओनुं (पसत्थं) प्रशस्त स्नान छे. परंतु जळस्नाननी जेम दोष सहितपणाने लीधे निंद्य नथी. आ स्नाननुं फळ कहे छे.— (जहिंसि) जे स्नानवडे (णाया) न्हायेला (विमला) मळ रहित अने (विसुद्धा) कलंक रहित (महारिसी) महर्षिओ

(उत्तमठाण) मुक्तिरूप उत्तम स्थानने (पत्ता) पाम्या छे (त्ति बेमि) एम हु कहु छु

आ प्रमाणे सुधर्मास्वामी जंबूस्वामीने कहे छे. पछी सर्वे ब्राह्मणो मुनिने शरणे गया त्यारे यक्षे सर्वे छात्रोने साजा कर्या पछी ब्राह्मणोने प्रतिबोध करी मुनि पोताने स्थाने गया अने अनुक्रमे मोक्षपदने पाम्या

इति द्वादश अध्ययनम् १२

अथ चित्रसम्भूतीय नामनु तेरमु अध्ययन १३.

बारमा अध्ययनमां तपने विषे उद्यम करवानु कह्यु. हवे तप करनारे निदान (नियाणानो) त्याग करवो, ए कहेवा माटे निदाननो दोष बतावता चित्र अने सम्भूतनु उदाहरण अहीं अपाय छे तेथी आ अध्ययननु नाम चित्रसम्भूतीय छे. आ सबंधथी आवेला आ अध्ययननु प्रथम सूत्र कहे छे —

जाईपराजिओ खलु, कासि निआणं तु हत्थिणपुरम्मि ।
चुलणीइ बंभदत्तो, उववन्नो पउमगुम्माओ ॥ १ ॥

अर्थ—(जाईपराजिओ खलु) चंडाळनी जातिथी पराभव पामेलो-संभूत (हत्थिणपुरम्मि) हस्तिनापुरमां (निआणं तु) निदानने-नियाणाने (कासि) करतो हवो. 'मने चक्रवर्तीनी पदवी प्राप्त थाओ' एवुं तेणे निदान कर्युं. त्यारपछी (पउमगुम्माओ) पद्मगुल्मथकी—नलिनीगुल्म नामना विमानथकी चवीने (चुलणीइ) चुलनीने विषे (बंभदत्तो) ब्रह्मदत्त चक्रीपणे (उववन्नो) उत्पन्न थयो. १.

कंपिल्ले संभूओ, चित्तो पुण जाओ पुरिमतालम्मि ।
सिट्ठिकुलम्मि विसाले, धम्मं सोऊंण पव्वईओ ॥ २ ॥

अर्थ—(कंपिल्ले) कांपील्य नामना नगरमां (संभूओ) संभूतनो जीव ब्रह्मराजानी राणी चुलनीनी कुक्षिथी उत्पन्न थयो. हवे चित्र क्यां थयो ? ते कहे छे.—(पुण) वळी (चित्तो) चित्रनो जीव (पुरिमतालम्मि) पुरिमताल नगरने विषे (विसाले) विशाळ एवा (सिट्ठिकुलम्मि) श्रेष्ठीना कुळमां (जाओ) उत्पन्न थयो, अने त्यां तेणे (धम्मं) धर्म (सोऊण) सांभळीने (पव्वइओ) प्रव्रज्या लीधी. २.

त्यारपछी शुं थयुं ? ते कहे छे.—

कंपिल्लम्मि अ णयरे, समागया दो वि चित्तसंभूआ। सुहदुक्खफलविवागं, कहंति ते इक्कमिक्कस्स ॥३॥

अर्थ—(कंपिल्लम्मि अ) कांपील्य (णयरे) नगरने विषे एकदा (चित्तसंभूआ) ते पूर्वभवना चित्र अने संभूत

(दो वि) बन्ने (समागया) एकठा थया त्यां (ते) ते बन्ने (इक्कमिक्कस) एकबीजाने-परस्पर (सुहदुक्खफलविवाग) सुकृत अने दुष्कृतथी उत्पन्न थता सुख अने दु खना फळना विपाकने-उदयने (कहति) कहे छे—कहेता हवा. २

आ प्रमाणे त्रण सूत्रनो अक्षरार्थ मात्र कह्यो तेनो भावार्थ नीचेनी कथाथी जाणवो

चित्र—संभूत मुनिनी कथा

शुभ लक्ष्मीना संकेतस्थाननी जेवु साकेत नामनु नगर छे तेमां चंद्रावतंस नामे राजा राज्य करतो हतो तेने मुनिचंद्र नामनो कुमार हतो ते कुमारे एकदा सागरचंद्र नामना गुरु पासे उपदेश सांभळी वैराग्य पामी दीक्षा ग्रहण करी पछी ते देशांतरमां गुरुनी साथे विचरवा लाग्या एकदा कोइ गाममां ते मुनिचंद्र मुनि भिक्षा माटे गया तेवामां कोइ सार्थ मळवाथी गुरु तथा बीजा सर्व साधुओ तेनी साथे विहार करी गया. पछी ते मुनि तेमनी पाछळ चाल्या; परंतु मार्गथी भ्रष्ट थया तेथी ते साथनी भेळा थइ शक्या नहीं अने एक मोटा वनमां जइ चड्या त्यां बे दिवस सुधी भूख्या तरस्या चाल्या, त्यारे त्रीजे दिवसे ते वनमां चार गोपाळ तेमने मळ्या तेओए मुनिने आहार पाणी आपी तेमनी वैयावच्च करी तेमनो प्रत्युपकार करवानी इच्छाथी मुनिए तेमनी पासे जिनधर्मनो उपदेश कर्यो ते सांभळी ते चारे गोपाळ प्रतिबोध पाम्या अने उत्कट वैराग्य उत्पन्न थवाथी ते ज मुनिनी पासे तेमणे प्रव्रज्या अंगीकार करी ते चारेए शुद्ध चारित्रनुं पालन कर्युं; परंतु तेमांथी बे साधुओए मलिन वस्त्र अने शरीर विगेरेनी जुगुप्सा करी पछी अनुक्रमे तेओ काळधर्म पामी स्वर्गे गया तेमां जे बेए जुगुप्सा करी हती तेओ देवलोकथी चवीने दशपुर नामना नगरमां शांडिल्य नामना ब्राह्मणनी

यशोमती[1] नामनी दासीनी कुक्षिमां एकी साथे पुत्रपणे उत्पन्न थया. अनुक्रमे ते बन्ने भाइओ युवावस्थाने पाम्या, त्यारे एकदा तेओ क्षेत्रनुं रक्षण करवा गया. त्यां एक वटवृक्षनी नीचे सुता हता, तेवामां ते वटवृक्षना कोटरमांथी एक सर्प नीकळी एक भाइने करड्यो. ते जाणवामां आववाथी बीजो भाइ ते सर्पनी शोध करवा लाग्यो, तेवामां तेने पण ते सर्प करड्यो. आ रीते ते बन्ने भाइओ कांइपण चिकित्सा पाम्या नहीं, तेथी मरण पाम्या. त्यांथी मरीने कालिंजर नामना पर्वतनी पासेना वनमां हरिणीना पुत्रो (हरण) थया. परस्पर प्रेमवाळा तेओ एकदा वनमां फरता हता, तेवामां कोइ शिकारीए एक ज बाण मूकी ते बन्नेने मारी नांख्या. त्यांथी तेओ मृतगंगा नदीने कांठे हंसीना (हंस) पुत्रो थया. त्यां पण दृढ स्नेहवाळा तेओ साथे ज फरता हता, तेवामां कोइ जाळिके जाळ नांखी ते बन्नेने पकडी तेमनी डोक मरडी मारी नांख्या. अहो ! विषवल्लीनी जेम धर्मनी निंदानुं केवुं कटु फळ प्राप्त थाय छे ?

हवे अहीं वाराणसी नगरीमां एक भूतदिन्न[1] नामनो धनवान चांडाळ रहेतो हतो. तेने घेर ते हंसपुत्रो पुत्रपणे उत्पन्न थया. अनुक्रमे वृद्धि पामता तेमनां चित्र अने संभूत नाम पाड्यां. ते वखते ते नगरीमां शंख नामे राजा हतो, तेने दुष्ट मतिवाळो नमुचि नामनो मंत्री हतो. तेणे एकदा मोटो अपराध कर्यो, तेथी तेने छानी रीते मारवा माटे राजाए भूतदिन्नने सोंप्यो. ते मंत्रीने भूतदिन्ने कह्युं के—" जो तमे मारा पुत्रोने भणावो तो हुं तमने मारुं नहीं अने गुप्त रीते भोंयरामां राखुं. " ते सांभळी नमुचिए जीवित माटे थइने तेनुं वचन अंगीकार कर्युं. पछी ते भोंयरामां रहीने चित्र

1 जयवती नाम मोटी टीकामा छे   1 भूतदत्त नाम मोटी टीकामा छे

तथा सभूतने विचित्र कळाओ भणावया लाग्यो ते भूतदिन्ननी स्त्री ते नमुचिनी स्नान भोजन विगेरेनी परिचर्या करती हती, तेना परिचयथी ते बन्नेने परस्पर प्रीति थइ, तेथी तेओ एकांतमां क्रीडा करवा लाग्या ए रीते केटलोक काळ व्यतीत थयो त्यारे ते दुष्ट नमुचिनो दुराचार भूतदिन्नना जाणवामां आव्यो तेथी भूतदिन्ने क्रोध पामी नमुचिने मारी नांखवानो विचार कर्यो तेनो ते विचार चित्र अने सभूतना जाणवामां आव्यो, तेथी तेमणे गुरुभक्तिने लीधे नमुचिने नाशी जवानी सूचना करी एटले ते नमुचि त्यांथी नाशीने हस्तिनापुरमां गयो अने त्यां सनत्कुमार चक्रीनो मत्री थयो

अहीं ते चित्र अने सभूत उत्तम रूप, अद्भुत लावण्य अने नवु यौवन पाम्या तेथी तेओ कामदेव अने वसत मासनी जेम अत्यत शोभवा लाग्या तेओ एक साथे वीणा अने वेणुना मनोहर ध्वनिए करीने सहित मधुर गीत गाता हता तथा नृत्य करता हता, ते जोइ दरेकनु मन तेनामां ज तल्लीन थतु हतु एकदा ते नगरीमां वसत ऋतुनो महोत्सव थइ रह्यो हतो तेथी नगरीना नाना मोटा स्त्री पुरुषो सर्व बहार नीकळी गीतगानादिक करवा लाग्या ते प्रसगे आ बन्ने भाइओ पण उद्यानमां जइ नृत्य गीत करवा लाग्या किन्नरना गीत करतां पण अधिक मनोहर तेमनु गीत सांभळी पुरना सर्व लोको बीजां गीत नहीं सांभळतां तेमनु ज गीत सांभळवा लाग्या अने तेमां ज लीन थइ स्पर्शास्पर्शनु पण भान भूली गया सर्व जनोने ते चडाळपुत्रोना ज गीतमां आसक्त थयेला जोइ बीजा गानाराओने तेमनापर ईर्ष्या थइ, तेथी तेओए राजा पासे जइ विज्ञप्ति करी के—" हे स्वामी ! कोइ मातगना बे पुत्रोए गीतवडे सर्व जनोनु आकर्षण करी सर्वने मलिन कर्या छे " ते सांभळी राजाए क्रोध पामी ते चडाळोने नगरीमां प्रवेश करवानी ज बधी करी तेथी ते बन्ने नगरीनी बहार ज रह्या

एकदा ते नगरीमां कौमुदीनो महोत्सव आव्यो. ते वखते चित्र अने संभूत ए बन्ने भाइओए राजानी आज्ञानुं उल्लंघन करी मुख उपर स्वच्छ वस्त्र ढांकी कौतुकथी नगरीमां प्रवेश कर्यो. त्यां आखी नगरीमां उत्कंठा पूर्वक गुप्तरीते फरी नगरीना लोकोनो गीतगानादिक उत्सव जोवा लाग्या. एक शीयाळनो शब्द सांभळी बीजा शीयाळ जेम शब्द करे तेम लोकोना गीतगान सांभळी ते चित्र अने संभूतने पण गावानी इच्छा थइ. तेथी राजाना भयने पण दूर करी तेओ अति मनोहर गीत गावा लाग्या. ते सांभळीने माखीओ जेम मधपुडाने वींटी ले तेम लोको तेमने वींटाइ वळ्या. " आ कोण गाय छे ? " ते जाणवा माटे लोकोए तेमना मुखपरथी वस्त्रने दूर कर्युं एटले तेओ ओळखाया. राजानी आज्ञानो लोप कर्यो जाणी ते बन्नेने लोकोए बहु मार्या. नासता, दीनपणे जोता, भयथी व्याकुळ थयेला, पगे ठोकरो खाता अने लोकोनो मार सहन करता तेओ महा मुश्केलीए नगरीनी बहार नीकळ्या.

पछी एक मनोहर उद्यानमां जइ तेओ परस्पर विचार करवा लाग्या के—" आपणे कुळवडे दूषित होवाथी आपणां रूप लावण्य अने कळाकुशळतादिक गुणो सर्व निष्फळ छे. क्षयरोगवडे जेम शरीरना सर्व धातुओ नष्ट थाय, तेम आ जातिना दोषवडे आपणा सर्व गुणो नष्ट थया छे. जेम व्यसने करीने ज व्यसन-कष्ट थाय छे, तेम आपणी जातिना दोषे करीने आपणा गुणो पण दोषरूप थया छे अने ते दोष शरीरनी ज साथे रहेलो छे, तेथी आपणे रजनी जेम आ शरीरनो ज त्याग करवो योग्य छे." एम विचारीने मरवानी इच्छाथी ते बन्ने दक्षिण दिशा तरफ चाल्या. दूर गया त्यां एक मोटो पर्वत तेमणे जोयो. ते पर्वत उपर चडीने भृगुपात करवानी इच्छाथी बन्ने भाइओ तेनी उपर चड्या. त्यां ध्यानमां

निश्चळ रहेला एक उत्तम गुणी मुनिने जोइ ते बन्ने भाइओ अत्यंत आनद पाम्या जेम पथिको वृक्षनी छायाने पामीने सताप रहित थाय, तेम ते बन्ने ते मुनिने पामीने समग्र सताप रहित थया मुनिने जोइ आंखमां आवेला अश्रुना मिषथी तेओए पूर्वनु सर्व दुःख वमी नांख्यु थोडीवारे ध्यान समाप्त करी मुनिए तेमने पूछ्यु के—" तमे कोण छो ? अने क्यांथी आव्या छो ? " त्यारे तेमणे पोतानो सर्व वृत्तात कह्यो अने भृगुपात करवानो विचार जणाव्यो ए सर्व हकीकत सांभळी मुनिए कह्यु के—" हे बुद्धिमान ! भृगुपात करवाथी तो मात्र देहनो ज विनाश थाय छे, पण पूर्वे करेलां कर्मनो विनाश थतो नथी. तेथी तमारे आत्मघात करवो योग्य नथी दुःखनु कारण पापकर्म छे अने ते पापकर्म तपथी ज क्षीण थाय छे तेथी आ त्याग करवा लायक देहने तपनु आचरण करी सफळ करो " ते सांभळी वैद्यना वचनने जेम मांदो माणस स्वीकारे, तेम ते बन्ने भाइओए ते मुनिनु वचन अगीकार कर्यु, अने तरत ज तेमणे ते गुरु पासे दीक्षा लीधी अनुक्रमे तेओ गीतार्थ थया छठ्ठ, अठ्ठम विगेरे तपवडे पापकर्म सहित देहने शोषण करता जाणे मूर्त्तिमान तप अने शम होय तेम ते बन्ने साथे ज पृथ्वीपर विचरवा लाग्या

विहारना क्रमे एकदा ते चित्र अने सभूत मुनि हस्तिनापुर आवी नगरनी बहार उद्यानमा रही दुष्कर तप करवा लाग्या त्यां एकदा मासक्षपणने पारणे सभूत मुनि भिक्षाने माटे पुरमां अटन करता हता, तेवामां पेला दुष्ट नमुचि सचिवे तेने जोया तेने जोइ नमुचिना मनमां शका थइ के—" कदाच आ मारु वृत्तांत अहीं प्रगट करशे तो मारी फजेती थशे " एम धारी ते दुष्टे पोताना सुभटाने आज्ञा करी के—" आ साधुने आ नगरमांथी काढी मूको " ते सांभळी यमराजना दूत

जेवा ते क्रूर अने प्रचंड सुभटो ते मुनिने अति निर्दयपणे यष्टि विगेरेना प्रहार करवा लाग्या. ते प्रहारथी व्याकुळ थयेला साधु शीघ्रपणे महाकष्टथी पाछा वळ्या. ते मुनि जता हता तो पण ते नमुचिना निर्दय सुभटो प्रहार करतां विराम पाम्या नहीं, त्यारे ते मुनि प्रकृतिथी शांत हता तो पण कोप पाम्या. 'स्वभावथी शीतळ जळ पण अग्निना योगथी उष्ण थाय ज छे.' तेथी ते मुनिना मुखमांथी प्रथम धूमाडानो समूह नीकळ्यो अने त्यारपछी ज्वाळाना समूहवडे आकाशतळनो स्पर्श करती तेजोलेश्या नीकळी. ते जोइ भय अने कौतुकथी पुरजनो ते मुनिने शांत करवा एकठा मळ्या अने सनत्कुमार चक्रवर्ती पण ते वृत्तांत सांभळी एकदम मुनि पासे आव्या. चक्रीए नमस्कार करी मुनिने विज्ञप्ति करी के-"हे पूज्य! आपने आवो कोप करवो योग्य नथी. अग्निथी बळ्या छतां पण अगरुनो धूप दुर्गंध आपतो नथी. हे भगवान्! अमारा पर कृपा करो अने आ कोपना फळने शीघ्र संहरी ल्यो. कारण के दुर्जन पुरुषना स्नेहनी जेम सत्पुरुषनो क्रोध विपरीत फळ आपनार थतो नथी. कह्युं छे के—

"न भवति भवति च न चिरं, भवति चिरं चेत्फले विसंवदति । कोपः सत्पुरुषाणां, तुल्यः स्नेहेन नीचानाम् ॥"

(न होये होय तो चिर नहीं, चिर रहे तो फळ छेहो रे; सज्जन क्रोध ते एहवो, जेहवो दुर्जन नेहो रे. पाप०)

"सत्पुरुषोनो कोप नीच पुरुषोना स्नेह जेवो छे. एटले के ते बन्ने प्रथम तो थाय ज नहीं, थाय तो चिरकाळ रहे नहीं अने कदाच चिरकाळ रहे तो तेनुं कांइ पण फळ थाय नहीं." तेथी करीने हे पूज्य! नीचजनने उचित अने मुनिजने नहीं आदर करेला आ कोपने मूकी दो, तजी दो." आ प्रमाणे राजाए विनंति कर्या छतां अति कोप पामेला ते मुनि शांत

थया नहीं तेटलामां लोकना मुखथी ते वृत्तांत सांभळी चित्रमुनि पोते त्यां आव्या, अने तेणे संभूतमुनिने कह्यु के–" हे भाइ ! चारित्ररूपी वननो दाह करनार आ कोपनो त्याग करो केमके कांइक न्यून पूर्वकोटि वर्षो सुधी निर्मळ चारित्रनु पालन करीने जे पुण्यकर्म उपार्जन कर्यु होय, तेने पण साधु एक अंतर्मुहूर्त्तमां ज कषायनी कलुषताथी हारी जाय छे अज्ञानी जनोना सगथी साधुओने लोकोना आक्रोश, आघात, मरण अने चारित्रनाश विगेरे सुलभ थइ शके छे, परतु तेमां उत्तर उत्तरने अभावे मुनिओ लाभ ज माने छे (एटले के मुनिने कोइ आक्रोश करे एटले गाळो दे तो मुनि पोताना मनमां एम धारे के–" आ माणस मात्र मने गाळो ज दे छे पण कांइ मारतो नथी, तेथी मने–मारा आत्माने शु नुकशान छे ? " कदाच मार मारे तो एवु विचारे के–" मने मात्र मारे ज छे, पण तेथी कांइ हु मरी जवानो नथी " कदाच मरण पमाडे तो पण ते एवो विचार करे के–"मारा देहनो नाश करे छे, पण मारा चारित्रनो नाश करता नथी " एम विचारी साधु लोकोना आक्रोशादिकने पण लाभरूपे ज माने छे.) हे भाइ ! आ पुरुषोए अपकार कर्यो छे एम धारी तेनापर कोप करता हो तो तो कोप उपर ज कोप करवो योग्य छे कारण के ते कोप धर्मधननो नाश करी अनंत दु ख आपनार छे"

आ प्रमाणे मेघनी वृष्टिवडे जेम वननो दावानळ शांत थाय तेम शास्त्रने अनुसरता चित्रमुनिना वचनोवडे संभूत मुनिनो कोप शांत थइ गयो पछी शांत थयेला ते मुनिने वदना करी राजा विगेरे सर्व जनो पोतपोताने स्थाने गया, अने ते बन्ने मुनिओ पण उद्यानमां गया त्यां तेमणे विचार कर्यो के—" आहारने माटे घेर घेर अटन करता पण आपणने मोटु कष्ट प्राप्त थाय छे, अने आ शरीर तो आहारथी पोषण कर्यां छतां पण एकवार अवश्य जवानु ज छे तेथी हवे

संलेखना पूर्वक आहारनो त्याग करवो ए ज योग्य छे." एम विचारी ते बन्ने महात्माओए चतुर्विध आहारनुं प्रत्याख्यान कर्युं.

अहीं राजमहेलमां आवीने सनत्कुमार चक्रीए पोताना माणसोने पूछयुं के—"हुं राजा छतां मुनिने कोणे कोप पमाडया ?" त्यारे कोइए नमुचिनुं नाम दीधुं. ते सांभळी राजाए कोप करी तेने बंधाव्यो. पछी "आवी रीते बीजो कोइ मनुष्य मुनिनुं अपमान न करो." एम धारी राजा चोरनी जेम बांधेला ते नमुचिने आखा नगरमां फेरवी मुनि पासे लइ गया. राजाए पोताना मुगटना किरणोवडे पृथ्वीने अकुरानाळी करी ते बन्ने मुनिने वंदना करी. तेमणे पण मनोहर धर्मलाभनी आशिषवडे राजाने आनंद पमाड्यो. पछी राजाए मरवानी तैयारीवाळा नमुचिने बतावी मुनिओने कह्युं के—"हे पूज्य ! आपनो आ अपराधी पोताना पापकर्मनुं फळ पामो." ते सांभळी दयाथी बन्ने मुनिओए कह्युं के—"हे राजा ! एने छोडी ज मूको." आ प्रमाणे मुनिनुं वचन सांभळी राजाए वधने लायक छतां पण तेने बंधनथी मुक्त करी देशनीकाल कर्यो.

त्यारपछी ते मुनिओने नमवा माटे चक्रीनुं स्त्रीरत्न सुनंदा राणी तेनी सर्व सपत्नीओ सहित आवी. वंदना करतां सुनंदाना मस्तकना केशनो कांइक स्पर्श थवाथी संभूत मुनिना चित्तमां राग उत्पन्न थयो. 'अहो ! कामदेव अंग रहित छे तोपण ते केटलो प्रबळ छे ?' ते स्पर्शना सुखनो अनुभव थतां संभूत मुनिए विचार कर्यो के—"अहो ! आ कमळमुखीना केशनो स्पर्श पण आवुं अनुपम सुख आपे छे तो पछी तेना शरीरनो स्पर्श केटलुं सुख आपतो हशे ?" पछी अंतःपुर सहित राजा मुनिने नमीने नगरमां पाछो गयो, अहीं कामरागथी अंध थयेला संभूत मुनिए निदान (नीयाणुं) कर्युं के—"जे में आ दुष्कर तपस्या करी छे तेनुं कांइ पण फळ होय तो हुं आवता भवमां स्त्रीरत्ननो स्वामी थाउं."

आ प्रमाणे तेनु वचन सांभळी चित्रमुनिए विचार कर्यो के—" अहो ! मोह अति दुर्जय छे ! के जेथी आ मारो भाइ आगमने जाणे छे तोपण जाणी जोइने ज संसारसमुद्रमा पडे छे तेथी हु तेने बोध करु " एम विचारी तेणे संभूतने कह्यु के—" हे भाइ ! आ चिंतामणि जेवा तपना फळ बदल आवु तृण जेवु फळ शा माटे मागो छो ? जे माणस मोक्षनु सुख तजीने क्षणिक भोगोनी आकांक्षा राखे छे, ते चिंतामणि रत्ननो त्याग करी काचना कटकानो स्वीकार करे छे तेथी हे पंडित ! दु खना कारणरूप आ निदाननो त्याग करो केम मोह पामो छो ? " इत्यादिक कहीने घणी रीते समजाव्या छतां ते संभूतमुनिए नियाणानो त्याग कर्यो नहीं ' विषयोपरनी तृष्णाने धिक्कार छे. ' त्यारपछी आयुष्य पूर्ण थये ते बने भाइओ सौधर्म देवलोकमां देव थया त्यांथी चवी चित्रनो जीव पुरिमताल नामना नगरमां श्रेष्ठीपुत्र थयो

हवे संभूतनो जीव चवीने मोटी ऋद्धिवाळा कांपील्यपुर नामना नगरमा ब्रह्म नामना राजानी चुलनी नामनी राणीनी कुक्षिमां अवतर्यो ते वखते चुलनीए चौद महास्वप्नो जोयां ते जोइ जागृत थयेली राणीए ते वृत्तांत नरराजाने कह्यो ते सांभळी राजाए तेने कह्यु के—"हे प्रिया ! आ शुभ महास्वप्नोथी तारे चक्रवर्ती पुत्र थशे ते सांभळी राणी खुशी थइ पछी समय पूर्ण थये राणीए श्रेष्ठ पुत्र प्रसव्यो राजाए मोटा उत्सवथी तेनो जन्ममहोत्सव कर्यो पछी अनुक्रमे राजाए महोत्सवपूर्वक तेनु ब्रह्मदत्त नाम पाड्यु ते कुमार अनुक्रमे शुक्लपक्षना चंद्रनी जेम शुभ कळाओवडे शोभतो वृद्धि पामवा लाग्यो अने अति मधुर वचनरूपी अमृतवडे लोकोने आनंद आपनार थयो

आ ब्रह्मराजाने चार राजाओ मित्र हता तेमां पहेलो काशी देशनो कटक नामे राजा, बीजो गजपुरनो करेणुदत्त

राजा, त्रीजो कोशल देशनो दीर्घ नामे राजा अने चोथो चंपा नगरीनो स्वामी पुष्पचूल नामे राजा. ते पांचेने परस्पर अति गाढ स्नेह हतो. ते पांचे मित्रो परस्परनो विरह सहन करवामां अशक्त हता तेथी तेओ अनुक्रमे एक एकना नगरमां एक एक वर्ष साथे ज रहेता हता. एकदा वाराना क्रमथी कांपील्यनगरमां ते सर्वे रह्या हता. त्यां केटलाक दिवसो गया पछी एक दिवस ब्रह्मराजाना मस्तकमां दुःसह व्यथा थवा लागी. अने ते अत्यंत दुःसह थइ पडवाथी तेनी मरणांत स्थिति थइ आवी. एटले ब्रह्मराजाए बार वर्षनी उम्मरवाळा ब्रह्मदत्तकुमारने मित्रोना खोळामां स्थापन करीने कह्युं के—" तमारे आ बाळक पासे आ मारुं राज्य कराववुं. " एम कही ब्रह्मराजाए शरीरनो त्याग कर्यो. पछी ते मित्र राजाओए तेनी मृतक्रिया करीने विचार कर्यो के—" ज्यां सुधी आ ब्रह्मदत्तकुमार बाल्यावस्थामां छे त्यां सुधी आपणे आरक्षकोनी जेम वाराफरती तेना राज्यनुं रक्षण करवुं. " आ प्रमाणे निश्चय करी दीर्घराजाने तेना रक्षण माटे त्यां मूकी बीजा त्रण मित्रराजाओ पोतपोताना नगरमां गया.

पछी दीर्घराजा रक्षक विनाना ओदन (अन्न) ने कागडानी जेम ते रक्षक विनाना समग्र राज्यने इच्छा प्रमाणे भोगववा लाग्यो अने जेम बीलाडो पोताने मळेलुं तमाम दूध पी जाय तेम तेणे ब्रह्मराजानो चिरकाळथी संचय करी राखेलो भंडार खाली करी नांख्यो. तेम ज प्रथमना परिचयने लीधे अंतःपुरमां पण अप्रतिबंधपणे जवा आववा लाग्यो. अंतेउरमां चुलनी राणीनी साथे निपुण वाणीवडे मश्करीयुक्त वातो करवा लाग्यो. अनुक्रमे लोकापवादनी अवगणना करी, ब्रह्मराजानी मित्राइने वीसरी जइ तथा कुळाचारनो लोप करीने ते हंमेशां चुलनी राणीनी साथे क्रीडा करवा लाग्यो.

' अहो ! इंद्रियो अति दुर्जय छे ! ' जेम गांडी थयेली स्त्री लूगडाने तजी दे, तेम चुलनीए पण मृत्यु पामेला पतिपरना प्रेमनो सर्वथा त्याग कर्यो ए रीते ते बन्ने रतिनु सुख भोगववा लाग्या एम करतां दिवसो क्यां जाय छे तेनी पण तेमने खबर पडती नहोती

केटलेक दिवसे आ बन्नेनो दुराचार धनु नामनो मत्री के जे ब्रह्मराजाना बीजा हृदयरूप ज हतो तेना जाणवामां आव्यो, एटले ते सद्बुद्धिना समुद्रे विचार कर्यो के—" जातिना स्वभावथी ज चपळ मतिवाळी चुलनी आवु अकार्य करे ते तो ठीक, परतु थापणरूपे सोंपेलु आ आखु राज्य दीर्घराजा स्वेच्छाथी भोगवे छे अने आवु दुराचरण सेवे छे ते तेने छाजतु नथी. आम करतां तो ते दुष्ट कदाच राजपुत्रनु पण खराब करे तेमां शु आश्चर्य ? कारण के नीच माणस सर्पनी जेम पोषण करनारने पण वश थतो नथी " आ प्रमाणे विचारी मत्रीए ते सर्व वृत्तांत पोताना पुत्र वरधनुने कह्यो कारण के तेनी बुद्धि अत्यत निपुण हती अने ते ब्रह्मदत्तकुमारनो प्रियमित्र हतो ते वृत्तात वरधनुए पण अवसरे कुमारने कह्यो ते मातपुत्रथी सहन थइ शक्यो नहीं तेथी ते ते बन्नेपर कोप पामी एक कोयल तथा एक कागडाने बांधी साथे लइने अत - पुरमां गयो त्यां चुलनी अने दीर्घ सांभळतां ते बोल्यो के—" जेम आ कागडो अने कोयल वर्णसकर होवाथी वध करवा लायक छे, तेम बीजो पण कोइ आवो हशे तो तेनो पण हु अवश्य वध करीश " आ प्रमाणे कही कुमार पोताने स्थाने गयो, त्यारे दीर्घे चुलनीने कह्यु के—" आ कुमारे मने कागडो गण्यो छे अने तने कोयल गणी छे आ प्रमाणे कहेवाथी ते आपणने बन्नेने हणवा इच्छे छे " राणीए कह्यु—" आ बाळकना वचनथी काइ भय राखवा जेवु नथी " फरीथी

एकदा भद्र जातिनी हाथणी अने मृग जातिना हाथीने लइ कुमार अंतःपुरमां गयो अने प्रथमनी जेम ज बोली पोताने स्थाने गयो. त्यारपछी दीर्घे चुलनीने कह्युं के—" हे प्रिया ! आ तारा पुत्रनी हळाहळ विष जेवी अने गूढ अभिप्रायवाळी वाणी सांभळ. " देवीए कह्यु—" भले गमे तेम बोले, पण ते बाळकथी शुं थवानुं छे ? " त्यारपछी एकदा ब्रह्मदत्तकुमार हंसी अने बगलाने ते ज रीते लावी प्रथमनी जेम बोली पोताने स्थाने गयो. त्यारे दीर्घे राणीने कह्युं—" हे देवी ! आ तारा बाळक पुत्रनुं वचन सांभळ. धूमाडो जेम अग्निने सूचवे छे तेम आ कुमार मननी अंदर रहेला कोपने सूचवे छे. आ कुमार मोटो थशे त्यारे अवश्य आपणा सुखमां विघ्न करशे, तेथी उत्पन्न थता व्याधिनी जेम आ दुष्ट बाळकनुं अत्यारथी ज उच्छेदन करवुं योग्य छे. " ते सांभळी देवी बोली के—" हे स्वामी ! राज्यने धारण करनारा आ मारा औरस पुत्रने हुं केम मारुं ? पशुओ पण पोतानां बच्चांनुं प्राणनी जेम रक्षण करे छे. " फरीथी दीर्घ बोल्यो के—" हे सुंदरी ! आ तारा पुत्रने तुं शत्रु ज मानी ले. ते तारो नथी एम नकी जाण. हुं तारो प्रिय हाजर छुं तो तारे घणा पुत्रो थशे. " आ प्रमाणे दीर्घनुं वचन सांभळी विषयपरना रागने लीधे पुत्रपर मोह रहित थयेली चुलनीए तेनुं वचन अंगीकार कर्युं अने पूछ्युं के—"कया उपायथी तेने मारवो के जेथी आपणी लोकमां निंदा न थाय ? " त्यारे दीर्घ बोल्यो के—" आ कुमारनां लग्न करीए, तेनुं शयनगृह लाखनुं बनावीए, अने तेमां जवा–आववानुं एक ज द्वार करीए. पछी तेमां वहु सहित कुमार रात्रे सुइ जाय त्यारे तेमां अग्नि सळगाववो के जेथी ते बळी जाय. " आ प्रमाणे दीर्घ अने चुलनीए निश्चय करी लाक्षागृह कराव्युं. पछी पुष्पचूल राजानी पुष्पवती नामनी कन्या साथे कुमारनो संबंध करी तेमनां लग्ननी तैयारी करवा मांडी.

अहीं धनुमत्रीए लाक्षागृह कराव्यु जाणी दीर्घ तथा चुलनीनो दुष्ट विचार समजी लीधो तेथी ब्रह्मदत्तकुमारने बचाववा माटे तेणे दीर्घराजा पासे जइने कह्यु के–" हे राजा ! मारो पुत्र वरधनु आपनी आज्ञा पाळवामां निपुण छे, अने हु हवे अतिवृद्ध थयो छु, तेथी आपनी आज्ञाथी कोइ ठेकाणे जइ आत्महित करवा चाहु छु " ते सांभळी दुष्ट हृदयवाळा दीर्घने विचार थयो के–" जो आ मत्री अहींथी क्याइ जशे तो ते कांइ पण मारु अनर्थ करशे अने तेनी मने खबर पण नहीं पडे " आ प्रमाणे तेना हृदयमां शका थवाथी ते दीर्घराजा दभथी स्नेहपूर्वक बोल्यो के–" हे मत्री ! चद्र विना आकाशनी जेम तमारा विना आ राज्य शोभे नहीं तेथी बीजे ठेकाणे दूर नहीं जतां अहीं ज रही दानादिक धर्म इच्छा प्रमाणे करो. " आ प्रमाणे दीर्घराजाना कहेवाथी बुद्धिमान धनुमत्रीए गगानदीने कांठे एक दानशाळा बधावी अने त्यां रही दीनादिकने अनादिकनु यथेच्छ दान देवा लाग्यो पछी दान, उपकार अने मानथी वश करेला पोताना खानगी माणसो पासे ते मत्रीए गुप्तरीते लाक्षागृह सुधी बे गाउ लांबी सुरग खोदावी पछी धनुमत्रीए आ वात पुष्पचूल राजाने पण खानगीरीते जणावी तेथी तेणे पोतानी पुत्रीने बदले एक सारी रूपवती दासीने मोकली तेणीने उत्तम वस्त्र तथा आभूषणो पहेराव्या हतां तेथी लोके तेने राजपुत्री ज मानी 'मणिजडित तेजस्वी करेलु पीचळ पण सुवर्णनी शोभा आपे छे '

पछी गणिकाना प्रेमनी जेम मन विना बाह्य आडबरथी चुलनीए महोत्सवपूर्वक ते कन्यानो पुरप्रवेश करावी तेने ब्रह्मदत्तनी साथे परणावी पछी सर्व जनोने रजा दइ चुलनीए वहु सहित पुत्रने लाक्षागृहमा जवानु कह्यु, त्यारे कुमार पण

सर्व परिवारने रजा आपी वहु अने वरधनु मित्र सहित लाचागृहमां गयो. त्यां मंत्रीपुत्रे कुमारनी साथे वातो करी अर्ध
रात्रि निर्गमन करी, तेवामां चुलनीए पोताना खानगी माणसो पासे ते लाचागृहमां चोतरफथी अग्नि मूकाव्यो. तरत ज
दीर्घ अने चुलनीनो जाणे अपयश होय तेम धूमाडो पृथ्वीपर चोतरफ व्यापी गयो, अने तेनी स्पर्धाथी ज जाणे होय तेम
अग्नि पण ते लाचागृहमां चोतरफ व्यापी गयो. ते जोइ भयभीत थइ कुमारे मित्रने पूछ्युं के–" आ शुं ? आ शुं ? "
वरधनुए जवाब आप्यो के–"हे स्वामी ! आ सर्व चुलनीनी दुष्ट चेष्टा छे. परंतु तमने आ उपद्रवथी बचाववा माटे मारा पिताए
अहींथी पोतानी दानशाळा सुधी सुरंग खोदावी राखी छे, तो अहीं पादना प्रहारवडे ते सुरंगनुं द्वार प्रगट करी तेमां प्रवेश
करो. वळी मारा पिताए आ वृत्तांत गुप्तरीते तमारा ससराने पण आगळथी जणाव्यो हतो तेथी तेणे पण पोतानी कन्याने बदले
आ दासीने मोकली छे, तेथी ते संबंधी पण तमारे मोह राखवानी जरुर नथी." आ प्रमाणे मित्रनुं वचन सांभळी पादप्रहार-
वडे पृथ्वीना पुटने फोडी सुरंग प्रगट करी बन्ने मित्रो भोंयरामां योगीनी जेम पेठा. ते सुरंगने बीजे छेडे बन्ने मित्रो
नीकळ्या, ते ज वखते त्यां मंत्रीए बे अश्वो तेयार राख्या हता, तेनापर आरूढ थइ ते बन्ने कुमारो ते ज रात्रिमां शीघ्रपणे
पचास योजन दूर नीकळी गया. तेटलामां त्यां घणा मार्गना श्रमने लीधे बन्ने अश्वो पडीने मरण पाम्या. तेनो त्याग करी
बन्ने मित्रो पगे चालता कोष्टुक नामना गाममां गया. त्यां राजपुत्रे वरधनुने कह्युं के–" हे मित्र ! मने क्षुधा अने तृषा
अत्यंत बाधा करे छे. " त्यारे वरधनु बोल्यो के–" हे स्वामी ! क्षणवार तमे अहीं रहो. " एम कही कांइक विचार करी
ते गाममांथी हजामने तेडी लावी बन्नेए मात्र शिखा राखी बाकीनुं मुंडन कराव्युं. पछी तेओए संध्याकाळना अन्न जेवा

गेरुना रगेलां वस्त्रो धारण कर्यां तथा पोताना कठमां ब्रह्मसूत्र (जनोइ) धारण कर्युं त्यारपछी वरधनुए कुमारना वक्षस्थळ उपर श्री वत्सनुं चिन्ह हतुं तेने चार आंगळना पहोळा वस्त्रना पाटाथी वींटीने ढांकी दीधुं 'अहो ! शत्रुनो भय प्राणीओने उत्कट होय छे "

आ प्रमाणे वेषांतर करीने ते बन्ने गाममां पेठा त्यां कोइ ब्राह्मणे तेमने भोजन माटे निमत्रण करी अति गौरवथी पक्तेने जमाड्या त्यारपछी ते ब्राह्मणनी स्त्रीए हर्षथी ब्रह्मदत्तना मस्तकपर अक्षत छांट्या, अने उज्वळ वस्त्रनो जोटो तथा अप्सरा जेवी पोतानी सुदररूपवाळी कन्या ब्रह्मदत्त पासे मूकी. ते जोइ वरधनुए कह्युं—" आ ब्रह्मचारी बटुकने तमे आ शु आपो छो ? अतिमनोहर हारलताने कोइ पण माणस गधेडानी डोकमां नांखतु नथी " ते सांभळी ब्राह्मण बोल्यो के—" आ बधुमती नामनी मारी पुत्री छे आनो वर चक्रवर्ती थशे एम मने एक नैमित्तिके कह्युं छे वळी तेणे कह्युं हतु के—हृदय उपर वस्त्रनो पाटो बांधीने मित्र सहित जे तारे घेर आवीने भोजन करे तेने आ कन्यानो वर जाणवो तेथी आ योग्यने सद्विद्यानी जेम मारी पुत्री आपु छु परतु हे भद्र ! समज्या विना आ मारी प्राणप्रिया पुत्रीने जेम तेम हु आपी देतो नथी " आ प्रमाणे ब्राह्मणना कहेवाथी मित्रनी समति लइ कुमार ते कन्याने परण्यो पछी ते रात्रि त्यां ज रही बधुमतीने पोतानी सत्य हकीकत कही तेणीने त्यां ज राखी पोते मित्र सहित प्रात काळे त्यांथी चाली नीकळ्यो

बन्ने मित्रो घणे दूर गया त्यारे तेमणे साभळ्यु के—" दीर्घ राजाना सुभटोए ब्रह्मदत्तने पकडवा माटे सर्व मार्गो रुध्या छे "ते सांभळी बन्ने मित्रो प्राणनु रक्षण करवा माटे उन्मार्गे चालता एक मोटी अटवीमां गया. त्यां राजकुमारने तृषा लागी,

तेथी क्रीडामां रसवाळा एवा मने धिक्कार छे." ए प्रमाणे कुमारे पोताना आत्मानी घणी निंदा करी. पछी त्यांथी आगळ जतां कुमारे एक सात माळनो महेल जोयो. ते महेल फरतुं नंदनवनथी पण अधिक मनोहर वन हतुं. जाणे साक्षात् स्वर्ग होय तेवा ते प्रासादपर कुमार चड्यो, तो सातमे माळे तेणे एक कमळना सरखा नेत्रवाळी देवांगना जेवी सुंदर कन्या जोइ. कुमारे तेने पूछ्युं के-" हे कल्याणी ! तुं कोण छे ? अने अहीं निर्जन वनमां केम रही छे ? " ते सांभळी ते कन्या प्रथम तो भय पामी, पण पछीथी धीरज राखी गदगद कंठे बोली के-" हे भद्र ! मारो वृत्तांत घणो मोटो छे, माटे प्रथम तमने ज हुं पूछुं छुं के-" तमे कोण छो ? अने अहीं केम आव्या छो ? " ते सांभळी कुमार हर्ष पामी बोल्यो के-" हुं पांचाल देशना ब्रह्मराजानो पुत्र ब्रह्मदत्त छुं. " आटलुं सांभळतां ज ते कन्या आनंद पामी तत्काळ उभी थइ अने नेत्ररूपी अंजलिमांथी पडतां हर्षनां अश्रुवडे जाणे कुमारने पाद्य करती होय एटले तेना पग धोती होय तेम ते कन्या कुमारना चरणकमळमां पडी. पछी उभी थइने बोली के-" घणुं सारुं थयुं के अहीं शरण विना रहेली हुं शरणरूप तमने पामी. " एम बोलती ते सारा दांतवाळी स्त्री रोवा लागी. तेने कुमारे धीरज आपी पूछ्युं के-" हे सुंदरी ! तुं कोण छे ? ते हवे कहे. " त्यारे ते बोली के-" हुं तमारा मामा पुष्पचूल राजानी पुत्री तमने ज आपेली अने जेने बदले तमारी पासे दासीने मोकलेली ते पुष्पवती छुं. परणवाना दिवसनी राह जोती हुं एकदा उद्यानमां क्रीडा करती हती, त्यांथी कोइ अधम विद्याधर मारुं हरण करी मने अहीं लइ आव्यो छे. हे स्वामी ! बंधुजनना वियोगरूपी दावानळवडे मारुं शरीर आटला काळ सुधी बळतुं हतुं, तेने तमे आज तमारा दर्शनरूपी अमृतनी वृष्टिवडे नवरावी शांत कर्युं छे. " कुमारे तेणीने पूछ्युं

के–" ते मारो शत्रु विद्याधर क्यां छे ? " ते बोली के–" तेणे मने पाठसिद्ध शाकरी नामनी विद्या आपी छे तेनु स्मरण करवाथी ते परिवाररूपे थइ हु जे कार्य बतावु ते कार्य करी आपे छे, मने कोइ उपद्रव थतो होय तो तेनो ते नाश करे छे, अने हु पूछु त्यारे ते विद्याधरनी वार्ता मने कहे छे. तेथी ते विद्याने पूछीने हु कहु छु के–जेणे मारु हरण कर्युं छे ते नाट्योन्मत्त नामनो खेचर मारु तेज सहन नहीं थवाथी मने अहीं मूकीने पोते विद्या साधवा माटे गाढ एवी वशनी झाडीमां गयो छे ते उचा पग अने नीचे मुख राखी धूम्रपान करी विद्यानु साधन करे छे, तेने हे स्वामी आजे ज विद्या सिद्ध थवानी छे तेथी विद्याना बळवडे अधिक पराक्रमी थयेलो ते दुष्ट आजे अहीं आवीने मने परणवाचा प्रयत्न करशे " आ प्रमाणे सांभळी कुमारे तेणीने कह्यु के–" ते विद्याधर हमणां ज मारी अज्ञानताथी मारा ज हाथे खड्गवडे हणायो छे " आवु कुमारनु वचन सांभळी प्रियनो लाभ अने अप्रियनो विनाश थवाथी अत्यत हर्ष पामेली ते बोली के–" हे नाथ ! ते बहु ज ठीक थयु छे " पछी कुमार ते ज वखते तेने गांधर्वलग्नथी परण्यो, अने त्यां विविध प्रकारनी रतिक्रीडावडे तेणीने क्रीडा करावी ते रात्रि क्षणनी जेम निर्गमन करी.

पछी प्रात काळ थतां कुमारे आकाशमां विद्याधरीओनो ध्वनि सांभळ्यो, एटले तेणे पुष्पवती प्रियाने पूछ्यु के—" हे प्रिया ! आ आकाशमां कोनो ध्वनि संभळाय छे ? " पुष्पवतीए कह्यु के—" हे प्रिय ! नाट्योन्मत्त नामना तमारा शत्रुनी खड्गा अने विशाखिका नामनी बे बहेनो छे, तेओ विवाहनी समग्र सामग्री लइने अहीं आवे छे, परतु तेनु आवागमन हवे निष्फळ छे कारणके तेनी इच्छा काइक हती, दैवे ते अन्यथा करी नांखी छे तोपण हे स्वामी ! हाल तेनाथी छुपा रहे-

वानी जरुर छे माटे तमे हमणां अहींथी जता रहो. हुं तेमनी पासे तमारा गुणोनुं वर्णन करी तमारे विषे तेमनो राग छे के विराग छे ? ते जाणी लउं. पछी जो तेओनो तमारे विषे राग थशे तो हुं बारीमांथी राती ध्वजा बतावीश, ते जोइने तमारे अहीं आववुं अने जो तेमनो विराग हशे तो हुं श्वेत ध्वजा बतावीश, ते जोइ तमारे अन्य ठेकाणे जवुं, अहीं आववुं नहीं. "

आ प्रमाणे प्रियानुं वचन सांभळी कुमार भय रहित हतो तोपण प्रियाना वचन प्रमाणे करवानी खातर ते त्यांथी नीकळी जरा दूर जइने रह्यो. थोडोक काळ गया पछी पुष्पवतीए श्वेत ध्वजा देखाडी, ते जोइ कुमार धीमे धीमे त्यांथी आगळ चाल्यो. चालतां चालतां ते गहन वनने ओळंगी सायंकाळे एक सरोवर पासे आव्यो. त्यां ते सरोवरना अमृतजेवा जळमां स्नान करी तथा जळपान करीने बहार नीकळी ते कुमार तेना वायव्य खूणाने कांठे आव्यो. त्यां जाणे साक्षात जळदेवी होय एवी एक मनोहर कन्याने जोइ कुमारे विचार कर्यो के—" मारो जन्म आजे सफळ थयो. " पछी विघ्न रहित एटले इच्छापूर्वक तेणीना दर्शनरूपी अमृतरसनुं पान करीने ते कुमार ग्रीष्म ऋतुमां जळपान करता मारवाडना मुसाफरनी जेम तृप्ति पाम्यो ज नहीं. ते कन्या पण नेत्रना कटाक्ष नांखवा पूर्वक कुमारनी सामुं जोती अने पोतानी दासी साथे कांइक वात करती बीजे ठेकाणे जवा चाली. कुमार पण तेणीना मार्ग तरफ दृष्टि राखी तेणीनी पाछळ पाछळ चाल्यो तेवामां ते कन्यानी दासी पोताना हाथमां बे वस्त्रो, तांबूल अने पुष्प लइ कुमार पासे आवी. अने ते सर्व वस्तु कुमारने आपीने बोली के—" हे प्रभु ! तमे सरोवरने कांठे जे कन्याने जोइ हती तेणीए पोताना चित्तनी जेम आ वस्तुओ तमने

मोकली छे, अने मने कह्यु छे के ते भाग्यवतने मारा पिताने घेर लइ आ कारणके ते समग्र उचितने जाणे छे माटे हे प्रभु ! तमे मारी साथे चालो "

पछी कुमार ते दासीनी साथे नागदत्त नामना मत्रीने घेर गयो. मत्री पण जाणे चिरकाळे पोतानो इष्ट अतिथि मळ्यो होय तेम कुमारने जोइ उभो थयो, अने तेने आदरमान आप्यु पछी दासीए मत्रीने कह्युं के–"राजपुत्री श्रीकाताए आ सुभगने तमारे घेर मोकल्या छे " एम कही दासी पोताने स्थाने चाली गइ अहीं मत्री ते कुमारनी स्वामीनी जेम सेवाभक्ति करवा लाग्यो पछी प्रात काळ थयो त्यारे ते मत्री कुमारने राजमदिरमा लइ गयो त्या राजाए पण तेनी उगता सूर्यनी जेम अर्घादिक वडे पूजा करी पछी "तमारु अतिथिनुं मारी पुत्री आपवावडे आतिथ्य करु छु" एम कही राजाए कुमारने पोतानी पुत्री आपी, एटले कुमार तेणीने हर्षथी परण्यो

एकदा एकांतमा क्रीडा करता कुमारे श्रीकांताने कह्यु के—" हे प्रिया ! तें तथा तारा पिताए मारु कुळ जाण्यु नथी, तेमज हु केवळ एकलो ज अहीं आव्यो छु, ते छतां मने तारा पिताए तारी साथे केम परणाव्यो ? " श्रीकांताए कह्यु के–" मारा पिता वसतपुरना राजा शवरसेनना पुत्र छे तेने तेमना सगोत्री (पित्राइ)ओए राज्यथी भ्रष्ट कर्यां छे, तेथी ते अहीं पल्लीमां आवीने रह्या छे अहींना रहीश सर्व भिल्लोने वश करी सैन्य अने वाहन सहित अहीं राजधानी करी ग्रामादिक लुटी परिवारनु पोषण करे छे, अहीं रहेता मारा पिताने श्रीमती नामनी राणीने विषे चार पुत्रो थया अने त्यारपछी हु एक पुत्री थइ ज्यारे हु युवावस्था पामी त्यारे मारा पिताए मने कह्यु के—" हे पुत्री ! सर्व राजाओ मारा

शत्रु छे, तेथी तुं अहीं ज रहीने तने पसंद पडे तेवो वर शोधी काढी मने कहेजे." आ प्रमाणे पिताना कहेवाथी हमेशां हुं ते सरोवरने कांठे रहीने जता आवता पथिकोने जोती हती. तेवामां मारा मोटा पुण्यने लीधे कल्पवृक्षनी जेवा तमने में जोया. तरत ज मारुं मन तमारी उपर आसक्त थयुं, तेथी मारा कहेवाथी तमने कांइपण पूछया विना मारा पिताए मने तमारी साथे परणावी." आ प्रमाणे तेणीनां वचन सांभळी कुमार खुशी थयो, अने तेणीनी साथे सुखेथी विलास करवा लाग्यो.

एकदा ते पल्लीपति सैन्य सहित एक गाम भांगवा (लुंटवा) नीकळ्यो. तेनी साथे ब्रह्मदत्त कुमार पण चाल्यो. पछी ते गामनी बहार एक सरोवर हतुं, तेना कांठा उपर कुमार बेठो. सर्व सैन्ये गाममां जइ लुंट करवा मांडी. तेवामां अकस्मात् मंत्रीपुत्र वरधनु आवीने कुमारना पगमां पड्यो, अने तेनो कंठ पकडी पोते मोकळे कंठे उंचेथी रोवा लाग्यो. ते जोइ कुमार हर्ष पाम्यो, अने अमृत रसने जाणे झरता होय तेवां वचनोवडे तेने शांत पाडी कुमारे तेने तेनो वृत्तांत पूछयो. त्यारे ते गद्-गद् स्वरे आ प्रमाणे बोल्यो.—

हे कुमार ! ते वखते हुं तमने वटवृक्षनी नीचे मूकी सरोवरमां जळ लेवा गयो. त्यांथी कमळना पांदडानो पडीयो करी तेमां जळ लइ हुं पाछो आवतो हतो, तेवामां उंचां शस्त्रवाळा अने मारो. मारो. एम बोलता दीर्घराजाना सुभटोए जेम कागडाओ हंसने रुंधे तेम मने रुंध्यो. पछी तेओए मने पूछयुं के " ब्रह्मदत्त क्यां छे ? " त्यारे में जवाब आप्यो के— "मने कांइ खबर नथी." आवो जवाब आपवाथी तेओ मने अत्यंत मारवा लाग्या. त्यारे में कह्युं के—"तेने तो वाघ खाइ गयो

छे " ते सांभळी तेओए मने कह्यु के—" ते स्थळ अमने देखाड. " त्यारे कपटथी में तेमने आम तेम भमाव्या, अने तमने में नाशी जवानी सज्ञा करी पछी मारी पासे एक परिव्राजकनी आपेली गुटिका हती, ते में मारा मुखमां नांखी तेना प्रमावथी हु जाणे मरी गयो होउ तेवो चेष्टा रहित थइ गयो एटले तेओए मने मरी गयेलो धारी तजी दीधो पछी ज्यारे तेओ दूर गया, त्यारे में मुखमांथी ते गुटिका काढी लीधी, अने तमारी शोध करवा चाल्यो अनुक्रमे कोइ गाममां हु आव्यो त्यां मने एक परिव्राजक मळ्या तेमने में नमस्कार कर्यो, त्यारे तेणे मने कह्यु के—" हे वत्स ! हु तारा पितानो वसुभाग नामनो मित्र छु. तो हे वरधनु ! ब्रह्मदत्त क्यां छे ? ते तु मने कहे " त्यारे में तेनापर विश्वास आववाथी तमारी सर्व हकीकत तेने यथार्थ कही ते सांभळी तेना मनमां घणु दु ख थयु पछी तेणे पाछळनी वात आ प्रमाणे कही—

ज्यारे लाक्षागृह अग्निथी बळी गयु त्यारे प्रात•काळे दीर्घराजाए तेमां जोयु तो एक ज शब नीकळ्यु वधारे तपास करतां धनुमंत्रीनी दानशाळा सुधी सुरंग जोइ अने तेनी पासे अश्वनां पगला पण जोयां आ उपरथी तेणे जाण्यु के—तमो बन्ने धनुमंत्रीनी बुद्धियी बचीने नाशी गया छो. आ प्रमाणे निश्चय थवाथी ते दीर्घराजा धनुमंत्री उपर घणो गुस्से थयो, अने तमारो वध करवा माटे तेणे सर्व दिशाओमां पोताना अश्ववारो मोकल्या धनुमंत्री पण त्यांथी नाशीने कोइ ठेकाणे जता रह्या, त्यारे तारी माताने दीर्घे चंडाळना पाडामां नांखी त्यां तारी माता नरकनी जेवां दु खो भोगवे छे.

आ प्रमाणे ते परिव्राजक काकाना मुखथी सांभळी दु ख उपर दु ख पड्यु जाणी माताने दु खसागरमांथी बचाववानो

विचार थवाथी हुं शीघ्रपणे कांपील्यनगरमां गयो. त्यां कापालिकनुं रूप धारण करी हुं चंडाळना पाडामां कपटथी अटन
करवा लाग्यो. त्यांना चंडाळोए मने अटन करवानुं कारण पूछयुं, त्यारे में तेमने कह्युं के–"मारे मातंगी नामनी विद्या साधवी छे.
तेनो विधि आ ज प्रकारे छे, तेथी हुं अहीं भमुं छुं." पछी ते मातंगना ज पाडामां रहेतां में त्यांना कोटवाळनी साथे मैत्री करी. तेथी
कोटवाळ हमेशां मारी पासे मने नमवा माटे आववा लाग्यो. एकदा में ते कोटवाळना मुखे ज मारी माताने कहेवराव्युं के—
"तमारा पुत्रनो मित्र कौंडिन्य नामनो योगी तमने पगे लागे छे." त्यारपछी एकदा में जाते जइने मारी माताने ते गुटिका
तथा एक मातुलिंग (बीजोरा) नुं फळ आप्युं. ते खावाथी मारी माता जाणे काष्ठनी मूर्ति होय तेम चेष्टा रहित थइ गइ.
तेने मुएली धारी कोटवाळे ते वृत्तांत राजा पासे जइ कह्यो, त्यारे दीर्घराजाए तेनो अग्निसंस्कार करवा माटे पोताना चाकरो
मोकल्या. तेओ आव्या, त्यारे में तेमने कह्युं के–" अत्यारे जो तमे आनो अग्निसंस्कार करशो तो तमने तथा राजाने घणो
उग्र उपसर्ग थशे." ते सांभळी भय पामीने ते भृत्यो त्यांथी चाल्या गया. त्यारपछी में कोटवाळने कह्युं के–" हे मित्र !
जो तमे मने सहाय करो तो हुं आना शुभ लक्षणवाळा शबवडे एक मंत्र साधी लउं." ते कोटवाळे मारुं वचन अंगीकार
कर्युं, त्यारे तेनी साथे मारी माताने लइ रात्रिए हुं स्मशानमां गयो. त्यां कपटथी में एक मंडळ आळेख्युं. तेमां कांइक
खोटी खोटी विधि करीने पछी नगरनी देवीओने बलिदान आपवा माटे में कोटवाळने नगर तरफ मोकल्यो. तेना गया
पछी में मारी माताने बीजी गुटिका आपी, तेथी ते जाणे निद्रामांथी जागी होय तेम तत्काळ बेठी थइ. तेने में मारी
ओळखाण आपी सर्व वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी दुःख ताजुं थवाथी ते रोवा लागी. तेने में धीरज आपी कोमळ वचने शांत करी.

पछी ते मारी माताने हु कच्छ नामना गाममा लइ गयो अने त्या मारा पितानो मित्र देवशर्मा रहे छे, तेने घरे में मारी माताने मूकी. पछी त्यांथी नीकळी तमारी शोध करतो करतो हु अहीं आव्यो अने भाग्यने योगे अचानक तमारा दर्शन मने थया तो हे स्वामी ! तमे पण आज सुधी शु शु सुख–दु ख पाम्या छो ते कहो " आ प्रमाणे मित्रना पूछवाथी अगडदत्ते पोतानो सर्व वृत्तांत कह्यो

आ प्रमाणे सरोवरने काठे बेठेला बन्ने मित्रो वातो करता हता तेवामां ते गाममांथी कोइ माणसे आवी कुमारने कह्यु के–" हे कुमार ! आ गाममां दीर्घराजाना सुभटो आव्या छे, तेओ तमारी ज जेवा रूप चित्रेला बे चित्रो लोकोने बतावी पूछे छे के–' आवा रूपवाळा बे पुरुषोने तमे कोइपण ठेकाणे जोया छे ? ' ते सांभळीने हु आ खबर तमने देवा माटे अहीं आव्यो छु हवे तमने जेम योग्य लागे तेम करो " आ प्रमाणे कही ते पुरुष पोताने स्थाने गयो एटले ते बन्ने मित्रो–वरधनु ने अगडदत्त त्यांथी अरण्यने मार्गे नाशी अनुक्रमे भमता भमता कौशाम्बी नगरीना उपवनमां आव्या ते वखते त्यां बुद्धिल अने सागरदत्त नामना बे धनिको लक्ष रुपीयानी होड करी शस्त्र जेवा नखवाळा पोताना बे कुकडाओनु परस्पर युद्ध करावता हता ते युद्ध जोवा आ बन्ने मित्रो उभा रह्या तेमां सागरदत्तनो कुकडो जातिवंत हतो तोपण बुद्धिलना कुकडे तेनो पराभव कर्यो. ते जोइ अयोग्य कार्य नहीं सहन थवाथी वरधनुए सागरदत्तने कह्यु के–" हे सागरदत्त ! तमारो कुकडो जातिवंत छे, छतां ते आ सामा कुकडाथी पराभव केम पामे ? ते पराभव पामवो न जोइए तेथी करीने जो तमारी इच्छा होय तो हु तेनु कारण शोधी काढु " ते सांभळी सागरदत्ते तेने कह्यु के–" हे भाइ ! मारा पर कृपा करीने

जलदी तमे तेनुं कारण शोधी काढो. आमां मारा माननी हानि थाय छे ते ज मने व्यथा करे छे. धन जाय तेनी मने पीडा नथी. " ते सांभळी वरधनुए बुद्धिलनो कुकडो जोयो, तो तेना पगोमां गुप्त रीते लोढानी सोयो नांखेली जोइ. ते जाणी बुद्धिले शीघ्रपणे आवी वरधनुने कह्युं के–" हे भद्र ! जो तमे मारुं आ कपट प्रगट न करो तो हुं तमने लक्षमांथी अर्ध भाग आपीश. " आ प्रमाणे सांभळी वरधनुए ते वात कुमारने छानी रीते कही. त्यारे ते कुमारे तेनुं कपट प्रगट न करतां तेना कुकडाना पगमांथी सोयो काढी नांखीने फरीथी बन्ने कुकडानुं युद्ध कराव्युं. तेमां सागरदत्तना कुकडाए बुद्धिलना कुकडानो पराभव कर्यो. ते जोइ सागरदत्त तुष्टमान थइ ते बन्ने कुमारोने रथमां बेसाडी पोताने घेर लइ गयो. त्यां तेओ पोताना ज घरनी जेम सुखेथी रह्या.

एकदा बुद्धिलना चाकरे आवी वरधनुने एकांतमां कह्युं के—" हे भद्र ! ते वखते बुद्धिले तमने अर्ध लाख रुपीया आपवानुं कह्युं हतुं, ते बदल तेणे आ चालीश हजारनो हार तमने मोकल्यो छे. " एम कही तेने ते हारनी पेटी आपीने ते चाकर पोताने स्थाने गयो. पछी वरधनु ते हारनी पेटी लइ कुमार पासे आव्यो, अने ते पेटी खोली तेमांथी उज्वळ मोतीनो हार काढी कुमारने देखाड्यो. ते जोतां कुमारे तेनी अंदर बांधेलो पोताना नामनो एक लेख जोयो, ते जोइ कुमारे मित्रने पूछयुं के ' आ लेख कोनो छे ? ' वरधनुए कह्युं—" मने कांइ खबर नथी, तमारो के तमारा जेवा नामवाळा बीजा कोइनो हशे. " ते सांभळी कुमारने ते जाणवानी अति उत्कंठा थइ त्यारे वरधनुए जेम सूर्य कमळने उघाडे तेम ते लेख उघाड्यो. तेमां एक आर्या (श्लोक) लखेली हती तेनो अर्थ आ प्रमाणे हतो—" जो के संयोगथी उत्पन्न थयेला यत्नवडे

गना मागमा आ जननी (मारी) प्रार्थना करे छे, तोपण रत्नवती तमने ज स्वीकारवा इच्छे छे " आ श्लोकनो अर्थ तो जाण्यो पण तेनो भावार्थ शी रीते जाणवो ? एम वरधनु विचार करतो हतो, तेवामां बीजे दिवसे तेमनी पासे एक तापसी आवी तथीए त बन्नेने आशीर्वाद आपी तेमना मस्तकपर पुष्पो नांखी वरधनुने एकांतमां लइ जइ कांइक वात करीने गइ. पछी वरधनु कुमार पासे गयो त्यारे कुमारे तेने पूछ्यु के—" ते तापसीए शु कह्यु ? " वरधनु बोल्यो— " तणीए कालना लेखनो जवाब माग्यो, त्यारे में तेणीने पूछ्यु के—ते लेख ब्रह्मदत्तना नामनो छे, तो ते ब्रह्मदत्त कोण छे ? ते तु मने प्रथम कह " आ प्रमाणे मारा पूछवाथी तेणीए कह्यु के—

" आ नगरमां सर्व स्त्रीओमां रत्न समान रत्नवती नामनी एक श्रेष्ठीपुत्री छे, ते बाल्यावस्थाथी ज मारापर प्रीति राखी छे हाल ते युवावस्थाने पामी छे एकदा तेणीनु मन उदास थयेलु जाणी में तेनी पासे जइ पूछ्यु के—" तारा मनमां शानी चिंता छे ? " ते सांभळी तेणीनी दासीए जवाब आप्यो के—"हे माता ! घणा दिवसथी आनु मन उदासीन छे " त्यार करीथी में रत्नवतीने चिंतानु कारण पूछ्यु, तोपण ते लज्जाथी कांइ पण बोली नहीं त्यारे तेणीनी प्रियसखी प्रियंगुलतिका बोली के—' हे माता ! आ रत्नवती लज्जाने लीधे कही शकती नथी, तेथी तेनी वती हुं ज कहु छु के— ज्यारे आ रत्नवतीना भाइ बुद्धिल अने सागरदत्तना कुकडानु युद्ध थतु हतुं, त्यारे आ रत्नवती उपवनमां गइ हती, त्यां तेणे एक उत्तम कुमारने जोयो छे, त्यारथी तेनी आ अवस्था थइ छे " आ प्रमाणे ते सखीनु वचन सांभळी में निश्चय कर्यो के—आने कामनी व्यथा ज छे एम जाणी में रत्नवतीने कह्यु के " हे पुत्री ! मारी पासे तारो सत्य अभिप्राय

जणाव." त्यारे ते महाकष्टे बोली के—"हे माता ! तमने आ प्रियंगुलताए जेने माटे वात करी ते ब्रह्मदत्त जो मारा पति नहीं थाय तो मारुं अवश्य मरण छे." ते सांभळी में तेणीने कह्युं के—"हे पुत्री ? तारुं मनवांछित हुं पूर्ण करीश. तुं वृथा चिंता न कर." आ प्रमाणे मारा कहेवाथी ते कांइक स्वस्थ थइ अने फरीथी बोली के—"हे माता ! देवीना प्रसादनी जेम तमारा प्रसादथी मारुं सर्व वांछित पूर्ण थशे, तोपण तेने प्रथम जणाववा माटे आ एक उपाय करो, ते ए के—एक दाभडामां (पेटीमां) आ हार तथा तेनी साथे आ एक लेख मारा भाइ बुद्धिलना नामथी तेने मोकलो. कारण के मारा भाइना नामथी मोकलतां शीघ्रपणे आ वस्तु लेशे, नहीं तो कदाच न पण ले, अने मारा भाइए तो ते कुमारना मित्रने अर्ध लाख रुपीया आपवानुं कह्युं छे, तेथी ते तरत ज लइ लेशे." आ प्रमाणे कहीने ते रत्नवतीए हार तथा लेख गइ काले चाकर मारफत तमने मोकलाव्या छे, तेनो जवाब ते मागे छे माटे आपो"

आ प्रमाणे कहीने ते तापसी जवाब लेवा उभी रही, त्यारे में पण तेने एक आर्या लखी आपी. तनो अर्थ आ प्रमाणे हतो.—"योग्यताने लीधे मित्र वरधनुना कहेवाथी ब्रह्मदत्त कुमार जेम कृष्ण कमळा (लक्ष्मी) ने इच्छे तेम स्त्रीओमां रत्न समान रत्नवतीने इच्छे छे." आ प्रमाणे वरधनुना मुखथी सर्व वृत्तांत जाणी ब्रह्मदत्त कुमार रत्नवतीने जोवा उत्सुक थयो.

बीजे दिवसे वरधनुए आकुळ व्याकुळ थइने कुमारने कह्युं के—"हे स्वामी ! आपणी शोधने माटे दीर्घराजाए पोताना सेवको अहीं मोकल्या छे, अने तेमना कहेवाथी आ नगरनो राजा पण तपास चलावे छे." आ प्रमाणे कहीने ते

बन्ने मित्रो ते विषे विचार करवा लाग्या. तेवामा सागरदत्ते आवी ते बन्नेने पोताना घरना एक गुप्त भोंयरामां संताडी दीधा, अने निधिनी जेम तेमनु रक्षण करवा लाग्यो पछी ज्यारे रात्रि थइ त्यारे ब्रह्मदत्ते अने वरधनुए ते नगरमांथी नीकळी जवानो विचार कर्यो, ते जाणी सागरदत्त तेमने पोताना रथमां बेसाडी नगरथी घणे दूर सुधी पहोंचाडी नेत्रमां अश्रु सहित पाछो फर्यो

बन्ने मित्रो आगळ चाल्या तेवामां घणां शस्त्रो जेमां भरेला हता एवो एक रथ तेमना जोवामां आव्यो ते रथमां एक सुदरी बेठेली हती तेणीए आ बन्नेने जोइ कह्यु के—"तमोने आटली बधी वार केम लागी ?" ते सांभळी तेमणे पूछ्यु के—"तु कोण छे ? अने अमने तु शी रीते ओळखे छे ?" त्यारे ते बोली के—"आ नगरमा महा धनाढ्य धनसचय नामे श्रेष्ठी हता, तेने आठ पुत्रो उपर हु एक पुत्री थयेली छु हु युवावस्थाने पामी त्यारे में मारे लायक कोइ श्रेष्ठ वर जोयो नहीं तेथी आ उद्यानमां रहेला यक्षनी हु आराधना करवा लागी. ते यक्षे तुष्टमान थइ प्रत्यक्ष थइने मने कह्यु के—"ब्रह्मदत्त चक्रवर्ती तारा पति थशे " में यक्षने पूछ्यु के—"तेने मारे शी रीते ओळखवा ?" त्यारे यक्षे कह्यु के—"सागरदत्त अने बुद्धिलना कुकडानु ज्यारे युद्ध थशे त्यारे विश्वमां मनोहर एवो ते त्यां पोताना मित्र सहित आवशे, अने तेना वक्ष स्थळमां श्रीवत्सनु लांछन हशे, ते निशानीथी तारे तेने ओळखवो वळी ते ब्रह्मदत्त बीजे गाम जतां अहीं मारा चैत्य पासेथी ज नीकळशे, त्यारे तेनो ने तारो प्रथम समागम अहीं ज थशे " आवी यक्षनी वाणीथी हे स्वामी ! हु तमने बराबर ओळखु छु तेथी हे विभु ! मारा मननी जेम आ रथपर तमे शीघ्र आरोहण करो " आ प्रमाणे तेणीनु

वचन सांभळी कुमार मित्र सहित ते रथमां बेठो अने तेणे तेणीने पूछ्युं के—" आपणे क्यां जवुं छे ? " त्यारे ते बोली के—" मगधपुरमां मारा काका धनावह श्रेष्ठी वसे छे, ते आपणी सारी रीते बरदास करशे, माटे आपणे त्यां जवुं छे. " आ प्रमाणे रत्नवतीना वचनथी कुमारे मित्रने सारथि करी तेनी पासे रथ चलावराव्यो. अनुक्रमे कुमार कौशांबीना प्रदेशने ओळंगी एक भयंकर अरण्यमां पड्यो. ते अटवीमां मोटा सैन्यवाळा सुकंटक अने कंटक नामना बे चोर राजाओ हता. तेओए रथ लुंटवा माटे बाणोनो वरसाद वरसावी कुमारने रुंध्यो. ते जोइ कुमारे धनुष लइ बाणोनो समूह फेंकी ते चोरोनुं समग्र सैन्य नसाडी दीधुं, त्यारपछी मंत्रीपुत्रे कुमारने कह्युं के—" हे स्वामी ! युद्ध करवाथी तमने घणो श्रम लाग्यो छे तेथी क्षणवार रथमां सुइ जाओ. " ते सांभळी कुमार रत्नवती सहित रथमां सुइ गयो.

अनुक्रमे रथना अश्वो चालता चालता मार्गमां एक नदी पासे जइ थाकी जवाथी पोतानी मेळे ज उभा रह्या. ते वखते प्रातःकाळ थयो हतो तेथी कुमार पण जाग्यो, तेणे जोयुं तो रथ उपर मित्रने जोयो नहीं. त्यारे कुमारे जाण्युं के—"कदाच पाणी लेवा गयो हशे. " एम धारी तेणे मित्रने वारंवार शब्दवडे बोलाव्यो, परंतु सामो जवाब मळ्यो नहीं, त्यारे कुमार मनमां गभरायो, तेनी आंखमां अश्रु आव्यां अने ते अडखे पडखे चोतरफ जोवा लाग्यो. तेवामां रथनो अग्रभाग लोहीथी खरडायेलो जोइ ' हा ! हुं हणायो ' एम बोली रथमां मूर्छा खाइने ते पडी गयो. थोडीवारे कुमारने शुद्धि आवी, त्यारे ते उभो थइ अत्यंत विलाप करवा लाग्यो के—" हे मित्र ! तुं क्यां गयो ? " ते वखते तेने धीरज आपती रत्नवती बोली के—" हे स्वामी ! तमारा मित्र मरी गया नथी, तेथी वाणीवडे पण तेनुं अमांगलिक बोलवुं योग्य नथी. हुं धारुं छुं के

तमने पूछया विना तमारा कार्यने माटे ज गया हशे माटे आपणे ठेकाणे पहोंच्या पछी माणसो पासे तेनी शोध करावीशु परतु अहीं यमराजना वन जेवा भयकर वनमां चिरकाळ रहेवु योग्य नथी " आ प्रमाणे रत्नवतीना वचनथी कुमारे रथने आगळ चलाव्यो, अने केटलेक दिवसे ते भयकर अटवीने ओळगी मगध देशना सीमाडामां रहेला एक गाम पासे आवी पहोंच्या त गामनी सभामां बेठेला ग्रामपति आ कुमारने मनोहर रूपवाळो जोइ 'आ कोइ उत्तम पुरुष जणाय छे' एम धारी पोताने घेर लइ गया तेनो योग्य अतिथिसत्कार करी ग्रामपतिए कुमारने पूछ्यु के-"हे भद्र! तमारु मुख उदासीन कम देखाय छे?" कुमारे जवाब आप्यो के-"मारो एक मित्र अरण्यमां चोरो साथे युद्ध करतां क्याइ पण गयो छे तेनो पत्तो लाग्यो नथी" ते सांभळी ग्रामपतिए तेने धीरज आपी कह्यु के-"तेनी खबर हमणा ज हु लावु छु तमे खेद करशो नहीं" एम कही ते ग्रामपति पोते ज तेनी शोध करवा ते अरण्यमां गयो पछी केटलेक वखते पाछो आवी ते बोल्यो के-"हे भद्र! वनमा कोइ पण माणस छे नहीं, परतु आ एक बाण रुधिरथी खरडायेलु हाथ लाग्यु छे" ते सांभळी 'खरेखर वरधनु मरायो' एम धारी कुमार अति आकुळव्याकुळ थइ गयो तेवामा जाणे ते कुमारना दुःखने जोइ शकतो न होय तेम सूर्य अस्त पाम्यो. पछी ते ज रात्रिना चोथा पहोरे ते ज गाममा घणा चोरोनी धाड पडी ते सर्वेने कुमारे हतप्रहत करी नसाडी मूक्या तेथी ते गामना लोको हर्ष पामी कुमारनी स्तुति करवा लाग्या त्यारपछी कुमार ग्रामपतिनी रजा लइ त्यांथी रत्नवती सहित आगळ चाल्यो

अनुक्रमे कुमार राजगृह नगरे पहोंच्यो, त्यां नगरनी बहार तापसना आश्रममां रत्नवतीने मूकी कुमार नगरमां गयो.

त्यां कोइ महेलनी बारीमां उभेली बे युवान स्त्रीओने राजकुमारे जोइ. ते स्त्रीओए पण कुमारने जोइ विलासपूर्वक कह्युं के— " तमे ते वखते स्नेहीजननो त्याग करी जता रह्या ए शुं तमे उचित कर्युं छे ? " ते सांभळी कुमारे पूछयुं के—" स्नेही जन कोण ? अने तेनो में शी रीते त्याग कर्यो ? " तेओ बोली के—" कृपा करीने अहीं अंदर आवो, आसनपर बेसो अने अमने मधुर दृष्टिथी विश्रांति आपो एटले अमे कहीए. " आ प्रमाणे तेमना कहेवाथी कुमार तेना घरमां गयो. त्यां ते बन्ने युवतीओए तेनी स्नान, भोजन विगेरेथी भक्ति करी सुखेथी आसनपर बेसाडीने कह्युं के—

" आ भरतक्षेत्रमां रुपानो वैताढ्य पर्वत छे, तेनी दक्षिण श्रेणिमां शिवमंदिर नामनुं नगर छे. तेमां ज्वलनशिख नामना विद्याधर राजा छे. तेने विद्युत्शिखा नामनी प्रिया छे. तेमने नाट्योन्मत्त नामे पुत्र हतो, अने तेनाथी नानी अमे खंडा अने विशिखा नामनी बे पुत्रीओ छीए. एकदा अमारा पिता अमारा महेलनी अगाशीमां बेठा बेठा तेना मित्र अग्निशिखनी साथे वातो करता हता, ते वखते तेणे अष्टापद पर्वत तरफ देवोने जता जोया. तेथी ते अमारा पिता अमने तथा मित्र अग्निशिखने साथे लइ विमानमां बेसी अष्टापद उपर गया. त्यां अमे चैत्यमां रहेली पोतपोताना प्रमाण अने वर्णवाळी मणिमय जिनप्रतिमाओने त्रण प्रदक्षिणा करी. विधि प्रमाणे पूजा करी अने नमस्कार कर्या. पछी चैत्यमांथी नीकळ्या, त्यां एक अशोक वृक्षनी नीचे बे चारणमुनि बेठा हता. तेमने अमे वंदना करी, सन्मुख बेसी तेमना मुखथी अमृत जेवी धर्मकथा सांभळी. पछी अग्निशिखे मुनिने पूछयुं के—" आ बे कन्याओनो पति कोण थशे ? " त्यारे ते ज्ञानी मुनिए कह्युं के—" आ कन्याओना भाइने जे मारशे ते तेमनो पति थशे. " आवुं मुनिनुं वचन सांभळी मारा पिता मनमां

घणो खेद पाम्या अमने पण ते वखते अत्यंत वैराग्य थयो तेथी अमे पिताने कह्यु के—" हे पिता ! हमणां ज आ धर्मदेशनामां अमे संसारनी असारता सांभळी छे, तेथी आवा असार अने क्षणिक विषयसुखनी अमारे इच्छा नथी." त्यारपछी अमे मुनिओने नमन करी घेर आव्या त्यारथी अमे अमारा भाइनी प्रयत्नपूर्वक रक्षा करवा लागी एकदा अमारा भाइए फरता फरता पुष्पचूल राजानी पुत्री मनोहर रूपवाळी पुष्पवतीने जोइ, तेथी ते जडबुद्धिए तेणीनु हरण कर्युं परतु ते पुष्पवतीनु तेज सहन न करी शकवाथी ते विद्या साधवा गयो त्यारपछी जे थयु ते सर्व तमे जाणो छो, पछी ज्यारे अमे बन्ने बहेनो पुष्पवतीनी पासे आवी त्यारे तेणे अमने अमारा भाइना मरणनी वात करी तथा धर्मने अनुसरता मधुर वचनोवडे तेणे अमारो शोक दूर कर्यो पछी ते शकरविद्या जाणती हती तेथी तेना बळथी अमारु वृत्तांत जाणीने तेणीए अमने कह्यु के—" तमे गुरुनी वाणीनु स्मरण करो अने अहीं ज आवेला ते ब्रह्मदत्तने तमे परणो पत्थरनी रेखानी जेम ज्ञानीनु वचन कदापि अन्यथा थशे नहीं " आ प्रमाणे पुष्पवतीनी वाणी सांभळी अमे ते प्रमाणे करवा कबूल कर्युं, त्यारे पुष्पवतीए हर्षना आवेशथी राती ध्वजाने बदले श्वेत ध्वजा तमने बतावी ते जोइ तमे अमारो त्याग करी त्यांथी चाल्या गया घणे काळे पण तमे आव्या नहीं त्यारे तमारी शोध करवा अमे घणा काळ सुधी ते वनमां परिभ्रमण कर्युं, पण तमे मळ्या नहीं त्यारपछी " सुर, असुर अने मनुष्यने जीतनार अमारो नायक अमने क्यां मळशे ? " एम अमे विद्यादेवीने पूछ्यु तेणे अहीं मळशे एम कह्यु तेथी अमे अहीं आवीने रहेली छीए आजे अमारा पुण्यथी आकर्षाइने आवेला तमे अमारी दृष्टिए पड्या एटले अमे तमने घरमां बोलाव्या तो हे स्वामी ! पुष्पवतीनी जेम अमने बन्नेने परणी अमारो जन्म कृतार्थ करो."

आ प्रमाणे तेमनुं वृत्तांत सांभळी ब्रह्मदत्त गांधर्वविवाहवडे तेमने परण्यो, अने तेमनी साथे क्रीडा करतां तेणे निमेषनी जेम ते रात्रि निर्गमन करी. प्रातःकाळे कुमारे ते बन्ने प्रियाओने कह्युं के-" ज्यांसुधी मने राज्यनी प्राप्ति न थाय त्यांसुधी तमारे पुष्पवतीनी साथे रहेवुं." एम कही कुमारे ते बन्नेने रजा आपी. एटले ते विद्याधरपुत्रीओ प्रियनुं वचन अंगीकार करी त्यांथी गइ. तेमना जवाथी तेमणे ज विद्याथी रचेलो महेल विगेरे सर्व अदृश्य थइ गयुं.

त्यारपछी ब्रह्मदत्त कुमार रत्नवतीनी शोध करवा ते तापसना आश्रममां गयो. अने त्यां रहेला कोइ शुभ आकारवाळा पुरुषने कुमारे पूछयुं के-" हे भद्र! अहीं एक श्रेष्ठ रूपवाळी स्त्री हती तेने काले के आजे तमे जोइ छे?" ते सांभळी तेणे कह्युं के-" अहो! शुं तमे ज रत्नवतीना वल्लभ छो?" कुमारे हा कही त्यारे ते प्रसन्न थइ फरीथी बोल्यो के-" काले में तेने अहीं रोती जोइ त्यारे में तेने पूछयुं के-" तुं कोण छे? अने केम रुए छे?" तेणीए मने कांइक जवाब आप्यो, तेटलामां में तेने ओळखी के आ तो मारी भाणेज छे. पछी तरत ज जइने में तेना काकाने तेना खबर आप्या, एटले ते खुशी थइने तेणीने अहींथी पोताने घेर लइ गया छे. पछी तमारी घणी शोध करी. पण तमारो पत्तो लाग्यो नहीं. परंतु ठीक थयुं के आजे तमे मळी गया." एम कही ते पुरुष कुमारने धनावह श्रेष्ठीने घेर लइ गयो, तेने जोइ श्रेष्ठी अत्यंत हर्ष पाम्यो, अने उत्सव सहित श्रेष्ठीए कुमार साथे रत्नवतीने परणावी. पछी कुमार तेणीनी साथे विषयसुख भोगवतो त्यां सुखे रह्यो.

केटलाक दिवस गया पछी एकदा कुमार पोतानो मित्र वरधनु जरूर मरण ज पाम्यो छे एम धारी तेनी मरणक्रिया

करवा लाग्यो. तेमां ब्राह्मणोने भोजन करावतो हतो, ते वखते वरधनु विप्रना वेषे त्यां आवीने बोल्यो के—" जे मने भोजन आपशे, ते साक्षात् वरधनुने ज मळशे " आवु वचन सांभळी कुमार एकदम संभ्रमथी घर बहार आव्यो पोताना मित्रने ज जोइ तेने प्रेमना अश्रुथी स्नान करावता तेणे दृढ आलिंगन कर्यु. पछी घरमां लइ जइ तेने तेनो वृत्तांत पूछ्यो त्यारे वरधनु बोल्यो के—" ज्यारे तमे रथमां सुता हता त्यारे वृक्षने आंतरे रहीने कोइ चोरे मने घाथ मार्यु, तेथी हु नीचे पृथ्वीपर पडी गयो अने त्यां झाडीमां अदृश्य थइ गयो–संताइ गयो पछी ते चोरो मने मरेलो धारी त्यांथी चाल्या गया, त्यारे वृक्षनी ओथे ओथे धीमे धीमे हुं चाल्यो अनुक्रमे ते ज सीमाडाना गाममां हु महाकष्टे आवी पहोंच्यो त्यां ग्रामप तिना मुखथी में तमारी वार्ता सांभळी तेथी हु अहीं आव्यो अने वांछित आपनार शुभ स्वप्ननी जेम तमने अहीं जोया, ते बहु सारु थयु " पछी बन्ने मित्रो त्यां सुखे रह्या

एकदा कुमारे वरधनुने कह्यु के—" हे मित्र! आपणे कांइपण पुरुषार्थ कर्या विना क्यांसुधी आम चोरनी जेम नासता फरशु ? माटे हवे तो प्रगट थवु ए ज मने तो योग्य लागे छे " आ प्रमाणे ते बन्ने मित्रो प्रगट थवाना उपायनो विचार करता हता, तेवामां समग्र लोकोने आनंद आपनार वसंत उत्सव प्राप्त थयो एटले समग्र लोको इच्छा प्रमाणे क्रीडा करवा लाग्या, तेवामां गांडो थयेलो राजानो हस्ती बंधनना स्तंभने भांगी तथा सांकळने तोडी नाखी हस्तीशाळामांथी बहार नीकळ्यो तेने जोइ सर्वे मनुष्यो त्रास पाम्या तेथी लोकोनो मोटो तुमुल–कोलाहल आखा नगरमां प्रसर्यो तेवामां कोइक कन्या नितंबना तथा स्तनना भारने लीधे मंद मंद चालती हती ते हाथीने जोइ भयथी कंपवा लागी, तेणीने ग्रहण

करवा माटे ते हस्ती तेणीनी तरफ दोड्यो. ते जोइ ते कन्या मोटेथी बोली के—" जो आ पृथ्वीपर कोइ धीर पुरुष होय तो ते आ यमराज जेवा मत्त हाथीथी मारुं रक्षण करो. " आ प्रमाणे आक्रंद करती, विलाप करती अने मुखपर दीनताने धारण करती ते कन्या शरण मागवा लागी तथा तेनो परिवारजन अने बीजा पण पौरजनो हाहाकार करवा लाग्या. तेवामां ब्रह्मदत्तकुमार त्यां आवी चड्यो. तेणे आवो भयंकर देखाव जोइ तत्काळ हस्ती पासे आवी तेने हाक मारी, एटले हाथी क्रोध पामी ते कन्याने मूकी कुमारनी सामे ज दोड्यो. तरत ज कुमारे तेनी सन्मुख पोतानुं उत्तरीय वस्त्र फेंक्युं. ते वस्त्र उपर प्रहार करवा माटे ते मदांध हाथी कांइक नीचो नम्यो, के तरत ज तेना दांतपर पग मूकी कुमार तेना स्कंधपर चडी गयो; अने वचनना, पगना, अंकुशना तथा हाथना प्रहारवडे तेने तत्काळ वश करी लीधो. ते जोइने लोको कुमारनी प्रशंसा करवा लाग्या. पछी कुमारे धीमे धीमे तेने हस्तीशाळामां लइ जइ तेने खीले बांध्यो.

आ सर्व वृत्तांत राजाना जाणवामां आव्यो, एटले ते तरत ज कुमार पासे आव्यो. कुमारनुं रूप अने तेज जोइ राजा आश्चर्य पाम्यो के—" शुं आ मनुष्यनुं रूप धारण करी सूर्य ज आव्यो छे ? के इंद्र आव्यो छे ? के चंद्र आव्यो छे ? " आ प्रमाणे विचारी राजाए तेनुं नाम, कुळ विगेरे पूछयुं, त्यारे रत्नवतीना काकाए राजाने कुमारनो वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी खुश थयेला राजाए मोटा उत्सवपूर्वक कुमारनी साथे पोतानी आठ कन्याओ परणावी. शुभ मुहूर्ते ते आठ कन्याओने परणी कुमार त्यां सुखे रह्यो.

एकदा कोइ वृद्धा स्त्रीए आवी कुमारने कह्युं के—" हे भद्र ! आ नगरमां कुबेरनी जेवी समृद्धिवाळो वैश्रवण नामनो

श्रेष्ठी वसे छे जेम समुद्रने श्री–लक्ष्मी नामनी पुत्री छे तेम ते श्रेष्ठीने श्रीमती नामनी श्रेष्ठ कन्या छे ते ज श्रीमतीने तमे जे वखते मदोन्मत्त हाथीथी मूकावी हती, ते वखते तमने जोइने जाणे चित्रमां आळेखी होय तेम ते तमारामां ज तन्मय थवाथी स्तब्ध थइ गइ हती एटले महाकष्टे तेणीने तेनो परिवारजन पोताने घेर लइ गयो हतो घेर आव्या पछी पण ते काइ खाती नथी, निद्रा लेती नथी, क्रीडा करती नथी अने मात्र आखा विश्वने तमारामय ज जुए छे आवी तेणीनी स्थिति जोइ में (धात्रीए) तेणीने आग्रहपूर्वक पूछ्यु त्यारे ते बोली के—" जेणे हाथीथी मारु रक्षण कर्यु छे ते नररत्न जो मारा पति थाय तो हु जीवीश, अन्यथा मारु मरण थशे " आ हकीकत में तेणीना पिताने कही, त्यारे तेणे मने ज तेणीनी इच्छा पूर्ण करवा तमारी पासे मोकली छे तो हे भाग्यशाळी! जेम हाथीथी तमे तेणीनु रक्षण कर्यु छे, ते ज प्रमाणे हवे कामदेवनी पीडाथी पण तेणीनु रक्षण करो " आ प्रमाणे धात्रीनु वचन सांभळी ब्रह्मदत्तकुमार तेनी साथे जइ ते श्रीमतीने पण उत्सवपूर्वक परण्यो ते वखते वरधनुने पण ते नगरना सुबुद्धि नामना मंत्रीए पोतानी नन्दा नामनी पुत्री उत्सवपूर्वक परणावी त्यां सुखे रहेता ते बन्ने मित्रो पोताना अद्भुत गुणोवडे पृथ्वीपर प्रसिद्ध थया

त्यारपछी एकदा ब्रह्मदत्त अने वरधनु राजानी रजा लइ वाराणसी नगरी तरफ चाल्या. अनुक्रमे नगरीनी समीपे आव्या त्यारे ब्रह्मराजाना पुत्रने आवतो सांभळी ते नगरीनो कटकराजा तेनो सन्मुख आवी ब्रह्मराजानी जेम ते कुमारने उत्सवपूर्वक पोताने घेर लइ गयो त्यां ते राजाए पोतानी पुत्री ब्रह्मदत्त साथे परणावी अने हर्ष पामी जमाइने मोटु चतुरग सैन्य अने घणु धन आप्यु पछी ब्रह्मदत्ते पोतानो दूत मोकली धनुमंत्री, चपाना राजा कणेरुदत्त, भगदत्त, चद्रसिंह तथा

बीजा पण घणा राजाओने बोलाव्या. ते सर्वे पोतपोताना सैन्य सहित वाराणसी नगरीमां आव्या. ते सर्वेनुं कटकराजाए तथा ब्रह्मदत्ते योग्य सन्मान कर्युं. पछी वरधनुने सेनापतिनुं स्थान आपी सर्व राजाओ अने सैन्यो सहित ब्रह्मदत्तकुमारे दीर्घराजाने दीर्घ मार्गे प्रयाण करावता कांपील्यपुर तरफ प्रयाण कर्युं.

आ सर्व हकीकत दीर्घराजाना जाणवामां आवी, एटले तेणे कटक विगेरे राजाओ पासे पोतानो दूत मोकल्यो. ते दूते आवी कटक विगेरे मित्रराजाओने कह्युं के—" तमारे दीर्घराजानी साथे प्रथमनी ज मित्राइ छे ते अत्यारे तजवी योग्य नथी. " ते सांभळी कटक विगेरे राजाए जवाब आप्यो के—" अमे पहेलां ब्रह्मराजा सहित पांचे मित्रो हता. तेमां ब्रह्म-राजा स्वर्गे गया पछी प्रथम दीर्घे ज अमारी मैत्रीनो त्याग कर्यो छे. कारण के ब्रह्मराजाना पुत्रनुं तथा तेना राज्यनुं रक्षण करवानुं काम अमे दीर्घने ज सोंप्युं हतुं. परंतु तेणे त्यारथी अत्यारसुधी एवां निंद्य कर्मो कर्यां छे के तेवां कुकर्मो एक नीच जातिनो चंडाळ पण करे नहीं, तो हवे तुं दीर्घने जइने कहेजे के-आ ब्रह्मपुत्र आवे छे, तेथी तुं नाशी जा अथवा युद्ध करवा तैयार था. " आ प्रमाणे कही तेमणे ते दूतने रजा आपी.

त्यारपछी ब्रह्मदत्तकुमार निरंतर प्रयाण करी कांपील्यनगरे पहोंच्यो, अने तरत ज सैन्यवडे तेणे नगरने घेरी लीधुं. ते वखते उत्कट वैराग्य थवाथी चुलनी राणीए पूर्णा नामनी प्रवर्तिनी पासे जइने दीक्षा ग्रहण करी. त्यारपछी तीव्र तपनुं आचरण करीने ते अनुक्रमे मोक्ष पामी. परंतु दीर्घराजा तो साहसनुं अवलंबन करी सैन्य सहित युद्ध करवा नगर बहार नीकळ्यो, एटले बन्ने सैन्योनुं परस्पर युद्ध थवा लाग्युं. तेमां ब्रह्मदत्तना सैन्ये दीर्घराजाना सैन्यनो पराभव कर्यो, एटले

दीर्घराना पोते मेघनी जेवी गर्जना करतो अने बाणोनी वृष्टि वरसावतो युद्ध करवा लाग्यो तेने जोइ कुमार पण क्रोध पामीने पोते ज तेनी सन्मुख युद्ध करवा उतर्यो अत्यत पराक्रमवाळा ते बन्ने एकबीजाना शस्त्रोने शस्त्रोवडे कापता युद्ध करवा लाग्या तेवामां ब्रह्मदत्तना हाथमा सूर्य जेवु तेजस्वी चक्र आकाशमार्गे आव्यु एटले ते चक्रवडे ज ब्रह्मदत्ते दीर्घनुं मस्तक छेदी नांख्यु ते ज वखते समवसरणनी जेम ते युद्धभूमिने विषे ब्रह्मदत्तना मस्तकपर देवोए पुष्पवृष्टि करी अने कह्यु के—" आ बारमा चक्रवर्ती ब्रह्मदत्त जयवत वर्तो " त्यारपछी बदीजनोनी जेम जय जय शब्द करता पुरजनोए पितानी जेम जोयेला ब्रह्मदत्त चक्रीए उत्सव सहित कांपील्यपुरमां प्रवेश कर्यो पछी कुमारपणामां जे जे कन्याओने परण्या हता ते सर्वेने तेणे पोताना नगरमां बोलावी पछी मोटा सैन्य सहित ते छ खड भरतक्षेत्रने साधवा नीकळ्या अने थोडा वखतमां ज साधीने पाछा कांपील्यनगरे आव्या ते वखते सर्व राजाओए मळीने बार वर्ष सुधी तेनो चक्रवर्तिपणानो अभिषेक कर्यो पछी पांचे इद्रियोना कामभोगने भोगवता ते चक्रीए घणो काळ एक समयनी जेम व्यतीत कर्यो

एकदा चक्रवर्ती सभामां बेशी सुदर सगीतपूर्वक नाटक जोतो हतो, ते वखते कोइ दासीए राजाना हाथमां विचित्र वर्णवाळा पुष्पनो गुथेलो मनोहर कदुक (दडो) मूक्यो ते कदुकने तथा नाटकने जोइ राजाए विचार कर्यो के—" में आवो कदुक तथा आवु नाटक कोइ वखत कोइ ठेकाणे प्रथम जोयु छे. " आ प्रमाणे विचारी ऊहापोह करतां चक्रीने पांच भवनु जातिस्मरण ज्ञान थयुं, अने मूर्छा खाइ ते पृथ्वीपर पडी गया ते जोइ सभ्रम पामेला सामतोए चदनरसवडे सींचन करी चक्रीने स्वस्थ कर्या एटले तेणे जाण्यु के—" सौधर्मदेवलोकमां में आवो कदुक तथा नाटक जोयु हतु " पछी

चक्रीने विचार थयो के—“ ते पूर्वभवनो मारो भाइ मने शी रीते मळे ? ” एम विचारी तेने जाणवा माटे चक्रीए आ प्रमाणे दोढ श्लोक कर्यो.—

“ दासा दसण्णे आसी, मिआ कालिंजरे नगे । हंसा मयंगतीराए, सोवागा कासिभूमीए ॥
देवा य देवलोगम्मि, आसि अम्हे महिड्ढिआ । ”

“ दशार्ण देशमां (दशपुरमां) अमे दास हता, त्यारपछी कालिंजर पर्वत उपर मृगला थया, त्यारपछी मृतगंगा नदीने कांठे हंस थया, त्यांथी काशीपुरीमां चंडाळना दीकरा थया, त्यांथी देवलोकमां महर्द्धिक देव थया. ”

“ आ बीजो श्लोक जे पूर्ण करी आपे तेने हुं अर्ध राज्य आपुं. ” आ प्रमाणे चक्री हमेशां आखा नगरमां आघोषणा करावता हता. ते सांभळी नगरना सर्व लोकोए राज्यना लोभथी ते दोढ श्लोक कंठे करी राख्यो. परंतु कोइपण विद्वान बाकीनो अर्ध श्लोक पूर्ण करी शक्यो नहीं.

अहीं चित्रनो जीव पुरिमताल नगरमां महेभ्यनो पुत्र थयो हतो, तेने जातिस्मरण ज्ञान थवाथी पोताना पूर्व भवो जाणी तेणे दीक्षा ग्रहण करी. पछी ते मुनि ग्राम, नगर विगेरेमां विहार करता कोइ ठेकाणे लोकोना मुखथी ते दोढ श्लोक सांभळी पूर्व भवना बंधुने बोध करवा माटे कांपील्यपुरे आव्या. नगरनी बहार एक मनोरम नामना उद्यानमां रह्या. त्यां अरघट्ट हांकनारना मुखथी ते दोढ श्लोक सांभळी ते मुनि बोल्या के—

' इमा णो छट्ठिआ जाई, अन्नमन्नेण जा विणा ॥ "

" आ अमारो छठ्ठो भव परस्पर वियोगवाळो थयो छे "

आ प्रमाणे मुनिए बीजा श्लोकनो उत्तर भाग कह्यो ते पेला अरघट्टिके कंठे करी लीधो पछी तरत ज राजसभामां जइ तेणे राजानी पासे बन्ने श्लोक संपूर्ण बोली बताव्या ते सांभळी स्नेहने लीधे राजाने मूर्छा आवी ते जोइ सर्व सभाजनो क्षोभ पाम्या तेम ज " आ अरघट्टिकनी वाणी सांभळवाथी अमारा स्वामीनी आवी अवस्था थइ " एम धारी क्रोध पामेला राजाना सेवको ते अरघट्टिकने मुष्टि अने लात विगेरेना प्रहारथी मारवा लाग्या त्यारे ते बोल्यो के—" आ श्लोक में पूर्यो नथी, मने तमे मारो नहीं. " आ प्रमाणे तेनुं वचन सांभळी राजसेवकोए तेने पूछ्युं के—" त्यारे आ श्लोक कोणे पूर्ण कर्यो छे ? " अरघट्टिके कह्युं के—" मारा अरघट्टनी पासे कोइ मुनि आवीने रह्या छे, तेमणे आ श्लोक पूर्ण कर्यो छे हुं तो राज्यना लोभथी घेलो थइने फोगट ज आ ताडनानुं दुःख पाम्यो छुं " पछी राजसेवकोए चंदनरसना उपचार करी चक्रीने सचेतन कर्या अने मुनि संबंधी वृत्तांत कह्यो. मुनिना आगमननो वृत्तांत जाणी ब्रह्मदत्तचक्री पोताना अंतःपुरनी स्त्रीओ अने परिवार सहित उत्कंठापूर्वक ते उद्यानमां गया त्यां अश्रुना प्रवाहथी भींजायेला नेत्रवाळा चक्रीए मुनिने वंदना करी अने पूर्वना करतां पण अधिक स्नेहवाळा थइ चक्री योग्यस्थाने मुनिनी पासे बेठा

आ वखते चक्री तथा मुनिने परस्पर वातो थइ ते बाबत सूत्रकार ज लखे छे ते आ प्रमाणे—

चक्कवट्टी महिड्ढीओ, बंभदत्तो महायसो । भायरं बहुमाणेणं, इमं वयणमब्बवी ॥ ४ ॥

अर्थ—(महिड्ढीओ) मोटी समृद्धिवाळा तथा (महायसो) मोटा यशवाळा (बंभदत्तो) ब्रह्मदत्त (चक्कवट्टी) चक्रवर्तीए (भायरं) पोताना पूर्व भवना भाइने—मुनिने (बहुमाणेणं) बहुमानवडे (इमं) आ प्रमाणे (वयणं) वचन (अब्बवी) कह्युं. ४.

शुं वचन कह्युं ? ते कहे छे.—

आसिमो भायरा दो वि, अन्नमन्नवसाणुगा । अन्नमन्नमणुरत्ता अन्नमन्नहिएसिणो ॥५॥

अर्थ—(दो वि) आपणे बन्ने (भायरा) भाइओ (अन्नमन्नवसाणुगा) परस्पर—एकबीजाने वशवर्ती (आसिमो) हता. तथा (अन्नमन्नमणुरत्ता) परस्पर अत्यंत प्रीतिवाळा हता. तथा (अन्नमन्नहिएसिणो) परस्पर हितैषी—शुभना अभिलाषी हता. अहीं वारंवार अन्योन्य शब्द आव्यो छे ते अत्यंत तुल्य चित्त जणाववा माटे लावेल छे. ५.

कया कया भवमां आपणे एवा हता ? ते कहे छे.—

दासा दसण्णे आसि, मिआ कालिंजरे नगे । हंसा मयंगतीराए, सोवागा कासिभूमिए ॥ ६ ॥

अर्थ—(दसण्णे) दशार्ण देशमां (दासा) आपणे दास (आसि) हता. त्यारपछी (कालिंजरे नगे) कालिंजर पर्वतपर (मिआ) मृगो थया हता, त्यारपछी (मयंगतीराए) मृतगंगा नदीने कांठे (हंसा) हंसो थया हता, अने त्यारपछी

(कासिभूमिए) काशी देशमा (सोवागा) चडाळ थया हता ६

देवा य देवलोगम्मि, आसि अम्हे महिड्डिआ । इमा णो छट्ठिआ जाई, अन्नमन्नेण जा विणा ॥७॥

अर्थ—(य) तथा त्यारपछी (देवलोगम्मि) देवलोकमां–सौधर्म नामना पहेला स्वर्गमां (अम्हे) आपणे (महिड्डिआ) महर्द्धिक–मोटी समृद्धिवाळा (देवा) देवो (आसि) थया हता त्यारपछी (इमा) आ (अन्नमन्नेण) परस्परवडे (जा) जे (विणा) रहित अर्थात् एकबीजाना वियोगवाळी (णो) आपणी (छट्ठिआ) छट्ठी (जाई) जाति थइ छे–छट्ठो भव थयो छे ७

आ प्रमाणे चक्रीए कह्यु त्यारे मुनि बोल्या के—

कम्मा निआणप्पगडा, तुमे राय विचिंतिआ । तेसिं फलविवागेण, विप्पओगमुवागया ॥ ८ ॥

अर्थ—(राय) हे राजा ! (तुमे) तमे पूर्वभवमां (कम्मा) ज्ञानावरणीयादिक कर्मो (निआणप्पगडा) नियाणावडे प्रकृत एटले उपार्जन कर्यां छे, तथा ते कर्मोने (विचिंतिआ) आर्त्तध्यानवडे चिंतव्यां छे (तेसिं) ते कर्मोना (फलविवागेण) फळरूपी विपाके करीने एटले फळना उदयवडे करीने आपणे (विप्पओग) परस्पर वियोगने (उवागया) पाम्या छीए आम कहेवानो भावार्थ ए छे जे–पूर्वे साधुना भवमां में निषेध कर्या छता पण तमे नियाणु कर्युं हतु, तेनु फळ ए आव्यु के आपणे अति प्रीतिवाळा थइ साथे ज रहेता हता ते तमारा नियाणाने लीधे जूदा पड्या छीए ८

आ प्रमाणे वियोगनुं कारण जाणीने चक्रीए फरीथी पूछ्युं.—

सच्चसोअप्पगडा, कम्मा मए पुरा कडा । ते अज्ज परिभुंजामो, किं नु चित्तो वि से तहा ॥९॥

अर्थ—हे मुनि (मए) में (पुरा) पूर्वभवमां (सच्चसोअप्पगडा) सत्य एटले मृषानो त्याग अने शौच एटले आत्मशुद्धिने करनार धर्ममय अनुष्ठान, तेनावडे प्रगट एवां जे (कम्मा) शुभ फळ आपनारां कर्मो (कडा) कर्यां हतां, (ते) ते शुभ कर्मोना फळने (अज्ज) आजे (परिभुंजामो) हुं भोगवुं छुं—अनुभवुं छुं, एटले के ते शुभ कर्मना फळरूप स्त्रीरत्न, राज्य विगेरेना सुखने आ भवमां हुं अनुभवुं छुं. तो हे मुनि ! (से) ते शुभ कर्मोने एटले तेना फळने (किं नु) शुं (चित्तो वि) चित्र नामना तमे पण (तहा) ते प्रमाणे भोगवो छो ? अर्थात् चक्री कहे छे के—"हे मुनि ! जेम हुं पूर्वभवमां उपार्जन करेलां सुकृतोनुं फळ आ भवमां भोगवुं छुं, तेम शुं तमे पण भोगवो छो ?" तेना उत्तरमां चक्री ज कहे छे के—" ना, तमे भिक्षुक छो तेथी ते सुख भोगवता जणाता नथी. तो शुं ते तमारां शुभ कर्मो निष्फळ थयां ?" ९.

आ प्रमाणे चक्रीए पूछ्युं त्यारे मुनि तेना उत्तरमां पोतानुं स्वरूप कहे छे.—

सव्वं सुचिण्णं सफलं नराणं, कडाण कम्माण न मुक्खु अत्थि ।
अत्थेहिं कामेहिं अ उत्तमेहिं, आया ममं पुण्णफलोववेए ॥ १० ॥

अर्थ—(सव्वं) सर्व कांइपण (सुचिण्णं) शुभ आचरण एटले तप विगेरे शुभ अनुष्ठान (नराणं) मनुष्योने एटले

सर्व कोइ प्राणीने (सफल) सफळ ज होय छे कारण के—(कडाण) अवश्य वेदवापणे करेलां (कम्माण) कर्मोथी (मुक्खु) मोक्ष-छूटकारो (न अत्थि) थतो ज नथी. पूर्वे करेलां कर्मोनु फळ अवश्य भोगववु ज पडे छे कह्यु छे के—

" कृतकर्मक्षयो नास्ति, कल्पकोटिशतैरपि । अवश्यमेव भोक्तव्य, कृत कर्म शुभाशुभम् ॥ "

" सेंकडो कोटि कल्पे करीने पण करेला कर्मनो क्षय थतो नथी. शुभ के अशुभ जे कर्म कर्यु होय ते अवश्य भोगववु ज पडे छे "

तेथी करीने (मम) मारो (आया) आत्मा पण आ भवमां (उत्तमेहिं) उत्तम एवा (अत्थेहिं) अर्थवडे एटले द्रव्यवडे (य) तथा (कामेहिं) शब्दादिक कामभोगवडे (पुण्णफलोववेए) पुण्यना फळे करीने युक्त ज हतो अर्थात मुनि कहे छे के—" हे राजा ! मने पण पुण्यना फळरूप सर्व इंद्रियोनां सुखो अने द्रव्य प्राप्त थयां ज हतां तमारे एम न धारवु के आने पुण्यनु फळ कांइपण मळ्यु ज नथी १०

ते ज वात सूत्रकार कहे छे —

जाणासि संभूअ महाणुभागं, महिड्ढिअं पुण्णफलोववेअं ।
चित्तं पि जाणाहि तहेव रायं, इड्ढी जुई तस्स वि अ प्पभूआ ॥ ११ ॥

अर्थ—मुनि राजाने पूर्वभवना नामथी ज संबोधन करे छे के—(संभूय) हे संभूत ! जेम तमे तमारा आत्माने

(महाणुभागं) मोटा माहात्म्यवाळो, तथा (महिड्ढियं) मोटी ऋद्धिवाळो, तथा (पुण्णफलोववेअं) पुण्यना फळे करीने सहित (जाणासि) मानो छो, (तहेव) तेज प्रमाणे (रायं) हे राजा ! (चित्तं पि) मने चित्रने पण (जाणाहि) जाणो. (अ) कारण के (तस्स वि) ते चित्रने पण एटले मारे पण (इड्ढी) ऋद्धि एटले द्विपद, चतुष्पद अने धन धान्यादिक समृद्धि तथा (जुई) द्युति–कांति (प्पभूआ) घणी हती. अर्थात् गृहस्थाश्रममां हुं पण एवी ज ऋद्धिवाळो हतो.

अहीं वृद्ध संप्रदाय आ प्रमाणे छे—जेम नियाणुं करवाथी संभूत मुनि चक्रवर्ती थया छे. तेम चित्र साधु नियाणुं कर्या विना शुद्ध चारित्र पाळीने महर्द्धिक देव थइ त्यांथी च्यवी अहीं पण महर्द्धिक श्रेष्ठीना कुळमां उत्पन्न थया हता. त्यां तेने चक्रवर्तीना जेवी ऋद्धि हती. तेथी ते हमेशां याचकोने एक कोटि सुवर्णनुं दान आपता हता. निरंतर छए ऋतु संबंधी सुखने आपनार, मनोहर अने अति उंचा प्रासादोमां भोगो भोगवता हता. अनेक हस्ती, अश्व, रथ अने पालखी विगेरे वाहननी ऋद्धिवाळा हता तेमज अति मनोहर रूपवती प्रियाओ सहित बत्रीश पात्रबद्ध नाटक जोता निरंतर सुखमां निमग्न रहेता हता तथा घणा प्रकारना भोगरसनो अनुभव करता हता. ११.

अहीं चक्री प्रश्न करे के—" जो तमारे आटली बधी समृद्धि हती, तो शा माटे तेनो त्याग कर्यो ? " तेना उत्तरमां मुनि कहे छे—

महत्थरूवा वयणप्पभूआ, गाहाणुगीआ नरसंघमज्झे ।
जं भिक्खुणो सीलगुणोववेआ, इहज्जयंते समणो म्हि जाओ ॥ १२ ॥

अर्थ—(महत्थरूवा) महा एटले अनंत द्रव्यपर्याय सहित तथा निश्चय अने व्यवहार सहित एवा अर्थवाळु स्वरूप छे जनु एवी, तथा (वयणप्पभूआ) वचनवडे अप्रभूत एटले अल्प अक्षरोवाळी (गाहा) गवाय ते गाथा कहेवाय छे अर्थात् सूत्रनी एक गाथा, ते (नरसघमज्झे) मनुष्योना संघ–समूह मध्ये (अणुगीआ) श्रोताओने अनुकूळ लागे तेम कोइ साधुए कही ते में सांभळी के (ज) जे गाथाने सांभळीने (भिक्खुणो) साधुओ (सीलगुणोववेआ) शीळ एटले चारित्र अने गुण एटले ज्ञान अर्थात् क्रिया अने ज्ञान, ते बन्नेवडे युक्त एवा छता (इह) आ जिनप्रवचनने विषे (जयते) यत्न करे छे, एटले जिनधर्मने विषे स्थिर थाय छे. ते गाथाने एटले सूत्रनी पद्धतिने सांभळीने हु पण (समणो) साधु (जाओ म्हि) थयो छु अर्थात् कांइ दुःखने लीधे साधु थयो नथी. १२

आ प्रमाणे त्रण गाथावडे मुनिए कह्यु, त्यारे चक्री पोतानी राज्यसपत्ति भोगववा मुनिने आमंत्रण करे छे —

उच्चोदए महु कक्के अ बंभे, पवेइआ आवसहा य रम्मा ।
इमं गिहं[१] चित्तधणप्पभूअं, पसाहि पंचालगुणोववेअं ॥ १३ ॥

अर्थ—हे चित्र! (उच्चोदए) उच्च १, उदय २, (महु) मधु ३, (कक्के) कर्क ४, (अ) अने (बंभे) ब्रह्म ५ आ पांच मुख्य प्रासादो (य) तथा बीजा (रम्मा) रमणीय–मनोहर (आवसहा) आवसथो–महेलो (पवेइआ)

१ भावविजयजीनी टीकामा उच्चोदय एक लीधो छे अने च ना ग्रहणथी मध्य नामनो प्रासाद चोथो लीधो छे

वर्धकि रत्ने प्रगट करेला छे–बनाव्या छे. आवा प्रासादो चक्रीनी ज्यां इच्छा होय त्यां वर्धकि रत्न करे छे एम वृद्धो कहे छे. आवा प्रासादोने तमे भोगवो. तथा (चित्तधणप्पभूअं) चित्र एटले आश्चर्यकारक प्रभूत एटले घणुं धन जेमां छे एवुं अने (पंचालगुणोववेअं) पंचाल देशमां रहेला गुणो एटले शब्दादिक इंद्रियोना विषयो, तेणे करीने सहित एवुं (इमं) आ (गिहं) मारुं घर छे तेने तमे (पसाहि) पालन करो–भोगवो. पांचाल देशमां जेटली श्रेष्ठ वस्तुओ हती ते सर्व आ घरमां रहेली हती. ते काळे पांचाल देश अति समृद्धिवाळो हतो, तेथी अहीं पांचाल शब्द लख्यो छे. खरी रीते तो आखा भरतक्षेत्रनी उत्तम उत्तम वस्तुओ चक्रीना घरमां हती. ए तात्पर्य छे. अहीं (चित्तधणप्पभूअं) ए पदमां चित्र पद जूदुं पाडीए तो 'हे चित्र !' एवो अर्थ पण थाय छे. १३.

नट्टेहिं गीएहि अ वाइएहिं, नारीजणाइं परिवारयंतो ।
भुंजाहि भोगाइँ इमाइँ भिक्खू, मंम रोअई पव्वज्जा हु दुक्खं ॥ १४ ॥

अर्थ—(नट्टेहिं) बत्रीश पात्रबद्ध नाटकोवडे, (गीएहि अ) गांधर्व शास्त्रमां कहेला संगीतोवडे, (वाइएहिं) भरतना शास्त्रमां कहेला मृदंगादिक वाजित्रोवडे, तथा (नारीजणाइं) स्त्रीजनोवडे (परिवारयंतो) परिवरेला एवा तमे (भिक्खू) हे मुनि ! (इमाइं) आ प्रत्यक्ष देखाता (भोगाइं) भोगोने (भुंजाहि) भोगवो. कारण के (मम) मने एटले मारा हृदयमां (रोअई) भासे छे के—(पव्वज्जा) प्रव्रज्या पाळवी ते तो (दुक्खं हु) दुःख ज छे. दीक्षामां कांइपण

सुख नथी एम हु जाणु छु अहीं 'स्त्रीजनोवडे परिवरेला' एम एकली स्त्रीओनु ज ग्रहण कर्युं छे, अने हस्ती, अश्व, वस्त्र, आसन विगेरेनु ग्रहण कर्युं नथी तेनु कारण ए छे के आ ब्रह्मदत्त चक्री स्त्रीओमां ज वधारे लोलुप हता तेम ज सर्व विषयोमां स्त्रीओनी ज मुख्यता छे एवु जणाववा माटे केवळ नारीजननु ज ग्रहण कर्युं छे १४.

आ प्रमाणे चक्रीए कह्यु, त्यारे मुनिए शु कर्युं ? ते कहे छे —

तं पुव्वनेहेण कयाणुरागं, नराहिवं कामगुणेसु गिद्धं ।
धम्मस्सिओ तस्स हिआणुपेही, चित्तो इमं वयणमुदाहरित्था ॥ १५ ॥

अर्थ—(पुव्वनेहेण) पूर्वना स्नेहे करीने (कयाणुरागं) करी छे प्रीति जेने विषे एवा अने (कामगुणेसु) कामगुणने विषे एटले विषयसुखने विषे (गिद्धं) लुब्ध थयेला (तं) ते (नराहिवं) नराधिपने एटले ब्रह्मदत्त चक्रीने (धम्मस्सिओ) धर्ममां–चारित्रधर्ममां स्थिर थयेला तथा (तस्स) ते चक्रवर्तीना (हिआणुपेही) हितानुप्रेक्षी एटले हितने ज इच्छनारा एवा (चित्तो) चित्र मुनि (इमं) आगळ कहेवाशे एवु (वयणं) वचन (उदाहरित्था) बोलता हवा. १५

मुनि शु बोल्या ? ते कहे छे —

सव्वं विलविअं गीअं, सव्वं नट्टं विडंविअं । सव्वे आहरणा भारा, सव्वे कामा दुहावहा ॥ १६ ॥

अर्थ—हे राजा ! (सव्वं) सर्व प्रकारनु (गीअं) गीत (विलविअं) विलाप तुल्य छे मत्त अने बाळकना गीतनी

जेम सर्व गीत रुदन समान छे. तथा (सव्वं नट्टं) सर्व प्रकारनुं नृत्य (विडंबिअं) विटंबणा रूप छे. भूतादिकना आवेशवाळा अने मदिरादिकथी मत्त थयेला मनुष्यो जेम हाथपग विगेरे शरीरना अवयवो आमतेम पछाडे छे तेनी ज जेवुं सर्व नृत्य जाणवुं. तथा (सव्वे) सर्व (आहरणा) आभरणो-अलंकारो (भारा) भारभूत ज छे. तथा (सव्वे) सर्व प्रकारना (कामा) कामभोगो (दुहावहा) दुःखने ज आपनारा छे. हाथी, पतंग, भ्रमर, मत्स्य अने मृग मात्र एक एक इंद्रियना विषयमां लुब्ध छे तो पण तेओ बंध मरणादिक दुःखने पामे छे, तो पछी पांचे इंद्रियोना विषयोमां आसक्त पुरुष दुःखने पामे, तेमां शुं आश्चर्य छे ? अहीं अलंकारोने भारभूत कह्या, ते उपर श्रेष्ठीपुत्रनी वहुनुं दृष्टांत आ प्रमाणे छे.—

कोइ नगरमां एक श्रेष्ठीपुत्र घणो धनाढ्य रहेतो हतो. तेने मनोहर रूपवाळी अने चतुराइवाळी प्रिया हती. एकदा तेणीनी सासु कांइ काम करती हती, तेणीए वहुने कह्युं के—" हे वहु ! घरमांथी शिलापुत्रक[1] लाव. " त्यारे वहुए जवाब आप्यो के—" हे माता ! एटलो बधो भार माराथी उपडतो नथी. " आवुं तेणीनुं वचन सांभळी तेना पतिए विचार कर्यो के—" आ स्त्रीए शरीरना रक्षणनी खातर खोटो उत्तर आप्यो छे, तेथी ते शठने मारे शिक्षा आपवी जोइए के जेथी फरीथी आवी शठता न करे. " एम विचारी तेणीने खबर न पडे तेम एकदा ते ज शिलापुत्रकने चोतरफ सुवर्णथी मढावी प्रियाने आप्यो. ते जोइ तेणीए अति हर्ष पामी पोतानी डोके बांध्यो. पछी थोडा दिवस गया त्यारे तेना पतिए तेणीने पूछयुं के—" हे प्रिया ! आ अलंकार भारवाळो छे तेथी तुं तेने उपाडी शके छे के नहीं ? " त्यारे ते बोली के—

१ वाटवानो पथ्थर—उपरवटणो.

"आटलामां ते शु छे? जो तमे करावी आपता हो तो आथी चार गुणा सुवर्णना अलकारो पण हु सुखेथी उपाडी शकु" ते सांभळी श्रेष्ठीपुत्र हसीने बोल्यो के—" हे प्रिया ! ते वखते तेटलो शिलापुत्रक मात्र जराक ज हाथे उपाडवानो हतो, ते पण तु उपाडी शकी नहोती, ते ज शिलापुत्रक कायम होंशेथी कठमां धारण करी राखे छे, अने तेने क्षणवार पण काढती नथी तो अहो ! थोडा सुवर्णनो पण केवो महिमा छे ! के जेथी पर्वत जेवडो भार पण रुनी जेवो हलको थइ जाय छे " आ प्रमाणे पतिनु वचन सांभळी 'मारा पतिए मारी शठता जाणी ' एम विचारी ते प्रत्युत्तर आप्या विना ज लज्जाथी नीचु मुख राखी बेसी रही जेम आ वहुए सुवर्णना मोहथी मोटो पथ्थर पण कठमां धारण कर्यो, ते ज प्रमाणे विवेक रहित लोको जे अलकारो धारण करे छे, ते भारभूत ज छे

इति श्रेष्ठीपुत्रनी वहुनी कथा

बालाभिरामेसु दुहावहेसु, न तं सुहं कामगुणेसु राय ।
विरत्तकामाण तवोधणाण, जं भिक्खुण सीलगुणे रयाण ॥ १७ ॥

अर्थ—(राय) हे राजा ! (विरत्तकामाण) कामभोगथी विरक्त थयेला, तथा (तवोधणाण) तपरूपी धनवाळा, तथा (सीलगुणे रयाण) नव प्रकारनी ब्रह्मचर्यगुप्ति विगेरे शीळना गुणोमां आसक्त एवा (भिक्खुण) साधुओने (जं) जे सुख होय छे, (त सुह) ते सुख (बालाभिरामेसु) बाळ एटले मूढ पुरुषोने मनोहर एवा अने (दुहावहेसु) दु:खने ज आपनारा (कामगुणेसु) कामभोगने विषे (न) होतु नथी १७

हवे धर्मनुं फळ देखाडता सता कहे छे—

नरिंद जाई अहमा नराणं, सोवागजाई दुहओ गयाणं ।
जहिं वयं सव्वजणस्स वेसा, वसीअ सोवागनिवेसणेसु ॥ १८ ॥

अर्थ—(नरिंद) हे राजा ! (सोवागजाई) चंडाळनी जातिने (गयाणं) प्राप्त थयेला (दुहओ) आपणा बन्नेनी (नराणं) मनुष्यो मध्ये (अहमा) अधम-नीच (जाई) जाति हती, एटले के ज्यारे आपणे चंडाळनी जातिमां उत्पन्न थया हता, त्यारे आपणी जाति सर्वजनने निंदवा लायक हती. अहीं राजाने शंका थाय के—" कदाच तेवी चंडाळनी जाति पाम्या हइशुं, पण पछीथी कोइ बीजी उंच जातिमां रह्या हइशुं." आ शंका उपर कहे छे के—(जहिं) जे जातिमां (सव्वजणस्स वेसा) सर्व जनना द्वेषी एटले सर्व जनने अप्रीति करनारा एवा (वयं) आपणे बन्ने (सोवागनिवेसणेसु) चंडाळना घरने विषे (वसीअ) वस्या हता—रह्या हता. १८.

अहीं राजाने शंका थाय के—" तेवी जाति पाम्या छतां तथा तेज जातिना घरमां रह्या छतां कदाच ते वखतनो देशकाळ एवो होय के जेमां आपणी हीलना न थइ होय." तो ते उपर मुनि कहे छे—

तीसे अ जाईइ उ पाविआए, वुच्छा मु सोवागनिवेसणेसु ।
सव्वस्स लोगस्स दुगुंछणिज्जा, इहं तु कम्माइं पुरेकडाइं ॥ १९ ॥

अर्थ—(अ) तथा (पाविआए) पापी एटले नीच एवी (तीसे) ते चडाळनी (जाईइ उ) जातिने विषे (सव्वस्स) सर्व (लोगस्स) लोकने (दुगुछणिआ) जुगुप्सा-हीलना करवा लायक एवा (म्ह) आपणे (सोवागनिवेसणेसु) चडाळना घरने विषे (वुच्छा) वस्या हता (इह तु) अने अहीं तो एटले आ भवने विषे तो (पुरेकडाइ) पूर्वे करेलां (कम्माइ) कर्मो एटले शुभ अनुष्ठान प्रगट थयां छे-तेनु सारु फळ प्राप्त थयु छे आ बाबतनी आपणने खात्री छे तेथी फरीने पण ते शुभकर्मने ज उपार्जन करवानो उद्यम करवो योग्य छे, परतु विषयोमां लुब्ध थइने रहेवु योग्य नथी १६

ते ज बतावे छे—

सो दाणिसिं राय महाणुभागो, महिड्ढिओ पुण्णफलोववेओ ।
चइत्तु भोगाइ असासयाइ, आयाणहेऊ अभिनिक्खमाहि ॥ २० ॥

अर्थ—(सो) ते एटले जे तमे पूर्वभवे संभूत नामे हता ते तमे (दाणिसिं) हमणां एटले आ भवे (महाणुभागो) मोटा प्रभाववाळा, तथा (महिड्ढिओ) मोटी ऋद्धिवाळा, तथा (पुण्णफलोववेओ) पुण्यना फळे करीने सहित एवा (राय) राजा थया छो आ प्रमाणे पूर्वे करेला शुभ अनुष्ठाननु फळ साक्षात जोयु छे तेथी आ भवमां पण (आयाणहेऊ) आदान एटले चारित्रधर्मना कारणे-चारित्रधर्म ग्रहण करवा माटे (असासयाइ) अशाश्वत-क्षणिक एवा (भोगाइ) भोगोने (चइत्तु) तजीने (अभिनिक्खमाहि) सर्वथा नीकळी जाओ, एटले प्रव्रज्या ग्रहण करो. कारणके गृहस्थीपणामां सर्व

चारित्रनो संभव छे ज नहीं. २०.

आ प्रमाणे नहीं करवाथी शो दोष छे? शुं हानि छे? ते कहे छे—

इह जीविए राय असासयम्मि, धणिअं तु पुण्णाइं अकुव्वमाणो।
से सोअई मच्चुमुहोवणीए, धम्मं अकाऊण परम्मि लोए ॥ २१ ॥

अर्थ— (राय) हे राजा! (इह) आ (जीविए) मनुष्यनुं जीवित (धणिअं तु) अत्यंत (असासयम्मि) अशाश्वत-अस्थिर सते (पुण्णाइं) शुभ अनुष्ठानने (अकुव्वमाणो) नहीं करतो एवो (से) ते मनुष्य (मच्चुमुहोवणीए) मृत्युना मुखमां प्राप्त थयो सतो एटले मरण समय आवे सते (सोअई) शोक करे छे. "हा! में मनुष्य जन्म पामी कांइपण धर्म कर्यो नहीं." इत्यादिक शोक करे छे. तथा (धम्मं) धर्मने एटले शुभ अनुष्ठानने (अकाऊण) नहीं करीने एटले नहिं करवाथी (परम्मि लोए) परलोकमां जइने त्यां पण शोक करे छे. कारणके धर्म नहीं करवाथी नरकादिकमां ते जाय छे, अने त्यां असह्य असातावेदनीथी पीडा पामे छे त्यारे शशिराजानी जेम "हा! में मनुष्यभवमां केम पुण्य कर्युं नहीं?" इत्यादिक शोक करे छे. २१.

मृत्युना मुखमां प्राप्त थाय त्यारे अथवा परलोकमां दुःखथी पीडा पामे त्यारे कोइपण स्वजनादिक तेनुं रक्षण करवा समर्थ नथी. ते उपर कहे छे.—

जहेह सीहो व मिअ गहाय, मच्चू नर नेइ हु अंतकाले ।
न तस्स माया व पिआ व भाया, कालम्मि तम्मिंसहरा भवति ॥ २२ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (इह) आ जगतमां (सीहो व) सिंह (मिअ) मृगने (गहाय) ग्रहण करीने-पकडीने पोताने वश करे छे-पकडी जाय छे, अथवा परलोक पमाडे छे-मारी नांखे छे ते ज प्रमाणे (मच्चू) मृत्यु-यमराज (हु) निश्चे (अंतकाले) अंतकाळे एटले आयुष्य पूर्ण थाय त्यारे (नर) मनुष्यने (नेइ) पोताने वश करे छे अथवा परलोक पमाडे छे (तम्मि कालम्मि) ते वखते (तस्स) ते मरनार मनुष्यना (माया व) माता के (पिआ व) पिता के (भाया) भाइ विगेरे कोइ पण (अंसहरा) अंशधर एटले पोताना जीवितना भागने धारण करनारा (न भवंति) थता नथी, एटले मृत्युथी लइ जवाता तेनु पोताना जीवितनो अंश आपीने रक्षण करी शकता नथी जेम कोइ राजा कोइ माणसना सर्वस्वनु हरण करे छे तो तेने बीजाओ तेना स्वजनादिक पोतानु धन आपीने पण राजाथी छोडावे छे, तेम अहीं स्वजनो पोताना जीवितनो अंश आपीने तेने मृत्यु पासेथी छोडावी शकता नथी २२

आ रीते जीवितनु रक्षण तो न करी शके, परंतु दुःखना भागी पण थइ शकता नथी ते उपर कहे छे के.—

न तस्स दुक्खं विभयंति नाइओ, न मित्तवग्गा न सुआ न बंधवा ।
इक्को सयं पच्चणुहोइ दुक्खं, कत्तारमेव अणुजाइ कम्मं ॥ २३ ॥

अर्थ—हे राजा ! (तस्स) ते मरणना मुखमां पडेला मनुष्यना (दुक्खं) दुःखने (नाइओ) एटले दूरना स्वजनो (न विभयंति) विभाग करी शकता नथी–वहेंचीने तेनुं दुःख लइ शकता नथी–लेता नथी, तथा (मित्तवग्गा) मित्रवर्गो (न) विभाग करी शकता नथी, तथा (सुआ न) पुत्रो विभाग करी शकता नथी, तथा (बंधवा न) बंधुओ एटले माता पिता विगेरे नजीकना स्वजनो विभाग करी शकता नथी—वहेंची लेता नथी, परंतु (इक्को) एकलो (सयं) पोते ज (दुक्खं) दुःखने (पच्चणुहोइ) अनुभवे छे. कारण के (कम्मं) कर्म जे ते (कत्तारमेवं) कर्ताने ज–करनाराने ज (अणुजाइ) अनुसरे छे, एटले जे प्राणी कर्म करे छे तेज तेना फळने पण भोगवे छे. २३.

आ प्रमाणे अशरण भावना कही. हवे एकत्व भावना कहे छे.—

चिच्चा दुपयं च चउप्पयं च, खित्तं गिहं धण धन्नं च सव्वं ।
सकम्मप्पबीओ अवसो पयाइ, परं भवं सुंदर पावगं वा ॥ २४ ॥

अर्थ—(सकम्मप्पबीओ) पोतानुं कर्म ज बीजुं छे—सहायभूत छे–साथे रहेनारुं छे. जेने एवो तथा (अवसो) पराधीन एवो ते मनुष्य (सव्वं) सर्व (दुपयं च) भार्यादिक द्विपदने, तथा (चउप्पयं च) हस्ती आदिक चतुष्पदने, तथा (खित्तं) इक्षु आदिना क्षेत्रने, तथा (गिहं) घरने तथा (धण) सुवर्णादिक धनने, तथा (धन्नं च) शालि विगेरे धान्यने (चिच्चा) तजीने (सुंदर) स्वर्गादिक सारा (वा) अथवा (पावगं) नरकादिक पापक एटले अशुभ एवा (पर भवं) परभव प्रत्ये (पयाइ) जाय छे, एटले जेवुं कर्म कर्युं होय तेवा फळने पामे छे–तेने अनुसरता भवमां जाय छे. २५.

हवे जीवे त्याग करेला शरीरनु शु थाय छे ? तथा तेना स्वजनो शु करे छे ? ते कहे छे —

तं इक्कग तुच्छसरीरग से, चिईगय दहिअ उ पावगेण ।
भज्जा य पुत्तो वि अ नायओ वा, दायारमन्नं अणुसंकमंति ॥ २५ ॥

अर्थ—(से) ते मरेलानु (तं) ते एटले त्याग करेलु (इक्कग) एकलु (तुच्छसरीरग) तुच्छ शरीर (चिईगय) चितामां रहेलु करीने-चितामां नाखीने तेने (पावगेण) अग्निवडे (दहिअ उ) बाळीने-भस्मसात् करीने पछी तेनी (भज्जा य) भार्या, तथा (पुत्तो वि अ) पुत्र पण, तथा (नायओ वा) ज्ञातिओ-स्वजनो (अन्न) बीजा (दायार) दातारने (अणुसंकमंति) अनुसरे छे ज्यारे कोइ पुरुष मरी जाय त्यारे तेनी स्त्री विगेरे स्वजनो तेने चितामां बाळी पछी पोतानो निर्वाह करनारा अने धनादिक आपनारा एवा बीजानो आश्रय ले छे एटले के सर्व स्वार्थमां ज तत्पर थाय छे, मरेलानी वार्ता कोइ पण पूछतु नथी के तेनु शु थयु हशे ? २५

तथा—

उवनिज्जइ जीविअमप्पमायं, वण्णं जरा हरइ नरस्स राय ।
पचालरायां वयणं सुणाहि, मा कासि कम्माइ महालयाइ ॥ २६ ॥

अर्थ—(राय) हे राजा ! (नरस्स) नरना एटले प्राणीना (जीविअ) जीवितने-आयुष्यने (अप्पमायं) प्रमाद-

रहितपणे कर्मो मृत्यु पासे-तेनी नजीक नजीक (उवनिज्जइ) लइ जाय छे. अने जीवित होय छे त्यारे पण (जरा) वृद्धावस्था (वण्णं) वर्णने एटले शरीरना सौंदर्यने (हरइ) हरे छे-विनाश करे छे. माटे (पंचालराया) हे पंचालदेशना राजा ! (वयणं) मारुं वचन (सुणाहि) सांभळो. ते ए के—(महालयाइं) मांसभक्षणादिक मोटां (कम्माइं) अशुभ कर्मो (मा कासि) न करो. २६.

आ प्रमाणे मुनिए कह्युं, त्यारे चक्री बोल्या.—

अहं पि जाणामि जहेह साहू, जं मे तुमं साहसि वक्कमेअं ।
भोगा इमे संगकरा हवंति, जे दुज्जया अज्जो अम्हारिसेहिं ॥ २७ ॥

अर्थ—(साहू) हे मुनि ! (इह) आ जगतमां (जहा) जे प्रमाणे छे ते प्रमाणे (अहं पि) हुं पण (जाणामि) जाणुं छुं, (जं) के (मे) मने (तुमं) तमे (एअं) आ उपर कह्युं ते (वक्कं) वचन-हितोपदेश (साहसि) कहो छो. परंतु (इमे) आ प्रत्यक्ष देखाता (भोगा) कामभोगो (संगकरा) संगने करनारा एटले प्रतिबंधने करनारा (हवंति) छे, के (जे) जे भोगो (अज्जो) हे आर्य ! (अम्हारिसेहिं) अमारी जेवाने एटले गुरुकर्मीने (दुज्जया) दुःखे करीने जीती शकाय तेवा छे अथवा (दुच्चया) दुःखे करीने तजी शकाय तेवा छे. २७.

हत्थिणपुरम्मि चित्ता, दट्ठूणं नरवइं महिड्ढिअं । कामभोगेसु गिद्धेणं, निआणमसुहं कडं ॥ २८ ॥

तेस्स मे अप्पडिकतस्स, ईम एआरिस फल। जाणमाणे वि जं धम्म, कामभोगेसु मुच्छिओ ॥२९॥ जुयल॥

अर्थ—(चित्ता) हे चित्रमुनि ! (हत्थिणपुरम्मि) हस्तिनापुरने विषे (महिड्ढिअ) मोटी ऋद्धिवाळा (नरवइ) सनत्कुमार नामना चक्रवर्तीने (दट्ठूणं) जोइने (कामभोगेसु) कामभोगने विषे (गिद्धेण) लुब्ध थयेला एवा में (असुह) अशुभ (निआणं) नियाणु (कड) कर्यु हतु (तस्स) ते नियाणाथी (अप्पडिकतस्स) पाछा नहीं फरेला एवा (मे) मने (इम) आ (एआरिस) आवा प्रकारनु (फल) फळ प्राप्त थयु (ज) के जेथी (धम्म) धर्मने—श्रुतादिकधर्मने (जाणमाणे वि) जाणता छतां पण हु (कामभोगेसु) कामभोगने विषे (मुच्छिओ) मूर्छा—आसक्ति पाम्यो छु जाणता छतां हु कामभोगने मूकी शकतो नथी ते नियाणा कर्यानु ज फळ छे एम हु मानुं छु २८—२९

फरीने नियाणानु फळ उदाहरणवडे बतावे छे —

नागो जहा पंकजलावसण्णो, दट्ठु थलं नाभिसमेइ तीरं ।
एवं वयं कामगुणेसु गिद्धा, न भिक्खुणो मग्गमणुव्वयामो ॥ ३० ॥

अर्थ—(जहा) जेम (पंकजलावसण्णो) कादववाळा जळमां मग्न थयेलो एटले खुची गयेलो (नागो) हाथी (थल) स्थळने—उच्च भूमिने (दट्ठु) जोइने एटले जोता छतां पण (तीर) कांठाने (न अभिसमेइ) पामतो नथी—कांठापर जइ शकतो नथी (एव) ए [illegible] प्रमाणे (कामगुणेसु) कामभोगने विषे (गिद्धा) आसक्त थयेला (वय) अमे—अमारी जेवा मनुष्यो (भिक्खुणो मग्ग) भिक्षुकना मार्गने—चारित्रधर्मने (न अणुव्वयामो) अनुसरता नथी—पामता नथी ३०

ते सांभळीने मुनि फरीथी कामभोगनुं अनित्यपणुं बतावे छे.—

अच्चेइ कालो तुरियंति राइओ, न यावि भोगा पुरिसाण निच्चा ।
उविच्च भोगा पुरिसं चयंति, दुमं जहा खीणफलं व पक्खी ॥ ३१ ॥

अर्थ—हे राजा ! (कालो) काळ-समय (अच्चेइ) अत्यंत उतावळो जाय छे, (राइओ) रात्रिओ (तुरिअंति) त्वरा करे छे-उतावळी वही जाय छे ए उपलक्षणथी दिवसो पण शीघ्र जता रहे छे, तथा (पुरिसाण) पुरुषोना (भोगा अवि) भोगो पण (न य निच्चा) नित्य नथी-शाश्वता नथी. कारण के (भोगा) भोगो (पुरिसं) पुरुष पासे (उविच्च) पोतानी मेळे आवीने-प्राप्त थइने पाछा (चयंति) ते पुरुषनो त्याग करे छे. जोके पुरुषो भोगनो त्याग करवा इच्छता नथी, तो पण भोगो पोते ज पुरुषोनो त्याग करे छे. (जहा) जेम (पक्खी) पक्षीओ (खीणफलं व) क्षीण थया छे फळ जेना एवा (दुमं) द्रुमने तजी दे छे तेम, जेम पक्षीओ फळनो नाश थवाथी वृक्षने तजी दे छे, तेम भोगो पुण्यनो नाश थवाथी पुरुषने तजी दे छे. ३१.

तेथी करीने—

जइ तं सि भोगे चइउं असत्तो, अज्जाइं कम्माइं करेहि रायं ।
धम्मे ठिओ सव्वपयाणुकंपी, तो होहिसि देवो इओ विउव्वी ॥ ३२ ॥

अर्थ—(नइ) जो कदाच (त) तमे (भोगे) भोगोने (चइउ) तजवा (असत्तो) अशक्त-असमर्थ (सि) हो तो (राय) हे राजा ! (अज्जाइ) आर्य एटले शिष्टजनने उचित एवां (कम्माइ) कार्योने (करेहि) करो तथा (धम्मे) समकित अने अणुव्रत गुणव्रत विगेरे गृहस्थ धर्ममां (ठिओ) रह्या सता (सव्वपयाणुकंपी) सर्व प्राणीओ उपर अनुकंपावाळा-दयावाळा थाओ (तो) ए रीते करवाथी पण (इओ) आ भव पछी तमे (विउव्वी) वैक्रिय शरीरवाळा (देवो) देव (होहिसि) थशो ३२

आ प्रमाणे कह्या छतां राजाए काइ पण अंगीकार कर्यु नहीं, त्यारे मुनिए कह्यु के—

न तुज्झ भोगे चइऊण बुद्धी, गिद्धो सि आरंभपरिग्गहेसु ।
मोहं कओ इत्तिओ विप्पलावो, गच्छामि रायं आमंतिओ सि ॥ ३३ ॥

अर्थ—हे राजा ! आटलु बधु कह्या छतां पण (भोगे) कामभोगने (चइऊण) तजवानी (तुज्झ) तमारी (बुद्धी) बुद्धि (न) थइ नहीं, पण (आरंभपरिग्गहेसु) आरंभ एटले सावद्य व्यापार अने परिग्रह एटले सचित्त अचित्त आदि वस्तुनु ग्रहण तेने विषे (गिद्धो सि) तमे लुब्ध ज रह्या छो माटे (इत्तिओ) आटलो बधो (विप्पलावो) विप्रलाप एटले विविध प्रकारना वचननो विन्यास (मोहं) निष्फळ (कओ) कर्यो, तो हवे (राय) हे राजा ! (गच्छामि) हु जाउ छु (आमंतिओ सि) में तमारी पासे जवानी रजा लीधी छे तमने जीवितनी अनित्यता विगेरे देखाडीने घणी रीते उप-

देश आप्यो, तो पण तमने लेश पण वैराग्य थयो नहीं, अने मारो वचननो सघळो प्रयास जळने वलोववा जेवो निष्फळ थयो, तेथी तमारी अविनीतनी उपेक्षा करवी ज योग्य छे. आ प्रमाणे कही चित्रमुनिए त्यांथी अन्यत्र विहार कर्यो. ३३.

आ प्रमाणे कहीने मुनिना गया पछी ब्रह्मदत्त चक्रीनुं शुं थयुं ? ते कहे छे—

पंचालराया वि अ बंभदत्तो, साहुस्स तस्सा वयणं अकाउं ।
अणुत्तरे भुंजिअ कामभोगे, अणुत्तरे सो नरए पविट्ठो ॥ ३४ ॥

अर्थ—(पंचालराया वि अ) पंचाळ देशनो राजा (बंभदत्तो) ब्रह्मदत्त चक्रवर्ती (तस्सा) ते (साहुस्स) साधुना (वयणं) वचनने–उपदेशने (अकाउं) अंगीकार नहीं करीने (अणुत्तरे) सर्वोत्तम एवा (कामभोगे) कामभोगोने (भुंजिअ) भोगवीने (सो) ते (अणुत्तरे) सर्व नरकोमां श्रेष्ठ एवा (नरए) सातमी नरकना अप्रतिष्ठान नामना नरकावासामां (पविट्ठो) पेठो–गयो. आ सूत्रमां नियाणुं करवाथी परिणामे अवश्य नरकमां ज जवुं पडे छे एम देखाडयुं छे. ३४.

ब्रह्मदत्त चक्री जे रीते नरकमां गया ते संबंधी अवशेष रहेली कथा टीकाकार कहे छे.—ब्रह्मदत्त राजाने धर्ममां अयोग्य धारी ते मुनिए तेनो त्याग करी अन्यत्र विहार कर्यो, अने चक्रीए पण चिरकाळ सुधी राज्य भोगव्युं. एकदा पूर्वना परिचयवाळा कोइ ब्राह्मणे चक्री पासे आवीने कह्युं के—" हे चक्री ! तमारुं भोजन करवानी मारी इच्छा छे माटे ते मने

थयो " ते सांभळी राजाए कह्यु के—" मारु अन्न पीनाने जरतु नथी–पचतु नथी, अने ते भोजन करवाथी तेने उलटो उन्माद थाय छे " त्यारे ब्राह्मण क्रोधथी बोल्यो के—" मात्र अन्न देवामां पण तमारी कंजुसाइ छे तो बीजु तो तमे शु आपशो ? माटे तमने धिक्कार छे " तेवु तेनुं वचन सांभळी चक्रीने पण तेना उपर कोप आव्यो, तेथी तेना आखा कुटुंबने तेणे पोतानु भोजन जमाडयु ते जमवाथी रात्रे ते आखा कुटुंबने अत्यंत कामनो उन्माद थयो तेथी मा, बेन के वहु विगेरेनी कांइ पण अपेक्षा राख्या विना ज ते ब्राह्मणे तथा तेना जुवान पुत्रे वन्ने जणाए मदिराथी उन्मत्त थया होय तेम अनाचार सेव्यो पछी प्रात काळ थयो अने उन्माद पण उतरी गयो त्यारे ते ब्राह्मण तथा तेना घरना सर्व माणसो लज्जाने लीधे परस्पर मुख देखाडी शक्या नहीं ते वखते ते ब्राह्मणे विचार कर्यो के—" आ राजा मारो विना कारणे शत्रु थयो छे, के जेणे जाणी जोइने मारा कुटुंबनी आ प्रमाणे हीलना करी छे " एम विचारतो तेनुं वैर लेवानी इच्छाथी ते विप्र नगर बहार चाल्यो गयो भमतां भमतां ते विप्रे एक वनमां एक पशुपाळने जोयो ते पशुपाळ दूरथी कांकराने आंगळीपर चडावी पीपळाना पांदडामां छिद्र पाडतो हतो ते जोइ आश्चर्य पामी विप्रे विचार्युं के—" आ पशुपाळ मारु कार्य सिद्ध करी शके तेवो छे " एम निश्चय करी ते विप्रे ते पशुपाळने सन्मानपूर्वक मधुर वचनवडे वश करीने कह्यु के—" माथे श्वेत छत्र धारण करी हाथीपर बेसी राजमार्गेमां जे जतो होय तेनां बन्ने नेत्रो तारे पथ्थरनी गोळी मारीने फोडी नांखवां " ते सांभळी जडताने लीधे ते पशुपाळे तेनु वचन अंगीकार कर्यु पछी तेने ते कांपिल्यपुरमां लइ गयो अने समय आव्यो त्यारे भींतनी ओथे रही ते पशुपाळे एकी साथे बे गोळीओ आंगळीपर चडावीने मूकी, जेथी चक्रीना बन्ने

नेत्रो फुटी गयां ! तरत ज ए प्रमाणे गोळी मारनारनो तपास करीने राजाना अंगरक्षकोए ते पशुपाळने पकड्यो, अने बांधीने खूब मार मार्यो, त्यारे तेणे पोताने कुबुद्धि आपनार पेला अपकारी ब्राह्मणनुं नाम लीधुं. ते जाणी राजाए कोपथी तरत ज पुत्र, मित्र अने बंधु सहित ते ब्राह्मणनो वध कराव्यो. " मोटाओनो क्रोध निष्फळ थतो नथी. " त्यारपछी ते चक्रीए पुरोहित विगेरे ते नगरना रहीश सर्व ब्राह्मणोनो घात कराव्यो. ' क्रोधांध पुरुषोने विवेकबुद्धि क्यांथी होय ? ' पछी राजाए प्रधानने कह्युं के---" हमेशां ब्राह्मणोनां नेत्रोनो थाळ भरी मारी पासे मूकवो के जेथी ते नेत्रोनुं हमेशां हुं मर्दन करुं. " सद्बुद्धिवाळा मंत्रीए तेनो क्रूर आशय जाणी श्लेष्मातकना फळोवडे थाळ भरीने राजा पासे हमेशां मूकवा मांड्यो. तेने वारंवार राजा पोताना हाथवडे स्पर्श करतो हतो--चोळतो हतो अने ते स्पर्शने स्त्रीरत्नना स्पर्श करतां पण अधिक मानी आनंद पामतो हतो. ब्राह्मणोनां नेत्रोनी बुद्धिथी ते फळोनुं निर्दयपणे मर्दन करी ते खुशी थतो हतो अने निर्लज्ज थइने ते थाळ क्षणवार पण छेटो मूकतो नहोतो. आ प्रमाणे दिवसे दिवसे वृद्धि पामता अशुभ परिणामवाळा ते राजाए सोळ वर्ष निर्गमन कर्या. अंते विषयमां अत्यंत आसक्त थयेला ते ब्रह्मदत्त चक्री पोतानुं कुल सात सो वर्षनुं आयुष्य पूर्ण करी मरण पामीने रौद्रध्यानने लीधे तमस्तमा नामनी सातमी नरकमां उत्कृष्ट आयुषे नारकीपणे उत्पन्न थया.

हवे प्रसंगथी चित्रमुनिनी अवशिष्ट हकिकत सूत्रकार कहे छे.—

चित्तो[5] वि[1] कामेहिं[6] विरत्तकामो[2], उदत्तचारित्ततवो[3] महेसी[4] ।
अणुत्तरं[8] संजमं[7] पालइत्ता[9], अणुत्तरं सिद्धिगइं[10] गय[11] त्ति[12] बेमि ॥ ३५ ॥

अर्थ—(कामेहिं) कामभोगथी (विरत्तकामो) निवृत्त थइ छे अभिलाषा जेनी एवा, तथा (उदत्तचारित्ततवो) उदात्त एटले श्रेष्ठ छे सर्वविरतिरूप चारित्र अने बार प्रकारनो तप जेनो एवा (महेसी) महर्षि (चित्तो वि) चित्र पण (अणुत्तर) सर्वोत्कृष्ट (सजम) सत्तर प्रकारना सयमने (पालइत्ता) पाळीने (अणुत्तर) जेनाथी उपर कांइ पण नथी एवी सर्व लोकाकाश उपर रहेली (सिद्धिगइ) सिद्धिगतिने (गया) पाम्या (त्ति बेमि) एम हु कहु छु. ३५

॥ इति त्रयोदशमध्ययनम् ॥ १३ ॥

अथ इषुकारीय नामनु चौदमुं अध्ययन १४

तेरमा अध्ययनमां मुख्यपणे नियाणा करवानो दोष कह्यो छे, अने तेना प्रसगथी नियाणा रहितनो गुण कह्यो छे, आ अध्ययनमां पण मुख्यपणे नियाणा रहितनो गुण ज बतावे छे. आ सबधथी प्राप्त थयेला आ अध्ययननां प्रथम त्रण सूत्रनी गाथा कहे छे —

देवा भवित्ताण पुरेभवम्मि, केई चुआ एगविमाणवासी ।
पुरे पुराणे उसुआरनामे, खाए समिद्धे सुरलोअरम्मे ॥ १ ॥

संकम्मसेसेण पुराकएणं, कुलेसुदग्गेसु अ ते पसूआ ।
निव्विण्ण संसारभया जहाय, जिणिंदमग्गं सरणं पवन्ना ॥ २ ॥
पुमत्तमागम्म कुमार दो वि, पुरोहिओ तस्स जसा य पत्ती ।
विसालकित्ती अ तहेसुआरो, राइत्थ देवी कमलावई अ ॥ ३ ॥

अर्थ—(पुरेभवम्मि) पूर्वभवने विषे (एगविमाणवासी) एक ज विमानमां एटले नलिनीगुल्म नामना विमानमां साथे वसनारा (केइ) केटलाक एटले छ जीवो (देवा) देवो (भवित्ताण) थइने पछी त्यांथी (समिद्धे) समृद्धिवाळा अने (सुरलोअरम्मे) देवलोक–स्वर्ग जेवा रमणीय एवा (उसुआरनामे) इषुकार नामे (खाए) प्रसिद्ध (पुराणे पुरे) पुरातन नगरमां (चुआ) चव्या–उपज्या. (१) (अ) अने (ते) ते छए जीवो (पुराकएणं) पूर्वे करेला (सकम्मसेसेण) पोताना कर्मना शेषवडे–बाकी रहेला पोताना शुभ कर्मवडे (उदग्गेसु कुलेसु) उच्च कुळने विषे (पसूआ) जूदे जूदे घेर उत्पन्न थया. त्यां (संसारभया) चतुर्गतिरूप संसारमां भमवाना भयथी (निव्विण्ण) निर्वेद पाम्या सता (जहाय) कामभोगनो त्याग करी (जिणिंदमग्गं) जिनेंद्रनो मार्ग एटले ज्ञान, दर्शन अने चारित्ररूप मोक्षमार्ग, तेनुं (सरणं) शरण (पवन्ना) पाम्या. (२) हवे ते छए जीवनां नामो बतावे छे —(पुमत्तं) पुरुषपणाने एटले पुरुषवेदने (आगम्म) पामीने (दो वि) बे जण (कुमार) कुमार थया. अर्थात् कुमारपणे परण्या विना ज दीक्षा लीधी. आ बे जीव

सुलभबोधि हता तथा बीजा चार जीवोने बोधि पमाडवामां तेओ कारणभूत थया छे तेथी तेमनु प्राधान्य जणाववा माटे प्रथम ग्रहण कर्युं छे तेओ भृगु पुरोहितना पुत्रो थया तथा (पुरोहिओ) त्रीजो जीव भृगु नामनो पुरोहित थयो, (य) तथा (तस्स) ते भृगु पुरोहितनी (जसा) यशा नामनी (पत्ती) पत्नी ए चोथो जीव (तहा) तथा (विसालकित्ती य) विशाळ कीर्तिवाळो, (इसुआरो) इषुकार नामे (राया) राजा थयो ते पांचमो जीव (अ) तथा (इत्थ) आ भवमां ज (देवी) इषुकार राजानी मुख्य राणीरूपे थयेली (कमलावई) कमलावती ते छट्ठो जीव जाणवो आ छए जीवो पोतपोताना आयुष चये अनुक्रमे आगळ पाछळ चवीने पूर्वना सबधथी एक ज नगरमां एकठा थया ३

हवे तेओनी मध्ये प्रथम बे कुमारोने जे प्रकारे जिनेंद्रमार्गनी प्राप्ति थइ ते देखाडे छे —

जाईजरामच्चुभयाभिभूआ, बहिविहाराभिणिविट्ठचित्ता ।
संसारचक्कस्स विमोक्खणट्ठा, दट्ठूण ते कामगुणे विरत्ता ॥ ४ ॥
पिअपुत्तगा दोण्णि वि माहणस्स, सकम्मसीलस्स पुरोहिअस्स ।
संरित्तु पोराणिअ तत्थ जाइं, तहा सुचिण्णं तवसंजमं च ॥ ५ ॥

अर्थ—(जाईजरामच्चुभयाभिभूआ) जाति-जन्म, जरा अने मृत्युना भयथी पराभव-पीडा पामेला तथा (बहिविहाराभिणिविट्ठचित्ता) बहि एटले ससारनी बहार विहार एटले स्थान जे मोक्ष तेने विषे अभिनिविष्ट एटले

आग्रहवाळुं-तेने प्राप्त करवानी इच्छावाळुं चित्त छे जेमनुं एवा (ते) ते बे कुमारो (दट्ठूण) साधुओने जोइने तथा भोगोनी अनित्यता जोइने-जाणीने (संसारचक्कस्स) संसाररूपी चक्रना (विमोक्खणट्ठा) मोचने माटे एटले संसारचक्रथी मुक्त थवा माटे (कामगुणे) कामभोगने विषे-कामभोगथी (विरत्ता) विरक्त थया. (४) (माहणस्स) ब्राह्मण जातिना तथा (सकम्मसीलस्स) पोताना षट्कर्ममां आसक्त-तत्पर एवा (पुरोहिअस्स) भृगु पुरोहितना (दोण्णि वि) बन्ने (पिअपुत्तगा) वहाला पुत्रो (तत्थ) ते गाममां (पोराणिअ) पूर्वनी (जाइं) जातिने-जन्मने-भवने (सरित्तु) स्मरण करीने (तहा) तथा (सुचिण्णं) नियाणादिक रहितपणे सारी रीते आचरण करेला (तवसंजमं च) बार प्रकारना तप अने सत्तर प्रकारना संयमने याद करीने-जातिस्मरण ज्ञानथी जाणीने कामभोगथी विरक्त थया. ५.

त्यारपछी तेओए जे कर्युं ते कहे छे.---

ते कामभोगेसु असज्जमाणा, माणुस्सएसुं जे आवि दिव्वा ।
मोक्खाभिकंखी अभिजायसड्ढा, तायं उवागम्म इमं उदाहु ॥ ६ ॥

अर्थ--(माणुस्सएसुं) मनुष्य संबंधी (कामभोगेसु) कामभोगने विषे (असज्जमाणा) अनासक्त एटले संग नहीं करनारा, (जे आवि) तथा वळी जे (दिव्वा) दिव्य एटले देवसंबंधी कामभोगोना संगने पण नहीं इच्छनारा, मात्र (मोक्खाभिकंखी) मोक्ष मेळववानी ज अभिलाषावाळा, तथा (अभिजायसड्ढा) उत्पन्न थइ छे पूर्ण श्रद्धा-तत्त्वरुचि

जेने एवा (ते) ते बन्ने पुरोहितना कुमारो (ताय) पिता पासे (उवागम्म) जइने (इम) आ प्रमाणे (उदाहु) कहेता हवा ६

आ गाथाओनो भावार्थ कथानक थकी जाणवो तेनी कथा आ प्रमाणे.—

चित्र अने सभूतना पहेलाना भवमां बीजा तेना मित्रो के जे गोवाळ हता, तेणे पण तेमनी साथे दीक्षा लीधी हती, तेओ पण चारित्रनु आराधन करी देवो थया हता "चारित्र पाळवाथी कदाच मोक्ष न मळे तो अवश्य स्वर्ग तो मळे ज छे." त्याथी चवीने ते बन्ने क्षितिप्रतिष्ठित नगरमा कोइ इभ्यने घेर अश्विनीकुमार जेवा मनोहर रूपवाळा पुत्रो थया त्यां मोटी ऋद्धिवाळा बीजा चार इभ्यपुत्रो तेमना मित्रो थया हता. तेओए चिरकाळ सुधी भोग भोगवीने एकदा गुरु पासे धर्म सांभळी वैराग्यथी ते ज गुरु पासे दीक्षा लीधी त्यां चिरकाळ दीक्षानु पालन करी, विविध श्रुतनो अभ्यास करी तथा छेवट विधिपूर्वक अनशन ग्रहण करी ते छए महर्षिओ काळधर्म पामी पहेला देवलोकमा नलिनीगुल्म नामना विमानने विषे चार पल्योपमना आयुष्यवाळा श्रेष्ठ देवो थया त्यां पण विविध प्रकारना भोग भोगवी आयुष्य पूर्ण करी ते बे गोपना जीवने मूकीने बाकीना चार देवो प्रथम च्यव्या तेमांथी एक देव कुरुदेशमां इषुकार नामना नगरमां इषुकार नामे राजा थयो, बीजो देव ते ज राजानी राणी कमलावती नामे थयो, त्रीजो देव ते ज राजानो भृगु नामे पुरोहित थयो, अने चोथो देव ते ज पुरोहितनी पत्नी यशा नामे थयो

हवे ते भृगु पुरोहितने घणे काळे पण पुत्र थयो नहीं, त्यारे ते अत्यत चिंतातुर थयो तेणे विचार कर्यो के— "चित्तने आनद आपनार पुत्र विना आ मारु घर वृक्ष विनाना वननी जेवु शून्य भासे छे" आ प्रमाणे विचारी ते पुरो-

हित हमेशां जोशीओने पुत्रप्राप्तिना उपायो पूछवा लाग्यो, अने देवोनी मानता करवा लाग्यो. " पुत्रने माटे पीडाता मनुष्यो देवादिकनी घणी सेवा करता देखाय छे. "

अहीं स्वर्गमां रहेला ते बन्ने गोपदेवोए अवधिज्ञानथी जाण्युं के—" आपणे अहींथी च्यवीने भृगु पुरोहितना पुत्रो थइशुं. " आ प्रमाणे जाणी तेओ साधुनो वेष धारण करी भृगुने घेर आव्या. तेमने जोइ आनंद पामेला भृगुए पोतानी पत्नी सहित तेमने वंदना करी. मुनिओए तेमने धर्मलाभनी आशीष आपी धर्मनो उपदेश आप्यो. तेथी बोध पामी ते बन्ने दंपतीए श्रावकधर्म अंगीकार कर्यो. पछी भृगुए तेमने पूछयुं के—" हे पूज्य ! मारे पुत्रो थशे के नहीं थाय ? " त्यारे तेओ बोल्या के—" तमारे श्रेष्ठ बुद्धिवाळा बे पुत्रो थशे, परंतु तेओ बाल्यावस्थामां ज दीक्षा ग्रहण करशे. माटे तेमने प्रव्रज्या लेतां तमारे अंतराय करवो नहीं. कारण के तेओ दीक्षा लइने घणा जीवोने प्रतिबोध पमाडशे. " आ प्रमाणे कही ते वात कबुल करावी ते बन्ने देवो स्वर्गे गया.

केटलेक काळे ते बन्ने गोपदेवो स्वर्गमांथी च्यवीने भृगुनी पत्नी यशानी कुक्षिमां अवतर्या. त्यारे ते भृगु पोताना पुत्रोने जींदगी पर्यंत साधुना दर्शन ज न थवा देवाना हेतुथी पोतानी पत्नी सहित पासेना कोइ नाना गाममां जइने रह्यो. पछी त्यां समय पूर्ण थये यशाए पुत्रयुगलने प्रसव्या. ते बन्ने बाळको द्रहमां कमळनी जेम प्रतिदिन वृद्धि पामवा लाग्या. ते पुत्रो कांइक मोटा थइ समजवा जेवा थया त्यारे भृगुए विचार कर्यो के—" कदाच दैवयोगे अहीं कोइ साधु आवशे अने तेने जो आ पुत्रो देखशे तो तत्काळ तेओ दीक्षा लइ लेशे. माटे तेओ साधु पासे जाय ज नहीं एम करवुं. " आ प्रमाणे

विचारी पुत्रपरना मोहरूपी अंधकारथी जेमनां ज्ञानरूप नेत्रो ढकाइ गया छे एवा ते भृगु पुरोहिते अने तेनी पत्नी यशाए एकदा बन्ने पुत्रोने शीखामण आपी के—" हे पुत्रो ! माथे मुंडा होय, हाथमां दंडादिक धारण कर्यां होय अने बगलानी जेम कपटथी नीची दृष्टि राखीने चालता होय एवा यतिओ कदाच तमारा जोवामां आवे, तो तमे तेमनी सन्मुख जोया विना तेमनाथी दूर जता रहेजो. कारण के तेओ राक्षसनी जेवा निर्दय होय छे अने तेओ नाना बाळकोने पकडी तरत ज तेमने मारी नाखीने तेमनु मांस खाइ जाय छे माटे तमारे तेमनी पासे जवु नहीं अने ते विश्वासघातीओनो विश्वास करवो नहीं " आ प्रमाणे मोहथी मूढ थयेला मातापिताए तेमने शीखामण आपी

एकदा ते बन्ने पुत्रो क्रीडा करता करता गाम बहार गया त्यां तेमणे दूरथी साधुओने आवता जोया तेमना भयथी तेओ नाशीने पक्षीनी जेम एक वटवृक्षपर चढी गया परंतु दैवयोगे ते साधुओ ते ज वटवृक्षनी नीचे आव्या अने पोते गाममांथी आणेली भिक्षाने छोडीने त्यां ज आहार करवा बेठा. तेमनी भिक्षामां साधारण अन्न जोइने वृक्षपर रहेला ते बन्ने भाइओए विचार कर्यो के—" आ यतिओ तो साधारण अन्न ज खाय छे, तेमनी पासे मांस तो छे ज नहीं, तो आमने विषे आपणने कहेलु मातापितानु वचन शी रीते मळतु आवे ? आ साधुओ दोषवाळा नहीं छतां आपणने आपणा मातापिताए शामाटे तेवा दोषवाळा कह्या हशे ? वळी आवा वेषवाळा साधुओने आपणे पहेलां कोइ पण ठेकाणे जोया होय तेवो भास थाय छे " आ प्रमाणे विचारतां ते बन्ने भाइओने जातिस्मरण ज्ञान थयु तरत ज पूर्वभवे पालन करेलु चारित्र स्मरणमां आवतां तेओ प्रतिबोध पाम्या, अने विचारवा लाग्या के—" अहो ! मोहने लीधे आपणने आपणा

मातापिताए खोटुं कहीने छेतर्या छे." एम विचारी तत्काळ वृक्षपरथी नीचे उतरी साधुओने वंदना करी ते बन्ने भाइओ पोताने घेर गया. अने त्यां पोताना पितानी पासे तेओ मधुर वचनथी कहेवा लाग्या.

(आ प्रमाणे प्रथमनी छ गाथाओनो भावार्थ संप्रदायथी कह्यो. हवे बाकीनो कथासंप्रदाय सूत्रकार ज कहे छे, माटे हवे ते सूत्र ज कहीए छीए.)

ते कुमारोए तेना पिताने शुं कह्युं ? ते कहे छे.—

असासयं[3] दट्ठुमिमं विहारं, बहुअंतरायं न य दीहमाउं ।

तम्हा[10] गिहंसी न[12] रइं[11] लभामो[13], आमंतयामो[14] चरिस्सामु[15] मोणं ॥ ७ ॥

अर्थ—(इमं) आ (विहारं) मनुष्यभव (असासयं) अशाश्वत एटले अनित्य छे तथा (बहुअंतरायं) घणा रोगादिक अंतरायवाळो छे एम (दट्ठुं) जोइने–जाणीने (य) तथा (दीहं आउं) आ काळे पल्योपमादिक जेटलुं दीर्घ आयुष्य पण (न) नथी, (तम्हा) ते कारण माटे (गिहंसी) अमे घरने विषे (रइं) रतिने (न लभामो) पामता नथी. तेथी (आमंतयामो) अमे तमने पूछीए छीए–तमारी पासे रजा मागीए छीए के अमे (मोणं) मुनिपणानुं (चरिस्सामु) आचरण करीए–दीक्षा लइए. ७.

आ प्रमाणे पुत्रोए कह्युं, त्यारे—

अह तायओ तत्थ मुणीण तेसिं, तवस्स वाघायकरं वयासि ।
इमं वयं वेदविदो वयंति, जहा न होई असुयाण लोगो ॥ ८ ॥

अर्थ—(अह) हवे (तायओ) तेमना पिता भृगु (तत्थ) ते अवसरे (मुणीण) भावथी मुनिपणाने पामेला (तेसिं) ते पुत्रोने (तवस्स) तपना एटले चारित्रना (वाघायकर) व्याघातने एटले विघ्नने करनारु वचन (वयासि) कहेता हवा के ' हे पुत्रो ! (वेदविदो) वेदने जाणनारा पंडितो (इमं वयं) आवु वचन (वयंति) कहे छे, (जहा) के—(असुयाण) पुत्र रहित मनुष्योने (लोगो) परलोक एटले उत्तम गतिनी प्राप्ति (न होई) होती नथी कयु छे के—

" अपुत्रस्य गतिर्नास्ति, स्वर्गो नैव च नैव च । तस्मात् पुत्रमुखं दृष्ट्वा, पश्चाद्धर्मं समाचरेत् ॥ "

" पुत्र रहित माणसनी सद्गति थती नथी, स्वर्ग पण मळतु ज नथी, तेथी पुत्रनु मुख जोइने पछी धर्मनु आचरण करवु " विगेरे ८.

आ प्रमाणे शास्त्रनो नियम छे तेथी—

अहिज्ज वेए परिविस्स विप्पे, पुत्ते परिट्ठप्प गिहंसि जाया ।
भुच्चा ण भोए सह इत्थियाहि, आरण्णगा होह मुणी पसत्था ॥ ९ ॥

अर्थ—(जाया) हे पुत्रो ! प्रथम (वेए) वेदोने (अहिज्ज) भणीने, तथा (विप्पे) ब्राह्मणोने (परिविस्स)

जमाडीने, तथा (पुत्ते) पुत्रोने (गिहंसि) घरने विषे (परिठ्ठप्प) स्थापन करीने तथा (इत्थिआहिं सह) स्त्रीओनी साथे (भोए) भोगोने (भुच्चा ण) भोगवीने पछी तमे बन्ने भाइओ (आरण्णगा) अरण्यवासी (पसत्था) श्रेष्ठ (मुणी) मुनिओ–तापसो (होह) थजो. ६.

आ प्रमाणे भृगुए कह्युं त्यारे ते कुमारोए शुं कर्युं ? ते कहे छे.—

सोअग्गिणा आयगुणिंधणेणं, मोहानिला पज्जलणाहिएणं ।
संतत्तभावं परितप्पमाणं, लोलप्पमाणं बहुहा बहुं च ॥ १० ॥
पुरोहिअं तं कमसोऽणुणिंतं, निमंतयंतं च सुए धणेणं ।
जहक्कमं कामगुणेहिं चेव, कुमारगा ते पसमिक्ख वक्कं ॥ ११ ॥

अर्थ—(आयगुणिंधणेणं) आत्माना गुणो जे रागादिक ते रूपी इंधणावाळा अने (मोहानिला) अज्ञानरूपी वायुथी (पज्जलणाहिएणं) अधिक प्रज्वलित थयेला–सळगेला (सोअग्गिणा) शोकरूपी अग्निवडे (संतत्तभावं) ताप पाम्युं छे अंतःकरण जेनुं एवा, तथा (परितप्पमाणं) अत्यंत ताप पामता, तथा (बहुहा) बहु प्रकारे (बहुं च) अने घणुं–वारंवार (लालप्पमाणं) दीन वचन बोलता एवा, तथा (कमसो) अनुक्रमे (अणुणिंतं) अनुनय करता एटले पोतानो अभिप्राय जणावता, (च) तथा (सुए) पुत्रोने (धणेणं) धनवडे (निमंतयंतं) निमंत्रण करता, (चेव)

तथा (जहक्कम) अनुक्रमे (कामगुणेहिं) कामभोगवडे निमन्त्रण करता एवा (त पुरोहिअ) ते पुरोहितने (पसमिक्ख) मोहवडे आच्छादित बुद्धिवाळा जोइने (ते कुमारगा) ते बन्ने कुमारो (वक्क) आ प्रमाणे वाक्यने बोलता हवा १०-११

शुं बोल्या ? ते कहे छे —

वेआ अहीआ नँ हवंति ताँण, भुत्ता दिआँ निंतिं तमतमे ण ।

जाँया यं पुत्ता नँ हवंति ताँण, 'को नाम "ते अणुमन्निज्ज एँअ ॥ १२ ॥

अर्थ—(वेआ) वेदो (अहीआ) भण्या थका-भणवा मात्रथी ज (ताण) रक्षण करनार (न हवंति) थता नथी अने (भुत्ता) भोजन कराव्या एवा (दिआ) द्विजो-ब्राह्मणो तो (तमतमे ण) अति रौद्र नरकमां (निंति) लइ जाय छे कारण के तेओ पशुवधादिक कुमार्गनो उपदेश आपनारा तथा अनाचारने सेवनारा होवाथी तेमने भोजन कराववु ए उलटु नरकनु कारण छे (य) तथा (जाया) उत्पन्न थयेला (पुत्ता) पुत्रो पण (ताण) रक्षण करनार (न हवंति) थता नथी तो हे पिता ! (ते) तमारा (एअ) वेदाध्ययनादिक आ वचनने (को नाम) कोण बुद्धिमान (अणुमन्निज्ज) माने ? वेदाध्ययन रक्षण करनार नथी, ते उपर कह्यु छे के—

" शिल्पमध्ययन नाम, वृत्त ब्राह्मणलक्षणम् । वृत्तस्थ ब्राह्मण प्राहु-र्नेतरान् वेदजीवकान् ॥ "

" भणवु ते एक जातनु शिल्प छे, ब्राह्मणनु लक्षण तो आचार ज छे जे आचारमां रह्यो होय ते ज ब्राह्मण कहेवाय

छे, बीजा वेद मात्रथी आजीविका करनारा कांइ ब्राह्मण कहेवाता नथी. ”

पुत्रो रक्षण करनार नथी, ते उपर पण कह्युं छे के—

“ यदि पुत्राद्भवेत्स्वर्गो, दानधर्मो निरर्थकः । धनधान्यव्ययं कृत्वा, रिक्तं कुर्यान्न मन्दिरम् ॥ ”

“ जो कदाच पुत्रथी ज स्वर्ग मळतुं होय तो दान एटले दान विगेरे सर्व धर्म निरर्थक छे, तेथी दानने माटे धन धान्यनो व्यय करीने घर खाली करवुं ज नहीं. ” पण ए वात खरी नथी. वळी जो पुत्रोथी सद्गति मळती होय तो—

“ बहुपुत्रा दुली गोधा, ताम्रचूडस्तथैव च । तेषां च प्रथमं स्वर्गः, पश्चाल्लोको गमिष्यति ॥ ”

“ दुली, घो अने कुकडा ए घणा पुत्रोवाळा होय छे, तेथी तेमने प्रथम स्वर्गनी प्राप्ति थशे अने त्यारपछी बीजा लोको स्वर्गे जशे. ” १२.

वळी तमे कामभोग भोगववानुं कहो छो पण ते केवा छे ?

खणमित्तसुक्खा बहुकालदुक्खा, पगामदुक्खा अनिगामसुक्खा ।
संसारमोक्खस्स विपक्खभूआ, खाणी अणत्थाण उ कामभोगा ॥ १३ ॥

अर्थ—हे पिता ! (कामभोगा) कामभोगो (खणमित्तसुक्खा) क्षणमात्र एटले मात्र भोगवती वखते ज सुख आपनारा छे, अने (बहुकालदुक्खा) घणा काळ सुधी दुःख आपनारा छे, कारण के कामभोगथी नरकादिकनां दुःखो

चिरकाळ भोगववां पडे छे, तेथी ते कामभोगो (पगामदुक्खा) अत्यंत दुःख आपनारा छे, अने (अनिगामसुक्खा) अल्प एटले तुच्छ सुख आपनारा छे, तथा कामभोगो (संसारमोक्खस्स) संसारथकी ज मूकावु तेना (विपक्खभूआ) शत्रुभूत छे, अने (अणत्थाण) अनर्थोनी (खाणी उ) खाणरूप ज छे. १३.

कामभोग अनर्थनी खाणरूप छे एम जे कह्यु, तेने ज विशेष स्पष्ट करे छे —

परिव्वयते अनिअत्तकामे, अहो अ राओ परितप्पमाणे ।
अन्नप्पमत्ते धणमेसमाणे, पप्पोति मच्चु पुरिसे जर च ॥ १४ ॥

अर्थ—(परिव्वयते) विषयसुखना लाभने माटे आम तेम भमतो, तथा (अनिअत्तकामे) नथी निवृत्ति पाम्यो काम-मनोरथ जेनो एवो, तथा (अहो अ राओ) दिवस रात (परितप्पमाणे) ताप पामतो एटले कामनी प्राप्तिने माटे चोतरफ चिंतारूपी अग्निथी बळतो, तथा (अन्नप्पमत्ते) अन्यने माटे एटले स्वजनोने माटे थइने प्रमत्त एटले तेना ज कार्य करवामां आसक्त चित्तवाळो सतो (धण एसमाणे) विविध उपायोवडे धननी गवेषणा करतो एवो (पुरिसे) पुरुष (मच्चु) मृत्युने (जर च) तथा वृद्धावस्थाने (पप्पोति) पामे छे अर्थात् अपूर्ण मनोरथवाळो ज ते मूढ वृद्ध थइने मरण पामे छे, पोताना आत्मानु कांइ पण कार्य साधी शकतो नथी १४.

तथा—

इमं च मे अत्थि इमं च नत्थि, इमं च मे किच्चमिमं अकिच्चं ।
तं एवमेवं लालप्पमाणं, हरा हरंति त्ति कहं पमाओ ॥ १५ ॥

अर्थ—(इमं च) वळी आ धान्यादिक (मे) मारे (अत्थि) छे, (इमं च) अने आ धनादिक मारे (नत्थि) नथी, (इमं च) वळी आ छए ऋतुमां अनुकूळ सुख करनार घर विगेरे (मे) मारे (किच्चं) करवा लायक छे, अने (इमं) आ वाणिज्यादिक मारे लाभ न होवाथी (अकिच्चं) करवा लायक नथी. (एवमेवं) ए प्रमाणे (लालप्पमाणं) वारंवार बोलता एवा (तं) तेओने (हरा) आयुष्यने हरण करनारा रात्रि दिवसो (हरंति) हरण करे छे-भवांतरमां लइ जाय छे. (त्ति) ए हेतु माटे (पमाओ) प्रमाद (कहं) शा माटे करवो ? धर्म करवामां प्रमादी थवुं कोइ रीते योग्य नथी. १५.

आवां कुमारनां वचन सांभळी ते कुमारोने धनादिकवडे लोभ पमाडवा माटे पुरोहित कहे छे.—

धणं पभूअं सह इत्थिआहिं, सयणा तहा कामगुणा पगामा ।
तवं कए तप्पति जस्स लोओ, तं सव्व साहीणमिहेव तुब्भं ॥ १६ ॥

अर्थ—हे पुत्रो ! (इत्थिआहिं) स्त्रीओनी (सह) साथे (पभूअं) पुष्कळ (धणं) धन, तथा (सयणा) माता, पिता, काका विगेरे स्वजनो, (तहा) तथा (पगामा) प्रकाम-उत्कृष्ट (कामगुणा) कामभोगो आपणे घेर वर्ते छे. तथा

(लोओ) जगतना लोक (जस्स कए) जे धनादिकने माटे (तव) तपने (तप्पति) तपे छे-करे छे, (तसव्व) ते सर्व (तुब्भ) तमारे (इहेव) अहीं आपणा घरमां ज (साहीण) स्वाधीन छे माटे तेनो उपभोग ल्यो १६

ते सांभळी कुमारो कहे छे —

धणेण किं धम्मधुराहिगारे, सयणेण वा कामगुणेहिं चेव ।
समणा भविस्सामु गुणोहधारी, बहिंविहारा अभिगम्म भिक्खं ॥ १७ ॥

अर्थ—हे पिता ! (धम्मधुराहिगारे) दश प्रकारना यतिधर्मरूप धूसरीने वहन करवाना अधिकारमां (धणेण) धनवडे (वा) अथवा (सयणेण) स्वजनवडे (चेव) तेम ज (कामगुणेहिं) कामभोगवडे—इन्द्रियोना विषयोवडे (किं) अमारे शुं प्रयोजन छे ? कांइ ज नथी. तेथी अमे (भिक्ख) भिक्षानो (अभिगम्म) आश्रय करीने (बहिंविहारा) द्रव्यथी ग्रामादिकनी बहार विहार करवावाळा अने भावथी अप्रतिबद्ध विहार करवावाळा अने (गुणोहधारी) गुणना समूहने धारण करवावाळा (समणा) साधु (भविस्सामु) थइशु १७

आ प्रमाणे पुत्रोनुं वचन सांभळी भृगु पुरोहित धर्म तथा परलोकनु निराकरण करवा माटे आत्मानो ज अभाव बतावे छे

जहा य अग्गी अरणी असंतो, खीरे घयं तिल्लमहा तिलेसु ।
एमेव जाया सरीरम्मि सत्ता, संमुच्छई नासइ नावचिट्ठे ॥ १८ ॥

अर्थ—(जहा य) जेम (अग्गी) अग्नि (अरणी) अरणिना काष्ठमांथी (असंतो) प्रथम नहीं छतां पण उत्पन्न थाय छे, तथा (खीरे) दूधमां प्रथम अछतुं एवुं पण (घयं) घी उत्पन्न थाय छे, (अहा) तथा (तिलेसु) तलने विषे प्रथम अछतुं एवुं पण (तिल्लं) तेल उत्पन्न थाय छे. (एमेव) ए ज प्रमाणे (जाया) हे पुत्रो ! (सरिरम्मि) शरीरने विषे प्रथम अछता एवा पण (सत्ता) प्राणीओ–जीवो (संमुच्छई) उत्पन्न थाय छे, तथा (नासइ) नाश पामे छे. एटले वादळानी जेम वीखराइ जाय छे, (न अवचिट्ठे) ते जीवो कायम रहेता नथी, अर्थात् शरीरनो नाश थवाथी जीवनो पण नाश थइ जाय छे, तेथी जीव रहेता नथी. जेम नोरडीनी छाल, गोळ, महुडानां पुष्पो अने जळ विगेरेना संयोगथी तेमां प्रथम नहीं एवी पण मदशक्ति उत्पन्न थाय छे, ते ज प्रमाणे पृथ्वी, अप, तेज, वायु अने आकाश ए पांच महाभूतोनो संयोग थवाथी तेमां प्रथम अछतो एवो पण आत्मा उत्पन्न थाय छे, अने पछी ते पंचभूतो नाश पामे त्यारे आत्मा पण नाश पामे छे. तेथी करीने आत्माने परलोकमां जवानुं नथी–परलोकमां जनार आत्मा ज नथी. १८.

ते सांभळीने कुमारो कहे छे.—

नो इंदिअग्गिज्झो अमुत्तभावा, अमुत्तभावा वि अ होइ निच्चो ।
अज्झत्थहेउं निअओऽस्स बंधो, संसारहेउं च वयंति बंधं ॥ १९ ॥

अर्थ—हे पिता ! (अमुत्तभावा) अमूर्त्तपणुं होवाथी आ आत्मा (इंदिअग्गिज्झो) इंद्रियोवडे ग्रहण करी शकाय

तेयो (नो) नथी जे वस्तु अमूर्त होय तेने शब्द, रूप, रस, गध अने स्पर्श होता नथी, तेथी ते इद्रियोवडे ग्रहण करी शकाती नथी. जे घटादिक वस्तु मूर्तिमान होय तेने शब्दादिक होय छे तेथी ते इद्रियोवडे ग्रहण करी शकाय छे (वि अ) वळी (अमुत्तभावा) अमूर्तपणाने लीधे ज ते आत्मा (निचो होइ) नित्य छे जे द्रव्य अमूर्त होय ते नित्य ज होय छे जेम आकाश अमूर्त छे तो ते नित्य पण छे. अहीं कोइने शका थाय के—" जो आत्मा अमूर्त छे तो तेने बध शी रीते सभवे ? जेम आकाश अमूर्त छे तेथी तेने अनुग्रह के उपघात विगेरे कांइ पण थता नथी " आनो उत्तर ए छे जे—(अस्स बधो) आ आत्मानो शरीरने विषे ने बध छे ते (अज्झत्थहेउ) आत्माने विषे रहेला मिथ्यात्व, अविरति, कषाय विगेरेना हेतुवाळो-निमित्तवाळो (नियओ) निश्चे छे जेम आकाश अमूर्त छे तो पण घटादिकने विषे तेनो बध निश्चे छे ते ज रीते आत्मानो शरीरने विषे बध थाय छे (च) तथा (बध) बधने (ससारहेउ) ससारनु कारणभूत (वयति) पडितो कहे छे ज्यांसुधी आत्मानो शरीर साथे बध छे त्यांसुधी ते आत्मा भवभ्रमण कर्या करे छे वेदांतमां पण कह्यु छे के—" कर्मबद्धो भवेज्जीव कर्ममुक्तो भवेच्छिव "—कर्मथी बधायो होय त्यांसुधी जीव होय छे-जीव कहेवाय छे अने कर्मथी मुक्त-रहित थाय त्यारे ते शिव-सिद्ध थाय छे-सिद्ध कहेवाय छे १६

जहा वँय धम्मँमयाणमाणा, पाव पुरा केम्ममकांसि मोहा ।

*उरुँभमाणा पेरिरक्खिअता, त" नेवँ भुज्जो वि सँमायरामो ॥ २० ॥

* ओरज्झमाणा इति पाठ साधु ।

अर्थ—(जहा) जेम (पुरा) पहेलां (मोहा) अज्ञानने लीधे (धम्मं अयाणमाणा) धर्मने नहीं जाणता, तथा (उरुभमाणा) अवरोध कराता एटले घरथी नीकळवानुं नहीं पामता, तथा (परिरक्खिअंता) सारी रीते रक्षण कराता एटले साधुना दर्शनना निषेध कराता एवा (वयं) अमे (पावं) पापवाळा (कम्मं) कर्मने (अकासि) करता हवा. (तं) तेवा पापकर्मने (भुज्जो वि) हवे फरीथी (नेव समायरामो) अमे नहीं ज करीए. २०.

तथा वळी.—

अब्भाहयम्मि लोगम्मि, सव्वओ परिवारिए। अमोहाहिं पडंतीहिं, गिहंसि न रइं लभे ॥ २१ ॥

अर्थ—हे पिता ! (अमोहाहिं) अमोघ एटले सफळ एवी (पडंतीहिं) आवी पडती शस्त्रनी धारावडे (अब्भाहयम्मि) पीडा पामता, तथा (सव्वओ) सर्व दिशाओथी-चोतरफथी (परिवारिए) वींटायेला (लोगम्मि) जगतमां (गिहंसि) घरने विषे रहेवामां अमे हवे (रइं) प्रीतिने (न लभे) पामता नथी. जेम जाळथी वींटायेलो अने शीकारीए शस्त्रना प्रहारवडे हणेलो मृग प्रीतिने न पामे, तेम अमे संसारमां प्रीतिने पामता नथी. माटे अमने जवा द्यो. २१.

ते सांभळी भृगु पुरोहित कहे छे—

केण अब्भाहओ लोओ, केण वा परिवारितो। का वा अमोहा वुत्ता, जाया चिंतापरो हुसि ॥२२॥

अर्थ—(लोओ) आ लोक (केण) शीकारी जेवा कोनावडे (अब्माहओ) हणायो छे ? एटले पीडा पामेलो छे ? (वा) अथवा (केण) जाळ तुल्य कोनावडे (परिवारिओ) वींटायेलो छे ? (वा) अथवा (अमोहा) अमोघ एटले सफळ एवा शस्त्रना प्रहारो (का) कया (वुत्ता) कह्या छे ? आ बाबतमां (जाया) हे पुत्रो ! (चिंतापरो) हुं चिंतातुर (हुमि) छु तेथी तमारा वचननो भावार्थ मने कहो-समजावो. २२

आ प्रमाणे पूछवाथी ते कुमारो बोल्या के—

मच्चुणब्भाहओ लोओ, जराए परिवारिओ । अमोहा रयणी वुत्ता, एवं ताय विआणह ॥ २३ ॥

अर्थ—(लोओ) आ लोक (मच्चुणा) मृत्युवडे (अब्भाहओ) हणायेलो छे, कारण के तेनो प्रचार सर्वत्र अस्खलित छे तथा (जराए) वृद्धावस्थावडे (परिवारिओ) वींटायेलो छे, कारण के ते जरा ज प्राणीओने मरणयोग्य बनावे छे तथा (रयणी) रात्रिओ अने उपलक्षणथी दिवसो (अमोहा) अमोघ-सफळ प्रहारो (वुत्ता) कह्या छे, कारण के तेना पडवाथी—व्यतीत थवाथी आयुष्य पूर्ण थये प्राणीओनो घात अवश्य थवानो छे—मृत्यु पामवानु छे (एव) ए प्रमाणे (ताय) हे पिता ! तमे (विआणह) जाणो-समजो २३

तथा—

जा जा वच्चइ रयणी, न सा पडिनिअत्तइ । अहम्मं कुणमाणस्स, अहला जंति राइओ ॥ २४ ॥

अर्थ—(जा जा) जे जे (रयणी) रात्रि तथा उपलक्षणथी जे जे दिवस (वच्चइ) जाय छे, (सा) ते (न पडिनिअत्तइ) पाछी आवती नथी. तेथी (अहम्मं) अधर्मने (कुणमाणस्स) करता एवा एटले धर्मने नहीं करता एवा प्राणीनी (राइओ) रात्रिओ उपलक्षणथी दिवसो (अहला) निष्फळ (जंति) जाय छे. अर्थात् गृहस्थाश्रम ए अधर्मनुं कारण छे, तेथी तेनो त्याग करवो ज योग्य छे. २४.

तथा—

जा जा वच्चइ रयणी, न सा पडिनिअत्तइ । धम्मं च कुणमाणस्स, सहला जंति राइओ ॥ २५ ॥

अर्थ—(जा जा) जे जे (रयणी) रात्रि ने दिवसो (वच्चइ) जाय छे, (सा) ते (न पडिनिअत्तइ) पाछी आवती नथी. (च) तेथी (धम्मं) धर्मने (कुणमाणस्स) करता एवा प्राणीनी (राइओ) रात्रिओ ने दिवसो (सहला) सफळ (जंति) जाय छे, केमके मनुष्यजन्मनुं फळ धर्म ज छे अने ते धर्म, व्रत ग्रहण कर्या विना थइ शकतो नथी, तेथी अमे व्रतने ज अंगीकार करशुं. २५.

आवा पुत्रोना वचनथी प्रतिबोध पामेला भृगु पुरोहित कहे छे.—

एगओ संवसित्ता णं, दुहओ सम्मत्तसंजुआ । पच्छा जाया गमिस्सामो, भिक्खमाणा कुले कुले ॥२६॥

अर्थ—(सम्मत्तसंजुआ) सम्यक्त्ववडे युक्त तथा उपलक्षणथी देशविरतिवडे युक्त एवा (दुहओ) तमे बे अने अमे बे सर्वे (एगओ) एक स्थाने एटले गृहवासमां (संवसित्ता णं) साथे रहीने (पच्छा) पछी वृद्धावस्थामां (जाया)

हे पुत्रो ! (कुले कुले) घेर घेर (भिक्खमाणा) भिक्षा मागता सता आपणे (गमिस्सामो) दीक्षा लइने मासकल्पादि-कने क्रमे विहार करशुं. २६

ते सांभळी कुमारो बोल्या के—

जस्स त्थिं मच्चुणा सक्खं, जस्स वें त्थि पलायणं। जो जाणे नं मरिस्सामि, सो हुं कंखे सुंए सिआ ॥२७॥

अर्थ—हे पिता! (जस्स) जे प्राणीने (मच्चुणा) मृत्युनी साथे (सक्खं) मैत्री (अत्थि) छे–होय, (व) अथवा (जस्स) जेने ते मृत्यु थकी (पलायणं) नाशी जवानु (अत्थि) छे–तेवी शक्ति होय, तथा (जो) जे प्राणी (जाणे) एम जाणतो होय के (न मरिस्सामि) हु नहीं मरु, (सो हु) ते ज प्राणी (कंखे) इच्छा करी शके के–आ कार्य (सुए) आवती काले (सिआ) थशे–हु करीश २७

तेथी करीने—

अंज्जेव धंम्मं पंडिवज्जयामो, जंहिं पवंन्ना नं पुंण ब्भवामो ।
अंणागयं नेंवं य अंत्थि किंचिं, संद्धा खंमं णे विणंइत्तु रांगं ॥ २८ ॥

अर्थ—हे पिता ! (अज्जेव) आजे ज (धम्मं) चारित्रधर्मने (पडिवज्जयामो) आपणे अंगीकार करीए, के (जहिं) जे चारित्रधर्मने (पवन्ना) पाम्या एवा आपणे (पुण) फरीथी (न ब्भवामो) जन्म, जरा अने मरणादिक वडे व्याप्त

एवा आ संसारमां उत्पन्न न थइए. वळी आ अनंत संसारमां भमतां (किंचि) कांइ पण विषयसुखनी वस्तु पूर्वे आपणने (अणागयं) नथी प्राप्त थइ एवुं (नेव य अत्थि) छे ज नहीं. कारण के आ संसारमां सर्व प्राणीओने सर्व पदार्थो अनंतीवार प्राप्त थया छे. तेथी करीने (णे) आपणे (रागं) स्वजनादिक उपरना रागनो (विणइत्तु) त्याग करीने धर्मानुष्ठानने विषे (सद्धा) श्रद्धा-अभिलाषा करवी ते ज (खमं) योग्य छे. २८.

आ प्रमाणे पुत्रोनुं वचन सांभळी भृगुने चारित्र ग्रहण करवानी इच्छा थइ, तेथी ' आ स्त्री धर्ममां विघ्न करशे ' एम मानी तेणे पोतानी स्त्रीने कह्युं के—

पहीणपुत्तस्स हु नत्थि वासो, वासिट्ठि भिक्खायरिआइ कालो ।
साहाहिँ रुक्खो लहइ समाहिं, छिन्नाहि साहाहि तमेव खाणुं ॥ २९ ॥

अर्थ—(वासिट्ठि) हे वशिष्ठ गोत्रनी पुत्री ! (पहीणपुत्तस्स हु) पुत्रोवडे त्याग करायेला एवा मारे हवे (वासो) घरमां वसवानुं (नत्थि) नथी, तेथी मारे (भिक्खायरिआइ) भिक्षाचर्यानो एटले चारित्र ग्रहण करवानो (कालो) आ समय छे. कारण के-(साहाहिँ) शाखाओ वडे (रुक्खो) वृक्ष (समाहिं) समाधिने-शोभाने (लहइ) पामे छे, अने (छिन्नाहिं) छेदायेली (साहाहिँ) शाखाओ वडे (तमेव) ते ज वृक्षने लोको (खाणुं) स्थाणु-ठुंठुं कहे छे. जेम शाखाओ वृक्षनी शोभा, रक्षण विगेरे करती होवाथी तेनी स्वस्थतानुं कारण छे तेम मारे पण आ पुत्रो ज स्वस्थतानुं

कारण छे, तेमना विना हु स्थाणु तुल्य ज छु २९

वळी—

पक्खाविहूणो व्व जहेह पक्खी, भिच्चव्विहूणो व्व रणे नरिंदो ।
विवन्नसारो वणिओ व्व पोए, पहीणपुत्तो म्हि तहा अहं पि ॥ ३० ॥

अर्थ—(व्व) तथा (जहा) जेम (इह) आ लोकमां (पक्खाविहूणो) पांख विनानो (पक्खी) पक्षी, (व्व) तथा जेम (रणे) रणसंग्राममां (भिच्चव्विहूणो) भृत्यो-सुभटो विनानो (नरिंदो) राजा, (व्व) तथा जेम (पोए) वहाण भांगे सते (विवन्नसारो) नाश पाम्यु छे सुवर्णादिक द्रव्य जेनु एवो (वणिओ) वणिक-आ सर्वे जेम दु खमां पडवाथी खेद पामे छे, (तहा) तेम (पहीणपुत्तो) पुत्र विनानो (अहं पि) हु पण (म्हि) छु-खेद पामु छु ३०

आ प्रमाणे पतिनु वचन सांभळी ते ब्राह्मणी बोली —

सुसंभिआ कामगुणा इमे ते, संपिंडिआ अग्गरसप्पभूआ ।
भुंजामु ता कामगुणे पगामं, पच्छा गमिस्सामि पहाणमग्गं ॥ ३१ ॥

अर्थ—हे प्रिय ! (ते) तमारा (इमे) आ प्रत्यक्ष देखाता (कामगुणा) कामभोगो एटले पांचे इंद्रियोने सुख आपनारा पदार्थो (सुसंभिआ) सारी रीते तैयार करेला तमारा घरमां ज विद्यमान छे, तथा (संपिंडिआ) एक ठेकाणे

पुंजरूप करेला छे, एटले के जमे तेम अस्तव्यस्त पडेला नथी, तथा (अग्गरसप्पभूआ) मधुरादिक प्रधान रसवडे करीने प्रभूत–पुष्कळ छे अथवा प्रधान रसवाळा छे अने पुष्फळ छे. (ता) तेथी करीने (पगामं) इच्छा प्रमाणे हाल तो (कामगुणे) ते कामभोगोने (भुंजामु) आपणे भोगवीए, अने (पच्छा) पछी एटले वृद्धावस्थामां आपणे बन्ने (पहाणमग्गं) प्रधानमार्ग एटले चारित्ररूप मुक्तिमार्गमां (गमिस्सामि) जइशुं–चारित्र ग्रहण करशुं. ३१.

ते सांभळी भृगु पुरोहित कहे छे.—

भुत्ता[3] रसा[2] भोई[1] जहाइ[6] णे[5] वओ[4], न[9] जीविअट्ठा[7] पजहामि[10] भोए[8] ।
लाभं[11] अलाभं[12] च सुहं[13] च दुक्खं[14], संविक्खमाणो[15] चरिस्सामि[17] मोणं[16] ॥ ३२ ॥

अर्थ—(भोइ) भवति–हे प्रिया ! (रसा) रसो तथा उपलक्षणथी सर्व कामभोगो वारंवार (भुत्ता) भोगव्या छे. वळी (वओ) इष्ट क्रिया करवामां समर्थ एवुं वय (णे) आपणने (जहाइ) तजे छे, उपलक्षणथी जीवित पण आपणने तजे छे, तेथी करीने जेटलामां ते वय अने जीवित आपणने न तजे तेटलामां ज आपणे प्रव्रज्या अंगीकार करी लइए.

अहीं ते ब्राह्मणी कदी शंका करे के—" दीक्षा तो तमे परभवमां प्राप्त थनारा भोगोने माटे ग्रहण करो छो, ते भोगो तो आ भवमां ज प्रत्यक्ष प्राप्त थयेला छे, तो पछी दीक्षा लेवाथी शुं फळ छे ? " ते पर कहे छे के—(जीविअट्ठा) असंयम–संयम रहित एवा जीवितने माटे हुं (भोए) आ भोगोने (न पजहामि) तजतो नथी. परंतु

(लाभ) लाभने (अलाभं च) तथा अलाभने, तेमज (सुह च) सुखने अने (दुक्ख) दुःखने (सविक्खमाणो) समपणाए जोतो एटले लाभ, अलाभ, सुख, दुःख, जीवित अने मरण विगेरेमां समताने ज भावतो सतो हु (मोणं) मुनिपणाने (चरिस्सामि) सेवीश, अर्थात् मुक्तिने माटे ज मारे दीक्षा लेवानी छे, कामभोगने माटे लेवानी नथी ३२

ते सांभळी यशा ब्राह्मणी कहे छे.—

मा हु तुमं सोअरिआण सभरे, जुण्णो व्व हंसो पडिसोअगामी।
भुंजाहि भोगाइं मए समाणं, दुक्खं खु भिक्खायरिआ विहारो ॥ ३३ ॥

अर्थ—हे प्रिय ! (पडिसोअगामी) प्रतिश्रोत एटले सामे पूरे गति करनारा (जुण्णो) जीर्ण-घरडा (हंसो व्व) हंसनी जेम (तुमं) तमे (सोअरिआण) सहोदरने-भाइओने तथा उपलक्षणथी बीजा स्वजनोने (मा हु सभरे) स्मरण करशो नहीं. एटले के जेम वृद्ध हंस सामे पूरे तरवानो आरंभ करी पछी शक्ति नहीं होवाथी पाछो सवळे पूरे चाले छे अने स्वजनोने समारे छे तेम तमे पण व्रतनो भार उपाडवामां असमर्थ थइने पछी स्वजनोने तथा भोगोने समारशो. तेथी करीने (मए समाणं) मारी साथे (भोगाइं) भोगोने (भुंजाहि) तमे सारी रीते भोगवो कारण के-(भिक्खायरिआ) भिक्षाचर्या करवी तथा (विहारो) ग्रामादिकमां अप्रतिबद्ध विहार करवो तथा उपलक्षणथी लोच विगेरे कष्ट सहन करवां ए (दुक्खं खु) दुःख ज छे ३३

ते सांभळीने भृगु कहे छे.—

जहा य भोई तणुअं भुअंगमो, निम्मोअणिं हिच्च पलेइ मुत्तो ।
एमेए जाया पयहंति भोए, तेऽहं कहं नाणुगमिस्समिक्को ॥ ३४ ॥

अर्थ—(भोई) हे भवति-हे प्रिया ! (जहा य) जेम (भुअंगमो) सर्प (तणुअं) शरीरथी उत्पन्न थयेली (निम्मोअणिं) कांचळीने (हिच्च) तजीने (मुत्तो) मुक्त-छूटो थयो थको पाछुं जोया विना (पलेइ) चोतरफ ज्यां इच्छा होय त्यां गति करे छे, (एमेए) ए ज रीते आ बन्ने (जाया) पुत्रो (भोए) कामभोगने (पयहंति) तजे छे. माटे (ते) ते बन्ने पुत्रोनी पाछळ (अहं) हुं (इक्को) एकलो-सहाय रहित थयो सतो अहीं शामाटे रहुं ? तेनी साथे (कहं) केम (नाणुगमिस्सामि) न जाउं ? एटले तेमनी पाछळ-साथे हुं प्रव्रज्या केम न लउं ? आ बन्ने पुत्रोने धन्य छे के जेओ युवान छतां पण कंचुकनी जेम विषयसुखनो त्याग करी सर्पनी जेम स्वतंत्र विचरवा तैयार थया छे. ३४.

तथा—

छिंदित्तु जालं अबलं व रोहिआ, मच्छा जहा कामगुणे पहाय
धोरेज्जसीला तवसा उदारा, धीरा हु भिक्खायरिअं चरंति ॥ ३५ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (रोहिआ) रोहित जातिना (मच्छा) मत्स्यो (अबलं व) दुर्बळ एटले जीर्ण थइ गयेली

एवी (जाल) जाळने (छिंदित्तु) छेदीने निर्भयपणे विचरे छे, ते ज प्रमाणे (धीरा हु) धीर पुरुषो (कामगुणे) जाळनी जेवा कामभोगोने (पहाय) तजीने (धोरेज्जसीला) धोरी बळदनी जेवा शीळवाळा अने (तवसा) अनशनादिक तपवडे (उदारा) उदार एटले प्रधान एवा धीर पुरुषो (भिक्खायरियं) भिक्षाचर्याने एटले चारित्रने (चरंति) आचरे छे, तेथी हु पण ए ज रीते मतने ग्रहण करीश ३५

आवा भृगुना वचनथी प्रतिबोध पामेली जया ब्राह्मणी बोली के—

नंभे व कोंचा समइक्कमंता, तताणि जालाणि दलित्तु हंसा ।
पलिंति पुत्ता य पई अ मंज्झ, "तेऽहं" कंह नाणुगमिस्समिक्का ॥ ३६ ॥

अर्थ—(नभे व) आकाशमां जेम (कोंचा) क्रौंच पक्षीओ तथा (हंसा) हंस पक्षीओ (समइक्कमंता) ते ते स्थानोने उल्लंघन करता सता (तताणि) विस्तारवाळा (जालाणि) जाळरूप बंधनोने (दलित्तु) भेदीने (पलिंति) चोतरफ जाय छे-फरे छे, ते ज प्रमाणे (मज्झ) मारा (पुत्ता य) बन्ने पुत्रो अने (पइ अ) पति मोटा जाळना बंधन जेवा कामभोगोनो त्याग करीने आकाश जेवा निर्लेप चारित्रमार्गने विषे ते ते संयमनां स्थानोने उल्लंघन करी आगळ वधता चोतरफ निर्भयपणे जो विचरे छे—विचरनारा छे, तो (ते) तेमने (अहं) हु (इक्का) एकली—सहाय रहित थइ सती (कहं) केम (नाणुगमिस्सामि) न अनुसरु ? तेमनी पाछळ हु पण केम न जाउं ? ३६

आ प्रमाणे निर्णय करीने ते चारेए एक साथे व्रत ग्रहण कर्युं, त्यारे जे थयुं, ते नाग गाथाओवडे बतावे छे.—

पुरोहिअं तं ससुअं सदारं, सुच्चाऽभिणिक्खम्म पहाय भोए ।
कुडुंबसारं विउलुत्तमं तं, रायं अभिक्खं समुवाय देवी ॥ ३७ ॥

अर्थ—(ससुअं) पुत्रो सहित अने (सदारं) स्त्री सहित (तं) ते (पुरोहिअं) पुरोहितने (अभिणिक्खम्म) घरनी बहार नीकळीने तथा (भोए) भोगोने (पहाय) तजीने व्रत ग्रहण करेला (सुच्चा) सांभळीने (विउलुत्तमं) विपुल एटले घणा अने उत्तम एवा (तं) ते (कुडुंबसारं) कुडुंबना सारभूत द्रव्यादिकने ग्रहण करता एवा (रायं) राजा प्रत्ये (देवी) कमळावती नामनी राणी (अभिक्खं) वारंवार (समुवाय) कहेती हवी. ३७.

राणी राजाने शुं कहेती हवी ? ते कहे छे.—

वंतासी पुरिसो रायं न सो होइ पसंसिओ । माहणेण परिच्चत्तं, धणं आयाउमिच्छसि ॥ ३८ ॥

अर्थ—(रायं) हे राजा ! (पुरिसो) जे पुरुष (वंतासी) वमन करेलाने खानारो होय (सो) ते (पसंसिओ) पंडितोने प्रशंसा करवा लायक (न होइ) होतो नथी. ते सांभळी राजाए कह्युं के—' हुं वमन करेलाने खानारो शी रीते छुं ? ' त्यारे राणी बोली के—जे कारण माटे (माहणेण) आ भृगु नामना ब्राह्मणे (परिच्चत्तं) त्याग करेला (धणं) धनने (आयाउं) ग्रहण करवाने (इच्छसि) तमे इच्छो छो. ते ब्राह्मणे त्याग करेलुं धन प्रथम ग्रहण करीने तजेलुं होवाथी

वमन तुल्य छे, तेने तमे ग्रहण करवाने इच्छो छो, तेथी तमे वमन करेलाने खानारा थाओ छो, ते तमारी जेवाने उचित नथी ३८ तथा —

सेव्वं जेग जंइ तुंह, सेव्वं वा वि धंण भवे। सेव्वं पि तें अंपज्जत्त, नेव ताणाय तं तंव ॥ ३९ ॥

अर्थ—हे राजा ! (जइ) जो कदाच (सव्व जग) आ सर्व जगत (तुह) तमारे आधीन होय, (वा वि) अथवा (सव्व धण) सर्व धन (भवे) तमारे आधीन होय, तो (सव्व पि) ते सर्व जगत अने सर्व धन पण (ते) तमने एटले तमारी इच्छाने पूर्ण करवाने (अपज्जत्त) अपर्याप्त-असमर्थ छे कारण के इच्छानी पूर्णता थती ज नथी तथा (त) ते जगत तथा धन (तव) तमारु (ताणाय) रक्षण करवा माटे एटले जन्म मरणादिक दूर करवा माटे (नेव) समर्थ नथी ज ३९ तथा—

मरिहिसि राय जेया तया वा, मणोरमे कामगुणे पहाय ।
इक्को हु धम्मो नरदेव ताण, न विज्जई अन्नमिहेह किंची ॥ ४० ॥

अर्थ—(राय) हे राजा ! (जया तया वा) ज्यारे त्यारे पण एटले कोइ पण काळे (मणोरमे) मनोहर एवा (कामगुणे) कामभोगोने (पहाय) तजीने (मरिहिसि) तमे मृत्यु पामवाना छो. ते वखते तमारी साथे कांइ पण आवशे

नहीं. परंतु (इक्को हु धम्मो) एक धर्म ज (नरदेव) हे राजा ! (ताणं) रक्षण करनार छे–साथे आवनार छे. (इह) आ जगतमां (इह) ए मृत्युने वखते (अन्नं) बीजुं (किंची) कांइ पण (न विज्जई) रक्षण करनार छे नहीं. ४०.

ज्यारे धर्म विना बीजुं कोइ रक्षण करनार नथी, तेथी ज—

नाहं रमे पक्खिणि पंजरे वा, संताणछिन्ना चरिस्सामि मोणं ।
अकिंचणा उज्जुकडा निरामिसा, परिग्गहारंभनिअत्तदोसा ॥ ४१ ॥

अर्थ—हे राजा ! (पक्खिणि) पक्षीणी (पंजरे वा) पांजराने विषे जेम रति पामती नथी, तेम (अहं) हुं जरा-मरणादिक उपद्रववाळा आ भवरूपी पांजराने विषे (न रमे) रतिने–प्रीतिने पामती नथी. तेथी करीने हुं (संताणछिन्ना) नाश करी छे स्नेहनी संतति जेणे एवी, तथा (अकिंचणा) सचित्त अने अचित्त एवा बन्ने प्रकारना परिग्रह रहित एवी, तथा (उज्जुकडा) माया रहित छे कृत–अनुष्ठान जेनुं एवी, तथा (निरामिसा) विषयरूपी आमिष–मांस रहित एवी, तथा (परिग्गहारंभनिअत्तदोसा) परिग्रह अने आरंभरूपी दोषोथी निवृत्ति पामेली एवी सती–एवी थइने हुं (मोणं) मुनिपणाने–चारित्रने (चरिस्सामि) आचरीश–ग्रहण करीश. ४१.

तथा—

दवग्गिणा जहाऽरण्णे, डज्झमाणेसु जंतुसु । अन्ने सत्ता पमोअंति, रागदोसवसंगया ॥ ४२ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (अरण्णे) अरण्यने विषे (दवग्गिणा) दावानळवडे (जंतुसु) प्राणीओ (डज्झमाणेसु) बळते सते (अन्ने सत्ता) बीजा एटले नहीं बळता सत्त्वो एटले प्राणीओ (रागदोसवसंगया) राग द्वेषने वश थया सता (पमोअंति) हर्ष पामे छे ४२

एवमेव वयं मूढा, कामभोगेसु मुच्छिआ । डज्झमाणं न बुज्झामो, रागदोसग्गिणा जगं ॥ ४३ ॥

अर्थ—(एवमेव) ए ज प्रमाणे (वयं) अमे (मूढा) मूढ एटले अविवेकी अने (कामभोगेसु) कामभोगने विषे (मुच्छिआ) मूर्छा पाम्या सता (रागदोसग्गिणा) राग द्वेषरूपी अग्निवडे (डज्झमाणं) बळता एवा (जगं) जगतने एटले प्राणीओना समूहने (न बुज्झामो) जाणता नथी जे विवेकी अने राग द्वेष रहित होय छे ते तो दावाग्निवडे बळता बीजा प्राणीओने जोइने पोताना रक्षणनो उपाय करवामां तत्पर थाय छे, पण हर्ष पामता नथी परंतु जे विवेक रहित अने रागादिकवाळा होय छे ते उत्तरकाळनो विचार कर्या विना ज हर्ष पामे छे अमे पण भोगनो त्याग करता नथी, तेथी अविवेकी ज छीए ४३

जेओ एवा अविवेकी नथी, तेओ शुं करे छे ? ते कहे छे —

भोगे भुच्चा वमित्ता य, लहुभूयविहारिणो । आमोदमाणा गच्छंति, दिया कामकमा इव ॥ ४४ ॥

अर्थ—जे विवेकी होय ते प्रथम (भोगे) कामभोगोने (भुच्चा) भोगवीने (य) अने त्यारपछी ते भोगोने (वमित्ता) वमीने (लहुभूयविहारिणो) लघु एटले वायु, तेनी जेवा भूत एटले थया थका विचरवाना स्वभाववाळा एटले वायुनी जेम अप्रतिबद्ध विहारवाळा, तथा (आमोदमाणा) साधुनी क्रिया करवाथी हर्ष पामता सता (गच्छंति) इच्छित स्थाने जाय छे. कोनी जेम ? (कामकमा) स्वेच्छाए विचरनारा (दिया) द्विजो–पक्षीओ (इव) जेम. एटले के जेम पक्षीओ स्वेच्छाए विचरवाथी ज्यां ज्यां इच्छा होय त्यां त्यां हर्ष पामता सता जाय छे, तेम प्रतिबंध रहित मुनिओ पण ज्यां ज्यां संयमनो निर्वाह सुखे थाय त्यां त्यां विचरे छे. ४४.

फरीथी धनादिकने विषे रागने दूर करवा माटे कहे छे.—

इमे अ बद्धा फंदंति, मम हत्थज्जमागया । वयं च सत्ता कामेसु, भविस्सामो जहा इमे ॥ ४५ ॥

अर्थ—(अज्ज) हे आर्य ! हे राजा ! (मम) मारा अने उपलक्षणथी तमारा (हत्थं) हाथमां (आगया) आवेला एटले आधीन थयेला (इमे) आ प्रत्यक्ष देखाता शब्दादिक विषयो (बद्धा अ) बांध्या सता पण एटले घणा उपायवडे रक्षण कर्या सता पण (फंदंति) अस्थिरपणाए करीने कंपे छे एटले जाणे कंपता होय तेवा देखाय छे,–परिणामे नाश पामे छे. (च) अने (वयं) आपणे तो (कामेसु) ते विषयोने विषे (सत्ता) आसक्त थया छीए. अहो ! मोहनो विलास केवो छे ! तेथी करीने हे स्वामी ! (जहा इमे) जेम आ पुरोहित विगेरे चारे जण मुनि थया छे तेम आपणे पण (भवि-

स्सामो) थइए, एटले के जेम आ पुरोहित विगेरेए विषयोनी चचळता जोइ तेमनो त्याग कर्यो छे, तेम आपणे पण तेनो त्याग करीए ४५

अहीं राजा शका करे के—" कामभोग अस्थिर छे तोपण तेनाथी सुख तो थाय छे, तेथी तेनो त्याग शामाटे करवो ? " ते उपर कहे छे —

सामिस कुलल दिस्स, वज्झमाण निरामिस। आमिस सव्वमुज्झित्ता, विहरिस्सामो निरामिसा ॥४६॥

अर्थ—(सामिस) मांसरूपी आमिषे करीने सहित एवा (कुलल) गीध के समळीने (वज्झमाण) बीजा पक्षीओवडे बाधा–पीडा पमाडाता (दिस्स) जोइने, तथा (निरामिस) मांसरूपी आमिष रहित एवा जे होय छे तेने ज निर्भय जोइने (सव्व आमिस) धन धान्यादिक सर्व प्रकारना आमिषनो (उज्झित्ता) त्याग करीने (निरामिसा) नि सग थइ सती हु (विहरिस्सामो) अप्रतिबद्धपणे विचरीश ४६

कहेलाना अनुवादवडे ज उपदेश आपवा माटे कहे छे —

गिद्धोवमे उ नच्चा ण, काम ससारवड्ढणे। उरगो सुवण्णपासे वा, सकमाणो तणु चरे ॥ ४७ ॥

अर्थ—हे राना ! (गिद्धोवमे उ) उपर कहेला आमिष सहित गीधनी उपमावाळा विषयलुब्ध मनुष्योने (नच्चा ण) जाणीने तथा (कामे) कामभोगने (ससारवड्ढणे) ससारने वधारनारा जाणीने (सुवण्णपासे) गरुडनी पासे (उरगो वा)

सर्पनी जेम तमे विषयोथी (संकमाणो) शंका पामता सता (तणुं) धीमे धीमे (चरे) चालो. जेम गरुडनी पासे रहेलो सर्प तेनाथी शंका पामतो सतो गरुड न जाणे तेम धीमे धीमे चाले छे, तेम तमे पण गरुडनी जेवा विषयोथी शंका पामीने तेनाथी तमने बाधा न थाय तेम क्रियामां प्रवर्तो—यत्न करो. ४७.

आ प्रमाणे राणीए राजाने बोध आपी कहुं के—" आ प्रमाणे करवाथी—

नागो व्व बंधणं छित्ता, अप्पणो वसइं वए । एअं पत्थं महारायं, इसुआरे त्ति' मे' सुअं ॥ ४८ ॥

अर्थ—(नागो व्व) हाथीनी जेम (बंधणं छित्ता) बंधनने छेदीने (अप्पणो) पोतानी (वसइं) वसतिमां—रहेवाना स्थानमां (वए) तमे जशो. जेम हाथी बंधननी सांकळने तोडीने पोतानी वसतिरूप विंध्याचळनी अटवीमां जाय छे, तेम तमे पण कर्मरूपी बंधनने तोडीने पोतानी एटले शुद्ध जीवनी वसति जे मुक्ति, तेमां जशो. आम कहेवाथी दीक्षानुं फळ मोक्ष छे एम कहुं. हवे राणी उपदेशने समाप्त करती सती कहे छे के—(इसुआरे) हे इषुकार नामना (महारायं) महाराजा ! (एअं) आ में तमने जे कहुं ते सर्व (पत्थं) आत्माने हितकारक छे, (त्ति) ए प्रमाणे (मे सुअं) में सांभळ्युं छे, अर्थात् गुरुना मुखथी सांभळीने में तमने कहुं छे, पण मारी बुद्धि कल्पनाथी कहुं नथी. ४८.

आ प्रमाणे राणीनुं वचन सांभळी राजा प्रतिबोध पाम्या. त्यारपछी ते बन्नेए शुं कर्युं ? ते कहे छे.—

चइत्ता विउलं रज्जं, कामभोगे अ दुच्चए । निव्विसया निरामिसा, निन्नेहा निप्परिग्गहा ॥ ४९ ॥

सम्म धम्म विआणित्ता, चिच्चा कामगुणे वरे । तव पगिज्झ जहक्खाय, घोर घोरपरक्कमा ॥ ५० ॥

अर्थ—(विउल) विपुल एटले मोटा (रज्ज) राज्यने (चइत्ता) तजीने, (य) तथा (दुचए) दुःखे करीने त्याग करी शकाय एवा (कामभोगे) कामभोगोने तजीने (निव्विसया) विषय रहित थयेला, तथा (निरामिसा) सर्व राग रहित थयेला, तथा (निन्नेहा) स्नेह-प्रतिबंध रहित थयेला, तथा (निप्परिग्गहा) बाह्य आभ्यंतर परिग्रह रहित थयेला एवा ते राजा तथा राणी (सम्म) सम्यक् प्रकारे (धम्म) श्रुत चारित्ररूप धर्मने (विआणित्ता) जाणीने, तथा (वरे) श्रेष्ठ एवा (कामगुणे) कामभोगने (चिच्चा) तजीने (जहक्खाय) जे प्रकारे जिनेश्वरोए कह्यो छे ते प्रकारे (घोर) घोर-अति दुष्कर एवा (तव) अनशनादिक तपने (पगिज्झ) ग्रहण करीने (घोरपरक्कमा) कर्मरूपी शत्रुने जीतवा माटे घोर-भयंकर छे पराक्रम जेमनु एवा ते राजा अने राणी प्रव्रज्या लेता हवा ४९-५०

हवे समग्र अध्ययनने समाप्त करे छे—

एव ते कमसो बुद्धा, सव्वे धम्मपरायणा । जम्ममच्चुभओव्विग्गा, दुक्खस्सतगवेसिणो ॥ ५१ ॥
सासणे विगयमोहाण, पुव्व भावणभाविआ । अचिरेणेव कालेण, दुक्खस्सतमुवागया ॥ ५२ ॥

अर्थ—(एव) ए प्रमाणे एटले पूर्वे कह्या प्रमाणे (ते) ते छए जनो (कमसो) उपर कहेला अनुक्रमे करीने (बुद्धा) प्रतिबोध पाम्या, तथा (सव्वे) सर्वे एटले ते छए (धम्मपरायणा) धर्मने विषे तत्पर एवा, तथा (जम्ममच्चु-

अने शीयाळपणे पाळे २, सिंहपणे दीक्षा ले अने शीयाळपणे पाळे ३ तथा शीयाळपणे दीक्षा ले अने सिंहपणे पाळे ४. तेमां पहेलो भांगो श्रेष्ठ छे. १.

सिंहपणे विचरवानुं ज-पाळवानुं ज विशेषे करीने कहे छे—

रागोवरयं चरिज्ज लाढे, विरए वेअवि आयरक्खिए।
पन्ने अभिभूय सव्वदंसी, जे कम्हिंवि न मुच्छिए स भिक्खू ॥ २ ॥

अर्थ—(लाढे) सारुं अनुष्ठान करवाथी प्रधान एवो जे साधु (राओवरयं) राग रहितपणे (चरिज्ज) विचरे, तथा जे (विरए) असंयमथी विरतिवाळो होय, तथा जे (वेअवि) वेद एटले आगमने जाणतो होय, तथा जे (आयरक्खिए) दुर्गतिथी आत्मानुं रक्षण करतो होय, अथवा वेदवित एटले आगमना ज्ञानवडे आत्मानुं रक्षण करतो होय, तथा जे (पन्ने) प्राज्ञ एटले हेय अने उपादेयने जाणतो होय, तथा जे (अभिभूय) परीषह अने उपसर्गनो पराभव करीने रहेतो होय, तथा जे (सव्वदंसी) सर्व प्राणीवर्गने पोताना आत्मानी जेवा ज जोतो होय, तथा (जे) जे (कम्हिवि) सचित्त के अचित्त कोइने विषे पण (न मुच्छिए) मूर्छावाळो न होय, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. २. तथा.—

अक्कोसवहं विइत्तु धीरे, मुणी चरे लाढे निच्चमायगुत्ते।
अव्वग्गमणे असंपहिट्ठे, जो कसिणं अहिआसए स भिक्खू ॥ ३ ॥

अर्थ—(अक्कोसवह) आक्रोश एटले वचनवडे तर्जना अने वध एटले ताडन, तेने पाम्ये सते (विइत्तु) 'पोते ज करेला कर्मनु आ फळ छे' एम जाणीने जे (धीरे मुणी) धीर एवो साधु (लाढे) सयम पाळवामां तत्पर तथा (निच्च आयगुत्ते) निरतर असयमना स्थानकोथी आत्मानु रक्षण करतो सतो (चरे) विचरे, तथा (अव्वग्गमणे) अव्यग्र एटले अशुभ ध्यानथी विरम्यु छे मन जेनु एवो अने (असपहिट्ठे) असप्रहृष्ट-आक्रोशादिकने विषे हर्ष न पामे एवो एटले कोइ कोइने आक्रोश करतो होय ते देखीने हर्ष न पामे अथवा पोते बीजाने आक्रोश करवामां हर्ष न पामे एवो सतो (जो) जे साधु (कसिणं) समग्र आक्रोशादिकने (अहियासए) सहन करे, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे पोताने कोइ आक्रोशादिक करे तो पोते मनमां एम विचारे के—' आ आक्रोशनां वचनो मारां कर्मनो क्षय करनारां छे तेथी ते मने आनद आपनारां छे, परतु आ बिचारो साधुनी आशातना करवाथी कइ गतिने पामशे ! " इत्यादिक वचनो बोल्या विना ज समग्र आक्रोशादिकने सहन करे ते ज भिक्षु कहेवाय छे. ३

तथा —

पंतं सयणासणं भइत्ता, सीउण्हं विविहं च दंसमसगं ।
अव्वग्गमणे असपहिट्ठे, जो कसिणं अहिआसए स भिक्खू ॥ ४ ॥

अर्थ—(पत) नि सार एवा (सयणासण) शयन, आसन अने उपलक्षणथी भोजन, आच्छादन विगेरेने (भइत्ता)

भजीने-सेवीने, (च) तथा (विविहं) विविध प्रकारना (सीउण्हं) शीत, उष्ण, (दंसमसगं) डांस, मच्छर विगेरे उपसर्गो-परिसहोने पामीने (अव्वग्गमणे) अव्यग्र छे मन जेनुं एवो अने (असंपहिट्ठे) असंप्रहृष्ट-आक्रोशादिकने विषे हर्ष न पामे एवो (जो) जे साधु (कसिणं) ते समग्रने (अहिआसए) समभावे सहन करे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. ४.

वळी बीजुं.—

णो संक्किअमिच्छई न पूअं, नो विअ वंदणगं कओ पसंसं ।
से संजए सुव्वए तवस्सी, सहिए आयगवेसए स भिक्खू ॥ ५ ॥

अर्थ—जे (सक्किअं) अभ्युत्थानादिक सत्कारने (णो इच्छई) इच्छतो न होय, तथा (पूअं) वस्त्रादिकवडे पूजाने (न) इच्छतो न होय (वि अ) तथा (वंदणगं) द्वादशावर्त विगेरे वंदनाने (नो) इच्छतो न होय, तो पछी (पसंसं) गुणना कीर्तनरूप प्रशंसाने तो (कओ) क्यांथी ज इच्छे ? अर्थात् प्रशंसाने पण इच्छतो न होय, (से) एवो ते (संजए) सारा अनुष्ठानने विषे सारी रीते यतना करनार होय, तथा (सुव्वए) सारा व्रतवाळो होय, तथा (तवस्सी) उत्कृष्ट तपवाळो होय, तथा (सहिए) ज्ञान अने क्रियावडे सहित होय, अथवा हितकारक अनुष्ठान सहित होय, तथा जे (आयगवेसए) कर्ममळ दूर थवाथी शुद्ध एवा आत्मानी गवेषणा करनार होय, (स भिक्खू) ते ज भिक्षु कहेवाय छे. ५.

तथा—

जेण पुण जहाइ जीविअ, मोह वा कसिण निअच्छइ ।
नरनारि पजहे सया तवस्सी, न य कोऊहल उवेइ स भिक्खू ॥ ६ ॥

अर्थ—(पुण) वळी (जेण) जेनाथी एटले जे पुरुष अथवा स्त्रीथी (जीविअ) संयम-चारित्ररूपी जीवितनो (जहाइ) त्याग थाय तेम होय (वा) अथवा जेनाथी (कसिण) समग्र (मोह) कषाय अने नोकषायरूप मोहनीय कर्मनो (निअच्छइ) बंध थाय तेम होय तेवा (नरनारिं) पुरुष अने स्त्रीनो (सया) सदा (तवस्सी) तपस्वी-मुनि (पजहे) त्याग करे (य) तथा जे साधु (कोऊहल) स्त्री संबंधी कौतुकने (न उवेइ) न पामे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे प्रथमथी भोग भोगव्या न होय तो 'स्त्रीनो भोग केवो हशे ?' एम जे कौतुक पामे नहीं अने प्रथम भोग भोगव्या होय तो जे तेनु स्मरण न करे, ते भिक्षु कहेवाय छे ६

हवे पिंडविशुद्धिद्वारा भिक्षुपणु कहे छे —

छिन्न सर भोममंतलिक्ख, सुविण लक्खणदंडवत्थुविज्ज ।
अंगविआर सरस्स विजय, जो विज्जाहि न जीवई स भिक्खू ॥ ७ ॥

अर्थ—(जो) जे साधु (विज्जाहिं) आ विद्याओवडे (न जीवई) आजीविका न करे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे ते

विद्याओ आ प्रमाणे-(छिन्नं) वस्त्र, हाथीदांत, काष्ठ विगेरेमां कोइ ठेकाणे फाट तुट थइ होय ते उपरथी तेनुं शुभाशुभ फळ कहेवुं ते छिन्न विद्या कहेवाय छे, तथा (सरं) षड्ज, मध्यम, विगेरे स्वरोनुं स्वरूप कहेवुं, बतावबुं के गावुं ए विगेरे स्वरविद्या कहेवाय छे. तथा (भोमं) भूकंपादिकनुं लक्षण तथा तेनुं फळ कहेवुं, तेमज ऋतु विना वृक्षादिक फळ आपे तेनुं कारण कहेवुं ए विगेरे भौमविद्या कहेवाय छे, तथा (अंतलिक्खं) आकाशमां गंधर्वनगर विगेरे जोवामां आवे छे तेनुं लक्षण तथा फळ कहेवुं ते आंतरिक्ष विद्या कहेवाय छे तथा (सुविणं) स्वप्ननुं शुभाशुभ फळ कहेवु ते स्वप्नविद्या कहेवाय छे, तथा (लक्खण) जेमां स्त्री पुरुषादिकनां लक्षणो कह्यां होय ते लक्षणविद्या एटले सामुद्रिक विद्या कहेवाय छे, तथा (दंड) वांसना दंड विगेरेनुं शुभाशुभ स्वरूप कहेवुं ते दंडविद्या कहेवाय छे, तथा (वत्थुविज्जं) प्रासाद विगेरेनां लक्षणो कहेनारुं शास्त्र वास्तुविद्या कहेवाय छे, तथा (अंगविआरं) नेत्र, मस्तक, हाथ विगेरे फरकवाथी तेना शुभाशुभ फळने कहेनार शास्त्र अंगविकार विद्या कहेवाय छे, तथा (सरस्स विजयं) दुर्गा-चीबरी अने शिवा-शियाळ विगेरेना शब्दनो विजय एटले तेनुं शुभाशुभ फळ कहेवुं ते स्वरविजयविद्या कहेवाय छे. आवी विद्याओनो उपयोग करी एटले गृहस्थो पासे तेने प्रगट करी जे साधु तेनावडे आजीविका करे ते भिक्षु कहेवाय नहीं परंतु ते विद्याओवडे जे आजीविका न करे ते ज भिक्षु कहेवाय छे. ७.

तथा—

मंतं[1] मूलं[2] विविहं[3] विज्जचिंतं[4], वमणविरेअण[5]धूमनित्तसिणाणं[6] ।
आउरे[9] सरणं[11] तिगिच्छत्तं[13] चं, तं[14] परिण्णाय परिव्वए[15] स[16] भिक्खू ॥ ८ ॥

अर्थ—(मत) मंत्र, तथा (मूल) मूळीयां-वनस्पतिरूप औषधिओना गुण कहेनारु शास्त्र, तथा (विविह विज्जचिंत) विविध प्रकारनी वैद्य संबंधी पथ्य अने औषध विगेरेनी चिंता-विचार, तथा (वमण) वमन-उलटी, तथा (विरेअण) विरेचन-रेच, तथा (धूम) भूत प्रेतने त्रास पमाडवा माटे मणशील विगेरेनो धूमाडो देवो ते, तथा (नित्त) नेत्रने संस्कार करनारु सोयरु-अंजन विगेरे, तथा (सिणाण) पुत्रादिक थवा माटे मंत्र अने औषधादिकथी संस्कार करेला जळवडे स्नान कराववु अथवा रोगथी मुक्त थयेलाने स्नान कराववु एटले के तेना स्नाननो विधि बताववो ते, तथा (आउरे सरण) पोते आतुर थया छता एटले मांदा थया छतां ' हा ! माता ! हा पिता ! ' ए रीते मातादिकनु स्मरण करवु, (च) तथा (तिगिच्छत्त) पोताना रोगनी चिकित्सा करवी, (त) ते सर्वने (परिण्णाय) ज्ञपरिज्ञाए जाणीने अने प्रत्याख्यान-परिज्ञाए त्याग करीने जे साधु (परिव्वए) संयममार्गमां विचरे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे ८

तथा—

खत्तियगणउग्गरायपुत्ता, माहण भोइअ विविहा य सिप्पिणो ।
नो तेसिं वयइ सिलोगपूअं, तं परिणाय परिव्वए स भिक्खू ॥ ९ ॥

अर्थ—(खत्तियगणउग्गरायपुत्ता) क्षत्रिय एटले राजाओ, गण एटले मल्लादिकना समूह, उग्र एटले आरक्षकादिक अने राजपुत्रो एटले राजकुमारो, तथा (माहण) ब्राह्मणो, तथा (भोइअ) विशेष नेपथ्यादिक भोगवाळा मंत्री विगेरे,

(विविहा य) तथा विविध प्रकारना (सिप्पिणो) शिल्पीओ एटले सुतार विगेरे कारीगरो, (तेसिं) आ सर्वेनी (सलोगपूअं) श्लोक अने पूजाने–प्रशंसाने (नो वयइ) कहेवी नहीं. तेमां श्लोक एटले कीर्ति जेमके आ पुरुषो सारा छे एम कहेवुं ते, अने पूजा एटले आ पुरुषो पूजवा योग्य छे एम कहेवुं ते. आ प्रमाणे तेमनी कीर्त्ति गावाथी के पूजानो उपदेश करवाथी साधुने कांइपण लाभ नथी, तेथी ते करवां नहीं. (त) ते सर्वेने (परिणाय) ज्ञपरिज्ञाए जाणीने अने प्रत्याख्यान परिज्ञाए तजीने जे साधु (परिव्वए) संयममार्गमां विचरे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. ९.

तथा वळी—

गिहिणो[2] जे[1] पव्वइएण[3] दिट्ठा,[4] अप्पव्वइएण[6] व[5] संथुआ[7] हविज्जा[8] ।
तेसिं[9] इहलोइअफलट्ठा,[10] जो[11] संथवं[12] न[13] करेइ[14] स[15] भिक्खू[16] ॥ १० ॥

अर्थ—(जे) जे (गिहिणो) गृहस्थीओने (पव्वइएण) प्रव्रज्या लीधा पछी (दिट्ठा) जोया होय, तथा उपलक्षणथी परिचित कर्या होय, (व) अथवा (अप्पव्वइएण) प्रव्रज्या लीधा पहेलां (संथुआ) परिचय करेला (हविज्जा) होय, (तेसिं) ते गृहस्थीओ साथे (इहलोइअफलट्ठा) वस्त्र, पात्र, भिक्षा विगेरे आलोकना फळने अर्थे (जो) जे साधु (संथवं) परिचयने (न करेइ) न करे, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. १०.

तथा—

सयणासणपाणभोअण, विविह खाइमसाइम परेसिं ।
अदए पडिसेहिए निअठे, जे तत्थ न पदूसई से भिक्खू ॥ ११ ॥

अर्थ—(सयणासणपाणभोअण) शयन, आसन, पान—पाणी अने भोजन, तथा (विविह) विविध प्रकारनु (खाइम-साइम) खादिम अने स्वादिम ए वस्तुओने (अदए) नहीं देता एवा (परेसिं) गृहस्थीओए (पडिसेहिए) माग्या छतां निषेध करायो एवो (जे) जे (निअठे) साधु (तत्थ) ते नहीं देनार उपर (न पदूसई) प्रद्वेष न पामे, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे ११

जं किंचि आहारपाण, विविह खाइमसाइम परेसिं लध्धु ।
जो त तिविहेणं नाणुकंपे, मणवयकायसुसवुडे से भिक्खू ॥ १२ ॥

अर्थ—(ज किंचि) जे कांई थोडु पण (आहारपाण) आहार, पाणी, तथा (विविह) विविध प्रकारनु (खाइम-साइम) खादिम अने स्वादिमने (परेसिं) गृहस्थीओ पासेथी (लध्धु) पामीने (जो) जे साधु (त) ते आहारादिकवडे (तिविहेण) त्रण प्रकारे एटले मन, वचन अने कायवडे बाळ तथा ग्लानादिक साधुने (नाणुकपे) उपकार न करे–तेमने तेमांथी न आपे ते भिक्षु कहेवाय नहीं परतु (मणवयकायसुसवुडे) मन, वचन अने कायावडे सारी रीते सवरवाळो जे साधु ते आहारादिकवडे बाल, ग्लान आदिक साधुओनो उपकार करे–तेमने आपे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे आ

सतो (अविहेडए) कोइने बाधा करनार थाय नहीं, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. १५.

असिप्पजीवी अगिहे अमित्ते, जिइंदिए सव्वओ विप्पमुक्के ।
अणुक्कसाई लहुअप्पभक्खी, चिच्चा गिहं एगचरे स भिक्खू त्ति बेमि ॥ १६ ॥

अर्थ—जे साधु (असिप्पजीवी) चित्रादिक शिल्पवडे आजीविका करनार न होय, तथा (अगिहे) स्त्रीना अथवा गृहिओना परिचय रहित होय, तथा (अमित्ते) मित्र अने उपलक्षणथी शत्रु रहित होय, तथा (जिइंदिए) जितेन्द्रिय होय, तथा (सव्वओ) बाह्य अने आभ्यंतर सर्वथा प्रकारे परिग्रहथी (विप्पमुक्के) विप्रमुक्त-रहित होय, तथा (अणुकसाई) अल्प कषायवाळो होय, तथा (लहुअप्पभक्खी) लघु एटले चोळा विगेरे असार अने अल्प एटले थोडुं भोजन करनार होय, तथा (गिहं) द्रव्य अने भाव ए बे प्रकारना घरनो (चिच्चा) त्याग करी जे साधु (एगचरे) एकलो एटले रागद्वेष रहितपणे संयममार्गमां विचरे, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. (त्तिबेमि) ए प्रमाणे हे जंबू ! में श्रीवर्धमानस्वामी पासेथी जेम सांभळ्युं छे तेम तने हुं कहुं छुं. १६.

॥ इति पंचदशमध्ययनम् ॥ १५.

॥ इति श्रीउत्तराध्ययन पूर्वविभागः ॥

इति श्री उत्तराध्ययन सूत्र.

पूर्व विभाग समाप्त.